wĩn nìvìnì tirlɛ

toussian du sud: wĩn nìvìnì tirlɛ New Testament

wı̃n nìvìnì tirlɛ
toussian du sud: wı̃n nìvìnì tirlɛ New Testament
Nouveau Testament en toussian

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Toussian, Southern

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
aaf2875e-90b5-5c14-b910-61579d3da2c7

Contents

Matye 1
Markɩ 63
Likyi 101
Nsyɔ̃ 165
Tyípíɩnɩ̀ 215
Wrome tãn 281
Korɛ̃nti tãn 309
Korɛ̃nti tãn 337
Kalatɩ tãn 353
Yefɛsɩ tãn 364
Filipi 373
Kolɔsɩ 380
1 Tesaloniki tãn 386
2 Tesaloniki tãn 392
1 Timote 395
2 Timote 403
Titi 408
Filemo 411
Nsyakɩ 413
1 Nsyɔ̃ 421
2 Nsyɔ̃ 428
3 Nsyɔ̃ 429

Matye-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Yesu Krista duku wı̀l-ǹsahlɛ

1 Yesu Krista sútó náhkı̀ yɔ́ ye lésõ Davidilɛ, Davidi sútó náhkı̀ yɔ́ mɛ
Abrahmınɛ. Yesu Krista mɛ̀ náh tãn nónó-á ku sɔkɔ, pé yni wɛ yɔ̀:
2 Abrahmı mɛ̀nɛ, Yisakı sú ye. Yisakılɛ, Nsyakɔbı sú ye. Nsyakɔbılɛ,
Nsyuda sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ dı̃́npı̃̀ sɔkɔ yɔ́lɛ.[*]
3 Nsyudalɛ, Perɛsı ànɛ̂ Nsera sú ye, tɛ́ Tamar mɛ pé yṹnɛ. Perɛsılɛ,
Yɛsrɔnı sú ye. Yɛsrɔnınɛ, Wramı sú ye.
4 Wramınɛ, Yaminadabı sú ye. Yaminadabılɛ, Nasõ sú ye. Nasõnɛ, Salma
sú ye.
5 Salmalɛ, Bowası sú ye, tɛ́ Bowası yṹ mɛ Wrahbılɛ. Bowasılɛ, Wobɛdı
sú ye, tɛ́ Wobɛdı yṹ mɛ Wrutilɛ. Wobɛdılɛ, Nsyese sú ye.
6 Nsyeselɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Davidi sú ye. Yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Davidilɛ, Salomo sú ye, tɛ́ Salomo
yṹnɛ, Yuri lékókè kyı ye lésõ.
7 Salomolɛ, Wroboyam sú ye. Wroboyamnɛ, Abya sú ye. Abyalɛ, Asafı
sú ye.
8 Asafılɛ, Nsyosafatı sú ye. Nsyosafatılɛ, Nsyoram sú ye. Nsyoramnɛ,
Wosyası sú ye.
9 Wosyasılɛ, Yotam sú ye. Yotamnɛ, Asyası sú ye. Asyasılɛ, Yesekyası sú
ye.
10 Yesekyasılɛ, Manası sú ye. Manasılɛ, Amo sú ye. Amolɛ, Nsyosyası sú
ye.
11 Nsyosyasılɛ, Yekonya sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ dı̃́npı̃̀ sɔkɔ yɔ́lɛ. Tɛ́ légbı̃́ ye sɔ̃̀
pè mɛ Yisrayel no kyı̃ mɔ à pè tɛ̃ sɔkɔ Babilɔnı yamana sɔkɔ.[†]
12 Képah náh, Salatyɛlı dubi, ǹmɔ nɛ̂-á Yekonya pídı̃́nɛ. Salatyɛlılɛ,
Nsorobabɛlı sú ye.
13 Nsorobabɛlılɛ, Abiyudi sú ye. Abiyudilɛ, Yelyakimi sú ye. Yelyakiminɛ,
Asɔrı sú ye.
14 Asɔrılɛ, Sadɔkı sú ye. Sadɔkılɛ, Asyimi sú ye. Asyiminɛ, Yeliyudi sú
ye.
15 Yeliyudilɛ, Yeleyasar sú ye. Yeleyasarlɛ, Matã sú ye. Matãnɛ, Nsyakɔbı
sú ye.
16 Nsyakɔbılɛ, Nsyosɛfu sú ye, nɛ̂-á Mari pɛlɛ. Mari mɛ̀ ye sɔ̃̀ dubi Yesulɛ,
nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
17 Knɔ knɔ nónó pól-á wɛ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: À tɔkɔ Abrahmı gbı̃ tyí, pópó
à pɔ syı Davidi gbı̃ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyã́h ye wɛ sɔkɔ. À tɔkɔ Davidi gbı̃
tyí, à pɔ syı Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnı yamana sɔkɔ, knɔ knɔnɔ
gbɔ̃nyã́h ye tɔ̃ wɛ sɔkɔ. Tɛ́ à tɔ̃ tɔkɔ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnı
yamana sɔkɔ à pɔ syı Krista gbı̃ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyã́h ye wɛ sɔkɔ.

Yesu Krista dubi dùkùlɛ

---

[*] **1:2** 1.2 - Nsyakɔbı dı̃́npı̃̀ ye Yisrayel no yı̃̀kı̃̀nı̃̀ gbɔ̃ninɔ́ súbílɛ. Yah n tɛ Yenɛsı 46.8-21. [†] **1:11** 1.11 - Yah n tɛ 2 Yɔ̃̀tãm 24.12-16.

18 Yesu Krista dubi dùkù wɛ yɔ̀: Ǹ yṹ Mari sɔ̃̀ mɛ gbĩ́nɔ́lɛ Nsyosɛfu tyí. Ǹtɛ pɛ̀kì náh sɔ̃̀ wɛ yah pé wrɔ́, tɛ́ kè pɔ wɛ Mari mɛ kúrkì̃lɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ.

19 Tɛ́ ǹ pɛ Nsyosɛfulɛ, nɛ́gbí ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Mari yĩn yɩkɩ névye yĩ́ yah. Képah ye à kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ à yahle sètĩ̀n sɔ̃̀ sɔkɔ.

20 Wǎh mɛ képah sõnɔ sɔkɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ wil ǹ yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Davidi pídĩ́ Nsyosɛfu, káh tíkí pɩ á kyɩ Mari fúrnɔ́lɛ. Á náh wɛ di, Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ ye à tɔkɔ kúrkì̃ mɛ̀nɛ.

21 À kɩ pídĩ́ dubi nɛ̂-á kɩ ǹ no pwah n mɔ n pi pé tyípêl sɔkɔ. Képah ye, á kɩ ǹ yĩn sah Yesulɛ.»[‡]

22 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kõ à tyi nónó yo sah, sépi wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kõ sè pɩ. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:

23 «Yah, dĩ́ pĩ́-ńkɛ̃́ sê kɩ kúrkì̃ tɔkɔ. À kɩ dĩ́npir yɔ́ dubi, tɛ́ ǹ yĩn kɩ sah Yemanuwɛlɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á: Liyel mɛ ápilɛ.»[§]

24 Nsyosɛfu-á pɔ dɔ yuku, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ-á tyi nónó yo ǹ tyí, à sè pɩ. À ǹ kyɩ Mari fur.

25 Ǹtɛ pɛ̀kì náh wɛ yah pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Mari syi pɔ pídĩ́ mɛ̀ dubi, tɛ́ Nsyosɛfu mɛ ǹ yĩn sah Yesulɛ.

2

Ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu kyínyahnɔlɛ Yesu tyí

1 Yesu dubi Betlɛmɩ kwil sɔkɔ, Nsyude sétáh yõ, gbĩ́ nɛ̂-á lésõ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ gbɔ̃̀. Yesu-á dubi sɛ̃́, ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu mɛ wil gbì̃ngbokelɛ, à pɔ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ,

2 tɛ́ mɛ píkínyahnɔ pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ nɛ̂-á dubi, à mɛ ńyãh sɔkɔ? Ápi mɛ gbì̃ngbokelɛ tɛ́ ǹ ńwɔ̃́ kèpil wɛ kè wil. Képah ye á nɛ á pɔ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.»

3 Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, kè ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tãn póllɛ.

4 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ sárká syínwì̃lkì̃pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú pól ye tuke, tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃́, ńyãh sɔkɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yĩnɛ à pɔ dubi nɩ?

5 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Betlɛmɩ sɔkɔ ye, Nsyude sétáh yõ. Á náh wɛ di, Liyel lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kõ à kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃́:

6 ‹Áwɔ Betlɛmɩ kwil nɛ̂-á Nsyude sétáh yõ, á náh mɛ fɔ̃́rɔɔ Nsyude sétáh yõ kwlo ǹgbnɔ sɔkɔ dɛ́. Yah, névye yah tɛ̃́-ò yɔ́ kɩ pɔ n dubi n pi á sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ńmɔ no Yisrayel tɛ̃́nɔ́ plɛ n pi.›»[*]

7 Képah tɛ̃̀nɛ, Yerɔdɩ mɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu wɔ̃bɩ ye à pɔ pè piki yah pĩ, gbĩ́ nɛ̂ tɔ́tɔ́-á pè wɛ ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀nɛ.

---

‡ **1:21** 1.21 - Wâh noh pàh nɛ Yesu-á, ké kɔ́r ye pwáhnmɔ-òlɛ.
§ **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 7.14.
* **2:6** 2.6 - Yah n tɛ Mise 5.1.

8 Képah náh, à pè tɛkɩ mɔ Betlɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pàh kɩ kyɩ, pè
píkínyahnɔ pɩ pallɛ piri mɛ̀ tyí sɔkɔ, pàh kɩ à wɛ, pè pɔ kè yo pé tyí, péwɔ
tɔ kɔ̃ pé kyɩ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.
9 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́̃ Yerɔdɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ pé tyí, pè mɛ wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃. Pǎh wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃,
ńwɔ̃ kèpil nɛ̂-á sɔ̃̀ pè wɛ tɛ́ mɛ gbɩ̃̀ngbokelɛ, pè tɔ̃ kè wɛ pé yah tɩ̃̀nnɛ kè n
yuku pélɛ, pópó à kyɩ yĩn piri mɛ́-ńsah yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ.
10 Ńwɔ̃ kèpil mɛ̀ tɔ̃́nwɛnɔlɛ, kè pé nɩ kah vɩ.
11 Pè mɛ de gbô, tɛ́ piri wɛ ànɛ̂ ǹ yṹ Marilɛ. Képah tɛ̃́nɛ, pè pé gbètukunɔ
di piri mɛ̀ yah à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ, tɛ́ pé vyɔ́ yey yɩkɩ mɔ à sɑ̃́n, ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀
yɔ̃ yɔ̃ kwâh pãn pènɛ̀kɩ̀ yɔ́, ànɛ̂ làsèkwɛ̌l pãn pènɛ̀kɩ̀ yɔ́ wilki sé sɔkɔ, à
pèpɔrɩ pɩ piri tyí.
12 Képah náh, Liyel gbáhdyâh yɔ́ di pé tyí dɛ́kí sɔkɔ nɛ, pè káh pé syɩ
yuku Yerɔdɩ tɩ̃̀nnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɛ wɛ̃̌kɩ̀ káhkí yɔ́ tɛ̃, à pé syɩ sɔkɔ pé
kwil sɔkɔ.

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no tónsɔkɔnɔlɛ Yesyipti yamana sɔkɔ

13 Ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé syɩ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́
mɛ wil Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Yɔ̃́tɛ̃ dɩ́̃ Yerɔdɩ kɩ piri mɛ̀
soh n kɔ̃ n pi núkúnúkú ǹ ko n mɔ n yĩnnɛ. Képah ye, yuku piri mɛ̀ tɛ̃ ànɛ̂
ǹ yṹnɛ, ǹ to n sɔkɔ pélɛ Yesyipti yamana sɔkɔ, ǹ kyɩ n tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó kɩ
pɔ n nɔ ń yɔ́nmɔnɔ tyí á tyí.»
14 Képah tɛ̃́nɛ, Nsyosɛfu mɛ yuku kénɛ lékɑ̃̂hnɛ, à piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ
Yesyipti yamana sɔkɔ.
15 Pè kyɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó Yerɔdɩ syi pɔ ku. Kǎh pɩ sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á
lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à nɛ̂ yo sah nɛ: «Mé ń Pídɩ́̃ ye yal Yesyipti yamana
sɔkɔ.»† kè kɩ wil.

Betlɛmɩ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ kònmɔnɔlɛ

16 Yerɔdɩ-á pɔ pĩ nɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé vi tɛ̃, ǹ fɔkɔ kah
vyãh. Tɛ́ wǎh lésõ ńwɔ̃ kèpil mɛ̀ wil gbɩ́̃ wɛ noh sɔkɔ tɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ
tyi pnɛ̀pu tyí sɛ̃́, à núkú nɛ pè kyɩ Betlɛmɩ kwil ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlo wɛ̃́npɩ̀
pól ko mɔ, nónó-á pè náh kah ye nínɔ́ nínɔ́lɛ.
17 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. Ȁ
lésõ nɛ ńkɛ̃:
18 «Yĩ́npɔ̃ yɔ́ mɛ n dɔkɔ Wrama kwil sɔkɔ,
nɛ̂-á pɔ̀ gbónɔ́ ànɛ̂ yãm yãm tyi kàhnpínɔ́lɛ.
Arasyɩlɩ ye n gbo ǹ wɛ̃́npɩ̀ yĩnnɛ.
Pè ye yah kwlɔ, képah ye à náh mɛ fàlnɔ́ tyí.»‡

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no kyíntɛ̃̌nɔ́lɛ Nasarɛtɩ kwil

19 Yerɔdɩ kúntɛnɔ náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil Nsyosɛfu yah
dɛ́kí sɔkɔ Yesyipti yamana,
20 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Nónó-á sɔ̃̀ n yah n kɔ̃ piri mɛ̀ kònmɔ-ńsahlɛ, pè ku tɛ.
Képah ye, yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ n sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ.»
21 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu mɛ yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yisrayel sétáh
yõ.

† **2:15** 2.15 - Yah n tɛ Wose 11.1. ‡ **2:18** 2.18 - Yah n tɛ Nsyeremi 31.15.

22 Tɛ́ wǎh pɔ noh nɛ Arsyɩlawusi-á tɔkɔ Nsyude mara yɔ̏tɔ̃rílɛ ǹ sú Yerɔdɩ
swɔ, tíkí à tɛ̃ kyínɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo mɔ ǹ tyí dɛ́kí sɔkɔ. Képah
sɔkɔ, à mɛ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ,§
23 à kyɩ tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ
ǹ tɛ̃ntɔ̏ syínyopu kɔ̃ pè tir nɛ̂ yo sah, képah wil yĩn ye tir mɛ̀ kɔ̃ kè pɩ. Pè
lésõ nɛ ńkɛ̃: «À kɩ n ye Nasarɛtɩ nɛynɛ.»

3

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ mɛ Liyel wɛynɛ n yo

1 Légbɪ̃́nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ pɔ Nsyude mara gbɛ̃nnɩ sɔkɔ, à pɔ tyah
Liyel wɛynɛ n yo.
2 À sɔ̏ mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃rí
mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.»
3 Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah nɛ ńkɛ̃: «Ǹnî yɔ́ yɪ̃́npɔ̃ mɛ
n dɔkɔ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tɔ̃ sah. Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtɑ̂n pɩ
tómtóm.› Nsyɔ̃ yɪ̃́npɔ̃ tyí ye lésõ à n yo.
4 Yɑ̏hmíkì yɛ̀ fwɔ̀mɔnɩ ye sɔ̏ Nsyɔ̃ wil, tɛ́ à mɛ ǹ syĩ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Sègblo
ànɛ̂ syĩrɩ ye sɔ̏ ǹ yɔ̃kelɛ.
5 Képah tɛ̃nɛ, Yerusalɛmɩ kwil tɑ̃n, ànɛ̂ Nsyude mara pól névye, ànɛ̂
Nsyurdɛ̃ yɔ gbɛ̃nyah pól névye sɔ̏ mɛ n wil n pɔ ǹ tyí.
6 Pè sɔ̏ mɛ pé tyípêl pínɔ́lɛ n yo n pɔ no pól yɪ̃́ yah, tɛ́ Nsyɔ̃ mɛ pélɛ n
wel n wilki Nsyurdɛ̃ yɔ sɔkɔ.
7 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃-á kè wɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú
náhnáh mɛ n pɔ n pɔ à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí
nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ pǎh kɩ fɛ̃ to pwah Liyel
fɔ̀kɔ̀vyɑ̏hnì yah, nɛ̂-á n pi nɩ?
8 Pè tyípéplɔlɛ n pɩ, nónó-á n wɛ̃kɩ n pi nɛ pǎh pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ.
9 Tɛ́ pè káh wɛ nɛ páh kɩ n sõ pé fɔkɔnɩ sɔkɔ nɛ Abrahmɩ-á pé súlɛ,
képah-á kɩ yĩnɛ dɛ́. Páh kélɛ n yo pé tyí, dyɛ̂h nónó-á yɔ̀, Liyel-á kɩ fɛ̃ sè
vi mɔ pɩ Abrahmɩ pyelɛ.
10 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésɑ̂n fɛ̃ yĩnnɛ sé sémîn sɔkɔ. Séswɔ̂
nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kɩ ko min dah mɔ nyàh sɔkɔ.
11 Péwɔ tɛ̃ wɔ-á pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ pǎh pé
tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, tɛ̃ wɔ tɛ̃nwɛnɔ-á
kal péwɔ tyílɛ. Páh fɔ̃rɔɔ kah ǹ lékyɛ̂h ńtɛ̃ dɛ́nɔ́lɛ. Tɛ̃ wɔ-á kɩ pɔ pè wel
wilki Liyel Mirki ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.*
12 Ǹ sèmukɔ fwo fwo kwɑ̂h-á mɛ ǹ gbɔ̏. Wǎh kɩ ǹ táh tɔ̃ sah, kɩ ǹ sèmukɔ
fwo, tɛ́ kɩ ké pɔ́rí kwel mɔ dúkúrí sɔkɔ. Ǹtɛ sé yésyî wɔlɛ, wǎh kɩ sépi sukɛ
ní-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ.

Yesu wèlnwȉlkȉnɔ́lɛ ni sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wil Kalile mara sɔkɔ à pɔ Nsyɔ̃ tyí Nsyurdɛ̃ yɔ́ngbalɩ
sɔkɔ, nɛ pé pɔ à kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ.

§ **2:22** 2.22 - Nsyude mara ànɛ̂ Kalile mara sɔ̏ mɛ Yisrayel sétáh yɔ̃. * **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Tyípínì 2.1-13.

14 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yahle tɛ́ nɛ, péwɔ-á yĩnɛ pé pɔ ǹmɔ kɔ̃ à pé wel wilki ni
sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ pyě pɔ péwɔ tyí nɩ?
15 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yɛ kè pɩ sɛ̃́ ǎtrɛ. Á náh wɛ di, ké yah ye
Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃, ápi kè pɩ.» Wǎh képah yo sɛ̃́, Nsyɔ̃ mɛ fɛ̃́ syi.
16 Yesu wèlnwȉlkȉntɛnɔ ǹsɔ̃, à wil ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ yȋnyɔ̃ yɩkɩ mɔ, tɛ́
à mɛ Liyel Mirki wɛ kè mɛ n tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yɔ̃.
17 Képah sɔkɔ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ núkú n wil yȋnyɔ̃ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ nìdè Pídɩ̃́ ye yɔ̀.
Ǹmɔ ye ń nìvìnì yɔ̃lɛ.»

4

Sétȁn yɔ̏tɛ̃-á Yesu tɔ̃ mɔ yah dùkù nɛ̂nɛ

1 Képah náh, Liyel Mirki Yesu tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ sétȁn yɔ̏tɛ̃ à wɛ tɔ̃
mɔ yah nɛ́npɔ́.
2 Wǎh sèpȉn tikininí ànɛ̂ lékãhlɔnɔ́ tikininí pɩ yɔ̃ke yɔ̃́-ńkɛ̃́nɛ, kwɛkɩ à tɛ̃.
3 Képah sɔkɔ, sétȁn yɔ̏tɛ̃ nɛ̂-á tɔ̃nmɔ-òlɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de Yesulɛ tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel Pídɩ̃́nɛ, à yo dyêh nɔ́pi tyí sè vi mɔ pɩ yɔ̃kelɛ.
4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́: ‹Yɔ̃ke ó náh n pu névilɛ dɛ́. Ǹtɛ wɛlɔ nɔ́nɔ́-á n wil Liyel vyãh, sépi ye
pyě n pu névilɛ.›»*
5 Képah náh, sétȁn yɔ̏tɛ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ kwil, à kyɩ à sah Liyel
ní-ńsah gbô yɔ̏tah†
6 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel Pídɩ̃́nɛ, à yɔkɔ n tiki sétáh. Á kó
wɛ nɩ, kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ yĩnnɛ,
Liyel-á kɩ ǹ yȋnyɔ̃ tɔ̏npɩbɩ kɔ̃ sè kɩ à swah syi sé gbȁn sɔkɔ, ǹ gbáhkì kɔ̃ kè
náh n mɩ n pi dáhkì tyí.‡
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́ tɔlɛ nɛ: ‹Káh á
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n yah.›»§
8 Képah náh, sétȁn yɔ̏tɛ̃ tɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yɔ̃, à kyɩ kèkɔ̃yɔ̃́ tɔ̃́rí
pɔ́llɛ à wɛ̃kɩ ànɛ̂ ké tahrɩlɛ,
9 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ ǹ gbètukunɔ di péwɔ yah à pé gbilki, páh kɩ sé
pɔ́llɛ à kɔ̃.
10 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Yal ń tnɔ̂, sétȁn yɔ̏tɛ̃! Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki, ǹ
tɛ́ nɛ n sah ǹmɔ ó tyí yɔ̃.›»*
11 Képah sɔkɔ, sétȁn yɔ̏tɛ̃ mɛ yal ǹ tnɔ̂. Yȋnyɔ̃ tɔ̏npɩbɩ mɛ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ
n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.

Yesu tɔ̏ tyàhnɔ́lɛ Kalile mara sɔkɔ

12 Pè lésɔ̃ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Yesu-á kè noh gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ.

---

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 8.3. † **4:5** 4.5 - Liyel ní-ńsah gbô yɔ̏tah nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, ké kolɔ kah mɛ́tɛ́rnɔ́ gbãmnɛ. ‡ **4:6** 4.6 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 91.11-12. § **4:7** 4.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.16. * **4:10** 4.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.13. † **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Matye 14.1-12; Markɩ 6.17-18; Likyi 9.7-9.

13 Tɛ́ à náh tɛ̃ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ kyɩ tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ
kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Kapɛrnayuminɛ, Nsabulõ yı̃̀kı̃̀ ànɛ̂ Nɛfutali yı̃̀kı̃̀ névye
sétáh yõ.
14 Kè ye pɩ sɛ̃́, nɛ̂-á kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tir yɔ́nsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè
kɩ wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
15 «Nsabulõ yı̃̀kı̃̀ ànɛ̂ Nɛfutali yı̃̀kı̃̀ névye nónó-á mɛ wɛ̃̀kɩ̀ gbɔ̀pɔ nɛ̂-á
sɔkɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ tnɔ̂, ànɛ̂ pé nónó-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, à tahlɩ pé Kalile
mara tã̂n tyɩ́ nónó-á pé túkù náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
16 pépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, pè kyɔ̀o ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ. Pépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ
fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ kũ tíkílɛ pé sɔkɔ, kyɔ̀o yɔ́ mɛ wɛ pé tyɩ́.»‡
17 Tɛ́ à tɔkɔ gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu mɛ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à tyah Liyel wɛynɛ
n yo, mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyɩ́pêl pɩ́nɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rɩ́ mɛ
yı̃ni tɛ̃ tɛ.»

Yesu tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́gbrolɛ

18 Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ, tɛ́ díbí nɛ́pı̂̃ nímí wɛ. Simo
nɛ̂-á pè yı̃n dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ ye sɔ̃̀ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀ndı̃́ Andrelɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ
yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɔ sɔkɔ. Yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye sɔ̃̀ pélɛ.
19 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé ń sɔ̃̀ tɛ̃. Mé kɩ yé pɩ névye tɛ̃́npɔpulɛ Liyel
tyɩ́.»
20 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
21 Wǎh tɔ̃ yuku yahlɛ kwéy, à díbí nɛ́pı̂̃ nímí yísyɔ́ wɛ. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃
ye sɔ̃̀, pépi nónó-á Nsebede dı̃́npı̃̀lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ pé sú Nsebedelɛ krótókè
sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃ n sah. Yesu mɛ pè ye yah.
22 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yal krótókè ànɛ̂ pé sú tnɔ̂, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu névye kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

23 Yesu sɔ̃̀ mɛ Kalile mara póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ Nsyifunɔ Liyel
ní-ńtã̂n vɩ̀ sɔkɔ, mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo Liyel tɔ̃́rɩ́ tyɩ́ yõ, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂
nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ.
24 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yı̃n wil Siri yamana pól sɔkɔ. No mɛ tyah n pɔ n pɔ
yámpú póllɛ ǹ tyɩ́, nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ yam ànɛ̂ yèvyãhrɩ duke duke
pól sɔkɔ, ànɛ̂ sétã̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ, ànɛ̂ ǹdyɩ̀kɩ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ wil kúnɔ́
névyelɛ, Yesu pé pól dɛ mɔ.
25 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wũ̂ ǹgbɛ̃ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù sɔ̃̀ wil Kalile mara sɔkɔ,
túkù wil Dekapoli mara sɔkɔ, túkù wil Yerusalɛmɩ kwil, túkù wil Nsyude
mara sɔkɔ, túkù mɛ wil Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.

5

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ yɔ̃lɩ yõ.

1 Yesu-á tɔ́wũ̂ wɛ sɛ̃́, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ. Wǎh kɔ̃ tɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú mɛ nɔ
de ǹ tnɔ̂.
2 Képah sɔkɔ, à mɛ tyah pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́:

Névye nónó-á mɛ nɔlɩ sɔkɔ

‡ **4:16** 4.16 Yah n tɛ Yesayi 8.23 - 9.1

3 «Nónó-á pĩ nɛ Liyel yétȏ-á mɛ pé tɛ̃, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̋rí nolɩ
yõ n pi.
4 Nónó-á mɛ gbní sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé yétĩ kele n pi.
5 Gblǒy tíkínmɔnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Sétáh kɩ pɔ n pɩ n pi
pépi tyílɛ.*
6 Gbɩ wɛ̃kì kóló dékè-á mɛ nónó sɔkɔ, á kɩ nɛ kwɛkɩ ànɛ̂ níkì sɔ̃ tɛ̃ pélɛ,
pépi tyí nɔ. Pǎh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pè kɩ kè wɛ n dal n mɔ n pi.
7 Nónó-á névye yãmnɛ n yah, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé tɔ yãm yah n pi.
8 Nónó nnɔ-á mɛ yályál Liyel yah, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel wɛ n pi yɩ̃́nɛ.
9 Nónó gbȍ yõ-á yèvɩnɩ n wɛ, pépi tyí nɔ. Pè kɩ n ye n pi Liyel wɛ̃npìlɛ.
10 Nónó-á mɛ fɔ̋hnólɛ n wɛ pé nɛ́gbló pínó yĩnnɛ Liyel yah, pépi tyí nɔ.
Pè kɩ Liyel tɔ̋rí nolɩ yõ n pi.
11 Névye-à yélɛ n gbyɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yélɛ n fõh, tɛ́ yé tyílɛ n yo n ko à mìnì
duke duke póllɛ n sah yé yõ ńmɔ yĩnnɛ, yépi tyí nɔ.
12 Sɛ̃́ ye lésõ pè fõh Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ nónó-á yé dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ. Yé
kɩ ké yõre ǹgbɛ̃ wɛ n pi yɩ̃̂nyõ sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ n mɛ nìvìnì ǹgbɛ̃
sɔkɔ yèsyìkì tɛ̃nɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sɑ̋hpú kɔ̃ pnɛ ànɛ̂ kyòo tyí yõ

13 Yépi ye n nɔ kèkõyɔ̋lɛ, sɔ̃-á pnɛ pãnnɛ n nɔ. Ǹtɛ pnɛ dêndên-à wal
ké sɔkɔ, sɔ̃ mɛ kè kɩ tõ fɛ̃ pɩ dêndên? Kè náh tõ fɛ̃ tir yɔ́ pɛkɩ n pi, à wil
mílkínɔ́ tyí sɔkɔ kégbɔ́, tɛ́ névye kɩ n kɔ n sɔkɔ ké yõ.
14 Yépi ye kèkõyɔ̋ kyòolɛ. Kwil nɛ̂-à mɛ mónólɛ yõlɩ yõ, kè náh fɛ̃ n wõbɩ
n pi dò.
15 Pè náh fòtnòlɛ n soh tɛ́ dúlɛ n kwĩnki n mɔ ké yah. Pě kè sah fòtnò
sahkɩ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè n pɩ kyòolɛ wòkò sɔkɔ névye pól tyí.
16 Sɛ̃́ ye yé yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ névye tyí, pè kɔ̃ pè yé tyípéplɔ pínɔ́ wɛ, pè
mó yé Súlɛ n gbilki, nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sɑ̋hpú kɔ̃ tyi kȍnsàhnɔ́ tyí yõ

17 Yé káh wɛ nɛ ńmɔ-á pɔ tyi kȍnsàhnɔ́ duku kò-ǹsah, képah náh pɩ Liyel
tɛ̃ntȍ syínyopu-á kwɔ́nɔ́ nónó kɔ̃, sépi duku kò-ǹsah dɛ́. Mé náh pɔ sé duku
kò-ǹsah, ǹtɛ mé pɔ sé tyi píndalnmɔ-ńsah.
18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yɩ̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh tɛ̃-à fyò mɛ, kwâh tyɩ̃̋
yɔ́, képah náh pɩ kwáhkyĩrí yɔ́ ńtɛ̃ náh n wilki n pi tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́
kɩ pɔ syɩ ké sɔkɔ tyi pól píntɛnɔ tyí.
19 Képah ye, névi nɛ̂-à n sàh-ǹkɛ̃̋nɛ tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ tir kyĩrí fyé yõ, tɛ́
no tɛ́lɔ́ tɔ yõ yɩkɩ mɔ sɛ̃́ntɛ̃̆ pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ kɩ fɔ̋rɔɔ kal Liyel tɔ̋rí nolɩ yɔ̋pú
póllɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à n sah sé sɔkɔ tyíyónɔ́ yõ, tɛ́ sélɛ nolɛ n kwɔ, tɛ̃ wɔ
kɩ yɩ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ Liyel tɔ̋rí nolɩ yɔ̋-ńsah sɔkɔ.
20 Mé kélɛ n yo yé tyí, yáh kɩ pí-ńkɛ̃̋nɛ gbɩ wɛ̃kì kópúlɛ Liyel yah à kal
Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, yé náh Liyel tɔ̋rí nolɩ yõ
n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sɑ̋hpú kɔ̃ fòkòvyɑ̏hnì tyí yõ

* **5:5** 5.5 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 37.11.

21 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh yo á náh tãn tyí nɛ, nɛy káh nɛ́kókè mɔ. Névi
nɛ̂-à nɛ́kókè mɔ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ.
22 Ǹtɛ ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ fɔkɔ vyãh ǹ ní-òlɛ, tɛ̃-á
yĩnɛ tùkènɔ́lɛ. Nɛ̂-à ǹ ní-ò ye Nɛ́wɔ̂lɛ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ tukey tùkèpu tı̃̀nkı̀
tyí. Tɛ́ nɛ̂-à à ye Vínpılɛ, tɛ̃ wɔ-á yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ.
23 Wâh pɔ á yĩ n kõ kõ kwâhlɛ Liyel kõ-ńsah, tɛ́ á dyɔ to kõ nɛ́npɔ́ sɔkɔ
nɛ wáh pı de á ní-ò yɔ́ tyí,
24 á yĩ n kõ kõ kwâh sah nɛ́npɔ́, ǹ tɛ́ n kyı á wrɔ́ tõ n sah á ní-ò mɛ̀nɛ, ǹ
tɛ́ n pyě n pɔ kélɛ Liyel kõ.
25 Tir yɔ́ kénkõ-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ ǹnî yɔ́lɛ, tɛ́ à kyı ǹ ye tukey tùkè-ò tyí,
gbah n tɛ̃ ké yah wah yé yı̃́níntɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ nɛ́npɔ́. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, à kı
kyı álɛ tukey tùkè-ò tyí nɛ à ké yah wah, tukey tùkè-ò mɛ̀ kı kyı álɛ sràsyíbí
kõ, tɛ́ pépi kı mó ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
26 Kègbı yõ mé kélɛ n yo á tyí, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kõlı mɛ̀
pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ fɔ̀fíkı̀ tyí yõ

27 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Káh fɔ̀fíkı̀lɛ n pı.»†
28 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à sê yɔ́ yah, tɛ́ yı̃́ wil ǹ tyí, tɛ̃-á
fɔ̀fíkı̀ pı tɛ ǹnɛ ǹ nı sɔkɔ.
29 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ yı̃́-à kı nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, kè gbahlı n
wilki n milki álɛ fíí. Á tɛ́kínɔ́lɛ á wil gbɛ̃̀nsê fı̃́ núkú sɔkɔ, képah kı fɔ̃́nfɔ̃́
kal á wil pól mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ.
30 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ gbɔ̃̀-à kı nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, kè kãm n
milki álɛ fíí. Á tɛ́kínɔ́lɛ á wil gbɛ̃̀nsê fı̃́ núkú sɔkɔ, képah kı fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil
pól kyíndenɔ yõ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ fúr yíkínɔ́ tyí yõ

31 Kè mɛ yónɔ́ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyılɛ n fin n mɔ, tɛ̃-á yĩnɛ à ǹ fı̃́nnmɔnɔ
tàrfyɔ̀ sɛ́béy pı à kõ.‡
32 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyı fin mɔ nɛ́ fɔ̀fíkı̀
tɛ̃ tyí yõ náh, tɛ̃-á mɛ ǹnɛ n mɔ fɔ̀fíkı̀ pínɔ́ wɛ̃̀kı̀ yõ. Névi nɛ̂ tɔ-à mó sê
fı̃́nnmɔnɔ tɔkɔ, fɔ̀fíkı̀-á tɛ̃ n pı.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ gblɔ̃̌y wónɔ́ tyí yõ

33 Yé kè noh sɔkɔ tɔlɛ nɛ kǎh yo á náh tãn tyí nɛ: «Káh álɛ n wo mìnì
tyi sɔkɔ. Wâh á wo tir nɛ̂ sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, á yĩnɛ ǹ kè pı.»
34 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh yélɛ n wo póllɛ. Yé káh yélɛ
n wo yı̃̂nyõlɛ. Liyel tõrí kǒ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ.
35 Yé káh yélɛ n wo sétáhlɛ. Liyel gbyɛ̃̂h súnsàh-ǹsah kǒ ye kélɛ, képah
ye yé káh yélɛ n wo kélɛ. Yé káh yélɛ n wo Yerusalɛmınɛ. Yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
kwil ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ.
36 Káh álɛ n wo á yõlɛ. Á náh fɛ̃ á yɔ̃̀yén pɔ́ núkú ńtɛ̃ fyé piki, képah náh
pı à kè silki n pi, képah ye káh álɛ n wo kélɛ.

† **5:27** 5.27 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.14; Tɔ̃nyonɔ 5.18. ‡ **5:31** 5.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1.

37 Kàh àwelɛ, yo nɛ àwe-á. Kàh ɔ̃ɔ̃lɛ, yo nɛ ɔ̃ɔ̃-á. Tɛ́ wâh nɛ̂ yo dohnɩ
sépi yõ, pèkè pí-ò tò̃ vyãh ye.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tò̃ sɑ̃́hpú kõ pèkè dyáhnɔ́ tyí yõ

38 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kăh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Wâh yĩ́ sɔ, á yĩ́ kɩ sɔ. Wâh yĩ́n
dal, á yĩ́n kɩ dal.»§
39 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi-à tyı́túkù pɩ yé tyí, yé káh nɛ yáh ké
wɔ́lɛ n dɛ. Tɛ́ névi-à á gbò̃yò̃ sò̃ létáh mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kõ.
40 Névi-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹ ye tukey tùkèpu tyí á fwɔ̀mɔ̀npír syi yĩnnɛ,
á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔlɛ tɛ̃ kõ.
41 Névi-à ǹ kyĩ mɔ nɛ á kíló núkú kɔ pélɛ, kílónɔ́ nínɔ́ kɔ tɛ̃nɛ.
42 Névi nɛ̂-à ni á tyí, yĩ tɛ̃ kõ. Nɛ̂-à nɛ pé dɛkɩ syi á tyí, káh n yahle.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tò̃ sɑ̃́hpú kõ à yuku sépɛ́bí tyí-á yĩnɛ kè nɔ pé tyí sɔ̃́

43 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kăh mɛ yónɔ́lɛ nɛ, á ní-ò tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí,* á
mó á sépɛ dyɔlɛ n yɔ.
44 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé yɛ yé sépɛ́bí tyí nɔ yé tyí, yé mó Liyellɛ
n ni yé fṍhpú tyí.
45 Yâh képahlɛ n pɩ, yé Sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyõ sɔkɔ, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ
ǹmɔ wɛ̃́npì-á yélɛ. Ǹmɔ ye n sɛ ǹ gbĩnɛ népêl ànɛ̂ nɛ́péplɔ tyí, tɛ́ pùnɛ n
pɩ n mɔ nɛ́gblɔ́ ànɛ̂ nɛ́túkúnì tyí.
46 Tɛ́ yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yõre nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ
n pi képah sɔkɔ Liyel tyí? Mɔ́rí syı́pú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ di?
47 Yâh n wɛkɩ n mɔ yé no ó tyí, gbɛ̃̀ndùnì tir nɛ̂ mɛ képahlɛ? Liyel wɛ̃kì
kɔ́-ńkɛ̃́pú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ di?
48 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé tyı́péplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, sɔ̃́-á yé Sú tyı́péplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n
pɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ.

6

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tò̃ sɑ̃́hpú kõ yĩ n kõ dùkù tyí yõ

1 Yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ yĩ́nyáhkì sɔkɔ dɛ́. Yâh képahlɛ n pɩ,
yé náh ké yõre wɛ n pi Sú Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yĩ̂nyõ.
2 Képah ye, wâh kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kõ, káh ké kwnínɛ n kõ sɔ̃́-á
névye túkù n nɛ n pɩ kélɛ Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ ànɛ̂ wɑ̃̀l yey sɔkɔ, névye
kõ pě pélɛ n gbilki. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yõre wɛ tɛ.
3 Ǹtɛ áwɔ-à kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kõ, káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pĩ ké sɔkɔ.
4 Képah sɔkɔ, yĩ́nkõnɔ nɛ̂-á á pɩ, kè kɩ tɛ̃ sètı̃̀n sò̃ sɔkɔ. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á
sètı̃̀n sò̃ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yõrelɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tò̃ sɑ̃́hpú kõ Liyel ni dùkù tyí yõ

5 Yâh Liyellɛ n ni, yé káh névye túkùlɛ n yah n pɩ. Liyel ní-ńtɑ̂n vì ànɛ̂
wɛ̃tlo yey sɔkɔ yúkúnyĩnntɛ̃nɔ́ tyí ye nɔ pépi tyí pàh Liyellɛ n ni. Pé gblɔ̌y
wɛ̃kɩ yĩn ye pè n nɛ n pɩ képahlɛ. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké
yõre wɛ tɛ.

§ **5:38** 5.38 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.22-25. * **5:43** 5.43 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

6 Ǹtɛ áwɔ-à mɛ ké tyí nɛ á Liyel ni, wâh pɩ ǹ de á wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á yah
vike, ǹ tɛ́ á Sú Liyellɛ n ni. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètȉn sɔ̏ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ
dyah ké yõrelɛ.
7 Yâh nírílɛ n pɩ, yé káh tyilɛ n tɔ̃ n yo tyɛ́-ńkɛ̃nɛ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ.
Pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, tyi tɔ̃nyonɔ kwlɛ̌yy níri ye Liyel n tɛ̃.
8 Ǹtɛ yȋ nónó yétɔ̂̃-á mɛ yépi tɛ̃, yé Sú Liyel sè pɩ̃ tɛ sé ní-ńkɛ̃ gbɩ̃́ ńtɛ̃nɛ ǹ
tyí. Képah ye, yé káh Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃púlɛ n yah n pɩ.
9 Yáh yɩ̃nɛ yè Liyellɛ n ni dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:

Ápi Sú Liyel nɛ̂-á yȋnyõ,
á yɩ̃n nɛ n gbilki.
10 Á yɔ̃̏tɔ̃rí wɛ̃kɩ.
Wáh mɛ nɛ̂ tyí,
képah nɛ n pɩ sétáh yõ, sɔ̃-á kélɛ yȋnyõ.
11 Á kwɛy gbȉyȉkȉ yõkelɛ á kɔ̃.
12 Ápi-á pɩ de áwɔ tyí tyi nónó sɔkɔ, sè yɔ̃ n mɔ á kɔ̃,
sɔ̃-á ápi tɔ yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, nónó-á pɩ de á tyí.
13 Káh n yɛ à sétȁn yɔ̃̏tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔlɛ n fɛ̃ n syi.
Ǹtɛ á pwah n mɔ ǹ gbɔ̏, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á pèkè pínɔ́ sõ n wil.
[Yɔ̃̏tɔ̃rí, ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔ, ànɛ̂ gbílkínɔ́lɛ, áwɔ tyí ye gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!]

14 Névye nónó-á n pɩ n de yé tyí, yâh n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃, yé Sú Liyel
nɛ̂-á yȋnyõ, à kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃.
15 Ǹtɛ yépi-à névye tyípɛ̂llɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃-ńkɛ̃nɛ, yé Sú Liyel náh
yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú kɔ̃ nȋkȉ tɛ̃ dùkù tyí yõ

16 Yâh níkȉ tɛ̃, yé káh yé yey kwɔ n sah névye túkù tyí kɔ̃lɛ. Pépi ńkɛ̃nɛ
pé yey yõre n sah nɛ névye pɩ̃ nɛ páh mɛ níkȉ tɛ̃. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo
yé tyí, pè ye ké yõre wɛ tɛ.
17 Ǹtɛ áwɔ-à níkȉ tɛ̃, á yah wu, tɛ́ káh á yõ pɩ n sah yákárá,
18 névye kɔ̃ pè pɩ̃ nɛ wáh mɛ níkȉ tɛ̃. Tɛ́ á Sú Liyel nɛ̂-á sètȉn sɔ̏ tyilɛ n
pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yõrelɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú kɔ̃ tahrɩ koh n sah dùkù tyí yõ yȋnyõ

19 Yé káh tahrɩlɛ n yah n koh n sah kèkõyɔ̃́ mè sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á
sóhrí ànɛ̂ syɩ̃́mí kɩ fɛ̃ sélɛ n yõ, képah náh pɩ yɩ̃́pú kɩ fɛ̃ kye de vì sɔkɔ kɩ
sè yɩ̃ tɔkɔ.
20 Ǹtɛ yé tahrɩlɛ n yah n koh n sah yȋnyõ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂
syɩ̃́mí náh mɛ sé yõ yõ tɛ̃nɛ, yɩ̃́pú tɔ náh mɛ kɩ fɛ̃ kye de vì sɔkɔ, képah
náh pɩ kɩ yɩ̃be yɩ̃.
21 Á náh wɛ di, á tahrɩ-à mɛ ńyɑ̃h, á sõnɔ tɔ kɩ mɛ nɛ́npɔ́.
22 Wil kyɔ̀ɔlɛ, yɩ̃́ ye. Á yɩ̃́-à mɛ vyelɛ, á wil pól kɩ mɛ kyɔ̀ɔ sɔkɔ.
23 Ǹtɛ á yɩ̃́-à yɩkɩ, á wil pól kɩ mɛ fɛ̃ntȗ sɔkɔ. Kyɔ̀ɔ nɛ̂-á á sɔkɔ, kàh kɩ
mɛ fɛ̃ntȗnɛ, á mɛ yɩ̃́ɩ̃́ fɛ̃ntȗ pbèy sɔkɔ dɛ́.

24 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pɩ n pi yɔ̃tãm nɛ́pĩ nímí tyɩ́. Ȁ kɩ núkú
dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ kɩ nɔ ǹ ní-òlɛ. Képah náh pɩ, à kɩ núkúlɛ n fĩnki, tɛ́ kɩ ǹ ní-ò
wɛ mɔ. Sɛ̃ ó ye, yé náh fɛ̃ tɔ̃ kwrɔ n pɩ n pi Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyɩ́.
25 Képah ye ń kɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ yáh nɛ wɛ
n yõ [tɛ́ wɛ n wɔ] n pi sɔ̃, tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n
mɔ n pi sɔ̃. Névi min tyɩ́ náh tah kal yõkelɛ di? Wil tɔ tyɩ́ náh tah kal flɔlɛ
di?
26 Yé yah kèpyelɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ kɛ̀; sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh
sèmukɔlɛ n tɔkɔ; sè náh se mó tɔ̃ sèmukɔlɛ n koh n sah díké sɔkɔ; tɛ́
yé Sú Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ yépi náh fɔ̃́nfɔ̃́ kal kèpye yõ náhnáh di?
27 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kwéy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ gblɔ̌y min yõ, ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ
gbɔ̃̀ yõ?
28 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ fɔkɔ sõnɔ mɛ yé tyɩ́ yé mɔ mɔ flɔ tyɩ́ sɔkɔ wɛ́? Yé yah
fìlkǐ fi pɩ dùkùlɛ swɛ̃y sɔkɔ kɛ̀: Sè náh tɔ̃̀lɛ n pɩ, sè náh se mó tɔ̃ flɔlɛ n fĩ.
29 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Salomo tàh fyé yah yõ, à náh flɔ wɛ
mɔ yah nónó-á plɛ nɔ fìlfi nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
30 Liyel yõ sɛ̃nyĩ-ńkɛ̃pú nɔ́pi. Fílkǐ nɛ̂-á swãh sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɩ pɔ n
sukɛ n pi ńsɔ̂nɛ, Liyel-á képah fi pɩ pallɛ sɛ̃ à, yépi wɔ se pyɛ̌ à kɩ yɛ
kóhnmɔnɔlɛ kal plɛ́ntnɔɔ?
31 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ yè pɔ nɛ n yo nɛ, kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ yõ nɩ?
Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ wɔ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ mɔ yé wil sɔkɔ nɩ?
32 Yé náh wɛ di, Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃pú ye ńkɛ̃nɛ nɛ n yah n kɔ̃ sépi póllɛ tyɛ́tyɛ́nɩ́
kɛ̃nɛ. Ǹtɛ yé Sú nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ, à pĩ nɛ yì nɔ́pi pól yétɔ̂-á mɛ yé tɛ̃ dò.
33 Yé Liyel tɔ̃rɩ́ ǹgbò yah n kɔ̃, ànɛ̂ wǎh mɛ nɛ̂ tyɩ́. Képah sɔkɔ, à kɩ yî
tɛ́lɔ́ tɔ pól dohnɩ yé kɔ̃.
34 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ ńsɔ̂ tyɩ́ sɔkɔ. Yé ńsɔ̂ tyi sah ńsɔ̂ yah. Swɔ̃ swɔ̃
pól ànɛ̂ sé yɔ̃́tyɩ́ ye.

7

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú kɔ̃ nɛ pè káh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke

1 Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke n pi.
2 Yé náh wɛ di, yáh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke sɔ̃, sɛ̃ ye Liyel kɩ n tuke n pi yé tɔlɛ.
Yáh no tɛ́lɔ́ tyɩ́lɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, yé tɔ tyɩ́ kɩ n sãh n pi kénɛ dú ólɛ.
3 Á pɩ sɔ̃ tɛ́ ǹdan wɛ á yṹnpi yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yɩ̃́ sɔkɔ, á náh mɛ
képah wɔ pĩ?
4 Á kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ yo á yṹnpi tyɩ́ nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kɔ̃ ǹ yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́
dàhnpɛ mó tɔ̃ mɛ áwɔ yɩ̃́ sɔkɔ?
5 Fɔ̀kɔ̀pǐl névi. Á yɩ̃́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki. Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah
pallɛ kɩ á yṹnpi yɩ̃́ sɔkɔ ǹdan wilki.
6 Yì nónó-á mɛ Liyel tyɩ́ yõ, yé káh sélɛ névyelɛ n kɔ̃ nónó-á mɛ pãhlɔ
tyɩ́ kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ pé yey vi yé tyɩ́ képékèyɔ̂. Yé káh mó tɔ̃ yî
kètǎrnɔlɛ névyelɛ n kɔ nónó-á mɛ slo tyɩ́ kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ n suki n
sɔkɔ sé yõ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú kɔ̃ nɛ pè nɛ n ni Liyel tyɩ́

7 Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Yé nɛ n yah n kɔ̃, yé kɩ n wɛ. Yé wùkahlɛ
n mɩ, kè kɩ n yɩkɩ n mɔ yélɛ n kɔ̃.
8 Yé náh wɛ di, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n wɛ. Nɛ̂-à
wùkah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃.
9 Nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pídɩ̃́-à búrn ni ǹ tyí à kɩ dáhkìlɛ à kɔ̃?
10 Képah náh pɩ, wàh yɛ̃́nkɔ̂ ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃?
11 Yépi nónó-á nɛ́pɛ̂llɛ, yé yé wɛ̃́npì kɔ̃́nɔ́ yah wɛ yípéplɔlɛ. Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ
ké sɔkɔ, yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹmɔ kɩ yɩ̂lɛ sé nípú kɔ̃ nónó-á plɛ
kal yépi tyílɛ dò.
12 Yáh mɛ ké tyí nɛ no tyi nónó póllɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ
pé tyí. Sɛ̃ ye tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ yo kélɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ dé-ńsah wǒkè ànɛ̂ dé-ńsah fɩ̃́ɩ̃ tyí yõ

13 Yé nɛ n de dé-ńsah fɩ̃́ɩ̃lɛ. Yé náh wɛ di, wɛ̃̀kì nɛ̂-á n yuku tyí yíkínɔ́
tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ fàhfàh, ké dé-ńsah mɛ wòo. Képah sɔkɔ dépú mɛ dò.
14 Ǹtɛ wɛ̃̀kì nɛ̂-á n yuku tyɛ́-ńkɛ̃̂ min tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ táhnɔ́lɛ, ké
dé-ńsah mɛ fɩ̃́ɩ̃. Ké wɛ́ndepu náh mɛ fwɔ́ɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ Liyel yɩ̃n yõ mìnyobe tyí yõ

15 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel yɩ̃n yõ mìnyobelɛ. Pàh n pi yé tyí, pě pé
gblɔ̌y pɩ mámm képyɛ́nì tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ ké kègbɩ tɛ̃ yõ sɔkɔ, pè mɛ pékénɔ́lɛ
gbɛ̃́npɑ̃hlɔ sɔ̃.
16 Yé kɩ pè pɩ̃ n pi pé tyípínɔ́ sɔkɔ. Yɛ̀rɛsɛ̃̂ náh fɛ̃ n wɛ n gbɛ kahrɩ sɔkɔ.
Sènsóké pye tɔ náh mó fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃̌kì sɔkɔ.
17 Sésân pèplɔ pól n syi pye pèplɔlɛ. Tɛ́ séswɔ́ntùkù wɔ mó n syi pye
túkúnìnɛ.
18 Séswɔ̂ pèpɛy náh fɛ̃ n syi pye túkúnìnɛ. Séswɔ́ntùkù tɔ náh mó fɛ̃ n
syi pye pèplɔlɛ.
19 Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃̂nɛ pye pèplɔlɛ, kè n kɑ̃m ǹ min n dah n mɔ nyàh
sɔkɔ.
20 Sɛ̃ ó ye yé kɩ n pɩ̃ n pi Liyel yɩ̃n yõ mìnyobelɛ pé tyípínɔ́ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tir yónɔ́ ànɛ̂ ké pínɔ́ tyí yõ

21 Kè náh pɩ nɛ nónó pól-á ńmɔlɛ n ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃, TƐ̃̀ ŃGBƐ̃NƐ pé pól sɔ̃
kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi dɛ́. Ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí,
képah pípú ó ye kɩ yõ ké nɔlɩlɛ.
22 Liyel tukey tuke sõlɛ, névye náhnáh kɩ n yo n pi ń tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃
ǹgbɛ̃, ńmɔ yɩ̃n yõ kó lésõ pé n syi n yo Liyel tɛ̃ntõnènɛ nɩ? Ńmɔ yɩ̃n yõ kó
lésõ pè n nɛ n yɩ̃ni n wilki sétɑ̃̀nnɛ névye sɔkɔ nɩ? Ńmɔ yɩ̃n yõ kó lésõ pè
n nɛ n pɩ gbɩ̌lnɔ́ náhnáhlɛ nɩ?
23 Ǹtɛ mé kɩ yo pé tyí nɛ, mé náh pélɛ n pnɛ póllɛ. Pè gbɛ mɔ ńnɛ, Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂l pípú nɔ́pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ vì duke nɩ̂nɔ́ mɔ́nɔ́ tyí yõ

24 Képah ye, névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh, tɛ́ mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á
kɩ nɛ lékɑ̃́m névi yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ légbɩ̃́ yõ.
25 Pũ̀ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pṹnyɑ̃́hkí tɔ
mɛ kɔ̃ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ kǎh sɔ̃̀ sõ légbɩ̃́ yõ sɛ̃, képah ye kè náh syɩkɩ.

26 Ǹtɛ névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh tɛ́ à náh mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃̌ mɛ á
kɩ nɛ lékʌ̃́m kɛ̃́ névi yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ sèm̀yʌ̃́hrí yõ.
27 Pũ̏ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pṹnyʌ̃́hkí tɔ
mɛ kõ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, kè mɛ syɩkɩ à pirki kwɛ pnɛ́pné.
28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɔ́pi kõ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû gbʌ̃̏ du ǹ névye
kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ.
29 Yé náh wɛ di, ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkù náh sɔ̃̏ mɛ Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́
kwɔ́pú tyí kɔ̃lɛ dɛ́, kè sɔ̃̏ mɛ yɔ̃̏tɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ képah ye.

8

Tótɛ̃ dĩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Yesu-á wil yɔ̃lɩ yõ à tiki pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ ǹ sɔ̃̏ tɛ̃.
2 Tótɛ̃ yɔ́ mɛ nɔ de à gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃,
wàh mɛ ké tyí wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ pé kõ pé pɩ yályál Liyel yah.
3 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ ǹ gbɔ̃̏ nɔ à tũ ǹ tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Mé mɛ ké tyí,
á kɩ dɛ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ dú ńyân núkú tyɛ.
4 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh yĩ̀ mɛ̀ yãh nɛy tyí dɛ́. Tɛ́ kyɩ
á gblɔ̃̌ynɛ sárká syínwĩ̀lkĩ̀-ò wɛ̃kɩ. Moyisi-á sɔ̃̏ sárká nɛ̂ tyí yo sah tótãm
dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, kyɩ képah wilki, nɛ̂-á kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ wáh dɛ.»

Wrome sràsyîbî yɔ̃̏tɛ̃ dĩ́ yɔ́ tɔ̃̏npɩ dɛ́nmɔnɔlɛ

5 Tɛ́ Yesu-á pɔ de Kapɛrnayumi sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Wrome sràsyíbí yɔ̃̏tɛ̃ dĩ́
yɔ́ pɔ ǹ tnɔ̂ tɛ́ à ni
6 nɛ, pé yɔ̃̏tɛ̃, pé tɔ̃̏npɩ dĩ́-á mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ gbô sɔkɔ wil kúnɔ́ ńyânnɛ ǹ sɔkɔ.
Wǎh mɛ n kwlɔ képékèyɔ̂.
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ páh kɩ ǹ sɔ̃̏ tɛ̃ kyɩ à dɛ mɔ.
8 Ǹtɛ kénɛ dĩ́ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yɔ̃̏tɛ̃, péwɔ-á fɔ̃́rɔɔ kah ǹ dénɔ́lɛ pé
gbô sɔkɔ. Ǹkɛ̃́ à wɛy núkú ó yo, tɛ́ pé tɔ̃̏npɩ-á kɩ dɛ.
9 Ȁ kó wɛ nɩ, yɔ̃̏tãm-á mɛ péwɔ tyí, tɛ́ péwɔ tɔ mó mɛ sràsyíbí yísyɔ́
yɔ̃̏tɛ̃̌nɛ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à sɔkɔ! Tɛ̃̌ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à pɔ! Tɛ̃̌ n
pɔ. Pâh yo pé yɔ̃ tyí nɛ, à tir mɛ̀ pɩ! Ȁ́ kè pɩ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, sè ǹ gbʌ̃̏ kah du. Ȁ mɛ yo ǹ sɔ̃̏
tɛ̃́pú tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, mé náh Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ǹgbɛ̃ mɛ̀
dùkù névi wɛ yah Yisrayel no ńtɛ̃ fyé sɔkɔ.
11 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névye náhnáh-á kɩ wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, kɩ
pɔ yõke yõ wɛ̃ tyí Abrahmɩnɛ, ànɛ̂ Yisakɩlɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩlɛ Liyel tɔ̃́rí tyah
sɔkɔ.
12 Ǹtɛ Yisrayel no nónó-á sɔ̃̏ yĩnɛ dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃́rí tyah sɔkɔ, pépi kɩ wũ
kégbɔ́ fɛ̃́ntũ̏ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»
13 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu ǹ syɩ yo sràsyíbí yɔ̃̏tɛ̃ dĩ́ mɛ̀ tyí nɛ: «Á syɩ nɛ n yuku
á tĩ̏nnɛ. Wáh sɛ̃ ńmɔ yõ sɛ̃́, wáh nɛ̂ yah kõ, kè kɩ pɩ á tyí.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ
tɔ̃̏npɩ dĩ́ núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Képah náh, Yesu kyɩ Pyɛrɩ gbô, tɛ́ kyɩ Pyɛrɩ dɛ́nsê wɛ sɛ̃́nɔ́lɛ wílvyɑ̃́hnɩ̀nɛ.

15 Yesu mɛ tũ pi gbɔ̃̀ tyí, wílvyɑ̃́hnɩ̀ núkú à fin mɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, pi mɛ yuku tyah n yah n dah n mɔ Yesu tyí sɔkɔ.

16 Gbĩ́yĩ́-á de, no pɔ névye náhnáhlɛ Yesu tyí sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ. À mɛ ǹ vyɑ̃h wɛynɛ sétɑ̃̀n nɔ́pi yĩni wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yámpú tɛ́lɔ́ pól dɛ mɔ.

17 À képah pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́: «À ye á yèvyɑ̃hrɩnɔ pól tɔkɔ to á yõ, tɛ́ á yamnɔ pól tyɛ.»

Nónó-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

18 Yesu-á tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè pɔ à mɔ gbĩ sɛ̃́, à nɛ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú àwɔ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.

19 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ nɔ de ǹ tnô tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, páh kɩ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ ǹ yúkú-ńtɑ̃̂n pól sɔkɔ.

20 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Gbɛ̃́npɑ̃hlɔ tyí pĩ̀ mɛ. Kèpye tyí syè mɛ. Ǹtɛ Névi Pídĩ́ tɛ̃ tyí, wɛ́nsɛ̃nmɩ̀-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»

21 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ tɔ̃ à syah nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, à yɛ pâh pɔ pé sú lékó ǹgbò yĩ tɛ.

22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, ǹ tɛ́ n yɛ nɛ́kyî kɔ̃ pè pé lékyîlɛ n yĩ.»

Yesu yɑ̃́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

23 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ pè sɔkɔ.

24 Dǒ yɑ̃́hpékè yɔ́ núkú kõ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ krótókè yõ n tyah yĩ́nɔ́lɛ ni sɔkɔ. Ǹtɛ Yesu wɔ sɔ̃̀ mɛ n dɔ.

25 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnô mɛ kyɩ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ ńkɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo! Yɔ-á mɛ n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́!

26 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ tíki yé tɛ̃? Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃́pú nɔ́pi.» Képah tɛ̃̀nɛ, à yuku à díri kõ yɑ̃́hkí ànɛ̂ ni yõ, tyah núkú pɩ sɯ̃́mm.

27 Képah tɛ̃̀nɛ, kè kah pɩ gbɛ̃̀ndùǹ̀nɛ pé tyí. Pè mɛ tyah yo tũ wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se dĩ́ mɛ̀nɛ tɛ́ yɑ̃́hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

Dîbî nɛ́pĩ̂ nîmî dɛ́nmɔnɔlɛ sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ Kadarɩ tɑ̃n sétáh yõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, díbí nɛ́pĩ̂ nímí mɛ wil léyɑ̂l wrɔ́ sɔkɔ à pɔ à yohnɩ sétɑ̃̀nnɛ pé sɔkɔ. Pé pékénkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, nɛy náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ n sɔkɔ nénpɔ́ wɛ̃̀kɩ̀lɛ.

29 Pǎh pɔ à yohnɩ, pè tyah n de n syi nɛ, Liyel Pídĩ́, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí nɩ? À se pɔ ásɔ̂ pépi fõh yĩnnɛ ké gbĩ́ nɔ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ nɩ?

30 Tɛ́ kè sɔ̃̀ pɔ yĩnɛ sel kwĩnki yísyɔ́ mɛ n yah n yõ n kõ fíí kwéy pélɛ.

31 Sétɑ̃̀n nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, wàh kɩ sé yĩni wilki díbí nɔ́pi sɔkɔ, à yɛ sé kõ sé kyɩ n de sel nɔ́pi sɔkɔ.

32 Yesu mɛ nɛ, sè nɛ n yuku. Sè núkú wil díbí nɔ́pi sɔkɔ à kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel nɔ́pi pól núkú wil yɔ̃lɩ yɔ̃̀tah, à to tiki tùkùtùkù à kyɩ de yɔ sɔkɔ à ku.

33 Képah tɛ̃nɛ, sel nɔ́pi fɛ̃pu mɛ to de kwil sɔkɔ, à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh
no tyí, à tahlɩ tir nɛ̂-á pɩ díbí nɛ́pɩ̂ nímí nɔ́pi tyí sétȁn-á sȍ nónó sɔkɔ.
34 Képah sɔkɔ, kwil tãn pól wil kyɩ Yesu yohnɩ. Pǎh fyɔ̀ à wɛ, pè à ni nɛ
à yal pépi sétáh yõ.

9

Sèkùkù dɩ̋ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ à ǹ syɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ kah à sɔkɔ ǹ kwil
sɔkɔ.*
2 Nósyɔ́ mɛ sèkùkù dɩ̋ yɔ́ twah sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ́ yõ à pɔ ǹ tyí. Wǎh kè wɛ
pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à yo sèkùkù dɩ̋ mè tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ ń pídɩ̋.
Ấ tyípêl pínɔ́ ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
3 Képah tɛ̃nɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú yísyɔ́ tyah n sõ nɛ, dɩ̋ mè-á mɛ
n yo n de Liyel tyí dɛ́.
4 Ǹtɛ Yesu-á pé sõnɔ pĩ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ sõnɔ túkúnȉnɛ
yé sɔkɔ sɛ̃́?
5 Mâh yo sèkùkù dɩ̋ mè tyí nɛ: ‹Ấ tyípêl ye yɔ̃ mɔ.› Képah náh pɩ, mâh
yo ǹ tyí nɛ: ‹Yuku nɛ n kɔ.› Dlo mɛ nɛ̂ tɛ̃ yɔ́nɔ́ sɔkɔ kal?
6 Ǹtɛ mé kɩ tir yɔ́ pɩ yé kɔ̃ yé kɩ pĩ nɛ, tɛ̃nwɛnɔ-á mɛ Névi Pídɩ̋ tyí sétáh
yõ kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ.» Tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù mè tyí nɛ: «Yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh
tɔkɔ ǹ nɛ n yuku á gbô.»
7 Dɩ̋ mɛ yuku à sɔkɔ ǹ gbô.
8 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. Pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki wǎh
sɔ̃npílɛ tɛ̃nwɛnɔ mè dùkùlɛ névye kɔ̃.

Yesu Matye ye pɩ ǹ tȍ sɑ̋h-òlɛ

9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ tɛ́ n sɔkɔ, à dɩ̋ yɔ́ wɛ à mɛ kɔ̃ tɛ̃ mɔ́rílɛ n syi mɔ́rí
syí-ńsah sɔkɔ, pè n ye Matyelɛ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń sȍ tɛ̃.» Ȁ mɛ yuku
ǹ sȍ tɛ̃.
10 Képah náh, Yesu-á sȍ mɛ yõke yɔ̋nɔ́ sɔkɔ Matye gbô, mɔ́rí syípú
náhnáh ànɛ̂ Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃pú tɔ pɔ n yõ ǹnɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̋hpúlɛ.
11 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè yo Yesu tȍ sɑ̋hpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂
se pɩ tɛ́ pé kwɔ́-ò dɩ̋ n yõ mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃púlɛ wɛ̃ tyí nɩ?
12 Ǹtɛ Yesu-á pé wɛy noh, à yo pé tyí nɛ: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ
yétɔ̂ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh ǹ yétɔ̂lɛ di?
13 Liyel-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃: ‹Yâh wɛ̃ yãmnɛ n yah, képah tyí nɔ ńmɔ tyí kal
yáh sárká nɛ̂nɛ n sukɛ ńnɛ n kɔ̃.› Yé kyɩ yé fɔkɔnɩ mɔ yah képah tyí sɔkɔ,
yè ké kɔ́r pĩ. Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ n sõ nɛ nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel
yah, mé náh pɔ pépi yé-ńsah dɛ́. Ǹtɛ nónó-á pĩ nɛ tyípêl pípú-á pélɛ, pépi
yé-ńsah ye mé pɔ.»

Ǹvìnì tir náh mɛ núkúlɛ Nsyifunɔ tyîdɩ̋lɛ

---

* **9:1** 9.1 - Yesu kwil nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Kapɛrnayumi ye.

14 Képah sɔkɔ, Wèlnẁilkì-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ,
kè se pɩ sɔ̃̂ tɛ́ pépi ànɛ̂ Farisi wɛ̃̌kì kɔ́pú níkìlɛ n tɛ̃ tɛ́ ǹmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh
mɛ níkìlɛ n tɛ̃ nɩ?
15 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Pǎh nónó ye fúr yɔ̃ke yɔ̃ yĩnnɛ, pépi se kɩ fɛ̃
pé yey kwɔ sah pɛ mɛ gbĩ́nɛ pé nɩyɔ̃́? Ǹtɛ sèpìn yísyɔ́ mɛ n pi, pɛ mè kɩ
pɔ n tɛ̃ n wilki n pi pé nɩyɔ̃́. Légbĩ́nɛ, pè kɩ níkìlɛ n tɛ̃.
16 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à fwɔ̀sɑ̃n kɑ̃m à fwɔ̀dyàh min. Yé náh wɛ di,
fwɔ̀sɑ̃n mè kɩ fwɔ̀dyàh mè yɔrɩ tɔ, wɑ̃n ó kɔ̃ kè kɩ tɔ̃ mɔ ké tɔ́nɔ́ yɔ̃.
17 Dìvɛ̃ sɑ̃́n tɔ náh yĩnɛ mɔ́nɔ́lɛ pley dĩ̀ sɔkɔ. Wâh képah pɩ, dìvɛ̃ mɛ̀-à fũ,
kè kɩ pley nɔ́pi sɔkɩ, dìvɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ tyí kɩ yɩkɩ. Ǹtɛ kàh dìvɛ̃ sɑ̃́nnɛ,
pley snɔ́ sɔkɔ ye kè n mɔ. Képah sɔkɔ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n yɩkɩ.»

Pi yɔ́ dɛ́nmɔnɔ ànɛ̂ sênpir yɔ́ lékó yîlkînmɔnɔlɛ

18 Yesu-á mɛ kénɛ wɛlɔlɛ n yo pé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́ nɔ de
ǹ tnɔ̂, tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé písê-á yah kwlɔ núkúnúkú
sɛ̃ yɔ̀. Ǹtɛ à pɔ kyɩ ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yɔ̃, wǎh kɩ min wɛ.
19 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ yuku dĩ́ sɔ̃̀ tɛ̃.
20 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ ye gbɔ̃ninɔ́. Pi mè mɛ
nɔ de Yesulɛ ǹ náh tĩ̀nnɛ, à pɔ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyɑ̃h tyí.
21 Yé náh wɛ di, à sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ páh kɩ tɛ̃ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ
ńtɛ̃ ó tyí, páh kɩ dɛ.
22 Yesu-á ǹ yah vi tɛ́ à wɛ, à yo ǹ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ, ń
písê. Á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú dɛ.
23 Tɛ́ Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ gbô, à yikɔ fĩ́bípú wɛ tɛ́ tɔ́wû wɛ
pè mɛ n pɩ wrɔ̌wrɔ̌. Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ:
24 «Yé wil ásɔ̃̂. Pípír náh ku, dɔy† sɔkɔ ye ǹnɛ.» Ǹtɛ pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ Yesulɛ
n ko.
25 Pǎh tɔ́wû wilki mɔ tɛ kégbɔ́ sɔkɔ, Yesu mɛ de yuku wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pípír
gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, pípír yuku.
26 Yĩ mè pínɔ́ tyí tyah n yɑ̃h kénɛ mara ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yĩ́tũbi nɛ́pĩ̂ nîmî yîsyɔ́ yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

27 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ à n sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yĩ́tũbi nɛ́pĩ̂ nímí yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ tɛ́
mɛ yo tũ léyy nɛ, Davidi Pídĩ́, à pé yɑ̃m yah.
28 Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ gbô sɔkɔ, yĩ́tũbi nɔ́pi mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂. À mɛ pè piki
yah nɛ, pè se sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ péwɔ-á kɩ fɛ̃ pé yĩ́ yɩkɩ mɔ nɩ? Pè mɛ nɛ, àwe-á,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃.
29 Képah sɔkɔ, Yesu tũ pé yĩ́ tyí tɛ́ nɛ: «Yáh sɛ̃ ńmɔ yɔ̃ sɔ̃, tɛ́ nɛ̂ yah kɔ̃ ń
tyí, Liyel kè pɩ yé tyí sɛ̃.»
30 Képah tɛ̃̀nɛ, pé yĩ́ yɩkɩ mɔ. Yesu mɛ pè gbah sni nɛ, pè pé gblɔ̌y tɛ̃, pè
káh n yɛ nɛy pĩ ké sɔkɔ dɛ́!
31 Ǹtɛ pé wìlntɛnɔ ǹsɔ̃, pè kyɩ tyah Yesu yĩ́ngbílɛ n yo n kɔ̃ kénɛ mara
pól sɔkɔ.

---

† **9:24** 9.24 - Dɔy nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̃̂ yɔ̀, dɔy gbɔy náh sɔ̃̀ dɛ́. Pípír sɔ̃̀ ku kègbɩ yɔ̃. Ǹtɛ Yesu-á sɔ̃̀
pĩ nɛ páh kɩ fɛ̃ ǹ lékó yilki mɔ sɛ̃, képah ye à nɛ dɔy sɔkɔ-á ǹnɛ.

Dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ nê vyãh-á sɔ̃̀ mɛ gbɩ́nɔ́lɛ

32 No nɔ́pi-á wil n sɔkɔ gbɩ̃́ nênɛ, nɔ́syɔ́ pɔ dɩ̃́ yɔ́lɛ Yesu tyɩ́, nê-á sétõ yɔ́
mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɩ kèdɔ̀kɩ̀lɛ.
33 Yesu-á núkú sétõ mɛ̀ yĩni wilki dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, dɩ̃́ tyah n wɛkɩ. Kè pɩ
gbɛ̃̀ndùǹìnɛ tɔ́wû pól tyɩ́, pè mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, pépi náh ǹsɔ̃̀ntɛ̃́ dùkù wɛ
yah Yisrayel sɔkɔ póllɛ.
34 Ǹtɛ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú wɔ sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀ gbɔ̃̀ yõ-á à n yĩni
sétɛ̃̀nnɛ.

Tɔ́wû yãm mɛ Yesu tɛ̃

35 Yesu lésõ mɛ kwló-ǹgbnɔ ànê kwlópî póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ
Liyel ní-ńtɛ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo Liyel tɔ̃̀rɩ́ tyɩ́ yõ, tɛ́ mɛ yámpú
pól ànê nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ.
36 Yesu-á tɔ́wû nónó wɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé yáh-ńsah mɛ tyɛ á kɩ nɛ yɩ́pêy
sɔ̃́ fɛ̃́-ò kɛ̃́nɛ sé tyɩ́, pé yãm à tɛ̃.
37 Képah sɔkɔ, à yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyɩ́ nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃ mɛ dò, tɛ́
ké tɔ̃̀npɩbɩlɛ kwéy.
38 Kǎh pɩ sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nê-á sèmukɔ nɛ́tɛ̃̂nɛ, yé à ni à tɔ̃̀npɩbɩ tɛkɩ n
mɔ sèmukɔ tɔkɔ yĩnnɛ.»

10

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye népɩ̂̃ gbɔ̃nimɩ̂nɛ

1 Sõ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú népɩ̂̃ gbɔ̃nimɩ́ ye pɔ, tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ pè
sétɛ̃̀nnɛ n yĩni, pè mó yámpú póllɛ n dɛ mɔ, ànê nɛ́fukulɔ́ póllɛ.
2 Kénɛ népɩ̂̃ gbɔ̃nimɩ́ nɔ́pi ye à pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. Pé yni wɛ yɔ̀: Kè tyah
Simo tyɩ́, nê-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ànê ǹ gbɛ̃̀ndɩ̃́ Andrelɛ, à tahlɩ Nsyakɩ
ànê ǹ gbɛ̃̀ndɩ̃́ Nsyɔ̃ tyɩ́, pépi nónó-á Nsebede dɩ̃́npɩ̀lɛ,
3 à tahlɩ Filipi ànê Bartelemi tyɩ́. Toma sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ ànê Matyelɛ, nê-á
sɔ̃̀ mɔ́rɩ́ syɩ́-òlɛ, à tahlɩ Alfe pɩ́dɩ̃́ Nsyakɩ tyɩ́ ànê Tadɩlɛ,
4 ànê Simolɛ, nê-á sɔ̃̀ sú fɔ̃́ vyãh syɩ́pú sɔkɔ yɔ́lɛ, à tahlɩ Nsyudasɩ
Yisikariyɔtɩ tyɩ́ nê-á pɔ pɩ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye népɩ̂̃ gbɔ̃nimɩ̂ tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yó-ńsah

5 Népɩ̂̃ gbɔ̃nimɩ́ nɔ́pi ye Yesu tõ tɛ́ kè gbah yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé káh kyɩ névye
tɩ̃̀nnɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, ànê yé káh de Samari tãn kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
6 Yé nɛ n yuku Yisrayel no wɔ tɩ̃̀nnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nɩ̀ mɔ́npunɔ
tyɩ́ kɔ̃lɛ.
7 Yáh kɩ n yuku wɛ̃̀kɩ̀ yõ, yé nɛ n yo n yuku nɛ, Liyel tɔ̃̀rɩ́-á mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.
8 Yé yámpúlɛ n dɛ n mɔ. Yé lékyɩ̂lɛ n yilki n mɔ. Yé tótãmnɛ n dɛ n mɔ
pé dú ńyân sɔkɔ, yè mó sétɛ̃̀nnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ. Yáh wɛ syi
nɔ̀nɔ́lɛ sɔ̃́, yé tɔ nɛ n kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ sɛ̃́.
9 Yé káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ yé yõ.
10 Yé káh pley, ànê fwɔ̀mɔlɔ ní-ònɔ́, ànê lékyêh, ànê lépló tɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ.
Yé náh wɛ di, tɔ̃̀npɩ yĩnɛ ǹ tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ yõke yɔ̃́nɔ́lɛ.*

* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ 1 Korɛ̃nti tãn 9.14 ; 1 Timote 5.18.

11 Yâh kyɩ de kwíl-ǹgbɛ̃ képah náh pɩ kwílpír nɛ̂ sɔkɔ, yé nɛ́gbɩ́ yah kɔ̃
yè twah tɛ̃ tyɩ́. Yé mó tɛ̃ tɛ̃ tyɩ́, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyɩ́ kénɛ kwil sɔkɔ.
12 Tɛ́ yâh kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé yo pé tyɩ́ nɛ yèvɩnɩ nɛ mɛ pé yɔ̃.
13 Kénɛ kéte tãn-à fɛ̃ syi yé twah pé tyɩ́, yèvɩnɩ mɛ̀ kɩ mɛ pé yɔ̃. Ǹtɛ pàh
yahle, yèvɩnɩ mɛ̀ kɩ ké syɩ pɩ yé tyɩ́lɛ.
14 Yâh de gbô nɛ̂ sɔkɔ képah náh pɩ kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yahle nɛ yé káh
twah pé tyɩ́, tɛ́ yahle yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh n yal, yé yé gbyɛ̂̃h nèngbɔ̃ kwer
n kwɛ nɛ́npɔ́.
15 Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, Liyel tukey tuke sɔ̃lɛ, Sodɔmɩ kwil ànɛ̂
Gbomɔrɩ kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi kénɛ kwil tyɩ́lɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi

16 «Yé yah, yé mɛ á kɩ nɛ képyɛ́nɩ̀ sɔ̃ ńmɔ n tɛkɩ n mɔ gbɛ̃́npãhlɔ nɩyɔ̃́.
Yé nɛ mɛ lékɑ̃́m névyelɛ áswɔ̃ plɛ́y tyɩ́ kɔ̃lɛ, yé fɔkɔ mó nɛ mɛ pérpér tɩ̀tí
sɔ̃.
17 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ névyelɛ dɛ́. Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey
tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n ko yèfɔ̃hlɛ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ.
18 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ kwíltãm yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm tyɩ́ ńmɔ yĩnnɛ.
Képah sɔkɔ, yé kɩ ńmɔ tyɩ́lɛ n wɛ n yo pé tyɩ́, à tahlɩ névye tyɩ́ nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ.
19 Ǹtɛ pàh yé tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah, yé káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ yáh nɛ n
yo n wil n pi sɔ̃, ànɛ̂ yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Yáh nɛ nɛ̂ yo n pi, ké sɔ̃nɔ kɩ de yé
sɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ.
20 Yé náh wɛ di, yé yah yĩ̃́ wɛlɔ náh yé kɩ n wɛkɩ dɛ́, Sú Liyel Mirki ye
kɩ tɛ̃ yé yahlɛ yé kɩ n wɛkɩ.
21 Névye kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pé yṹnpyélɛ n tɛ̃ n ko n mɔ. Súbí tɔ kɩ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n
pɩ pé wɛ̃́npɩ̀ tyɩ́. Wɛ̃́npɩ̀ tɔ kɩ pé dúbípú tyɩ́ yahle, tɛ́ kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pélɛ n
ko n mɔ.
22 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́
tyɩ́, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.
23 Pàh yélɛ n fɔ̃h kwil yɔ́ sɔkɔ, yé sɔkɔ kèyǎh sɔkɔ. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n
yo yé tyɩ́, ńmɔ nɛ̂-á Névi Pídĩ́nɛ, yé náh tɔ̃́nɩ̀ Yisrayel kwlo pól kɔ n kɔ̃ n tɛ
n pi tɛ́ mé kɩ pɔ.
24 Tir sɑ̃́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɔ̃̀npɩ tɔ náh n kal n pnɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ.
25 Tir sɑ̃́h-ò-à pɩ ǹ kwɔ́-ò tyɩ́ kɔ̃lɛ, kè kɩ yĩnɛ. Tɔ̃̀npɩ tɔ-à pɩ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ tyɩ́ kɔ̃lɛ,
kè kɩ yĩnɛ. Névye-á fyɔ̀ mɛ kéte tɛ̃ dĩ́ ńtɛ̃̀nɛ n gbyɔ Bɛlsebulilɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á
sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ), ǹ kéte tãn wɔ se pyě pè kɩ yɛ gbyɔ̀npekenɔlɛ?
26 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ. Yé náh wɛ di, tyɩ́pɩ̌l yɔ́ ńtɛ̃ náh
n wũ n pi wɩ̀lkɩ̀nmɔ-ńkɛ̃̀nɛ. Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi pĩ́-ńkɛ̃̀nɛ.
27 Máh tyi nónónɛ n yo yé tyɩ́ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, yé sélɛ n yo n wilki n mɔ tyah
kyɔ̀ɔ yah. Tyi nónó-á n plɔ n yo yé tyɩ́ yé níkílɔ́ yey, yé sé kwnínɛ n kɔ̃
gbɛ̃́ntɩ̃̂n yɔ̃.
28 Yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á névyelɛ n ko mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh
fɛ̃ ǹ min ko mɔ n pi. Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névi wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ min tɔ min
dah mɔ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ, yé ǹmɔ wɔ tíkílɛ nɛ n pɩ.

29 Ǹtɛ̃npîinɔ́ nínɔ́ n yãm pɔ́píkí pɔ́ núkú ólɛ. Ǹtɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n
syıkı sétáh, nɛ́ yé Sú Liyel náh ké wɛ̃kì kɔ̃.
30 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yȍyén ńtɛ̃ pól dan mɛ pɩ̋nɔ́lɛ Liyel tyí.
31 Kǎh pı sɛ̃, yé káh tíkílɛ n pı, yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃npî kwĩnki tyílɛ
di?
32 Névi nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yɩ̋ yah nɛ páh mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kı
kè yo dal mɔ ń Sú yɩ̋ yah nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyõ, nɛ tɛ̃-á mɛ ńmɔ tyí yõ.
33 Ǹtɛ nɛ̂-à yahle névye yɩ̋ yah nɛ pé náh mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kı yahle
ń Sú yɩ̋ yah nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyõ, nɛ tɛ̃ náh mɛ ńmɔ tyí yõ.»

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbı kèkõyɔ̋

34 «Yé káh wɛ nɛ yèvını-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ dɛ́. Yèvını náh mé
pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ, gbɛ́kínɔ́ wɔ ye pyě.
35 Mé pɔ dɩ̋ ànɛ̂ ǹ sú wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah; sênpir ànɛ̂ ǹ yű wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah;
sê ànɛ̂ ǹ pɛ yű wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah.
36 Névi gbô tãn ye kı pı ǹ sépɛ́bílɛ.

À á gblɔ̌y dyɔ yɩ̃̋ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sȍ tɛ̃

37 Névi nɛ̂ sú, képah náh pı ǹ yű tyí-à nɔ ǹ tyí à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ
à nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ. Névi nɛ̂ pídɩ̋, képah náh pı ǹ písê tyí-à nɔ ǹ tyí à
kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ.
38 Névi nɛ̂-à ǹ syı syı dahnı twah ń sȍ tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ
ńmɔ tyí yõ.
39 Névi nɛ̂-á nɛ páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kı tɛkı tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ.
Tɛ́ nɛ̂-á tɛkı ǹ min sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel nîpú tɔ̃nsàhntɛ̃nɔ sɔkɔ

40 «Névi nɛ̂-à yé tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, Sú Liyel nɛ̂-á
tɛkı mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.
41 Névi nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-
òlɛ, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kı dyah tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂
tɔ-à nɛ́gbí tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ nɛ́gbílɛ, nɛ́gbí dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kı
dyah tɛ̃nɛ.
42 Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à nívínɔ́ ńgbíyɩ̋nɛ ńmɔ tȍ
sɑ̃̋hpú sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ fyé kɔ̃ à wɔ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ ńmɔ tȍ sɑ̃̋h-òlɛ, tɛ̃ náh n tɛkı
n pi ké lédyáhní sɔkɔ póllɛ.»

11

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á tyi kwɑ̃h sah ǹ tȍ sɑ̃̋hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí kɔ̃ tɛ gbɩ̋
nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyı kwɔ́nɔ́lɛ n pı tɛ́ Nìvìnì
tirlɛ n yo.

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á pîkînyahnɔ nɛ̂ pı Yesu Krista tyí sɔkɔ

2 Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ sȍ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ tɛ́ Krista tyípínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ noh.
À mɛ ǹ tȍ sɑ̃̋hpú yísyɔ́ tõ pè kyı à piki yah nɛ,
3 ǹmɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɛ̂-á kı sȍ n pɔ n pi, tɩ̃ pé se yĩnɛ pé
ǹnînɛ n syıkı nı?

4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Tyi nónó-á yé n nohnɩ tɛ́ sélɛ n yah yɔ̀, yé kyɩ
sè yãh Nsyɔ̃ tyí nɛ,
5 yĩ́tũbi yĩ́-á mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ tómtóm, tótãm mɛ n dɛ
n mɔ, níkítũbi mɛ n nohnɩ, lékyî mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ Nìvìnì tir mɛ n yo
n kɔ̃ yãm tãn tyí.
6 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à kɩ névi nɛ̂ kɔ̃ à ń yõ sɛ̃́nɔ́ yáhle-ńkɛ̃́nɛ, tɛ̃́ wɔ tyí nɔ.»
7 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pé syɩ sɔkɔ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu tyah Nsyɔ̃ tyílɛ n yãh
tɔ́wû tyí nɛ ńkɛ̃́: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ? Fílkì yɔ́ se yɑ̃́hkí
mɛ n fĩ n kɔ̃?
8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Dĩ́ yɔ́ se nɛ̂-á mɛ fwɔ̀tǎhnì mɔ? Tɛ́
nónó-á mó tɔ̃ fwɔ̀tǎhnìnɛ n mɔ, pépi mɛ yɔ̃̀tãm fnɛ́ sɔkɔ dò.
9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ se? Mé kélɛ n
yo yé tyí nɛ sɛ̃́-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.
10 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ tyí ye wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
Liyel-á nɛ: ‹Yah, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ, à kɩ pɔ á wɛ̃̀kì
tɔ̃ sah.›[*]
11 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal
Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á tyĩ́ĩ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́pú sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃
kal ǹnɛ.
12 Tɛ́ à tɔkɔ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ gbĩ tyí, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, Liyel
tɔ̃́rí nɔlɩ mɛ n wɛ n yõ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ. Táhnsàhpu ye n wɛ kélɛ.
13 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ
n yo, pópó à pɔ syɩ Nsyɔ̃ gbĩ tyí.
14 Yáh kɩ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, Nsyɔ̃ ye Yeli mènɛ, nɛ̂ pɔ́nɔ́ tyí-á sɔ̃̀
yónsàhnɔ́lɛ.[†]
15 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.
16 Mé kɩ kwɛy gbĩ névye tɔkɔ sãh nɛ̂nɛ wɛ́? Pè mɛ á kɩ nɛ wɛ̃́npì sɔ̃ kɔ̃
tɛ̃ tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo n mɔ pé no tyí nɛ,
17 pépi-á yɩkɩ fĩ́bɩ pé tyí, tɛ́ pè náh yi. Pé tɔ̃ kũ yìkì gbɩ mɔ, pè náh se tɔ̃
gbo.
18 Sɛ̃́ ye kwɛy gbĩ névye tɔ mɛ n pɩ. Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃-á lésõ pɔ, à náh
mɛ yõke yèsyìkìlɛ n yõ, à náh mɛ dìvɛ̃nɛ n wɔ. Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ sétõ-á
mɛ ǹ sɔkɔ.
19 Ǹtɛ Névi Pídĩ́ wɔ-á pɔ, ǹmɔ n yõ pallɛ tɛ́ n wɔ pallɛ. Pè mɛ tɔ̃ nɛ, pè
yah yèwònpɩ ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípêl pípú kódĩ-á ǹnɛ. Ǹtɛ
Liyel lékɑ̃́m-á n tɔkɔ à tyi nónónɛ n pɩ, sé pal n pnɛ sé tɔ̃ n sah n pɩ dùkù
sɔkɔ.

Yesu kàhnwɛkɩnɔlɛ Kalile mara kwlo yîsyɔ́ yõ

20 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ ǹ gbĩ̀lnɔ́ kan pɩ kwlo nónó sɔkɔ, à tyah n kah n
wɛkɩ sé névye yõ, pǎh sɔ̃npílɛ yahle pé tyípêl pínɔ́ yálnmɔnɔlɛ. À nɛ:
21 «Pèkè mɛ yé yõ, Korasini tãn. Pèkè mɛ yé yõ, Betisayida tãn. Ǹgbǒ
gbĩ̌l tyi nónó-á pɩ yé tĩ̀nnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sõ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn tĩ̀nnɛ, pè
náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɩ mɛ pé piki syĩ̀lɛ à pé tyípêl pínɔ́ yal
mɔ di mɔ́nɔ́lɛ.

---

[*] **11:10** 11.10 - Yah n tɛ Malaki 3.1. [†] **11:14** 11.14 - Yah n tɛ Malaki 3.23.

22 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn‡
fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.
23 Tɛ́ yépi-á dò Kapɛrnayumi tãn, yé se mɛ n sõ nɛ yáh kɩ dɔkɔ mɔ yɩ̂nyõ?
Póllɛ, yé kɩ tiki mɔ yuku fɔ́ɔ́ lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah. Yé yah, gbɩ̌l nónó-á
pɩ yé tɩ̀nnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sɔ̀ mɛ pɩ Sodɔmɩ tãn tyí, Sodɔmɩ kwil náhkɩ mɛ sɛ̃́
kwɛy mɛ̀ sɔkɔ.
24 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil tãn
fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.

Wɛ́kínɔ́lɛ Sú Liyel tyí

25 Légbɩ̃́nɛ, Yesu nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á yɩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃̂nɛ, mé n
wɛkɩ á tyí wáh sɔ̃́npílɛ tyi nópi wɔ̃bɩ yĩ pɩ̃́pú ànɛ̂ lékɑ̃́m névye yah, tɛ́ sélɛ
névye wɔ wɛ̃kɩ nónó-á mɛ wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃́.
26 Bɔ̌, kè ye áwɔ dyɔ á kè pɩ sɛ̃́.»
27 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ń Sú ye tyi póllɛ ń gbɔ̀ dahbɩ. Ǹmɔ nɛ̂-á Pídɩ̃́nɛ, ǹnɩ̂ yɔ́
ńtɛ̃ náh ńnɛ n pnɛ nɛ́ Sú ó náh. Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ tɔ náh mó Súlɛ n pnɛ nɛ́ Pídɩ̃́
ó náh, à tahlɩ Pídɩ̃́-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹnɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.

Yesu-á yèvɩnɩ nɛ̂nɛ névyelɛ n kɔ̃

28 Yépi nónó pól-á mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pêllɛ yé yõ, yé pɔ ńmɔ tyí, mé kɩ
yé kɔ̃ yé kɩ n mɩ.
29 Nɛ́pír névi ànɛ̂ gblɔ̌y tíkínmɔ-ò ye ńmɔlɛ. Képah ye, máh yélɛ n mɔ tɔ̀
nɛ̂ sɔkɔ, yé kè fɛ̃ syi yè mó pɩ ń tɔ̀ sɑ̃́hpúlɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ n wɛ n mɩ.
30 Yé yah, ńmɔ tɔ̀ náh tah, ń tɔ́kɔ́bí mɛ fáhah fáhah.»

12

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

1 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, mɩ mɩ yòh sõ yɔ́lɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú sɔ̀ mɛ n kah
sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kwɛkɩ sɔ̀ mɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɩ
de sèmukɔ ywɔ̃ kɔ̃̀lɩ̀ntahnɔ sɔkɔ.
2 Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀
náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, à nɛ n yah ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kélɛ n pɩ lɛ́.
3 Ǹtɛ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛkɩ-á lésõ yɔ̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye
tɛ̃, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah di?
4 Búrn nónó-á lésõ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à náh lésõ
de ké sɔkɔ à sè tɔkɔ tah ànɛ̂ ǹ náh névyelɛ di? Tɛ́ à wil sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu
tyí sɔkɔ, nɛy náh lésõ yĩnɛ sé táhnɔ́lɛ.*
5 Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah tɔlɛ nɛ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu-á ńkɛ̃̂nɛ mɩ mɩ
yòh dɛ̂llɛ n pɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́lɛ, tɛ́ lékàh náh mɛ
pé tyí?†
6 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, névi mɛ ásɔ̂ nɛ̂-á kal Liyel ní-ńsah gbôlɛ.

---

‡ **11:22** 11.22 - Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn-á sɔ̀ pɩ Nsyifunɔ náh pélɛ sɛ̃́, Nsyifunɔ sɔ̀ mɛ pélɛ n mɔ n kõ tyípêl kàhnpɩpulɛ. Yah n tɛ Yesayi 23. * **12:4** 12.4 - Yah n tɛ 1 Samuyɛlɩ 21. † **12:5** 12.5 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 28.9-10.

[7] Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Sárká súkɛ́nkɔ̃nɔ náh mé n yah n kɔ̃ dɛ́, wɛ̃ yãm
yáhnɔ́ ye mé n yah n kɔ̃.› Yâh sɔ̃̀ mɛ képah kɔ́rlɛ n pnɛ, yé náh náhkɩ
lékàhlɛ lékàh kɛ̃ névye kɔ̃ n pi.
[8] Yé náh wɛ di, Névi Pídɩ̃́ ye mɩ mɩ yòh yɔ̃̀tɛ̃nɛ dò.»
[9] Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
[10] Gbɔ̃̀nkù dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé lékàh wɛ Yesu kɔ̃.
Kǎh pɩ sɛ̃, pè Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃, yɔ́nwɔ́ dɛ́nmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ
mɩ yòh sɔ̃lɛ nɩ?
[11] Ǹtɛ à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé sɔkɔ yɔ́ tyɩ́ képɔ́ núkú ó-à mɛ, tɛ́ à sɔkɔ de
pwɛ̃̀hsŭkù yɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ, tɛ̃ se kɩ yɛ ǹ kyɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ lésɔ̃lɛ?
[12] Ǹtɛ névi náh fɔ̃́nfɔ̃́ kal náhnáh képɔ́ yɔ̃ di? Kǎh pɩ sɛ̃, pèpɔrɩ pɩ́nɔ́
wɛ̃̀kɩ̀ mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ.»
[13] Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ yo gbɔ̃̀nkù dɩ̃́ mɛ̀ tyɩ́ nɛ: «Á gbɔ̃̀ tɔ̃.» À mɛ kè tɔ̃, kè
núkú pɩ vilɛ ké ní-ò mɛ̀ sɔ̃́.
[14] Ǹtɛ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú-á fyɔ̀ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pè kyɩ wɛ̃ wɛ
à vɩ̃̀-ǹsah yah Yesu wɛ n ko n mɔ yɩ̃nnɛ.

Liyel-á nɛ̂ yah wilki nɛ à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ

[15] Yesu-á pɔ pɩ̃ nɛ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú-á mɛ pé kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, à
yal nɛ́npɔ́. Névye náhnáh mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. À mɛ pé sɔkɔ yámpú pól dɛ mɔ,
[16] tɛ́ pè gbah sni nɛ pè káh pé tyɩ́ yãh nɛy tyɩ́.
[17] Yesu-á képah pɩ, Liyel-á lésɔ̃ nɛ̂ yo sah ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò Yesayi tyɩ́, kè
wil. À lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃:
[18] «Máh nɛ̂ yah wilki nɛ à ń tɔ̃̀lɛ n pɩ, à wɛ yɔ̀.
Ń nɩ̀dɛ̀ nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye ń nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yɔ̃lɛ.
Mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ǹ yɔ̃,
à kɔ̃ à kɩ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ tyɩ́ yo yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ pól névye tyɩ́.
[19] À náh yékâb pɩ n pi nɛynɛ, à náh n gbo n mɔ n tũ n pi,
nɛy náh ǹ yɩ̃́npɔ̃́ noh n pi tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ.
[20] Fílkɩ̃̀ nɛ̂-á mɛ kwɔ́nmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y kwɔ n pi.
Fɔ̀tnɔ̀ nɛ̂-á mɛ n tyah nínɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y ni n mɔ n pi.
Sɛ̃ ye à kɩ n pɩ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɩ yah syi.
[21] Tɛ́ yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ pól névye gbɔ̃̀ sàhnɔ́ kɩ mɛ ǹmɔ yɔ̃.»‡

Yesu tɛ̃ wɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyɩ́

[22] Képah náh, nósyɔ́ dɩ̃́ yɔ́ tɛ̃ pɔ Yesu tyɩ́. Sétɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɩ yɩ̃́tũ̂
ànɛ̂ kèdɔ̀kɩ̀lɛ. Yesu mɛ à dɛ mɔ, à kɔ̃ tɛ̃ wɛ n wɛkɩ, tɛ́ fɛ̃ n yah.
[23] Képah tɛ̃̀nɛ, kè pɩ gbɛ̃̀ndùnɩ̃̀nɛ tɔ́wû pól tyɩ́, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ:
«Tɛ́ Davidi Pídɩ̃́ náh yɔ̀ lɛ́?»
[24] Ǹtɛ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú-á képah tɛ̃ noh sɛ̃, pè nɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ Bɛlsebuli ó
gbɔ̃̀ yɔ̃-á à n yɩ̃ni sétɛ̃̀nnɛ.
[25] Tɛ́ Yesu-á pé fɔkɔ sɔ̃nɔ wɛ sɛ̃, à yo pé tyɩ́ nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rɩ́ nɛ̂ tɛ̃ névye-à fyɔ̀
yuku wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ kɩ yɩkɩ. Kwil nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo,

‡ **12:21** 12.18-21 - Yah n tɛ Yesayi 42.1-4.

kè náh n wũ n pi. Sɛ̃ ó ye, kéte nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, ké tɔ náh n
wũ n pi.
26 Tɛ́ sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃-à tyah ǹ nolɛ n yĩni, ǹ gblɔ̌y náh à n fwo di? Ǹ yɔ̏tɔ̃rí se
kɩ wũ?
27 Tɛ́ ńmɔ-à mɛ sétɛ̏nnɛ n yĩni Bɛlsebuli gbɔ̏ yõ yé yo à; yépi tɩ̏nkɩ̀ névye
wɔ-á dò, nɛ̂ gbɔ̏ yõ mɛ pépi n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃.
28 Liyel Mirki gbɔ̃ yõ-à mé n yĩni sélɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rí-á
yĩni tɛ̃ yé tyí.
29 Tǎhkɩ̀-á mɛ dɩ́̃§ nɛ̂ sɔkɔ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ ǹ púkúbí-ńkɛ̃ sɔkɔ, kɩ de ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
kɩ ǹ gbɛ̏n yî kwel? Máhah wǎh kɩ à pukubi tɛ́ kɩ pyě de ǹ wɔ̀kɔ̀ yî kwel.
30 Névi nɛ̂-à mɔ́-ńkɛ̃nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ ńnɛ n fwo. Névi nɛ̂ náh mɛ ńnɛ n
yohnɩ n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pɩ.
31 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ‹Névye tyípêl pól ànɛ̂ pé Liyel gbyɔ̀nɔ́
pól kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. Ǹtɛ Liyel Mirki gbyɔ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ náh n yɔ̃ mɔ n pi pé
tyí póllɛ.
32 Névi nɛ̂-à yo de Névi Pídɩ́̃ tyí, kè kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à yo de
Liyel Mirki tɛ̃ wɔ tyí, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ n pi kwɛynɛ, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃
n pi ńsɔ̂̃ tɔlɛ.›
33 Yé yah, séswɔ̂ n pnɛ ké pye dùkù sɔkɔ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂-á mɛ plɛ, yé
nɛ ké pye tɔ-á mɛ plɛ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂ náh mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ
kétúkùyɔ̂.
34 Wáhnmírɔ́ nɔ́pi, tyípéplɔ se kɩ fɛ̃ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ tɛ́ yé nnɔ mó tɔ̃
mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkèlɛ? Névi nɩ-á mɛ yúkúnɔ́lɛ tyi nónónɛ, sépi ye n wil tɛ̃
vyãh sɔkɔ dò.
35 Nɛ́pépɛ̌y tyípéplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ. Nɛ́túkù tyítúkúnɩ̀ tɔ mó n wil ǹ nɩ
sɔkɔ.
36 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, yah kɛ̃ wɛlɔ nónó pól-á névye n wɛkɩ, sé ywɔ̃
kɩ piki n yah n pi pé tyí Liyel tukey tuke sõlɛ.
37 Tukey kɩ tuke á yõ à yĩnɛ á vyãh wɛynɛ kɩ gbɩlɛ ǹ kɔ̃, képah náh pɩ
kɩ lékàhlɛ ǹ kɔ̃.

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbɩ̏l yɔ́ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí

38 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú yísyɔ́ mɛ
Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ́̃, páh mɛ ké tyí nɛ à gbɩ̏l yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á n
wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí.
39 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛy gbĩ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí
yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbɩ̏l yɔ́ pɩ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɩ pè wɛ̃kɩ n
pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Nsyonasɩ tyí sɔkɔ.
40 Yé yah, sɔ̃-á lésõ Nsyonasɩ sèpɩ̏n tɔ̃nɩ̀ pɩ yɛ̃nkɔ̂-ǹgbɛ̆kɩ̀ yɔ́ fɔkɔ sɔkɔ,*
sɛ̃ ye Névi Pídɩ́̃ tɔ kɩ sèpɩ̏n tɔ̃nɩ̀ pɩ sétáh sõwãh.
41 Nsyonasɩ-á lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̏ yo Ninivi kwil tãn tyí, pè fɛ̃ syi pé tyípêl
pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̂̃ nɛ̂-á kal Nsyonasɩlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel tukey
tuke sõlɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.

§ **12:29** 12.29 - Dɩ́̃ nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃ ye pè n ye. * **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Nsyonasɩ 1.17.

42 Pi nɛ̂-á lésõ yɔ̃tɛ̃nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fíí sétáh yĩn tyí, à pɔ yɔ̃tɛ̃
dĩ Salomo lékɑ̃m wɛlɔ noh.† Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̃, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh pɩ sɛ̃,
Liyel tukey tuke sõlɛ, kénɛ pi kɩ yuku kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.

Sétõ syínpɔndenɔlɛ névi sɔkɔ

43 Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mì-ǹsah yah n kɔ̃. Ǹtɛ
wàh wɛ́-ńkɛ̃nɛ,
44 à n yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, páh sõ wil ńyɑ̃h sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ yuku nɛ́npɔ́.
Wàh ǹ syɩ, tɛ́ kyɩ ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ ké kɔ́kɔ́lɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ,
45 à n kyɩ sé no sétɑ̃nnɔ́ kwǎrninɔ syah, nɔ́nɔ́-á peke kal ǹmɔlɛ. Sé tɔ̂ɔ́
n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃, tɛ̃ mɛ̀ dùkù ké syɩ n peke n kal ǹ gben
tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ye kwɛy gbĩ nɛ́pêl tɔ tyí kɩ n pɩ n pi.

Nɔ́nɔ́ mɛ Yesu yɵ̃ ànɛ̂ ǹ yɵ̃npyélɛ?

46 Yesu-á mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí, ǹ yɵ̃ ànɛ̂ ǹ yɵ̃npyé pɔ yĩn kégbɔ́
tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí.
47 Ǹnî mɛ yo ǹ tyí nɛ à noh yɔ̀, ǹ yɵ̃ ànɛ̂ ǹ yɵ̃npyé-á mɛ yĩntɛ̃nɔ́lɛ kégbɔ́.
Pǎh mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí.
48 Yesu mɛ yo tɛ̃ tyí nɛ: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ nɔ̂lɛ, ànɛ̂ nɔ́nɔ́ mɛ ń yɵ̃npyélɛ?»
49 Tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ nɔ mɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃hpú tyí tɛ́ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ nɔ̂ ànɛ̂ ń yɵ̃npyé wɛ
yɔ̀.
50 Yé yah, ńmɔ Sú nɛ̂-á yĩnyõ, wǎh mɛ nɛ̂ tyí, névi nɛ̂-à képahlɛ n pɩ, tɛ̃
wɔ ye ńmɔ yɵ̃npilɛ, képah náh pɩ ń nɔ̂lɛ.»

13

Sèmìrkì nɛ̂-á yɑ̃h sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

1 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Yesu wil gbô sɔkɔ à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbĩ. Pé tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de kɔ̃ tɛ̃ krɔ́tɔ́kè
yɔ́ sɔkɔ. Tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ yĩnntɛ̃nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ.
3 À sɔ̃̀ mɛ tyi náhnáhlɛ n yɑ̃h pé tyí sèmìrn sɔkɔ, mɛ n yo pé tyí nɛ: «Sõ
yɔ́lɛ, dĩ́ yɔ́ lésõ kyɩ sèmukɔ mír-ńsah ǹ swɑ̃h sɔkɔ.
4 Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, kèpye mɛ pɔ sépi yɔ.
5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbĩ́ yõ. Tɛ́ kǎh pɩ yen gbɩ náh sɔ̃̀
mɛ nɛ́npɔ́ sɛ̃, sè núkú fi súú.
6 Tɛ́ sè náh tɛ̃ wɛ yɑ̃̀hnì gbɩ mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, gbĩ-á pɔ vyɑ̃h sè tɛ̃, sè kɔkɔ.
7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pɑ̃̀n nɩyɔ̃́, pɑ̃̀n mɛ yuku fyɑ̃h sé yõ.
8 Ǹtɛ yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ à pɔ ywɔ̃ pɩ. Túkù pyenɔ
lèkwɛ̌kwɛ pɩ, túkù tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ, túkù yõgbɑ̃mgbɑ̃m pɩ.
9 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.»

Tir nɛ̂ yĩn mɛ Yesu n yɑ̃h névye tyí sèmìrn sɔkɔ?

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ
tɛ́ à n yɑ̃h no nɔ́pi tyí sèmìrn sɔkɔ nɩ?
11 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɔ̃rí tyi nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́
ye yépi kɔ̃. Ǹtɛ kè náh pépi wɔ kɔ̃.

† **12:42** 12.42 - Yah n tɛ 1 Yɔ̃̀tɑ̃m 10.1-13.

12 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂
tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kè kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
13 No nɔ́pi mɛ n yah, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè
náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Pè mɛ pé nínɛ n kwɔ, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ
n nohnɩ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé
n yãh pé tyí sèmi̍rn sɔkɔ.
14 Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah, képah ye n nɔ pélɛ yɔ̀. Ȁ
lésõ nɛ ńkɛ̃:
‹Yé kɩ yé nínɛ n kwɔ n nohnɩ, tɛ́ yé náh ké tyí yah wɛ n pi.
Yé kɩ n yah, tɛ́ yé náh kwâh yɔ́ wɛ n pi, képah n wɛ̃kɩ nɛ yé náh mɛ ké tyí
yahlɛ n wɛ.
15 Nikisekɔ́kɔ́ névye ye no nɔ́pilɛ.
Pè mɛ pé ní tah tũ,
tɛ́ pé yĩ́ vike sah
nɛ sè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé ní káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh
pé kɔ̃ pé káh fɛ̃ ké tyí yah wɛ,
pé mó vi mɔ Liyel wɛ̃̌kì yõ
ń kɔ̃ mé pè wɛ n dɛ n mɔ.›
16 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ yépi tɛ̃̀ wɔ tyí nɔ,
yé yĩ́ mɛ n yah, yé ní mɛ n nohnɩ.
17 Kégbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yáh tyi nónó wɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu
ànɛ̂ névye nónó-á nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pé náhnáh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé sè wɛ,
tɛ́ pè náh sè wɛ. Yáh tyi nónó noh, pè sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé sé tɔ noh, tɛ́ pè
náh sè wɛ noh.»

Sèmi̍rki̍ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

18 «Sèmukɔ mír-ò sèmi̍rki̍ yõ-á nɛ̂nɛ, yé yé ní sah kè noh:
19 Névye nónó-à Liyel tɔ̃́rí tyí yónɔ́ noh tɛ́ pè náh ké dùkù pĩ, sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃
n pɔ wɛy mɛ̀ wilki pé fɔkɔnɩ sɔkɔ. Pè mɛ wɛ̃gbalɩ tyí kɔ̃lɛ ńyãh sɔkɔ-á
sèmukɔ syɩkɩlɩ.
20 Túkù mɛ légbĩ́ yõ tyí kɔ̃lɛ, ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ mir mɔ. Pépi-à wɛy
mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́ swɔ pě kè fɛ̃ n syi nìvìnì sɔkɔ.
21 Tɛ́ pè náh n yɛ kè yȁhnìnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó
sɔkɔ. Tɛ́ yèvyãhrɩ, képah náh pɩ fɔ̃́hnɔ́-à núkú pè yĩni tɛ̃ kénɛ wɛy yĩnnɛ,
pě pé náh vi kè kɔ̃ súú.
22 Túkù mɛ pȁn tɛ̃-ǹsah tyí kɔ̃lɛ, pàh wɛy mɛ̀ noh, kèkõyɔ̃́ tyi fɔkɔ sõnɔ
ànɛ̂ tahrɩ dékè n pɔ ké yah kɔ̃, kè náh n tɛ̃ n wɛ tirlɛ n pɛkɩ pé tyí.
23 Túkù wɔ mó mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɛ, pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pě ké dùkù
pĩ, yõre n wɛ ké tyí sèmukɔ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á pyenɔ lèkwɛ̌kwɛ pɩ, ànɛ̂ nónó-
á tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ, ànɛ̂ nónó-á yõgbãmgbãm pɩ.»

Sèmi̍rki̍ nɛ̂-á yãh filki̍ tyí yõ

24 Yesu tɔ̃ sèmi̍rki̍ yɔ́ yãh pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ
sãh sèmi̍rki̍ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésõ sèmukɔ duku pèpɛy mir mɔ ǹ swãh
sɔkɔ.

25 Tɛ́ névye-á pɔ dɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ sépɛ kyɩ filpyé mir dah mɔ kõ ké sɔkɔ
nɛ̂-á mɛ ké kètɔ̀lɛ, tɛ́ ǹ náh vi sɔkɔ.
26 Kǎh pɔ kyãh tɛ́ n dubi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, filkɩ̀ tɔ ké yõ wilki mɔ kwèy.
27 Sètɛ̃̀ dɩ̃́ tɔ̃̀npɩbɩ-á kè kyɔmɩ wɛ sɛ̃́, pè mɛ kyɩ kè yo pé yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyɩ́ nɛ
ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, sèmukɔ duku pèpɛy-á se sɔ̃̀ à mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ; tɛ́ kè se
pɩ sɔ̃́ tɛ́ filkɩ̀ tɔ pɔ n wɛ ké sɔkɔ nɩ?
28 A̍ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, sépɛ yɔ́ tɔ̃̀ vyãh-á képahlɛ. Pè mɛ nɛ, à se mɛ ké tyɩ́
nɛ pé kyɩ sè viki nɩ?
29 A̍ mɛ nɛ ɔ̃̌ɔ̃-á. N̄kɛ̃́ pàh kɩ nɛ páh sélɛ n viki, sèmukɔ tɔ-á kɩ syah n
kwrɔ n mɔ n viki sélɛ.
30 Pè yɛ sé yõ sè nɛ n kyãh wɛ̃ tyɩ́ kè syi pɔ n nɔ sèmukɔ tɔkɔ gbɩ̃́ tyɩ́. Tɛ́
sèmukɔ tɔkɔ gbɩ̃́-à kɩ pɔ nɔ, páh kɩ yo sèmukɔ tókɔ́pú tyɩ́ nɛ pè filkɩ̀ ǹgbò
kõ, pè mó sè pukubi pbɔ pbɔlɛ pè kyɩ n sukɛ. Tɛ́ sèmukɔ wɔlɛ, pè képah
tɔkɔ n mɔ pé dúkúrí sɔkɔ.»

Sèmɩ̀rn nónó-á yãh mútárdɩ̀ pi ànɛ̂ kɔ́kɔ́nɔ́ tyɩ́ yõ

31 Yesu tõ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh pé tyɩ́ nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh
sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dɩ̃́ yɔ́ lésõ mútárdɩ̀ pi tɔkɔ duku mɔ ǹ swãh sɔkɔ.
32 Képah yilɔ kal yɩ́pyé póllɛ. Tɛ́ kàh fi, kè n pɩ gblò kal sèmukɔ duke
póllɛ. Kè n pɩ séswɔ̂ sɔ̃́, kèpye n pɔ syɛ̀ pɩ ké yɩ̃̀ngbɑ̃̀n tyɩ́.»
33 Képah náh Yesu tõ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh pé tyɩ́ nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ fɛ̃
tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sê yɔ́ lésõ kɔ́kɔ́nɔ́ tɔkɔ mɔ tɔkɔ yɩ̃́ tɔ̃́nɔ́
mífɑ̃́hkɩ̀ sɔkɔ, ké pól kõ kè dɔkɔ.»

Yesu sèmɩ̀rn yɑ̃́hnɔ́ yõlɛ

34 Yesu sɔ̃̀ mɛ tyi nópi póllɛ n yãh tówû tyɩ́ sèmɩ̀rn ó sɔkɔ. A̍ náh sɔ̃̀ mɛ
tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yo pé tyɩ́ nɛ́ sèmɩ̀rn sɔkɔ náh.
35 A̍ képah pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tir yónsàhnɔ́ kõ kè wil. A̍ lésõ nɛ ńkɛ̃́:
«Mé kɩ tyilɛ n yo sèmɩ̀rn sɔkɔ. Tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ mɔ
gbɩ̃́ dùkùlɛ, mé kɩ névye níkí yɩkɩ sélɛ.»*

Sèmɩ̀rkɩ̀ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh filkɩ̀ tyɩ́ yõ

36 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu yal tówû tnɔ̂ à sɔkɔ gbô. N̄ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂
tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, swãh sɔkɔ filkɩ̀ sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á sɔ̃̀ à yãh, à ké yõ yo pé syah.
37 A̍ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Sèmukɔ duku pèpɛy mírnmɔ-òlɛ, Névi Pídɩ̃́ ye.
38 Swãhlɛ, kèkõyɔ̃́ ye. Sèmukɔ duku pèpɛynɛ, Liyel yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ sɔkɔ wɛ̃́npɩ̀
ye. Fílkɩ̀lɛ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ náh névye ye.
39 Sépɛ nɛ̂-á mir dah mɔ filpyélɛ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye. Sèmukɔ tókɔ́nɔ́lɛ, kèkõyɔ̃́
tyɛ́nɔ́ ye. Sèmukɔ tókɔ́púlɛ, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ ye.
40 Sɔ̃́-á pě filkɩ̀ viki n sukɛ nyàh sɔkɔ, sɛ̃́nkõ ye kɩ n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́
tɔ sɔkɔ.
41 Névye nónó pól-á névye yõlɛ n yɩkɩ n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ nónó
pól-á tyɩ́túkúnɩ̀ pípúlɛ, Névi Pídɩ̃́ kɩ ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tɛkɩ n mɔ n pi, pè kɩ
pɔ pè wilki ǹ tɔ̃́rɩ́ tyah sɔkɔ.

* **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.2.

42 Tɛ́ kɩ pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́
kɩ mɛ.
43 Ǹtɛ névye nónó-á mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pépi wɔ kɩ n tɛ̃ pé Sú Liyel
tɔ̃̋rɩ́ sɔkɔ, gbĩ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.»

Sèmĩ̀rn nónó-á yãh tahrɩ wɔ̃bìnsàhnɔ́ ànɛ̂ pɛ́rlì tyɩ́ yõ

44 Képah náh, Yesu tõ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃̋rɩ́-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh
sèmĩ̀rkĩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésõ kyɩ wil mɔ tahrɩ wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ yõ
swãh yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè tɔkɔ tõ wɔ̃bɩ. Ké wɛ́nɔ́ nìvìnì tɛ̃ tyɩ́, à sɔkɔ à kyɩ ǹ
gbɛ̃̀n yĩ pól yãm à pɔ swãh mɛ̀ dwe.
45 Yé yah, Liyel tɔ̃̋rɩ́-á kɩ tõ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmĩ̀rkĩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Gbɔ̀ yĩ́-ò
yɔ́ lésõ mɛ, nɛ̂-á yĩ kètǎrnɔ́ yɩ́syɔ́lɛ n yah n kɔ̃, pè n ye pɛ́rlìnɔ́lɛ.
46 Wǎh pɔ ké dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ wɛ, à kyɩ ǹ gbɛ̃̀n yĩ pól yãm à pɔ kè dwe.»

Sèmĩ̀rkĩ̀ nɛ̂-á yãh yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ tyɩ́ yõ

47 «Yé yah, Liyel tɔ̃̋rɩ́-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmĩ̀rkĩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Nósyɔ́ lésõ
yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, à yɛ̃́nkyɔ duke pól tɛ̃.
48 Kǎh yuku, pè kè yɔrɩ wilki pɔ kènkwɛ̃̀h yõ, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ à yɛ̃́nkyɔ gblɔ wah
mɔ dú sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ́lɔ́ milki.
49 Sɛ̃́ ye kɩ n pɩ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ. Yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ kɩ pɔ nɛ́túkúnĩ̀
wah wilki nɛ́gblɔ́ sɔkɔ,
50 kɩ kyɩ pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́
kɩ mɛ.»

Kwɔ́nɔ́ kédyâh ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ késɑ̃̋nnɛ

51 Képah náh Yesu tõ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̋hpú tyɩ́ nɛ: «Yé se tyi nɔ́pi pól noh wah?»
Pè mɛ nɛ àwe-á.
52 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀
kwɔ́nɔ́ wɛ sɔkɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyɩ́ yõ ǹgbòlɛ, tɛ́ tõ pɔ kwɔ́nɔ́ wɛ Liyel
tɔ̃̋rɩ́ tyɩ́ yõ núkúnúkú, tɛ́ névyelɛ n kwɔ sélɛ, pépi mɛ kéte tɛ̃ yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á
yɩ́dĩ̂ sɔ̃̀ mɛ ǹ tyɩ́ ǹ dúkúrɩ́ sɔkɔ, tɛ́ à tõ pɔ snɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ, tɛ́ mɛ sélɛ
névyelɛ n kɔ̃.»

Nasarɛtɩ tãn yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ

53 Tɛ́ Yesu-á sèmĩ̀rn nɔ́pi yãh tɛ pé tyɩ́ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́
54 tɛ́ sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ. Wǎh kyɩ nɛ́npɔ́, à kyɩ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ pé Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ no pól gbɛ̃̀n du ǹ tyɩ́lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, à se wɛ
ńyãh lékɑ̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ, à fɛ̃ gbĩ̌l nɔ́pilɛ n pɩ nɩ?
55 Ǹmɔ kó sésár sɛ́-ò pɩ́dĩ́nɛ nɩ? Ǹ yṹ yĩn kó Marilɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃̌ndĩ́pi mɛ
Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyosɛfu, ànɛ̂ Simo, ànɛ̂ Nsyudelɛ nɩ?
56 Tɛ́ ǹ dósyɔ́ pól kó mɛ pépilɛ ásɔ̃̂ yɔ̀ nɩ? Ǹtɛ ńyãh tɛ̃ ó se ǹmɔ wɛ lékɑ̃́m
ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɩ?
57 Képah sõnɔ sɔ̃̀ mɛ pé yõ yɩkɩ pè kɔ̃ pè tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ Yesu yõ. Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò kwil ànɛ̂ ǹ kéte sɔkɔ ó ye pè
náh ǹnɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-òlɛ.»
58 Pǎh yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃, à náh mó gbĩ̌lnɔ́ náhnáh pɩ nɛ́npɔ́.

14

Wèlnwi̋lki̋-ò Nsyɔ̃ kúnɔ́lɛ

1 Légbi̋nɛ, Kalile mara yɔ̀tɛ̃ dí̋ Yerɔdɩ Yesu tyí yónɔ́ noh,
2 tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tyí nɛ, Wèlnwi̋lki̋-ò Nsyɔ̃-á yɔ̀ tótɔ́. Ǹ lékó-á yilki mɔ.
Képah-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹ tyí à fɛ̃ gbi̋lnɔ́lɛ n pɩ.
3-4 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, Yerɔdɩ lésõ ǹ gbɛ̃̆ndí̋ Filipi kyɩ Yerɔdyadɩ tɛ̃ syi.
Nsyɔ̃ mɛ kè yo ǹ tyí nɛ, ké yah náh à à tɔkɔ. Pi mɛ̀ yĩnnɛ, Yerɔdɩ mɛ pè kɔ̃
pè Nsyɔ̃ tɛ̃ à kârn mɔ ǹ tyí, tɛ́ à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
5 À lésõ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyɔ̃ ko mɔ. Ǹtɛ tɔ́wû-á lésõ mɛ Nsyɔ̃nɛ n mɔ n
kɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ sɛ̃́, pépi yah tíkí mɛ à tɛ̃.
6 Ǹtɛ Yerɔdɩ dúbínɔ́ yòh vi̋npɔnɔ syáh syah sõlɛ, Yerɔdyadɩ písê yɔ̃ yi
nɛ́yénɔ́ yah sɔkɔ. Kè mɛ nɔ Yerɔdɩ tyí,
7 fɔ́ɔ́ à ǹ vyãhlɛ à kɔ̃, tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ wàh kɩ sɔ̃ kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ pé
tyí, páh kɩ kélɛ à kɔ̃.
8 Képah sɔkɔ, pípír yṹ mɛ à kurki mɔ à kɔ̃ à yo Yerɔdɩ tyí nɛ, à Wèlnwi̋lki̋-
ò Nsyɔ̃ yõlɛ pé kɔ̃ ásɔ̂̃ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ.
9 Képah tɛ̃nɛ, kè yɔ̀tɛ̃ dí̋ yah kwɔ. Ǹtɛ ǹ wónɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ ǹ nɛ́yénɔ́ yí̋ yah,
à nɛ pè pɔ kélɛ à kɔ̃.
10 Tɛ́ pè kɔ̃ pè kyɩ Wèlnwi̋lki̋-ò Nsyɔ̃ yõ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
11 Pǎh kè kãm, pè kè dah mɔ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ à pɔ pípír kɔ̃, à mɛ kè
syi kyɩ ǹ yṹ kɔ̃.
12 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ pɔ ǹ lékó tɔkɔ kyɩ yĩ, tɛ́ kyɩ ké yah yo Yesu syah.

Nɛ́pi̋̂ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

13 Yesu-á yĩ mɛ̀ noh sɛ̃́, à de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ pè yal
nɛ́npɔ́, à yuku gbɛ̃̆nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ à kyɩ tɛ̃ pé yahlɛ. Tɔ́wû-á pé sɔ́kɔ́nɔ́
tyí noh ńyãh sɔkɔ, pè wil kwlo kwlo sɔkɔ à pé nyáh sɔ̃ gbáhkì yõ.
14 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé yãm à tɛ̃. À mɛ pé
yámpú dɛ mɔ.
15 Ńví̋-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, gbɛ̃̆nnɩ tyah sɔkɔ-á
pélɛ yɔ̀. Tɛ́ lékɑ̂̃h-á mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ, à kó tɔ́wûlɛ n fĩn n mɔ pè kyɩ yõ yõ
yîlɛ n yah n dwe kwlo sɔkɔ nɩ?
16 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yõ náh mɛ ké tyí pè sɔkɔ. Pépi yõke yah pé gblɔ̌y
pè kɔ̃ pè yõ.
17 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á
mɛ pépi tyí ásɔ̂̃ dò.
18 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè sè tɔkɔ n pɔ pé kɔ̃ ásɔ̂̃.
19 Tɛ́ mɛ tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ fílki̋ yõ, tɛ́ búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́
nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yi̋nyõ à wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkɩ mɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃
pè syi tɔ́wû kɔ̃.
20 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́
yi̋́nɛ.
21 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pi̋̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5
000) kénkɔ̃lɛ syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃́npi̋ vyãh kɛ̃́nɛ.

Yesu kɔ́nɔ́lɛ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

22 Képah náh, Yesu núkú ǹ tȍ sấhpú gbah tɛ̃ nɛ pè de krótókè sɔkɔ, pè
mɔ pé yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, péwɔ mó tɔ́wû fin mɔ.
23 Wăh pé fin mɔ tɛ, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ à kyɩ tɛ̃ ǹ tyílɛ à Liyellɛ n ni.
Lékâ̂h mɔ pɔ à wɛ ǹ gblɔ̌y nɛ́npɔ́.
24 Tɛ́ légbɪ̋nɛ, krótókè sȍ mɛ gbɛ mɔ tɛ yɔ vyãhlɛ náhnáh. Tɛ́ yấhkí sȍ
mɛ pélɛ n yohnɩ. Kăh pɩ sɛ̃́, ni sȍ mɛ krótókèlɛ n kah n fwo.
25 Tyah dal gbɪ̋nɛ, Yesu tyah n kɔ n yuku pé tnɔ̂ yɔ yõ.
26 Păh à wɛ à n kɔ n pi yɔ yõ sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ. Pè tyah n yo nɛ lékó mírkí
yɔ́-á. Tɛ́ tyah n de n syi tíki tɛ̃ tyí.
27 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pè pé nɩ syãh. Péwɔ-á, pè
káh tíki pɩ.
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ ńtyɪ̋nɔ, à péwɔ
kɔ̃ pé wil kɔ pɔ ǹ tnɔ̂ yɔ yõ.
29 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pɔ!» Pyɛrɩ mɛ wil krótókè sɔkɔ à tyah n kɔ n yuku
Yesu tnɔ̂ yɔ yõ.
30 Ǹtɛ wăh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ yấhkí-á mɛ n kah n pɩ, tíki à tɛ̃. Képah
sɔkɔ, à tyah n tiki n de ni sɔkɔ té de syi nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo!
31 Nɛ́npɔ́ swɔ Yesu núkú ǹ gbȍ nɔ à à tɛ̃ té yo ǹ tyí nɛ, à náh sɛ̃ péwɔ yõ
fwɔ́ɔ lɔ́. Sɔ̃ se pɩ té à n sõ tɔ̀tɔ̀ nɩ?
32 Tɛ́ pè mɛ de krótókè sɔkɔ, yấhkí núkú yĩn.
33 Nónó-á sȍ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, pè gbètukunɔ di Yesu yah té yo ǹ tyí
nɛ, kègbɩ yõ, ǹmɔ-á Liyel Pídɪ̋nɛ.

Yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛtɩ sétáh yõ

34 Yesupi-á yɔ́-ǹgbɛ̃ kah tɛ, pè de Yenesarɛtɩ sétáh yõ.
35 Nɛ́npɔ́ tãn mɛ à yah pĩ, té núkú ǹ pɔ́nɔ́ yo soh mɔ nɛ́npɔ́ tȉn tãn pól
tyí. Pè mɛ pɔ pé yámpú póllɛ ǹ tyí.
36 Tɛ́ ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kɔ̃ pé tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh ńtɛ̃ ó tyí. Tɛ́ nónó
pól-á fyɔ̀ tũ ké tyí, pè dɛ.

15

Tyi nónó-á kɩ fɛ̃ névi silki Liyel yah

1 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú ànɛ̂ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú wil
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ à pɔ Yesu tnɔ̂, té à syah nɛ ńkɛ̃́,
2 sɔ̃ se pɩ té ǹ tȍ sấhpú náh mɛ n kɔ lékɔ̃lɔ́ wȁldȉ yõ nɩ? Ȁ nɛ n yah pè
yãrlɛ n yõ, té pè náh se mó tɔ̃ pé gbȁn wu à yĩnɛ pé wȁldȉlɛ lɛ́.
3 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Tɛ́ yépi wɔ-á dò, sɔ̃ pɩ té yé wȁldȉ yĩnnɛ, yé náh
mɛ n kɔ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl yõ?
4 Yé yah, Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yȍyénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ.›* Tɛ́ tɔ̃
kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Névi nɛ̂-à wɛ̀ntùkù wɛkɩ ǹ sú tyí, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí, tɛ̃
yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.›†

* **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12. † **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.17.

5 Ŋtɛ yépi wɔ n mó nɛ, névi nɛ̂-à yo ǹ sú képah náh pɩ ǹ yű̃ tyí nɛ, kwâh
nɛ̂-á sɔ̏ mɛ pé tyí ǹ yohnɩ n mɔ mɔ tɛ̃̌nɛ, páh képahlɛ Liyel kɔ̃ tɛ,
6 ǹ dúbí-ò mɛ̀ yòhnı̀nmɔnɔ kɔ̃lɩ náh tɔ̃ mɛ ǹ yõ. Kàh pɩ sɛ̃́ à, Liyel tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ náh yé yɩkɩ yé wȁldı̀ yĩnnɛ di?
7 Vyȁ́hsesyı̋rí névye nɔ́pi, Liyel-á lésõ Yesayi kɔ̃ à nɛ̂ yo sah, képah ye
yépi n pɩ yɔ̀. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́:
8 «No nɔ́pilɛ, vyãh ó sɔkɔ ye pè n gbilki ńmɔlɛ.
Ŋtɛ pé nnɔ mɛ fíí ńnɛ.
9 Pǎh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yõ,
névye yah yĩ̋ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ye sélɛ.
Képah ye, gbílkínɔ́ nɛ̂-á pè n gbilki n pɔ ńnɛ pè yo,
nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.»‡
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ́wû mɛ̀ ye tuke tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní kwɔ n
noh pallɛ, yè wɛlɔ nɔ́pi syíkí-ńsah pĩ.
11 Yı̀ nónó-á n de névi vyãh sɔkɔ, sépi náh n silki ǹnɛ Liyel yah dɛ́. Wɛlɔ
nónó-á n wil ǹ vyãh sɔkɔ, sépi ye n silki ǹnɛ.»
12 Képah tɛ̃̌nɛ, ǹ tɔ̏ sȁ́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó pĩ nɛ ǹ wɛlɔ
nónó-á sɔ̏ sé yey mɔ Farisi wɛ̃̌kı̀ kɔ́pú tı̏nnɛ, sǎh pè kah yɔ nɩ?
13 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèh nónó pól tɛ̃̏-á fyɔ̀ mɛ, tɛ́ ń Sú nɛ̂-á yı̂nyõ ǹmɔ
sɔ̋nɔ́ náh sélɛ, sè kɩ viki to.
14 Yé yɛ pé yõ. Yı̋tũbi ye pélɛ, nónó-á mɛ pé no yı̋tũbi yahlɛ n tɛ̃. Tɛ́
yı̋tũ̏-à mó tɔ̃ ǹ ní-ò yı̋tũ̏ yah tɛ̃, pé nímí kɩ syɩkɩ de pwȁh yɔ́ sɔkɔ.»
15 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh sɔ̏ nɛ pé pé ní kwɔ wɛlɔ nónó
noh pallɛ, à sé kɔ́r yo pé syah.
16 Ȁ mɛ pè syah nɛ: «Lékȁ́m kɛ̃́ névye se yépi tɔlɛ?
17 Yé náh pĩ nɛ yı̂ nónó pól-á n de vyãh sɔkɔ, sǎh ńkɛ̃́nɛ n syɔ̃ kèkùrkı̏
sɔkɔ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ n wilki n kwɛ kèdúkúdahkɩ sɔkɔ di?
18 Ŋtɛ wɛlɔ nónó-á n wil vyãh sɔkɔ, sé sõ n wil sõnɔ sɔkɔ. Sépi ye n silki
névilɛ Liyel yah.
19 Névi lékȁ́m sɔkɔ ye sõnɔ túkúnı̏ n wil, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkı̀
pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yĩbelɛ, ànɛ̂ mı̀nı̀ yónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbyɔlɛ.
20 Kénɛ tyi wɔ ye n silki névilɛ Liyel yah. Ŋtɛ névi-à ǹ gbȁ̃n wú-ńkɛ̃́nɛ à
yĩnɛ wȁldı̀-á kè yo sɔ̃̏ tɛ́ yõke yõ, képah náh n silki tɛ̃̌nɛ.»

Sê yɔ́ pîsê dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ

21 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ Tiri ànɛ̂ Sidõ sétáh yõ.
22 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ nɛ̂-á Kanah nɛynɛ. Ŋmɔ mɛ pɔ Yesulɛ yúkɛy tɛ́
mɛ n de n syi, mɛ yo tũ ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Pídı̋nɛ, à pé
yãm yah. Ŋkɛ̃́ sétõ yɔ́-á mɛ pé písê sɔkɔ mɛ ǹnɛ n kwlɔ képékèyɔ̂.
23 Ŋtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí. Ŋ tɔ̏ sȁ́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ tɛ́ kè yah kɔ̃
ǹ tyí nɛ, à pi mɛ̀ kɔ̃ à ǹ syɩ pé náh, à káh pé sɔ̏ tɛ̃ nɛ n de n syi n yuku sɛ̃́.
24 Yesu mɛ nɛ, Liyel-á pé tɛkɩ mɔ Yisrayel no ó yĩnnɛ, pépi nónó-á mɛ
képyɛ́nı̀ mɔ́npunɔ sɔ̃́.

‡ **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Yesayi 29.13.

25 Ǹtɛ pi mɛ nɔ pɔ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, à pé
yohnɩ n mɔ.
26 Yesu mɛ à syah nɛ, ké yah náh pè wɛ̃́npɪ̀ yõke tɔkɔ n mɔ pàhnpye kõ.
27 Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbɩ-á à yo pé yɔ̃̀tɛ̃. Ǹtɛ pàhnpye wɔ-á n yõ sé nátãm
yɛ̃́nmîrn yɔ̃́nkwɛnɔlɛ.
28 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pi, á sɛ̃ yɩ̃́ ńmɔ yõ dɛ́. Wáh nɛ̂ yah
kõ, Liyel kɩ kè pɩ á tyí.» Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, pi písê núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

29 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɛ́ dɔkɔ yuku
yɔ̃lɩ yõ à kyɩ kõ tɛ̃.
30 Képah tɛ̃̀nɛ, nɛ́kwɩ̃́nkí pé yámpú tɛ̃ pɔ ǹ tyí à pɔ pè sah ǹ yah sɔkɔ.
Túkù sɔ̃̀ mɛ gbáhkì núkú névyelɛ, túkù mɛ yɩ̃́tũbilɛ, túkù mɛ nɛ́dónènɛ,
túkù mɛ kèdyɔ̀nɩ̀nɛ, à tahlɩ yámpú túkù tyí. Tɛ́ Yesu mɛ pè dɛ mɔ.
31 Kè pɩ gbɛ̃̀ndùnɩ̀nɛ tɔ́wû tyí, pǎh kèdyɔ̀nɩ̀ wɛ pè mɛ fɛ̃ n wɛkɩ, nɛ́dónè
dónɔ́nɔ mɛ tyɛ, gbáhkì núkú névye mɛ fɛ̃ n kɔ tómtóm, tɛ́ yɩ̃́tũbi mɛ fɛ̃ n
yah. Képah tɛ̃̀nɛ, pè gbílkínɔ́ sah Yisrayel Liyel yõ.

Yesu tɔ̃ tɔ́wû ǹgbɛ̃ pu

32 Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí nɛ, tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ péwɔ tɛ̃. Pé
sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀-á péwɔ náh sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh náh se pé tyí. Pé
náh mɛ ké tyí nɛ pé pè fin n mɔ pè sɔkɔ kwɛkɩlɛ. Pé túkù-á kɩ kyɩ n syah
n tɛ̃ n kwlɔ wɛ̃̀kɩ̀ yah.
33 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à syah nɛ, pé se kɩ wɛ ńyãh yõkelɛ gbɛ̃̀nnɩ mɛ̀
sɔkɔ, kɩ fɛ̃ tɔ́wû mɛ̀ dùkù kõ pè kɩ yõ tɔ̃ nɩ?
34 Yesu mɛ pé piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃̀ se mɛ pé tyí nɩ? Pè mɛ nɛ
kwǎrninɔ-á, à tahlɩ yɛ̃́nképɪ̀ yísyɔ́ tyí.
35 Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kõ pè kõ tɛ̃ sétáh.
36 Tɛ́ búrn plɔ́ kwǎrninɔ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ sè
kwɔkɩ à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ pè syi tɔ́wû kõ.
37 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ tɔkɔ yɩ̃́ kwǎrninɔlɛ.
38 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nínɔ́lɛ (4 000),
syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃́npɪ̀ vyãh kɛ̃́nɛ.
39 Képah náh, Yesu tɔ́wû fin mɔ pè sɔkɔ, tɛ́ mɛ de krótókè sɔkɔ à sɔkɔ
Makadã sétáh yõ.

16

*Névye mɛ kélɛ n yah n kõ Yesu tyí nɛ à gbɩ̃̀l yɔ́ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃̀kɩ nɛ wǎh n
wil Liyel tyí*

1 Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú yísyɔ́ ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú yísyɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂ nɛ
pé à mɔ yah. Tɛ́ à syah nɛ à gbɩ̃̀l yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃̀kɩ nɛ wǎh n wil
Liyel tyí.
2 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbɩ̃́yɩ̃́ de gbɩ̃́nɛ, yɩ̃̂nyõ-à mɛ gbɔ̃̀lɩ̀ì,
yè n nɛ tyah yah-á kɩ yɩkɩ mɔ.

3 Tɛ́ séngbɔ̃̀lɛ, yȋnyõ-à mɛ fȉnmɔ̀ɔ̀, yè n nɛ kwɛynɛ tyah yah náh n yɩkɩ
n mɔ n pi. Yé mɛ fɛ̃ tyah dùkù wɔlɛ n pnɛ, tɛ́ tyi nónó wɔ-á mɛ n pɩ kwɛy
gbĩ sɔkɔ, săh mɛ tyi nónónɛ n wɛ̃kɩ, yé tɛ̃ sépi wɔ dùkù pĩ kwlɔ kɛ̀?
4 Kwɛy gbĩ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ
mé gbȉl yɔ́ pɩ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntȍ
syínyo-ò Nsyonasɩ tyí sɔkɔ.» Képah yóntɛnɔ náh, à pè sah nénpɔ́ tɛ́ sɔkɔ.
5 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sȃ́hpú-á n sɔkɔ yɔ́nkahnɩnɛ, ǹ tȍ sȃ́hpú dyɔ
sȍ fwɔ búrn tɔ́kɔ́nsɔkɔnɔlɛ.
6 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́ pɩ. Yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kɩ̀
kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ.»
7 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sȃ́hpú tyah n sõ nɛ pépi-á pɔ búrn kɛ̃́nɛ, képah-á à kõ
à n yo sɛ̃́ yɔ̀.
8 Ǹtɛ Yesu mɛ pé sõnɔ pĩ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃̄pú nɔ́pi. Sɔ̃́
pɩ tɛ́ yé n sõ sɛ̃́ nɛ, yé náh pɔ búrnnɛ képah-á?
9 Yé náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ sé dùkù pĩ sɛ̃́ nɩ? Yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ tɔlɛ máh búrn
pló kwlɔ́lɛ díbí nɛ́pȋ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) pu, ànɛ̂ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ
tɛ́ló tuke mɔ vyɔ́ yɩ̃́ dan nɛ̂nɛ di?
10 Á tahlɩ máh búrn pló kwǎrninɔlɛ díbí nɛ́pȋ kèyõ nínɔ́ (4 000) pu, tɛ́
yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́ló tuke mɔ tɔkɔ yɩ̃́ dan nɛ̂nɛ, yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ kélɛ
di?
11 Tɛ́ sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé náh tɛ̃ wɛ pĩ nɛ búrn tyí náh mé n yo yé tyí, máh sȍ n
yo yé tyí nɛ: ‹Yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú
kɔ́kɔ́nɔ́lɛ?»
12 Képah sɔkɔ, pè pyě pĩ nɛ mífȃ́hkɩ̀ sɔkɔ mɔ mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí náh sȍ Yesu
n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi
wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ, képah tyí-á sȍ à n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̌ynɛ
n tɛ̃ kélɛ.

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

13 Yesu-á kyɩ yĩni tɛ̃ Filipi-Sesarɩ gbɛ̃̌nyah tȉnnɛ, à ǹ tȍ sȃ́hpú piki yah nɛ:
«Névye tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ, ńmɔ nɛ̂-á Névi Pídȉ́nɛ?»
14 Pè mɛ nɛ, túkù-á nɛ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù nɛ Liyel tɛ̃ntȍ
syínyo-ò Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Nsyeremi-á, képah
náh pɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò yɔ́-á ǹnɛ.
15 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ yépi-á dò, yépi tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»
16 Simo Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Liyel
nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃̄nɛ, ǹmɔ Pídȉ́ ye álɛ.»
17 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ tyí nɔ, Nsyonasɩ pídȉ́ Simo. Á náh
wɛ di, névi náh wɛ̃kɩ álɛ tyi nɔ́pilɛ dɛ́, ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yȋnyõ sɔkɔ, ǹmɔ
ye wɛ̃kɩ álɛ sélɛ.
18 Ǹtɛ ńmɔ kɩ yo á tyí nɛ: ‹Pyɛrɩ ye álɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á légbȋ́lɛ). Tɛ́ kénɛ légbȋ́
yõ sɔkɔ ye mé kɩ ń yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ sah. Tɛ́ kũ tǎhkɩ̀ ńtɛ̃ fyé náh tɛ̃ wɛ tir yɔ́
pɩ n pi pé sɔkɔ.
19 Mé kɩ Liyel tɔ̃́rí tyah yah gbȋ́ní kéníkɔ́pyélɛ ǹ kõ. Wâh tir nɛ̂ yahle
sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yȋnyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂

wɛ̃kì kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yî̃nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.» Mé kɩ áwɔ kɔ̃ á kɩ fɛ̃ Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ̃. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yî̃nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃kì kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yî̃nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.»
20 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbah sni nɛ, pè káh kè yɑ̃h névi syah nɛ péwɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yîlkînmɔnɔ tyílɛ n yo

21 Ȁ tɔkɔ légbĩ́ tyí, Yesu tyah ké yahlɛ n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, páh yĩnɛ pé
yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Yèwàhnì, ànɛ̂ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɑ̃m, ànɛ̂
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á kɩ yèvyɑ̃hrɩ náhnáh sah n pi péwɔ yõ. Pǎh kɩ
pé ko mɔ, tɛ́ ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, pé lékó-á kɩ yilki mɔ.
22 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ à ye kɛ̃kɩ tɛ́ tyah n wɛkɩ ǹ yõ nɛ ńkɛ̃́, póllɛ pé
Tɛ̃ ǹgbɛ̃, képah náh à yĩni n tɛ̃ n pi. Liyel-á kɩ n tũ n mɔ ǹ yõ.
23 Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ yah vi tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Tɔ ń yah sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ mɛ̀. Ǹmɔ
fɛ̃kì-ǹsah ye á n yah n kɔ̃. Yah, á sõnɔ náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Á sõnɔ
mɛ núkúlɛ névi tyílɛ.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

24 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ
sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ yĩnɛ à ǹ gblɔ̌y tyi wɛ n yɛ, à mó ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.
25 Névi nɛ̂-à nɛ páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃ náh tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ n pi. Tɛ́
nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.
26 Névi-à nɛ kèkõyɔ̃́ yî pól wɛ n pi, tɛ́ nɛ n tɛkɩ n pi ǹ min sɔkɔ, yõ se mɛ
ké tyí? Képah náh pɩ, kwâh se kɩ fɛ̃ wɛ névi tyí à kɩ tɔkɔ kɔ̃, ǹ min sɔ̃́nɛ?
27 Yé yah, Névi Pídĩ́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi ànɛ̂ ǹ yî̃nyõ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ǹ Sú Liyel
tɔ̃rílɛ ǹ sɔkɔ. Ȁ kɩ pɔ nénúkù núkú pól dyah à yĩnɛ pé tyípínìnɛ.
28 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, névye nónó-á ásɔ̂, pé túkù náh tɔ̃́nì mɛ
n ku n pi, tɛ́ kɩ Névi Pídĩ́ wɛ à kɩ mɛ n pi ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ.»

17

Yesu dùkù vȉnmɔnɔlɛ

1 Sèpȉn kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ
gbɛ̃̌ndĩ́ Nsyɔ̃ tɛ̃ pè yuku yɔ̃lɩ kèyy yó yõ, à kyɩ tɛ̃ pé tyílɛ.
2 Dǒ, Yesu dùkù vi mɔ pé yĩ́ yah. Ǹ yèpɔ tyah n tɛ̃ gbĩ sɔ̃, tɛ́ ǹ flɔ mɛ piki
prɛ́yy.
3 Moyisi ànɛ̂ Yeli núkú wil mɔ pé yah, tɛ́ mɛ n yɑ̃h ànɛ̂ Yesulɛ.
4 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé pól tɛ̃nɔ́-á mɛ plɛ ásɔ̂
dɛ́! Wàh kɩ mɛ ké tyí, páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ: Núkú-á kɩ pɩ ǹmɔ tyílɛ,
núkú kɩ pɩ Moyisi tyílɛ, núkú mó pɩ Yeli tyílɛ.
5 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ńyĩ́rkȉ yó núkú wil ńvyɔ̃̌ɔ̃ à fob mɔ pé yõ.
Tɛ́ yĩ́npɔ̃ yó mɛ wil ńyĩ́rkȉ mɛ̀ sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á yò, ńmɔ nìdɛ̀ Pídĩ́ ye. Ǹmɔ
ye ń nìvìnì yɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí.»
6 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á képah tɛ̃ noh ńyɑ̃h sɔkɔ, pè syɩkɩlɩ pé yah di sétáh
tíkĩ́ tɛ̃ tyí.

[7] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ à tũ pé tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yuku,
yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃.»
[8] Pǎh pé yey yɔ̃, pè Yesu ó wɛ ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ.
[9] Pǎh pé syɩ yɔ̃lɩlɛ n tiki, Yesu mɛ pè sni nɛ: «Yáh nɛ̂ wɛ, yé káh kè yãh
nɛy tyí, fɔ́ɔ́ kè syi n pɔ n nɔ Névi Pídɩ̋ lékó yílkínmɔnɔ tyí.»
[10] Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú mɛ à piki yah nɛ, ǹtɛ sɔ̃ se pɩ tɛ́ Liyel tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú wɔ nɛ ńkɛ̃ Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ
yah nɩ?
[11] Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbɩ ye Yeli ye yĩnɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah.
[12] Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, Yeli pɔ tɛ tɛ́ pè náh à yah pĩ. Pè pé dyɔ pɩ ǹ
sɔkɔ. Sɛ̃ ye Névi Pídɩ̋ tɔ kɩ fɔ̋hnɔ́ wɛ n pi pé gbɔ̏.»
[13] Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú núkú pĩ nɛ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á à n ye.

Ǹdyìkìnpɩ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

[14] Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɔ́pi-á pɔ yĩni tɛ̃ tɔ́wû sɔkɔ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, dɩ̋ yɔ́ nɔ de
Yesulɛ à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
[15] pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pídɩ̋ yãm yah. Ǹdyìkìnpɩ-á ǹnɛ, wǎh mɛ n kwlɔ
kégbɩlɛ. Kèyǎhlɛ à n syɩkɩ n de nyàh sɔkɔ, képah náh pɩ ni sɔkɔ.
[16] Páh pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú tyí, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ.
[17] Képah tɛ̃nɛ, Yesu wɛkɩ pé yɔ̃ nɛ: «Nɛ́pêl yísyɔ́lɛ n yah dɛ́, Liyel yɔ̃ sɛ̃-
ńkɛ̃pú nɔ́pi. Mé kɩ tɛ̃ yélɛ, pópó kɩ pɔ syɩ gbɩ̋ nɛ̂ tɛ̃ tyí? Mé kɩ yé sɔ̋mnɔ́lɛ
n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ gbɩ̋ nɛ̂ tɛ̃ tyí? Yé pɔ ǹnɛ ń kɔ̃ ásɔ̏.»
[18] Pǎh pɔ ǹnɛ, Yesu dírí kɔ̃ sétɔ̃ yɔ̃ nɛ̂-á mɔ ǹ sɔkɔ ǹdyìkìnìnɛ, à mɛ wil
dípír sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ, dípír núkú dɛ.
[19] Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ pé yahlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, sɔ̃
se pɩ tɛ́ pépi wɔ sɔ̏ tɛ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yĩni wilki kwlɔ dípír mɛ̀ sɔkɔ nɩ?
[20] Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yilɔ kah mɔ képah ye. Kègbɩ yɔ̃
mé kélɛ n yo yé tyí, yé Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́-à mɛ nɔ mútárdì pi* fyélɛ, yé náhkɩ
fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mɛ̀ tyí nɛ kè yal ásɔ̏ kè kyɩ n tɛ̃ yàhàh, tɛ́ kè náhkɩ mó tɔ̃ kè pɩ.
Yé náh náhkɩ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n kwlɔ n pi dò. [
[21] Ǹtɛ sétɔ̃ mɛ̀ dùkùlɛ, nɛ́ nírí pínɔ́ ànɛ̂ níkȉ tɛ̃nɔ́ ó sɔkɔ náh, à náh fɛ̃ n
yĩni.]»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yȋlkȋnmɔnɔ tyílɛ n tɔ̃ n yo

[22] Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú sɔ̏ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Kalile mara sɔkɔ. Ȁ
mɛ yo pé tyí nɛ: «Pè kɩ Névi Pídɩ̋ tɛ̃ dahbɩ névye gbɔ̏,
[23] pè kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̃lɛ, ǹ lékó kɩ yilki mɔ.» Wɛlɔ nɔ́pi
nɔ́hnɔ́ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú yah kwɔ kègbɩlɛ.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô

[24] Yesupi-á kyɩ yĩni tɛ̃ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rí
syípú nɔ de Pyɛrɩlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̋ kó mɛ Liyel ní-ńsah gbô
mɔ́rílɛ n mɔ nɩ?
[25] Ȁ mɛ nɛ àwe-á, wǎh mɛ kélɛ n mɔ kè. Pyɛrɩ-á kyɩ yĩni tɛ̃ gbô, Yesu
ǹgbò à piki yah nɛ: «Simo-Pyɛrɩ, áwɔ sɔ̃nɔ tɛ̃ nɛ̂nɛ à yuku mɔ́rí mɔ́nɔ́ tyí

---

* **17:20** 17.20 - Mútárdì pi yilɔ kal yípyé póllɛ. Yah n tɛ Matye 13.31b-32a.

sɔkɔ? Kàh mɛ mɔ́rílɛ nɛ̂-á kɩ kèkõyő yȍtãmnɛ n kɔ̃, kwil wɛ̃npì se kɩ n mɔ
kélɛ, tȋ, nɛ́pân se?»
26 Pyɛrɩ mɛ nɛ nɛ́pân-á. Yesu mɛ nɛ: «Kàh pɩ sɛ̃, kwil wɛ̃npì wɔ vyãh
náh mó mɛ ké mɔ́nɔ́ sɔkɔ kɛ̀.
27 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ no nɔ́pi kélɛ nɛ n sõ kétúkùyɔ̂. Képah ye,
kyɩ dlóy mɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, yɛ̃nkɔ̂ nɛ̂-á kɩ pɔ tɛ̃ gbennɛ, ǹ vyãh yɩkɩ
n mɔ n yah, á kɩ pɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè wilki n kyɩ mɔ́rí mɔ pé tyí, ńmɔ ànɛ̂
áwɔ tyílɛ.»

18

Névi nɛ̂-á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Légbȋnɛ, Yesu tȍ sɑ̃́hpú nɔ de ǹnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, nɛ̂ se nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal
Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ nɩ?
2 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ wɛ̃npir tyĩ̃ yɔ́ ye pɔ sah pé nɩyő, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
3 «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ yé náh yé nnɔ vi mɔ à pɩ wɛ̃npì tyí
kɔ̃lɛ, yé náh Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yõ n pi.
4 Névi nɛ̂-à kɩ ǹ gblɔ̌y tiki mɔ pɩ tyĩ̃ wɛ̃npir mɛ̀ sɔ̃, tɛ̃ wɔ ye kɩ pɩ nɛ́-
ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.
5 Névi nɛ̂-à wɛ̃npir mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃nɔ́ plɛ ńmɔ yĩnnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Gbáhdyâh gbáhndinsàhnɔ́lɛ

6 «Ǹtɛ wɛ̃npì* nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ yɔ̀, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ yɔ́ yõ yɩkɩ mɔ
tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, pàh yínɔ́nan ǹgbɛ̌kì yɔ́ toh tɛ̃ yègbɩ tɛ́ à tu dah mɔ pnɛ
yɔ tȉ tɛ̃-ǹsah sɔkɔ kè kɔ̃ kè à yõ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal tɛ̃nɛ.
7 Pèkè mɛ kèkõyő névye yõ névye yõ yíkínmɔnɔ yĩnnɛ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.
Névye yõ tɛ̃ wɔ náh fɛ̃ n yɛ yíkínɔ́lɛ ó, ǹtɛ névi nɛ̂ gbȍ yõ sɛ̃nkɔ̃-à wɛ, pèkè
kɩ tɛ̃ nɔ.
8 Á gbȍ, képah náh pɩ á gbáhkì-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè
kãm milki fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á gbȍ, képah náh pɩ á gbáhkì sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè
sɔkɔ gbȁn nínì ànɛ̂ gbyȇh nínìnɛ á tyí.
9 Á yȋ-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè gbahlɩ n wilki n milki
fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á yȋ sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á
mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ yȋ nínɔ́lɛ á tyí.»

Képɔ́ mɔ́npunɔ wɛ́ntɛ̃nɔlɛ

10 «Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ wɛ̃npì† nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ yílɔ́nɔ́lɛ. Ŋgbɔ̌ yȋnyõ tȍnpɩbɩ
nónó-á n yah pé yõ, pè mɛ gbȋmɛgbȋ ń Sú Liyel yah sɔkɔ yȋnyõ dɛ́. [
11 Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi pwah n mɔ yĩn ye
Névi Pídȋ pɔ.]
12 Yépi tɛ̃ tyí à; sɔ̃ kénkɔ̃-á képyɛ́nì lèkwɛ̌-à mɛ dȋ yɔ́ tyí à mɛ n fɛ̃ yɔ̃lɩ
yõ, tɛ́ núkú mɔ pu sé sɔkɔ, à náh tikiyȇh pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́
sah n pi nɛ́npɔ́, tɛ́ kyɩ mɔ́npunɔ mɛ̀ yah n kɔ̃ n pi di?

* **18:6** 18.6 - Wɛ̃npì nónó tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, kè kɩ fɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃pú ye pè n ye. † **18:10** 18.10 - Yah n tɛ Matye 18.6 yah yónɔ́ sɔkɔ.

13 Tɛ́ gbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, wàh à wɛ tɛ̃, ǹ nɩ n vɩ ǹmɔlɛ à kal tikiyɛ̋h
pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́lɛ, nɔ́nɔ́ náh mɔ pu.
14 Sɛ̃́ ye yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyõ, ǹ tɔ náh mɛ ké tyí nɛ wɛ̃́npɩ̀ nɔ́pi sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ mɔ n pu.»

Tyîpékè pí-ò tɛ̃ n pɔ dùkùlɛ gbɩ wɛ̃́kɩ̀ yõ

15 Yesu tõ nɛ: «Á yṹnpi yɔ́-à tyípékè pɩ [á tyí], kyɩ n wil ǹ tyí, ǹ ǹ yah yo
yé nímí wrɔ́ ó sɔkɔ. Wàh sah á tyí yõ, yé yṹnpíkɩ̀ kɩ yuku yahlɛ.
16 Wàh yahle, kyɩ nɛ́núkù képah náh pɩ nímí yah n dohnɩ á gblɔ̌y yõ ńtõ,
yè kyɩ ké yah wah. Sɛ̃́ ye Liyel wɛy yo kélɛ nɛ, ké yah-á yĩnɛ kè wah tàrfyɔ̀
nɛ́pɩ̂ nímí, képah náh pɩ tɔ̃́mí yĩ́ yah.
17 Tɛ́ wàh yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ, kyɩ ké yah yo ńmɔ yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀
tyí. Wàh se tõ yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ, ǹnɛ nɛ n mɔ n kõ Liyel wɛ̃́kɩ̀
kɔ́-ńkɛ̃́pú sɔkɔ, képah náh pɩ mɔ́rí syípú sɔkɔ.
18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel
nɛ̂-á yɩ̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ yâh nɛ̂ wɛ̃́kɩ̀ kõ sétáh mɛ̀ yõ
sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.
19 Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ, yé sɔkɔ nɛ́pɩ̂ nímí tɛ̃-à fyɔ̀ pé yégbékè pɩ
núkúlɛ sétáh mɛ̀ yõ, tɛ́ kwáhdúkú nɛ̂ ni ń Sú Liyel tyí, à kɩ kélɛ pè kõ.
20 Yé náh wɛ di, nɛ́pɩ̂ nímí képah náh pɩ tɔ̃́mí-à wɛ̃ tuke mɔ ńyãh sɔkɔ
ńmɔ yĩn yõ, mè n nɛ mɛ pé nɩyɔ̋.»

Névye-á yĩnɛ pè nɛ n yõ n mɔ wɛ̃nɛ n kõ dùkù nɛ̂nɛ

21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, pé
yṹnpi yɔ́-à n pɩ n de pé tyí, gbáhyĩ́ sɔ̃́ se pé yĩnɛ pé yõ mɔ à kõ nɩ? Fɔ́ɔ́
gbáhyĩ́ kwǎrninɔ se nɩ?
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ɔ̃̂ɔ̃, mé náh n yo n pi á tyí nɛ gbáhyĩ́ kwǎrninɔ-á
dɛ́, ǹtɛ fɔ́ɔ́ gbáhyĩ́ kwǎrninɔ sàh-ǹtɛ̃̀nnɔ́ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm ye.
23 Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́
lésõ mɛ ké tyí nɛ pé pé pɔ́ tyí yah wah ànɛ̂ pé tɔ̃̀npɩbɩlɛ.
24 Pǎh tyah pɔ́ yɑ̃́hnɔ́lɛ, pè ǹ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyí, ǹ kõlɩ ǹgbɛ̃-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂
yõ, fɔ́ɔ́ talã‡ pɔ́ plɔ́ kèyõ kwlɔ́lɛ (10 000).
25 Tɛ́ kwâh náh sɔ̃̀ mɛ dɩ̃́ mɛ̀ tyí ké dyah dyah tɛ̃̌nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ nɛ,
pè à tɛ̃ yãm, ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ, à tahlɩ ǹ gbɛ̃̀n yĩ̂ pól tyí, pè kõlɩ
mɛ̀ dyah.
26 Képah tɛ̃̌nɛ, tɔ̃̀npɩ mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di tɛ́ ǹ yah kwĩnki sétáh yɔ̃̀tɛ̃
dɩ̃́ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ à mɔ́ pé syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ ké
pól dyah ǹ tyí.
27 Wǎh képah yo sɛ̃́, ǹ yãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ kah tɛ̃. À mɛ à fin mɔ tɛ́ kõlɩ mɛ̀ yõ
mɔ à kõ.
28 Kénɛ dɩ̃́-á fyɔ̀ wil, à ǹ ní-ò tɔ̃̀npɩ yɔ́ yohnɩ ǹmɔ kõlɩ kwéy-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂
yõ deniye§ pɔ́ plɔ́ lèkwɛ̃̌lɛ. À mɛ à fyãh tɛ̃ ǹ yègbɩ tyí à ǹnɛ n fĩ kírr, tɛ́ à
syah nɛ ńkɛ̃́, pé kõlɩ nɛ̂-á mɛ ǹ yõ, à pé dyah kélɛ.

‡ **18:24** 18.24 - Légbɩ̃́nɛ, talã pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù ye gbɔ̃nkwlɔ́ tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.
§ **18:28** 18.28 - Légbɩ̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.

29 Ǹ ní-ò mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ à mó
pé syıkı n yah kwéy, páh kı pɔ kè dyah ǹ tyí.
30 Ǹtɛ à yahle, tɛ́ se tɔ̃ à tɛ̃ kyı dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kı pɔ nɔ gbɪ̃́
nɛ̂-á à kı kɔ̃lı mɛ̀ dyah.
31 Pé no tɔ̃̀npıbı-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, kè pé yah kwɔ kègbılɛ. Pè mɛ kyı sé
pól yo pé yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ syah.
32 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ mɛ pè kɔ̃ pè à ye pɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tɔ̃̀npı nɛ́po.
Wáh lésõ ń ni, képah ye mé á kɔ̃lı yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.
33 Ǹtɛ áwɔ tɔ náh sɔ̃̀ yĩnɛ ǹ á ní-ò yãm yah, ńmɔ-á á yãm yah sɔ̃ di?›
34 Tɛ́ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì képékè tɛ̃ tyí, yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ à dahbı wɔ̀kɔ̀npèkè névye
fɔ̃́hpúpêl gbɔ̃̀, fɔ́ɔ́ kı syi pɔ nɔ gbɪ̃́ nɛ̂-á à kı yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ pɔ́ póllɛ à dyah.
35 Sɛ̃́ ye ń Sú Liyel kı n pı n pi yé tɔlɛ, yâh n yɔ̃nmɔ-ńkɛ̃́nɛ wɛ̃nɛ n kɔ̃ yé
nnɔ póllɛ.»

19

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yɔ̃

1 Yesu-á tyɛ ǹ wɛynɛ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, à yal Kalile mara sɔkɔ à yuku Nsyude
mara tyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnınɛ.
2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ yuku, tɛ́ à mɛ pé yámpú dɛ mɔ nɛ́npɔ́.
3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah, tɛ́ à
piki yah nɛ, ké wɛ̃kì se mɛ dɪ̃́ tyí à kı ǹ kyı fin mɔ, kàh sɔ̃ mɛ tyídúkú nɛ̂
yɔ̃ nı?
4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé náh kè kar yah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ,
kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbɪ̃́nɛ, Kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ò-á pè mɔ dɪ̃́ ànɛ̂ sêlɛ di?
5 Wǎh nɛ, képah-á dɪ̃́-á kı yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tnɔ̂, tɛ́ kı kwrɔ mɔ ǹ kyılɛ,
pé nímí kı pı wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.
6 Kǎh pı sɛ̃́, nímí náh tɔ̃ pélɛ dɛ́, núkú-á pélɛ. Liyel-á nónó kwrɔ mɔ, nɛy
káh pè gbɛkı.»
7 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú à syah nɛ, ǹtɛ sɔ̃ se pı tɛ́ Moyisi kè kɔ̃ sah
nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyılɛ n fin mɔ, tɛ̃ ǹ fin mɔ mɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pı à kɔ̃ à mó
pyě à fin mɔ nı?*
8 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi nòhnì-ǹkɛ̃́ yĩn ye Moyisi kɔ̃ à képah wɛ̃kìlɛ
yé kɔ̃ kɛ̀. Ǹkɛ̃́ sɛ̃́ náh se lésõ kélɛ ké tyàh-ǹsah sɔkɔ tɛ́.
9 Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyı fin mɔ nɛ́ fɔ̀fíkì tɛ̃ tyí yɔ̃
náh, tɛ́ sékáhkí tɔkɔ, fɔ̀fíkì-á tɛ̃ n pı.»
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yo ǹ tyí nɛ, dɪ̃́ yɪ̃́n-ńsah-à mó mɛ pɔ sah
képah yɔ̃ à yuku ǹ kyı tyí tɪ̃̀nnɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃-á fɔ̃́nfɔ̃́ dò.
11 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á mé kı n yo n pi yé tyí yɔ̀, no pól náh
fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ n pi. Ǹtɛ Liyel-á ké fɛ̃npĩnɔ lékɑ̃́mnɛ nónó kɔ̃, pépi wɔ
kı fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ.
12 Yé náh wɛ di, tyi yísyɔ́ mɛ nónó-á díbí kɔ̃ pè náh syɔ́lɛ n tɔkɔ: Túkù
mɛ pé dúbí-ńsah dùkù sɔkɔ, pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mɛ névye ye mı
pélɛ pè kɔ̃ pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mó sétɔ́kɔ́kì yahle Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí yah

* **19:7** 19.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1.

yúkúnɔ́ yĩnnɛ. Nɛ̂-à kɩ fɛ̃ wɛy mɛ̀ syíkɩ́-ńsah wɛ n pi, tɛ̃ kɩ ké syíkɩ́-ńsah wɛ.»

Yesu sãm mɔ́nɔ́lɛ wɛ̃́npɩ̀ sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́lɛ Yesu tyí nɛ à ǹ gbɛ̏n sah pé yõ à
Liyel ni pé tyí. Ǹtɛ ǹ tɔ̏ sɛ̃́hpú mɛ tyah dírílɛ n kõ pé yõ.
14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yɛ wɛ̃́npɩ̀ kõ pè nɛ n pɔ n pɔ
ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kõ. Yé náh wɛ di, névye nónó dùkù-á mɛ wɛ̃́npɩ̀
nɔ́pi tyí kõlɛ, pè kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi.»
15 Képah tɛ̃nɛ, wǎh ǹ gbɛ̏n sah tɛ pé yõ, à yal nɛ́npɔ́.

Tahrɩ tyí yónɔ́lɛ

16 Képah tɛ̃nɛ, kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ yɔ́ nɔ de Yesulɛ té à piki yah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, tir nɛ̂
sé pé yĩnɛ pé pɩ tyípépɛ̌ynɛ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ?
17 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɔ̃́ pɩ té á ńnɛ n piki n yah pèpɛy tyí yõ? Pèpɛy
núkú ó mɛ. Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á min wɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɛ̏llɛ n kɔ.»
18 À mɛ nɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ nónó tãn se nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh
nɛ́kókè mɔ, káh fɔ̀fíkɩ̀ pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mɩ̀nɩ̀ sah nɛy yõ.
19 Yɔ̏yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kõlɛ.»
20 Képah tɛ̃nɛ, kénɛ kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh mɛ sépi tɛ̃ póllɛ n pɩ
dò, kèyǎh se tõ mɛ wũ pé tyí pɩ pɩ tɛ̃nɛ nɩ?
21 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á tyi pól tũ, gbɛ̏n yɩ̂ nónó-á
mɛ á tyí, kyɩ sè yãm ǹ té sé pɔ́ dibi yãm tãn kõ. Képah sɔkɔ, á kɩ tahrɩ wɛ
Liyel fɔ̃́ sɔkɔ. Képah-à pɩ, ǹ pɔ ńmɔ sɔ̏ tɛ̃.»
22 Wǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃, à sɔkɔ yahlɛ yíkínsàhnɔ́lɛ. Kwâh nɛ́tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye
sɔ̏ ǹnɛ képah ye.
23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̏ sɛ̃́hpú tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé
tyí, tàh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ wɛ́nyõnɔlɛ, kè kɩ tah dɛ́.
24 Mé kélɛ n tõ n yo yé tyí, yɛ̏hmíkɩ̀ dénwɩ̏lnɔ́lɛ sèndi pwɛ̏h sɔkɔ, képah
ńtɛ̃ kɩ dɔ̀dɔ̀ kal tàh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ wɛ́nyõnɔlɛ.»
25 Yesu tɔ̏ sɛ̃́hpú-á képah noh sɛ̃, pé gbɛ̏n kah du. Pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ wɔ
se kɩ mó fɛ̃ pwah nɩ?
26 Yesu mɛ yõ pè yah, té yo pé tyí nɛ: «Névye tɛ̃ wɔlɛ, pè náh fɛ̃ kè pɩ n
pi. Ǹtɛ Liyel kɩ fɛ̃ tyi pól pɩ.»
27 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yah, pépi-á pé tyi pól sah té ǹmɔ
sɔ̏ tɛ̃. Pépi tyí se kɩ n pɩ n pi sɔ̃́ nɩ?
28 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Névi Pídɩ̃́-à pɔ kõ tɛ̃
ǹ tɔ̃́rí kǒ yõ kèkõyɔ̃́ késɛ̃́n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yépi nónó-á ńmɔ sɔ̏ tɛ̃, yé tɔ kɩ
kõ tɛ̃ tɔ̃́rí klǒ gbɔ̃ninɔ́ yõ kɩ Yisrayel no yɩ̀kɩ̀nɩ̀nɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yah tɛ̃ n pi.
29 Ǹmɔ yĩn yõ, névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ yal ǹ gbô sɔkɔ ò, ǹ yṹnpyé tnɔ̂ ò,
ǹ dósyɔ́ tnɔ̂ ò, ǹ sú tnɔ̂ ò, ǹ yṹ tnɔ̂ ò, ǹ wɛ̃́npɩ̀ tnɔ̂ ò, ǹ swɛ̃y tnɔ̂ ò, tɛ̃ kɩ
sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̌ wɛ, té kɩ se tõ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
30 Ǹtɛ nɛ́gbro náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, té nɛ́tɛ́lɔ́lɛ náhnáh kɩ n pɩ n
pi nɛ́gbrolɛ.»

20

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh sètɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̏npɩbɩ sar dùkù tyí yõ

1 «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sètɛ̃ dɩ́ yɔ́
lésõ wil séngbɔ̃ púpúlɛ nɛ pé tɔ̏npɩbɩ yah n tɔkɔ n tɛkɩ mɔ pé yɛ̀rɛsɛ̃ swãh
sɔkɔ.
2 Wăh nónó wɛ, à yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, nɛ́núkú gbȉyȉkì núkú tɔ̏ pínɔ́
sărlɛ, deniye* pɔ́ pɔ́ núkú-á. Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ ǹ swãh sɔkɔ.
3 Pɔ̃y tõ gbɩ̃́nɛ, à tõ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ tɛ̃nɔ́lɛ tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ tɔ̏
kɛ̃nɛ pé tyí.
4 À mɛ yo pé tyí nɛ, pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ, páh kɩ pè sar ké yah
yõ.
5 Pè mɛ sɔkɔ. Gbɩ̃-á mɛ yɔ̏tah sírr sɔkɔ, à tõ wil à sɛ̃ntɛ̃ pɩ. Gbèkãm gbɩ̃́-á
nɔ, à tõ wil à képah núkú ó pɩ.
6 Ǹvɩ̃́ lésyilɛ, à tõ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ ńtõ kénɛ tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ. À
mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pélɛ ásɔ̂ gbȉyȉkìlɛ tɔ́tɔ́ tɔ̏ pí-ńkɛ̃nɛ nɩ?
7 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛy náh pé tɔkɔ képah-á. À mɛ nɛ pépi tɔ sɔkɔ péwɔ
swãh sɔkɔ.
8 Tɔ̏-á tiki ńvɩ̃́nɛ, sètɛ̃ dɩ́ yo ǹ pɔ́ yah wàh-ò dɩ́ tyí nɛ, à tɔ̏npɩbɩ nɔ́pi ye n
pɔ pè dyah pé pɔ́lɛ. Ǹkɛ̃ nónó-á kyɩ swãh sɔkɔ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, à kè tyah pépi tyí
à pɔ n dal n mɔ nɛ́gbro tyí.
9 Nónó-á tɛ́lɔ́lɛ, păh pɔ, à pè kõ deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkúlɛ.
10 Kăh syɩ nɛ́gbro tyí, pépi tɛ̃ sɔ̏ mɛ n sõ nɛ wãn-á kɩ wɛ pépi tyí yõ. Ǹtɛ
deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkú ye pépi tɔ wɛ.
11 Păh pɔ́ nɔ́pilɛ n syi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè tyah sètɛ̃ dɩ́ sèyòkèlɛ n yo
12 nɛ ńkɛ̃, nónó-á à tɔkɔ pɔ tɛ́lɔ́lɛ, lɛ́rí núkú ó sɔkɔ-á pè wɛ pɩ tɔ̏lɛ. Ǹtɛ
kè se pɩ sɔ̃ tɛ́ à pɔ pélɛ n sar núkúlɛ pépilɛ, pépi nónó-á kwlɔ́nɔ́ fɛ̃ syi à tɔ̏
pɩ kwlɔ gbȉyȉkìlɛ tɔ́tɔ́ gbɩ̃ syɔ̌kì yah sɔkɔ nɩ?
13 Sètɛ̃ dɩ́ mɛ yo pé sɔkɔ yɔ́ tyí nɛ: ‹Ǹ kɔ́dɩ́, mé náh syɩkɩ á yõ sɔkɔ dɛ́.
Ǹmɔ ànɛ̂ áwɔ náh sɔ̏ wɛkɩ sah núkú yõ nɛ, á gbȉyȉkì núkú tɔ̏ pínɔ́ săr-á kɩ
pɩ deniye pɔ́ pɔ́ núkúlɛ di?
14 Nɛ n yuku á pɔ́lɛ. Mé kɩ nɛ́tɛ́y mè kõ dan núkúlɛ áwɔlɛ ń dyɔ ó.
15 Ké wɛ̃kì náh mɛ ńmɔ tyí, kɩ fɛ̃ ń dyɔ dyɔ tyi pɩ ń pɔ́lɛ di? Tɩ̂, ń nɩ nónɔ́
se n yɔ álɛ?»
16 Képah yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Sɛ̃ ó ye, nɛ́tɛ́lɔ́ kɩ pɩ
nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro kɩ pɩ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yȋlkȋnmɔnɔ tyílɛ n yo kɛ tɔ̃-òlɛ

17 Yesupi-á n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil, păh mɛ wɛ̃kì yõ sɔkɔ, à ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú
ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
18 «Á wɛ wɛ̃kì yõ à n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Névi Pídɩ́ kɩ tɛ̃
n dahbɩ n pi sárká syínwȉlkìpu yɔ̏tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú gbɔ̏
nɛ́npɔ́. Pè kɩ kè yah tɔkɔ nɛ wăh yɩ̃nɛ kònmɔnɔlɛ,

* **20:2** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ sɔ̏, wâh gbȉyȉkì núkú tɔ̏ pɩ névi tyí, deniye pɔ́ pɔ́ núkú ye tɛ̃ n sar álɛ.

19 tɛ́ kɩ à dahbɩ névye gbɔ̏ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ kɔ̋lɛ à ko, tɛ́
kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ ké sèpȉn tɔ̃̋-ò sõlɛ, ǹ lékó kɩ yilki
mɔ.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ yṹ-á nɛ̂ yah kɔ̃ Yesu tyí

20 Képah sɔkɔ, Nsebede kyɩ mɛ ǹ ɗɩ̋npȉ tɛ̃ nɔ de Yesulɛ, tɛ́ kɔ kwĩnki ǹ
yah nɛ pé yáhnkɔ̃nɔ yɔ́ pɩ ǹ tyí.
21 Yesu mɛ à piki yah nɛ, à se mɛ kwâh nɛ̂ tyí nɩ? Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé
ɗɩ̋npȉ nónó-á yɔ̀, à ǹ vyãhlɛ péwɔ kɔ̃ nɛ wàh pɔ dɔkɔ ǹ yɔ̏tɔ̃rí yõ, pé sɔkɔ
núkú kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, ní-ò mó kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɛ̆yȉnè sɔ̏lɛ.
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹpȉ-ǹkɛ̃̋ sɔkɔ ye yé n ni kélɛ. Máh kɩ n de n pi
yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ se kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ?» Pè mɛ à syah nɛ páh kɩ fɛ̃ de
ké sɔkɔ.
23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Máh kɩ n de n pi yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ kɩ de
képah wɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ ń gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏ ànɛ̂ ń gbɛ̆yȉnè sɔ̏ tɛ̃̋nó tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ tyí
náh képah wɛ̃̋kì kɔ̃̋nɔ́lɛ. Ń Sú Liyel-á kè yah sah nónó yĩnnɛ, pépi ye à kɩ
kɔ̃ kélɛ.»
24 Yesu tɔ̏ sɑ̃̋hpú nɛ́pȋ gbãm nɔ́pi tɛ́lɔ́-á képah noh sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh nímí
nɔ́pilɛ.
25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye yah tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ
kwlo kwlo sɔkɔ, yé kè pĩ ó. Yɔ̏tãm náh ńkɛ̃̋nɛ pé kwlo névyelɛ nɛ n fnɛ, tɛ́
nɛ́-ǹgbnɔ tɔ n mó nɛ n fyãh pé yõ pé tɛ̃̋nwɛnɔ yĩnnɛ di?
26 Ǹtɛ kè náh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɛ̃́ yépi wrɔ́. Gbɛ̆ntɛ̆náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à
mɛ ké tyí nɛ pé yɩ̋n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ, tɛ̃ yĩnɛ à pɩ tɔ̏npɩlɛ tɛ́lɔ́ tyí.
27 Tɛ́ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ yah névilɛ yé sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à pɩ yé yɔ̃̌lɛ.
28 Sɛ̃́ ó ye, Névi Píɗɩ̋ náh pɔ nɛ névye tɔ̏lɛ n pɩ péwɔ tyí dɛ́. Ǹmɔ ye pɔ
tɔ̏ pɩ yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ dwe yĩnnɛ.

Nsyeriko kwil yɩ̋tũbi nɛ́pȋ nîmî yɩ̋ yíkínmɔnɔlɛ

29 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃̋hpú-á n wil Nsyeriko kwil sɔkɔ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃
yɔ́ mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃.
30 Tɛ́ yɩ̋tũbi nɛ́pȋ nímí yísyɔ́ sɔ̏ mɛ tɛ̆nɔ́lɛ wɛ̆gbalɩ sɔkɔ. Păh noh nɛ Yesu-
á pɔ n sɔkɔ, pè tyah n yo n mɔ yɩ̋npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á
Davidi Píɗɩ̋nɛ, ńkɛ̃́ à pé yãm yah.
31 Képah tɛ̆nɛ, tɔ́wû dírí kɔ̃ pé yõ nɛ pè pé vyɛ̃y vike. Ǹtɛ pè tɔ̃ wãn mɔ
pé yónmɔnɔ yõ nɛ ńkɛ̃́, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɗɩ̋nɛ, ńkɛ̃́ à pé yãm
yah.
32 Yesu mɛ yĩn tɛ́ pè ye yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé mɛ ké tyí
nɛ mé pɩ yé tyí?»
33 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé yɩ̋ yɩkɩ mɔ.
34 Képah tɛ̆nɛ, pé yãm Yesu tɛ̃. Á mɛ tũ pé yɩ̋ tyí. Nɛ́npɔ́ swɔ, pé yɩ̋ núkú
yɩkɩ mɔ. Pè mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃.

21

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

1 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ fíɩ́ kwéy Yerusalɛmɩ kwillɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yúkɛy
Bɛtifasyɩ kwillɛ, képah nɛ̂-á mɛ Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ. Képah sɔkɔ, à mɛ ǹ
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ nímí tõ
2 nɛ ńkɛ̃́: «Kwil nɛ̂-á yé yah tɩ̃̀nnɛ yɔ̀, yé kyɩ ké sɔkɔ. Yé kɩ núkú
ńkwɛ̃́ndyíyṹ̌kɩ̀ yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ ńkwɛ̃́ndyípíkɩ̀ yɔ́lɛ ǹ tnɔ̂. Yé à dɛ,
yè pɔ séle ń kɔ̃.
3 Nɛ̂-à kɩ nɛ pé yo, yè yo tɛ̃ tyí nɛ, sé yétɔ̂̃-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Képah sɔkɔ,
tɛ̃ kɩ yɛ yé kɔ̃ yé kɩ sɔkɔ sélɛ nɛ́npɔ́ swɔ.»
4 Yesu képah yo sɛ̃́, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò wɛy yónsàhnɔ́ mɛ̀ wil yĩnnɛ.
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò lésõ nɛ ńkɛ̃́:
5 «Yé yo Yerusalɛmɩ[*] kwil tɑ̃n tyí nɛ, pè yah, pé yɔ̃̀tɛ̃́-á mɛ n pi pé tɩ̃̀nnɛ.
Gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔ-á mɛ ǹ sɔkɔ. Wǎh mɛ dɔ́kɔ́nkɔ̃ntɛ̃̆nɔ́lɛ ńkwɛ̃́ndyíkɩ̀ yõ,
nɛ̂-á ńkwɛ̃́ndyípíkɩ̀lɛ.»[†]
6 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ kyɩ tyi nɔ́pi pɩ ǹ yóré yõ.
7 Pè ńkwɛ̃́ndyíyṹ̌kɩ̀ ànɛ̂ ńkwɛ̃́ndyípíkɩ̀ mɛ̀ tɛ̃ pɔ, té pé flɔ mɔ sé yõ Yesu
kɔ̃ à dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃.
8 Nɛ́kwɩ̃́nkí sɔ̃̀ mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku wɛ̃̆kɩ̀ yõ, túkù mó mɛ pɛ̃̆mɩ̀lɛ n
kwɔkɩ n mɔ n yuku.
9 Tɔ́wũ̂ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹ yah tɩ̃̀nnɛ pè n yuku, ànɛ̂ nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃,
pé pól sɔ̃̀ mɛ yo tũ yɩ̃́npɔ̃̆ ǹgbɛ̃̆nɛ nɛ: «Gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi Píɗɩ̃́ yõ.
Névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̃n yõ, Liyel sɑ̃m mɔ ǹ sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah
Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ.»
10 Yesu-á pɔ n de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tɑ̃n pól yuku kwillɛ n yike
wùù. Pè sɔ̃̀ mɛ piki yah tũ nɛ, nɛ̂ se ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ?
11 Tɔ́wũ̂ mɛ yo pé tyí nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesu-á, nɛ̂-á n wil Nasarɛtɩ
kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yõ.

Gbɔ̀yĩbɩ yɩ̃́nɩ̂nwɩ̃̀lkɩ̀nɔ́lɛ Liyel nɩ̂-ńsah gbô sɔkɔ

12 Yesu-á de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yíyɑ̃̌m yɑ̃̀mpu ànɛ̂ yídwénè dwépú
pól yĩni wilki ké sɔkɔ. À pɔ́ sàhntũ̌pu tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ kèpíkípíkínɔ
yɑ̃̀mpu klɔ̌lɛ.
13 Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Ǹ
gbô kɩ n ye níri pí-ńsah gbôlɛ.›[‡] Ǹtɛ yépi kè tɔkɔ pɩ yɩ̃́pú wɔ̃̀bɩ̀ntɛ̃̆-ǹsahlɛ
kɛ̀?»[§]
14 Képah náh, yɩ̃́tũbi ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névye mɛ nɔ de Yesulɛ Liyel ní-
ńsah gbô sɔkɔ. À mɛ pè dɛ mɔ.
15 Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á gbɩ̃̌l nɔ́pi
pínɔ́ wɛ sɛ̃́, té wɛ̃́npɩ̀ tɔ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi Píɗɩ̃́
yõ, pé fɔkɔ vyɑ̃h.
16 Képah tɛ̃̆nɛ, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ, wɛ̃́npɩ̀ nɔ́pi-á mɛ nɛ̂nɛ n yo, à kó mɛ
kélɛ n nohnɩ nɩ? À mɛ yo pé tyí nɛ: «Àwe mé mɛ kélɛ n nohnɩ. Tɛ́ wɛy

[*] **21:5** 21.5 - Yerusalɛmɩ yɩ̃n yɔ́ ye sɔ̃̀ Siyɔ̃nɛ. [†] **21:5** 21.5 - Yah n tɛ Nsakari 9.9. [‡] **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Yesayi 56.7. [§] **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Nsyeremi 7.11.

nɛ̂-á wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á kè pɩ á gbilki gbilki wɛlɔ
n nohnɩ wɛ̃́npì ànɛ̂ wɛ̃́npì yrɔ̃́ vyɛ̃y sɔkɔ.›* Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah?
17 Képah yóntɛnɔ náh, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ wil kwil sɔkɔ à kyɩ sõ Betani kwil
sɔkɔ.

Yesu vyãh yénmɔnɔlɛ sènsóké séswɔ̂ yõ

18 Dĩndal séngbɔ̃́lɛ, Yesu-á n syɩ n pi Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, kwɛkɩ à tɛ̃.
19 Wǎh sènsóké séswɔ̂ yɔ́ wɛ yúkɛy wɛ̃̀kìlɛ, à mɛ nɔ de ké tnɔ̂. Ǹtɛ à náh
kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè sɔ̃̀ mɛ mɩrɩ ó kókɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo ké tyí nɛ,
tɔ̂ɔ́-á sɛ̃ yɔ̀, képah tɛ̃̀ náh tõ n syi n yah n pi póllɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, séswɔ̂ mɛ̀
núkú kɔkɔ.
20 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̋hpú-á képah wɛ sɛ̃́, pé gbɑ̃̀n du. Pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, kè
se pɩ sɔ̃́ tɛ́ sènsóké mɛ̀ núkú kɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ nɩ?
21 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ
yé sɔkɔ, tɛ́ yé náh mɛ n sõ tɔ̀tɔ̀, máh nɛ̂ pɩ sènsóké séswɔ̂ mɛ̀ sɔkɔ, yé tɔ
kɩ fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ. Tɛ́ kè náh n yĩn n pi képah ó tyí dɛ́, yé kɩ tõ fɛ̃ yo yɔ̃́lɩ mɛ̀
tyí nɛ, kè yuku n yal ásɔ̂̃ kè kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè kɩ mó tõ pɩ.
22 Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyí níŕí
sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ.

Pè mɛ Yesulɛ n piki n yah ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wìl-ǹsah tyílɛ

23 Yesu kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ,
sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, nɛ̂
gbɔ̃̀ yõ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, ànɛ̂ nɛ̂ se kɔ̃ ǹnɛ kénɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ nɩ?
24 Á mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɔ-á kɩ pè piki yah tir núkú ó kókɔ́lɛ. Pàh kɩ
ké yah yo pé syah, pé tɔ-á kɩ mó yo pè syah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ.
25 Pépi tɛ̃̀ tyí à; nɛ̂ se tõ Nsyɔ̃nɛ à pɔ wèlnwìlkìnɔ́lɛ n pɩ nɩ? Liyel se, tĩ̂
névye se nɩ?» Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ Liyel-á tõ ǹnɛ,
wǎh kɩ pé syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ?
26 Ǹtɛ páh kɩ se mó tõ nɛ névye-á tõ ǹnɛ, tɔ́wû tíkí-á mɛ pé tɛ̃ pé pól-á
sɔ̃npílɛ mɛ Nsyɔ̃nɛ n tɔkɔ n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.
27 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Yesu syah nɛ pé náh pĩ. Ǹ tɔ mó yo pé tyí nɛ, pé tɔ náh
kè yo pè syah n pi, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ.

Sèmìrkì nɛ̂-á yãh dĩ́npì nɛ́pĩ̂ nîmî yîsyɔ́ tyí yõ

28 Képah sɔkɔ, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Mé kɩ sèmìrkì yɔ́ yãh yé tyí, yè mó
yé sõnɔ yo ń tyí ké tyí sɔkɔ. Dĩ́npì nɛ́pĩ̂ nímí lésõ mɛ dĩ́ yɔ́ tyí. Á mɛ nɔ de
gben tɛ̃̀nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé pídĩ́, ńkɛ̃́ à kyɩ tɔ̃̀ pɩ pé tyí yèrɛsɛ̃́ swãh sɔkɔ
kwɛynɛ.
29 Á mɛ ǹ sú syah nɛ kyɩ dékè náh mɛ pé tɛ̃. Tɛ́ dǒ kwéy, à kè wɛ ké yah
náh. Á mɛ yuku sɔkɔ swãh sɔkɔ.
30 Sú mɛ̀ mɛ tõ nɔ de ǹ pídĩ́ ní-òlɛ, à wɛy núkú mɛ̀ ó yo ǹ tɔ tyí. Ǹmɔ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ kyɩ, pé bɔ̌. Tɛ́ à náh pɔ kyɩ.
31 Nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pé sú nìvìnì pɩ?» Sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm
ànɛ̂ kwil yèwàhnì nɔ́pi mɛ nɛ gben tɛ̃-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ:

---

* **21:16** 21.16 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.3.

«Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ kɩ yé dyàh tɛ̃ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ.
32 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ pɔ yé tyí à pɔ gbɩ wɛ̃kìlɛ yé wɛ̃kɩ, tɛ́ yé náh sɛ̃ ǹ
yõ. Ǹtɛ mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ wɔ pyɛ̌ sɛ̃ ǹ yõ. Yé mó tɔ̃ kè wɛ yíne, tɛ́ képah fyé yõ, yé náh yé nnɔ vi mɔ à sɛ̃ ǹ yõ.»

Sèmìrkì nɛ̂-á yãh yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl tyí yõ

33 Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní sah noh ń tyí sèmìrkì yɔ́lɛ ńtɔ̃ yɔ̀: Sètɛ̃
dɩ́ yɔ́ lésõ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh kõ, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi, tɛ́ swɔ yɔ́ tũ tɛ́dáhkì yõ
ké sɔkɔ, à pɩ yɛ̀rɛsɛ̃ pye yíkí-ńsahlɛ. Tɛ́ ké syíkípú dɔ́kɔ́ntɛ̃-ǹsah mɔ kèyy
ké sɔkɔ. Képah náh, à yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ké yõ, píndibinɔ
yõ, tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
34 Sé pye gbɛ gbɩ́-á pɔ n nɔ, sètɛ̃ dɩ́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tɔ̃ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi
tyí nɛ, pè pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ pè kɔ̃ pè pɔ pé kɔ̃.
35 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi yuku pè tɛ̃, tɛ́ núkú ko képékèyɔ̂, tɛ́ kèyǎh
ko mɔ, tɛ́ kèyǎh minki ko dyêhlɛ.
36 Sètɛ̃ dɩ́ tɔ̃ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ, nɔ́nɔ́-á dò kal gbro tãnnɛ. Pè tɔ̃
pépi tɔ pɩ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.
37 Kǎh pɩ sɛ̃, à tɔ̃ ǹ pídɩ́ tɔ̃ pé tyí téynɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ, pǎh kɩ ǹmɔ wɔ
yah sen ku.
38 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídɩ́ wɛ, pè núkú yo wɛ̃ tyí nɛ, ǹ
gbɛ̃yõ-á yɔ̀. Pè pɔ pé à ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyílɛ.
39 Képah tɛ̃nɛ, pè núkú à fyãh tɛ̃, tɛ́ à wilki mɔ swãh kahnɩnɛ, tɛ́ à ko
mɔ.
40 Yé tɔkɔ nɛ n yah kɛ̀; sètɛ̃ dɩ́-à pɔ pɔ, sɔ̃́ mɛ à kɩ pɩ pélɛ?»
41 Pè mɛ nɛ, wǎh kɩ kénɛ nɛ́pêl ko mɔ pélpèl, tɛ́ kɩ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú
yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ǹ swãh mɛ̀ yõ, píndibinɔ yõ. Pépi wɔ-á kɩ ǹ wɛ wɛ tɛ̃nɛ
ǹnɛ n kɔ̃ ké gbɩ́ sɔkɔ.
42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé se kɩ nɛ yé náh wɛy mɛ̀ kar
yah póllɛ, nɛ̂-á yo Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle,
képah yétɔ̃̂ pɔ kal.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ vyãh ye képahlɛ.
Gbɛ̃ndùnì tir ye kélɛ ápi yah sɔkɔ yɔ̀ dɛ́!»†
43 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ nɛ,
Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ tɛ̃nɔ́ kɩ syi yépi Nsyifunɔ tyí kɩ yìkì yɔ́ névye kɔ̃, nɔ́nɔ́-á kɩ
tyípéplɔlɛ n pɩ ké sɔkɔ Liyel-á mɛ nɔ́nɔ́ tyí. [
44 Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle, névi nɛ̂-à wil syɩkɩ képah yõ, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ.
Tɛ́ kàh se mó tɔ̃ syɩkɩ nɛ̂ yõ, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.]»
45 Sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á fyɔ̀ sèmìrn nɔ́pi noh,
pè pĩ nɛ pépi yõ-á Yesu mɩ sélɛ.
46 Képah tɛ̃nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû tíkí pè tɛ̃. Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ
Yesulɛ n tɔkɔ n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ képah ye.

† **21:42** 21.42 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22-23; Tyípínì 4.11.

22

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh fúr yõke yṍnɔ́ tyí yõ

1 Yesu tõ tyah sèm̀ìrkì yɔ́lɛ n yãh pé tyí nɛ:
2 «Liyel tɔ̃rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ yɔ́ lésõ ǹ
pídɩ́ fúr fèn pɩ.
3 Tɛ́ mɛ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ wilki tõ nɛ, pè kyɩ nɛ́yénɔ́ ye n pɔ fúr yõke yṍ-ńsah.
Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɔ.
4 Képah tɛ̃nɛ, à tõ tɔ̃̀npɩbɩ yísyɔ́ wilki tõ pé tyí nɛ, pɩ̃́n-á pɩ tɛ. Páh
nyéhpyɛ́nɩ̀ ànɛ̂ yípɛ̂y ko tɛ nɩrɩ-á mɛ nónó sɔkɔ. Tyi pól-á pɩ tɛ, pè pɔ
fúr sɔkɔ.
5 Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh kè mɔ kõ póllɛ. Ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ swãh,
ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ gbɔ̀ yɩ̃́-ńsah.
6 Pé túkù mɛ yuku mɩ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ tɔ̃̀npɩbɩ sɔkɔ, à pè fõh pélpèl, tɛ́ pè ko mɔ.
7 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ fɔkɔ kah vyãh. À mɛ ǹ sràsyíbí tɛkɩ mɔ pè kyɩ kénɛ
nɛ́kókè mɔ́pú ko mɔ, tɛ́ pé kwil sukɛ.
8 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tyí nɛ, fúr yõke-á pɩ tɛ. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi
náh sɔ̃̀ yĩnɛ yõke mɛ̀ yṍnɔ́lɛ.
9 Ńkɛ̃ pè kyɩ wɛ̃tlo yey sɔkɔ, pàh kɩ fyɔ̀ névye nónó wɛ, pè pé pól ye n
pɔ fúr yõke yṍ-ńsah.
10 Tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́pi mɛ sɔkɔ wɑ̃̀l yey sɔkɔ. Pǎh kyɩ tɛ́ névye nónó wɛ,
nɛ́túkúnɩ̀ tɔkɔ dohnɩ nɛ́péplɔ yõ, pè pé pól ye pɔ tuke mɔ, fɔ́ɔ́ fúr pɩ́-ńsah
wɔ̀kɔ̀ pól yuku yõke yṍpúlɛ.
11 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́-á de yuku yáh-ńsah pé tyí, à kyɩ dɩ́ yɔ́ wɛ pé sɔkɔ nɛ̂ náh sɔ̃̀
mɛ fúr flɔ mɔ.
12 À mɛ yo kénɛ dɩ́ tyí nɛ, pé kódɩ́, ǹmɔ se de sɔ̃ ásɔ̂ sɔkɔ fúr flɔ kɛ̃nɛ ǹ
wil sɔkɔ nɩ? Ǹtɛ yó-ńsah náh wɛ dɩ́ tyí.
13 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ yo tɔ̃̀npɩbɩ tyí nɛ pè ǹ gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ gbɑ̃̀n pukubi,
pè mó à min mɔ kégbɔ́ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.
14 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ yénɔ́lɛ. Ǹtɛ nónó-á yah wilki pé sɔkɔ,
pè náh mɛ fwɔ́ɔ.»

Pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Wrome kwɩ̂ltãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí

15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú kyɩ wɛ̃ wɛ à yo sah núkú yõ, sɔ̃-á pè kɩ
pɩ tɛ́ kɩ Yesu wɛ n tɛ̃ n pi ǹ vyãh wɛy sɔkɔ.
16 Tɛ́ mɛ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yísyɔ́ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ Yerɔdɩ náh névye túkù wilki tõ
Yesu tyí nɛ pè kyɩ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ́, páh pĩ nɛ gbɩ yó-ò-á ǹnɛ, ànɛ̂
wǎh Liyel wɛ̃kɩ̀lɛ névyelɛ n kwɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ. À náh névye yah tíkílɛ n pɩ.
À náh névyelɛ n wah.
17 Ǹtɛ à ǹ sõnɔ yo pé syah. Ńkɛ̃ ké wɛ̃kɩ̀ se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ nɛ pé mɔ́rílɛ n mɔ
Wrome kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí, tɩ̂ ké wɛ̃kɩ̀ náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ?
18 Ǹtɛ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ túkúnɩ̀ pĩ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ, fɔ̀kɔ̀pɩ̌l ànɛ̂
vyɑ̃́hsesyɩ̃́rí névye nɔ́pi, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pè pé pílkíntɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɩ?
19 Pè pɔ mɔ́rí mɔ mɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ pé yah ǎtrɛ. Pè mɛ pɔ ké núkúlɛ à
kɔ̃.

20 Yesu mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah mírkí ànɛ̂ ǹ yĩn se wə̃́rkínmonɔlɛ ké
yõ yɔ̀ nɩ?
21 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tyí-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè
Sesar tyílɛ Sesarlɛ n kõ, pè mó Liyel tyílɛ Liyellɛ n kõ.
22 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃, pé gbə̃̀n du. Pè mɛ yal ǹ tnɔ̂ à sɔkɔ.

Lékyɩ̂ yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔ tyí yónɔ́lɛ

23 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Sadusi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú nónó-á ńkɛ̃́nɛ nɛ n yo nɛ lékyɩ̂
yílkínmɔnɔ náh mɛ, pé túkù nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ,
24 kwɔ́-ò dɩ́, Moyisi-á kè yo ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, dɩ́ nɛ̂-à ku pi kɛ̃́nɛ ǹ
tyí, ǹ gbɛ̃̌ndɩ́-á yĩnɛ à ǹ kyɩ pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à pi dubi à kõ, nɛ̂-á kɩ pɔ n pɩ
n pi ǹ nɛ́nkyí dɩ́ lékókè náhnɛ.*
25 Ǹtɛ sú núkú dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂̃ kwǎrnimi yísyɔ́-á lésõ mɛ pépi wrɔ́ sɔkɔ. Gben
tɛ̃ mɛ pɔ sê tɔkɔ, tɛ́ pɔ ku pi wɛ́-ńkɛ̃́nɛ tɛ́ ǹ kyɩ sah ǹ sɔ̃̀ syɩ kõ.
26 Ǹtɛ ǹmɔ tɔ tyí tõ pɔ pɩ sɛ̃, tɔ̃́-ò tɔ tyí pɔ pɩ képah núkú ólɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ
syɩ kwǎrní-ò tyí.
27 Pépi pól tyí náh, pi mɛ̀ tɔ-á pɔ ku.
28 Ǹtɛ pi mɛ̀-á de yah pé pól tyí sɛ̃ à, lékyɩ̂ yilki n mɔ sõlɛ, à se kɩ n pɩ n
pi pé nɛ́pɩ̂̃ kwǎrnimi nɔ́pi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ tyílɛ nɩ?
29 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy sɛ́bɛ́y pɩ̃́-ńkɛ̃ ànɛ̂ Liyel
tɛ̃́nwɛnɔ pɩ̃́-ńkɛ̃ ye mɔ sah yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ.
30 Yé yah, lékyɩ̂-à pɔ yilki mɔ, pɛ́dékè náh kɩ n mɛ n pi, sétɔ́kɔ́kɩ̀ tɔ náh
kɩ n mɛ n pi. Ǹtɛ névye kɩ mɛ yɩ̂̃nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tyí kõlɛ yɩ̂̃nyõ.
31 Tɛ́ à yuku lékyɩ̂ yílkínmɔnɔ wɔ tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂ yo yé tyí, yé náh
kè kar yah di? Á lésõ nɛ:
32 ‹Ǹmɔ ye Abrahmɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩ Liyellɛ.›†
Liyellɛ, lékyɩ̂ Liyel náh ǹnɛ dò, vye Liyel ye. Képah n wɛ̃kɩ nɛ á náh tãn
Abrahmɩpi lékyɩ̂-á yilki mɔ.»
33 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pé gbə̃̀n du ǹ névye
kwɔ dùkù tyílɛ.

Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á tah kal

34 Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á noh nɛ Yesu-á wɛynɛ Sadusi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tɛ̃, pè wɛ̃
ye tuke mɔ.
35 Tɛ́ pé Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɩ̃́pú sɔkɔ yɔ́ mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pɩ Yesu tyí ǹ
pilki n tɛ̃ yĩnnɛ nɛ,
36 kwɔ́-ò dɩ́, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ tyí se tah kal sé tɛ́lɔ́lɛ nɩ?
37 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí yĩnɛ kɩ nɔ á tyí á nɩ póllɛ,
ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ póllɛ.›‡
38 Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbennɛ, ànɛ̂ nɛ̂ tyí-á tah kal.
39 Ké ní-ò nɛ̂-á tõ mɛ ké tyí kõlɛ, képah ye yɔ̀ nɛ: ‹Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí
á gblɔ̃̌y tyí kõlɛ.›§

* **22:24** 22.24 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̀, pɛ́kúsê yĩnɛ à de ǹ pɛ tyí névi yɔ́ tyí. Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 25.5-6; Yenɛsɩ 38; Wruti 1-4. † **22:32** 22.32 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.6. ‡ **22:37** 22.37 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 6.5.
§ **22:39** 22.39 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

40 Moyisi tyi kǒ̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntǒ̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi pól mɛ
tyi kǒ̀nsàhnɔ́nɔ nínɔ́ nɔ́pi sɔkɔ.»

Krista ye Davidi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɛ́ tɔ̃ pɪ ǹ Pîɗɩ́nɛ

41 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á sǒ̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, Yesu mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pɪ pé
tyí nɛ:
42 «Yépi tɛ̃ sɔ̃nɔ nɛ̂nɛ Krista tyí sɔkɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ? Nɛ̂
píɗɩ́ mɛ ǹnɛ?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Davidi Píɗɩ́-á.
43 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɪ tɛ́ Liyel Mirki-á Davidi
yah tɛ̃, Davidi mɛ Krista ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ? Yé náh wɛ di, à lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃,
44 nɛ̂-á péwɔ TƐ̃̀ ŊGBƐNƐ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃,
à pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé gbǒ̀yǒ̀ sǒ̀lɛ,
fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á
pé kɪ ǹ sépɛ́bí pɪ ǹ gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.*
45 Ǹtɛ Davidi-á Krista ye TƐ̃̀ ŊGBƐNƐ à kɪ tɔ̃ pɪ sɔ̃ tɛ́ kɪ pɔ n pɪ ǹ Píɗɩ́nɛ?»
46 Yesu-á sépi yo, tyíyóné náh tɔ̃ fɛ̃ wɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Tɛ́ à tɔkɔ lésɔ̃
tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ ǹ nɪ syãh à piki yah yah tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ.

23

Yesu-á nɛ̂ yo à yuku Liyel tyi kǒ̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tyí tɩ̃̀nnɛ

1 Yesu yo ǹ tǒ̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ tɔ́wû tyí nɛ:
2 «Liyel tyi kǒ̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ye n kwɔ névyelɛ
Moyisi tyi kǒ̀nsàhnɔ́lɛ.
3 Yé nɛ n nohnɪ pé tyí, yè mó nɛ n kɔ pé yóré yɔ̃. Ǹtɛ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ
n pɪ, pè náh mɛ n kɔ sé wɑ̃̀l yɔ̃. Képah ye, yé káh pé pɪ dùkù tɛ̃ wɔlɛ n yah
n pɪ.
4 Pǎh ńkɛ̃nɛ névyelɛ n kwɔ tyi nónónɛ, sè mɛ á kɪ nɛ tɔ́kɔ́pɛ̂l sɔ̃ pè pukubi
pè twah mɔ, tɛ́ pè náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú fyélɛ.
5 Pě pé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɪ pé tyípínì pól sɔkɔ. Képah ye, kyɛ́súpî nónó-á
Liyel wɛynɛ sé sɔkɔ yèwɛtyêh yey toh n mɔ mɔ tɛ̃̌nɛ, képah náh pɪ gbɑ̃̀n
tyí toh n mɔ mɔ tɛ̃̌nɛ, pépi pé tyínɔ pɪ gblò gblò, ǹ tɛ́ pé flɔ vyɛ̃y dro pɪ
flèyflèy.
6 Tɛ̃-ǹtɑ̃̂n gbro tyí nɔ pé tyí yénɔ yɔ̃́-ńtɑ̃̂n sɔkɔ ànɛ̂ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ.
7 Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɪ n pɔ pé tyí tɔ́wû
tùkè-ǹtɑ̃̂n sɔkɔ, pè mó pélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
8 Ǹtɛ yépi tyí kwɔ́-ò núkú ó ye mɛ, tɛ́ yé tɛ́lɔ́ póllɛ núkú ye. Képah ye,
yépi tɛ̃ wɔ káh nɛ pè yélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
9 Sú núkú ó ye mɛ yé tyí, nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyɔ̃. Képah ye, yé káh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ
n ye Súlɛ sétáh mè yɔ̃ sɔkɔ ǹ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ yɩ̃nnɛ.
10 Yah tɛ̃-ò núkú ó ye mɛ yé tyí. Krista ye, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
Képah ye, yé káh nɛ pè yélɛ n ye Yah tɛ̃púlɛ.
11 Yɩ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃-á mɛ névi nɛ̂ tyí yé sɔkɔ, tɛ̃ wɔ yɩ̃nɛ à pɪ yé tǒ̀npɪlɛ.

* **22:44** 22.44 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

12 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kı tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y tiki mɔ, tɛ̃
kı dɔkɔ mɔ.
13 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃nnínı̀ wɛ́kípú ye yélɛ. Yě Liyel tɔ̃rí nɔlı yɔ̋nɔ́ yah kõ névye tyí. Yé náh
mɛ ké tyí nɛ yé ké nɔlı yõ, tɛ́ nónó-à se mó tõ nɛ pé ké nɔlı yõ, yě pé yah
kõ. [
14 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃nnínı̀ wɛ́kípú ye yélɛ. Yě pɛ́kúsyɔlɛ n vi n tɛ̃ pé gbɛ̏n yı̂lɛ n syi pé tyí,
ǹ tɛ́ nírílɛ n pı yɔ̏sɛ̃kìlɛ nɛ névye pé wɛ. Kǎh pı sɛ̃, yé tukey kı n pı n pi
képékèyɔ̂ kal no tɛ́lɔ́ tyílɛ.]
15 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃nnínı̀ wɛ́kípú ye yélɛ. Yě yrɛy ànɛ̂ sétáh yõ pól kɔ n kõ nɛ́núkù fyé
yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ Nsyifunɔ wɛ̃kì tɛ̃ yı̃nnɛ. Tɛ́ nɛ̂-à se wɛ fɛ̃ syi, yè n tõ ǹmɔ
pı à kõ à n yı̃nɛ dénɔ́lɛ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ à kal yépilɛ kɛ nínɔ́.
16 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á yah tɛ̃pú yı̃́tũbilɛ. Yè n nɛ n yo nɛ ńkɛ̃,
névi-à n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, képah náh n mɔ n kõ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à
n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ sɛ̋nnɛ, képah-á kı mɔ kõ.
17 Lékɛ̋m kɛ̃ névye, yı̃́tũbi nɔ́pi, sɛ̋n wɔ se fɔ̋nfɔ̋ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr
yõ sɔkɔ, képah nɛ̂ gbɔ̏ yõ-á sɛ̋n n mɔ n kõ Liyel tyí yõ?
18 Yè n nɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, névi-à n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, képah náh
n mɔ n kõ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo sárká kwâhlɛ, nɛ̂-á mɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah
yõ sɔkɔ, képah-á kı mɔ kõ.
19 Yı̃́tũbi nɔ́pi, sárká wilki wilki kwâh wɔ se fɔ̋nfɔ̋ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah
yõ, képah nɛ̂ gbɔ̏ yõ-á sárká n mɔ n kõ Liyel tyí yõ?
20 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ ké yõ sárká yı̂
tɔlɛ.
21 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔlɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ.
22 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo yı̂̃nyɔ̃lɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔ̃rí kǒ tɔlɛ ànɛ̂ ké yõ
kɔ̃ntɛ̃-òlɛ.
23 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃nnínı̀ wɛ́kípú ye yélɛ. Yě nànàye ànɛ̂ pɛ̃nfɛ̌nè pól gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ
n kõ. Ǹtɛ gbı wɛ̃kì kɔ́lɔ́, ànɛ̂ névye yãm yáhnɔ́, ànɛ̂ tyi pínɔ́lɛ sé wǎ̀l yõ,
sépi nónó tyí-á tah kal Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ, yè n pyě sépi wɔ yahle;
sépi nónó-á yé yı̃nɛ yè nɛ n pı gbɔ̏nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃nɛ, à tahlı yáh mɛ nónónɛ n
pı.
24 Névye yah tɛ̃pú yı̃́tũbi nɔ́pi. Yáh nɛ̂nɛ n pı yɔ̀, kè mɛ á kı nɛ yé wɔ wɔ
ni sɔ̃ yé n syi à sèswɔ̃lɛ n wilki ké sɔkɔ, tɛ́ pyě yǎ̀hmínı̀ wɔlɛ n wɔ n mɔ n
yɔ sɔ̃.
25 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃nnínı̀ wɛ́kípú ye yélɛ. Yě wóhlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃yɔ̋vyɔ náhlɔ́ wu n tõ n sah, tɛ́
sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ mɛ yúkúnɔ́lɛ yé yı̃be yı̂lɛ ànɛ̂ yı̂ nónó dékè képékè-á mɛ
yé sɔkɔ.
26 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yı̃́tũbi nɔ́pi. Yé vyɔ́ sɔkɔ táhlɔ́ ǹgbò tõ n sah. Képah
sɔkɔ, sé náhlɔ́ tɔ kı pı yályál.

27 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃̌nnínɩ̀ wɛ́kípú ye yélɛ. Yé mɛ á kɩ nɛ léyɑ̂l píkínsàhnɔ́ sɔ̃́. Sé kégbɔ́ n
nɛ n mɛ pallɛ, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ lékyî kègbèl ó ànɛ̂ yípyɑ̂́hnɩ̀ duke
duke póllɛ.
28 Sɛ̃́ ye yépi tɔlɛ. Kégbɔ́ sɔkɔ, yè n pɩ n tɛ̃ nɛ́gblɔ́lɛ, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ mɔ́
tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ fɔ̀kɔ̀pɩ̌l tyi ànɛ̂ tyítúkúnɩ̀nɛ.
29 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé
yõ. Vyɛ̃̌nnínɩ̀ wɛ́kípú ye yélɛ. Yě Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu léyɑ̂̀llɛ n tɔ̃ n sah n
mɔ. Névye nónó-á pɩ sɔkɔ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, yě pépi tyínɔ́lɛ n koh n mɔ
yípéplɔlɛ,
30 ǹ tɛ́ nɛ n yo nɛ, yé tɔ-à sɔ̃̀ mɛ yé súbí mɛ gbɩ̃́nɛ, yé náh náhkɩ n so n
mɔ n pi pé tyí Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ sɔkɔ.
31 Ǹtɛ yah, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ yé gblɔ̌y nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔpu
pye-á yélɛ.
32 Ɔ̃̀ɔ̃, yé súbí-á nɛ̂ tyah mɔ sah, yé gbah n tɛ̃ kè syi kɛ̀.
33 Vyeh nɔ́pi, wáhnmɩ́rɔ́ yísyɔ́lɛ n yah dɛ́. Yé n to n pwah sɔ̃́ ní-ńkɛ̃́
nyàhnpèkè yah sɔkɔ?
34 Képah ye, ńmɔ kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu, ànɛ̂ yĩ pɩ̃́pú, ànɛ̂ kwɔ́pú kègblɔ
tɛkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ yé kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù syɩ dahlɔ yõ, tɛ́ kɩ túkù
ko yèfɔ̃hlɛ yé Liyel ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ kɩ kõ pé náh pélɛ n yĩni n kɔ̃ kwlo
kwlo sɔkɔ.
35 Képah sɔkɔ ye lékàh kɛ̃́pú pól kònmɔnɔ plɔ kɩ wɛ syɩkɩ yé yõ, pépi
nónó-á ko mɔ à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́gbílɛ Liyel yah, pópó
à pɔ syɩ Barakɩ pídɩ̃́ Nsakari tyí tyí, nɛ̂-á yé ko mɔ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah ànɛ̂
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr wrɔ́.
36 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́kókè mɔ́nɔ́ nɔ́pi pól plɔ kɩ n syɩkɩ n
pi kwɛy gbĩ névye yõ.»

Yesu yah kwɔ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ tyí sɔkɔ

37 Yesu tɔ̃ yo nɛ ńkɛ̃́: «Yerusalɛmɩ tɑ̃n, Yerusalɛmɩ tɑ̃n, yépi nónó-á Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, yé pépilɛ n
minki n ko dyêhlɛ, gbáhyɩ̃́ sɔ̃́ pól mɛ mé kè yah kɔ̃ nɛ, mé yé tuke n mɔ
sɔ̃́-á sɩ̃̌n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi?
38 Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil kɔ̃ pnɛ́pnɛ́, kè kɔ̃ kè kɩ pɩ
kéntíkínɩ̀nɛ.
39 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n yah n pi, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́
nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃́, névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sɑ̃m mɔ ǹ sɔkɔ.»

24

Yesu mɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔ́nɔ́ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

1 Yesu-á wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̂́hpú mɛ nɔ
de ǹ tnɔ̂ à Liyel ní-ńsah gbô mɔ dùkùlɛ n sõ ǹ tyí.
2 Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ, kǎh pè n yah yɔ̀ kɛ̀; kègbɩ yõ páh kélɛ n yo pé tyí,
ké pól-á kɩ pɔ sɔ. Dáhkɩ̀ núkú yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ n wũ n pi ké ní-ò yõ.

3 Wǎh kyı kɔ̃ tɛ̃ gbɩ̃́ nênɛ Wólívyê yèh yɔ̃lı yɔ̃, ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, à yo pé syah, gbɩ̃́ nɛ̂ se képah kı n pı n pi nı? Tir nɛ̂ pínɔ́ se kı ǹ syínpɔnɔ ànɛ̂ kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́nɔ́ wɛ̃kı n pi nı?
4-5 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, névye náhnáh kı pɔ ńmɔ yɩ̃n tɔkɔ n pi pé yah yɩ̃́nɛ, tɛ́ kı nɛ pépi-á ńmɔlɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Pè kı névye náhnáh mɔ n pi pílkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmı, nɛy káh n fɛ̃ yé pilki.
6 Yé kı mâl pínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ noh n pi, ànɛ̂ mâl tyí dírí wɔ́nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃. Kè yɩ̃nɛ kè pı sɛ̃́. Ǹtɛ képah náh tɔ̃̌nì n pı n pi kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ.
7 Yé náh wɛ di, kwil yɔ́ kı pɔ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, tɔ̃́rí yɔ́ kı pɔ yuku tɔ̃́rí yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́ kwɛkı ànɛ̂ sétáh syahrı kı n wɛ n pi tɑ̃̀ntɑ̃̀n náhnáh sɔkɔ.
8 Ǹtɛ sépi pól kı mɛ á kı nɛ kúrkì tɛ̃ gbɩ̃́ yɔ́nɔ́ sõ tyàhnɔ́ sɔ̃.
9 Pè kı yélɛ n tɛ̃ pè kɔ̃ pè kı n fõh, tɛ́ kı yélɛ n ko mɔ. Kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól kı yé wɛ mɔ ńmɔ yɩ̃nnɛ.
10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, névye náhnáh kı Liyel wɛ̃̀kì fɩ̃n mɔ. Pè kı n wil wɛ̃ náh, tɛ́ kı wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.
11 Tɛ́ Liyel yɩ̃n yɔ̃ mìnyobe kı wil mɔ pí, kı névye náhnáh mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ.
12 Pèkè pínɔ́ kı yah syi, fɔ́ɔ́ tyínɔnɔ náh tɔ̃ n wɛ n pi fwɔ́ɔ névye náhnáh sɔkɔ.
13 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃ kı pwáhnmɔnɔ wɛ.
14 Képah sɔkɔ, Nìvìnì tir kı yo Liyel tɔ̃́rí tyí yɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ, névye pól kɔ̃ pè kı noh. Képah náh, kèkɔ̃yɔ̃́ kı pyě tyɛ.»

Yɛ̀vyɑ̃̃hrı nɛ̂-á kı pɔ n wɛ n pi kèkɔ̃yɔ̃́

15 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò Danyɛlı-á lésõ yíkínɔ́ pı pı kwâh képékè nɛ̂ tyí yo sah,* yé kı kè wɛ n pi Liyel ní-ńsah gbô tyah kètǎr sɔkɔ.» — Nónó-à kı wɛy mɛ̀nɛ n kar, pè gbah n tɛ̃ ké dùkù pɩ̃. —
16 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ nɛ ńkɛ̃́: «Yâh képah wɛ gbɩ̃́ nênɛ, nónó-à kı mɛ Nsyude mara sɔkɔ, pè to sɔkɔ ymɔ yɔ̃.
17 Névi nɛ̂-à kı mɛ gbɛ̃́ntɩ̃̂n yɔ̃, tɛ̃ káh nɛ páh n tiki pé vyɔ́lɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
18 Nɛ̂-à kı se mó mɛ ǹ swɑ̃h sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ páh pélɛ n syı n yuku pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah.
19 Kénɛ sèpɩ̀n-à pɔ syɔ́ nónó wɛ kûrn nátɑ̃nnɛ, ànɛ̂ nónó-à mɛ yɔ̃kı syɔ́lɛ, kè kı pı yèwàhtàhpolɛ pé tyí.
20 Képah ye, yé yɩ̃nɛ yè Liyellɛ n ni nɛ tɔ́lɔ́ mɛ̀ káh n pı vırı gbɩ̃́nɛ, képah náh pı mı mı yòh sõlɛ.
21 Kè kı pı yèvyɑ̃hrı ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́mɔ́nì à pɔ syı kwɛy tyí, ànɛ̂ nɛ̂ kénkɔ̃ náh tɔ̃ n wɛ n yah n pi póllɛ.
22 Liyel-à náhkı sɔ̃̀ wɩ̀lkɩ̀nɔ́ pí-ńkɛ̃́nɛ kénɛ sèpɩ̀n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ náh náhkı pɔ n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh nónó yah wilki pı ǹ tyílɛ, pépi yɩ̃nnɛ, à wɩ̀lkɩ̀nɔ́ pı sé sɔkɔ.

* **24:15** 24.15 Yah n tɛ Danyɛlı 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

23 Névi nɛ̂-à yé syah nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á mɛ ásɔ̂, képah náh pɩ
wăh mɛ yàhàh, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
24 Yé yah, mɩ̀nyobe kɩ pɔ wil mɔ pí. Pé túkù kɩ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔnɔ-á pépilɛ, túkù kɩ mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á pépilɛ. Pè
kɩ gbɩ̃̌lgbɩ̃̀l tyi ǹgbnɔlɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kɩ n yah n kɔ̃ Liyel névye yáhnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ ńtɛ̃
tɔ yõ yíkí-ńsahlɛ kàh sɔ̃̀ fɛ̃ n pɩ n pi.
25 Tyi nɔ́pi ye mé kwãh tɛ̃ yo sah yé tyí yɔ̀.
26 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à yé syah nɛ Névi Pɩ́dɩ̃́-á mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, yé káh
nɛ yáh ǹ nyáhlɛ n sõ. Nɛ̂-à se nɛ wăh mɛ wɔ̃bɩ̀ntɛ̃́nɔ́lɛ, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
27 Sɔ̃́-á pṹ n yĩkiri yǎ̃l yè n wɛ, à tɔkɔ gbɩ̃̀ngboke tyí, fɔ́ɔ́ n kyɩ n dal n mɔ
gbɩ̃̀nyiki tyí, sɛ̃ ye Névi Pɩ́dɩ̃́ syínpɔnɔ tɔ kɩ n wɛ n pi.
28 Kwáhkókè se kɩ fɛ̃ wɔ̃bɩ ǹkyɔ̀nkyɔ̀nɩ̀ yah?»

Névi Pɩ́dɩ̃́ pɔ́nɔ́lɛ

29 «Kénɛ sèpɩ̃̀n nɔ́pi yèvyãhrɩ-à fyɔ̀ sɔkɔ n tɛ ǹsɔ̃, gbɩ̃ kɩ pɩ syɩ̃̀ɩ̃, ńwɔ̃́ náh
tõ n piki n pi, ńwɔ̃́ kèpye kɩ wil yɩ̃̂nyõ kɩ kwɛ, tɛ́ yɩ̃̂nyõ yíyɩ̃̀n pól kɩ yike.
30 Légbɩ̃́nɛ, Névi Pɩ́dɩ̃́ syínpɔnɔ kwní kɩ yõ mɔ yɩ̃̂nyõ. Képah tɛ̃nɛ, sétáh
yõ yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ pól névye kɩ n gbo kɩ yãm yãm tyilɛ n pɩ. Tɛ́ pè kɩ Névi Pɩ́dɩ̃́ wɛ
à kɩ mɛ n pi ńyɩ̃̂rn sɔkɔ, tǎhkɩ̀ ó ǹ tɔ̂ɔ́ ànɛ̂ tɔ̃́rílɛ.
31 Kèpɔ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɩ fĩbɩ, tɛ́ à kɩ ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tɛkɩ mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ,
à tɔkɔ kèkõyɔ̃́ yah mɛ̀ tyí, à kyɩ sah ké yah mɛ̀ tyí. Pè kɩ kyɩ névye tuke
mɔ, Liyel-á nónó yah wilki.
32 Yé yah sènsóké kèdùkù-á nɛ̂nɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Yâh fyɔ̀ ké yɩ̃̀ngbɛ̃̀n wɛ sè
n gboke n wil à mɩ̀snɔlɛ n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yè n pĩ nɛ ki de gbɩ̃́-á mɛ yúkɛy.
33 Sɛ̃́ ó ye, yépi tɔ-à pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé pĩ nɛ Névi
Pɩ́dɩ̃́ syínpɔnɔ-á mɛ yúkɛy. Wăh kɩ pɔ sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀.
34 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbĩ névye pól náh n ku n tɛ n pi,
tɛ́ kénɛ tyi nɔ́pi kɩ mɛ n pɩ.
35 Yɩ̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ tɛ̃ wɔ náh n tyɛ n yah n pi
póllɛ.
36 Ǹtɛ ké lésõ ànɛ̂ ké gbɩ̃́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sépilɛ n pnɛ. Yɩ̃̂nyõ
tɔ̃̀npɩbɩ náh sélɛ n pnɛ, Liyel Pɩ́dɩ̃́ tɔ náh sélɛ n pnɛ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sélɛ n
pnɛ à wil Sú Liyel tyí sɔkɔ. Ǹmɔ ó ye n pnɛ sélɛ.
37 Nɛ̂-á pɩ sɔkɔ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n pi Névi Pɩ́dɩ̃́ syínpɔnɔ
sɔkɔ.
38 Yé náh wɛ di, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ pṹnpɑ̃́hkɩ̀ náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ pɩ à ninɛ kèkõyɔ̃́
pól yõ, névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, képah náh pɩ
mɛ pé pyelɛ pɛbɩlɛ n kɔ̃, pópó à pɔ syɩ Nowe de sõ tyí krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
39 Pè náh sɔ̃̀ mɛ n sõ tir yɔ́ ńtɛ̃ tyí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ pṹnpɑ̃́hkɩ̀ pɩ sõ tyí,
ni kɔ̃ kè pɔ pé pól yõ. Sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n pi Névi Pɩ́dɩ̃́ syínpɔnɔ sɔkɔ.
40 Díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí kɩ mɛ swãh sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
41 Syɔ́ nɛ́pɩ̃̂ nímí kɩ mɛ nannɛ n nɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
42 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹ syɩ n pɔ n pi sõ nɛ̂nɛ, yé náh mɛ kè pĩ. Képah ye, yé
káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃.

43 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃ dɩ́-à mɛ pĩ gbɩ̃́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n pi lékấhnɛ,
à kɩ yah sõ, à náh yɛ à kõ à wɛ kwɔ n de n pi ǹ gbô sɔkɔ.
44 Képah ye, yépi tɔ nɛ mɛ yé vi sah. Ǹgbǒ yé náh mɛ gbɩ̃́ nɛ̂ tyílɛ n sõ,
légbɩ̃́ ye Névi Pídɩ́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi dɛ́.»

Tȍnpɩ-á yĩnɛ à nɛ mɛ sɔ̃́

45 «Tõnpɩ nɛ́gbí ànɛ̂ lékấm névi nɛ̂ mɛ yȍtɛ̃ dɩ́ kɩ tɔkɔ sah ǹ tȍnpɩbɩ tɛ́ló
yõ, à kõ à kɩ yõkelɛ pélɛ n kõ ké gbɩ̃́ pèpɛy sɔkɔ, tɛ́ kɩ sɔkɔ kóló sɔkɔ?
46 Yȍtɛ̃ dɩ́-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tȍlɛ n pɩ ké yah yõ, tȍnpɩ mɛ̀ tyí nɔ.
47 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yȍtɛ̃ dɩ́ kɩ à pɩ ǹ gbȁn yĩ pól kyɔ̀mɩ̀-òlɛ.
48 Ǹtɛ kàh pɩ tȍnpɩ túkùlɛ, tɛ́ à tyah n sõ nɛ pé yȍtɛ̃ dɩ́-á mɛ mo ǹ syínpɔ-
ńsah,
49 tɛ́ tyah pé no tȍnpɩbɩ tɛ́lɔ́lɛ n ko, tɛ́ n yõ tɛ́ n wɔ sètɛ̃̀nɩ̀ pípúlɛ wɛ̃ tyí,
50 ǹ yȍtɛ̃ dɩ́ kɩ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ dɔkɔ sõ yɔ́lɛ, ànɛ̂ wô yɔ́ sɔkɔ, à náh mɛ nɛ̂
tyílɛ n sõ.
51 Ȁ kɩ tȍnpɩ mɛ̀ yĩni, tɛ́ kɩ à tɛkɩ mɔ yɩ̃́nvɩ̌npɩbɩ mɛ́-ńsah sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnó kɩ mɛ.»

25

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh syɔ́npɩ̀ nɛ́pɩ̂ gbãm tyí yõ

1 Yesu tõ yo ǹ tȍ sấhpú tyí nɛ: «Névi Pídɩ́ syɩ n pɔ gbɩ̃́nɛ, Liyel tɔ̃́rí kɩ fɛ̃
tɔkɔ sãh syɔ́npɩ̀ nɛ́pɩ̂ gbãm yísyɔ́ sèmɩ̀rkɩ̀lɛ, nónó-á pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ sɔkɔ
pɛ yòhnɩ̀-ǹsah.
2 Syɔ́npɩ̀ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́pɩ̂ kwâl sȍ mɛ lékấm kɛ̃́púlɛ, tɛ́ kwló mó mɛ
lékấmpulɛ.
3 Nónó-á lékấm kɛ̃́púlɛ, pépi-á sȍ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ n sɔkɔ, pè náh nɩrɩ
wãn tɔkɔ.
4 Ǹtɛ lékấmpu nɔ́pi wɔ mó pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ, tɛ́ nɩrɩ mɔ sɔkɔ sonɔ́ sɔkɔ.
5 Pɛ-á mo pɔ́-ńsah, dɔy mɩ pé sɔkɔ, pè dɔ sɔkɔ.
6 Lénɩ wérrlɛ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ n dɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pɛ-á oo, pè wil à yohnɩ.
7 Képah tɛ̃̀nɛ, syɔ́npɩ̀ nɔ́pi pól dɔ yuku, tɛ́ yah dah mɔ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tyí
sɔkɔ.
8 Nónó-á lékấm kɛ̃́púlɛ, pépi mɛ lékấmpu nɔ́pi syah nɛ, pè yĩ pé kõ nɩrɩlɛ,
ńkɛ̃́ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́-á mɛ tɛ̃ syi n ni pé tyí.
9 Pè mɛ yo pé tyí nɛ, sè náh fɛ̃ n yĩnɛ n pi pépi tyínɔlɛ tɛ́ pé tõ n yĩ n kõ
n pi. Ǹkɛ̃́ pè kyɩ n yah dwe yȁmpu tyí pè mɔ pé tyínɔ sɔkɔ.
10 Pǎh sɔkɔ yáhndwe-ńsah, pɛ pɔ de. Syɔ́npɩ̀ nónó-á sȍ mɛ pé vi sah,
pépi mɛ de ǹnɛ fúr yõke yɔ̃́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ wùkah vike.
11 Syɔ́npɩ̀ nɔ́pi tɛ́lɔ́-á pópó pé syɩ pɔ, pè pɔ wùkahlɛ n mɩ tɛ́ mɛ yo mɔ tũ
nɛ ńkɛ̃́, pé yȍtɛ̃, pé yȍtɛ̃, à yɩkɩ mɔ pé kõ.
12 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ, kègbɩ yõ páh kélɛ n yo pé tyí, pé náh pélɛ n
pnɛ.
13 Képah ye, yépi káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃ dɛ́. Yé náh se yɔ́ lésõ ànɛ̂ ké
gbɩ̃́nɛ n pnɛ tɛ́.»

Sèm̀irk̀i nɛ̂-á yãh tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pî̃ tɔ̃́mí yísyɔ́ tyí yõ

14 «Liyel tɔ̃́rí-á mɛ sèm̀irk̀i nɛ̂ kètɔ̀lɛ, kè wɛ yɔ̀: Dɩ̃́ yó lésõ n sɔkɔ kóló
sɔkɔ, tɛ́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ ye pɔ ǹ tahrɩlɛ pè kõ sah,
15 à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól-á fɛ̃ nɛ̂ pɩ n pi. À talã* pó pló kwlɔ́lɛ ǹnî
kõ, tɛ́ nínɔ́lɛ ǹnî kõ, tɛ́ mɛ núkúlɛ ǹnî kõ. Képah náh, tɛ́ sɔkɔ ǹ kóló sɔkɔ.
16 Nɛ̂-á wɛ talã pó pló kwlɔ́lɛ, ǹmɔ núkú kyɩ ǹ gbɔ̃̀ vi ǹ tyílɛ à kwló yísyɔ́
wɛ dohnɩ sé yõ.
17 Sɛ̃́-ó ye nɛ̂-á wɛ talã pó pló nínɔ́lɛ, ǹ tɔ mɛ nínɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ.
18 Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ talã pó pó núkúlɛ, ǹmɔ mɛ sɔkɔ kyɩ swɔ tũ à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ pó
wɔ̃bɩ.
19 Ké di-á mo náhnáh, pé yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ ǹ syɩ pɔ. Wǎh pɔ, à pè ye nɛ pè pɔ pé
tahrɩ tyí dùkù yo pé noh.
20 Képah tɛ̃́nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pó pló kwlɔ́lɛ, ǹmɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de
ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́nɛ tɛ́ kwló yísyɔ́ tólɛ à wɛ̃kɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, talã pó pló
kwló-á sɔ̃̀ à pé kõ sah, ǹtɛ à yah, páh kwló yísyɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí.
21 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wǎh
fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbɔ̃̀. À pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ
n pɩ wɛ̃ tyí. / Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy-á ǹnɛ nɛ̂-á
tyilɛ n pɩ sé wǎ̀l yõ. Wǎh fyɔ̀ tir tyɩ̃́ɩ̃ pɩ ké wɛ̃̀kì yõ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ
ǹ gbɔ̃̀. À pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
22 Nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pó pló nínɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́nɛ
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, talã pó pló nínɔ́-á sɔ̃̀ à pé kõ sah, ǹtɛ à yah, páh
nínɔ́ yísyɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí.
23 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wǎh
fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbɔ̃̀. À pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ
n pɩ wɛ̃ tyí.
24 Képah náh, nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pó pó núkúlɛ, ǹmɔ-á nɔ de, à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
syah nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, páh pĩ nɛ ńkɛ̃́ ǹ tɔ̃̀-á tah. À náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ,
ǎ kè tɔkɔ. À náh nɛ̂ mir mɔ, ǎ kè kõ.
25 Képah-á tíki pé tɛ̃, pé mɛ kyɩ ǹ pó wɔ̃bɩ sétáh sɔkɔ. Kǎh yɔ̀, à tɔkɔ ǹ
pólɛ.
26 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, tɔ̃̀npɩ nɛ́túkù, gbãndal névi-á ǹnɛ. Wǎh sɔ̃̀ pĩ
nɛ ńkɛ̃́, pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, pě kè tɔkɔ, pé náh nɛ̂ mir mɔ, pě kè
kõ.
27 Kǎh pɩ sɛ̃́, wǎh náhkɩ mó sɔ̃̀ mɛ kyɩ pé pó dah mɔ sah pó sàh-ǹsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kè. Páh pé syɩ pɔ sɔ̃ yɔ̀, páh náhkɩ mó sè wɛ wilki dòhnɩ̀nɔ́lɛ
sé yõ kɛ̀.
28 Ńkɛ̃́ pè ǹ tyí mɛ̀ tɛ̃ syi ǹ tyí, pè kélɛ talã pó pló gbãm nɛ́tɛ̃́ kõ.
29 Pè kó wɛ nɩ, névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnɩ̀nɔ́-á kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ
yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kǎh kɩ tɛ̃ syi
ǹ tyí.
30 Yõre kɛ̃ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ tɛ̃ wɔlɛ, ńkɛ̃́ pè à wilki mɔ kégbó fɛ̃́ntũ̊ sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

---

* **25:15** 25.15 - Yah n tɛ Matye 18.24 yah yónɔ́ sɔkɔ.

Tukey nɛ̂-á kɩ n pɩ n pi Névi Pîɗí̃ syínpɔnɔ sɔkɔ

31 «Névi Píɗí̃-à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃rí sɔkɔ ànɛ̂ yî̃nyõ tɔ̃̀npɩbɩ póllɛ gbí̃ nɛ̂nɛ, à
kɩ kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃rí kǒ yõ.
32 Kwlo kwlo pól névye kɩ pɔ tuke mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ à kɩ névye wah
wilki wɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃-á yípénfɛ̃ n wah n wilki képyɛ́nɩ̀ ànɛ̂ perlɛ wɛ̃ sɔkɔ.
33 À kɩ nɛ́gblɔ́ sah ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ kɩ nɛ́pêl sah ǹ gbɛ̃̆yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ.
34 Képah sɔkɔ, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Ǹ Sú Liyel-á
sãm mɔ yépi nónó sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃rí nɛ̂ yah sah yé kɔ̃ kèkõyɔ̃́ mɔ gbí̃ dùkùlɛ, yé
pɔ ké nɔlɩlɛ n yõ.
35 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé yõkelɛ ń kɔ̃ mé yõ. Níkɩ̃̀-à sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé
ninɛ ń kɔ̃ mé wɔ. Máh sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, yé ń kɔ̃ mé twah yé tyí.
36 Máh sɔ̃̀ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, yé flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Máh sɔ̃̀ mɛ n yɔ, yé yah dah
mɔ ń tyí sɔkɔ. Máh sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, yé pɔ yah ń tyí.›
37 Képah sɔkɔ, nɛ́gblɔ́ nɔ́pi kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, gbí̃ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ
kwɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à yõ nɩ? Ànɛ̂ gbí̃ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ níkɩ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à
wɔ nɩ?
38 Gbí̃ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ à kɔ̃ à twah pé tyí nɩ? Ànɛ̂ gbí̃ nɛ̂ se pé
wɛ ǹnɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ flɔlɛ à kɔ̃ à mɔ nɩ?
39 Gbí̃ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ à mɛ n yɔ, képah náh pɩ à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
tɛ́ pɔ yah ǹ tyí nɩ?
40 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗí̃ kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ń
yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀, yáh ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé sɔkɔ tyî̃tyî̃ nónó fyé tyí,
ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n nɛ n pɩ sélɛ.›
41 Képah náh, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɛ̃̆yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ à kɩ yo pépi tyí nɛ: ‹Yé to ń
tnɔ̂, yépi nónó tyí-á yɩkɩ. Yé nɛ n yuku ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ, képah nɛ̂-á
mɛ mɔ́nsàhnɔ́lɛ sétɑ̃̀n ànɛ̂ sé yɔ̃̀tɛ̃ yĩnnɛ.
42 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃ mé yõ. Níkɩ̃̀-á sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé
náh ń kɔ̃ mé wɔ.
43 Mé sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi ń kɔ̃ mé twah yé tyí. Mé sɔ̃̀ mɛ flɔ
kɛ̃́nɛ, tɛ́ yé náh flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Mé sɔ̃̀ mɛ n yɔ, tɛ́ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
tɛ́ yé náh pɔ yah ń tyí.›
44 Pépi tɔ kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, gbí̃ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ,
képah náh pɩ níkɩ̃̀ sɔkɔ, képah náh pɩ nɛ́pɔ̂lɛ, képah náh pɩ flɔ kɛ̃́nɛ, képah
náh pɩ mɛ n yɔ, képah náh pɩ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pé náh à yohnɩ mɔ
nɩ?
45 Képah sɔkɔ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ń yṹnpyé
nónó-á yɔ̀ kɛ̀, yáh ńkɛ̃́nɛ n yahle sɛ̃́nknɔ pínɔ́lɛ pé sɔkɔ tyî̃tyî̃ nónó fyé tyí,
ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n yahle pínɔ́lɛ sélɛ.›
46 Tyɛ́-ńkɛ̃ yèvyãhrɩ sɔkɔ ye nɛ́túkúnɩ̃̀ nɔ́pi kɩ kyɩ n de n pi, tɛ́ nɛ́gblɔ́
nɔ́pi wɔ kɩ kyɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.

26

Pè mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ lékɑ̃́mkɑ̃m sɔkɔ

1 Yesu-á tyi nɔ́pi pól yah yo tɛ gbí̃ nɛ̂nɛ, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ:

2 «Yé pĩ nɛ ńkɛ̃ sèpȉn nínì-á wũ, tɛ́ Pakı syáh kı syah. Névi Pídĩ́ kı tɛ̃ pè
kɔ̃ pè kı à syı dahnı yɔ̃.»
3 Légbĩ́nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì wɛ̃ tuke mɔ sárká
syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tȉnnɛ, nɛ̂-á pè n ye Kayifilɛ.
4 Tɛ́ yo sah núkú yɔ̃ nɛ pé ye Yesu tɛ̃ lékã́mkãm sɔkɔ, pé mó à ko mɔ.
5 Pè sȍ mɛ yo tũ wɛ̃ tyí tɔlɛ nɛ, tir mɛ̀ náh yĩnɛ kè pı syáh syáhnɔ́ sèpȉn
sɔkɔ dɛ́. Páh kı képah pı, névye-á kı tyah fɛ̃kı.

Sɛ̂ yɔ́ pèpɔrı pı Yesu tyí

6 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu lésɔ̃ mɛ tótɛ̃ dĩ́ Simo gbô, Betani kwil sɔkɔ.
7 Wǎh mɛ yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, sɛ̂ yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ nırı so pèpɛy
yɔ́lɛ ǹ tyí làsèkwɛ̌l dɛ́nkɔ́kɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ làsèkwɛ̌l mɛ̀ mɔ Yesu
yɔ̃ yɔ̃.
8 Yesu tȍ sã́hpú-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh. Pè nɛ kwâh nɛ̂ se pı tɛ́
à làsèkwɛ̌l mɛ̀ yıkı sɛ̃́ yɔ̀ nı?
9 Kǎh náhkı sȍ fɛ̃ yãm dántǎhlɛ, à ké pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃.
10 Yesu-á képah wɛ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃ pı tɛ́ yé pi mɛ̀ yahlɛ n vyãh
sɛ̃? Tyípépɛ̌y ye à pı ńmɔ tyí.
11 Yé yah, yãm tãn kı mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́. Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh kı mɛ
n pi yé wrɔ́ sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́.
12 Nɛ̂-á pi mɛ̀ pı yɔ̀, ńmɔ lékó yĩ sɔ̃ yȉn ye à pı sah kélɛ.
13 Kègbı yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ, Nìvìnì tir mɛ̀-à n yo fĩ́
nɛ̂ sɔkɔ, pi mɛ̀ tyípíkì mɛ̀ tɔ kı yo, névye dyɔ kɔ̃ kè kı n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Nsyudası mɛ ké tyí nɛ pé Yesulɛ ǹ tɛ̃́pú wɛ̃kı

14 Yesu tȍ sã́hpú népȉ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyudası Yisikariyɔtılɛ,
ǹmɔ mɛ kyı wil sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm tyí,
15 tɛ́ pè syah nɛ, pè se kı pé kɔ̃ kwâh nɛ̂nɛ pé mó kè pı pè kɔ̃ pè Yesu wɛ
tɛ̃ nı? Pè mɛ pɔ́ plɔ́ yɔ̃gbãmnɛ à kɔ̃.
16 À tɔkɔ légbĩ́ tyí, à tyah n yah n kɔ̃ wǎh nɛ pı sɔ̃ tɛ́ pè Yesu wɛ n tɛ̃ n
pi.

Pakı syáh yɔ̃ke pínɔ́lɛ

17 Kɔ́kɔ́nɔ́ kã̂n búrn syáh tyah sɔ̃lɛ, Yesu tȍ sã́hpú pɔ à piki yah nɛ, ńyãh
sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ pé kyı Pakı syáh yɔ̃ke pı ǹ tyí nı?
18 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyı n yo yȁhnkɔ̃ tyí kwil sɔkɔ nɛ, kwɔ́-ò dĩ́-á
yo nɛ ńkɛ̃ pé gbĩ-á mɛ sɛ n tɛ, ńkɛ̃ ǹmɔ tȉn-á péwɔ ànɛ̂ pé tȍ sã́hpú kı pɔ
n yɔ̃ n pi Pakı syáh yɔ̃kelɛ.»
19 Wǎh kè yo sɔ̃ ǹ tȍ sã́hpú tyí, pè mɛ sɔkɔ ǹ yóré yɔ̃, à kyı yɔ̃ke mɛ̀ pı.
20 Lékã̂h-á pɔ mɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sã́hpú népȉ gbɔ̃nimí mɛ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃ke sȍ.
21 Tɛ́ pǎh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kègbı yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí,
yé sɔkɔ yɔ́ kı pı pè kɔ̃ pè kı ń tɛ̃ n pi.»
22 Ǹ tȍ sã́hpú-á képah noh, pé yey kwɔ kègbılɛ. Képah tɛ̃nɛ, nɛ̂ mɛ̀ nɛ̂
mɛ̀, tɛ̃ à piki n yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, péwɔ se à n ye nı?
23 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ dú núkú sɔkɔ yɔ̀, tɛ̃ wɔ ye kı
pı pè kɔ̃ pè kı ń tɛ̃ n pi.

24 Névi Pídɩ́ kɩ n ku n pi à yĩnɛ kăh wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ sɔ̃ ǹ
tyí sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ à tɛ̃ n pi, pèkè kɩ pɩ tɛ̃ tyílɛ. Tɛ̃-à
sɔ̂ mɛ dúbí-ńkɛ̃nɛ, képah náhkɩ fɔ̃nfɔ̃ ǹnɛ.»
25 Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̂ mɛ ké tyí nɛ pé pɩ pè kɔ̃ pè à tɛ̃, ǹ tɔ mɛ à syah nɛ,
kwɔ́-ò dɩ́, péwɔ se à n ye nɩ? Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
26 Tɛ́ păh mɛ yɔ̃nɔ́ sɔkɔ, Yesu búrn tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ à
ǹ tɔ̂ sɑ̃hpúlɛ n kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé syi n tah kélɛ. Ǹyɔlɛ, ńmɔ wil ye.»
27 Képah náh, à tɔ̃ wóh tɔkɔ dìvɛ̃nɛ ké sɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ pè
kɔ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé póllɛ, yé kè wɔ.
28 Yé náh wɛ di, ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃ ye, nɛ̂-á kɩ névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂
Liyellɛ. Kè kɩ n kwɛ n pi nɛ́kwĩnkí yĩnnɛ, kɩ pé tyípêl yɔ̃ mɔ.
29 Mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé náh tɔ̃ dìvɛ̃ wɔ n yah n
pi, pópó kɩ pɔ nɔ sɔ̃ nɛ̂-á mé kɩ tɔ̃ dìvɛ̃ sɑ̃n yɔ́ wɔ yélɛ ń Sú Liyel tɔ̃rí sɔkɔ.»
30 Képah náh, pè syáh yì gbɩ, tɛ́ wil à n yuku Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yɔ̃.

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ pé náh pé pĩ

31 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tɔ̂ sɑ̃hpú tyí nɛ: «Kwɛy lékɑ̂h mɛ̀ ńtɛ̃ ólɛ, ńmɔ
tyí kɩ yé pól kɔ̃ yé kɩ yal mɔ ń sɔ̂ tɛ̃nɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Mé kɩ yípɛ́nfɛ̃ ko mɔ, tɛ́ képyɛ́nì tũ pól kɩ karkɩ.»*
32 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ ń lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, mé kɩ mɔ yé yahlɛ Kalile
mara sɔkɔ.»
33 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, no tɛ́lɔ́ pól-à kɩ sɔ̃ yal mɔ ǹ sɔ̂ tɛ̃nɔ́lɛ,
péwɔ tɛ̃ wɔ náh n yal n mɔ n pi póllɛ.
34 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo á tyí, kwɛy lékɑ̂h mɛ̀ ńtɛ̃
sɔkɔ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ á náh ńmɔ
pĩ.»
35 Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ sɔ̃ nɔ pé kúnɔ́ tyí ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé náh pé
vyãh kɔ̃lɩ yah n pi póllɛ nɛ pé náh à pĩ. Yesu tɔ̂ sɑ̃hpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ képah ó
yo.

Yesu Liyel nînɔ́lɛ Kɛtɩsemanɩ sɔkɔ

36 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̂ sɑ̃hpú kyɩ yĩni tɛ̃ fɩ́ yɔ́ sɔkɔ, pè n ye
Kɛtɩsemanɩnɛ. Ȁ mɛ yo ǹ tɔ̂ sɑ̃hpú tyí nɛ, pè kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̂ pé kyɩ Liyel ni
n pɔ yàhàh.
37 Wăh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsebede dɩ́npì nɛ́pî nímí tɛ̃ sɔkɔ. Yèkwɔrɩ
ànɛ̂ tíkí képékè sɔ̂ mɛ tyah n mɩ ǹ sɔkɔ.
38 Kăh pɩ sɛ̃, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, mɛ n pɩ ń ko ko
tɛ̃nɛ. Yé tɛ̃ ásɔ̂, yépi tɔ káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃, sɔ̃-á ńmɔ náh mɛ ń dyɔ
mɔ fwɔ tɛ̃.»
39 Tɛ́ mɛ yuku yahlɛ kwéy à kyɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh, à Liyellɛ n ni
nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ Sú, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, yèvyãhrɩ mɛ̀ gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ mé
náh nɛ á kè pɩ ńmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃ dɛ́, kè pɩ áwɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃.»
40 Wăh ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̂ sɑ̃hpú nɛ́pî tɔ̃mí nópi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. Ȁ
mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Yé kègbɩ yɔ̃, yé náh tɛ̃ wɛ lɛ́rí núkú ńtɛ̃ fyé pɩ yáhnɔ́
sɔkɔ ńmɔlɛ kɛ̀?

* **26:31** 26.31 - Yah n tɛ Nsakari 13.7.

41 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé nírílɛ n pɩ yè káh n pɔ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n
syi. Tyípéplɔ sõnɔ n nɛ n mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ̃́nwɛnpɩnɔ tǎhkì náh n wɛ
ǹ sɔkɔ.»
42 Wǎh képah yo, à tɔ̃ gbɛ mɔ pélɛ kɛ ní-òlɛ à kyɩ Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃:
«Ńmɔ Sú, ń yõ-à kɩ fɛ̃ n wil n pi ńkɛ̃́nɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ sɔkɔ, áwɔ-á mɛ nɛ̂ tyí,
képah pɩ.»
43 Wǎh tɔ̃ ǹ syɩ pɔ, à pɔ pè wɛ pè tɔ̃ mɛ n dɔ. Dɔy sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ wɛ pé tyí.
44 À tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à gbɛ mɔ kyɩ Liyel ni kɛ tɔ̃́-òlɛ gbro tãn tyí kɔ̃lɛ.
45 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ pé tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé mɛ dɔy sɔkɔ sɛ̃́ mɛ
yélɛ n mɩ kɛ̀? Névi Píɗɩ̃́ tɛ̃ n dahbɩ gbɩ̃́ wɛ nɔ tyípêl pípú gbɔ̃̀ yɔ̀.
46 Yé yuku à sɔkɔ. Névi nɛ̂-á kɩ ń dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, à wɛ n de yɔ̀.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimí
sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yĩn nɛ́kwɩ̃́nkí yísyɔ́ yah pè pɔ de kèkɩ̂rn ànɛ̂ ńsninɛ pé tyí.
Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì ye sɔ̃̀ tɛkɩ mɔ pélɛ.
48 Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ n dahbɩ n pi Yesulɛ pé gbɔ̃̀, à sɔ̃̀ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ
pè wɛ̃kɩ sah. À nɛ páh kɩ wɛkɩ névi nɛ̂ tyí tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Ǹkɛ̃ pè à tɛ̃.
49 Tɛ́ núkú nɔ de Yesulɛ tɛ́ nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, páh n wɛkɩ ǹ tyí! Tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃.
50 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń kóɗɩ̃́, wáh pɔ nɛ̂ pí-ńsah, kè pɩ.» Képah sɔkɔ,
no nɔ́pi núkú nɔ de Yesulɛ à à tɛ̃.
51 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, pé sɔkɔ yɔ́ núkú ǹ kèkírkɩ̃̀ yɔrɩ dɛ à
sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩ níkí kõ kãm.
52 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kèkírkɩ̃̀ dyɩ ké gbô sɔkɔ. Yah, nónó pól-á
mâllɛ n pɩ kèkɩ̂rnnɛ, kèkɩ̂rn ye kɩ ko mɔ pélɛ.
53 Á náh pĩ nɛ ńmɔ-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yo mɔ ń Sú tyí, à kɩ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ kèyõ
náhnáh tɛkɩ mɔ ń kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, sè kɩ pɔ ń yohnɩ mɔ di?
54 Ǹtɛ kàh pɩ sɛ̃́, Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ kɩ wil dùkù nɛ̂nɛ?
Kè mó tɔ̃ mɛ kè yo sah nɛ sɛ̃́-á kè yĩnɛ kè pɩ.»
55 Képah náh, tɛ́ yo nɛ́kwɩ̃́nkí nɔ́pi tyí nɛ: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah kèkɩ̂rn ànɛ̂
ńsninɛ yé tyí, á kɩ nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. Ǹtɛ swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ
nɛ n mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ ǹ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃.
56 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè
pɩ.» Wǎh képah yo, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pól to karkɩ tɛ́ à sah.

Yesu tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̃̀ tyí

57 Nónó-á tɛ̃ Yesulɛ, pè yuku ǹnɛ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tɩ̃̀nnɛ,
ńyãh sɔkɔ-á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnì sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tuke mɔ.
58 Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ fíí ǹnɛ, pópó à kyɩ yĩni tɛ̃ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô tyí. Tɛ́ de yuku à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ tɔ̃̀npɩbɩ tnɔ̂, tɛ́ n yah yĩ mɛ̀-á kɩ
pɔ n syi n pi dùkù nɛ̂nɛ.
59 Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ pé no tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̃̀ pól sɔ̃̀ mɛ n yah
n kɔ̃ nɛ, tàrfyɔ̀nɔ́ yísyɔ́ wɛ, nónó-á kɩ mìnì wɛ n yo n sah Yesu yõ, pé mó
à wɛ n ko n mɔ.

60 Tàrfyɔ̀ mı̀nyobe náhnáh sénsɔ̃ pɔ mı̀nı̀ yo sah ǹ yõ, ǹtɛ pè náh tir yɔ́
wɛ wǎh yĩnɛ à ko mɔ nɛ̂ yĩnnɛ. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, díbí nɛ́pȉ nímí wil yĩn
61 tɛ́ nɛ ńkɛ̃, dı̃́ mɛ̀-á yo nɛ páh kı fɛ̃ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ tɛ́ kı kè
tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃́nı̀ wrɔ́.
62 Képah sɔkɔ, sárká syı́nwı̏lkı̏pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn tɛ́ yo Yesu tyı́ nɛ,
no nɔ́pi-á tyi nónónɛ n yo ǹ tyı́ sɔkɔ, tyı́yóné kó mɛ ǹmɔ tyı́ sépi tyı́ sɔkɔ
nı?
63 Ǹtɛ Yesu náh dahbı wilki. Képah tɛ̃nɛ, sárká syı́nwı̏lkı̏pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃
mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, min nɛ́tɛ̃ Liyel yĩn yõ, à yo pé syah ǹmɔ-à kı nɛ̂ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Pı́dı̃́nɛ.
64 Yesu mɛ yo ǹ tyı́ nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyı́, à tɔkɔ
núkúnúkú tyı́, yé kı Névi Pı́dı̃́ wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ tyi pól tyı́ tɛ̃́nwɛ-ò Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀lɛ. Yé kı à wɛ tɔlɛ à kı mɛ n pi ńyȉ̂rn sɔkɔ.»
65 Képah tɛ̃nɛ, sárká syı́nwı̏lkı̏pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y flɔ yɔrı tɔkı tɛ́ nɛ,
wǎh yo de Liyel tyı́. Tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃ se tɔ̃ pé kı n yah n kɔ̃ nı? Pè kó ǹ Liyel
tyı́ yóndenɔ noh nı?
66 Pépi se mɛ n sõ sɔ̃́ nı? Pè mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.
67 Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ tyah n sĩn n mɔ ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syıkı gbɔ̃̀nkukelɛ,
tɛ́ túkù mó mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lı
68 tɛ́ mɛ n yo ǹ tyı́ nɛ, ǹmɔ-à kı nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à sãh pĩ yo
pé syah nɛ̂-á n ko ǹnɛ.

Pyɛrı-á ǹ vyãh kɔ̃lı sɔ̃́ nɛ pé náh Yesu pĩ

69 Pyɛrı sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ gbô táh. Tɔ̃̀npı pi yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyı́
nɛ, ǹmɔ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Kalile nɛynɛ.
70 Ǹtɛ à mɛ kè kɔ̃lı no pól yı̃́ yah nɛ, pé náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ tyı́ yah wɛ yɔ̀
dɛ́.
71 Képah náh, Pyɛrı sɔkɔ gbô yah tı̃̀nnɛ. Tɔ̃̀npı pi yɔ́-á tɔ̃ à wɛ, nónó-á sɔ̃̀
mɛ nɛ́npɔ́, à yo pé tyı́ nɛ, dı̃́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Nasarɛtı nɛynɛ.
72 Pyɛrı tɔ̃ kè kɔ̃lı à ǹ wo nɛ, pé náh dı̃́ mɛ̀nɛ n pnɛ dɛ́.
73 Dǒ kwéy, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ pépi nɔ de Pyɛrılɛ tɛ́ yo ǹ tyı́ nɛ, kègbı
yõ, no nɔ́pi sɔkɔ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. Ǹ wɛy dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kı dò.
74 Képah sɔkɔ Pyɛrı tyah ǹ gblɔ̃̌ynɛ n wo pélpèl nɛ, pé náh dı̃́ mɛ̀ pĩ.
Nɛ́npɔ́ swɔ sénpɛ yɔ́ núkú gbo.
75 Légbı̃́nɛ, Pyɛrı dyɔ to kõ Yesu wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃: «Sénpɛ-
à kı pópó n gbo, á kı mɛ á vyãh kɔ̃lı tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.» Képah
sɔkɔ, Pyɛrı wil kégbɔ́ à kyı kah gbo.

27

Yesu tɛ̃́nyukunɔlɛ Pilati tı̃̀nnɛ

1 Séngbɔ̃́ púpúlɛ, sárká syı́nwı̏lkı̏pu yɔ̃̀tãm pól ànɛ̂ kwil yèwàhnı̀ pól yo
sah núkú yõ nɛ Yesu-á yĩnɛ à ko mɔ.
2 Tɛ́ mɛ à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyı ǹnɛ kwı́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Pilati gbɔ̃̀ dahbı.

Nsyudası kúnɔ́lɛ

3 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̏ pɩ pè kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃, wăh pɔ ǹ kònmɔnɔ
tyí wɛ kè yĩ tɛ̃, kè à kah fyãh. Ȁ mɛ pɔ́ plɔ́ yõgbãm nɔ́pi tɔkɔ kyɩ nɛ pé
sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì kɔ̃.
4 Tɛ́ yo pé tyí nɛ, páh tyípékè pɩ lékàh kɛ̃́ névi mɔ́nɔ́lɛ kũ sɔkɔ. Ǹtɛ pè
mɛ à syah nɛ, pépi tir nɛ̂ se mɛ képah sɔkɔ nɩ? Képah-á mɛ ǹmɔlɛ n yah
kɛ̀.
5 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ pɔ́ mɛ̀ milki Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètăr sɔkɔ, tɛ́
wil sɔkɔ à kyɩ ǹ gblɔ̌y gbel.
6 Sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm mɛ pɔ́ mɛ̀ tɔkɔ tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, kè náh yĩnɛ
dáhnmɔnɔlɛ Liyel ní-ńsah gbô pɔ́ sɔkɔ. Névi tɔ̃́-á kɩ n kwɛ n pi ké tyí
sɔkɔ.
7 Képah tɛ̃̌nɛ, pè yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́ mɛ̀nɛ pní mɔ́-ò dɩ̃́ yɔ́ swãh dwe à
pɩ nɛ́pân lékyî yɩ̃́-ńsahlɛ.
8 Képah ye, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí, swãh mɛ̀ mɛ n ye tɔ̃́ swãhlɛ.
9 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. Ȁ
lésõ nɛ ńkɛ̃́: «Pè ye pɔ́ plɔ́ yõgbãm tɔkɔ, Yisrayel no-á nɛ dan nɛ̂-á yĩnɛ
kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ tyí sɔkɔ.
10 Tɛ́ kyɩ sélɛ pní mɔ́-ò dɩ̃́ swãh dwe, à yĩnɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo sɔ̃ ń
tyí.»*

Pilati mɛ Yesulɛ n piki n yah

11 Păh Yesu tɛ̃ kyɩ kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Pilati tyí, à mɛ Yesu piki yah nɛ ǹmɔ
se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ dɩ̃́nɛ nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
12 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì sɔ̏ mɛ tyilɛ n yo n sah
ǹ yõ. Ǹtɛ à náh dahbɩ wilki pé tyí sépi tyí sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, păh tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ yõ,
à kó mɛ sélɛ n nohnɩ nɩ?
14 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí póllɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, kè ǹ gbɑ̃̏n kah du.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̌kì kɔ̃

15 Yimɛyí Pakɩ syáh sɔkɔ, kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ ńkɛ̃́nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ́núkù
yɔ́ fin n mɔ, tɔ́wû-à nɛ̂ yah wilki.
16 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̏ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ̂ yɩ̃́npékè-á wil yɩ̃́ɩ̃́ náhnáh.
Ǹ yĩn ye sɔ̏ Barabasɩlɛ.
17 Képah tɛ̃̌nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Pilati mɛ
pépi piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ fin mɔ pè kɔ̃ nɩ? Barabasɩ se, tɩ̃̂
Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ se?
18 Yé náh wɛ di, Pilati sɔ̏ pĩ nɛ Yesu yɩ̃́ngbí wȉlnɔ́-á n yɔ pélɛ pè kɔ̃ pè à
dahbɩ péwɔ gbɔ̏ sɔkɔ.
19 Tɛ́ wăh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, ǹ kyɩ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ ǹ tyí nɛ, lékàh
kɛ̃́ dɩ̃́ mɛ̀ tyí dlɛ́npêl-á pé kwlɔ kwɛy lékɑ̃̂hnɛ. Ȁ káh ǹ vyãh dahbɩ ǹ tyí
sɔkɔ dɛ́.
20 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì mɛ tɔ́wû kurki mɔ nɛ,
pè yo Pilati tyí à Barabasɩ fin mɔ, à mɔ́ Yesu ko mɔ.

* **27:10** 27.9 Yah n tɛ Nsakari 11.12-13 ànɛ̂ Nsyeremi 18.2-3 ; 19.1-2 ; 32.6-15.

21 Kwíltãm yȍtɛ̃ dɪ̋ Pilati mɛ tɔ̃ pè piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyɪ́ nɛ pé nɛ̂
tɛ̃ fin mɔ pè kɔ̃ nɛ́pɪ̂̃ nímí nɔ́pi sɔkɔ nɪ? Pè mɛ nɛ Barabasɪ-á.
22 Pilati mɛ nɛ, ǹtɛ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, pé se kɪ pɪ
sɔ̃ ǹmɔlɛ nɪ? Pé pól mɛ nɛ wǎh yĩnɛ à syɪ dahnɪ yõ.
23 À mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ tyɪ́túkù nɛ̂ ó se à pɪ nɪ? Ǹtɛ pè tɔ̃ kah yo mɔ
wòhòh nɛ, wǎh yĩnɛ à syɪ dahnɪ yõ.
24 Pilati-á pɔ kè pĩ nɛ pé náh mɛ fɛ̃ tir yɔ́lɛ n pɛkɪ ké sɔkɔ, tɛ́ névye-á mó
tɔ̃ mɛ n tyah tyah fɛ̃kɪ̀nɔ́lɛ, à ni tɔkɔ à ǹ gbȁn wu tɔ́wû yɪ̋ yah tɛ́ nɛ, péwɔ
vyãh náh mɛ dɪ̋ mè kònmɔnɔ tyɪ́ sɔkɔ. Kǎh pé tyɪ́ kɛ̀.
25 No pól mɛ nɛ, ǹ kònmɔnɔ plɔ pɪ pépi ànɛ̂ pé wɛ̃npɪ̌ tyɪ́lɛ wɛ́!
26 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ Barabasɪ fin mɔ pè kɔ̃. Tɛ́ sràsyíbí kɔ̃ pè Yesu
ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ ǹ gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ nɛ pè à syɪ dahnɪ yõ.

Sràsyîbî-á kɔ̋lɛ Yesu ko dùkù nɛ̂nɛ

27 Képah tɛ̃nɛ, kwíltãm yȍtɛ̃ dɪ̋ Pilati sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ de tɔ̃rɪ́ gbô sɔkɔ,
tɛ́ pé no sràsyíbí pól ye pɔ à mɔ gbĩ.
28 Pè mɛ ǹ flɔ dɛ ǹ wil sɔkɔ, tɛ́ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃.
29 Tɛ́ pȁn yȍkɔ̃ pɪ dyɪ à kɔ̃ tɔ̃rɪ́ yɔ̋kúrɪ́ swɔ, tɛ́ lépéy yɔ́lɛ à kɔ̃ à tɛ̃ yĩn
ǹ gbȍyȍ sɔkɔ. Tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ à kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ,
Nsyifunɔ yȍtɛ̃ dɪ̋, páh n wɛkɪ ǹ tyɪ́.
30 Tɛ́ n sĩn n mɔ ǹ yõ, tɛ́ lépéy mɛ̀ syi à ǹnɛ n mɪkɪ ǹ yõ sɔkɔ.
31 Pǎh kɔ̋lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɛ̀ dɛ ǹ tyɪ́ tɛ́ ǹ flɔ tɔ̃ mɔ à kɔ̃, tɛ́ à
tɛ̃ n yuku syɪ́-ńsah dahnɪ yõ.

Yesu syɪ́nɔ́lɛ dahnɪ yõ

32 Pǎh kyɪ n wil kwil sɔkɔ, pè Sirɛnɪ kwil dɪ̋ yɔ́ yohnɪ pè n ye Simolɛ.
Sràsyíbí mɛ ǹmɔ kyĩ mɔ à kɔ̃ à Yesu syɪ syɪ dahnɪ twah.
33 Pǎh kyɪ yĩni tɛ̃ tyah yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɔlkotalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Yȍgbèkè tyahlɛ,
34 pè wil yɔ́nɔ́ kèkô kwâh yɔ́ fɛ̃kɪ mɔ dɪ̌vɛ̃ sɔkɔ Yesu kɔ̃ nɛ à wɔ. Wǎh kè
wɔ yah, à kè yahle.
35 Képah náh, pè à syɪ dahnɪ yõ. Pǎh à syɪ tɛ, pè ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi pé
wɛ̃ wrɔ́.
36 Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ nɛ́npɔ́ à ǹnɛ n syɪkɪ nɛ nɛy káh pɔ à pwah mɔ.
37 Yõ nɛ̂ yõ-á pè syɪ ǹnɛ, pè sȍ mɛ kè wãrkɪ syɪ sah ǹ yȍtah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Yesu ye yɔ̀, nɛ̂-á Nsyifunɔ yȍtɛ̃nɛ.»
38 Kèlékɛ̃ pɪ́pú nɛ́pɪ̂̃ nímí yɪ́syɔ́ tɔ sȍ mɛ syɪ́nɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ tnɔ̂. Núkú sȍ
mɛ ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, ní-ò mɛ ǹ gbɛ̃yɪ̀nɛ̀ sȍlɛ.
39 Wɛ̃kɔbɪ nónó-à kɔ pɔ n sɔkɔ, pě pé ywɔ̃lɛ n mɔ ǹ tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ
40 nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sȍ nɛ páh kɪ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ, tɛ́ kɪ fɛ̃ kè
tɔ̃ mɔ sèpɪ̀n tɔ̃nɪ̀ wrɔ́, ńkɛ̃ Liyel Pídɪ̋-à kɪ nɛ̂ ǹnɛ, à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ. À
tiki n to dahnɪ yõ kɛ̀.
41 Sɛ̃ ye, sárká syɪ́nwɪ̀lkɪ̀pu yȍtãm ànɛ̂ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú, ànɛ̂
kwil yèwàhnɪ̀ tɔ sȍ mɛ kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ,
42 wǎh túkù pwah mɔ, tɛ́ kɪ tɛ̃ ǹ gblɔ̌y wɔ pwah mɔ kwlɔ nɪ? Yisrayel
yȍtɛ̃ tɛ̃-à kɪ nɛ̂ ǹnɛ, à tiki n to dahnɪ yõ núkúnúkú, pé mó sɛ̃ ǹ yõ kɛ̀.

43 Á kó ǹ sõnɔ sah Liyel yõ, té kè yo ńtẽnɛ nɛ ǹ Pídı̃́-á pélɛ nı? Ǹ tyí-à kı mɛ nɔ Liyel tyí, à à pwah mɔ núkúnúkú wɛ́.

44 Kèlékɛ̃ pípú nónó tɔ-á sɔ̃̀ syínɔ́lɛ ǹ tnɔ̂, pépi tɔ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ sɛ̃́ntɛ̃̀ ólɛ.

Yesu kúnɔ́lɛ

45 Gbĩ-á mɛ yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ, fɛ̃́ntũ̂ mɔ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, pópó à pɔ nɔ lɛ́rínɔ́ tɔ̃́nɔ́ tyí.

46 Lɛ́rínɔ́ tɔ̃́nɔ́ nópi-á sɔkɔ, Yesu kah yo yı̃́npɔ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yeli, Yeli, lama sabakıtani?» Nɛ̂ kɔ́r-á: Ǹmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kwâh nɛ̂ pı té á ń fin mɔ?

47 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù-á ǹ yónmɔnɔ mɛ̀ noh, pè nɛ ńkɛ̃́, wǎh mɛ Yelilɛ n ye n yah oo!

48 Nɛ́npɔ́ swɔ, pé sɔkɔ yó to kyı sènsúkúrí tɔkɔ fõ yɔ̃̀yɔ̃̀kè ni sɔkɔ, à dyı mɔ gbey yó vyãh tyí, té kè nɔ ǹ tyí nɛ à wɔ.

49 Pé tɛ́ló mó mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, pé ye yı̃n sɔ̃́, Yeli mó pɔ à pwah mɔ pé yah ǎtrɛ.

50 Ǹtɛ Yesu mɛ tõ kah de syi té yah kwlɔ.

51 Képah tɛ̃́nɛ, fwɔ nɛ̂-á dyínmɔnkàhsàhnɔ́lɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ, kè tɔ tóló nínɔ́ à tɔkɔ ké yɔ̃̀tah tyí, à kyı dal mɔ ké sètàhkı̀ sɔ̃̀ tyí. Tɛ́ sétáh mɛ syah, légbyɔ̃̀ gboke,

52 léyɑ̂̃l yıkı mɔ, Liyel yõ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ ku sɔkɔ tɛ, pé náhnáh lékyı̂ mɛ yilki mɔ.

53 Képah náh, té mɛ wil léyɑ̂̃l sɔkɔ Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, té de Yerusalɛmı kwil sɔkɔ Liyel-á képah nɛ̂ yah tɔkɔ. Névye náhnáh yı̃́ tɛ̃ pé yõ.

54 Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ ànɛ̂ nónó tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n syıkı ǹnɛ, pépi-á sétáh syahrı mɛ̀ wɛ à tahlı tyi nónó tɔ-á pı, tíkí pè kah tɛ̃. Pè mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Kègbı yõ, dı̃́ mɛ̀nɛ, Liyel Pídı̃́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ.»

55 Tɛ́ syɔ́ náhnáh tɔ sɔ̃̀ mɛ yı̃n tɛ̃ fı̃́ té mɛ n yah. Kalile duku sɔkɔ ye kénɛ syɔ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, à n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.

56 Makadala kwil Mari sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ, à tahlı Nsyakı ànɛ̂ Nsyosɛfu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Nsebede dı̃́npı̀ yṹnɛ.

Yesu lékó yı̃́nɔ́lɛ

57 Ńvı̃́-á pɔ nɔ, tàh dı̃́ yó pɔ de, nɛ̂-á sɔ̃̀ n wil Arimatı kwil sɔkɔ. Kénɛ dı̃́ yı̃n ye Nsyosɛfulɛ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ.

58 Ǹmɔ mɛ kyı wil Pilati tyí, à Yesu lékó ni ǹ tyí. Á mɛ nɛ pè ǹnɛ à kõ.

59 Pǎh ké wɛ̃̀kìlɛ à kõ, à mɛ ǹ lékó tɔkɔ tɛ́ à plo fwɔ gbró snɔ́lɛ.

60 Nsyosɛfu-á sɔ̃̀ pè kõ pè diki sɑ̃́n nɛ̂ tũ sah ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ tyílɛ tɛkı sɔkɔ, à kyı à dah mɔ képah sɔkɔ. Képah sɔkɔ, té dáh-ǹgbɛ̃ yó pil pɔ ké yah vike té sɔkɔ.

61 Tɛ́ légbı̃́nɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̆nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ diki yah yèsreynɛ.

62 Tɛ́ kénɛ yòh sõnɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ pě pélɛ n vi n sah pé mı mı yòh sõ yı̃nnɛ. Ké dı̃ndallɛ, sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kı̀ kɔ́pú mɛ wɛ̃ sɔ̃̀ tɛ̃ kyı wil Pilati tyí,

63 tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yȍtɛ̃, pé dyɔ-á to kõ nɛ, kénɛ névye pílkí-ò-á lésõ mɛ
kè yo sah ǹ kú-ńkɛ̃̋ sɔkɔ nɛ, pâh pɔ ku, ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, pé lékó-á kɩ yilki
mɔ.
64 Képah yĩnnɛ, ńkɛ̃́ à sràsyíbí kɔ̃ pè diki syɩkɩ pɔ nɔ sèpȉn tɔ̃̋nì tyɩ́.
Képah-à pí-ńkɛ̃̋nɛ, ǹ tȍ sɑ̃̋hpú-á kɩ n syah n pɔ ǹ lékólɛ n yĩ n wilki, tɛ́ kɩ
névye syah nɛ ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah tɛ̃̀-á kɩ tɔ̃ névye pilki kal gben tɛ̃̀nɛ.
65 Pilati mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, tyah syɩ́kípú-á yɔ̀. Ńkɛ̃̋ pè kyɩ diki mɛ̀nɛ n syɩkɩ
pǎh mɛ ké tyɩ́ sɔ̃́.
66 Pè mɛ sɔkɔ à kyɩ diki yah dáhkì mɛ̀ pɔkɔ mɔ, tɛ́ tyah syɩ́kípú kɔ̃ pè
kélɛ n syɩkɩ.

28

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, dimansyi sõ séngbɔ̃́ púsɔ́lɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂
ǹ ní-ò Mari kyɩ diki yõ.
2 Nɛ́npɔ́ swɔ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ pɩ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̂̃nyõ tȍnpɩ yɔ́ mɛ tiki
pɔ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ pil to diki yah, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ ké yõ.
3 Ȁ sȍ mɛ n kõ kyòo pȕ sɔ̃́ yĩkiri, tɛ́ ǹ flɔ mɛ píkínɔ́lɛ prɛ́yy.
4 Tɩ́kí ànɛ̂ wɩ́lsyahrɩ tɛ̃ tyɩ́, tyah syɩ́kípú markɩ.
5 Képah sɔkɔ, yɩ̂̃nyõ tȍnpɩ mɛ yo syɔ́ tyɩ́ nɛ: «Yé káh tɩ́kɩ́ pɩ. Mé pĩ nɛ
Yesu-á yé n yah n kɔ̃, pǎh nɛ̂ syɩ dahnɩ yõ.
6 Ȁ náh mɛ ásȍ̂, ǹ lékó yilki mɔ à yĩnɛ wǎh lésõ kè yo sah sɔ̃́. Yé pɔ n
yah ǹ snɛ́kínmɔ-ńsahlɛ,
7 yè mó n kyɩ kè yo súú ǹ tȍ sɑ̃̋hpú tyɩ́ nɛ, ǹ lékó-á yilki mɔ. Tɛ́ wǎh mɔ
pé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ. Pǎh kɩ kyɩ à wɛ nɛ́npɔ́. Nɛ̂-á sȍ mɛ ń tyɩ́ yo yo
tɛ̃̀nɛ yé tyɩ́, képah ye yɔ̀.»
8 Pè mɛ yal súú nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tɩ́kɩ́lɛ pé sɔkɔ nìvìnì ǹgbɛ̃ tɔlɛ fɛ̃̀kìnmɔnɔlɛ
ké sɔkɔ, à n to n yuku yĩ mɛ̀ yɑ̃̋h-ńsah Yesu tȍ sɑ̃̋hpú tyɩ́.
9 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu núkú pè yohnɩ tɛ́ nɛ: «Mé n wɛkɩ yé tyɩ́.» Syɔ́ nɔ́pi
mɛ nɔ de ǹnɛ, tɛ́ ǹ gbyȇ̂h tɛ̃ à gbɩ́lkínɔ́ sah ǹ yõ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé káh tɩ́kɩ́lɛ n pɩ. Yé kyɩ n yo ń
yũ̋npyé tyɩ́ nɛ, pè yuku Kalile mara sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè kɩ wɛ ńnɛ.»

Tyah syɩ́kípú tyɩ̂pɩ́nìnɛ

11 Syɔ́ nɔ́pi-á mɛ wɛ̃̀kì yõ gbɩ̃̋ nɛ̂nɛ, tyi nónó pól-á pɩ, sràsyíbí nónó-á sȍ n
syɩkɩ diki mɛ̀nɛ, pé túkù pɔ kwil sɔkɔ, à pɔ sè yo sárká syɩ́nwȉlkȉpu yȍtãm
syah.
12 Képah sɔkɔ, sárká syɩ́nwȉlkȉpu yȍtãm nɔ́pi ànɛ̂ kwil yèwàhnì wɛ̃ tuke
mɔ à yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ sràsyíbí kɔ̃,
13 tɛ́ pè syah nɛ pàh kɩ pɩ pè yo nɛ, ǹ tȍ sɑ̃̋hpú-á pɔ ǹ lékó yĩ wilki lékɑ̂̃hnɛ
tɛ́ pé sah dɔy sɔkɔ.
14 Kwɩ́ltãm yȍtɛ̃ dɩ̃́-à kɩ sɔ̃́ kè noh, pépi-á kɩ kè niri pè kɔ̃ pè náh yṍtír wɛ
n pi ké sɔkɔ póllɛ.
15 Tyah syɩ́kípú mó pɔ́ mɛ̀ syi tɛ́ kè pɩ pé yóré yõ. Képah tɛ̃̀nɛ, yĩ mɛ̀ tɔ̃
mɔ Nsyifunɔ nɩyṍ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyɩ́.

Yesu wɛ́nɔ́lɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú tyí ǹ lékó yîlkînmɔntɛnɔ náh

16 Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃núkú mɛ sɔkɔ Kalile mara yɔ̃lɩ yõ, wăh lésõ
ńyãh tyí yo sah pé tyí.
17 Păh kyɩ à wɛ, pè à gbilki, ǹtɛ pé túkù sȍ mɛ tɔ̀tɔ̀lɛ n pɩ ǹ tyí sɔkɔ.
18 Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yõtɔ̃rí pól ye ńmɔ gbȍ dahbɩ
yȋnyõ ànɛ̂ sétáh yõ sɔkɔ.
19 Yé kyɩ kwlo kwlo pól névye pɩ ńmɔ tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ, yè mó pè wel n wilki
ni sɔkɔ Sú Liyel, ànɛ̂ Píɗɩ́, ànɛ̂ Liyel Mirki yĩn yõ.
20 Máh tyi nónó kõ sah yé kɔ̃, yè mó pè kwɔ sélɛ pè kɔ̃ pè sélɛ n pɩ. Tɛ́
ńmɔ kɩ mɛ yélɛ sõmɛső, fɔ́ɔ́ kɩ kyɩ syɩ kèkõyő tyɛ́nɔ́ tyí.»

Markɩ-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Ń yṹpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ̃́ mɛ̀nɛ n kar,

«Nɛ̂ mɛ Yesulɛ?» Píkínyahnɔ yɔ́ ye, no pól yĩnɛ pè pé gblɔ̌y piki yah kélɛ. Wâh sɔ̃ mɛ Yesu pĩ di mónɔ́lɛ, képah náh pɩ, á náh ǹ tyí noh yah póllɛ: No pól kɩ fɛ̃ gbah tɛ̃ à pĩ pallɛ.- Sɛ́bɛ̃́ nɛ̂-á á tɛ̃ yĩn á gbɔ̃̀, képah kɩ píkínyahnɔ mɛ̀ yah yo ǹ syah, kɩ Yesu dùkùlɛ ǹ wɛ̃kɩ. Dĩ́ yɔ́ ye wãrkɩ kélɛ di mónɔ́lɛ. Kénɛ dĩ́ yĩn ye sɔ̃̀ Markɩlɛ. Kè Yesu min pɩ dùkù tyílɛ n yo, ànɛ̂ ǹ tyípínìnɛ, ànɛ̂ ǹ wɛlɔlɛ. Sépi n tyah ǹ tyípínì tyí, à pɔ nɔ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ń yúkúnɔ́ tyí. Képah n wɛ̃kɩ nɛ, Yesu-á pɔ Liyel tɔ̃́rílɛ, tɛ́ wǎh fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y tíkínmɔnɔ yõ, névye pwáhnmɔ yĩnnɛ.

Kénɛ sɛ́bɛ̃́nɛ, Bibili tyah yɔ́ ye nɛ̂-á Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́ ǹgbɛ̃nɛ. Képah fĩ́ yɔ́ ye.

Yé kɩ fɛ̃ kyɩ wɛlɔ yísyɔ́ wɛ, sé pĩ́nɔ́ kɩ mɛ tah. Tɛ́ pɔ́kɔ́nmɔnɔ mɛ dùkù-à mɛ, ké tyàh-ǹsah, kè álɛ n wɛ̃kɩ nɛ, wáh kɩ fɛ̃ wɛy mɛ̀ yah yónɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ tyɛ́-ńsah sɔkɔ.

Ǹtɛ, wâh tɛ̃ yĩn nɛ̂ kar kwlɔ, á kɩ yah tɛ sɛ́bɛ̃́ tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Ké kèpìkì wɛy wãrkɩ dùkù tɔ mɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ ké wĩn wɛynɛ.

Yé pól pĩ nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-á túkù n ye «Lékã́m Pèpɛynɛ», túkù ǹnɛ n ye «Liyel Mírkílɛ». Tɛ́, Liyel wɛy vĩ̀nmɔnɔ sɔkɔ, yĩn núkú ó ye kɩ fɛ̃ yah tɔkɔ képah yĩnnɛ. Ǹtɛ, áyáh «Liyel Mírkí» yah tɔkɔ, kè náh pɩ nɛ, képah sɔ̃ á tɔkɔ kṹmm yõ dɛ́! Á mɛ ké tyí nɛ, yépi tɔ lékã́mnɛ á kɔ̃ ké tyí yõ. Ké ye dùkù yɔ́ lékã́m se mɛ yé tyí, yé kɩ fɛ̃ á kɔ̃?

Ȁ wil yĩn mɛ̀ tyí sɔkɔ, wâh tir yɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ ké yo dùkù náh plɛ wĩn wɛy sɔkɔ áwɔ yah, gbah n tɛ̃ kè yo á syah.

Liyel pèpɔrɩ pɩ á tyí ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Liyel pi Yesu *Krista nìvìnì wɛy sã́n tyàh-ǹsah ye yɔ̀.
2 Sɔ̃-á kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò *Yesayi sɛ́bɛ̃́ sɔkɔ nɛ:
«Yah, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ,
à kɩ pɔ á wɛ̃̀kì tɔ̃ sah á tyí.»
3 Ǹnî yɔ́ yĩ́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Yé Tɛ̃-ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kì tɔ̃ sah,
yé kè pɩ tómm!»*
4 Kǎh wãrkɩ sah sɔ̃, sɛ̃ ye *Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ pɔ wil mɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. Ȁ tyah n yo n kɔ̃ névye tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mɔ́ *wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á kɩ pé tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
5 Képah tɛ̃́nɛ, Yude kwlo névye pól, ànɛ̂ tɔ̃ Yerusalɛmɩ névye pól sɔ̃̀ mɛ n
pɔ n pɔ ǹ tyí, n pɔ pé tyípêl yo névye pól yĩ́ yah, tɛ́ ǎ pè wel n wilki Yurdɛ̃
yɔ sɔkɔ.

---

* **1:3** 1.3 - Yah n tɛ Yesayi 40.3 sɔkɔ.

6 Tɛ́, Nsyɔ̃ sɔ̏ mɛ yȁhmíkɩ̀ yɛ̀ fwɔ̀mɔn mɔ, tɛ́ ǹ syĩ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Ǹ yõkelɛ
sɔ̏ sègblo ànɛ̂ syĩrɩ ye.
7 Á sɔ̏ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Névi nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi ńmɔ náh, ǹmɔ ye gblò
kal ńmɔlɛ. Ǹmɔ tɛ̃ náh yĩnɛ mé kɔ yĩn, ǹ gbáhkɩ̀ lékyêh sro dɛ.
8 Ǹmɔ ye yélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹmɔ kɩ pɔ yé wel n wilki n pi
*Liyel Mírkí sɔkɔ.»

Yesu wèlnwȉlkȉnɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̏nmɔnɔlɛ

9 Légbĩ́nɛ, Yesu wil Nasarɛtɩ kwil, Kalile sétáh yõ, à pɔ Nsyɔ̃ kɔ̃ à à *wel
wilki Yurdɛ̃ yɔ sɔkɔ.
10 Tɛ́, wăh n wil ni sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yȋnyõ wɛ kè n yɩkɩ n mɔ, tɛ́ *Liyel
Mírkí tiki ǹ yõ, dàhyɔ̏kèpil sɔ̃.
11 Légbĩ́nɛ, yĩ́npɔ̃ yɔ́ n wil Liyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ńmɔ nɩ̀dɛ̀ Pi
núkúnínɛ. Á tyí nɔ yĩ́ ń tyí kègbɩlɛ.»
12 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel Mírkí à tɛ̃ yuku gbɛ̃̏nnɩ sɔkɔ.
13 Á sèpȉn tíkíníní pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ *sétȁn yɔ̃̏tɛ̃ pɔ ǹnɛ n tɔ̃ n mɔ. Á sɔ̏
mɛ gbɛ̃̏nkyɔ nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ *yȋnyõ tɛ̃̏ntõbe mɛ ǹ tɛ̃-ǹsahlɛ n yah.

Yesu yɛ̃̏nkyɔ tɛ̃̏pú nɛ́pȋ ǹyɛ̂h ye

14 Képah náh, pè pɔ *Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Ǹ
déntɛnɔ náh wɔ̀kɔ̀npèkè, Yesu yuku Kalile sɔkɔ, à kyɩ tyah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy
sɛ̃́nnɛ n yo n kɔ̃, nɛ̂-á wil Liyel tyí.
15 Á nɛ: «Gbĩ́ nɛ̂ tyí-á sɔ̏ yo sah, kè mɛ de tɛ. *Liyel tɔ̃̏rí mɛ yĩni tɛ̃ tɛ. Yé
yé nnɔ vi mɔ, yé mɔ́ sɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɛ̃́n yõ!»
16 Wăh sɔ̏ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yɛ̃̏nkyɔ tɛ̃̏pú nɛ́pȋ
nímí wɛ, Simo, ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̏ndĩ́ Andrelɛ. Pè sɔ̏ mɛ yɛ̃̏nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min
yɛ̃̏nkyɔlɛ n tɛ̃ yɔ sɔkɔ.
17 Á yo pé tyí nɛ: «Yé pɔ ńmɔ náh. Mé kɩ yé pɩ névye tɛ̃̏púlɛ Liyel tyí.»
18 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃̏nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah, tɛ́ ǹ sɔ̏ tɛ̃.
19 Wăh tɔ̃ kɔ yuku yahlɛ kwéy, à kyɩ Sebede wɛ̃̏npȉ wɛ, Nsyakɩ ànɛ̂
Nsyɔ̃nɛ. Pè sɔ̏ mɛ pé krótókè sɔkɔ, mɛ yɛ̃̏nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃ n sah.
20 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, à pépi tɔ ye yah. Pè núkú yal pé sú ànɛ̂ ǹ tɔ̃̏npɩbɩ tnɔ̂
krótókè sɔkɔ, tɛ́ ǹ sɔ̏ tɛ̃.

Yesu tɛ̃̏nwɛnɔlɛ sétȁn yõ

21 Képah náh, wăh nónó ye, à yuku pélɛ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. *Mɩ mɩ
yòh sɔ̃́lɛ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n kwɔ.
22 Nónó-á sɔ̏ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pé gbȁn du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ.
Tir yɔ́ náh, kè náh sɔ̏ mɛ núkúlɛ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̏kɩ̀ kwɔ́pú tyílɛ. Ǹmɔ
kwɔ dùkù sɔ̏ mɛ yɔ̃̏tɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ, képah ye.
23 Ké légbĩ́nɛ, kè pɔ yĩnɛ, dĩ́ yɔ́ sɔ̏ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, *sétõlɛ ǹ sɔkɔ.
Á mɛ yuku gbo mɔ nɛ,
24 kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pépi tyí nɩ, Nasarɛti Yesu? Á se pɔ pépi
yíkí-ńsah nɩ? Páh pĩ nɛ, pi kɛ̃́-á ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á wil Liyel tyí.

---

† **1:14** 1.14 - Képah yah kɩ n yo n pi Markɩ 6.17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

25 Képah tɛ̃nɛ, Yesu dírí kõ sétõ mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí: «Á vyãh vike, ǹ tɛ́ n
wil dɩ́ mɛ̀ sɔkɔ!»
26 Képah sɔkɔ, sétõ dɩ́ mɛ̀ yike kègbɩlɛ, tɛ́ de syi náhnáh, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ.
27 Képah névye gbɛ̃̀n du. Pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kwâh nɛ̂ se sɛ̃
nɩ? Kwɔ́nɔ́ késɛ̃́n yɔ́lɛ à n pɩ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ. À fɛ̃ n wɛkɩ sétɛ̃̀n tɔ yõ, tɛ́ sè n
sah ǹ tyí yõ.
28 Kénɛ ní yõ, Yesu yĩn gbílkínɔ́ tɔ̃ mɔ Kalile kwlo pól sɔkɔ.

Yesu yámpú náhnáh dɛ mɔ

29 Pǎh yal *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pè núkú yɔ̃ sɔkɔ de Simo ànɛ̂ Andrepi
gbô. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ.
30 Tɛ́ Simo dɛ́ysê sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ wílvyɛ̃́hnìnɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, pè mɛ kè yo
Yesu syah.
31 Wǎh kè noh sɛ̃, à nɔ de pi mɛ̀ tnɔ̂, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ tɛ̃ à yilki sah. Ǹ wílvyɛ̃́hnì
núkú tyɛ, à mɛ yuku tyah pɩ̃́nnɛ n pɩ pé tyí.
32 Gbɩ̃́yɩ̃́-á de, névye pé yámpúnɔ pól twah pɔ Yesu tyí, ànɛ̂ *sétɛ̃̀n-á mɛ
dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ.
33 Kwil névye pól pɔ tuke mɔ kénɛ gbô yah sɔkɔ.
34 À mɛ yámpú duke duke náhnáh dɛ mɔ, tɛ́ sétɛ̃̀n náhnáh yĩni wilki, sǎh
mɛ de nónó sɔkɔ. Sè sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ, nɛ dùkù nɛ̂-á ǹnɛ. Képah ye, à yahle
nɛ, sè káh nɛ n wɛkɩ.

Yesu Kalile kwlo pól kɔ kɔ̃

35 Séngbɔ̃ púsɔ́, tyah syɩ̀ syɩ̀ sɔkɔ, Yesu yuku wil wɔ̀kɔ̀. À yuku gbɛ̃́nnɩ
sɔkɔ, à kyɩ tyah Liyellɛ n ni.
36 Képah sɔkɔ, Simopi yuku tyah ǹnɛ n yah n kɔ̃.
37 Pǎh kyɩ à wɛ, pè à syah nɛ, névye pól-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃.
38 À mɛ yo pé tyí: «Á ye yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Mé yĩnɛ mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy
sɛ̃́n yo nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ. Ǹ pɔ́nɔ́ yõ ye képahlɛ.»
39 Képah sɔkɔ, à kyɩ Kalile tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ, mɛ Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ pé
*Liyel ní-ńtɛ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ *sétɛ̃̀nnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

40 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *tótɛ̃ yɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ, wàh
mɛ ké tyí, wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ.
41 Wǎh yo sɛ̃, ǹ yãm Yesu tɛ̃. À mɛ ǹ gbɔ̃̀ tɔ̃ ǹ yõ, à tũ ǹ tyí, tɛ́ nɛ: «Mé
mɛ ké tyí, á kɩ dɛ!»
42 Nɛ́npɔ́ swɔ, *dú núkú à fĩn mɔ, à mɛ dɛ.
43 Képah sɔkɔ, Yesu núkú à tɛkɩ mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ,
44 à noh yɔ̀, à káh kè yãh nɛ tyí dɛ́! À kyɩ ǹ gblɔ̃̌ynɛ *sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃
wɛ̃kɩ. Ǹkɛ̃, *Moyisi-á sɔ̃̀ *sárká nɛ̂ tyí yo, tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó
képah wilki, nɛ̂-á kɩ no pól wɛ̃kɩ n pi nɛ, wǎh dɛ.
45 Ǹtɛ, dɩ́-á yal ǹ tnɔ̂, tir nɛ̂-á pɩ ǹ tyí, à kyɩ tyah kélɛ n yãh n kɔ̃ no pól
tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu náh tɔ̃ sɔ̃̀ fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y wɛ̃kɩ n pi kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. À sɔ̃̀
mɛ gbɛ mɔ tɛ̃ kwlolɛ, kégbɔ́ sɔkɔ, tɛ́ névye n wil tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ, à n pɔ n
pɔ ǹ tyí.

2

Yesu sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ mɔ

1 Sèpĩn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ syɩ pɔ Kapɛrnayim sɔkɔ. Névye-á
kè noh nɛ, wǎh mɛ gbô,
2 tɔ́wû yɔ́ tuke pɔ tyah fyãh. Tɛ̃-ǹsah ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ kélé yah tɔ sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, à tyah ǹ wɛynɛ pélɛ n kwɔ.
3 Légbɩ̃́nɛ, nósyɔ́ pɔ ǹ tyí sèkùkù yɔ́lɛ. Népĩ̂ ǹyêh sɔ̃̀ mɛ à twah.
4 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, pè náh sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ n de n pi ǹ tnɔ̂. Pè dɔkɔ
gbɛ̃́ntɩ̃̂n yõ, kye ǹ mɛ́-ńsah tírrlɛ, tɛ́ sèkùkù mè tiki mɔ kénɛ pwɛ̃̀hlɛ ǹ sɛ̃
sɛ̃ kwâh yõ ǹ yah sɔkɔ.
5 Wǎh kè wɛ, pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à yo sèkùkù mè tyí nɛ: «Ń pídɩ̃́, á tyípêl ye
yõ mɔ ǹ kõ.»
6 Képah tɛ̃̌nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̌kɩ̀ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɛ̃̌nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ,
pè tyah n sõ nɛ,
7 sɔ̃́ se pɩ, tɛ́ dɩ̃́ mè n wɛkɩ sɛ̃́ nɩ? Liyel yĩn-á à n yɩkɩ. Ké névi se mɛ kɩ
fɛ̃ tyípêl yõ mɔ névi kõ, nɛ́ Liyel náh nɩ?
8 Képah sɔkɔ, wǎh núkú pé fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃́ pɩ, tɛ́ yé
fɔkɔ sõnɔlɛ sɛ̃́?
9 Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mè tyí nɛ, ǹ tyípêl-á yõ mɔ à kõ, képah náh
pɩ, à yuku, ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ?
10 Ǹtɛ, yé pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ *Névi Pi tyí, kɩ fɛ̃ tyípêl yõ mɔ névye kõ,
tɛ́ à sah sétáh yõ.»
11 Képah ye, à yo sèkùkù mè tyí: «Mé kélɛ n yo á tyí, yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh
tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á gbô.»
12 Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ núkú yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ sɔkɔ no pól yɩ̃́ yah. Kè pé
pól gbɛ̃̀n du. Pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pé náh sɛ̃́nkõ wɛ
yah.

Yesu Levi ye

13 Képah náh, Yesu tõ n syɩ yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ
n pɔ n pɔ ǹ tyí, à pélɛ n kwɔ.
14 Wǎh pɔ n sɔkɔ, à Alfe pídɩ̃́ Levi wɛ tɛ̃̌nɔ́lɛ mɔ́rí syí-ńsah wɔ̀kɔ̀. Á mɛ
yo ǹ tyí nɛ, à yuku pé sɔ̃̀ tɛ̃. Levi mó yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
15 Pǎh kyɩ tyah yõkelɛ n yõ Levi tɩ̃̂nnɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mɔ́rí syípú, ànɛ̂ Liyel
wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̌pú náhnáh sɔ̃̀ mɛ n yõ ǹnɛ, ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. Kénɛ névye
dùkù náhnáh ye sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, képah ye.
16 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̌kɩ̀ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ *Farisiyɛ̃nɔlɛ, pépi-á
à wɛ à mɛ n yõ ànɛ̂ kénɛ névye dùkùlɛ, pè yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kû se pɩ,
tɛ́ à n yõ mɔ́rí syípú, ànɛ̂ Liyel wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̌púlɛ fɩ̃́ núkú nɩ?
17 Yesu-á kénɛ wɛy noh sɛ̃́, à yo pé tyí: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ
yétɔ̂ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh sènpɩ yétɔ̂lɛ di? Névye nónó-á n sõ nɛ,
névye tír tír-á pélɛ, mé náh pɔ pépi ye yĩnnɛ. Ǹtɛ, nónó-á pĩ nɛ, tyípêl
pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Yesu-á nɛ̂ yo nɩ̂kɩ̀ tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ

18 Sṍ yɔ́lɛ, *Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ tɔ̀ sấhpú ànɛ̂ *Farisiyɛ̃nɔ sɔ̀ mɛ níkì tɛ̃.
Névye mɛ kyɩ Yesu piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ Nsyɔ̃ tɔ̀ sấhpú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ
tɔ̀ sấhpú mɛ níkì tɛ̃, tɛ́ ǹmɔ *tɔ̀ sấhpú náh mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ n pɩ nɩ?
19 Wǎh képah noh sɛ̃, à yo pé tyí: «Yépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, fúr pí-ò-á nónó ye,
pè se kɩ fɛ̃ fúr yõke yahle, tɛ́ kɩ fúr pí-ò sah pé nɩyṍ? Pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ pé
nɩyṍ, pé náh fɛ̃ yõke yahle n pi.
20 Ǹtɛ, gbĩ́ mɛ n pi, pè kɩ pɔ pɛ mɛ̀ wilki pé nɩyṍ. Ké lésõlɛ, pè kɩ pyě
níkì tɛ̃.
21 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ fwɔ sấn tɔkɔ, à kɩ fwɔ dyàh min n pi. Wâh képah
pɩ, fwɔ sấn kɩ fwɔ dyàh kú-ńsah tɛ́y yɔrɩ yɩkɩ ńtɔ̃, ké pwằh kɩ gbɛ mɔ.
22 Ànɛ̂ tɔ̃, névi náh fɛ̃ dìvɛ̃ sấn mɔ n pi pley di sɔkɔ. Dìvɛ̃ sấn-à fũ, kè
kɩ pley nɔ́pi sɛkɩ. Dìvɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ kɩ yɩkɩ. Képah ye, dìvɛ̃ sấn ye yĩnɛ
mɔ́nɔ́lɛ pley snɔ́ sɔkɔ.»*

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

23 *Mɩ mɩ yòh sṍ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̀ sấhpú sɔ̀ mɛ n kɔ n kah sèmukɔ
swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̀ sấhpú tyah sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n yuku
wɛ̃kì yah.
24 *Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃, pè tyah Yesulɛ n piki n yah nɛ, à yah, kû
se pɩ, tɛ́ tir nɛ̂ náh yĩnɛ pínɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sṍlɛ, ǹ tɔ̀ sấhpú kélɛ n pɩ nɩ?
25 À mɛ yo pé tyí: «Kwɛkɩ-á lésõ *Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye kah tɛ̃ sṍ nɛ̂nɛ,
tɛ́ yõke wɛ́-ńsah náh mɛ pé tyí, pǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah di?
26 À náh sɔ̀ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ di? Búrn nónó-á sɔ̀ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yɔ̃,
à náh sè tɔkɔ tah, tɛ́ ǹ náhtãn tɔ kɔ̃ pè tah di? Ké légbĩ́nɛ, Abyatar ye sɔ̀
*sárká wìlkìpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Tɛ́ névi yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̀ yĩnɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ,
nɛ́ sárká wìlkìpu yɔ̀tãm náh.»†
27 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Mɩ mɩ yòh ye sah névi yĩnnɛ, ǹtɛ névi
náh mɔ mɩ mɩ yòh yĩnnɛ.
28 Képah ye, *Névi Pi pɩ mɩ mɩ yòh ńtɛ̃ yɔ̀tɛ̃nɛ.»

3

Yesu dĩ́ yɔ́ dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sṍlɛ

1 Képah náh, Yesu ǹ syɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ,
dĩ́ yɔ́ sɔ̀ mɛ gbɔ̀lɛ kúnɔ́lɛ.
2 *Farisiyɛ̃nɔ mó tyah Yesulɛ n yah, wàh kɩ ńtyĩ́nɔ à dɛ mɔ n pi *mɩ mɩ
yòh sṍlɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo gbɔ̀nkù dĩ́ mɛ̀ tyí nɛ, à yuku n pɔ yĩn névye
nɩyṍ.
4 Tɛ́ no piki yah: «Tir nɛ̂ wɛ̃kì mɛ kɔ̃nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sṍlɛ: Pèpɔrɩ se yĩnɛ
pínɔ́lɛ, tɩ̂ pèkè se? À névi wilki kũ sɔkɔ, tɩ̂ à tɛ̃ ko mɔ?» Ǹtɛ, pè náh tir yɔ́
yo.

---

* **2:22** 2.22 - Pè sɔ̀ ni ànɛ̂ wɔ wɔ yîlɛ n mɔ pilki sɔkɔ ǹgbòlɛ. † **2:26** 2.26 - Yah n tɛ 1 Samuwɛl 21.2-7 sɔkɔ.

5 Képah sɔkɔ, wăh pè yah yah yésyȇhlɛ fɔ̀kɔ̀vyȁhnɩ̀ sɔkɔ, ǹ yah kwɔ pé
kùkùtăhkɩ̀ tɛ̃ tyí. Ȁ mɛ yo dɩ̋ mɛ̀ tyí: «Á gbȍ tɔ̃!» Ȁ mɛ ǹ gbȍ tɔ̃, kè núkú
pɩ ké vilɛ.
6 Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃, pè yuku wil kénɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à
núkú kyɩ wɛ̃ tuke mɔ ànɛ̂ yȍtɛ̃ dɩ̋ *Yerɔdi náh névyelɛ Yesu tyí sɔkɔ, păh
kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ à wɛ n ko n mɔ n pi.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu tyí

7 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tȍ sɑ̋hpú yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɛ́ tɔ́wû
ǹgbɛ̃ yɔ́ sȍ mɛ ǹ sȍ tɛ̃. Pé túkù n wil Kalile, túkù mó n wil Yude,
8 ànɛ̂ Yerusalɛmɩ. Túkù n wil Yidume, túkù n wil Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.
Túkù mó n wil Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Kénɛ tɔ́wû ǹgbɛ̃ ye kyɩ wil
ǹ tyí. Pè sȍ ǹ tyípínɔ́ noh, képah yĩn ye.
9 Kăh pɩ sɛ̃, Yesu yo ǹ tȍ sɑ̋hpú tyí nɛ, pè krótókè yɔ́ tɔ̃ sah pé kɔ̃, tɔ́wû
káh pɔ pé fyãh.
10 Wăh sȍ mɛ névye náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, yámpú pól sȍ mɛ n to n tuke
ǹ yɔ̃ nɛ, pé wɛ tũ ǹ tyí.
11 Tɛ́ *sétȁn-á sȍ mɛ nónó sɔkɔ, păh à wɛ, pè pé gbètukunɔlɛ n di n pɔ ǹ
yah, tɛ́ n yo ǹ tyí dénsyinɔ sɔkɔ nɛ, Liyel pi-á ǹnɛ.
12 Képah sɔkɔ, à dírí kɔ̃ pé yɔ̃, tɛ́ nɛ, pè káh pé dùkùlɛ n yo.

Yesu nɛ́pȋ gbɔ̃nimȋ yah wilki pɩ ǹ tȍ sɑ̋hpúlɛ

13 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, tɛ́ wăh sȍ mɛ nónó tyí, à pè ye. Pè pɔ ǹ
tyí.
14 Sɛ̃ ye sȍ, à yah wilki kènɛ nɛ́pȋ gbɔ̃nimínɛ, à pɩ ǹ tȍnpɩbɩlɛ. Nɛ, pè nɛ
n mɛ pé tnɔ̂, pé nɛ n wɛ n tɔ̃ pé wɛy pèpɛy yo n kɔ̃ yĩnnɛ.
15 Tɛ́ tɛ̋nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ̂-á kɩ fɛ̃ *sétȁn yĩni n wilki n pi.
16 Nɛ́pȋ gbɔ̃nimí nɔ́pi yĩni wɛ yɔ̀: Simolɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah Pyɛrɩlɛ.
17 Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ gbɛ̆ndɩ̋ Nsyɔ̃nɛ, pépilɛ, Sebede wɛ̋npɩ̀ ye sȍ. Ȁ pépi yĩn
sah Gbanɛrsyɛsilɛ, ké yɔ̃ ye «nónó-á gbɛ̆nséntɑ̋hkɩ̀ sɔ̃».
18 Andre tɔ sȍ mɛ, ànɛ̂ Filipe, ànɛ̂ Bartelemi, ànɛ̂ Matye, ànɛ̂ Toma, ànɛ̂
Nsyakɩ, nɛ̂-á Alfe pídɩ̋nɛ. Ȁ tahlɩ Tade, ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sȍ ǹ sú fɔ̋ yɔ̃ yɔ̃pu
sɔkɔ yɔ́lɛ,
19 ànɛ̂ tɔ̃ Yisikaryɔti Yudasilɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu gbôtãn pɔ nɛ, páh ǹnɛ n tɛ̃ n sɔkɔ

20 Képah náh, Yesu de gbô. Tɔ́wû tɔ̃ tuke ǹ yɔ̃. Wrɔ́ ńtɛ̃ náh sȍ mɛ ǹmɔ
ànɛ̂ ǹ *tȍ sɑ̋hpú tyí yɔ̃ke yɔ̃ yɔ̃ tɛ̋nɛ.
21 Ǹ gbôtãn-á képah noh sɛ̃, pè yuku wɛ̋kɩ̀ tɛ̃ nɛ, páh kɩ kyɩ à tɛ̃, tɛ́ n yo
wɛ̃ tyí nɛ, ǹ lékɑ̋m-á fɛ̃kɩ, wăh kah mɔ.

Yesu ǹ tyí kàhnɔ́ yáhnkɔ̃pu yahlɛ n yo

22 Légbɩ̋nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̋kɩ̀ kwɔ́pú nónó-á wil Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pépi
nɛ ńkɛ̃, *sétȁn yȍtɛ̃ Belsebul-á mɛ Yesu sɔkɔ. Ǹmɔ tăhkɩ̀-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ
*sétȁnnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ.

23 Képah tɛ̃nɛ, à pé ye, tɛ́ tyah n wɛkı pé tyí sèmı̀rn sɔkɔ: «Sɔ̃ mɛ sétằn
yɔ̀tɛ̃ kı fɛ̃ ǹ gblɔ̌y yĩni wilki névi sɔkɔ?
24 Yɔ̀tɔ̃rí núkú névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yɔ̀tɔ̃rí náh n mo n pi.
25 Kéte nɛ̂ névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kéte tɔ náh n mo n pi.
26 Sɛ̃ntɛ̃ ó ye, sétằn yɔ̀tɛ̃-à yuku, à ǹ tǎhkı̀ tɔkı, à tyah wɛ̃nɛ n fwo, ǹ
yɔ̀tɔ̃rí kı yıkı, kè náh n mo n pi.
27 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ de n pi kètɛ̃npɛ tǎhkı̀ wɔ̀kɔ̀, kı ǹ gbằn yı̂ tɔkɔ, nɛ́ à
náh à tɛ̃ pukubi. Wàh à tɛ̃ pukubi tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à kı pyě ǹ wɔ̀kɔ̀ yı̂ kwel.
28 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbı yɔ̃: Névye-á tyípêl nónó póllɛ n pı, ànɛ̂ Liyel
gbyɔ̀nɔ́ póllɛ, sè kı fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
29 Ǹtɛ, névi nɛ̂-à *Liyel Mírkí gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyí póllɛ. Ȁ
kı wũ ké sɔkɔ.»
30 Ȁ képah yo sɛ̃ pé tyí, pǎh sɔ̃npí yo nɛ, sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ.

Nónó mɛ Yesu pı ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹpyélɛ

31 Képah náh, Yesu-á sɔ̀ mɛ ńyãh, ǹ yṹpyé ànɛ̂ ǹ yṹ pɔ yĩni tɛ̃ kénɛ gbô
yah, tɛ́ nɛ tɛkı mɔ à kyı à ye.
32 Tɔ́wû sɔ̀ mɛ kɔ̃ tɛ̃ Yesu mɔ gbĩ, tɛ́ pè yo ǹ tyí nɛ, à noh yɔ̀, ǹ yṹ, ànɛ̂
ǹ yṹpyé-á mɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ.
33 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ yṹnɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń yṹpyélɛ?»
34 Képah náh, névye nónó-á sɔ̀ mɛ tɛ̃ à mɔ gbĩ, à yɔ̃ pè yah kore vi, tɛ́
yo: «Yé yah, ńmɔ yṹ, ànɛ̂ ń yṹpyé mɛ ásɔ̂̀.
35 Névi nɛ̂-á Liyel nı̀vı̀lɛ n pı, ǹmɔ ye ńmɔ yṹpi, ànɛ̂ ń yṹnɛ.»

4

Sèmukɔ mîr-ò sèmı̀rkı̀lɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ mɛ tyah névyelɛ n kwɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ.
Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ à mɔ gbĩ. Pè tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de kɔ̃ tɛ̃ krótókè yɔ́
sɔkɔ. Krótókè mɛ̀ sɔ̀ mɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû pól mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yɔ́ngbalı.
2 Ȁ sɔ̀ mɛ pélɛ n kwɔ tyi náhnáhlɛ sèmı̀rn sɔkɔ, mɛ n yo pé tyí ǹ kwɔ́nɔ́
sɔkɔ nɛ:
3 «Yé noh! Sɔ̃́ yɔ́lɛ, dı̃́ yɔ́ sɔ̀ kyı ǹ swãh, sèmukɔ mír-ńsah.
4 Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syıkılı wɛ̃gbalı sɔkɔ, kèpye pɔ sè yɔ.
5 Yísyɔ́ mɛ syıkılı yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbı̃́ yɔ̃, tɛ́ fi súú. Yen gbı náh sɔ̀
mɛ nénpɔ́, képah ye.
6 Gbĩ-á pɔ vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ. Yằhnı̀ gbı náh sɔ̀ mɛ sé tyí, képah ye.
7 Yísyɔ́ mɛ kyı syıkılı pằn nıyɔ̃́. Pằn nɔ́pi mɛ yuku fyãh sé yɔ̃, sè náh tɛ̃
wɛ pye pı.
8 Ǹtɛ, yísyɔ́ kyı syıkılı sétáh pèpɛy sɔkɔ. Sépi mɛ fi, à kyãh pallɛ. Túkù
pyenɔ yɔ̃gbãm pı, túkù tikitɔ̃ní pı, sé túkù mó lèkwɛ̌ pı.»
9 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Níkí-á kı mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí
sah noh.»

Yesu sèmı̀rn yằhnɔ́ yɔ̃lɛ

10 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂ gbı̃́ nɛ̂nɛ, nónó-á ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ ǹnɛ, pépi ànɛ̂ ǹ *tɔ̀
sằhpú nɛ́pı̂ gbɔ̃nimí mɛ ǹnɛ n piki n yah sèmı̀rkı̀ mɛ̀ yɔ̃lɛ.

11 À mó yo pé tyí: «*Liyel tɔ̃rí tyi nónó-á wɔ̃bìnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃
wɔ kɔ̃, ǹtɛ kégbɔ́ névye tyí, tyi pól n yo sèmɨ̀rn ó sɔkɔ.
12 Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Pè kɩ n nohnɩ, tɛ́ pè náh tir yɔ́ pĩ n pi.
Nɛ́ képah náh pɩ, pè náhkɩ pé pɩ dùkù vi mɔ, à pé gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́
náhkɩ pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ wɛ.»*

Yesu sèmukɔ mîr-ò sèmɨ̀rkɨ̀ yɔ̃ yo

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yé náh sèmɨ̀rkɨ̀ mɛ̀ yɔ̃ pĩ di? Ǹtɛ, yé kɩ
sèmɨ̀rn tɛ́lɔ́ yɔ̃ pĩ sɔ̃?
14 Sèmukɔ mír-òlɛ, Liyel wɛy ye à n mir.
15 Tɛ́ névye túkù mɛ, á kɩ nɛ wɛ̃gbalɩ sɔ̃, wɛy-á mir mɔ ńyãh sɔkɔ: Pépi-à
wɛy mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́ swɔ, *sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀ wilki pé fɔkɔ.
16 Túkù tɔ̃ mɛ légbĩ́ tɛ̃-ǹsah sɔ̃. Pàh wɛy mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃ n syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ.
17 Tɛ́ pè náh n yɛ wɛy mɛ̀ yã̀hnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ névye ye
pélɛ. Képah ye, kwlɔ́nɔ́-à pè yĩni tɛ̃, képah náh pɩ, névi-à pè fɔ̃h Liyel wɛy
yĩnnɛ, pě pé náh vi súú Liyel wɛy kɔ̃.
18 Túkù mó tɔ̃ mɛ, á kɩ nɛ pã̀n tɛ̃-ǹsah sɔ̃. Pàh wɛy mɛ̀ noh,
19 kèkõyɔ̃́ tyi fɔkɔ sõnɔ, ànɛ̂ tahrɩ ànɛ̂ tyi náhnáh dékè n de pé sɔkɔ. Sépi
n pɔ wɛy mɛ̀ fyãh, kè náh n tɛ̃ n wɛ pyelɛ n pɩ.
20 Névye túkù mó mɛ, á kɩ nɛ sétáh pèpɛy sɔ̃: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pě kè
fɛ̃ n syi, ǹ tɛ́ pye pɩ. Túkù pyenɔ yõgbãm pɩ, túkù tikitɔ̃ní pɩ, túkù n mó
lèkwɛ̌ pɩ.»

Fɔ̀tnɔ̀ ànɛ̂ sãh sãh dú sèmɨ̀rkɨ̀lɛ

21 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɛ̃ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki mɔ
ké yah, képah náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkɩ̀ sɔ̃̀? À náh kè dɔkɔ
n mɔ n pi ké sàh-ǹsah di?
22 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ, nɛ̂ náh n wilki n mɔ n pi kégbɔ́. Sètĩ̀n sɔ̃̀
tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi wɛ̃kí-ńkɛ̃nɛ.
23 Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh!»
24 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Yáh tyi nónónɛ n nohnɩ, yé sélɛ n kyɔmɩ pallɛ.
Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, Liyel kɩ yépi tɔ tyí sãh n pi kénɛ dú núkúlɛ,
tɛ́ dòhnɩ̀nɔ́ ńtɛ̃ kɩ wɛ yépi tyí yɔ̃.
25 Kwâh-á mɛ névi nɛ̂ tyí, dòhnɩ̀nɔ́ kɩ pɩ ǹ tyí yɔ̃ ńtɔ̃. Tɛ́, névi nɛ̂ tyí
kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂-á mɛ tɛ̃ tyí, képah tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.»

Sèmɨ̀rkɨ̀ nɛ̂-á yãh sèmukɔ finɔ́ tyí yɔ̃

26 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yah, kwâh nɛ̂-á *Liyel tɔ̃rí kètɔ̀lɛ: Kè
mɛ, á kɩ nɛ dĩ́ yɔ́ sɔ̃ nɛ̂-á sèmukɔ mir ǹ swãh sɔkɔ.
27 À mɛ n dɔ ò, à mɛ n yah ò, lékɑ̂̃h ànɛ̂ ké gbĩ̀ntɔ̃, sèmukɔ n nɛ mɛ fi, n
nɛ n kyãh, à náh ké dùkùlɛ n pnɛ.
28 Sétáh ye sèmukɔ mɛ̀ kɔ̃ kè fi ké gblɔ̌y. Sè kètuke wil à pɔ dubi pɩ ywɔ̃lɛ,
à yĩ́ pɩ.
29 Sǎh fyɔ̀ ko tɛ, sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́-á nɔ, à yɛ̃́nkwɛ̃̀kɩ̀ tɔkɔ kyɩ tyah sélɛ n
kɔ̃.»

* **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Yesayi 6.9 ànɛ̂ 10 sɔkɔ.

Mútárđì pi sèm̀ìrkìlɛ

30 Á tõ yo pé tyí: «Á kɩ fɛ̃ kwâh nɛ̂ tɔkɔ kɩ *Liyel tɔ̃rí dùkù wɛ̃kɩ? Képah
náh pɩ, sèm̀ìrkì nɛ̂ mɛ mé kɩ yãh kɩ yĩnɛ kélɛ?
31 Kè mɛ, á kɩ nɛ mútárđì pi sɔ̃ tyɩ̃́ɩ̃. Kè yilɔ kal sèmukɔ duke póllɛ.
32 Tɛ́, pàh kè duku, kè n yuku n pɔ n pɩ yòhkì ǹgbɛ̃nɛ n kal sèmukɔ duke
póllɛ swãh sɔkɔ. Ǹtɛ, yɩ̃̀ngbə̃̀n gbɛkɩ dò, kèpye kɩ fɛ̃ pɔ syɛ̀ pɩ ké sɔkɔ.»
33 Sɛ̃́ ye Yesu n kwɔ névyelɛ sèm̀ìrkì mɛ̀ duke náhnáh sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ sélɛ
n yãh n yĩnɛ sé nòhnìpu pĩ pĩ tɛ̃́nɛ.
34 Á náh sɔ̃̀ n yãh pé tyí sèm̀ìrn mí-ńkɛ̃́nɛ. Tɛ́, pàh mɛ pé yahlɛ, ǹmɔ ànɛ̂
ǹ *tɔ̃̀ sə̃́hpúlɛ, ǎ sé pól yah yo n dal n mɔ pé tyí.

Yesu yə̃́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

35 Ké lésõ ńvɩ̃́nɛ, Yesu yo ǹ *tɔ̃̀ sə̃́hpú tyí nɛ, pè yɛ, pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃
kahnɩnɛ.
36 Képah sɔkɔ, pè mɛ yal tɔ́wû tnɔ̂. Wǎh sɔ̃̀ mɛ krótókè nɛ̂, ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú
sɔkɔ ǹnɛ képah sɔkɔ. Tɛ́ krótónènɔ́ yɩ́syɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ.
37 Dǒ, yə̃́hpékè yɔ́ kõ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ pópó, kè pɔ n tyah
yúkúnɔ́lɛ ninɛ.
38 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ tɛ̃ n dɔ krótókè sɔkɔ náh tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ mɛ ǹ yõ
sah yɔ̃̀sah yõ. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú kyɩ à yilki mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò
đɩ̃́, yɔ-á n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kó mɛ tirlɛ ǹmɔ tyí nɩ?
39 Wǎh dɔ yuku, à dírí kõ yə̃́hkí yõ, tɛ́ yo yɔ tyí: «Yĩn! Tɛ̃ syísyí!» Yə̃́hkí
núkú yĩn, tyah pɩ sṹmm.
40 Á mɛ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ tíkí yé tɛ̃ sɛ̃́? Yé náh tɔ̃́nì sɛ̃ ń yõ di?»
41 Képah tɛ̃́nɛ, tíkí mɛ pè kah tɛ̃. Pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, nɛ dùkù
nɛ̂ se đɩ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ yə̃́hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

5

Yesu sétə̃̀n yĩni wilki đɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, pè kyɩ yĩni tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasa tãn sétáh yõ.
2 Yesu-á fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, nɛ́npɔ́ swɔ, đɩ̃́ yɔ́ wil léyə̂̃l wrɔ́, à pɔ à
yohnɩ. *Sétõ sɔ̃̀ mɛ kénɛ đɩ̃́ sɔkɔ.
3 Á sɔ̃̀ mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ léyə̂̃l wrɔ́. Névi náh sɔ̃̀ fɛ̃ à pukubi n sah n pi kɛ̃́y fyélɛ
póllɛ.
4 Kèyáhlɛ, pè ńkɛ̃́nɛ kârn mɔ ǹ gbyɛ̂̃h tyí, ǹ tɛ́ kɛ̃́lɔ́ mɔ ǹ gbə̃̀n tyí, tɛ́ à
kârn kwɔkɩ, ǹ tɛ́ kɛ̃́lɔ́ kɔ̃lɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ké tǎhkì náh sɔ̃̀ mɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ,
kɩ fɛ̃ à tɛ̃ sah.
5 Ké lékə̂̃h, ké gbɩ̃̀ntɔ̃, à sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n kɔ n kõ léyə̂̃l wrɔ́ ànɛ̂ ymɔ sɔkɔ,
n nɛ n de n syi, ǹ gblɔ̃́ynɛ n pɩ n yɔ n kõ dyɛ̂hlɛ.
6 Tɛ́, wǎh Yesu wɛ fɩ́ɩ́ sɔkɔ, à to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah.
7 Tɛ́ de syi yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, Yesu, pé yɔ̃̀tah Liyel pi, kwâh nɛ̂ se à n yah
n kõ pé tyí nɩ? Páh ǹnɛ n ni Liyel yĩn yõ, à káh pé fõh.
8 Yesu sɔ̃̀ mɛ n yo sétõ mɛ̀ tyí nɛ, à wil đɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, képah ye.

[9] Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, ǹ yĩn se sɔ̃? À mɛ nɛ, pé yĩn-á Mɛ́fwóbé Kwĩnkilɛ.
Páh mɛ dò, képah-á.
[10] Tɛ́ mɛ à gbah ni nɛ, à káh pé yĩni wilki kwil mɛ̀ sɔkɔ.
[11] Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yah n yõ n kɔ̃ yɔ̃lɩ yõ.
[12] Sétɛ̃̀n nɔ́pi Yesu ni nɛ, páh kɩ wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à yɛ pé kɔ̃, pé de sel nɔ́pi
sɔkɔ.
[13] À mɛ ké wɛ̃̆kɩ̀lɛ sè kɔ̃. Légbɩ̃́nɛ, sè mɛ wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kyɩ de sel
nɔ́pi sɔkɔ. Sel kwĩnki ye sɔ̃̀ sélɛ, sè kɩ fɛ̃ nɔ sel kèyõ kénkɔ̃lɛ, tɛ́ mɛ tɛ́yõ.
Sè núkú to tiki tùkùtùkù, à kyɩ de yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè sè yõ.
[14] Kǎh pɩ sɛ̃́, sel nɔ́pi fɛ̃pu to sɔkɔ kwil nɩyɔ̃́, ànɛ̂ gbnɔ sɔkɔ, à kyɩ ké
dùkù yo kɔ̃ no tyí. Képah tɛ̃̀nɛ, névye pɔ ké nɛ́npɔ́, à pɔ ké dùkù yah, sɔ̃-á
kè pɩ.
[15] Pè kyɩ Yesu tnɔ̂, tɛ́ kyɩ dɩ̃́ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ sétɛ̃̀n kwĩnkilɛ déntɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ
sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ flɔ mɔ kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ mɛ tírr névye tyí kɔ̃lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃.
[16] Tir nɛ̂-á pɩ sétɛ̃̀n nɛ́déné sɔkɔ ànɛ̂ sel tyí, sé wɛ́pú tyah sélɛ n yãh pé
tyí.
[17] Képah sɔkɔ, kwil tãn tyah Yesulɛ n ni nɛ, à yal pé kwil sɔkɔ.
[18] Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu-á n dɔkɔ krótókè sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sétɛ̃̀n-á wil dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ,
à tyah ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kɔ̃ pé ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
[19] Ǹtɛ, à náh ké wɛ̃̆kɩ̀lɛ à kɔ̃, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí: «Á syɩ n kyɩ gbô! Tɛ̃̆-ǹgbɛ̃-á
ǹ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ sɔkɔ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂ pɩ á tyí, ǹ kyɩ ké yah yo pé tyí!»
[20] Dɩ̃́ mó ńtyɩ̃́nɔ ǹ syɩ kyɩ kélɛ n yo n kɔ̃ Kwlogbãm kwil sétáh yõ, tir nɛ̂-á
Yesu pɩ ǹ tyí. Nónó pól-á kélɛ n nohnɩ ǹ tyí, pé gbɛ̃̀n du.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔn tyí

[21] Képah sɔkɔ, Yesu-á yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ krótókè sɔkɔ, à sɔ̃̀ mɛ
yɔ́ngbalɩ sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ à mɔ gbĩ.
[22] Légbɩ̃́nɛ, *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, nɛ̂ yĩn-á Yayirusilɛ.
Wǎh Yesu wɛ, à gbètukunɔ di ǹ yah,
[23] tɛ́ à gbah ni nɛ, pé písê lépír-á mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Páh ǹnɛ n ni, à pɔ
kyɩ ǹ gbɛ̃̀n sah ǹ yõ. Képah-à pɩ, wǎh kɩ dɛ, tɛ́ kɩ min wɛ.
[24] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yuku ǹnɛ. Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, mɛ à fyãh
sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ.
[25] Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ ye gbɔ̃ninɔ́.
[26] À sɔ̃̀ kah kwlɔ kègbɩlɛ ǹ gblɔ̃̆y mɔ́nɔ́ sɔkɔ sènpɩbɩ náhnáh tyí. Ǹ gbɛ̃̀n
yî pól sɔ̃̀ tyɛ, tɛ́ kè náh kwâh wilki ǹ yam sɔkɔ. Kè pyě mɛ gbɛ ólɛ n gbɛ
mɔ.
[27] Pi mɛ̀-á Yesu tyí noh ńyãh sɔkɔ, à de tɔ́wû nɩyɔ̃́ ǹ náh tɩ̃̂nnɛ, à kyɩ tũ
ǹ fwɔ̀mɔn tyí.
[28] À sɔ̃̀ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, páh náhkɩ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn ó tyí, pé
ńyân-á náhkɩ tyɛ.
[29] Wǎh mó núkú tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyí, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ náh yɔ́nɔ́ tyɛ. À kè
kyɔmɩ wɛ ǹ wil sɔkɔ nɛ, páh dɛ.
[30] Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu pĩ nɛ, tǎhkɩ̀ yɔ́-á wil pé sɔkɔ. À mɛ ǹ yah vi tɔ́wû
nɩyɔ̃́, tɛ́ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ pé fwɔ̀mɔn tyí nɩ?

31 Ǹ *tȍ sȁhpú mɛ yo ǹ tyí nɛ, à kó mɛ n yah tɔ́wû à mɔ gbĩ, mɛ à fyãh
sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, tɛ́ à tɔ̃ mɛ n piki n yah nɛ, nɛ̂ se tũ pé tyí nı?
32 Ǹtɛ, Yesu mɛ vi ǹ gbɔ̀plɔ névye yah. Ȁ sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé ké pí-ò wɛ.
33 Képah tɛ̃̀nɛ, pi mɛ̀ wil n syah tíkí tyí. Ǹmɔ sȍ pĩ tir nɛ̂-á pı ǹ sɔkɔ. Ȁ
yuku kyı gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ ké gbı yo dal mɔ à syah.
34 Ȁ mó yo pi mɛ̀ tyí: «Ń písê, ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n yuku yèvını
sɔkɔ, á ńyân tyɛ.»
35 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ̃ntȍ yɔ́ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yȍtɛ̃ dɪ̃́
gbô, mɛ pɔ n yo kénɛ dɪ̃́ tyí nɛ, ǹ písê-á ku. Ńkɛ̃, yõ se tɔ̃ mɛ ké tyí, à tɔ̃
kwɔ́-ò dɪ̃́nɛ n kwlɔ nı?
36 Tɛ́ Yesu náh ǹ níkí sah képah tɛ̃ noh pé tyí, tɛ́ mɛ yo Yayirusi tyí: «Káh
tíkí pı, sɛ̃ ó sɛ̃ ń yõ!»
37 Képah tɛ̃̀nɛ, pǎh n sɔkɔ, à náh fɛ̃ syi nɛ ǹ sȍ tɛ̃, à wil Pyɛrı ànɛ̂ Nsyakı
ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀ndɪ̃́ Nsyɔ̃ tyí sɔkɔ.
38 Pǎh kyı de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yȍtɛ̃ dɪ̃́ gbô, Yesu kyı névye wɛ, pé mɛ
n gbo n mir n kɔ̃, mɛ n de n syi.
39 Ȁ mɛ de wɔ̀kɔ̀, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pı, tɛ́ yé n gbo n mir n kɔ̃ sɛ̃? Piri
náh ku. Dɔ́nɔ́ ó ye à n dɔ.»
40 Névye-á képah noh, pè tyah kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko. Képah sɔkɔ, à pé pól wilki
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ piri sú, ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ tȍ sȁhpú népȉ tɔ̃́mí ó de ǹnɛ piri
mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀.
41 Ȁ mɛ piri gbȍ tɛ̃, tɛ́ yo ǹ tyí pé kwil wɛy sɔkɔ: «Talita kumi!», nɛ̂-á pè
n ye: «Pípír, mé kélɛ n yo á tyí, yuku!»
42 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, piri yuku tyah n kɔ. Kǎh pı sɛ̃, kè névye pól gbȁn kah
du. Légbɪ̃́nɛ, ǹ ye gbɔ̃ninɔ́ ye sȍ.
43 Tɛ́ Yesu mɛ ké gbah yo pé tyí nɛ, pé káh yɛ névye pĩ ké sɔkɔ, ńkɛ̃, pè
mó yõkelɛ à kɔ̃ à yõ.

6

Nasarɛti kwil névye náh sɛ̃ Yesu yõ

1 Yesu-á yal ké nɛ́npɔ́, à kyı ànɛ̂ ǹ *tȍ sȁhpúlɛ, wǎh sȍ kyãh kwil nɛ̂ sɔkɔ.
2 *Mı mı yòh sɔ̃́-á nɔ, à kyı de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n
kwɔ. Nónó-á sȍ mɛ n nohnı ǹ tyí, pé náhnáh gbȁn du. Pè tyah n yo wɛ̃ tyí
nɛ, ńyãh se à wɛ kélɛ, nɛ̂ se à kɔ̃ kénɛ lékȁ̃m ànɛ̂ tɛ̃̀nwɛnɔlɛ, à fɛ̃ gbǐl mɛ̀
dùkùlɛ n pı nı?
3 Ńkɛ̃, ǹmɔ kó sésân sɛ́-ò mɛ̀nɛ, Mari pídɪ̃́nɛ nı? Ǹ yṹpyé kó Nsyakı, ànɛ̂
Yose, ànɛ̂ Yude, ànɛ̂ Simolɛ nı? Ǹmɔ dósyɔ́ kó pé pól wrɔ́ sɔkɔ ásȍ̂ nı?
Képah sɔ̃nɔ ye pè kɔ̃, pè náh sɛ̃ ǹ yõ.
4 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «*Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò mɛ gbílkínɔ́lɛ névye
pól tyí, à wil ǹ súfɔ̃́, ànɛ̂ ǹ no, ànɛ̂ ǹ kétetãn tyí sɔkɔ. Pépi ye ǹnɛ n yilɔ.»
5 Képah ye Yesu kɔ̃, à náh fɛ̃ gbǐl yɔ́ ńtɛ̃ pı pé tyí, nɛ́ yámpú yísyɔ́ ó yõ
náh. Ȁ ǹ gbȍ sah pé yõ pè kɔ̃ pè dɛ.
6 Tɛ́, ǹ kwil névye-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ sɛ̃, kè ǹ gbȁn du.

Yesu ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimȋ tõ

Képah náh, à yuku gbòplɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ névyelɛ n kwɔ n kɔ̃.
7 Képah sɔkɔ, à ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ tyah pélɛ n tõ nímí
nímínɛ. Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ *sétɑ̏n yõ.
8 Tɛ́ mɛ kè gbah yo pé tyí nɛ, pàh n sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ, pè káh kwâh yɔ́
ńtɛ̃ tɔkɔ, à wil pé kɔ kɔ lépló tyí sɔkɔ. Pè káh yõke tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ,
pè káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ pé yõ.
9 Pè lékyêh wɔ dyɩ, tɛ́ pè káh fwɔ̀mɔlɔnɔ nínɔ́ nínɔ́ mɔ.
10 Tɛ́ tõ yo pé tyí: «Yâh kyɩ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ twah nɛ̂ tyí, yé tɛ̃ nɛ́npɔ́, kè
pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí.
11 Kwil nɛ̂ névye-à kyɩ yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy
nóhnɔ́lɛ, yâh n wil kénɛ kwil sɔkɔ, yé yé gbyȇh nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́.
Képah kɩ pɩ gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.»
12 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú mɛ sɔkɔ, à kyɩ tyah n yo n kɔ̃ no tyí nɛ, pè pé
nnɔ vi mɔ.
13 Pè sɔ̏ mɛ sétɑ̏n náhnáhlɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ yámpú
náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, pàh nɩrɩ tuke tɛ tɛ̃ tyí.

Wɛ̀lnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ ku dùkùlɛ

14 Légbȋ́nɛ, yɔ̏tɛ̃ dȋ́ *Yerɔdi sɔ̏ mɛ Yesu tyípínɔ́lɛ n nohnɩ, tir yɔ́ náh, ǹ
yĩn sɔ̏ mɛ n gbilki ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Túkù nɛ ńkɛ̃, *Wɛ̀lnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á
ǹnɛ, wǎh ǹ syɩ wil lékyȋ wrɔ́, à pɔ. Képah-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ gbȉlnɔ́lɛ n pɩ.
15 Tɛ́, túkù mó nɛ, *Yeli-á. Túkù tõ nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́-á, ǹgbò
Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò sɔ̃.
16 Yerɔdi-á sépi pól yónɔ́ noh sɛ̃, à nɛ, Nsyɔ̃-á, páh sɔ̏ pè kɔ̃ pè ǹ yõ kɑ̃m,
tɛ́ wǎh ǹ syɩ yuku gbáh!
17 Kègbɩ yõ, Yerɔdi sɔ̏ pè kɔ̃ nɛ, pè Nsyɔ̃ tɛ̃ pukubi dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ. Yerɔdyadi yĩn ye à kɔ̃, à képah pɩ. Yerɔdi sɔ̏ pi mɛ̀ tɔkɔ kyɩlɛ. Tɛ́ ǹ
gbɛ̃ndȋ́ Filipe kyɩ ye lésõ ǹnɛ.
18 Ǹtɛ, Nsyɔ̃ ye sɔ̏ ké gbɩlɛ n yo Yerɔdi tyí nɛ, à náh yĩnɛ à ǹ gbɛ̃ndȋ́ kyɩ
tɔkɔ.
19 Kǎh pɩ sɛ̃, Yerɔdyadi sɔ̏ mɛ Nsyɔ̃ dyɔlɛ n yɔ, mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah
n kɔ̃. Ǹtɛ, à náh mɛ ké syɔ̃-ǹsah wɛ.
20 Yerɔdi sɔ̏ mɛ Nsyɔ̃ yõlɛ n syɩkɩ, képah ye. À sɔ̏ mɛ ǹ tíkílɛ n pɩ. À pĩ
nɛ, wǎh mɛ tírr pi kɛ̃́nɛ Liyel yah. Wàh sɔ̏ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kě ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ.
Tɛ́, ǹ wɛlɔ tyí sɔ̏ kah nɔ ǹ tyí.
21 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi pɔ syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ, Yerɔdi dúbínɔ́ yòh vȉnpɔnɔ
syáh syah sɔ̋lɛ. À sɔ̏ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ nɛ́-ǹgbnɔ ye, ànɛ̂ ǹ mɛ́fwóbé yɔ̏tɑ̃mnɛ, à
tahlɩ Kalile yɔ̏tɑ̃m pól tyí, tɛ́ yõke ǹgbɛ̃ pɩ pé tyí.
22 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi písê de kyɩ yɔ̃ yi pé mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀. Kǎh pɩ
sɛ̃, ǹ tyí nɔ Yerɔdi ànɛ̂ ǹ náh névye tyí. À mɛ yo pípir tyí nɛ, wàh kɩ mɛ
kwáhdúkú nɛ̂ tyí, à kè yo, páh kɩ kélɛ à kɔ̃.
23 Tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ kwáhdúkú nɛ̂ tyí yo, páh kɩ kélɛ à kɔ̃, kàh kɩ
sɔ̃ pɩ pé yɔ̏tɔ̃rí tɔ́nínɛ.

24 Wǎh yo sɛ̃́, pípír mɛ wil kyɩ ǹ yṹ piki yah nɛ, pé se yĩnɛ pé kwâh nɛ̂
tyí yo nɩ? Ǹ yṹ mó núkú à syah nɛ, à kyɩ yo ǹ tyí nɛ, à Wèlnwl̃̀kì-ò Nsyɔ̃
yõlɛ pé kɔ̃.
25 Képah tɛ̃nɛ, pípír núkú ǹ syɩ súú, à pɔ yo yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyí nɛ, à pɔ pé kɔ̃
Wèlnwl̃̀kì-ò Nsyɔ̃ yõlɛ yɛ̃́víkì sɔkɔ núkúnúkú yò.
26 Wǎh yo sɛ̃́, kè pɩ yèkwɔrɩlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdi tyí kègbɩlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̃̀ mɛ
ké tyí nɛ, pé pé vyãh vi pé wónó yĩnnɛ pé náh névye yɩ̃́ yah.
27 Nɛ́npó swɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ núkú ǹ tyah syíkípú sɔkɔ nɛ yó tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ
Nsyɔ̃ yõ kãm pɔ. Kɛ́nɛ dɩ̃́ mó kyɩ Nsyɔ̃ yõ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
28 tɛ́ pɔ kélɛ pípír kɔ̃ yɛ̃́víkì sɔkɔ. À mó kyɩ kélɛ ǹ yṹ kɔ̃.
29 Nsyɔ̃ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh sɛ̃́, pè pɔ ǹ lékó tɔkɔ, à kyɩ yĩ léyɛ̃̀kì sɔkɔ.

Yesu nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm kɔ̃ yõkelɛ

30 Képah náh, Yesu tɔ̃̀npɩbɩ pé syɩ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ pé tyípínì ànɛ̂ pé névye
kwɔ dùkù pól yo à wɛ̃kɩ.
31 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pópú ànɛ̂ sókópú sɔ̃̀ mɛ dò. Yõke yõ yõ wró ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ
Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Yé pɔ, á yuku gbɔ̀pɔlɛ,
yé kyɩ mɩ yah kwéy.»
32 Pè mɛ de pé yahlɛ krótókè yó sɔkɔ, à gbɛ mɔ névyelɛ.
33 Tɛ́ névye náhnáh-á pè wɛ sókó-ńsah, pè n gbɛ n mɔ sɛ̃́, pè mɛ pĩ, fɩ̃́
nɛ̂-á pè n yuku. Pè núkú wil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ tólólɛ gbáhkì yõ, à Yesupi
dyàh tɛ̃ kyɩ de nɛ́npó.
34 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ, tɛ́ tówû ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ sɛ̃́, pé yãm à tɛ̃. Tir yó
náh, pè sɔ̃̀ mɛ, á kɩ nɛ yípɛ̃̂ sɔ̃́, fɛ̃-ò kɛ̃́nɛ sé tyí. Képah sɔkɔ, à tyah pélɛ ǹ
kwɔ tyi náhnáhlɛ.
35 Ǹvɩ̃́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ńvɩ̃́-á syi pɔ nɔ, tɛ́
tyah mɛ̀-á gbɛ̀nmɔnɔlɛ.
36 Wǎh náh ké wɛ̃kìlɛ névye kɔ̃, pè kyɩ yõke yah dwe gbɔ̀plɔ gbnɔ ànɛ̂
kwlo sɔkɔ.
37 À mɛ yo pé tyí nɛ, pépi yõkelɛ pè kɔ̃, pè yõ. Pè mɛ à piki yah nɛ, à se
nɛ, pépi yõke dwe pè kɔ̃ pó pló lègbãmnɛ nɩ?
38 À mɛ pè piki yah nɛ, búrn pló sɔ̃́ se mɛ pé tyí nɩ? Ǹkɛ̃, pè kyɩ yah tɛ.
Pǎh kyɩ piki yah, pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, búrn pló kwló-á mɛ pé tyí, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ
pló nínólɛ.
39 Képah tɛ̃nɛ, Yesu nɛ, pè névye pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tɩ̃̀n tɩ̃̀nnɛ fɩ̃lkì yõ.
40 Névye mó kɔ̃ tɛ̃ tɩ̃̀n tɩ̃̀nnɛ, lèkwɛ̃̌kwɛ ànɛ̂ tíkíníní pó gbãm gbãmnɛ.
41 Pǎh kɔ̃ tɛ̃ tɛ, Yesu búrn pló kwló ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ pló nínó nópi tɔkɔ, à ǹ
yah yõ yɩ̃̂nyõ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ búrn kwɔkɩ pè kɔ̃ nɛ, pè dibi névye kɔ̃.
Tɛ́ yɛ̃́nkyɔ nópi tɔ dibi névye pól kɔ̃.
42 Képah tɛ̃nɛ, pé pól yõ tɔ̃,
43 tɛ́ pè tɔ̃ pé búrn ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́ló tuke mɔ gbétóló yɩ̃́
gbɔ̃ninólɛ.
44 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõke mɛ̀ yõ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nínó kyɛgbãmnɛ.

Yesu kɔ yó-ǹgbɛ̃ yõ

45 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyĩ mɔ, pè de krótókè sɔkɔ nɛ, pè yuku
pé yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Besayida kwil sɔkɔ. Péwɔ mó tɔ́wû fin mɔ.
46 Wǎh pè fin mɔ tɛ, à yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, à kyɩ Liyellɛ n ni.
47 Lékɑ̃̂h-á mɔ, krótókè sɔ̃̀ mɛ yɔ nɩyɔ̃́, tɛ́ ǹmɔ ó mɛ kènkwɑ̃̀h yõ.
48 Dǒ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ, yɑ̃́hkí mɛ pélɛ n yohnɩ, pè mɛ n kwlɔ krótókè
vyɔ́nmɔnto-ńsah. Tyah dal gbĩ́nɛ, à tyah n kɔ n yuku pé tírrlɛ yɔ yɔ̃̀tah, à
n yuku pé kàl-ǹsah.
49 Pǎh à wɛ, à n kɔ sɛ̃ yɔ yɔ̃̀tah, pè wɛ nɛ, lékó mírkí yɔ́-á, tɛ́ tyah n de n
syi.
50 Pé pól-á à wɛ sɛ̃́, pé sɑ̃m yɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ́npɔ́ swɔ, à yo mɔ pé tyí nɛ: «Yé
yé nɩ syɑ̃h, ńmɔ ye. Yé káh tíkí pɩ.»
51 Tɛ́ de krótókè sɔkɔ pé tnɔ̂, yɑ̃́hkí mó yĩn. Kè pɩ gbɛ̃̀ndùǹ̀nɛ náhnáh
pé tyí.
52 Wǎh búrn pɩ dò gbɩ̌l nɛ̂ sɔkɔ, pè náh sɔ̃̀ ké dùkù pĩ, képah ye. Pé lékɑ̃́m
sɔ̃̀ kah tɛkɩ ké pĩ́nɔ́lɛ.

Yesu yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛti sétáh yõ

53 Pǎh yɔ́-ǹgbɛ̃ kah, pè yĩni tɛ̃ Yenesarɛti sétáh yõ, tɛ́ pé krótókè yĩn mɔ
yɔ vyɑ̃h tyí.
54 Pǎh fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, névye núkú Yesu yah pĩ.
55 Pàh noh nɛ, wǎh mɛ ńyɑ̃h sɔkɔ, pè n tyah pé yámpúlɛ n twah pé sɛ̃ sɛ̃
yĩ̂ sɔkɔ ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, nɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí.
56 Yesu-à de ńyɑ̃h dùkù nɛ̂ sɔkɔ, kwil ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpyé ànɛ̂ gbnɔ, névye
pé yámpúnɔlɛ n twah n pɔ ǹ tyí pé tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ. Pè n pɔ n tyah
ǹnɛ n fal nɛ, à yɛ pé kɔ̃, pé wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyɑ̃h ó tyí. Nónó pól-à fyɔ̀ wɛ
tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyɑ̃h tyí, pè n mó n dɛ.

7

Farisiyɛ̃nɔ ǹgbò wɑ̃̀l kɔ́lɔ́lɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú túkù wil Yerusalɛmɩ,
à tuke mɔ pɔ Yesu tnɔ̂.
2 Pè pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú túkù-á mɛ n yõ gbɛ̃̀nsɩ̀llɛ. Pè náh
mɛ pé gbɑ̃̀nnɛ n kɑ̃m n wu pé ǹgbòtɑ̃n tyí kɔ̃lɛ.
3 Tɛ́, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ pól sɔ̃̀ ǹgbòtɑ̃n wɛ̃kɩ̀ mɛ̀ sàhnɔ́lɛ n kɔ.
Pè náh sɔ̃̀ yɔ̃kelɛ n yõ, nɛ́ pè náh pé gbɑ̃̀n kɑ̃m wu pallɛ.
4 Pàh wil pɔ yòh sɔkɔ, pè náh yɔ̃kelɛ n yõ pé kɑ̃̀mnwèl-ǹkɛ̃nɛ. Pè sɔ̃̀ pé
ǹgbòtɑ̃n pɩ dùkùnɔ́ náhnáh yísyɔ́ tɔ tɛ̃ yĩ́ĩ kègbɩlɛ, sɔ̃́-á wóhnɔ, ànɛ̂ pní,
ànɛ̂ késɛ̂n [ànɛ̂ sɛ̃ sɛ̃ yĩ̂nɔ́] wúnɔ́ dùkù pèpɛynɛ.
5 Képah ye, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú mɛ Yesu piki yah nɛ,
kû se pɩ, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ ǹgbòtɑ̃n tyi sàhnɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ n yõ pé gbɑ̃̀n
kɑ̃̀mnwu-ńkɛ̃nɛ nɩ?
6 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Gbɩ lésɔ̃ mɛ *Yesayi tyí, wǎh Liyel wɛy
nɛ̂ yo yépi vyɛ̃y nini wɛ́kípú tyí sɔkɔ. Sɛ̃ ye sɔ̃̀ à wɑ̃rkɩ sah kélɛ:
‹Kénɛ névyelɛ, pè ńnɛ n gbilki vyɑ̃h ó sɔkɔ,
tɛ́ pé nɩ mɛ fíí ńnɛ.

7 Níri nɛ̂-á pè n nɛ n pɩ ńmɔ tyí, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.
Tir yɔ́ náh, kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pè n nɛ n kɔ̃,
névye sàhnɔ́ ye kélɛ, ńmɔ tyí náh.›»*
8 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yépi̋ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n milki, ǹ tɛ́ névye
tyí sàhnɔ́lɛ n pɩ.
9 Yě n gbah n tɛ̃ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yahle, ǹ tɛ́ yé ǹgbò wȁllɛ n kɔ!
10 Sɔ̃-á sɔ̏ *Moyisi yo nɛ, névi-á yĩnɛ à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹnɛ n gbilki. Képah náh
pɩ, névi nɛ̂-à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ yilɔ, tɛ̃-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.
11 Ǹtɛ, yépi̋ névyelɛ n kwɔ nɛ, névi-à yo ǹ sú tyí, képah náh pɩ, ǹ yṹ tyí
nɛ, páh sɔ̏ nɛ, pé kwâh nɛ̂nɛ à kɔ̃, páh kélɛ Liyel kɔ̃ tɛ.
12 Yě ké gbɩ syi tɛ̃ kɔ̃ nɛ, à náh tɔ̃ yĩnɛ à tir yɔ́ pɩ ǹ sú tyí, képah náh pɩ ǹ
yṹ tyí.
13 Kénɛ pɩ dùkù sɔkɔ ye, yě Liyel wɛy pɩ nɔ̀nɔ́ tirlɛ yé ǹgbò wȁl kwɔ́nɔ́
sɔkɔ. Ànɛ̂ yě n tɔ̃ sɛ̃nknɔ náhnáhlɛ n pɩ.»

Tyi nónó-á névilɛ n silki Liyel yah

14 Képah náh, Yesu ǹ syɩ tɔ́wû ye tuke, tɛ́ yo pé tyí: «Yé póllɛ, yé noh ń
tyí, yé mó pĩ nɛ,
15 kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil kégbɔ́, à n de névi sɔkɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ tɛ̃ silki. Tɛ́, tyi
nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi-á n silki ǹnɛ. [
16 Níki-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níki sah noh!]»
17 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂, tɛ́ kyɩ de gbô gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̏ sȁ́hpú ǹnɛ n piki n
yah sèmi̋rki̋ mɛ̀ yɔ̃lɛ.
18 À mɛ pè syah nɛ, lékȁ́m kɛ̃ névye se pépi tɔlɛ nɩ? Pè kó pĩ nɛ, névi-á
kwâh nɛ̂nɛ n dah n mɔ ǹ vyãh, képah náh fɛ̃ tɛ̃ silki n pi nɩ?
19 Kè náh n de ǹ nɩ sɔkɔ. Kǎh ńkɛ̃nɛ n de ǹ kèkùrki̋ sɔkɔ, à kɔ̃ à n kyɩ n
wilki n kwɛ, wàh de filki̋. Kénɛ wɛy sɔkɔ ye à yo pé tyí nɛ, yɔ̃kenɔ pól-á
kɩ fɛ̃ yɔ̃.
20 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Tyi nónó-á n wil névi fɔkɔ, sépi ye ǹnɛ n silki Liyel
yah.
21 Fɔkɔ sɔ̃nɔ túkúni̋ nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi ye à kɔ̃, ǎ ǹ minnɛ n pɩ
fɔ̀fíkì sɔkɔ, ànɛ̂ yĩbe, ànɛ̂ kònmɔnɔ,
22 ànɛ̂ syɔ́ yɔ̃ yíkínɔ́, ànɛ̂ yĩ́ yúkú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́pékè, ànɛ̂ yĩ́vi̇̂, ànɛ̂ sen
kú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ dyɔ́ yɔ́nɔ́, ànɛ̂ névye yĩn yíkínɔ́, ànɛ̂ gblɔ̌y gbílkínɔ́, ànɛ̂
tɔ̃ lékȁ́m kɛ̃ sɔkɔ.
23 Kénɛ tyítúkúni̋ pól n wil névi sɔkɔ, à ǹnɛ n silki Liyel yah.»

Yesu sétɔ̃ yĩni wilki nɛ́pɔ̂ sê yɔ́ písê sɔkɔ

24 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́, à yuku Tiri sétáh yɔ̃. À kyɩ wɔ̃bɩ twah gbô
yɔ́ sɔkɔ. À náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, nɛ pĩ nɛ, páh mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́, à náh tɛ̃ wɛ
wɔ̃bɩ.
25 Nɛ́npɔ́ swɔ, pi yɔ́ sɔ̏ mɛ, *sétɔ̃lɛ ǹ písê sɔkɔ. Wǎh Yesu tyí noh sɛ̃, à
núkú pɔ gbètukunɔ di ǹ yah.
26 Pi mɛ̀nɛ, *Nsyifu nɛ náh sɔ̏ ǹnɛ. À sɔ̏ dubi Siri sétáh yɔ̃, Fenisi sɔkɔ.
Wǎh pɔ, à sɔ̏ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, à sétɔ̃ yĩni wilki pé písê sɔkɔ.

* **7:7** 7.6 ànɛ̂ 7 - Yah n tɛ Yesayi 29.13 sɔkɔ.

27 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yɛ wɛ̃npì ǹgbò kɔ̃, pè yɔ̃ tɔ̃. Wɛ̃npì
yɔ̃ke náh yĩnɛ kè tɔkɔ mɔ pȁhnpye kɔ̃.
28 Pi mɛ̀ mó yo ǹ tyí nɛ, gbı-á, pé Tɛ̃-ǹgbɛ̃. Ǹtɛ, wɛ̃npì-á yɔ̃kelɛ n yɔ̃,
yɛ̃nmîr nónó-à n syıkılı sétáh, pȁhnpye kó ńkɛ̃nɛ sépilɛ n tɔ̃ n yɔ̃ nı?
29 Képah sɔkɔ, à yo pi mɛ̀ tyí: «Á wɛy mɛ̀ yĩnnɛ, á syı n to n yuku. Sétɔ̃
ye wil á písê sɔkɔ.»
30 Kăh pı sɛ̃, à mɛ ǹ syı to yuku gbô, à kyı ǹ písê wɛ sɛ̃nɔ́lɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh
yɔ̃. Sétɔ̃ sȍ wil tɛ ǹ sɔkɔ.

Yesu nîkîtȗ màhmàhkì wɛ́kí-ò yɔ́ dɛ mɔ

31 Képah náh, Yesu yal Tiri sétáh yɔ̃, à kyı sɔkɔ Sidɔ̃ kwillɛ, tɛ́ pyě
Kwlogbãm kwil sétáh kah, à yuku Kalile yɔ tȋnnɛ.
32 Nósyɔ́ mɛ níkítȗ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyí, màhmàhkì wɛ́kí-òlɛ, tɛ́ mɛ à ni nɛ, à
ǹ gbȍ sah ǹ yɔ̃.
33 Képah sɔkɔ, à dɩ́ mɛ̀ tɛ̃ wil, à gbɛ mɔ tɔ́wûlɛ, à kyı ǹ kèngblɔ dah mɔ
dɩ́ ní sɔkɔ, tɛ́ sĩn mɔ, à tuke ǹ nɛ́npɔ́rí tyí.
34 Tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yȋnyɔ̃, à mı dɔkɔ, tɛ́ yo dɩ́ tyí pé kwil wɛy sɔkɔ: «Efata»,
nɛ̂-á pè n ye: «Yıkı n mɔ.»
35 Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ́ ní yıkı mɔ, ǹ nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ, à tyah n wɛkı tírr.
36 Tɛ́, Yesu mɛ pè sni nɛ, pè káh kélɛ n yo n kɔ̃ névye tyí. Tɛ́, wăh pélɛ
n sni sɔ̃, pè pyě wãnnɛ n mɔ ké yónkɔ̃nɔ yɔ̃.
37 Pé gbȁn kàhndunɔ tɛ̃ tyí, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, gbı yɔ̃, ǹ tyípínɔ́
pól-á mɛ kah plɛ! Wăh níkítũbi nínɛ n yıkı, tɛ́ kèdyɔ̀nì nɛ́npɔ́rílɛ n dɛ n
mɔ.

8

Yesu nɛ́pȋ kèyɔ̃ nînɔ́ kɔ̃ yɔ̃kelɛ

1 Kénɛ sèpȉn sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ̃ sȍ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Yesu tnɔ̂. Tɛ́ yɔ̃
yɔ̃ kwâh náh sȍ mɛ pé tyí sɛ̃, à ǹ *tȍ sȁhpú ye, tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ,
2 tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ pé tɛ̃. Pé sèpȉn tɔ̃nì-á ànɛ̂ péwɔlɛ yɔ̀, tɛ́ yɔ̃ yɔ̃ kwâh
náh mɛ pé tyí.
3 Páh kı pè fin mɔ, pè sɔkɔ kwɛkılɛ, păh kı kah kwlɔ wɛ̃kì yah. Pé túkù-á
n wil fíí sɔkɔ.
4 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tȍ sȁhpú yo ǹ tyí nɛ, pé se kı fɛ̃ wɛ ńyãh yɔ̃kelɛ gbɛ̃nnı
mɛ̀ sɔkɔ, kı pè kɔ̃, pè kı yɔ̃ tɔ̃ nı?
5 À mɛ pè piki yah nɛ, búrn pló sɔ̃ se mɛ pé tyí nı? Pè mɛ nɛ, kwărnínɔ́-á.
6 Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh, tɛ́ búrn pló kwărninɔ nópi tɔkɔ,
à wɛynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ sè kwɔkı ǹ tȍ sȁhpú kɔ̃ nɛ, pè syi dibi névye kɔ̃. Pè
mó sè syi dibi pè kɔ̃.
7 Yɛ̃nkyɔ́pì yísyɔ́ tɔ sȍ mɛ pé tyí. À wɛkı Liyel tyí sé tyí yɔ̃, tɛ́ nɛ, pè sé
tɔ tɔkɔ dibi pè kɔ̃.
8 Képah tɛ̃nɛ, pé pól yɔ̃ tɔ̃, tɛ́ ǹ tȍ sȁhpú yɔ̃nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ tɔkɔ yɩ́
kwărninɔ.
9 Tɛ́ nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pè nɔ nɛ́pȋ kèyɔ̃ nínɔ́ kénkɔ̃lɛ. Képah náh, à
pè fin mɔ,

10 tɛ́ mó núkú de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, à yuku Dalmanuta kwil
sétáh yõ.

Farisiyɛ̃nɔ gbɩ̃̌l yah kɔ̃ Yesu tyí

11 Képah tɛ̃ sɔkɔ, *Farisiyɛ̃nɔ pɔ tyah yékɑ̂blɛ n pı Yesulɛ, tɛ́ ǹ sɔ̃̀lɛ n mɔ
n yah nɛ, à gbɩ̃̌l yɔ́ pı pé yah, nɛ̂-á kè wɛ̃kı n pi nɛ, wǎh n wil Liyel tyí.
12 Képah sɔkɔ, Yesu mı dɔkɔ náhnáh, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pı, tɛ́ kwɛy gbɩ̃
névye gbɩ̃̌lnɛ n yah n kɔ̃? Kègbı yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, gbɩ̃̌l yɔ́ ńtɛ̃ náh pè
wɛ̃kı n pi!»
13 Tɛ́ yal pé tnɔ̂, à de krótókè, à yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ.

Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú lékɑ̃́m tɛ́kínɔ́lɛ

14 Légbɩ̃́nɛ, Yesu *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ pé dyɔ fwɔ yõke tɔ́kɔ́nɔ́lɛ. Búrn pɔ́ núkú
ó sɔ̃̀ mɛ pé tyí krótókè sɔkɔ.
15 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kè gbah yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmı
*Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi búrn dɔkɔ dɔkɔ kwɑ̂hlɛ.»
16 Wǎh yo sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yékɑ̂b mɔ nɛ, búrn kɛ̃́ yĩn-á à kɔ̃, à képah yo.
17 Wǎh pè kyɔmı wɛ, à pè piki yah nɛ, kû se pı, tɛ́ pè yékɑ̂blɛ n pı búrn
kɛ̃́ yĩnnɛ nı? Pè kó tɔ̃̌nı̀ mɛ ké tyí yah wɛ sɛ̃́ nı? Pè kó kè pĩ nı? Pé lékɑ̃́m
se mɛ víkéntṹnɔlɛ nı?
18 Yɩ̃́-á mɛ pé tyí, pè kó mɛ n yah nı? Ní mɛ pé tyí, pè kó mɛ n nohnı nı?
Pé dyɔ kó mɛ n kwnɛ nı?
19 Páh lésõ búrn plɔ́ kwlɔ́ kwɔkı dibi nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbɑ̃m kɔ̃, gbétɔ́lɔ́
yɩ̃́ sɔ̃́ se pè kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ nı? Pè mɛ nɛ, gbɔ̃nínɔ́-á.
20 À tɔ̃ pè piki yah nɛ, tɛ́ páh lésõ búrn plɔ́ kwǎrninɔ kwɔkı dibi nɛ́pɩ̃̂
kèyõ nínɔ́ kɔ̃, tɔkɔ yɩ̃́ sɔ̃́ se pè kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ nı? Pè mɛ nɛ, kwǎrninɔ-á.
21 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ, tɛ́, pè náh tɔ̃̌nı̀ mɛ ké tyí yah wɛ sɛ̃́ nı?

Yesu yɩ̃́tũ̂ yɔ́ yɩ̃́ yıkı mɔ Besayida kwil sɔkɔ

22 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á kyı yĩni tɛ̃ Besayida kwil, nósyɔ́ pɔ yɩ̃́tũ̂ yɔ́lɛ ǹ
tyí, tɛ́ à ni nɛ, à tũ ǹ tyí.
23 Yesu mɛ yɩ̃́tũ̂ mè gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à wil ǹnɛ kwil gbɔ̀pɔ, tɛ́ sĩn mɔ ǹ yɩ̃́ sɔkɔ,
tɛ́ ǹ gbɑ̃̀n sah ǹ yõ, tɛ́ à piki yah nɛ, à se mɛ n yah nı?
24 Yɩ̃́tũ̂ dɩ̃́ ǹ yah yɔ̃, tɛ́ nɛ, páh mɛ névyelɛ n yah yɩ̃̀rkɔ̀ɔ̀, sésân sɔ̃́. Tɛ́, pǎh
mɛ n kɔ.
25 Yesu tɔ̃ ǹ syı ǹ gbɑ̃̀n sah dɩ̃́ yɩ̃́ yah. Kǎh pı sɛ̃́, à fɛ̃ n yah pnɛpnɛ, à dɛ.
À yíyɩ̃̀n póllɛ n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ.
26 Képah sɔkɔ, Yesu yo dɩ̃́ mè tyí nɛ, à sɔkɔ ǹ gbô, tɛ́ à káh syɔ̃ kwil sɔkɔ.

Pyɛrı kè yo nɛ, Yesu-á Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔlɛ

27 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yuku Filipe Sesarı gbɔ̀plɔ kwlo tɩ̃̂nnɛ.
Pǎh mɛ wɛ̃̌kı̀ yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à pè piki yah: «Névye tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?»
28 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ, túkù-á nɛ, *Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ, *Yeli-
á. Túkù tɔ̃ nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́-á ǹnɛ.
29 À mɛ tɔ̃ pè piki yah: «Tɛ́ yépi tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?» Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrı
yo ǹ tyí nɛ: «*Krista ye álɛ, Liyel-á nɛ, páh kı nɛ̂ tɛkı mɔ.»
30 Képah sɔkɔ, Yesu pè sni nɛ, pè káh kè yo nɛ syah.

Yesu ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

31 Képah sɔkɔ, Yesu tyah ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n kwɔ nɛ, *Névi Pi-á yĩnɛ à de
yèvyɑ̃hrɩ sɔkɔ náhnáh. Yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ *sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂
*Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú-á kɩ à yahle, tɛ́ kɩ à ko n mɔ n pi. Tɛ́, sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò
sɔ̃́lɛ, wǎh kɩ yuku.
32 Wǎh kénɛ wɛy yo dal mɔ pè syah sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ à ye kɛ̃kɩ, à kyɩ tyah
lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃.
33 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yah, tɛ́ lékàhlɛ Pyɛrɩ kɔ̃, tɛ́ yo ǹ
tyí: «To ń tnɔ̂, *sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃! Á fɔkɔ sɔ̃nɔ náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Névye
tyí kɔ̃ ye áwɔ n sɔ̃.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

34 Képah náh, à mɛ tɔ́wû ye pɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Névi
nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ, pé ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃̀ ǹ gblɔ̃̌y dyɔ́yĩ tyi yɛ, à mó ǹ *dahnɩ
twah, à mó ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.*
35 Sɛ̃́ ó ye: Névi nɛ̂-á nɛ, páh pé minnɛ n pwah n mɔ, à kɩ tɛkɩ ké sɔkɔ.
Tɛ́ névi nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ ńmɔ ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n yĩnnɛ, ǹmɔ min kɩ
pwah.
36 Kè kɩ tir nɛ̂ pɛkɩ névi tyí, wàh kèkɔ̃yɔ̃́ yî pól wɛ, tɛ́ kɩ n tɛkɩ n pi tyɛ́-ńkɛ̃̂
min sɔkɔ?
37 Kwâh nɛ̂ tɛ̃̀ mɛ névi kɩ fɛ̃ kɔ̃, kɩ ǹ min dwe syi sah?
38 Kwɛy gbɩ̃́ névyelɛ, Liyel dêl ànɛ̂ tyípêl pípú ye pélɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-á sen
ku ńmɔ tyí, ànɛ̂ ń wɛy tyí yónɔ́lɛ pépi wrɔ́, *Névi Pi tɔ kɩ sen ku tɛ̃̀ yah,
wàh sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ ǹ sú gblò sɔkɔ, ànɛ̂ *yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃̀ntɔ̃belɛ.»

9

1 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kègbɩ yɔ̃: Yépi
nónó-á ásɔ̃̂, yé túkù náh n ku n pi, tɛ́ kɩ *Liyel tɔ̃́rí wɛ yĩ́nɛ, pɔ́ntɛnɔlɛ. Kè
kɩ n pi tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃nɛ.»

Yesu vɩ̃̀nmɔnɔ dùkùlɛ

2 Sèpɩ̃̀n kénúkò-ò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃,
à yuku pélɛ yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃ yɔ́ yɔ̃. Pépi ó ye sɔ̃̀ pé yahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́, ǹ dùkù
mɛ vi mɔ pé yah sɔkɔ.
3 Ǹ flɔ piki, à n tɛ̃ pérpér. Ké névi náh mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ kɩ fɛ̃ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ piki
n pi sɛ̃́ntɛ̃́nɛ.
4 Képah sɔkɔ, *Yeli ànɛ̂ *Moyisi wil pé yah, mɛ n yɑ̃h ànɛ̂ Yesulɛ.
5 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, kǎh yĩnɛ pé tɛ̃ ásɔ̃̂. Páh
kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ ásɔ̃̂, núkúlɛ ǹmɔ tyílɛ, núkúlɛ Moyisi tyílɛ, núkú mó pɩ
Yeli tyílɛ.
6 Pyɛrɩ náh sɔ̃̀ pĩ, wǎh nɛ̂ yo n pi, képah ye. Tíkí sɔ̃̀ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kɔ́pú nɛ́pɩ̃̂
nímí kah tɛ̃.
7 Pǎh mɛ képah sɔkɔ, ńyɩ̃́rkɩ̃̀ yɔ́ pɔ fob mɔ pé yɔ̃. Kénɛ ńyɩ̃́rkɩ̃̀ sɔkɔ, yĩ́npɔ̃̌
yɔ́ n wil pè n nohnɩ nɛ: «Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nɩ̀dɛ̀ Pídɩ̃́ ye ǹnɛ. Yé nɛ n
nohnɩ ǹ tyí!»

* **8:34** 8.34 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

8 Kénɛ nı́ yõ, *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á yah kɔ̃ pé gbɔ̀plɔ sɔkɔ, pè náh tɔ̃ névi wɛ. Yesu
núkúní ó sɔ̃̀ wũ ànɛ̂ pélɛ.
9 Pǎh mɛ yɔ̃lılɛ n tiki gbı̃́ nɛ̂nɛ, Yesu pè sni nɛ, pǎh tir nɛ̂ wɛ, pè káh kè
yãh névye syah, kè pɔ nɔ *Névi Pi yúkúnwı̃̀lnɔ́ tyí lékyı̂ wrɔ́.
10 Pè mɛ snı́nɔ́ mɛ̀ tɛ̃ yı̃n, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kû se à n ye
lékyı̂ wrɔ́ yúkúnwı̃̀lnɔ́lɛ nı?
11 Képah tɛ̃́nɛ, pè tyah ǹnɛ n piki n yah nɛ, kû se pı, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀
kwɔ́pú nɛ, Yeli ǹgbò-á yı̃nɛ à pɔ?
12 Ȁ yo pé tyí: «Yeli ǹgbò ye yı̃nɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah. Ǹtɛ, kû pı kè wãrkı
sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ nɛ, Névi Pi-á kı yèvyãhrı pı náhnáh, tɛ́ pè kı
ǹnɛ n yilɔ nı?
13 Ǹtɛ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Yeli-á pɔ tɛ. Tɛ́, névye-á à pı
pé dyɔ dyɔ tɛ̃́nɛ. Sɛ̃ ye sɔ̃̀ kélɛ wɑ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ ǹ tyí
yõ.»

Yesu sétõ yı̃ni wilki wɛ̃́npir yɔ́ sɔkɔ

14 Képah sɔkɔ, pǎh yı̃ni tɛ̃ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́lɔ́ tnɔ̂, pè tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, pè mɛ
pè kore vi, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́pú mɛ yékɑ̂̃blɛ n pı tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pilɛ.
15 Névye-á núkú Yesu wɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, kè pı pé tyí gbɛ̃̀ndùǹ̀nɛ. Pè to kyı
wɛkı ǹ tyí.
16 Yesu mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ yékɑ̂̃b se pè n pı pélɛ nı?
17 Ǹtɛ, dı̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû sɔkɔ, ǹmɔ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dı̃́, páh pɔ pé pídı̃́nɛ
ǹ tyí. *Sétõ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pı kèdɔ̀kı̀lɛ.
18 Kě ǹnɛ n kwel n min n kɔ̃ tɑ̃̏ntɑ̃̏n pól sɔkɔ sétáh. Gbèfɔ̀kɔ̀píkı́nı̃̀ n nɛ
n wil ǹ vyãh, tɛ́ ǎ ǹ yı̃́nílɛ n tah, ànɛ̂ ǹ wil n kɔkɔ. Képah-á, pé pɔ ǹnɛ ǹ
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè sétõ mɛ̀ yı̃ni wilki ǹ sɔkɔ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ.
19 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, Liyel yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̀ névye, pé se kı tɛ̃
pélɛ pópó, kı pɔ syı gbı̃́ nɛ̂ tyí nı? Pé se kı pè so sah, kı pɔ syı gbı̃́ nɛ̂ tyí
nı? Ǹkɛ̃, pè pɔ ǹnɛ pé kɔ̃.
20 Pè mó pɔ ǹnɛ à kɔ̃. Sétõ-á fyɔ̀ Yesu wɛ, à piri yike kègbılɛ, à syıkı
sétáh, à n pil n kɔ̃ gbèfɔ̀kɔ̀píkı́nı̃̀nɛ ǹ vyãh.
21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piri sú piki yah nɛ, gbı̃́ nɛ se kè tyah ǹ tyí nı? Ȁ
mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ wɛ̃́npir gbı̃́ dùkù-á.
22 Kèyahlɛ, sétõ-á ńkɛ̃́nɛ à tɔkɔ n min n dah n mɔ nyàh, képah náh pı,
ni sɔkɔ, ǹ kò-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, wàh kı fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à pé yãm yah, à
mó pé yohnı mɔ.
23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo dı̃́ mɛ̀ tyí: «Máh kı fɛ̃ n tɛ̃ n pi wɔ̀...! Tyi pól kı
fɛ̃ pı Liyel yõ sɛ̃́-ò tyí.»
24 Nɛ́npɔ́ swɔ, piri sú gbo mɔ nɛ: «Mé sɛ̃ ké yõ, tɛ́ kè mɛ tah ń tyí. Ǹ
yohnı mɔ ké sɔkɔ.»
25 Képah sɔkɔ, Yesu-á névye wɛ, pè n to n tuke pé yõ sɛ̃́, à dírí kɔ̃ *sétõ
mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á névilɛ n pı kèdɔ̀kı̀ ànɛ̂ nı́kı́tũ̂nɛ, à wil piri
mɛ̀ sɔkɔ! Tɛ́ à káh tɔ̃ de yah ǹ sɔkɔ!
26 Wǎh yo sɛ̃́, sétõ mɛ gbo mɔ, tɛ́ piri yike kègbılɛ, tɛ́ mó wil ǹ sɔkɔ. Piri
núkú pı tɛ̃ kúnɔ́ sɔ̃, fɔ́ɔ́ névye náhnáh n yo nɛ, wǎh ku.

27 Ǹtɛ, Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbɔ̏ tyɩ́, à yilki sah. Piri yuku yĩn.

28 Yesu-á de wɔ̀kɔ̀ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú ye sɔ̏ wũ pé yahlɛ, tɛ́ pè mɛ à piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pépi náh tɛ̃ wɛ sétõ mɛ̀ yĩni wilki piri sɔkɔ nɩ?

29 À mɛ yo pé tyɩ́: «Níri ó sɔkɔ ye kénɛ sétɑ̃̏n dùkù kɩ fɛ̃ yĩni.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyɩ́ yo

30 Păh yal nɛ́npɔ́, pè mɛ Kalile kwlolɛ n kah, tɛ́ Yesu náh sɔ̏ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pè pé mɛ́-ńsah pĩ.

31 Tir yɔ́ náh, à sɔ̏ mɛ ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpúlɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ n yo pé tyɩ́: «*Névi Pi kɩ n dahbɩ n pi névye gbɔ̏. Pè kɩ à ko mɔ, tɛ́ sèpĩ̏n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ yuku.»

32 Ǹtɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú náh sɔ̏ mɛ wɛy mɛ̀ tyɩ́ yah wɛ, tɛ́ tíki sɔ̏ mɛ pè tɛ̃ ǹ píkínyahnɔlɛ.

Nɛ̂ tɛ̃̌ kal?

33 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. Păh mɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpú piki yah nɛ tir nɛ̂ yékɑ̂b se sɔ̏ pè n pɩ wɛ̃̀kì yah nɩ?

34 Ǹtɛ, pè náh tir wɛ yo. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̏ mɛ yékɑ̂blɛ n pɩ wɛ̃̀kì yah nɛ, pé pĩ pépi wrɔ́ nɛ̂ tɛ̃-á kal.

35 Képah sɔkɔ, Yesu kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Nɛ̂-à mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé pɩ yah yétɛ̃̌nɛ, ǹmɔ yĩnɛ à pɩ pé no náhtũnɛ, à mó pɩ tɔ̏npɩlɛ pé tyɩ́.»

36 Képah tɛ̃̌nɛ, à wɛ̃́npir yɔ́ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́. Tɛ́ à tɛ̃ kɔ̃hlɩ ǹ nɩ yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tyɩ́:

37 «Névi nɛ̂-à wɛ̃́npir mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ́ ńmɔ yĩn yɔ̃, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ́. Névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ́, ńmɔ ó náh tɛ̃ tɛ̃ plɛ́: Ǹtɛ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye à tɛ̃ plɛ́.»

Á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ

38 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, pépi-á dĩ́ yɔ́ wɛ, à mɛ *sétɑ̃̏nnɛ n yĩni n wilki ǹ yĩn yɔ̃. Tɛ́, à náh sɔ̏ mɛ pépilɛ. Képah-á pé kɔ̃, pé nɛ pé à yĩni mɔ ké pínɔ́lɛ.

39 Yesu mɛ yo pé tyɩ́: «Yé káh à yĩni mɔ. Névi náh fɛ̃ gbĭl pɩ n pi ńmɔ yĩn yɔ̃, tɛ́ kɩ tɔ̃ ńmɔ yĩnnɛ n yɩkɩ nɛ́npɔ́ swɔ.

40 Tir yɔ́ náh, á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ.

41 Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyɩ́: Yáh pɩ *Krista tyɩ́lɛ, névi nɛ̂-à ni ńgbíyĩ́nɛ yé kɔ̃ yé wɔ képah yĩnnɛ, ké pèpɔrɩ kɩ dyah ólɛ à dyah.

Tyi nónó-á yo gblɔ̆y tɛ̃́nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ

42 Wɛ̃́npì̀ nónó-á sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ nɛ yɔ́ yɔ̃ yɩkɩ dah mɔ tyípêl sɔkɔ, kè kɩ sɔ̏ fɔ̃́nfɔ̃́ pè dáh-ǹgbɛ̃ toh tɛ̃ yègbɩ sɔkɔ, pè kyɩ min dah mɔ yɔ́ntĩ̂ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.

43 Á gbɔ̏-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kɑ̃m n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de gbɔ̏ núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Kèpah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbɑ̏n nínì̀ kyɩ́ndenɔlɛ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ. [

44 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yɔ̃, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.]

45 Á gbáhkɩ̀-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ
n de gbáhkɩ̀ núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbyɛ̂̃h nínɩ̀
mínndahnmɔnɔlɛ nyàhnpèkè sɔkɔ. [
46 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yɔ̃, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè
náh n ni.]
47 Á yɩ̃́-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè wilki n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de
yɩ̃́ núkúlɛ *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ. Képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á mínndahnmɔnɔ yɔ̃ yɩ̃́
nínɔ́lɛ nyàhnpèkè sɔkɔ.
48 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yɔ̃, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè
náh n ni.
49 Képah ye, no pól kɩ tɔ̃ sah nyàhlɛ, sɔ̃-á pnɛ n pɩ kélɛ.
50 Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Tɛ́ ké syɩ̃́nsyɩ̃́-à wil ké sɔkɔ, sɔ̃ mɛ yé kɩ
tɔ̃ fɛ̃ pɩ kélɛ, tɛ́ kè kɩ tɔ̃ nɔ? Yé pnɛ mɔ yé gblɔ̌y sɔkɔ, yé tɛ̃ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ
sɔkɔ.»

10

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí sɔkɔ

1 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à kyɩ Yude sétáh yɔ̃, tɛ́ yuku Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.
Képah sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ̃ tuke mɔ ǹ tnɔ̂. À mɛ tyah pélɛ n kwɔ ǹgbò
tyí kɔ̃lɛ.
2 Képah tɛ̃̌nɛ, *Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ, pé kyɩ ǹ sɔ̃̀ mɔ yah. Tɛ́
ǹnɛ n piki n yah nɛ, ké wɛ̃̌kɩ̀ se mɛ dɩ̃́ tyí kɩ ǹ kyɩ fin mɔ nɩ?
3 À mɛ yo pé tyí nɛ, tir nɛ̂ se sɔ̃̀ *Moyisi yo sah pé tyí nɩ?
4 Pè mɛ nɛ ńkɛ̃, Moyisi-á ké wɛ̃̌kɩ̀ kɔ̃ nɛ, wâh á kyɩlɛ n fin mɔ, á ǹ
fɩ̃́nnmɔnɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ̃́ pɩ à kɔ̃. À mɔ́ à fin mɔ.
5 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi kùkùtǎhkɩ̀ yɩ̃n ye, Moyisi mɛ ké
wɛ̃̌kɩ̀lɛ yé kɔ̃ sɛ̃́.
6 Ǹtɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ ànɛ̂ sê ye Liyel mɔ.
7 Képah ye, dɩ̃́ kɩ ǹ sú ànɛ̂ ǹ yʊ̃́ sah, tɛ́ kɩ kyɩ yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ ǹ
kyɩlɛ,
8 tɛ́ pé nímí kɩ pɩ núkúlɛ. Képah sɔkɔ, pè náh tɔ̃ n pɩ n pi nímínɛ, pè kɩ
pɩ núkúlɛ.
9 Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel-á nɛ̂ kwrɔ mɔ, névi káh kè gbɛkɩ.»
10 Pǎh de wɔ̀kɔ̀, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ̃ à piki yah wɛy mɛ̀ yɔ̃lɛ.
11 À mɛ yo pé tyí: «Dɩ̃-à ǹ kyɩ fin mɔ, tɛ́ tɔ̃ sê yɔ́ tɔkɔ, à tyípékè pɩ ǹ kyɩ
gben tɛ̃ tyí fɔ̀fíkɩ̀ sɔkɔ.
12 Sɛ̃ ó ye tɔ̃, sê-à ǹ pɛ yahle, tɛ́ kyɩ de dɩ̃́ yɔ́ tyí, à tyípékè pɩ fɔ̀fíkɩ̀ sɔkɔ
ǹ pɛ gben tɛ̃ tyí.»

Yesu sɑ̃m mɔ wɛ̃́npɩ̀ sɔkɔ

13 Képah tɛ̃̌nɛ, névye pɔ wɛ̃́npɩ̀lɛ Yesu tyí nɛ, à ǹ gbɑ̃̀n sah pé yɔ̃. Tɛ́ ǹ
*tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ tyah dírílɛ n kɔ̃ pé yɔ̃.
14 Wǎh képah wɛ sɛ̃́, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ sɔkɔ nɛ: «Yé yɛ
wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃, pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kɔ̃. Nónó dùkù-á mɛ
kénɛ wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃, *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rílɛ pépi tyí ye.

15 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbı yõ: Névi nɛ̂-à *Liyel tɔ̃rí fɛ̃ syi ńkɛ̃nɛ wɛ̃npir
sɔ̃, à náh kè wɛ n de n pi póllɛ.»
16 Képah sɔkɔ, à wɛ̃npì tɛ̃, tɛ́ ǹ gbɛ̃̀n sah pé yõ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.

Tàhdɛ̃́ yɔ́ pɔ Yesu tyí

17 Képah náh, Yesu-á n yuku wɛ̃kì yah, dɛ̃́ yɔ́ to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah,
tɛ́ à piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se kı pı sɔ̃, tɛ́ kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nı?
18 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɔ̃ mɛ, tɛ́ á ń ye pèpɛynɛ? Nɛ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh
mɛ. Liyel ó ye pèpɛynɛ.
19 Á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pĩ kè, nɛ̂-á n yo nɛ, káh nɛ́kókè mɔ, káh fɔ̀fíkì pı,
káh yĩbe yĩ, káh mìnì sah á ní-ò yõ, káh nɛ n syıkı nɛ yõ, á sú ànɛ̂ á yṹnɛ
n tɛ̃ plɛ.»*
20 Wǎh yo sɛ̃, dɛ̃́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɛ̃́, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pı pé
wɛ̃npir gbɛ̃́ dùkùlɛ.
21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à yah tyínɔnɔ sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, tyínúkú-á yah
kwlɔ ǹ tyí: Á kyı ǹ gbɛ̃̀n yî pól yãm, à mó sé pɔ́ dibi yãmtãm kɔ̃. Képah
sɔkɔ, wǎh kı yɛ̃̂nyõ tahrı wɛ, à mó pɔ pé sɔ̃̀ tɛ̃.
22 Tɛ́, dɛ̃́ mɛ̀-á képah noh sɛ̃, ǹ yah yıkı. Á sɔkɔ yèkwɔrı sɔkɔ. Tahrı ǹgbɛ̃
sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, képah ye.
23 Kǎh pı sɛ̃, Yesu ǹ gbɔ̀plɔ yah kore vi, tɛ́ yo ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí: «Tahbı
dénɔ́lɛ *Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, kè mɛ tah dɛ́!»
24 Kénɛ wɛy ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú gbɛ̃̀n du kègbılɛ. Ǹtɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí: «Ń
wɛ̃npì, Liyel tɔ̃rí sɔkɔ dénɔ́ mɛ tah náhnáh.
25 Yɛ̃̀hmíkì dénwɩ̃̀lnɔ́lɛ sèndi pwɛ̃̀h sɔkɔ, képah kı fàhfàh kal, tàh dénɔ́lɛ
Liyel tɔ̃rí sɔkɔ.»
26 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé gbɛ̃̀n kah du. Pè wɛ̃nɛ n piki n yah pé tyí tyílɛ nɛ,
ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kı mó pwah nı?
27 Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyí: «Névi tɛ̃ tyí, kè náh fɛ̃ n pı n pi, tɛ́ Liyel
wɔ tyí, kè kı fɛ̃ pı. Ǹmɔ tɛ̃ wɛ tyi pól tyí.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrı yo ǹ tyí nɛ, ǹtɛ, pépi-á tyi pól sah ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃ yĩnnɛ.
29 Yesu mɛ nɛ: «Kègbı yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à fɛ̃
syi, ǹ kéte, ànɛ̂ ǹ yṹpyé, ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ sú, ànɛ̂ ǹ wɛ̃npì, ànɛ̂ ǹ swɛ̃y sah
ńmɔ yĩnnɛ, ànɛ̂ nìvìnì wɛy sɛ̃́n yĩnnɛ,
30 tɛ̃ kı sɛ̃nknɔnɔ lèkwɛ̌kwɛ wɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ. Á kı kétlo, ànɛ̂ yṹpyé,
ànɛ̂ yṹbí, ànɛ̂ wɛ̃npì, ànɛ̂ swɛ̃y wɛ. Á kı fɔ̃́hnɔ́ tɔ wɛ, tɛ́ kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ
ńsɔ̂ kèkõyɔ̃́ sɛ̃́n sɔkɔ.
31 Nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ gbrolɛ, pé náhnáh kı pɔ n pı n pi nɛ tɛ́lɔ́lɛ.
Tɛ́ nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ tɛ́lɔ́lɛ, pé náhnáh kı pɔ n pı n pi nɛ gbrolɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo kɛ tɔ̃-òlɛ

32 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kì tɛ̃ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmı sɔkɔ.
Á sɔ̃̀ mɛ n kɔ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú yahlɛ. Légbɛ̃́nɛ, pé fɔkɔ mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ. Tɛ́ nónó tɔ-á

* **10:19** 10.19 - Yah n tɛ Ekisode 20.12-16 sɔkɔ.

mɛ ǹ sȍ tɛ̃, tíkí sȍ mɛ pè tɛ̃.Képah sɔkɔ, à ǹ tȍ sã̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí ye kɛ̃kɩ
pé yahlɛ, à kyɩ tir nɛ̂-á kɩ à yĩni n tɛ̃ n pi, ké yah yo pè syah.
33 À nɛ: «Yé yah, á wɛ dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. *Névi Pi kɩ
dahbɩ *sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú gbȍ. Pè
kɩ à mɔ kũ kɔ̃, tɛ́ kɩ à dahbɩ Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú gbȍ.
34 Pépi kɩ kő̃lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ kɩ n sĩn n mɔ ǹ yõ. Pè kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ
à ko mɔ. Tɛ́, ké sèpȉn tɔ̃-ò ső̃lɛ, à kɩ yuku.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á nɛ̂ ni

35 Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, Sebede wɛ̃npȉlɛ, pè nɔ de Yesu tnô, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
kwɔ́-ò dɩ̃́, tir nɛ̂-á pé pɔ ní-ńsah ǹ tyí, páh mɛ ké tyí nɛ, à kè pɩ pé tyí.
36 À mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè nɛ, pé pɩ pé tyí nɩ?
37 Pè mó yo ǹ tyí nɛ, wàh kyɩ yĩni tɛ̃ ǹ yȍtɔ̃rí tyah sɔkɔ, à yɛ pépi sɔkɔ
nɛ núkú tɛ̃ ǹ gbȍyȍ sȍ, ní-ò mó tɛ̃ ǹ gbɛ̃yȉnɛ̀ sȍ.
38 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂-á yé n ni, yé náh kè pĩ. Yé se kɩ fɛ̃
wɔ ń wɔ wɔ wóh sɔkɔ, kɩ de wil yèvyãhrɩ sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ?»
39 Pè mɛ à syah nɛ, páh kɩ tɛ̃ wɛ. À mɛ yo pé tyí: «Gbɩ ye, yé kɩ n wɔ n
pi ń wɔ wɔ wóh tɛ̃ wɔ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n de n wil n pi yèvyãhrɩ sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ.
40 Ǹtɛ, névi nɛ̂-á n tɛ̃ n pi ń gbȍyȍ ànɛ̂ ń gbɛ̃yȉnɛ̀ sȍ, képah náh n wil n pi
ńmɔ tyí. Kénɛ tɛ̃-ǹtȁn kɩ pɔ névye kɔ̃ n pi, Liyel-á sè tɔ̃ sah nónó yĩnnɛ.»
41 *Tȍ sã̋hpú nɛ́pȋ gbãm tɛ́ló-á képah noh sɛ̃, pé fɔkɔ vyãh Nsyakɩ ànɛ̂
Nsyɔ̃nɛ.
42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye, tɛ́ yo pé tyí: «Yé pĩ nɛ, sétáh mɛ̀ yõ
kwlo yȍtãm-á pé kwil tãnnɛ n tɛ̃ n sah pé dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ, tɛ́ kwil nɛ́-ǹgbnɔ
n mó pé tǎhkɩ̀lɛ n sah névye yõ.
43 Ǹtɛ, yépi tyí náh n pɩ n pi sɛ̃. Gbɛ̃̀ntɛ̃ náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí
nɛ, pé pɩ yȍtɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y pɩ yé tȍnpɩlɛ.
44 Tɛ́, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ kɩ tyí nɛ, pé yȍtɔ̃rí yah n kɔ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y pɩ yé
pól yɔ̃̀lɛ.
45 Tir yɔ́ náh, *Névi Pi náh pɔ nɛ, névye tȍlɛ n pɩ péwɔ tyí. Ǹmɔ ye pɔ
tȍ pɩ yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ dwe yĩnnɛ.»

Yesu yɩ̃́tȗ dɩ̃́ Bartime yɩ̃́ yɩkɩ mɔ

46 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yeriko kwil. Yesu, ànɛ̂ ǹ *tȍ sã̋hpú, ànɛ̂ tɔ́wȗ
ǹgbɛ̃-á n wil kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yɩ̃́tȗ dɩ̃́ yɔ́ sȍ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, mɛ
n ni n syi. Time pídɩ̃́ ye sȍ ǹnɛ, pè n ye Bartimelɛ.
47 Wǎh noh nɛ, Nasarɛti Yesu-á n sɔkɔ, à tyah n de n syi nɛ, Yesu, *Davidi
pídɩ̃́, à pé yãm yah.
48 Képah sɔkɔ, náhnáh sȍ mɛ ǹ vyãhlɛ n tũ. Ǹtɛ, à tɔ̃ n kah n de n syi
nɛ, Davidi pídɩ̃́, à pé yãm yah.
49 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yĩn, tɛ́ nɛ, pè à ye yah. Pè mɛ yɩ̃́tȗ dɩ̃́ ye yah, tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ, à ǹ nɩ vɩ, à mó yuku, wǎh mɛ ǹnɛ n ye.
50 Dɩ̃́-á képah tɛ̃ noh, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ milki, tɛ́ yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂h yõ, à
yuku Yesulɛ n yĩkɩ.

51 Yesu mɛ à piki yah: «Kû mɛ á nɛ, mé pɩ á tyí?» Yı̃́tû̃ dı̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
kwɔ́-ò dı̃́, à kè pɩ, pé tõ nɛ n yah.
52 A᷆ mɛ yo ǹ tyí: «Nɛ n yuku, ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ
yı̃́ yɩkɩ mɔ, à mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃.

11

Yesu de dùkùlɛ Yerusalɛmɩ

1 Păh de n tɛ Yerusalɛmɩnɛ, pè sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Betefase ànɛ̂ Betani kwillɛ,
Wólívyê sésân yɔ̃lɩ tnɔ̂. Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ́pı̃̂ nímí wilki
tõ,
2 tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ kwil nɛ̂-á pé yahlɛ. Pàh kɩ kyɩ yı̃ni tɛ̃ nɛ́npɔ́,
păh kɩ ńkwɛ̃́ndyípírí yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ, névi náh dɔkɔ yah nɛ̂ yõ. Pè
à dɛ pɔ.
3 Tɛ́, névi-à kɩ pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se, tɛ́ pè ǹnɛ n dɛ nɩ, pè yo ǹ tyí nɛ, ǹ
yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃́-ǹgbɛ̃ dı̃́ tyí. Tɛ́ wăh kɩ ǹ syɩ à tɛkɩ mɔ núkúnúkú ásɔ̃̂.
4 Képah sɔkɔ, pè mó sɔkɔ, à kyɩ ńkwɛ̃́ndyípírí mɛ̀ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ
kégbɔ́, gbô yɔ́ yah, wɛ̃̀kɩ̀ gbɔ̀pɔ. Pè mɛ à dɛ.
5 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pè
ńkwɛ̃́ndyípírí mɛ̀nɛ n dɛ nɩ?
6 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ pè tõ sɔ̃́, pè képah yo no tyí. No yɛ pè kɔ̃, pè à
dɛ sɔkɔ.
7 Pè mɛ pɔ ńkwɛ̃́ndyípírí mɛ̀nɛ Yesu tyí. Tɛ́ pé flɔ mɔ ǹ yõ, Yesu kɔ̃ à
dɔkɔ.
8 Névye náhnáh mó pé flɔ mɔ wɛ̃̀kɩ̀ yõ. Túkù mó fɔ̀kɔ̀nɩ̀ kɔ̃lɩ kyẽh sɔkɔ,
à n mɔ n yuku wɛ̃̀kɩ̀ yõ sɔkɔ.
9 Păh n yuku, nónó-á sɔ̃̀ mɛ n kɔ Yesu yahlɛ, ànɛ̂ nónó-á mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, pè sɔ̃̀
mɛ n gbo n mɔ, mɛ yo tũ nɛ: «Wosanna, Tɛ̃́-ǹgbɛ̃ Liyel yı̃n pɩ gblò! Nɛ̂-á n
pi ǹ yı̃n yõ, Liyel sɑ̃m mɔ ǹ sɔkɔ!
10 A᷆ sútó *Davidi tɔ̃́rí nɛ̂-á n pi, Liyel sɑ̃m mɔ ké sɔkɔ! Wosanna, Liyel
yı̃n pɩ gblò yı̃̂nyõ sɔkɔ.»
11 Yesu-á de Yerusalɛmɩ sɔkɔ sɛ̃́, à kyɩ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ.
A᷆ kè yah kore vi, tɛ́ ǹ syɩ wil. Képah náh, tyah-á pɔ n piri, à sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimínɛ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu léplɔ ye mɔ sènsóké yɔ́ yõ

12 Ké dendallɛ, păh n wil Betani sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, kwɛkɩ Yesu tɛ̃.
13 Képah sɔkɔ, à mɛ sènsóké yɔ́ wɛ fı́ı́ mɩlɛ gbòp ké tyí. A᷆ mɛ nɔ de yah,
pye-à kɩ n wɛ n pi ké tyí. Ǹtɛ, wăh yı̃ni tɛ̃ ké tnɔ̂, à kyɩ kè wɛ mɩrɩ ólɛ. Ké
pye pɩ gbı̃́ náh sɔ̃̀ nɔ, képah ye.
14 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu yo sènsóké mɛ̀ tyí nɛ, nɛ náh tõ ké pye yõ n yah n pi
póllɛ. Ǹtɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mó kè noh.

Yesulɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ

15 Képah náh, pè yı̃ni tɛ̃ Yerusalɛmɩ. Yesu mɛ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, à tyah yı̂ yɑ̃̀mpu ànɛ̂ dwépúlɛ n yı̃ni n wilki. Tɛ́ pɔ́ tũ̀pu
tàbălnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ *sárká kèpye yɑ̃̀mpu klŏlɛ.

16 Tɛ́, à náh fɛ̃ syi vyɔ́ nɛ́tɛ̃ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃, à de kah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀
sɔkɔ.
17 Tɛ́ tyah pélɛ n kwɔ, mɛ n yo pé tyí: «Kè náh mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ,
‹ńmɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ kɩ n ye kèkɔ̃yɔ̋ kwlo kwlo pól névye níri pí-ńsahlɛ› di?
Tɛ́, yépi mɛ pɔ kè pɩ névye yõ vɩ̀nsyɩkɩpu tɛ̃-ǹsahlɛ.»*
18 Képah tɛ̃nɛ, *sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú-
á kè noh sɛ̃, pè tyah Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tɛ́, ǹ tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃,
tir yɔ́ náh, ǹ kwɔ́nɔ́ tyí sɔ̃̀ mɛ nɔ tɔ́wû tyí.
19 Képah sɔkɔ, gbɩ̃́yɩ̃́-á de, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wil kwil sɔkɔ.

Sènsóké séswɔ̂ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ

20 Ké dendal séngbɔ̃́lɛ, pǎh pɔ n sɔkɔ, pè sènsóké mɛ̀ wɛ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ, à pɔ
syɩ ké yɑ̃̀hnɩ̀ tyí.
21 Pyɛrɩ dyɔ́-á to kõ kélɛ, à yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, wǎh sɔ̃̀ léplɔ ye mɔ
sènsóké nɛ̂ yõ, à yah, ké pól-á kɔkɔ.
22 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yé sɛ̃ Liyel yõ.
23 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí: Névi kɩ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃ mɛ̀ tyí nɛ, kè
yuku yal ásɔ̂̃, kè kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ̃-à mɛ n sõ ńkɛ̃́nɛ tɔ̀tɔ̀ ǹ
nɩ sɔkɔ, tɛ́ mɛ sɛ̃ yɩ̃̋ ké yõ nɛ, páh nɛ̂nɛ n yo, kǎh kɩ pɩ, kè kɩ mó ńtyɩ̃́nɔ pɩ
sɛ̃́ ǹ tyí.
24 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí: Yáh kwáhdúkú nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃ Liyel
tyí níri sɔkɔ, yé sɛ̃ ké yõ nɛ, yáh ké wɛ tɛ. Kè kɩ ńtyɩ̃́nɔ yé kɔ̃.
25 Ànɛ̂ tɔ̃, wâh yuku yɩ̃n n tyah níri pínɔ́lɛ, tɛ́ á ní-ò-à mɛ pɩ de á tyí, kè
yɔ̃ mɔ à kɔ̃. Képah-à pɩ, yé sú Liyel nɛ̂-á yɩ̂̃nyõ, à kɩ yépi tɔ tyípêl yɔ̃ mɔ
yé kɔ̃. [
26 Ǹtɛ, yépi-à névye tyípêllɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃ ńkɛ̃́nɛ, yé sú Liyel náh
yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.]»

Nɛ̂ wɛ̃kɩ̀lɛ Yesu kɔ̃, à tyi nɔ́pilɛ n pɩ

27 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pé syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, wǎh mɛ n kɔ *Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, *sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel
ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ pɔ ǹ tyí.
28 Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ yɩ̃n yõ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ nɩ? Nɛ̂ se à kɔ̃ ké
wɛ̃kɩ̀lɛ nɩ?
29 À mɛ yo pé tyí: «Mé kɩ tir núkú ólɛ yé piki yah. Yáh kɩ ké yah yo ń
tyí, nɛ̂ yɩ̃n yõ-á mé n pɩ tyi nɔ́pilɛ, mé kɩ kè yo yé syah.
30 Yépi tɛ̃ tyí, nɛ̂ tɛkɩ mɔ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ névyelɛ n *wel n wilki? Liyel se,
tɩ̃̂ névye se? Yé yo ń syah.»
31 Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ, Liyel-á tɛkɩ mɔ ǹnɛ,
wǎh kɩ nɛ, tɛ́ kû se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ?
32 Pé náh se mó tɔ̃ fɛ̃ n yo n pi nɛ, névye-á tõ ǹnɛ... Pè sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû tíkílɛ
n pɩ, képah ye. No pól sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, Nsyɔ̃nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kègbɩ-á
sɔ̃̀ ǹnɛ.
33 Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, pé náh pɩ̃. Ǹ tɔ mó yo pé tyí nɛ, nɛ̂ yɩ̃n
yõ-á pé tyi nɔ́pilɛ n pɩ, péwɔ tɔ náh mó kè yo pè syah n pi.

---

* **11:17** 11.17 - Yah n tɛ Yesayi 56.7 sɔkɔ.

12

Dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃pú nέpêl sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

1 Képah náh, Yesu tyah n yãh pé tyɩ́ sèmɩ̀rn sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Dɩ̃ yɔ́ ye lésõ
dɩ̀vɛ̃ sésân sõ, tέ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi. Tέ kyɩ tέdáhkɩ̀ yɔ́ yõ swɔ yɔ́ tũ, dɩ̀vɛ̃
sésân pye yɩ̃́kɩ́-ńsahlɛ. Tέ mɛ duke syɩ́kɩ́pú tɛ̃-ǹsah mɔ. Képah náh, à swãh
tɔ̃pú tɔkɔ, à pɔ swãh mɛ̀ dahbɩ pé gbɔ̃̀, tέ pyě sɔkɔ kɔ́lɔ́.
2 Sé pye gbɛ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃pú nɔ́pi
tyɩ́ nɛ, pè pé tyɩ́ dɩ̀vɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃, à pɔ pé kɔ̃.
3 Képah tɛ̃̀nɛ, dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃pú nɔ́pi tɛ̃ntɔ̃̀ dɩ̃́ tɛ̃ ko, tέ à fɩ̃n mɔ, à
sɔkɔ ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ.
4 Swãh nέtɛ̃̂ tɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɔ̃. Pé tɔ̃ kyɩ ǹmɔ tɔ ko, tέ à mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ, tέ
ǹnɛ n gbyɔ.
5 Swãh nέtɛ̃̂ tɔ̃ ǹ syɩ ǹnɩ̂ yɔ́ tɛkɩ mɔ n tɔ̃. Ǹmɔlɛ, pè ǹmɔ ko mɔ, tέ sɛ̃̀nkɔ̃
pɩ pé náhnáh tyɩ́: Pè pé túkù ko, tέ pé túkù ko mɔ.
6 Nɛ núkú nɛ̂-á sɔ̃̀ wũ sètɛ̃̀ dɩ̃́ tnɔ̂, ǹmɔlɛ, ǹ nɩ̀dɛ̀ Pídɩ̃́ ye. À ǹmɔ tɛkɩ mɔ
pé tyɩ́ tέynɛ, tέ mɛ n sõ nɛ, pǎh kɩ pé pi wɔ yah sen ku.
7 Ǹtɛ, swãh tɔ̃pú nɔ́pi-á à wɛ, pè tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, pè yah, ǹ gbɛ̃̆yɔ̃̀pi-á
n pi yɔ̀. Pè pɔ, pé à ko mɔ. Gbɛ̃̆kɩ mó pɩ pépi tyɩ́lɛ.
8 Tέ dɩ̃́ pídɩ̃́ tɛ̃ ko mɔ, tέ à tɔkɔ kyɩ milki dɩ̀vɛ̃ sésân swãh kahnɩnɛ.»
9 Képah sɔkɔ, Yesu pè piki yah: «Sɔ̃ mɛ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh nέtɛ̃̂ kɩ pɔ n
pɩ n pi? À náh pɔ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃pú nɔ́pi pɔ́l ko mɔ, tέ kè dahbɩ n pi
nɔ́syɔ́ gbɔ̃̀ di?
10 Yé náh kè kar yah *Liyel wɛy sέbɛ̃̂ sɔkɔ di? Kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ yahle,
képah pɔ pɩ dáhgbɩ́lɛ, wɔ̀kɔ̀ dáhgbennɛ.
11 Képah n wil Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyɩ́.
Tέ ápi tyɩ́, gbɛ̃̆ndùǹ tir ye kélɛ!›»*
12 Képah sɔkɔ, *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɑ̃m tyah Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tir yɔ́
náh, pè sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ, pépi yõ-á à mɩ sèmɩ̀rkɩ̀ mɛ̀nɛ. Tέ, tɔ́wû tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃.
Pè mɛ yɛ ǹ yõ, tέ sɔkɔ.

Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃̂ ǹgbɛ̃ mɔ́rí tyɩ́lɛ

13 Képah náh, pè *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi náh névye túkù wilki tɛkɩ mɔ
Yesu tyɩ́ nɛ, pè kyɩ à mɔ yah píkɩ́nyahnɔ sɔkɔ.
14 Pè pɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, páh pɩ̃ nɛ, gbɩ ó kɔ́kɔ́-á ǹmɔ n nɛ n
yo. À náh tíkílɛ n pɩ névi yah. À náh névilɛ n wah névi sɔkɔ. Wǎh gbɩlɛ
névyelɛ n kwɔ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ yõ. Képah-á pé kɔ̃, pé nɛ, pé à piki yah: Kè se
yɩ̃nɛ pé mɔ́rílɛ *Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃̂ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃, tɩ̃̂ kè náh yɩ̃nɛ? Pé se sélɛ n
mɔ, tɩ̃̂ pé káh sè mɔ?
15 Ǹtɛ, Yesu sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ, nɛ̂-á pè n sõ, képah náh pè n yo. Kǎh pɩ sɛ̃, à yo pé
tyɩ́ nɛ, sɔ̃ se pɩ, tέ pè pélɛ n mɔ n yah nɩ? Pè pɔ pɔ́ mɛ̀ núkúlɛ, pé yah.
16 Pè mɛ pɔ́ núkúlɛ à kɔ̃. À mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah se, ànɛ̂ ǹ yɩ̃nnɛ
wɑ̃́rkɩ́nmɔnɔlɛ ké yõ nɩ? Pè à syah nɛ, Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃̂ ǹgbɛ̃-á.

---

* **12:11** 12.10 ànɛ̂ 11 - Yah n tɛ Yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ 118.22 ànɛ̂ 23 sɔkɔ.

17 Képah tɛ̃nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Wromɛnɔ yɔ̃tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ, pè
mó Liyellɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pé gbɛ̃ du ǹ wɛy mɛ̀ dùkùlɛ.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yúkúnwı̀lnɔ́ tyí yɔ̃

18 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye nónó-á nɛ, lékyî náh n yuku n wil n pi. Pé túkù
pɔ Yesu tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ ńkɛ̃,
19 kwɔ́-ò dɩ́, *Moyisi-á Liyel tir kɔ̃nsàhnɔ́ mɛ̀ wãrkɩ sah pé kɔ̃ nɛ, dɩ́ nɛ̂
tyí gbɛ̃ndɩ́-à mɛ, tɛ́ tɛ̃ ku, tɛ́ ǹ kyɩ sah pi kɛ̃nɛ, ǹ gbɛ̃ndɩ́ mɛ̀-á yı̃nɛ à pɛ́kúsɛ̂
mɛ̀ tɔkɔ. Ȁ wɛ̃npı̀ dubi à kɔ̃, nónó-á kɩ pɔ n pɩ n pi ǹ nɛ́nkyídɩ́ náhnɛ.†
20 Tɛ́, dɩ́npı̀ yísyɔ́-á sɔ̀ mɛ nɛ́pı̂ kwărnimi pé yṹ tyí. Nɛ́nkyí tɛ̃-á sɛ̂ tɔkɔ,
tɛ́ ku, tɛ́ ǹ kyɩ sah pi kɛ̃nɛ.
21 Ǹ sɔ̀ syɩ mɛ pɛ́kúsɛ̂ mɛ̀ tɔkɔ. Ǹ tɔ pɔ ku, tɛ́ à sah pi kɛ̃nɛ. Tɔ̃-ò tɔ tyí
pɔ pɩ sɛ̃.
22 Sɛ̃ntɛ̃ ó-á pɩ pé no tɛ́lɔ́ pól tyí. Tɛ́ nɛ́pı̂ kwărnimi nɔ́pi pól-á ku pi kɛ̃nɛ.
Pé kúntɛnɔ náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku.
23 Kàh pɩ sɛ̃, lékyî yúkúnwı̀l sɔ̃lɛ, pàh yuku, pi mɛ̀ se kɩ pɩ nɛ̂ tyílɛ nɩ?
Tir yɔ́ náh, pé nɛ́pı̂ kwărnimi pól-á à pı̃ sɛ̂lɛ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Liyel wɛy pı̃-ńkɛ̃, ànɛ̂ Liyel tɛ̃nwɛnɔ
pı̃-ńkɛ̃ yı̃n náh yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ di?
25 Lékyî yúkúnwı̀l sɔ̃lɛ, sɛ̂ tɔ́kɔ́kı̀ náh mɛ, pɛ dékè náh mɛ. Névye kɩ mɛ,
á kɩ nɛ *yı̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃be sɔ̃ pal tɛ̃-ǹsah.
26 Ȁ yuku lékyî yúkúnwı̀lnɔ́ tyí sɔkɔ: Yé náh kè kar yah Moyisi sɛ́bɛ̃
sɔkɔ, fɩ̃ nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo, nɛ̂-á sɔ̀ nyàh lépɔ̃lɛ ké sɔkɔ di? Kè mɛ
wãrkínsàhnɔ́lɛ nɛ́npɔ́ nɛ, Liyel-á yo Moyisi tyí: ‹Ǹmɔ ye Abrahmɩ Liyellɛ,
ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yakɔbɩ Liyellɛ.›‡
27 Vye Liyel ye ǹnɛ, lékyî Liyel náh. Sɛ̃ ye yélɛ kàhnpilkintɛ̃nɔ́lɛ yɔ̀.»§

Liyel tyi kɔ̃nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á gblò kal

28 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́-ò dɩ́ yɔ́ kénɛ yékâb noh. Ȁ kè wɛ,
Yesu tɛ̃ wɛ kè yo plɛ Sadusɛ̃ nɔ́pi tyí. Ȁ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ,
Liyel tir kɔ̃nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ se kal sé póllɛ nɩ?
29 Ȁ mɛ yo ǹ tyí: «Liyel tir kɔ̃nsàhnɔ́ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah wɛ yɔ̀: ‹Á
níkí kwɔ, Yisrayɛl: Ápi Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ, ǹmɔ núkúní ó ye Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ.
30 Ǹ tyí yı̃nɛ kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á fɔkɔ sɔ̃nɔ póllɛ,
ànɛ̂ á tăhkı̀ póllɛ.›*
31 Ké ní-ò wɛ yɔ̀: ‹Á ní-ò tyí yı̃nɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.›† Liyel tir
kɔ̃nsàhnɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ kal sépi nínɔ́lɛ.»
32 Wăh yo sɛ̃, Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́-ò dɩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, pé kwɔ́-ò
dɩ́! Tyi nónó-á à yo, gbɩ-á sélɛ. Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, ǹmɔ núkúní ó-á Liyellɛ. Liyel
yɔ́ náh tɔ̃ mɛ ǹmɔ tyí náh.

---

† **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Deteronɔmɩ 25.5-10 sɔkɔ. ‡ **12:26** 12.26 - Yah n tɛ Yɛkisɔdi 3.6 sɔkɔ.
§ **12:27** 12.27 - Nónó-á ku sɔkɔ di mónɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pɩ pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ, păh
mɛ min sɔkɔ. Tir yɔ́ náh, Liyellɛ, kyî Liyel náh ǹnɛ. * **12:30** 12.29 ànɛ̂ 30 - Yah n tɛ Deteronɔmɩ
6.4 ànɛ̂ 5 sɔkɔ. † **12:31** 12.31 - Yah n tɛ Levitiki 19.18 sɔkɔ.

33 Ŋmɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí á nı póllɛ, á fɔkɔ sõnɔ póllɛ, á tǎhkì póllɛ. Ânɛ̂ á ní-ò tyí mó nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ. Képah-á kı plɛ kal á yípɛ̃ ko sukɛ Liyel kɔ̃ *sárkálɛ, ànɛ̂ sárká duke tɛ́lɔ́ póllɛ.
34 Képah sɔkɔ, Yesu kè wɛ nɛ, ǹ lékɑ̃́m-á nɔ, à ké yah wɛ tɔ̃ sah yo. À yo ǹ tyí nɛ, à náh mɛ fíí *Liyel tɔ̃́rílɛ. Képah náh, névi náh tɔ̃ fɛ̃ syi à piki yah tir yɔ́lɛ.

Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔ n pı Davidi náh nɛnɛ dùkù nɛ̂nɛ?

35 Yesu sɔ̀ mɛ névyelɛ n kwɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, sɔ̃ se pı, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú n nɛ n yo nɛ, *Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛ, páh kı tɛkı mɔ, ǹmɔ-á kı pı *Davidi náh nɛnɛ nı?
36 Tir yɔ́ náh, Davidi ńtɛ̃ sɔ̀ kè yo *Liyel Mírkí gbɔ̀ yõ nɛ,
Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo péwɔ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí nɛ:
«Kɔ̃ tɛ̃ ńmɔ gbɔ̀yɔ̀ sɔ̀lɛ,
mé kı á sépɛ́bí pı
á gbáhsúkílɛ.»‡
37 Davidi ńtɛ̃-à ǹnɛ n ye ǹ Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, kè kı pı sɔ̃, tɛ́ à kı pɔ n pı Davidi náh nɛnɛ? Légbɛ̃́nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̀ mɛ wɛy mɛ̀nɛ n nohnı Yesu tyí nìvìnì sɔkɔ.

Yesu nɛ, pè pé gblɔ̌ynɛ n kyɔmı Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́púlɛ

38 Wǎh mɛ névye kwɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɛ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmı *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́púlɛ. Fwɔ̀mɔn ǹgbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé tyí. Pé n nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkı pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ.
39 Pě tɛ̃-ǹtɑ̃̀n ǹgbnɔlɛ n yah n kɔ̃ *Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ́-ǹgbnɔ tɛ̃-ǹtɑ̃̀nnɛ n yah n kɔ̃ yõke ǹgbnɔ yɔ̃́-ńtɑ̃̂n sɔkɔ.
40 Ŋtɛ nɛ n syıkı pɛ́kúsyɔ yõ, pé gbɑ̃̀n yı̂lɛ n syi yı̃́nvı̌ sɔkɔ. Ŋtɛ nírílɛ n pı yɔ̀sɛ̃̀kìlɛ nɛ, névye pé wɛ. Sɛ̃ ye pé tukey kı tuke képékè yɔ́.»

Pɛ́kúsɛ̂ yãm nɛ yɔ́ nìvì pɔ́lɛ Liyel kɔ̃

41 Légbɛ̃́nɛ, Yesu sɔ̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ yah, pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwɑ̂h gbɔ̀pɔ, tɛ́ névye pɔ́ dáhnmɔ dùkùlɛ n yah. Tahbı náhnáh sɔ̀ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ n dah n mɔ n pɔ.
42 Dǒ, pɛ́kúsɛ̂ yãm nɛ yɔ́ pɔ, pɔ́ plɔ́ nínɔ́ dah mɔ. Sè sɔ̀ mɛ núkú núkúnɔ nínɔ́ ólɛ.
43 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tɔ̀ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí: «Kègbı yõ, mé kélɛ n yo yé tyı, pɛ́kúsɛ̂ yãm nɛ mɛ̀-á pɔ́ nɛ̂ dah mɔ kwɑ̂h sɔkɔ, kè kal névye pɔ́l tyílɛ.
44 Tir yɔ́ náh, no pɔ́l pɔ́ yõ dòhnɔ̀nɔ́ ye, pè dah mɔ. Ŋtɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yãm tɔ́lɛ, ǹ sahkı pɔ́l ye à dah mɔ, wǎh nɛ pɔ nɛ̂ tɔ yõ n pi.»

13

Yesu Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyí yo sah

1 Yesu-á n wil *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ gbɛ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dı̃́, à vì ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ dùkù tɛ̃̌nɛ n yah, dyɛ̂h pèplɔlɛ dɛ́!

‡ **12:36** 12.36 - Yah n tɛ Yìgbìnì 110.1 sɔkɔ.

2 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á vì ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ́nɔ́ wɛ kɛ̀! Sé pól kɩ pɔ sɛkɩ.
Dáhkì núkú ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yõ.»
3 Képah náh, Yesu kyɩ kɔ̃ tɛ̃ Wólívyê sésân yɔ̃lɩ yõ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
yèsreynɛ. Wǎh mɛ nɛ́npɔ́, Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyahkɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Andrepi pɔ
pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ,
4 gbɩ̃́ nɛ̂ se tyi nɔ́pi pól kɩ n pɩ n pi nɩ? Ǹkɛ̃, à yo pé syah. Tyi nónó se kɩ
sé pɩ gbɩ̃́nɛ pé wɛ̃kɩ nɩ?

Yɛ̀vyãhrɩ tyah gbɩ̃́nɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tyah n yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, nɛ káh yé
pilki.
6 Névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á *Kristalɛ. Pè kɩ
névye náhnáh pilki.
7 Yâh mâl tyílɛ n nohnɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé gbɔ̀plɔ ànɛ̂ fíí sɔkɔ, yé káh yɛ tíkí
yé tɛ̃. Sépi ye yĩnɛ sè pɩ. Ǹtɛ, képah náh tɔ̃̌nì kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ.
8 Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ kɩ yuku yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́,
sétáh syahrɩ kɩ mɛ n pɩ tyahnɔ́ túkù sɔkɔ, ànɛ̂ kwɛkɩlɛ. Kè kɩ mɛ, á kɩ nɛ
sê kúrkì tɛ̃ gbɩ̃́ yɔ́nɔ́ sɔ̃.
9 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ. Tir yɔ́ náh, névye kɩ
yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ tukey tùkè-ǹtɩ̂n sɔkɔ. Pè kɩ yélɛ n ko *Liyel ní-ńtɩ̂n vì
sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ tyí ńmɔ yĩnnɛ nɛ,
yé pɩ ńmɔ tàrfyɔ̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ.
10 Tɛ́ sépi-à pópó nɛ n pɩ, nìvìnì wɛy sɩ̂n ǹgbò yĩnɛ ké nɛ mɛ yo kɔ̃
kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo pól névye tyí.
11 Ǹtɛ, pàh yé tɛ̃ n yuku pé gbɔ̃̀ dáhbí-ńsah, yé káh tɔ̃̌nì yé fɔkɔlɛ n sõ,
yáh nɛ tyi nónó yo n pi. Tyi nónó-à de yé fɔkɔ légbɩ̃́nɛ, yé kɩ sépi yo. Tir
yɔ́ náh, tyi nónó-á yé kɩ n yo n pi, sè náh n wil n pi yépi tyí, sè n wil *Liyel
Mírkí tyí.
12 Névye kɩ pé yũ̌pyé gbàhlɛ n dɛ n mɔ nɛ, pè pè ko mɔ, súbí tɔ kɩ n pɩ
sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ pé wɛ̃́npì tyí. Wɛ̃́npì tɔ kɩ pé dúbípúlɛ n fwo, kɩ pélɛ n dah n mɔ
kũ sɔkɔ, pé ku ku tɛ̃̀nɛ.
13 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à ǹ tah sah, à pɔ nɔ
kɩ tyɛ gbɩ̃́ tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ

14 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ - ǹtɛ, wɛy mɛ̀ kàrpu yĩnɛ pè ké
dùkù pĩ. Á nɛ: «Yé kɩ yíkínɔ́ pí-ò képékè wɛ fɩ̃́ yɔ́, à náh sɔ̃̀ yĩnɛ tɛ̃nɔ́lɛ
ńyãh sɔkɔ. Légbɩ̃́nɛ, nónó-à mɛ Yude, pè yĩnɛ pè to de ymɔ sɔkɔ.
15 Névi nɛ̂-à mɛ gbɛ̃́ntɩ̂n yõ, tɛ̃-à tiki, à káh nɛ, páh n de kwâhlɛ n tɔkɔ
pé wɔ̀kɔ̀.
16 Nɛ̂-à se mɛ swãh sɔkɔ, à káh nɛ, páh pé syɩ n yuku fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-
ńsah pé tɩ̂nnɛ.
17 Tɛ́ kénɛ sèpɩ̀n kɩ pɩ tyípékèlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ nɛ́tãn tyí.
18 Képah ye, yé Liyellɛ n ni, kè káh pɩ ki sɔkɔ.

19 Tir yɔ́ náh, kénɛ sèpȉn kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nê kénkɔ̃ náh wɛ yah, Liyel-á kèkõyő mɔ sɔ̃, à pɔ syɩ núkúnúkú tyɩ́. Ànɛ̂ sɛ̃́nkɔ̃ náh tɔ̃ wɛ n yah n pi.

20 Ǹtɛ, Liyel ńtɛ̃-à mɛ ké yáhntɔkɔ-ńkɛ̃́nɛ nɛ, páh kɩ wȉlkȉnɔ́ pɩ kénɛ sèpȉn sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ min náh náh n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ, wăh nónó yah tɔkɔ pɩ ǹ tyɩ́lɛ, pépi yĩn ye à wȉlkȉnɔ́ pɩ kénɛ sèpȉn sɔkɔ.

21 Képah ye, névi-à yo yé tyɩ́ nɛ, yé yah, *Krista-á mɛ ásȍ, képah náh pɩ, wăh mɛ wrɔ́ mɛ̀, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.

22 Tir yɔ́ náh, mȉnyobe túkù kɩ n wil n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á Kristalɛ. Túkù kɩ mó tɔ̃ wil nɛ, pépi-á *Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ. Pè kɩ gbȉl duke dukelɛ n pɩ, kɩ n yah n kɔ̃ Liyel névye yáhntɔkɔnɔ ńtɛ̃ pílkí-ńsahlɛ, pàh náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi.

23 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ. Mé ye sé pól kwãh yo sah yé tyɩ́.

Névi Pi pɔ́nɔ́lɛ

24 Kénɛ sépȉn sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ̀ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbĩ kɩ pɩ fɛ̃́ntűnɛ, ńwɔ̃ náh tɔ̃ n piki n pi,

25 ńwɔ̃ képye kɩ wil yȋnyõ kɩ syɩkɩlɩ, yȋnyõ tăhkȉnɔ́ kɩ yike.

26 Ké légbȋnɛ, yé kɩ *Névi Pi wɛ, à kɩ n pi ńyȋrn wrɔ́ ǹ tăhkȉ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ.

27 À kɩ *yȋnyõ tɛ̃ntõbe tɛkɩ mɔ kèkõyő yey yey pól sɔkɔ, pè kɩ ǹ névye yáhntɔkɔnɔ tuke mɔ, à tɔkɔ yõ mɛ̀ tyɩ́, á pɔ syɩ yõ mɛ̀ tyɩ́.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ sènsóké tyɩ́ yõ

28 Yé kè pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sènsóké n kɔ̃: Ni-à mɛ n kɔ ké yȉngbȁn sɔkɔ, kě mɩ pɩ, yé n pĩ nɛ, ki de gbȋ-á nɔ.

29 Sɛ̃́nkɔ̃-ó ye: Yáh tyi nɔ́pi wɛ, sè n pɩ, yé pĩ nɛ, *Névi Pi pɔ́nɔ́-á de tɛ, wăh mɛ yúkɛy.

30 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyɩ́, kwɛy gbȋ névye pól náh n ku n tɛ n pi, nɛ́ tyi nɔ́pi pól náh pɩ.

31 Yȋnyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ sɔkɔ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ náh n sɔkɔ n pi póllɛ.

Liyel ó ye kèkõyő tyɛ sőlɛ n pnɛ

32 Tɛ́ ké lésõlɛ ànɛ̂ ké gbȋnɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ: *Yȋnyõ tɛ̃ntõbe náh kè pĩ, Liyel Pi ńtɛ̃ tɔ náh kè pĩ. Sú núkúní ó ye kè pĩ.

33 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yé mó nɛ n yah. Tir yɔ́ náh, yé náh ké pɔ gbȋ pĩ.

34 Kè mɛ, á kɩ nɛ dȋ yɔ́ sɔ̃ n sɔkɔ kɔ́lɔ́, tɛ́ ǹ fő dahbɩ ǹ tɛ̃ntõbe gbȍ. À pé pól nɛ núkú núkú wɛ̃kɩ pé tȁnnɛ, tɛ́ yo gbô syɩ́kɩ́-ò tyɩ́ nɛ, à káh nɛ n dɔ, à nɛ n yah.

35 Képah ye pɩ yépi tɔ nɛ n yah, tir yɔ́ náh, yé náh gbóntɛ̃ pɔ ső pĩ: Kè kɩ pɩ ńvȋnɛ nɩ? Kè kɩ pɩ lénɩlɛ nɩ? Kè kɩ pɩ snȉ gbo gbȋnɛ nɩ? Kè kɩ pɩ séngbɔ̃lɛ nɩ?

36 Wàh n pi, à káh pɔ yé wɛ tɛ̃ dɔy sɔkɔ.

37 Ǹtɛ, nɛ̂-á mé n yo yé tyɩ́, mé kélɛ n yo no pól tyɩ́: Yé nɛ mɛ n yah.»

14

Nsyifunɔ yɔ̏tãm mɛ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃

[1] *Pakı syáh-á n tyah yı̋níntɛ̃nɔlɛ, ké téy sɔ̏ wũ sèpı̏n nínı̏, tɛ́ Pakı ànɛ̂
sɛ̃-ǹkɛ̃ búrn syáh kı n syah n pi. Légbı̋nɛ, *sárká wı̏lkı̏pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ
ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú sɔ̏ mɛ Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ yı̋nvı̏ sɔkɔ,
ǹ kònmɔ mɔ tɛ̃nɛ.
[2] Pè sɔ̏ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, pé náh fɛ̃ tir mɛ̀ pı n pi syáh syáhnɔ́ sèpı̏n
sɔkɔ, kǎh kı fɛ̃ kwil névye fɔ̀kɔ̀vyȁhnı̀ yilki mɔ kègbılɛ.

Sê yɔ́ pɔ làsèkwĕl mɔ Yesu yɔ̃

[3] Ké lésɔ̃lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ Betani kwil sɔkɔ, *tótɛ̃ dı̋ Simo gbô sɔkɔ. Wǎh sɔ̏
mɛ yɔ̋nɔ́ sɔkɔ gbı̋ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ de yuku pé tnɔ̂ nırı so pèpɛy yɔ́lɛ, làsèkwĕl
dan tahlɛ ké yı̋ı̋nɛ. Ȁ ké yah yıkı mɔ, tɛ́ ké kwɛ mɔ Yesu yɔ̃.
[4] Nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, kè náh sɔ̏ nɔ túkù tyí. Pè yuku n yo wɛ̃ tyí nɛ, kû
se pı, tɛ́ à làsèkwĕl mɛ̀ yıkı sɛ̃ nı?
[5] Kǎh kı sɔ̏ fɛ̃ yãm, kı kah pɔ́ plɔ́ kyɛtɔ̃ní yɔ̃, tɛ́ kı sélɛ yãmtãm kɔ̃. Tɛ́
mɛ pé fɔkɔ vyãh pi mɛ̀nɛ kègbılɛ.
[6] Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé yɛ ǹ yɔ̃! Kû pı, tɛ́ yé ǹ yahlɛ n vyãh? Tyi
pèpɛy ye à pı ńmɔ tyí sɛ̃ yɔ̀.
[7] Ǹtɛ, yãmtãm kı mɛ ànɛ̂ yélɛ sɔ̃mɛsɔ̋. Yé kı fɛ̃ pèpɔrılɛ n pı pé tyí, kàh
nɔ yé tyí gbı̋ nɛ̂nɛ. Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh n mɛ n pi yélɛ sɔ̃mɛsɔ̋.
[8] Pi mɛ̀ pı pı tɛ̃ ye à pı. Ȁ kwãh tɛ̃ làsèkwĕl mɔ ńmɔ wil yɔ̃. Ȁ kè tɔ̃ sah
tɛ diki sɔkɔ dáhnmɔ yı̃nnɛ.
[9] Mé kı kè yo yé syah kègbı yɔ̃ nɛ, kèkɔ̃yɔ̋ pól sɔkɔ, nı̀vı̀nı̀ wɛy sɑ̋n-à n
yo ńyãh, pi mɛ̀-á nɛ̂ pı, képah tɔ kı n yo. No dyɔ kı n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Yudasi vı̏nɔ́lɛ Yesu náh

[10] Yudasi Yisikaryɔtilɛ, Yesu *tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pı̏ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ.
Ǹmɔ sɔkɔ à kyı yo *sárká wı̏lkı̏pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ tyí nɛ, páh kı fɛ̃ Yesu dahbı
pé gbɔ̏.
[11] Kǎh pı sɛ̃, ǹ wɛy mɛ̀ nóhnɔ́ kah nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yɔ̃ nɛ,
páh kı pɔ́ dan yɔ́lɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ, Yudasi-á pı sɔ̃, tɛ́ à dahbı n pi pé
gbɔ̏, à tyah képah sɔ́kɔ́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakı yɔ̃ke pı

[12] Sɛ̃-ǹkɛ̃ búrn syáh tyah sɔ̋lɛ, Yesu *tɔ̏ sɑ̋hpú à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ
se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyı *Pakı yɔ̃ke pı ǹ tyí nı? *Nsyifunɔ ńkɛ̃nɛ Pakı
képyɛ̂nnɛ n ko lésɔ̃lɛ, képah ye.
[13] Képah sɔkɔ, à ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pı̏ nímí wilki tɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè kyı
kwil sɔkɔ. Pàh kı de n tɛ, pǎh kı dı̋ yɔ́ yohnı, à kı mɛ ni pı̋n twah. Pè ǹ sɔ̏
tɛ̃.
[14] Wàh kı kyı de gbô nɛ̂, pè yo kénɛ gbô nɛ́tɛ̃ tyí nɛ, kwɔ́-ò dı̋-á nɛ, wɔ̀kɔ̀
nɛ̂ sɔkɔ se pé kı pɔ n yɔ̃ n pi Pakı yɔ̃kelɛ ànɛ̂ pé tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ nı?
[15] Wǎh kı pè wɛ̃kı yı̂nyɔ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ. Yíyı̏n pól-á kı mɛ
tɔ̃nsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ-á pè kı Pakı yɔ̃ke pı pé tyí.

16 Wăh yo sɛ̃, ǹ tȍ sấhpú kyɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ pè ńtyi̋nɔ kyɩ tyi pól wɛ, wăh
sȍ kè yo sɔ̃ pé tyí. Pè mɛ Pakı yõke pı nɛ́npɔ́ sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, ńvĩ́-á pɔ nɔ, à pɔ de ànɛ̂ ǹ tȍ sấhpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimínɛ.
18 Păh sȍ mɛ yɔ̋nɔ́ sɔkɔ gbi̋ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, kègbı yõ, pépi sɔkɔ nɛ
yɔ́-á kı pɔ n vi n pi péwɔ náh, nɛ̂-á mɛ n yõ pélɛ fĩ́ núkú.
19 Ǹ tȍ sấhpú-á képah noh, pé yah kwɔ kègbılɛ. Pè tyah ǹnɛ n piki yah
núkú núkúlɛ. Ńyɔ n nɛ, péwɔ se nı, ńyɔ n nɛ, péwɔ se nı?
20 Ȁ yo pé tyí: «Yépi nɛ́pȋ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ tɛ̃́ngbil núkú
sɔkɔ, tɛ̃́ wɔ ye.
21 Kègbı yõ, *Névi Pi kı n ku n pi, sɔ̃-á sȍ *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè yo sah
ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ, tyípékè ǹgbɛ̃ ye kélɛ ǹ gbàh dɛ́nmɔ-ò tyí! Ǹ dúbí-ńkɛ̃ ye
náhkı fɔ̋nfɔ̋ ǹ dúbínɔ́ yõ.»

Yesu yõke tɛ́ynɛ

22 Képah sɔkɔ, yõke yõ gbi̋nɛ, à búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkı Liyel tyí, tɛ́ kı kwɔkı
dibi pè kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí: «Yé syi kélɛ, ńmɔ wil ye.»
23 Képah náh, à mɛ ďivɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ ďivɛ̃nɛ ké sɔkɔ, tɛ́ wɛynɛ Liyel
kɔ̃, tɛ́ kélɛ ǹ *tȍ sấhpú kɔ̃ pé pól wɔ ké sɔkɔ,
24 tɛ́ yo pé tyí: «Képahlɛ, ńmɔ tɔ̋ ye, nɛ̂-á kı névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂
Liyellɛ. Kè kı kwɛ tɔ́wû yĩnnɛ.
25 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbı yõ: Mé náh tɔ̃ ďivɛ̃ wɔ n yah n pi. Mâh pópó
ďivɛ̃nɛ n wɔ tɔ̃ ńtɔ̃, ďivɛ̃ sấn yɔ́ ye *Liyel yȍtɔ̃rí tyah sɔkɔ.»

Yesu nɛ, Pyɛrı-á kı ǹ vyãh kɔ̃lı pé tyí sɔkɔ

26 Képah náh, pè Liyel gbílkínɔ́ yì gbı. Păh gbı tɛ, pè yuku Wólívyê sésân
yɔ̃lı yõ.
27 Păh kyı nɛ́npɔ́, à yo pé tyí: «Yé pól kı ńmɔ yahle n pi. Sɔ̃-á *Liyel
wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè yo sah nɛ, yípénfɛ̃-á kı ko mɔ, tɛ́ yípêy pól-á kı to karkı
gbɔ̀plɔlɛ.»*
28 Képah náh, à tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Mâh pɔ yuku ń kű̃ntɛnɔ náh gbi̋
nɛ̂nɛ, mé kı kyı yélɛ n syıkı Kalile sɔkɔ.»
29 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, tɛ́lɔ́ pól-à kı sɔ̃ à yahle, péwɔ tɛ̃ wɔ
náh à yahle n pi.
30 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kélɛ n yo ǹ tyí kègbı yõ, kwɛy lékấh mɛ̀
sɔkɔ, sénpɛ-à kı pópó n gbo kɛ nínɔ́, wăh kı mɛ ǹ vyãh kɔ̃lı tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ,
pé náh péwɔ pĩ.
31 Ǹtɛ, Pyɛrı tɔ̃ kè tɔ̃ yo yĩ̋ ǹ tyí nɛ, kũ fyé-à sɔ̃, páh kı ku ǹnɛ. Pé náh
n yo n yah n pi póllɛ nɛ, pé náh ǹnɛ n pnɛ. Pé no tɛ́lɔ́ pól tɔ yo sɛ̃́.

Yesu nîrî pínɔ́lɛ Yesemani sɔkɔ

32 Képah náh, pè sɔkɔ tyah yɔ́, ńyãh-á pè n ye Yesemaninɛ. Păh yĩni tɛ̃
nɛ́npɔ́ sɔkɔ, à yo ǹ *tȍ sấhpú tyí nɛ, pè tɛ̃ ásȏ, pé mó kyı Liyel ni pɔ.
33 Wăh n sɔkɔ, à Pyɛrı ànɛ̂ Nsyakı, ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbi̋nɛ, ǹ fɔkɔ
sȍ mɛ fɛ̃kı, tɛ́ tíkí mɛ à kah tɛ̃.

* **14:27** 14.27 - Yah n tɛ Sakari 13.7 sɔkɔ.

34 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yèkwɔrı mɛ ń sɔkɔ, kè sɔ̃ ńnɛ n ko. Yépi tɛ̃
ásɔ̂̃, tɛ́ yé káh nɛ n dɔ!»
35 Tɛ́ yuku yah tı̂̃nnɛ kwéy, à kyı gbètukunɔ di, tɛ́ yo Liyel tyí nɛ, kàh kı
fɛ̃ pı n pi, à pé wilki kwlɔ́nɔ́ mɛ̀ sɔkɔ.
36 À tɔ̃ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Aba, bɔ̌, tyi pól mɛ áwɔ gbɔ̂̀. Ǹmɔ wilki
yèvyãhrı mɛ̀ sɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ńmɔ dyɔ yı̃́ı̃ tɛ̃̀ káh pı, tɛ́ áwɔ tyí
mó pı.»
37 Wǎh nírí pı tɛ, à ǹ syı pɔ tɔ̂̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̂̃ tɔ̃mí nɔ́pi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè
mɛ n dɔ. À yo Simo Pyɛrı tyí: «Á mɛ n dɔ kɛ̀? Á náh tɛ̃ wɛ yah kwéy kè
nɔ lɛ́r núkú ńtɛ̃nɛ kɛ̀.
38 Yé gbah tɛ̃ yé nɛ n yah, yé mó Liyellɛ n ni, yé káh pɔ *sétõ tɔ̃nmɔnɔ
fɛ̃ syi. Fɔkɔ sõnɔ pèpɛy mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ ké pínɔ́ tǎhkì náh mɛ ǹ sɔkɔ.»
39 Wǎh yo tɛ pé tyí sɛ̃́, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ tɔ̃ kyı nírí pı gben tɛ̃̀ tyí kɔ̃lɛ.
40 Képah náh, à ǹ syı pɔ ǹ tɔ̂̀ sɑ̃́hpú tnɔ̂ ńtɔ̃. À pɔ pè wɛ, dɔy mɛ tɛ̃ wɛ
pé tyí. Yo yo tir náh tɔ̃ wɛ pé tyí.
41 Wǎh tɔ̃ kyı pɔ kɛ tɔ̃-òlɛ, à yo pé tyí: «Yé mɛ sɛ̃ tɛ̃ yélɛ n mı kɛ̀? Kè tyɛ!
Ké gbı̃́ nɔ. Núkúnúkú, *Névi Pi kı dahbı nɛ́pêl gbɔ̂̀.
42 Yé yuku á sɔkɔ! Yé yah, névi nɛ̂-á ńmɔlɛ n dahbı pé gbɔ̂̀, tɛ̃̀ pɔ tɛ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

43 Wǎh mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à náh tɔ̃nì yo tɛ, tɛ́ Yudasi, nɛ̂-á ǹ *tɔ̂̀
sɑ̃́hpú nɛ́pı̂̃ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yı̃n mɛ́fwóbé nɛ́kwı̃́nkí yísyɔ́ yah, à pɔ
kèkı̂rn ànɛ̂ léplólɛ pé gbɑ̂̀n. *Sárká wı̃̀lkı̀pu yɔ̂̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò
wɛ̃̀kì kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnì ye sɔ̂̀ tɛkı mɔ pélɛ.
44 Tɛ́ nɛ̂-á sɔ̂̀ Yesu dahbı n pi pé gbɔ̂̀, à sɔ̂̀ mɛ pı dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃̀kı sah.
À nɛ, páh kı pɔ wɛkı nɛ̂ tyí tɛ́ à pɔrı tɛ̃, ǹmɔ-á. Pè à tɛ̃, pè mó ǹnɛ n kyɔmı
n yuku pallɛ.
45 Képah sɔkɔ, wǎh núkú pɔ yı̃ni tɛ̃ Yesu tyí, à wɛkı ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò
dı̃́, tɛ́ núkú à pɔrı tɛ̃.
46 Kǎh pı sɛ̃́, no nɔ́pi núkú pɔ tuke Yesu yɔ̃, à à tɛ̃.
47 Yesu tɔ̂̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ núkú ǹ kèkírkì yɔrı dɛ, à sárká wı̃̀lkı̀pu yɔ̂̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ tɔ̂̀npı yɔ́ níkí kɔ̃ kãm.
48 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah kèkı̂rn ànɛ̂ léplólɛ
yé gbɑ̂̀n, á kı nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ.
49 Swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̂̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yé wrɔ́ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ, névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ yé náh ń tɛ̃. Ǹtɛ, tyi nónó-à yo *Liyel
wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sépi píntũnɔ yı̃n ye.»
50 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̂̀ sɑ̃́hpú pól to karkı, tɛ́ à sah.
51 Tɛ́ kètɛ̃̀npı̀kì yɔ́ sɔ̂̀ mɛ Yesu sɔ̂̀ tɛ̃, fwɔ̀pı̃n núkú ó ye sɔ̂̀ à pil. Pè à tɛ̃ ǹ
fwɔ̀pı̃n tyí,
52 à mó kè fe dɛ mɔ, tɛ́ to sɔkɔ ǹ sènpũ̂̀nɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah

53 Képah náh, pè Yesu tɛ̃ yuku *sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô. Ké nɛ́npɔ́
sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀
kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ.
54 Tɛ́ Pyɛrɩ sȍ mɛ Yesu sȍ tɛ̃ wil fɩ́ɩ́ sɔkɔ, à pɔ wɛ de sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃
ǹgbɛ̃ gbô, à kyɩ nyàhlɛ n wnɛ gbô táh sɔkɔ ànɛ̂ yȍtɛ̃ dɩ̋ tȍnpɩbɩlɛ.
55 Sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu pól sȍ mɛ n
yah n kɔ̃ nɛ, pé tir yɔ́ wɛ sah Yesu yõ, pé à wɛ ko mɔ. Ǹtɛ, pè náh mɛ
vȉ-ǹsah wɛ ké tyɩ́.
56 Tir yɔ́ náh, mɩ̀nyobe tàrfyɔ̀nɔ́ náhnáh sȍ mɛ. Pé náhnáh sȍ mɛ n wil
mɩ̀nɩ̀nɛ n yo n sah ǹ yõ. Tɛ́ pépi ńtɛ̃ náh sȍ mɛ sah wɛ̃ tyɩ́ yõ.
57 Túkù mɛ n yuku lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ,
58 páh noh à mɛ n yo nɛ, péwɔ-á kɩ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔ, nɛ̂-á névi
mɔ, tɛ́ kɩ kè tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃́nɩ̀ wrɔ́, nɛ̂ náh n pɩ n pi névi gbȍ mɔnɩnɛ.
59 Ǹtɛ képah fyé yõ, mɩ̀nyobe tàrfyɔ̀ nɔ́pi náh mɛ sah tírr wɛ̃ tyɩ́ yõ.
60 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yȋn no pól yah, tɛ́ Yesu piki
yah nɛ, tir kó mɛ ǹ tyɩ́ yo yo tɛ̃̌nɛ nɩ, pǎh mɛ tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ
yõ?
61 Ǹtɛ, Yesu náh vi mɔ ǹ tyɩ́, à náh tir yɔ́ yo ǹ tyɩ́. Sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃
ǹgbɛ̃ tɔ̃ ǹ syɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ se *Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ tɛkɩ mɔ
nɩ? Liyel, nɛ̂-á pé pól mɛ n gbilki, ǹ dɔ́rɩ́ pi se ǹnɛ nɩ?
62 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Àwe, ńmɔ ye. Tɛ́ yé kɩ *Névi Pi wɛ kɔ̃́ntɛ̃̌nɔ́lɛ tyi
pól Tɛ̃̏ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ, kɩ mɛ n tiki n pi ńyȋrn sɔkɔ.»[†]
63 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ fɔkɔ kah vyãh. Fɔ̀kɔ̀vyȁhnɩ̀ tɛ̃
tyɩ́, à ǹ fwɔ̀mɔn yɔrɩ tɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pè se noh nɩ? Tàrfyɔ̀ yah yah tɛ̃
náh tɔ̃ mɛ ké sɔkɔ.
64 Pè kó Liyel tyɩ́ wɛ́kíndenɔ noh ǹ tyɩ́ nɩ? Pè se nɛ, pé pɩ sɔ̃ ǹnɛ nɩ?
Névye pól yuku yo nɛ, wǎh yȋnɛ kònmɔnɔlɛ.
65 Pé túkù yuku n sȋn n mɔ n pɔ ǹ yõ. Pè ǹ yah vike tũ, tɛ́ ǹnɛ n mɩkɩ n
pɔ gbɛ̃̌nkukurinɔ́lɛ. Tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à yo pé syah, nɛ̂-á mɩ ǹnɛ. À kè sãh n
pĩ. Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tȍnpɩbɩ Yesu tɛ̃ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ.

Pyɛrɩ nɛ, pé náh Yesu pĩ

66 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sȍ mɛ gbyȇh sȍ, gbô táh sɔkɔ. Tɛ́ *sárká wȉlkȉpu
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tȍnpɩ pi yɔ́ pɔ.
67 Wǎh Pyɛrɩ wɛ à mɛ nyàhlɛ n wnɛ, à à gbah yah, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ
tɔ-á sȍ mɛ Nasarɛti kwil Yesulɛ!
68 Ǹtɛ, Pyɛrɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ́ nɛ, pé náh à pĩ, péwɔ ńtɛ̃ náh mɛ ǹ wɛy
mɛ̀ syɩ́kɩ́-ńsah wɛ dɛ́. Wǎh yo sɛ̃, à wil kyɩ yȋn kélé yah.
69 Képah tɛ̃̌nɛ, pi mɛ̀-á tɔ̃ kyɩ à wɛ, nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, à tɔ̃ képah núkú
ó yo pé tyɩ́ nɛ, dɩ̋ mɛ̀nɛ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á!
70 Pyɛrɩ mɛ tɔ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ. Dǒ, névye nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pépi tɔ̃ tyah
n yo Pyɛrɩ tyɩ́ nɛ, yékȃb náh n mɛ ké sɔkɔ. Wǎh n wil Kalile sɔkɔ, no nɔ́pi
sɔkɔ nɛ yɔ́-á ǹ tɔlɛ.

[†] **14:62** 14.62 - Nɛ̂-á Liyel tɛ̃ntȍ syɩ́nyo-ò yo sah Daniyɛl 7.13 sɔkɔ, Yesu nɛ, pé gblɔ̃y tyɩ́-á pé n yo.

71 Képah sɔkɔ, Pyɛrı tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n wo pélpèl nɛ, dɩ̋ nɛ̂ tyí-á pè n yo
pé tyí, pé náh ǹnɛ n pnɛ gbógbó.
72 Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo kɛ ní-òlɛ. Képah sɔkɔ, Pyɛrı dyɔ to kõ Yesu wɛy
tyílɛ, wǎh sɔ̏ nɛ̂ yo ǹ tyí nɛ, sénpɛ-à kı pópó n gbo kɛ nínɔ́, wǎh kı mɛ ǹ
vyãh kɔ̃lı tɛ kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ, pé náh péwɔ pĩ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, wǎh képah sõ, à
tyah n gbo.

15

Pè Yesu tɛ̃ yuku Pilati tyí

1 Képah sɔkɔ, séngbɔ̃ púpúlɛ, *sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel
ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnìnɛ, pépi pól ye sɔ̏ pı *Nsyifunɔ tukey
tùkèpu yɔ̏tãmnɛ. Pépi wɛ̃ tuke mɔ Yesu tyí sɔkɔ. Képah tɛ̃nɛ, pè à tɛ̃
pukubi, tɛ́ kyı ǹnɛ *Pilati gbɔ̏ dahbı.
2 Pilati mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃nɛ nı? À mɛ yo ǹ tyí:
«Áwɔ ye yo kélɛ.»
3 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ mɛ lékàhlɛ à kõ tyi náhnáh
sɔkɔ.
4 Képah náh, Pilati mɛ tɔ̃ à piki yah nɛ, à kó tir yɔ́ yo n pi nı? Tyi nónó
pól-á n yo n sah ǹ yõ, à kó sè noh nı?
5 Ǹtɛ, à náh tɔ̃ vi mɔ. Képah Pilati yáh-ńsah tyɛ.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

6 Ye ye póllɛ, *Pakı syáh-à n syah, *Pilati ńkɛ̃nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ núkú
yɔ́ fin mɔ, nɛ̂ tyí-á nɔ tɔ́wû tyí.
7 Pǎh Yesu tɛ̃ kyı Pilati tȋnnɛ gbȋ nɛ̃nɛ, dɩ̋ yɔ́ sɔ̏ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè
n ye Barabasilɛ, ànɛ̂ pé nolɛ. Pè sɔ̏ nɛ́kókè mɔ gbȋ nɛ̂-á sɔ̏ pè mɛ yahle
sàhnɔ́lɛ *Wromɛnɔ tyí yõ.
8 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû yuku kyı de Pilati tȋnnɛ, à kyı tyah ǹnɛ n ni nɛ, wǎh
dar, tɛ́ tir nɛ̂nɛ n pı pé tyí Pakı syáhnɔ́ sɔkɔ, wǎh náh kè pı pé tyí.
9 Pilati mó yo pé tyí nɛ, pè se nɛ, pé *Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ fin mɔ nı?
10 À sɔ̏ kè pĩ nɛ ńkɛ̃, dyɔ yɔ́nɔ́-á *sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ kõ pè Yesu
dahbı péwɔ gbɔ̏.
11 Tɛ́ sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ sɔ̏ mɛ gbah tɛ̃ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ nɛ,
pè yo nɛ, à Barabasi wilki fin mɔ pé kõ.
12 Pilati pè piki yah tɔ̃ ńtɔ̃ nɛ, sɔ̃ se pé kı pı dɩ̋ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á pè n ye Nsyifunɔ
yɔ̏tɛ̃nɛ nı?
13 Pè tɔ̃ gbo mɔ, tɛ́ mɛ yo: «Yé à syı *dahnı yõ!»
14 Pilati yo pé tyí nɛ, tyípékè nɛ̂ se à pı nı? Pè tɔ̃ tɔ̃ gbo mɔ náhnáh ńkɛ̃,
à syı dahnı yõ.
15 Képah sɔkɔ, Pilati Barabasi fin mɔ. À sɔ̏ mɛ tɔ́wû nìvìlɛ n yah n kõ,
képah ye. À pè kõ pè Yesu ko yèfõhlɛ, tɛ́ ǹnɛ sràhsyíbí kõ nɛ, pè kyı à syı
dahnı yõ.

Sràhsyîbî kɔ̋lɛ Yesu ko

16 Képah tɛ̃nɛ, sràhsyíbí Yesu tɛ̃ yuku gbô nıyɔ̋ yɔ̏tɛ̃ dɩ̋ tɛ̃-ǹsah, tɛ́ pé no
pól ye tuke mɔ.

17 Pǎh kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ kɔ̋lɛ à wɛ n ko n pi, pè fwɔ̀mɔn syẫh pèpɛy yɔ́ mɔ
à kɔ̃ tɛ́, yɔ̏kɔ̃ pɩ pǎ̃n yȋlɛ, à dyɩ à kɔ̃ tɔ̋rɩ́ yɔ̋kúrí swɔ.
18 Tɛ́ tyah n yo ǹ tyɩ́ nɛ, páh n wɛkɩ ǹ tyɩ́, *Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃,
19 tɛ́ ǹnɛ n mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ gbè-ńsĩnnɛ, tɛ́ n sĩn n mɔ n pɔ ǹ yõ. Pè
gbètukunɔ di, à kɔ kwĩnki sétáh ǹ yah sɔkɔ.
20 Pǎh kɔ̋lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔn syẫh mɛ̀ dɛ ǹ wil. Tɛ́ tɔ̃ ǹ flɔ tɔkɔ mɔ à
kɔ̃. Képah náh, pè wil ǹnɛ kégbɔ́ sɔkɔ ǹ syɩ yĩnnɛ *dahnɩ yõ.

Pè Yesu syɩ dahnɩ yõ

21 Sirɛni nɛ yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Simolɛ, Alɛkisãdre ànɛ̂ Wurfu súlɛ. Légbĩ́nɛ,
ǹmɔ sɔ̏ mɛ wil swãh, mɛ pɔ n sɔkɔ. Sràhsyɩ́bí à kyĩ mɔ, à Yesu syɩ syɩ
*dahnɩ mɛ̀ twah.
22 Pè yuku Yesulɛ tyah yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á pè n ye «Kolkɔtalɛ», yɔ̏gbèkè
tyahlɛ.
23 Tɛ́ pè mɛ syɩbɩ yɔ́ fɛ̃kɩ mɔ dȉvɛ̃ sɔkɔ à kɔ̃ nɛ, à wɔ, tɛ́ à yahle.
24 Képah náh, sràhsyɩ́bí à syɩ dahnɩ yõ, tɛ́ mɛ ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi wɛ̃
tyɩ́.
25 Pǎh à syɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, gbĩ mɛ pɔ̋ntɔ̃kɩ sɔkɔ.
26 Pǎh à syɩ yõ nɛ̂ yõ, pè kè wãrkɩ syɩ ǹ yɔ̏tah sésár sɛ́nɔ́ yõ nɛ:
«*Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃».
27 Tɛ́ mɛ tɔ̃ kèlékɛ̃ névye nɛ́pȋ nímí syɩ dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔ, ǹ gbɔ̏yɔ̏ ànɛ̂ ǹ
gbɛ̃yȉnɛ̀ sɔ̏. [
28 Képah sɔkɔ, nɛ̂-á yo sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ nɛ: «Pè à mɔ kɔ̃ tyɩ́pɛ̂l
pɩ́pú sɔkɔ»*, kè ńtyɩ̋nɔ pɩ sɛ̃́.]
29 Képah tɛ̃nɛ, wɛ̃kɔbɩ sɔ̏ mɛ ǹnɛ n gbyɔ n sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yõlɛ n kal, mɛ
yo tũ ǹ tyɩ́ nɛ, ɔ̃ɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ nɛ, páh kɩ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ, tɛ́ kɩ kè tɔ̃
mɔ sèpȉn tɔ̋nɩ̀ wrɔ́,
30 à ǹ gblɔ̌y pwah n mɔ, à mɔ́ tiki dahnɩ yõ!
31 Képah núkú-ó ye, *sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀
kwɔ́pú sɔ̏ mɛ kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, wǎh névye túkù pwah
mɔ, tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ gblɔ̌y pwah n mɔ!
32 Ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ tɛkɩ mɔ Yisrayɛl yɔ̏tɛ̃nɛ, à tiki dahnɩ
mɛ̀ yõ! Páh kɩ képah wɛ, páh kɩ sɛ̃ ǹ yõ. Tɛ́ nónó-á sɔ̏ mɛ syɩ́nɔ́lɛ dahlɔ yõ
ǹ gbɔ̀plɔlɛ, pépi tɔ mɛ ǹnɛ n gbyɔ.

Yesu kúnɔ́lɛ

33 Gbȉntɔ̃ pɔ̃lɛ, lékẫh mɔ sétáh pól yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ gbèkãm gbĩ́ tyɩ́.
34 Gbèkãm gbĩ́-á nɔ, Yesu kah de syi, tɛ́ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Eloyi,
Eloyi, lama sabaktani?» Képah n yo nɛ: «Ńmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kû pɩ, tɛ́
á ń fin mɔ?»
35 Nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ tɛ́ kè noh, pé túkù sɔ̏ mɛ n yo nɛ, pè tɔkɔ noh,
wǎh mɛ *Yelilɛ n ye.

* **15:28** 15.28 - Képah sɔ̏ yo Yesayi 53.12 sɔkɔ.

36 Képah sɔkɔ, pé sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ to kyɩ sènsúkúrí tɔkɔ dahbɩ wilki yɔ̏yɔ̏kì
ni sɔkɔ, à dyɩ gbey yɔ́ vyãh tyí, à pɔ nɔ ǹ tyí nɛ, à wɔ, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, pé
ye yah ǹkàh Yeli-á kɩ ńtyɩ̃́nɔ pɔ à tiki mɔ n pi *dahnɩ mɛ̀ yõ nɩ?
37 Képah náh, Yesu mɛ de syi, tɛ́ pyĕ ku.
38 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ nɛ̂-á *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh dibi nínɔ́, kè tɔ, à tɔkɔ
ké yɔ̏tah, à pɔ syɩ sétáh tyí.
39 Sràsyíbí lèkwĕ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ yɩ̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ, tɛ́ ǹ ku dùkù wɛ sɛ̃́, à nɛ:
«Gbɩ yõ, dɩ̃́ mɛ̀nɛ, Liyel pi ye ńtyɩ̃́nɔ sɔ̏ ǹnɛ.»
40 Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ fíɩ́, mɛ n yah. Pépi wrɔ́ sɔkɔ Makadala kwil
Mari, ànɛ̂ Mari nɛ̂-á Nsyakɩ pir ànɛ̂ Yose yũ̋nɛ, ànɛ̂ Salome sɔ̏ mɛ.
41 Pépi ye sɔ̏ Yesu sɔ̏ tɛ̃, ǹ tɔ̏lɛ n pɩ Kalile sɔkɔ. Syɔ́ kwĩnki yísyɔ́ tɔ sɔ̏
yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.

Yesu yɩ̃́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

42 Pǎh Yesu ko mɔ sɔ̋ nɛ̂ ńvɩ̃́nɛ, ké dèndal ye sɔ̏ pɩ *Nsyifunɔ *mɩ mɩ
yòhlɛ.
43 Arimatɩ kwil nɛ yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. Ǹmɔlɛ, Nsyifunɔ tukey
tùkèpu sɔkɔ nɛ pèpɛy yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ. Ǹmɔ tɔ sɔ̏ mɛ *Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́lɛ n
syɩkɩ. Ǹmɔ ǹ nɩ syãh, à kyɩ Yesu lékó ni *Pilati tyí nɛ, à ǹnɛ pé kɔ̃, pé kyɩ
à yĩ.
44 Pilati-á noh nɛ, Yesu-á núkú ku tɛ, kè ǹ yáh-ńsah tyɛ. À sràsyíbí yɔ̏tɛ̃
dɩ̃́ ye pɔ piki yah nɛ, ǹ kúnɔ́ di se mo nɩ?
45 Wǎh ké gbɩ noh tɛ sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ tyí, à mó wɛ̃kìlɛ Yosɛfu kɔ̃ nɛ, à kyɩ
Yesu lékó tɔkɔ.
46 Képah sɔkɔ, Yosɛfu kyɩ fwɔ̀pĩn dwe. À kyɩ Yesu lékó dɛ *dahnɩ yõ, tɛ́
à plo fwɔ̀pĩn mɛ̀ sɔkɔ, à dah mɔ diki sɔkɔ, nɛ̂-á tũ tɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃
yɔ́ pil pɔ vike ké yah.
47 Légbɩ̃́nɛ, Makadala Mari ànɛ̂ Yose yũ̋ Mari mó Yesu dáhnmɔ-ńsah yah
pɔkɔ mɔ sah.

16

Yesu yuku wil diki sɔkɔ

1 *Mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, Makadala Mari, ànɛ̂ Nsyakɩ yũ̋ Mari, ànɛ̂ Salome
kyɩ làsèkwĕl dwe Yesu yõ mɔ mɔ tɛ̃̀nɛ.
2 Dimasyi sɔ̋ séngbɔ̃ púsɔ́, gbĩ gbo gbɩ̃́nɛ, pè yuku diki yõ.
3 Syɔ́ nɔ́pi mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ̂ se kɩ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ yɩkɩ mɔ pé kɔ̃ nɩ?
4 Tɛ́ pǎh nɛ, pé yah, pè dáhkì mɛ̀ wɛ pílntonɔlɛ diki yah sɔkɔ.
5 Pè de yuku diki sɔkɔ, tɛ́ kyɩ kètɛ̃̀npìkì yɔ́ wɛ, à mɛ fwɔ̀mɔ̀npíkí mɔ kɔ̃
tɛ̃ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ. Tíkí pè kah tɛ̃.
6 Tɛ́ kètɛ̃̀npìkì mɛ̀ mɛ yo pé tyí: «Yé káh tíkí pɩ! Nasarɛti Yesu ye yé n
yah n kɔ̃, nɛ̂-á pè syɩ *dahnɩ yõ. À yuku wil diki sɔkɔ. À náh mɛ ásɔ̏. Yé
pɔ yah ǹ sɛ̃́-ńsahlɛ.
7 Yé kyɩ yo Pyɛrɩ ànɛ̂ pé no tɛ́lɔ́ tyí ńkɛ̃, wǎh mɛ pélɛ n syɩkɩ Kalile sɔkɔ,
sɔ̃́-á lésõ à kè yo sah pé tyí.»

8 Syɔ́ nɔ́pi-á képah noh sɛ̃́, pè wil diki, à to sɔkɔ wil syahrɩ sɔkɔ tíkí tɛ̃
tyí. Pè náh mɛ n yo n mɔ nɛ tyí, tíkí kàhntɛ̃nɔ tɛ̃ tyí.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ Makadala Mari wɛ̃kɩ

[
9 Dimasyi sɔ̃́ séngbɔ̃ púsɔ́, Yesu yuku wil diki sɔkɔ. À ǹ gblɔ̌ynɛ Makadala
Mari ǹgbò wɛ̃kɩ, wǎh lésõ *sétɛ̃̀n kwǎrninɔ yĩni wilki pi nɛ̂ sɔkɔ.
10 Makadala Mari kyɩ kè yo Yesu *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí. À kyɩ pé wɛ kũ yèkwɔrɩ
gbní sɔkɔ.
11 Pǎh noh, Mari n yo pé tyí nɛ: «Yesu mɛ ǹ vilɛ! Ǹmɔ ye à wɛ!», pè náh
sɛ̃ ǹ yõ.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ nîmî wɛ̃kɩ

12 Képah náh, Yesu *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ nímí sɔ̃̀ mɛ kwílpír yɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃. Pǎh
mɛ kénɛ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ pè wɛ̃kɩ dùkù yɔ́lɛ.*
13 Pè pé syɩ kyɩ ké yah yo pé no tɛ́lɔ́ tyí, tɛ́ pépi tɔ náh tõ sɛ̃ pé yõ.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ

14 Sépi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃núkú
wɛ̃kɩ pé yõke yõ gbɩ̃́nɛ. À pé yahlɛ n yo pé níkí sékélkè, ànɛ̂ pé tir yõ
sɛ̃-ńkɛ̃̂ yĩnnɛ. Pǎh sɔ̃npɩ yahle pé vi wɛ́pú yõ sɛ̃́nɔ́lɛ pé kṹntɛnɔ náh.
15 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yé kyɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n yah n yo n kõ
kèkõyɔ̃́ névye pól tyí.
16 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ tɛ́ *wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ wɛ, ǹmɔ kɩ pwah. Tɛ́ nɛ̂-à sɛ̃ ńkɛ̃̂nɛ
ké yõ, ǹmɔ kɩ wũ ké sɔkɔ.
17 Tɛ́ nónó-á sɛ̃ ké yõ, yé kɩ pè pĩ pé tyípínɔ́ sɔkɔ: Pè kɩ *sétɛ̃̀nnɛ n yĩni
n wilki névye sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, tɛ́ kɩ wɛlɔ snɔ́lɛ n wɛkɩ,
18 tɛ́ kɩ fɛ̃ wahy tɛ̃ pé gbɔ̃̀lɛ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kwâh pèkè wɔ, tɛ́ kè náh tir yɔ́ pɩ n
pi pé sɔkɔ. Ànɛ̂ pàh pé gbɑ̃̀n sah yámpú yõ, pè kɩ dɛ.»
19 Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Yesu-á yo tɛ sɛ̃́, à yõ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̃̂nyõ, à kyɩ kõ tɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀.
20 Képah náh, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ kyɩ tyah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kõ ywɔ̃ ywɔ̃
pól sɔkɔ. Tɛ̃-ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yohnɩ mɔ kénɛ tɔ̃̀ sɔkɔ, mɛ gbɩ̌l tyilɛ n pɩ,
tyi nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á pé wɛlɔlɛ.]

* **16:12** 16.12 - Képah ye yo dal mɔ Luki 24.13-35 sɔkɔ.

Likyi-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Likyi-á nɛ̂ yo ǹ sɛ́bɛ́y tyí yõ

1 Ň dɪ̋ Tewofil, tyi nónó-á pı á wrɔ́, névye náhnáh tyah mɛ sélɛ n wãrkı.
2 Pè sè wãrkı, sɔ̃-á tàrfyɔ̀nɔ́ yo sélɛ á tyí, pépi nónó-á sɔ̏ wɛ sélɛ sé tyah
gbɪ̋ dùkùlɛ, tɛ́ sɔ̏ mɛ Liyel wɛy yópúlɛ.
3 Képah ye, ńmɔ tɔ mɛ tyi nɔ́pi níy tɛ̃ pallɛ, nónó-á pı, à tɔkɔ ké tyah gbɪ̋
tyí. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, ńmɔ tɔ sè wãrkı ǹ kõ sé wɛ̃̀kì yõ, sǎh pı syı wɛ̃ tyí sɔ̃,
ń dɪ̋ Tewofil.
4 Képah sɔkɔ, á kı pɪ̃ nɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, gbı-á kélɛ.

Yɪ̂nyõ tɛ̃ntɔ̏ yɔ́ pɔ Wèlnwɪ̏lkɪ̏-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́ tyí yo sah

5 Yerɔdı-á sɔ̏ mɛ yɔ̏tɛ̃nɛ Yude kwil yõ sɔkɔ gbɪ̋ nɛ̂nɛ, sárká wɪ̏lkɪ̏pu yɔ̏tɛ̃
yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Nsakarılɛ. Sárká wɪ̏lkɪ̏pu yɔ̏tãm nónó-á sɔ̏ Abya tɪ̏nkɪ̏lɛ,
pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ. Ň kyı Yelisabɛtı tɔlɛ sɔ̏, sárká wɪ̏lkɪ̏pu yɔ̏tɛ̃
ǹgbɛ̃ Arõ náh nɛy ye ǹnɛ.
6 Pé nímí sɔ̏ mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah. Pè sɔ̏ mɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ póllɛ n
pı, tɛ́ mɛ ǹ tyíyónè pól tɛ̃ yɪ̃̋.
7 Ǹtɛ, pé nímí sɔ̏ dye tɛ, Yelisabɛtı náh sɔ̏ fɛ̃ pi wɛ n pi, képah ye pi náh
sɔ̏ mɛ pé tyí.
8 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Nsakarıpi tɪ̏nkɪ̏ tɔ̏ pı gbɪ̋-á pɔ nɔ, à sɔ̏ mɛ tɔ̏lɛ n pı Liyel yah
pélɛ.
9 Pǎh dar tɛ́ sɑ̋hntɔkɔnɔlɛ n pı sɔ̃, kè sɔ̏ pɔ yĩnɛ ǹmɔlɛ. À sɔ̏ yĩnɛ à de
Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à sèkukuri pãn pèpɛy sukɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah sɔkɔ.
10 Légbɪ̋nɛ, tɔ́wû pól sɔ̏ mɛ Liyellɛ n ni kégbɔ́ sɔkɔ, wǎh wɔ̀kɔ̀lɛ n yɔ̃ gbɪ̋
nɛ̂nɛ.
11 Wǎh mɛ képah sɔkɔ, yɪ̂nyõ tɛ̃ntɔ̏ yɔ́ wil ǹ yah, tɛ́ mɛ yĩn tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃
yɔ̃ kwâh gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ.
12 Nsakarı-á à wɛ gbɪ̋ nɛ̂nɛ, tíkí à tɛ̃, ǹ lékɑ̋m fɛ̃kı.
13 Ǹtɛ, yɪ̂nyõ tɛ̃ntɔ̏ mè yo ǹ tyí: «Nsakarı, káh tíkí pı, á Liyel nínɔ́ ye tɛ̃.
Á kyı Yelisabɛtı kı dɪ̋npir dubi á tyí, tɛ́ á kı ǹ yĩn sah Nsyɔ̃nɛ.
14 Ň dúbínɔ́ kı pı nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ áwɔ ànɛ̂ névye náhnáh tyí,
15 ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ pɔ́npınɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah. À náh dɪ̏vɛ̃ wɔ n pi, à náh
tɔ̃ kònɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, tɛ́ kı mɛ yúkúnɔ́lɛ Liyel Mírkí tǎhkìlɛ ǹ dúbí-ńkɛ̃
gbɪ̋ dùkùlɛ.
16 À kı pɔ Yisrayel névye náhnáh kɔ̃, pè kı pé syı pɔ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí.
17 À kı n kɔ Liyel yah Yeli pı dùkù ànɛ̂ ǹ tǎhkìlɛ ǹ sɔkɔ. À kı pɔ súbí ànɛ̂
pé wɛ̃npɪ̏ wrɔ́ tɔ̃ sah, tɛ́ kı nòhnì-ǹkɛ̃pú vi mɔ pı nòhnìpulɛ. À kı névye tɔ̃
sah vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɔ̃.»
18 Wǎh yo sɛ̃, Nsakarı yo ǹ tyí nɛ, péwɔ ànɛ̂ pé kyılɛ, pé nímí-á dye tɛ.
Kǎh pı sɛ̃, sɔ̃ se pé kı fɛ̃ pɪ̃ nɛ, gbı-á à yo nı?

19 Képah sɔkɔ, yȋnyõ tẽntȍ yo ǹ tyí: «Kabrɛlɩ ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yĩn Liyel
yah, à ǹ tȍlɛ n pɩ. Ȁ ń tɛkɩ mɔ nɛ, mé pɔ nìvìnì wɛy mɛ̀ yo á tyí.
20 Ǹtɛ yah, á náh sɛ̃ ń wɛlɔ yõ. Tɛ́, sè kɩ mó tõ pɔ n pɩ n tũ n pi sé gbĩ́
sɔkɔ. Képah ye, á vyãh kɩ gbɩ tɛ̃, á náh tõ fɛ̃ n wɛkɩ n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ nɔ tyi
nɔ́pi píntũ sɔ̃́ tyí.»
21 Légbĩ́nɛ, tɔ́wû sȍ mɛ Nsakarɩlɛ n syɩkɩ. Tɛ́ ǹ kàhnmonɔlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ sɔkɔ, képah sȍ mɛ pé gbȁn du.
22 Ǹtɛ, Nsakarɩ-á pópó n wil, à náh mɛ fɛ̃ n yo n mɔ pé tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, no
pĩ nɛ, gbȉl tir yɔ́-á wil ǹ yah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Ȁ sȍ mɛ ǹ gbȁn ólɛ n
pɩ n mɔ pé tyí, tɛ́ mɛ wɛkɩ kwlɔ.
23 Képah náh, ǹ tȍ pínɔ́ sèpȉn-á pɔ tũ Liyel tyí, à ǹ syɩ yuku ǹ gbô.
24 Kénɛ sèpȉn sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyɩ Yelisabɛtɩ kúrkȉ tɔkɔ, tɛ́ kè wõbɩ
ńwɔ̃́lɔ́ kwlɔ́. Ȁ sȍ mɛ n sõ nɛ:
25 «Yah, pèpɔrɩ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel pɩ ń tyí yɔ̀. Ȁ ye ńtyĩ́nɔ yah dah mɔ
ń tyí sɔkɔ núkúnúkú, à ń sen tɔkɔ to ń yõ névye yah.»

Yesu dúbînɔ́ tyí yónsàhnɔ́lɛ Mari tyí

26 Képah náh, ńwɔ̃́lɔ́ kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Liyel tõ ǹ yȋnyõ tẽntȍ
Kabrɛlɩ tõ kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ, Kalile sétáh yõ.
27 Ȁ à tõ yɛ̃́ndyíkì yɔ́ tyí, nɛ̂-á sȍ mɛ gbĩ́nɔ́lɛ Davidi náh nɛy Yosɛfu tyí.
Yɛ̃́ndyíkì mɛ̀ yĩn ye sȍ Marilɛ.
28 Wǎh kyɩ, à de yuku Mari tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí: «Mé wɛkɩ á tyí Mari. Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel mɛ pèpɔrɩ yɔ́ tõ sah pɩ á tyí, à mɛ álɛ.»
29 Mari-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, ǹ gbȁn du. Ȁ sȍ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ nɛ, yõ nɛ̂ yõ
se à pɔ wɛkɩ mɔ pé tyí sɛ̃ nɩ?
30 Képah sɔkɔ, yȋnyõ tẽntȍ yo ǹ tyí: «Mari, pèpɔrɩ ye Liyel n pɩ á tyí ǹ
nìgbèkì sɔkɔ. Káh n yɛ kè pɩ tíkí tirlɛ á tyí.
31 Yah, á kɩ kúrkȉ tɔkɔ, kɩ dĩ́npir yɔ́ dubi, tɛ́ kɩ ǹ yĩn sah Yesulɛ.
32 Ȁ kɩ pɩ né-ǹgbɛ̃nɛ Liyel yah. Ȁ kɩ n ye yȍtah Liyel pilɛ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel kɩ à kɔ̃, à kɩ tɛ̃ kwil yõ ǹ náh nɛy Davidi sɔ̃́.
33 Ȁ kɩ n wũ n pi Yisrayel kwil pól yõ gbĩ́mɛgbĩ́. Ǹ yȍtɔ̃rí náh tyɛ yah n
pi póllɛ.»
34 Wǎh yo sɛ̃, Mari à piki yah nɛ, ǹtɛ, pé náh se dĩ́ tyí pĩ. Sɔ̃́ se kè kɩ pɩ,
tɛ́ pé kɩ kúrkȉ tɔkɔ nɩ?
35 Yȋnyõ tẽntȍ mɛ tõ yo ǹ tyí: «Liyel Mírkí kɩ tiki á yõ, tɛ́ yȍtah Liyel
tǎhkì kɩ fɔkɔ tũ á yõ fob sɔ̃́ mɔ. Képah ye, pi nɛ̂-á á kɩ n dubi n pi, à kɩ mɛ
pèkè kɛ̃́nɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n ye Liyel pilɛ.
36 Yah, á wɔ̀kɔ̀ nɛy Yelisabɛtɩ, nɛ̂ tyí-á no yo tũ nɛ, píkã́n sê-á ǹnɛ, à mɛ
kúrkȉ tɔkɔ ǹ dyèntɛnɔ náh, ké ńwɔ̃́lɔ́ kénúkò-ò ye yɔ̀. Ȁ kɩ n dubi n pi
dĩ́npirlɛ.
37 Ȃ náh wɛ di, Liyel tɛ̃ wɛ tyi pól tyí.»
38 Wǎh yo tɛ, Mari tɔ̃ ǹ syɩ yo ǹ tyí: «Ńmɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí yõ. Wáh
yo sɔ̃́, Liyel kè pɩ sɛ̃́ ń tyí.» Képah náh, yȋnyõ tẽntȍ ǹ syɩ sɔkɔ.

Mari kyínyahnɔlɛ Yelisabɛtɩ tyí

39 Kénɛ sèpi̋n sɔkɔ, Mari yuku sɔkɔ súú ymɔ yõ, Yude kwil yɔ́ sɔkɔ.
40 Ȁ kyɩ de Nsakarɩ gbô, tɛ́ wɛkɩ mɔ Yelisabɛtɩ tyɩ́.
41 Yelisabɛtɩ-á Mari wɛ́kɩ́nmɔnɔ noh, piri núkú kah werke ǹ fɔkɔ sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ mɛ yuku Liyel Mɩ́rkɩ́ tǎhkɩ̀lɛ,
42 tɛ́ yo ǹ tyɩ́ yɩ̋npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Sãm mɛ mɔ́nɔ́lɛ á sɔkɔ, à kal syɔ́ póllɛ.
Ȁnɛ̂ sãm mɛ mɔ́nɔ́lɛ á fɔkɔ táh piri tɔ sɔkɔ.
43 Nɛ́dúkú nɛ̂ mɛ ńmɔ tɛ̃ tɔlɛ, tɛ́ ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yṹ kɩ pɔ n yah ń tyɩ́?
44 Ɑ́ náh wɛ di, máh fyɔ̀ á wɛ́kɩ́nmɔnɔ noh ńyãh, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tɛ̃ tyɩ́, piri núkú
kah werke ń fɔkɔ sɔkɔ.
45 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɛ á tyɩ́, áwɔ nɛ̂-á sɛ̃ ké yõ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂ yo, kǎh kɩ pɩ
tũ.»

Liyel yɩ̃n gbɩ̂lkɩ̂nɔ́lɛ Mari tyɩ́ yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ

46 Képah sɔkɔ, Mari nɛ:
«Ńmɔ mɛ ń nɩ dal mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki,
47-48 Ǹ Pwáhnmɔ-ò Liyel fɛ̃ syi yah dah mɔ ń tyɩ́ sɔkɔ.
Képah ye, ń nɩ mɛ vɩ́nɔ́lɛ ǹ yɩ̃nnɛ.
Ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ǹ tyɩ́ yõ, mɛ ń gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ ǹ yah sɔkɔ.
Gbɩ yõ, à tɔkɔ núkúnúkú tyɩ́, knɔ knɔ pól kɩ pɔ n yo n pi nɛ,
máh yèvɩnɩ wɛ.
49 Tyi pól tyɩ́ tɛ̃́nwɛ-ò Liyel ye tyɩ́-ǹgbnɔ pɩ ńmɔ tyɩ́,
ǹ yɩ̃n ye Kètɔ̀kɛ̃́ Liyellɛ.
50 Ǹ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ kɩ mɛ tɔ̃nmɔnyukunɔlɛ knɔ knɔ pól yõ tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ, nóńó-á ǹ
yah tɩ́kɩ́lɛ n pɩ.
51 Ȁ ǹ gbɔ̃̏ tǎhkɩ̀lɛ tɔ̃̏ pɩ:
Gblɔ̌y gbɩ́lkɩ́nɔ́ sɔ̃nɔ-á mɛ nóńó sɔkɔ,
à pè karkɩ.
52 Ȁ yɔ̃̏tãm tiki mɔ pé tɔ̃́rɩ́ klɔ̌ yõ,
tɛ́ gblɔ̌y tɩ́kɩ́nmɔpu dɔkɔ mɔ.
53 Ȁ yõ yõ yɩ̂lɛ kwɛ́ndébé kɔ̃ yɩ̃́ɩ̃,
tɛ́ tahbɩ fɩ̃n mɔ pè sɔkɔ pé gbǎ̏n kúkɔ́lɛ.
54 Ȁ Yisrayel névye yohnɩ mɔ,
pépi nóńó-á mɛ ǹ tyɩ́ yõ.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ pɩ́nɔ́lɛ,
55 à yuku Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn tɩ̃̏nnɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ, wǎh sɔ̃̏ ǹ vyãh kɔ̃ sɔ̃́ á
súbɩ́ ǹgbò tãn tyɩ́.»
56 Képah sɔkɔ, Mari tɛ̃ Yelisabɛtɩlɛ, à ńwɔ̃́ló tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃ pɩ. Képah náh,
à ǹ syɩ sɔkɔ ǹ tɩ̃̏nnɛ.

Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ dúbɩ̂nɔ́lɛ

57 Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ dubi gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à dubi dɩ̃́npirlɛ.
58 Ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu, ànɛ̂ ǹ wɔ̀kɔ̀ tãn-á noh nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ pɩ
ǹ tyɩ́, pè à tahlɩ pè ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ.
59 Ǹ dúbɩ́nɔ́ sèpi̋n kwǎrtɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, pè pɔ piri kɔ̃̏-ǹsah, tɛ́ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ
sú yɩ̃n dyɩ́-ńsahlɛ ǹ tyɩ́, nɛ̂-á Nsakarɩlɛ.
60 Ǹtɛ, ǹ yṹ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Ɔ̃́ɔ̃, à kɩ n ye Nsyɔ̃nɛ.»
61 Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹgbɔ̌ ǹ wɔ̀kɔ̀ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ yɩ̃n náh mɛ sɛ̃́ dɛ́.

62 Tɛ́ mɛ kwásɩ́ pɩ piri sú tyɩ́ nɛ, yĩn nɛ̂ se à kɩ sah à kɔ̃ nɩ?
63 Képah sɔkɔ, à pè kɔ̃, pè sésár sɛ́nɔ́ yɔ́ tɔkɔ pɔ à kɔ̃, à wãrkɩ mɔ ké yɔ̃
nɛ: «Nsyɔ̃ ye ǹ yĩnnɛ.» Képah pé pól gbɛ̃̀n du.
64 Nɛ́npɔ́ swɔ, Nsakarɩ nɛ́npɔ́rɩ́ dɛ mɔ, ǹ vyãh gbɩ́nɔ́ tyɛ, à tyah n wɛkɩ,
à Liyel yĩnnɛ n gbilki.
65 Kǎh pɩ sɛ̃́, tíkí de pé tnɔ̂ tɛ̃pu pól sɔkɔ, tɛ́ no sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh
n kɔ̃ Yude ymɔ yɔ̃ kwlo pól sɔkɔ.
66 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ. Képah ye, nɔ́nɔ́ pól-à sɔ̃̀ tyi nɔ́pi noh, pě
sè tɛ̃ n sah pé nnɔ sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, piri mɛ̀ se
kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ́dúkú nɛ̂nɛ nɩ?

Liyel yĩn gbɩ̂lkɩ̂nɔ́lɛ Nsakarɩ tyɩ́ yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ

67 Képah sɔkɔ, piri sú Nsakarɩ Liyel Mɩ́rkɩ́ tǎhkɩ̀ wɛ, tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ:
68 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á Yisrayel Liyellɛ, ǹ yĩn nɛ n gbilki,
ǹmɔ nɛ̂-á pɔ ǹ no yohnɩ mɔ, à pè wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ,
69 tɛ́ mɛ Pwáhnmɔ-ò tǎh wilki mɔ á kɔ̃,
à wil ǹ tɔ̃̀npɩ dɩ̃́ Davidi náh tãn sɔkɔ.
70 Képah ye lésɔ̃ à ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu kɔ̃, pè yo sah di mɔ́nɔ́lɛ nɛ,
71 páh kɩ á syi pwah mɔ á pěltãn tyɩ́,
tɛ́ kɩ á wilki á dyɔ yɔ́pú gbɔ̃̀.
72 Ȁ á súbí ǹgbò tãn nɩ gbɛ yɩ̃́ɩ̃.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ yégbékè kwrɔ́nmɔnsàhnɔ́ tyɩ́lɛ pélɛ.
73 Ȁ sɔ̃̀ ǹ wo á ǹgbò sú Abrahmɩ tyɩ́ nɛ,
74 páh kɩ á tɛ̃ syi á pěltãn gbɔ̃̀,
á kɔ̃ á fɛ̃ tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyɩ́ tíkí kɛ̃́nɛ,
75 á mó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ yályál pé yah,
á min pól sɔkɔ.
76 Tɛ́ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ pi, á kɩ pɔ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ,
kɩ ǹ wɑ̃̀l tɔ̃ n sah n pi.
Képah ye, pè kɩ álɛ n ye ‹Yɔ̃̀tah Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-òlɛ›.
77 Tɛ́ kɩ ǹ no kɔ̃ pè kɩ pwáhnmɔnɔ dùkù pĩ,
pé tyɩ́pêl yɔ̃nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃.
78 Ǻpi Liyel nɩ̀gbɛ̀kɩ̀, ànɛ̂ ǹ tɔ̃nsàhnpɩnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃,
à kɩ kyòo mɔ á yɔ̃ kɩ wil yɩ̃̂nyɔ̃ gbɩ̃́ sɔ̃́ gbo,
79 kɩ pɔ kyòolɛ névye kɔ̃, nɔ́nɔ́-á mɛ kũ fɛ̃ntũ̂ tíkí sɔkɔ,
tɛ́ kɩ á yey vi mɔ yèvɩnɩ wɛ̃̌kɩ̀ yɔ̃.»
80 Tɛ́ Nsyɔ̃ tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ n kyãh, ànɛ̂ ǹ lékɑ̃́m mɛ n yɩkɩ n mɔ n yuku. Ȁ
sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ pópó, à pɔ syɩ ǹ gblɔ̃̌y wɛ̃́kɩ́nɔ́ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ tyɩ́ Yisrayel
névye yah.

2

Yesu tɛ̃́nwɛnɔ n wil ńyãh?

1 Kénɛ tyi pɩ gbɩ̃́nɛ, Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ Wokusti kwnɩ́ kɔ̃ nɛ, pè pé tɔ̃rɩ́ mɛ́-
ńtɑ̃̂n névye pól yãh pé dan pĩ.

2 Kénɛ névye yẫhnɔ́ gben pɔ Krinisi wɛ Siri kwlo pól yah yétɛ̃̀nɛ.
3 Képah tɛ̃̀nɛ, no pól sɔ̃̀ mɛ pé yninɛ n wãrkɩ n pɔ pé súbí kwlo sɔkɔ.
4 Tɛ́ Yosɛfulɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi náh nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tɔ mó wil
Nasarɛtɩ kwil, Kalile sétáh yõ, à yuku Yude kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Betlɛmɩnɛ,
yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi dúbí-ńsah.
5 Tɛ́ Yosɛfu kyɩ Mari sɔ̃̀ mɛ kúrkɩ̀lɛ, pǎh n yuku pé yni wɑ̃́rkí-ńsah gbɩ̃́
nɛ̂nɛ.
6 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, pè sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́ nɛ́npɔ́, tɛ́ Mari dubi sɔ̃́ nɔ.
7 Képah sɔkɔ, pè tɛ̃̀-ǹsah yah kwlɔ nɛ́pân twáh-ńsah, tɛ́ kyɩ tɛ̃ yípɛ̂y sɛ̃́-
ńsah. À ǹ pígben dubi dɩ̃́npirlɛ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ, à snɛkɩ mɔ yípɛ̂y yõ
yõ dú yɔ́ sɔkɔ.

Yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè wɩ̀lnmɔnɔlɛ képyɛ́nfɛ̃bɩ yõ

8 Légbɩ̃́nɛ, Betlɛmɩ kwil gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ, képyɛ́nfɛ̃bɩ yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n sõ gbãn
sɔkɔ, à pé képyɛ́nɩ̀nɛ n syɩkɩ.
9 Pè mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ, tɛ́ yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ pɔ wil mɔ pé yõ. Nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel tɔ̃̋rí
núkú tyah pól piki pěrr pé yõ. Tíkí mɛ pè kah tɛ̃.
10 Yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ mɛ yo pé tyí: «Yé káh tíkí pɩ! Kwil pól nɩ̀vɩ̀ tir pèpɛy yɔ́
ye mé pɔ yó-ńsah yé tyí.
11 Piri yɔ́ mɛ dubi yé tyí kwɛy lékɑ̂̃hnɛ Davidi kwil sɔkɔ. Ǹmɔ ye TƐ̃̀
ŃGBƐNƐ pè n ye Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ. Ǹmɔ ye tɔ̃ yé
pwáhnmɔ-òlɛ.
12 Tɛ́ yáh nɛ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à yah n pĩ n pi, kè wɛ yɔ̀: Yáh kɩ kyɩ píyɩ̃́rí nɛ̂ wɛ
plónɔ́lɛ flɔlɛ, tɛ́ mɛ snɛ́kínmɔnɔlɛ yípɛ̂y yõ yõ dú sɔkɔ, ǹmɔ ye.»
13 Nɛ́npɔ́ swɔ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè yísyɔ́ wil kwĩnkilɛ yɩ̃̂nyõ, à pɔ gben tɛ̃ nɔ,
pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́:
14 «Liyel yĩn pɩ gblò yɩ̃̂nyõ.
Ǹmɔ ye ǹ yèvɩnɩnɛ ǹ nɩ̀vɩ̀ névye kɔ̃ sétáh yõ.»

Képyɛ́nfɛ̃bɩ kyínyahnɔlɛ Yesu pɩ̂yɩ̃́rɩ̂ tyí

15 Képah náh, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè-á pé syɩ sɔkɔ yɩ̃̂nyõ, képyɛ́nfɛ̃bɩ nɔ́pi mó n
yo wɛ̃ tyí nɛ, pé no, pè yâwɔ pé kyɩ yah Betlɛmɩ. Tir nɛ̂-á pɩ nɛ́npɔ́, tɛ́
Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ tõ pé tyí, páh yĩnɛ pé kè wɛ.
16 Pǎh wɛkɩ wɛ̃ kɔ̃ sɛ̃́, pè pé kyãh yuku Betlɛmɩ. Pè píyɩ̃́rí mɛ̀ soh kyɩ wɛ
snɛ́kínmɔnɔlɛ yípɛ̂y yõ yõ dú sɔkɔ, Mari ànɛ̂ Yosɛfulɛ ǹ gbɔ̀pɔ.
17 Pǎh à wɛ sɛ̃́, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀-á tyi nónó pól yo pé tyí ǹ tyí sɔkɔ, pè sè yãh
pè syah.
18 Nónó pól-á képyɛ́nfɛ̃bɩ wɛlɔ nɔ́pi noh, kè pé gbɑ̃̀n du.
19 Mari tɛ̃ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔlɛ n sõ.
20 Képah náh, képyɛ́nfɛ̃bɩ pé syɩ. Yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀-á sɔ̃̀ yo sɔ̃ pé tyí, kè mó
ńtyɩ̃́nɔ pɩ sɛ̃́. Képah ye, pǎh tyi nónó pól noh tɛ́ tyi nónó pól wɛ, sépi pè
kɔ̃ pè Liyel yĩnnɛ n gbilki, ǹ pal tyílɛ n yãh n yuku wɛ̃̌kɩ̀ yah.
21 Képah náh, piri dúbínɔ́ sèpɩ̃̀n kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, ǹ kõ gbɩ̃́ nɔ. Pè mɛ ǹ yĩn
sah Yesulɛ, sɔ̃-á sɔ̃̀ yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yo sah kélɛ ǹ kúrkɩ̀ tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ gbɩ̃́nɛ.

Yesu dáhbínɔ́lɛ Liyel gbɔ̏

22 Képah sɔkɔ, sédám pɛ̀kɩ̀ kű̃nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ kè pɩ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á
kè yo sɔ̃́, ké sèpɩ̏n-á tũ, Yosɛfu ànɛ̂ Mari Yesu tɛ̃ yuku Yerusalɛmɩ, à kyɩ ǹnɛ
Liyel gbɔ̏ dahbɩ.
23 Kè ye mɛ wã̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pye
gbro dɩ̋npɩ̏ pól-á yĩnɛ pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel gbɔ̏ dahbɩ.
24 Ànɛ̂ tɔ̃ ǹkànpɩ̏nnɔ́ nínɔ́lɛ, pɛ̀kɩ̀ ànɛ̂ yű̃kɩ̏lɛ Liyel kɔ̃ sárkálɛ, képah náh
pɩ, kèpíkípíkínɔ nínɔ́lɛ, sɔ̃́-á kélɛ wã̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́
sɔkɔ.
25 Tɛ́ légbɩ̋nɛ, dɩ̋ yɔ́ sɔ̏ mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pè n ye Simeyɔ̃lɛ. À sɔ̏ mɛ
nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré yɔ̃. À sɔ̏ mɛ Yisrayel pwáhnmɔ-ò
pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ, tɛ́ Liyel Mɩ́rkɩ́ sɔ̏ mɛ ǹ sɔkɔ,
26 tɛ́ kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, à náh n ku n pi, nɛ́ à náh Krista wɛ yɩ̋nɛ, nɛ̂-á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel kɩ tɛkɩ mɔ n pi.
27 Képah sɔkɔ, Liyel Mɩ́rkɩ́ ǹ yah tɛ̃ yuku Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ.
Tɛ́ Yesu dúbípú sɔ̏ mɛ à tɛ̃ pɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ pɩ́ntũ yĩnnɛ ǹ tyɩ́, kǎh yo sah
sɔ̃́.
28 Képah tɛ̃́nɛ, Simeyɔ̃ mɛ piri mɛ̀ tɛ̃ ǹ gbɔ̏, tɛ́ Liyel yĩnnɛ n gbilki, mɛ yo
tũ nɛ:
29-31 «Ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, mé pwáhnmɔ-ò wɛ ń yɩ̋nɛ,
wáh nɛ̂ kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól yɩ̋ yah.
Képah ye, á kɩ fɛ̃ á tɔ̏npɩ min syi núkúnúkú
à kɔ̃ à nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, sɔ̃́-á á wɛy kè yo.
32 Pwáhnmɔ-ò kɩ pɩ kyòolɛ kwlo kwlo névye tyɩ́, kɩ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ,
tɛ́ kɩ pɩ yɔ̃ yɔ̃́nɔ́lɛ áwɔ no Yisrayel tã̄n tyɩ́.»
33 Kǎh pɩ sɛ̃́, tyi nónó-á à yo Yesu tyɩ́ sɔkɔ, sè pɩ gbɛ̃́ndùnɩ̏nɛ ǹ sú ànɛ̂ ǹ
yű̃ tyɩ́.
34 Képah sɔkɔ, Simeyɔ̃ mɛ sã̄m mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ yű̃ Mari tyɩ́ nɛ: «Yah,
piri mɛ̀ mɛ Yisrayel névye náhnáh syɩ́kɩ́nmɔnɔ ànɛ̂ pé náhnáh yɩ́lkɩ́nsàhnɔ́
yĩnnɛ, ànɛ̂ yékɑ̂b dénɔ́ yɔ̃lɛ.
35 Kǎh pɩ sɛ̃́, névye náhnáh fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ kɩ wilki mɔ kwèyy. Tɛ́ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ,
á kɩ yèvyã̄hrɩ pɩ, á kɩ nɛ pè sɔ̃ mɛ á nɩlɛ n sukɛ nyàhlɛ.»

Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ̂nyo-ò pi An-á nɛ̂ yo Yesu tyɩ́ sɔkɔ

36 Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò pi yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Annɛ. Fanuwel pɩ́sɛ̂ ye sɔ̏,
nɛ̂-á Asɛrɩ yɩ̏kɩ̏ nɛynɛ. Ǹ yah sɔ̏ wah náhnáh. Ǹ sépíl gbɩ̋nɛ, wǎh de pɛ tyɩ́,
ǹ pɛ yah kwlɔ ké ye kwǎrní-ò sɔkɔ.
37 À mɛ tɛ̃ pɛ́kúsèlɛ, à pɔ nɔ ye tɩ́kɩ́yɛ̋h pɔ́ ńyã̋h tyɩ́. À náh sɔ̏ mɛ n gbɛ
n mɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki gbɩ̋mɛgbɩ̋, ké lékɑ̂h ké
gbɩ̏ntɔ̃, níkɩ̏ tɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ nírí sɔkɔ.
38 Ǹmɔ tɔ mɛ de kyɩ yĩnɛ Yesu ànɛ̂ ǹ dúbípúlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀
sɔkɔ. À tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki. Tɛ́ nónó-á sɔ̏ mɛ Yerusalɛmɩ pwáhnmɔnɔ
syɩkɩ tɛ̃, à mɛ piri tyɩ́lɛ n yã̄h pé pól tyɩ́.
39 Yesu dúbípú-á Liyel tyi sàhnɔ́ pɩ tũ tɛ, képah náh, pè pé syɩ sɔkɔ Kalile
sétáh yɔ̃, pé kwil Nasarɛtɩ sɔkɔ.

40 Tɛ́ piri wɔ mó mɛ n kyãh, mɛ tǎhkìlɛ n wɛ. Lékʌ̃́m ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ ǹ sɔkɔ,
tɛ́ Liyel mɛ ǹ nılɛ n gbɛ.

Yesu wʉ̃́nɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃, ǹ ye gbãmnî-ò sɔkɔ

41 Ye ye póllɛ, Yesu dúbípú ńkɛ̃́nɛ nɛ n kyı n pɔ Yerusalɛmı, Pakı syáh
sɔkɔ.
42 Tɛ́ Yesu-á pɔ nɔ ye gbɔ̃ninɔ́lɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ dúbípú dɔkɔ yuku ǹnɛ
Yerusalɛmı, Nsyifunɔ-á sɔ̏ kélɛ n pı sɔ̃.
43 Syáh-á pɔ tyɛ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, pè pé syı sɔkɔ, tɛ́ pé píɗı̃́ Yesu mɛ wũ Yerusalɛmı,
ǹ dúbípú pı̃́-ńkɛ̃́ sɔkɔ.
44 Pè sɔ̏ mɛ n sõ nɛ, wǎh mɛ ànɛ̂ pé no wɛ̃̀kɔbı yísyɔ́lɛ. Kǎh pı sɛ̃́, pè
gbı̏yı̏kı̀ núkú kɔ́lɔ́ kɔ, tɛ́ pyě tyah ǹnɛ n yah n kɔ̃ pé wɔ̀kɔ̀ tãn ànɛ̂ pé nɛ́pı̃́nɔ́
wrɔ́.
45 Ǹtɛ, pè náh à wɛ. Pǎh à yah kwlɔ sɛ̃́, pè pé syı à yah kɔ̃ yuku
Yerusalɛmı sɔkɔ.
46 Ké sèpı̏n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, pè pyě kyı à wɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ. Ȁ
mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́pú wrɔ́, mɛ n nohnı pé tyí, tɛ́ mɛ pélɛ
n piki n yah tyilɛ.
47 Nónó pól-á sɔ̏ mɛ n nohnı ǹ tyí, ǹ lékʌ̃́m ànɛ̂ ǹ tyi yah yónɔ́ dùkù pé
gbʌ̏n du.
48 Ǹ dúbípú-á à wɛ sɛ̃́, kè pépi tɔ gbʌ̏n kah du. Ǹ yʉ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé
píɗı̃́, sɔ̃ se pı, tɛ́ à pı sɛ̃́ pé tyí nı? Ȁ yah, péwɔ ànɛ̂ ǹ sú yáh-ńsah-á tyɛ
kègbılɛ ǹ yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ.
49 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí: «Sɔ̃ pı, tɛ́ yé ńnɛ n yah n kɔ̃? Yé náh pı̃ nɛ, máh
yı̃nɛ mé nɛ n mɛ ń sú tyah sɔkɔ di?»
50 Ǹtɛ, pè náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ.
51 Képah náh, à mɛ yuku pélɛ Nasarɛtı kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n tiki
n mɔ pé tyí. Ǹ yʉ̃́ wɔ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔ.
52 Tɛ́ Yesu sɔ̏ mɛ n kyãh ǹ gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ lékʌ̃́m mɛ n yıkı n mɔ n yuku.
Tɛ́ wãn tɔ mɛ mɔ ǹ nıgbɛ̀kı̀ yɔ̃ Liyel ànɛ̂ névye tyí.

3

Wèlnwı̏lkı̏-ò Nsyɔ̃ Liyel wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Tibɛrı-á sɔ̏ mɛ Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃̀nɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ yɔ̏tɔ̃rí ye gbɔ̃nkwlɔ́-ò pɔ
Pɔ̃se Pilatı wɛ Yude kwil yah yétɛ̃̀nɛ. Tɛ́ Yerɔdı wɔ mó mɛ Kalile kwil
yɔ̏tɛ̃̀nɛ. Ǹ gbɛ̃ ɗı̃́ Filipi mɛ Yitiri ànɛ̂ Trakoniti yɔ̃. Tɛ́ Lisanyası wɔ mɛ
Abilɛnı yɔ̃.
2 Tɛ́ An ànɛ̂ Kayifi ye sɔ̏ sárká wı̏lkı̏pu yɔ̏tãm ǹgbnɔlɛ. Légbı̃́nɛ, Nsakarı
píɗı̃́ Nsyɔ̃ Liyel yónmɔnɔ noh gbɛ̃́nnı sɔkɔ.
3 Kǎh pı sɛ̃́, à kyı Yurdɛ̃ yɔ gbɔ̀plɔ tʌ̏ntʌ̏n pól kɔ kɔ̃, mɛ n yo pé tyí nɛ,
pè Liyel wɛ̃̀kı̀ tɛ̃, pè mó wèlnwı̏lkı̏nɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, pé tyípɛ̂l-á kı yɔ̃ mɔ
pè kɔ̃.
4 Kǎh pı sɔ̃, sɛ̃ ye ńtyı̃́nɔ sɔ̏ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi wãrkı sah kélɛ nɛ
ńkɛ̃́:
«Ǹnı̂ yɔ́ yı̃́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kı̀ tɔ̃ sah.

Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtân pɩ tómtóm.
5 Ymɔ wrɔ́nɔ pól kɩ yĩ.
Kènpni ànɛ̂ ymɔ pól kɩ tirki pɩ támm.
Syɔ̃-ǹtằn knɛ̆nì kɩ pɩ tómtóm,
tɛ́ wɛ̃túkúnì kɩ tɔrɩ.
6 Képah sɔkɔ, no pól kɩ Liyel nɛy pwáhnmɔnɔ wɛ yı̃́nɛ.›»
7 Nɛ́kwı̃́nkí nónó-á sɔ̀ n pɔ n pɔ Nsyɔ̃ tyí à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki, à sɔ̀
mɛ n yo pé tyí nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ, pǎh kɩ fɛ̃ to
pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyằhnì yah, nɛ̂-á n pi nɩ?
8 Ńkɛ̃, pè tyípéplɔlɛ n pɩ nónó-á n wɛ̃kɩ n pi nɛ, pǎh Liyel wɛ̃kì tɛ̃. Tɛ́, pè
káh pé gbɔ̀ sah Abrahmɩ yõ nɛ̂-á pé súlɛ. Páh kélɛ n yo pé tyí, Liyel-á kɩ
fɛ̃ dyêh nɔ́pi vi mɔ pɩ Abrahmɩ pyelɛ.
9 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yĩnnɛ sé sémîn sɔkɔ. Séswɔ̂
nɛ̂-á n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kɩ ko dah mɔ nyàh sɔkɔ.
10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, tɔ́wû Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃, sɔ̃ se pé yĩnɛ pé pɩ
nɩ?
11 À mó yo pé tyí nɛ, fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ núkúlɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹkân
nɛy kɔ̃. Tɛ́ yõke-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ yĩ kwɛ́ndé kɔ̃.
12 Mɔ́rí syípú yísyɔ́ tɔ pɔ Nsyɔ̃ tyí nɛ, à pé wel wilki, tɛ́ à piki yah nɛ, pé
kwɔ́-ò dı̃́, ńkɛ̃ sɔ̃ se pépi yĩnɛ pé pɩ nɩ?
13 À mó yo pé tyí nɛ, pǎh yı̃̀n nɛ̂ yo pé tyí, pè káh nɛ n dohnɩ n syi ké yõ.
14 Képah sɔkɔ, sràsyíbí tɔ pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃, tɛ́ pépi-á dò, sɔ̃ se pé kɩ
pɩ nɩ? À mɛ yo pé tyí nɛ, pè káh nɛy wore ǹ gbɔ̀ kwâh tɛ̃ syi tǎhkì sɔkɔ.
Pè káh mó tɔ̃ nɛy gbɔ̀ kwâh syi yı̃́nvì sɔkɔ. Ńkɛ̃, pè yɛ pé tɔ̀ pínɔ́ wɛ́nɔ́ pé
yı̃́nɛ n yuku.
15 Képah sɔkɔ, no pól-á sɔ̀ mɛ pwáhnmɔ-ò syíkínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, pè sɔ̀ mɛ pé
gblɔ̆ynɛ n piki n yah nɛ, tɛ́ Nsyɔ̃ káh kɩ nɛ̂ Kristalɛ dɛ́?
16 Képah tɛ̃nɛ, à pé pól syah nɛ: «Ńmɔ tɛ̃ wɔ ye yélɛ n wel n wilki ni
sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á n pi, ǹmɔ tɛ̃nwɛnɔ kal ńmɔ tyílɛ. Mé náh yĩnɛ ǹ lékyêh mnɔ
ńtɛ̃ wàhnmɔnɔlɛ. Tɛ̃ wɔ kɩ pɔ yé wel wilki Liyel Mírkí ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.
17 Ǹ sèmukɔ fwo fwo kwâh mɛ ǹ gbɔ̀. À kɩ ǹ táh tɔ̃ sah, ǹ sèmukɔ fwo kɩ
kwel mɔ ǹ dúkúrí sɔkɔ, tɛ́ sé yésyî wɔlɛ, à kɩ sépi sukɛ ní-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ.»
18 Nsyɔ̃ sɔ̀ mɛ n syɔ̃ sɛ̃nknɔ vı̃̀nmɔ mɔ kwɔ́nɔ́ duke náhnáh sɔkɔ, à nìvìnì
wɛy sấnnɛ n yo n kɔ̃ no tyí.
19 À wil képah sɔkɔ, à tɔ̃ lékàhlɛ yɔ̀tɛ̃ dı̃́ Yerɔdɩ kɔ̃, ǹ yṹnpi kyɩ Yerɔdyadɩ
tɛ̃nsyinɔ, ànɛ̂ ǹ tyítúkúnì náhnáh pínɔ́ tyí sɔkɔ.
20 Tɛ́ Yerɔdɩ náh yĩn sépi tyí, à tɔ̃ Nsyɔ̃ tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ náhlɛ.

Yesu wèlnwı̃̀lkìnɔ́lɛ

21 Tɛ́ Nsyɔ̃-á sɔ̀ mɛ névyelɛ n wel n wilki gbı̃́ nɛ̂nɛ, wǎh névye pól wel
wilki tɛ, Yesu tɔ pɔ à kɔ̃, à à wel wilki. Yesu-á wil ni sɔkɔ tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ,
à mɛ yı̃̂nyõ wɛ kè yɩkɩ mɔ.
22 Tɛ́ Liyel Mírkí pɔ tiki ǹ yõ wil gbɛ̃nsê sɔkɔ kèpíkípíkí kètɔ̀lɛ. Képah tɛ̃
sɔkɔ, yı̃́npɔ̃ yɔ́ n wil líyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ń nìdɛ̀ Pi núkúnínɛ. Á tyí
nɔ yı̃́ ń tyí kègbɩlɛ.»

Yesu náh tãnnɛ

23 Yesu-á ǹ tɔ̃̀ tyah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ ye yɔ̃gbãm kénkɔ̃ sɔkɔ. Tɛ́ névye tɛ̃̀
wɔ sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, Yosɛfu pɩ́ɗɩ́-á ǹnɛ, Yosɛfu nɛ̂-á sɔ̃̀ Yeli pɩ́ɗɩ́nɛ.
24 Tɛ́ Yelilɛ, Matata pɩ́ɗɩ́ ye. Matatalɛ, Levi pɩ́ɗɩ́ ye. Levilɛ, Mɛlkɩ pɩ́ɗɩ́ ye.
Mɛlkɩlɛ, Yanayi pɩ́ɗɩ́ ye. Yanayilɛ, Yosɛfu pɩ́ɗɩ́ ye.
25 Yosɛfulɛ, Matatyasɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Matatyasɩlɛ, Amɔsɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Amɔsɩlɛ,
Nawumi pɩ́ɗɩ́ ye. Nawuminɛ, Yesli pɩ́ɗɩ́ ye. Yeslilɛ, Nakayi pɩ́ɗɩ́ ye.
26 Nakayilɛ, Matɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Matɩlɛ, Matatyasɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Matatyasɩlɛ, Semeyin
pɩ́ɗɩ́ ye. Semeyinnɛ, Yosɛsyɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Yosɛsyɩlɛ, Yoda pɩ́ɗɩ́ ye.
27 Yodalɛ, Nswana pɩ́ɗɩ́ ye. Nswanalɛ, Yresa pɩ́ɗɩ́ ye. Yresalɛ, Yorobabɛlɩ
pɩ́ɗɩ́ ye. Yorobabɛlɩlɛ, Salatyɛlɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Salatyɛlɩlɛ, Neri pɩ́ɗɩ́ ye.
28 Nerilɛ, Mɛlkɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Mɛlkɩlɛ, Adi pɩ́ɗɩ́ ye. Adilɛ, Kosamɩ pɩ́ɗɩ́ ye.
Kosamɩnɛ, Yelemadamɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Yelemadamɩnɛ, Yɛrɩ pɩ́ɗɩ́ ye.
29 Yɛrɩlɛ, Yesu pɩ́ɗɩ́ ye. Yesulɛ, Yeliyesɛrɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Yeliyesɛrɩlɛ, Yorimi pɩ́ɗɩ́
ye. Yoriminɛ, Matata pɩ́ɗɩ́ ye. Matatalɛ, Levi pɩ́ɗɩ́ ye.
30 Levilɛ, Simeyɔ̃ pɩ́ɗɩ́ ye. Simeyɔ̃lɛ, Yuda pɩ́ɗɩ́ ye. Yudalɛ, Yosɛfu pɩ́ɗɩ́ ye.
Yosɛfulɛ, Yonamɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Yonamɩnɛ, Yelyakimi pɩ́ɗɩ́ ye.
31 Yelyakiminɛ, Meleya pɩ́ɗɩ́ ye. Meleyalɛ, Mɛna pɩ́ɗɩ́ ye. Mɛnalɛ, Matata
pɩ́ɗɩ́ ye. Matatalɛ, Natãn pɩ́ɗɩ́ ye. Natãnnɛ, Davidi pɩ́ɗɩ́ ye.
32 Davidilɛ, Yese pɩ́ɗɩ́ ye. Yeselɛ, Wobɛdɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Wobɛdɩlɛ, Bowasɩ pɩ́ɗɩ́
ye. Bowasɩlɛ, Sala pɩ́ɗɩ́ ye. Salalɛ, Nasɔnɩ pɩ́ɗɩ́ ye.
33 Nasɔnɩnɛ, Aminadab pɩ́ɗɩ́ ye. Aminadablɛ, Adimini pɩ́ɗɩ́ ye. Adi-
mininɛ, Arnɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Arnɩnɛ, Yesrɔmɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Yesrɔmɩnɛ, Farɛsɩ pɩ́ɗɩ́
ye. Farɛsɩlɛ, Yuda pɩ́ɗɩ́ ye.
34 Yudalɛ Yakɔbɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Yakɔbɩlɛ, Yisakɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Yisakɩlɛ, Abrahmɩ pɩ́ɗɩ́
ye. Abrahmɩnɛ, Tara pɩ́ɗɩ́ ye. Taralɛ, Nakɔrɩ pɩ́ɗɩ́ ye.
35 Nakɔrɩlɛ, Seruki pɩ́ɗɩ́ ye. Serukilɛ, Wrako pɩ́ɗɩ́ ye. Wrakolɛ, Falɛkɩ pɩ́ɗɩ́
ye. Falɛkɩlɛ, Yebɛrɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Yebɛrɩlɛ, Sala pɩ́ɗɩ́ ye.
36 Salalɛ, Kayinamɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Kayinamɩnɛ, Arfasadɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Arfasadɩlɛ,
Sɛmɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Sɛmɩnɛ, Nowe pɩ́ɗɩ́ ye. Nowelɛ, Lamɛkɩ pɩ́ɗɩ́ ye.
37 Lamɛkɩlɛ, Matisala pɩ́ɗɩ́ ye. Matisalalɛ, Yenɔkɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Yenɔkɩlɛ, Yarɛdɩ
pɩ́ɗɩ́ ye. Yarɛdɩlɛ, Maleleyel pɩ́ɗɩ́ ye. Maleleyellɛ, Kayinamɩ pɩ́ɗɩ́ ye.
38 Kayinamɩnɛ, Yenɔsɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Yenɔsɩlɛ, Sɛtɩ pɩ́ɗɩ́ ye. Sɛtɩlɛ, Adama pɩ́ɗɩ́
ye. Adama wɔlɛ, Liyel pɩ́ɗɩ́ ye.

4

Yesu mɔ́nyahnɔlɛ

1 Yesu-á yuku Liyel Mɩ́rkɩ́ tǎhkɩ̀lɛ, à ǹ syɩ yal Yurdɛ̃ yɔ tnɔ̂. Tɛ́ Liyel Mɩ́rkɩ́
à tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.
2 À sèpɩ̃̀n tikiníní pɩ nénpɔ́ níkɩ̀ tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ à
mɔ yah. Tɛ́ sèpɩ̃̀n nɔ́pi-á pɔ tũ, kwɛkɩ mɛ à tɛ̃.

3 Kǎh pɩ sɛ̃, sétɛ̂n yɔ̃tɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel Pilɛ, à yo dáhkɩ̀
mɛ̀ tyí, kè vi n mɔ n pɩ yõkelɛ.
4 Yesu mó yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Névi náh ǹ min pɩ n pi yõke ólɛ.›»*
5 Képah náh, sétɛ̂n yɔ̃tɛ̃ à tɛ̃ dɔkɔ léyy, à kyɩ à wɛ̃kɩ kèkõyɔ̃́ tɔ̃rí póllɛ
sɛ́yy ǹsɔ̃,
6 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ à kɔ̃ n pi sépi pól yɔ̃tɔ̃rí, ànɛ̂ sé tahrɩlɛ. Sépi
pól-á péwɔ gbɔ̃̀ dahbɩ. Képah-á, nɛ̂-à pé dyɔ, páh kɩ sélɛ ǹmɔ kɔ̃.
7 Ńkɛ̃, wàh kɩ fɛ̃ syi ǹ gbètukunɔ di pé yah à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à
kɔ̃.
8 Képah sɔkɔ, à mó yo sétɛ̂n yɔ̃tɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Á kɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ó núkúnínɛ n gbilki, tɛ́ kɩ n sah
ǹmɔ ó tyí yõ.›»†
9 Képah náh, sétɛ̂n yɔ̃tɛ̃ tɔ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ, à kyɩ à sah Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ yɔ̃tah, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel pilɛ, à yɔkɔ tiki sétáh.
10 Kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-á kɩ ǹ yĩ̂nyõ
tɛ̃ntõnè kɔ̃, sè kɩ ǹnɛ n kyɔmɩ,
11 ànɛ̂ tɔ̃, sǎh kɩ à swah syi sé gbɛ̂n sɔkɔ. Dáhkɩ̀ náh ǹ gbáhkɩ̀ pɩ yɔ n
pi.‡
12 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à mɛ yo sétɛ̂n yɔ̃tɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n yah!›»§
13 Kénɛ mɔ́nyahnɔ nɔ́pi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sétɛ̂n yɔ̃tɛ̃ yal à gbɛ mɔ ǹnɛ,
tɛ́ mɛ à syɩkɩ tɛ̃ náh tĩ̂nnɛ.
14 Képah náh, Yesu ǹ syɩ yuku Kalile sétáh yõ Liyel Mírkí tǎhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ.
Tɛ́ ǹ yĩn sɔ̃̀ mɛ wil nɛ́npɔ́ kwlo pól sɔkɔ.
15 Ȁ sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ pé Liyel ní-ńtɛ̂n vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ no pól mɛ ǹnɛ n
gbilki.

Nasarɛtɩ tɑ̃n Yesu yáhlenɔlɛ

16 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu pɔ Nasarɛtɩ sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sɔ̃̀ à kyɑ̃h. Mɩ mɩ
yòh sɔ̃́lɛ, à mɛ de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wǎh dar tɛ́ kélɛ n pɩ sɔ̃, tɛ́ mɛ
yuku nɛ, pé Liyel wɛy kar.
17 Képah sɔkɔ, pè Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y tɔkɔ à kɔ̃, à syi yɩkɩ
mɔ fĩ́ yɔ́ sɔkɔ, ńyɑ̃h-á kè mɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ nɛ ńkɛ̃́:
18 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ń yah wilki,
à ǹ Mírkí mɔ ń sɔkɔ nɛ,
mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n yo yɑ̃m tɑ̃n tyí.
Ȁ ń tɛkɩ mɔ yɔ̃bɩ yɔ̃rɩ sɔkɔ wĩ̀lnɔ́ tyí yo yĩnnɛ pé tyí,
ànɛ̂ yĩ́tũbi yĩ́ yíkínmɔnɔ tyí yo yĩnnɛ,
ànɛ̂ yèvyɑ̃hrɩ tɛ̃ yõ yĩnnɛ névye yõ, nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́ sɔkɔ,
19 ànɛ̂ ǹmɔ pèpɔrɩ pɔ yi tyí yo yĩnnɛ.»*

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 8.3 sɔkɔ. † **4:8** 4.8 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.13. ‡ **4:11** 4.10-11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 91.11-12 sɔkɔ. § **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.16 sɔkɔ. * **4:19** 4.18-19 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 61.1-2 sɔkɔ.

[20] Képah náh, Yesu sɛ́bɛ́y yah vike, tɛ́ kélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ kyɔ̀mɩ̀-ò kɔ̃, tɛ́ kɔ̃
tɛ̃. Tɛ́ nónó-á sɔ̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pé pól sɔ̀ mɛ ǹnɛ n yah díkí díkí.
[21] Képah tɛ̃ sɔkɔ, à tyah n yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy fɩ́ nɛ̂ tyi-á yé noh, sè
pɩ tũ kwɛynɛ yé tyí.»
[22] Kǎh pɩ sɛ̃, no pól sɔ̀ mɛ Yesu yɩ̃́ngbílɛ n yo. Tɛ́ ǹ wɛlɔ pèplɔ wɛ́kínɔ́
sɔ̀ mɛ pé gbɛ̃̀n du, pè mɛ yo tũ nɛ, ǹmɔ kó Yosɛfu pídɩ̃́nɛ nɩ?
[23] Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ, páh pɩ̃ nɛ, pǎh kɩ sèmɩ̀rkɩ̀ mɩ n pi, nɛ̂-á
n yo nɛ ńkɛ̃, sènpɩ̀tɛ̃, à ǹ gblɔ̌y dɛ mɔ kè! Pǎh kɩ tɔ̃ n yo n pi pé tyí nɛ, páh
tyi nónó pól pɩ Kapɛrnayumi sɔkɔ, páh sè noh. Tɛ́ pé tɔ̃ sé dùkù pɩ pé sú
kwil sɔkɔ kè.
[24] Ȁ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: pè náh Liyel
tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ.
[25] Kègbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò Yeli mɛ gbɩ̃́nɛ,
pṹ-á lésɔ̃ to pópó, à pɔ syɩ ye tɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ ńwɔ̃́lɔ́ kénúkò tyí, tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́
mɛ de kwil pól sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pɛ́kúsyɔ náhnáh sɔ̀ mɛ Yisrayel sɔkɔ.
[26] Ǹtɛ, Liyel náh Yeli tɛkɩ mɔ pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tyí
ye à tɛkɩ mɔ ǹnɛ, Sarɛpɩta kwil, Sidɔ̃ sétáh yɔ̃.[†]
[27] Ȁnɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò Yelise mɛ gbɩ̃́nɛ, tótãm náhnáh tɔ sɔ̀ mɛ
Yisrayel sɔkɔ, tɛ́ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh dɛ́nmɔnɔ wɛ, à wil Siri sétáh
tótɛ̃ dɩ̃́ Nama tyí sɔkɔ.»[‡]
[28] Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pé fɔkɔ vyãh
wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ tɛ̃ tyí.
[29] Pè mɛ yuku Yesu tɛ̃ yɔrɩ wil kwil sɔkɔ, à dɔkɔ yuku ǹnɛ yɔ̃lɩ yɔ̀tah, pé
kwil-á sɔ̀ mɛ mɔ́nɔ́lɛ nɛ̂ yɔ̃, tɛ́ nɛ, pé à tu wilki mɔ.
[30] Tɛ́ à núkú wil pé wrɔ́, à sɔkɔ.

Yesu tɛ̃́nwɛnɔlɛ sétɛ̃̀n yɔ̃

[31] Képah náh, Yesu kyɩ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yɔ̃, tɛ́ mɛ
névyelɛ n kwɔ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ.
[32] Ǹ wɛy sɔ̀ mɛ yɔ̀tɔ̃rí wɛynɛ. Képah ye ǹ névye kwɔ dùkù kɔ̃, kè no pól
gbɛ̃̀n du.
[33] Tɛ́ lésɔ̃lɛ, kè pɔ yĩnɛ, dɩ̃́ yɔ́ sɔ̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, sétɔ̃lɛ ǹ
sɔkɔ. Dɔ̌, à de syi firr yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ,
[34] wéèè, Nasarɛtɩ Yesu, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nɩ? Ȁ se pɔ pépi
tyí yíkí-ńsah nɩ? Páh ǹnɛ n pnɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ: Ǹmɔ-á Liyel tɛkɩ mɔ
yályál.
[35] Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu dírí kɔ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yɔ̃ nɛ: «Á vyãh vike, ǹ tɛ́ n wil dɩ̃́
mɛ̀ sɔkɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, sétɔ̃ núkú dɩ̃́ mɛ̀ tɔkɔ min névye nɩyɔ̃́, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ,
à náh dlo yɔ́ ńtɛ̃nɛ à nɔ.
[36] Kǎh pɩ sɛ̃, kè pɩ gbɛ̃ndùnɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ no pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí
nɛ, wɛy dùkù nɛ̂ se à n wɛ̃kɩ sɛ̃ nɩ? Ȁ tɛ̃ wɛ sétɛ̃̀nnɛ n kyĩ n mɔ tɛ̃́nwɛnɔ
ànɛ̂ yɔ̀tɔ̃rí sɔkɔ, sè n wil névye sɔkɔ.

---

† **4:26** 4.26 - Pɛ́kúsè mɛ̀nɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̀ ǹnɛ. Ȁ sɔ̀ n wil Sarɛpɩta kwil, Sidɔ̃ sétáh yɔ̃. Yah n tɛ Yɔ̀tãm sɛ́bɛ́y gben 17.9 sɔkɔ. ‡ **4:27** 4.27 - Tótɛ̃ dɩ̃́ Namalɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̀ ǹnɛ. Ȁ sɔ̀ n wil Siri sétáh yɔ̃. Yah n tɛ Yɔ̀tãm sɛ́bɛ́y ní-ò 5.14 sɔkɔ.

37 Sépinɔ́-á pɩ sɛ̃, Yesu yɩ̃́ngbɩ́ tyah n yo nɛ́npɔ́ sétáh pól yõ.

Névye náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

38 Wǎh yal Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à sɔkɔ Simɔ gbô. Tɛ́ Simɔ dɛ́y sê sɔ̃̀ mɛ n
kwlɔ wɩ́lvyɑ̃́hnɩ̀nɛ képékèyɔ̂. Pè mɛ kè yah kõ Yesu tyɩ́ nɛ, à à dɛ mɔ.
39 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kɔ yĩn ǹ yõ, tɛ́ dɩ́rɩ́ kõ wɩ́lvyɑ̃́hnɩ̀ yõ, ké núkú pi
fin mɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú yuku tyah yõke tɛ̃́-ǹsahlɛ n yah pé tyɩ́.
40 Gbɩ̃́yɩ̃́ dénɔ́ sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n yɔ yam duke dukelɛ, pé nɛ́tãm
pɔ pélɛ Yesu tyɩ́. À mó ǹ gbɑ̃̀nnɛ n sah n yuku pé nɛ́núkù núkú yõ, à pélɛ
n dɛ n mɔ.
41 Tɛ́ sétɑ̃̀n tɔ sɔ̃̀ mɛ n wil névye náhnáh sɔkɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ n gbo n mɔ sé
wil gbɩ̃́nɛ nɛ ńkɛ̃́, Liyel pi-á ǹnɛ. Ǹtɛ, sǎh pĩ nɛ, Liyel nɛy tɛ́kɩ́nmɔnɔ-á ǹnɛ,
à mɛ dɩ́rɩ́ kõ sé yõ, tɛ́ sé vyɛ̃y tũ wɛ́kɩ́nɔ́lɛ.
42 Tyah-á núkú dal, Yesu yuku sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, tɔ́wû
yuku tyah ǹnɛ n soh n kõ. Pǎh kyɩ à wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé à
syi n sah, à káh tõ yal pé tnɔ̂.
43 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Mé yĩnɛ mè nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n yo n kõ kwlo tɛ́lɔ́
tɔ tyɩ́ Liyel tɔ̃́rɩ́ tyɩ́ sɔkɔ. Ǹ tɛ́kɩ́nmɔnɔ yõ ye képahlɛ.»
44 Képah náh, à kyɩ tyah Liyel wɛynɛ n yo n kõ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ
Yude kwlo sɔkɔ.

5

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye pɔ pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yenesarɛtɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɔ́wû pɔ à mɔ gbĩ sah
pílpíl, Liyel wɛy noh yĩnnɛ.
2 Yesu mɛ krótónè nínɩ̀ wɛ yɔ tnɔ̂ sɔkɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú mɛ wil sé sɔkɔ,
mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n wu.
3 À mɛ de krótónè nɔ́pi núkú sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Simɔ tyɩ́lɛ. Tɛ́ kè yah kõ ǹ tyɩ́
nɛ, à yal kélɛ yɔ vyɑ̃h tyɩ́, à de yuku yɔ sɔkɔ kwéyy. Képah-á pɩ, à kõ tɛ̃
krótókè sɔkɔ, à yõ sɔkɔ tɔ́wûlɛ n kwɔ.
4 Wǎh wɛkɩ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo Simɔ tyɩ́ nɛ, à de yuku yahlɛ yɔ tɩ̀ tɛ̃́-ǹsah.
Pè mó pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, pè yɛ̃́nkyɔ tɛ̃.
5 Simɔ mɛ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pépi-á tɔ̃̀ pɩ sõ, tɛ́ pé náh kwɑ̂h yɔ́ ńtɛ̃ wɛ
tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ yóré yõ, páh kɩ mnɔ min dah mɔ.
6 Képah sɔkɔ, pè mɛ pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ
fɔ́ɔ́, pé mnɔ tyah n kɔ̃lɩ.
7 Pè mɛ pɩ mɔ pé no tyɩ́, nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè ní-ò sɔkɔ nɛ, pè pɔ pé
yohnɩ mɔ. Pè mɛ pɔ pè yohnɩ mɔ, pè yɛ̃́nkyɔ wilki mɔ krótónè nínɩ̀ nɔ́pi
yɩ̃́ɩ̃́nɛ fɔ́ɔ́, sè n tyah tɩ́kɩ́ndenɔlɛ ni sɔkɔ.
8 Simɔ Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃, à ǹ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃,
tyɩ́pékè pɩ́-ò-á pélɛ. Képah yĩnnɛ, à gbɛ mɔ péwɔlɛ.
9 Pǎh yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi wɛ tɛ̃ pɩ́pɩ́ sɛ̃, tɩ́kɩ́ mɛ Simɔ ànɛ̂ pé no pól kah tɛ̃,
10 à tahlɩ Sebede dɩ̃́npɩ̀ tyɩ́, Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pépi nónó-á sɔ̃̀ Simɔ tɔ̃̀ pɩ
mûnɛ. Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo Simɔ tyɩ́: «Káh tɩ́kɩ́ pɩ! À tɔkɔ núkúnúkú
tyɩ́, á kɩ pɩ névye yénpɔ-òlɛ Liyel tyɩ́.»

11 Képah náh, pè wil pɔ krótónè sah kènkwȁh yõ ànȇ pé vyɔ́ póllɛ, tɛ́ mɛ
Yesu sȍ tɛ̃.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

12 Sṍ yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ dĩ́ yɔ́ tɔ sȍ mɛ nɛ́npɔ́, dú ńyânnɛ
ǹ wil pól sɔkɔ. Wǎh Yesu wɛ sɛ̃́, à kɔ kwĩnki, ǹ yah di sétáh Yesu yah, tɛ́ à
ni nɛ, pé Yȍtɛ̃, wàh mɛ ké tyí, wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ.
13 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu núkú ǹ gbȍ nɔ, à tũ ǹ tyí, tɛ́ nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kɩ
dɛ!» Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ núkú dɛ.
14 Képah sɔkɔ, Yesu kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh yĩ mɛ̀ yãh nɛy tyí póllɛ.
Tɛ́ à kyɩ ǹ gblɔ̌ynɛ sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ wɛ̃kɩ. Moyisi-á sȍ sárká nȇ tyí yo
sah tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó kè pɩ n tũ. Képah-á kɩ ǹ dɛ́nmɔnɔlɛ pè
wɛ̃kɩ.
15 Képah fyé yõ, wãn sȍ mɛ n dohnɩ Yesu yĩn wȉlnɔ́ yõ, tɛ́ nɛ́kwĩ́nkí sȍ
mɛ n tuke n mɔ ǹ wɛy noh yĩn, ànȇ pé yamnɔ mɔ́ndɛnmɔ yĩnnɛ.
16 Tɛ́ Yesu wɔ sȍ ńkɛ̃́nɛ n gbɛ n mɔ n tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, ǹ Liyellɛ n
ni.

Yesu sèkùkù dĩ́ yɔ́ dɛ mɔ

17 Sṍ yɔ́lɛ ńtõ, Yesu sȍ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ Farisiyɛ̃nɔ ànȇ Liyel ǹgbò
wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú tɔ sȍ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Pè wil Kalile ànȇ Yude kwlo pól
sɔkɔ, ànȇ Yerusalɛmɩ tɔ sɔkɔ. Tɛ́ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel tǎhkɩ̀ sȍ mɛ Yesu sɔkɔ.
Képah ye à kɔ̃, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
18 Légbĩ́nɛ, nósyɔ́ sèkùkù dĩ́ yɔ́ twah pɔ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ, mɛ n yah n kɔ̃
nɛ, pé de ǹnɛ wɔ̀kɔ̀, pé kyɩ à tiki sah Yesu yah.
19 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃̀ tyí, pè dé-ńsah yah kwlɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè dɔkɔ
gbɛ̃́ntĩ̂n yõ kye, à sèkùkù mɛ̀ tiki mɔ ànȇ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔlɛ, névye nɩyṍ
Yesu yah.
20 Yesu-á wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à mɛ yo sèkùkù mɛ̀ tyí: «Dĩ, á tyípêl ye yɔ̃ mɔ
ǹ kɔ̃.»
21 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú ànȇ Farisiyɛ̃nɔ tyah n sõ nɛ, nȇ
tɛ̃̀ ó se dĩ́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à Liyel yĩnnɛ n yɩkɩ sɛ̃́ nɩ? Nȇ se kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ névi
kɔ̃, nɛ́ Liyel ó náh nɩ?
22 Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃́, à pé syah nɛ: «Kwâh nȇ pɩ, tɛ́ yé n sõ
sɛ̃́?
23 Nȇ tɛ̃̀ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ, ǹ tyípêl-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃, képah
náh pɩ, à yo ǹ tyí nɛ, à yuku nɛ n kɔ?
24 Ǹtɛ, mé mɛ ké tyí nɛ, yé pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ Névi Pi tyí sétáh yõ, kɩ
fɛ̃ névi tyípêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃», tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù mɛ̀ tyí: «Mé kélɛ n yo á tyí:
yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á gbô!»
25 Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ núkú yuku no pól yĩ́ yah, à sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, à sɔkɔ ǹ
gbô, mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki n yuku.
26 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, no pól gbȁn du. Pè Liyel yĩnnɛ n gbilki tíkĩ́ tɛ̃̀ tyí, mɛ
yo tũ nɛ, kwɛynɛ, páh tyi snɔ́ wɛ dɛ́!

Yesu Levi ye yah

[27] Képah náh, Yesu wil nɛ́npɔ́, tɛ́ mɔ́rɩ́ syí-ò Levi wɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ mɔ́rɩ́ syí-
ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Ȁ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Ń sɔ̏ tɛ̃!»
[28] Levi núkú ǹ tɔ̏ sah, tɛ́ yuku ǹ sɔ̏ tɛ̃.
[29] Képah tɛ̃̀nɛ, Levi yɔ̃ke ǹgbɛ̃ pɩ ǹ gbô Yesu yĩnnɛ, tɛ́ mɔ́rɩ́ syípú náhnáh
ànɛ̂ nɛ́káhbí kwɩ̃́nkí sɔ̏ mɛ pélɛ kénɛ yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah.
[30] Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃̀nɔ ànɛ̂ pé Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú sɔ̏ mɛ lékàhlɛ
Yesulɛ n kɔ̃ mɛ n yo ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ, kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè n yɔ̃ tɛ́ n wɔ mɔ́rɩ́
syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̂púlɛ wɛ̃ tyɩ́ nɩ?
[31] Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yo pé tyɩ́ nɛ: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̂̂
se mɛ pé tyɩ́? Yámpú tyɩ́ náh sènpɩ yétɔ̂̂lɛ di?
[32] Névye nónó-á n sɔ̃ nɛ, nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ pépi ye
yĩnnɛ. Ǹtɛ, nónó-á pĩ nɛ, tyípêl pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ nɛ, pè
Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃.»
[33] Képah náh, Farisiyɛ̃̀nɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ, Nsyɔ̃ tɔ̏ sɑ̃́hpú ànɛ̂ pépi tɔ̏ sɑ̃́hpú-á
ńkɛ̃̀nɛ níkı̏lɛ n tɛ̃, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɩ. Ǹtɛ, ǹmɔ tyínɔ tɛ̃̀ wɔ ninɛ n wɔ, tɛ́ yɔ̃kelɛ
n yɔ̃ kɛ̀.
[34] Wǎh képah noh sɛ̃̀, à mɛ yo pé tyɩ́: «Fúr pí-ò-á nónó ye ǹ fúr yɔ̃ke yɔ̃
yĩnnɛ, yépi se kɩ fɛ̃̀ pè kɔ̃ pè kɩ níkı̏ tɛ̃̀ pé yé-ò yı̃́ yah?
[35] Ǹtɛ, sɔ̃́ yɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n wilki n pi pé wrɔ́. Légbı̃́nɛ, pè kɩ pyě
níkı̏lɛ n tɛ̃.»
[36] Képah náh, Yesu mɛ tɔ̃ sèmı̏rkı̏ yɔ́ mɩ pé tyɩ́ nɛ ńkɛ̃̂: «Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh
fwɔ̀sɑ̃n kɑ̃m, à fwɔ̀dyàh min n pi. Wâh képah pɩ, fwɔ̀sɑ̃n kɩ yɩkɩ, ké gbó
mɛ̀ tɔ náh se tɔ̃ fwɔ̀dyàh syi n pi.
[37] Ȁnɛ̂ tɔ̃, névi yɔ́ ńtɛ̃ náh dı̏vɛ̃ sɑ̃́n mɔ n pi pley dı̏ sɔkɔ. Wâh képah pɩ,
dı̏vɛ̃ sɑ̃́n mɛ̀-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi tɔkɩ, dı̏vɛ̃ kɩ kwɛ, pley kɩ yɩkɩ.
[38] Kàh pɩ dı̏vɛ̃ sɑ̃́nnɛ, kè yĩnɛ kè mɔ pley snɔ́.
[39] Névi nɛ̂-á dar dı̏vɛ̃ kònɔ́ wɔ́nɔ́lɛ, à náh tɔ̃ n fɛ̃̀ n syi ké kò-ǹkɛ̃̀nɛ n wɔ.
Tɛ̃̀ n nɛ n yo nɛ, dı̏vɛ̃ kònɔ́-á nɔ kal.»

6

Yesu ànɛ̂ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ tyilɛ

[1] Képah náh, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃ n kɔ n kah
sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú mɛ sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n wɔkɔlɩ
pé gbɑ̏n sɔkɔ, à n tah.*
[2] Farisiyɛ̃̀nɔ-á képah wɛ sɛ̃̀, pé túkù mɛ nɛ, tɔ̏ pínɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ
mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè kélɛ n pɩ nɩ?
[3] Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyɩ́: «Kwɛkɩ-á lésɔ̃ yɔ̏tɛ̃ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye
tɛ̃ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah kɛ̀?
[4] Ȁ náh sɔ̏ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à búrn tɔkɔ, nónó-á sɔ̏ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel
tyɩ́ yɔ̃, à tah, tɛ́ ǹ náh névye tɔ kɔ̃ di? Tɛ́ nɛy náh sɔ̏ yĩnɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ,
nɛ́ sárká wı̏lkı̏pu yɔ̏tɑ̃m ó náh.»†
[5] Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Névi Pilɛ, mɩ mɩ yòh yɔ̏tɛ̃ ye ǹnɛ.»

* **6:1** 6.1 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 23.26 sɔkɔ. † **6:4** 6.3-4 - Yah n tɛ Samyɛlɩ sɛ́bɛ́y gben 21 sɔkɔ.

Gbȍnkù dɩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ

6 Képah náh, mɩ mɩ yòh sɔ̋ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
mɛ tyah névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ dɩ́ yɔ́ sȍ mɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, gbȍyȍlɛ kúnɔ́lɛ.
7 Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ mó mɛ Yesulɛ n
kyɔmɩ n yah, wàh kɩ ńtyɩ̃́nɔ nɛy dɛ n mɔ n pi mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ, pè mó lékàh
wɛ à kɔ̃.
8 Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃̀ wɔ sȍ mɛ pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔlɛ n pnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃̀, à mɛ yo gbȍnkù
dɩ́ mɛ̀ tyɩ́: «Yuku n pɔ n yĩn névye nɩyɔ̋ ásȏ.» Dɩ́ mɛ yuku yĩn.
9 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yo pé tyɩ́: «Ǹmɔ yélɛ n piki n yah, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃̀kɩ̀
mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ? Pèpɔrɩ se, tȋ pèkè se? À nɛy min pwah mɔ, tȋ
à tɛ̃̀ ko mɔ?»
10 Képah sɔkɔ, wǎh pè yah kore vi, à yo dɩ́ tyɩ́: «Á gbȍ tɔ̃!» À mɛ ǹ gbȍ
tɔ̃, kè núkú pɩ ké vilɛ.
11 Képah tɛ̃̀nɛ, pé fɔkɔ kah vyãh Yesulɛ, pè tyah wɛ̃nɛ n vi n mɔ, sɔ̃̀-á pè
kɩ n pɩ n pi ǹnɛ.

Yesu tɛ̃̀ntõbe nɛ́pȋ gbɔ̃nimȋ yáhnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ

12 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, à kyɩ nírílɛ n pɩ. À lékȃh pól pɩ
Liyel nínɔ́ sɔkɔ.
13 Tyah-á pɔ dal, à ǹ tȍ sa̋hpú ye, tɛ́ nɛ́pȋ gbɔ̃nimí yah wilki pé sɔkɔ, tɛ́
pépi yĩn sah ǹ tɛ̃̀ntõbelɛ.
14 Wǎh nónó yah wilki, pé yni wɛ yɔ̀: Simɔ wɔlɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah
Pyɛrɩlɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃̀ndɩ́ Andre sȍ mɛ, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Filipi, ànɛ̂
Bartelemi,
15 ànɛ̂ Matye, ànɛ̂ Toma. À tahlɩ Alfe pídɩ́ Nsyakɩ tyɩ́, ànɛ̂ Simɔ nɛ̂-á sȍ
pè n ye «Sú fɔ̋ vyãh syɩ́-òlɛ»,
16 ànɛ̂ Nsyakɩ pídɩ́ Yudelɛ, ànɛ̂ Yisikariyɔtɩ Yudasɩlɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu tɔ́wû kwɔ́nɔ́, ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

17 Képah náh, Yesu tiki yɔ̃lɩ yɔ̃ ànɛ̂ pélɛ, à pɔ yĩn kéntáhkɩ̀ támm yɔ́ sɔkɔ.
Tɛ́ ǹ tȍ sa̋hpú náhnáh sȍ mɛ, à tahlɩ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ tyɩ́, nónó-á wil Yude
tȁntȁn pól sɔkɔ, ànɛ̂ Yerusalɛmɩ, à tahlɩ pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ kwlo tyɩ́, Tiri ànɛ̂
Sidõnɛ.
18 Pè sȍ pɔ Yesu wɛlɔ nóh-ńsah, ànɛ̂ dɛ́nmɔnɔ wɛ yĩnnɛ pé yamnɔ sɔkɔ.
Sétȁn-á sȍ mɛ nónó sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ, pé tɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ.
19 Tɛ́ tǎhkɩ̀ yɔ́ sȍ mɛ n wil ǹ sɔkɔ, à pé póllɛ n dɛ n mɔ. Képah ye tɔ́wû
pól kɔ̃, pè n yah n kɔ̃ wɛ́ntȕ-ǹsahlɛ ǹ tyɩ́.

Yɛ̀vɩnɩ ànɛ̂ yèvyãhrɩ tyɩ́lɛ

20 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ ǹ tȍ sa̋hpú yah, tɛ́ nɛ:
«Yɛ̀vɩnɩ mɛ yé tyɩ́, yépi nónó-á mɛ yãm sɔkɔ.
Liyel tɔ̃̋rí mɛ yépi tyɩ́ yɔ̃.
21 Yɛ̀vɩnɩ mɛ yé tyɩ́, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú kwɛkɩ sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ n tɔ̃ n pi.
Yɛ̀vɩnɩ mɛ yé tyɩ́, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú gbní sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ yɩ̀ syɔ n pi.

22 Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, no-à yé dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ yé milki, tɛ́ yélɛ n gbyɔ, tɛ́ yé
yĩnnɛ n yɩkɩ Névi Pi yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ.
23 Ǹtɛ, ké yõre ǹgbɛ̃ kɩ pɔ yé dyah Liyel fṍ. Képah ye, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀
sɔkɔ lésõlɛ, yé nɛ n yɔkɔ n kwãh nɩ̀vɩ̀ tɛ̃́ tyí. Sɛ̃́ ye lésõ pé náh tãn tɔ n fõh
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ.
24 Ǹtɛ, yépi nónó-á tahbɩlɛ, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ.
Yé yé pèpɔrɩ wɛ sɔkɔ tɛ.
25 Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú tɛ̃́kɩ sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ.
Kwɛkɩ kɩ pɔ yé tɛ̃ n pi.
Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú yɩ̀syɔ̀nɩ̀ sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ.
Yé kɩ pɔ yèkwɔrɩ gbní gbo n pi.
26 Pàh yépi nónónɛ n gbilki, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ. Sɛ̃́ ye lésõ pé náh tãn tɔ
n gbilki Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobelɛ.»

Sépɛ́bí tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ

27 «Ǹtɛ, yépi nónó-á mɛ n nohnɩ ń tyí, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé yé
sépɛ́bílɛ n tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ yé dyɔ yɔ́pú tyí.
28 Nónó-á plɔlɛ n ye n mɔ yé yõ, yé sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé mó Liyellɛ
n ni yé fṍhpú tyí.
29 Névi-à á létáh núkú mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kõ. Névi-à á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃
tɔkɔ, yɛ tɛ̃́ kõ à á fwɔ̀mɔ̀npir tɔ tɔkɔ.
30 Névi nɛ̂-à kwâh ni á tyí, kè yĩ tɛ̃́ kõ. Ànɛ̂, névi-à á gbɔ̃̀ kwâh tɔkɔ, káh
nɛ, tɛ̃́ n syɩ n pɔ kélɛ.
31 Ànɛ̂ tõ, yáh mɛ ké tyí nɛ, no nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃́nkõlɛ n pɩ pé
tyí.
32 Yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yĩ́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ
n pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃́pú ńtɛ̃ tɔ nɛ́nɔ́nɔ́ tyí náh nɔ pé tyí di?
33 Nónó-á n tõ n sah n pɩ yé tyí, yé tɔ-à n tõ n sah n pɩ pépi ó tyí, yĩ́ngbí
nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃́pú ńtɛ̃ tɔ náh sɛ̃́nkõlɛ
n pɩ di?
34 Ànɛ̂, yâh n dɛkɩ névyelɛ n kõ, yáh sɛ̃ ké yõ nɛ, nónó ó-á kɩ pɔ sé
lédyáhnínɛ yé kõ n pi, yĩ́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel
wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃́pú tɔ náh n dɛkɩ wɛ̃nɛ n kõ, sé lédyáhní pɔ́nwɛ yĩnnɛ di?
35 Pèpɔrɩ pĩ́-ńkɛ̃́pú, ànɛ̂ nɛ́pêl nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ mɛ Liyel sɔkɔ. Képah ye, yépi tɔ
yé sépɛ́bílɛ n tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ pé tyí. Yé nɛ n dɛkɩ n kõ, ké lédyáhní
tyí sɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ kyɩ ké lédyáhní ǹgbɛ̃ wɛ Liyel fṍ, tɛ́ kɩ pɩ
yɔ̃̀tah Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ.
36 Yé pɩ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ névyelɛ, sɔ̃́-á yé sú Liyellɛ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ pí-òlɛ.»

Káh no pîlkî-ńtɛ̃̂n ólɛ n yo

37 Képah sɔkɔ, Yesu tõ yo pé tyí: «Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel
náh yé tɔ tuke n pi. Yé káh lékàhlɛ nolɛ n kõ. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ
yé tɔ kõ n pi. Ǹtɛ, yé nɛ n yɔ̃ n mɔ nolɛ n kõ. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ n yɔ̃ n
mɔ yé tɔlɛ n kõ.
38 Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, kénɛ dú núkú ó kɩ yé tɔ tyí sãh n pi.
Képah ye, yé nɛ n yĩ n kõ. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ yĩ yé tɔ kõ. À kɩ dú tɔkɔ,

kɩ sấhnɔ́ pèpɛy sãh, kɩ sni, kɩ yike yike, kè kɩ yuku kwɛ, kɩ vi mɔ yé kɔ̃ yé fwɔ̀mɔlɔ vyɛ̃y tɛ̃́nkũnmɔnɔ sɔkɔ.»
39 Tɛ́ tɔ̃ sèmɪ̀rkɪ̀ yɔ́ mɩ pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Yɪ̃́tû̃ se kɩ fɛ̃ pɩ ǹ ní-ò yɪ̃́tû̃ yah
tɛ̃́-òlɛ? Pé nímí náh n syɩkɩ n de n pi pwằh yɔ́ sɔkɔ di?
40 Tir sấh-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɛ́ sấh-ò nɛ̂-à kwɔ́nɔ́ wɛ yɪ̃́ĩ, ǹmɔ
n pɩ ǹ kwɔ́-ò tyí kɔ̃lɛ.
41 Ɔ́ pɩ sɔ̃́, tɛ́ ǹdan kyɔmɩ wɛ á yṹnpi yɪ̃́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yɪ̃́ sɔkɔ, á
náh mɛ képah wɔ wɛ?
42 Ɔ́ kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ yo á yṹnpi tyí nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kɔ̃ ǹ yɪ̃́ sɔkɔ,
áwɔ nɛ̂-á dàhnpɛlɛ á yɪ̃́ sɔkɔ, tɛ́ á náh mɛ képah wɔ wɛ? Vɪ̃́nnínɪ̀ wɛ́kí-ò!
Ɔ́ yɪ̃́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki! Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ, kɩ á ní-ò yɪ̃́
sɔkɔ ǹdan wilki.»

Séswɔ̂ ànɛ̂ ké pyelɛ

43 «Séswɔ̂ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh n syi pye túkúnɪ̀nɛ. Séswɔ̂ túkù tɔ náh mó
n syi pye pèplɔlɛ.
44 Sésân pól n pnɛ sé pye sɔkɔ. Sènsóké pye náh fɛ̃ n wɛ kahrɩ sɔkɔ.
Yrɛnsɛ̃ náh mó tɔ̃ fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃́kɪ̀ sɔkɔ.
45 Nɛ́pépɛ̌y yípéplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wăh nónó koh sah. Sɛ̃́ ó ye, nɛ́túkù
tɔ tyítúkúnɪ̀ n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wăh nónó koh sah. Névi nɩ-à yuku tir nɛ̂nɛ,
képah ye n wil ǹ vyãh.»

Vɪ̀ duke nînɔ́ tyí yónɔ́lɛ

46 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Sɔ̃́ pɩ, tɛ́ yě ńnɛ n ye ‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ›, tɛ́ mâh se nɛ̂ yo, yé náh képahlɛ n pɩ?
47 Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń wɛlɔ noh, tɛ́ mɛ sélɛ n pɩ, tɛ̃́-á mɛ nɛ̂ kètɔ̀lɛ,
mé kɩ ǹ tyí yo yé syah:
48 À mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á swɔ tũ tiki náhnáh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sõ
légbɪ̃́ yõ. Tɛ́ ké sõ tyàhnɔ́-á sồ plɛ sɛ̃́, képah ye, yɔ-á pɔ yuku, tɛ́ kwɔ, kè
fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, tɛ́ kè náh tɛ̃ wɛ kè fɛ̃.
49 Tɛ́, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh sélɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀
mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ sɔkɔ mɔ sétáh kɔ́kɔ́ yõ swɔ tủ-ǹkɛ̃́nɛ. Yɔ-á pɔ
yuku, à fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, nɛ́npɔ́ swɔ, ké pól pirki kwɛ, à núkú
mukuli pnɛ́pnɛ́.»

7

Sràsyîbî lèkwɛ̌ yồtɛ̃ dɪ̃́ Liyel yõ sɛ̃ dùkùlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi pól yo pɔ tyɛ no tyí, à de Kapɛrnayumi.
2 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tồnpɩ yɔ́ sồ mɛ sràsyíbí yồtɛ̃ dɪ̃́ yɔ́ tyí. Ɔ́ sồ mɛ n yɔ
képékèyɔ̂, mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Tɛ́ ǹ tyí sồ tah yɪ̃́ĩ ǹ yồtɛ̃ dɪ̃́ tyí.
3 Wăh Yesu tyí noh, à mɛ Nsyifunɔ yèwàhnɪ̀ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ à
ni, à pɔ pé tồnpɩ dɛ mɔ.
4-5 Păh kyɩ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè tyah ǹnɛ n gbah n ni, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, pépi
Nsyifunɔ tyí-á kah nɔ yồtɛ̃ dɪ̃́ mɛ̀ tyí. Ànɛ̂, ǹmɔ-á tɔ̃ yĩn pé Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ mɔ́nɔ́lɛ. Képah-á, wăh yĩnɛ yòhnɪ̀nmɔnɔ mɛ̀ pínɔ́lɛ ǹ tyí.

6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sɔkɔ pélɛ. Wǎh de n tɛ sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ dɩ́ mɛ̀ kételɛ,
kénɛ dɩ́ tɔ̃ ǹ kódíbí yísyɔ́ tõ nɛ ńkɛ̃, pè pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̏tɛ̃, péwɔ náh
yĩnɛ ǹ dénɔ́lɛ pé kéte sɔkɔ. Képah-á, à káh ǹ gblɔ̌y kwlɔ pɔ.
7 Ńkɛ̃, képah tɔ-á pé kɔ̃ pé kè yah nɛ, pé náh yĩnɛ pɔ́nwȉlnɔ́lɛ ǹ tyí pé
gblɔ̌y. Ǹtɛ, à wɛy núkú ó yo, pé tɔ̏npɩ-á kɩ dɛ.
8 Ńkɛ̃, péwɔ ńtɛ̃ tɔ tyí yɔ̏tãm-á mɛ, péwɔ tɔ mó mɛ sràsyíbi yísyɔ́ yõ. Pâh
yo nɛ̂ tyí: «Sɔkɔ!», tɛ̃ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí: «Pɔ!», tɛ̃ n pɔ. Ànɛ̂, pâh yo pé
tɔ̏npɩ tyí: «Tir mɛ̀ pɩ!», ǎ kè pɩ.
9 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, à dɩ́ mɛ̀ sõ kègbɩlɛ. Tɛ́ ǹ yah vi
yo ǹ sɔ̏ tɛ̃pú tɔ́wû tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Yisrayel ńtɛ̃ sɔkɔ, mé
náh sɛ̃nkɔ̃ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ névi wɛ yah.»
10 Képah sɔkɔ, tɛ̃ntɔ̏ névye-á pé syɩ kyɩ sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ kéte, pè kyɩ nɛ n
yah, ǹ tɔ̏npɩ mɛ̀ dɛ.

Yesu pɛ́kúsè yɔ́ pîdɩ́ lékó yilki mɔ

11 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nayinnɛ. Tɛ́ ǹ tɔ̏
sɑ̋hpú, ànɛ̂ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃.
12 Wǎh yĩni tɛ̃ kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy, à nósyɔ́ yohnɩ, pè mɛ lékó yɔ́ twah
n yuku yɩ̋-ńsah. Pɛ́kúsè yɔ́ pídɩ́ ye sɔ̏, ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ ǹ yű tyí. Tɛ́, kénɛ
kwil névye sɔ̏ mɛ wil náhnáh, mɛ pi mɛ̀ sɔ̏ tɛ̃.
13 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ yo ǹ tyí: «Káh n tɔ̃
nɛ n gbo!»
14 Tɛ́ mɛ nɔ de, à tũ lékó twáhkɩ̀ tyí, ké twáhpú núkú yĩn. Yesu mɛ yo
nɛ: «Dĩnpir, mé kélɛ n yo á tyí: yuku!»
15 Wǎh yo sɛ̃, à núkú yuku kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ tyah n yãh. Yesu mɛ ǹnɛ ǹ yű gbɔ̏
dahbɩ.
16 Képah tɛ̃nɛ, tíkí no pól tɛ̃. Pè tyah Liyellɛ n gbilki, mɛ yo tũ nɛ, Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò ǹgbɛ̃ yɔ́-á wil mɔ pé wrɔ́. Ànɛ̂, Liyel-á yah dah mɔ ǹ no tyí
sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, Yesu tyípínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Yude tɑ̏ntɑ̏n pól sɔkɔ, à kyɩ
sɔkɔ ké gbɔ̀plɔ kwlo tɔ sɔkɔ.

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á nɛ̂ piki yah Yesu tyí sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɔ̏ sɑ̋hpú tyi nɔ́pi pól yãh Nsyɔ̃ tyí. À mɛ pé sɔkɔ
nɛ́pȋ nímí ye,
19 à tõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí. Ńkɛ̃, pè kyɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Liyel nɛy
tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ sɔ̏ n pɔ n pi, tȋ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ?
20 Pǎh pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè yo ǹ tyí nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á pépi tɛkɩ
mɔ ǹ tyí nɛ, pé pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ se Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á
kɩ sɔ̏ n pɔ n pi, tȋ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ?
21 Légbɩ̋nɛ, Yesu mɛ yámpú náhnáhlɛ n dɛ n mɔ pé yamnɔ, ànɛ̂ pé
yèvyãhrɩnɔ sɔkɔ. À sétɑ̏n yĩni wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yɩ̋tũbi náhnáh yɩ̋ yɩkɩ
mɔ.
22 Tɛ́ mɛ yo Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̏ névye tyí: «Yáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, yé kyɩ kè yãh
Nsyɔ̃ tyí: Yɩ̋tũbi yɩ̋ mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ tómtóm, tótãm mɛ

n dɛ, níkítũbi mɛ n nohnɩ, lékyî mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɛ̋n mɛ
n yo n kɔ̃ yãm tãn tyí.*
23 Ǹtɛ, nɛ̂-á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yáhle-ńkɛ̃nɛ ńmɔ yĩnnɛ, yèvɩnɩ mɛ tɛ̃ tyí.»
24 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̀̃ névye-á sɔkɔ tɛ, Yesu tyah ǹ tyílɛ n yãh tɔ́wû
tyí mɛ n yo: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ? Fílkì yɔ́ se yɑ̃́hkí mɛ
n fĩ n kɔ̃?
25 Tĩ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ? Dɩ̃́ yɔ́ se, nɛ̂-á mɛ fwɔ̀pèplɔ mɔ? Tɛ́
nónó-á mó tɔ̃ fwɔ̀tǎhnɩ̀nɛ n mɔ, tɛ́ tɔ̃́rí yélɛ n yõ, pépi náh mɛ yɔ̀̃tãm fnɛ́
sɔkɔ di?
26 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ? Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syínyo-ò yɔ́lɛ nɩ? Mé kélɛ
n yo yé tyí nɛ: sɛ̃-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syínyo-òlɛ.
27 Ńkɛ̃, ǹmɔ tyí sɔkɔ-á kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃:
‹Yáh, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̀̃ yó-ò tɛkɩ mɔ á yahlɛ,
à kɩ pɔ á wɛ̃kì tɔ̃ sah.›†
28 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: sɛ̂ fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Nsyɔ̃nɛ.
Ǹtɛ, nɛ̂-á tyɩ̃́ɩ̃ kal Liyel yɔ̀̃tɔ̃rí sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃ gblò kal ǹnɛ.
29 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̀̃ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, à tahlɩ mɔ́rí syípú tɔlɛ,
pé pól nɛ, Liyel-á mɛ tómm, tɛ́ Nsyɔ̃ kɔ̃, à pè wel wilki.
30 Ǹtɛ, Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú tyí, pè
pé náh vi kè kɔ̃, tɛ́ yahle pé wèlnwɩ̀lkìnɔ́lɛ Nsyɔ̃ tyí.»
31 Tɛ́ Yesu tɔ̃ nɛ: «Nɛ̂ tɛ̃ mɛ mé kɩ tɔkɔ sãh kwɛy gbĩ névyelɛ? Nɛ̂ tɛ̃ mɛ
pè tɔ?
32 Pè mɛ, á kɩ nɛ wɛ̃́npì sɔ̃́ kɔ̃ tɛ̃ n syah tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo
wɛ̃ tyí nɛ, pépi-á yɩkɩ fĩbɩ pé tyí, tɛ́ pé náh se yi. Pé tɔ̃ kũ yìkì gbɩ mɔ, pè
náh se tɔ̃ gbo.
33 Ǹtɛ, Wèlnwɩ̀lkì-ò Nsyɔ̃ pɔ, à náh mɛ n yõ, à náh mɛ dɩ̀vɛ̃nɛ n wɔ, tɛ́ yé
nɛ, ǹ yɔ̀̃gbèkè náh mɛ.
34 Névi Pi-á se pɔ, à n yõ tɛ́ n wɔ, yé tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpɩ, ànɛ̂ sètɛ̃-á
ǹnɛ, mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípêl pípú kódɩ̃́-á.
35 Ǹtɛ, Liyel lékɑ̃́m tyilɛ, gbɩ ye sélɛ sé fɛ̃nsyipu tyí.»

Yesu pi yɔ́ tyîpêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃

36 Farisiyɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̀̃ mɛ, pè n ye Simɔlɛ. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à Yesu ye nɛ, à pɔ yõke
yõ pé tyí. À mɛ kyɩ de kénɛ dɩ̃́ gbô, à tɛ̃ yõke yah.‡
37 Tɛ́ kénɛ kwil sɔkɔ, tyípêl pí-ò pi yɔ́ sɔ̀̃ mɛ. Wǎh noh nɛ, Yesu-á mɛ
yõkelɛ n yõ Farisiyɛ̃ dɩ̃́ gbô, à pɔ nɩrɩ pãn pènɛ̀kì yɔ́lɛ, so pèpɛy yɔ́ sɔkɔ.
38 Tɛ́ mɛ vi Yesu náh tĩnnɛ, à n gbo ǹ yétĩnɛ n kwɛ Yesu gbyɛ̂̃h yõ, tɛ́ sélɛ
n kele ǹ yɔ̀̃yénnɛ, tɛ́ sè pɔrɩ tɛ̃, tɛ́ nɩrɩ mɛ̀nɛ n mɔ sé yõ.
39 Farisiyɛ̃ dɩ̃́ nɛ̂-á ye Yesulɛ, ǹmɔ-á képah wɛ sɛ̃, à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ
nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-à sɔ̀̃ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syínyo-òlɛ, pi nɛ̂-á n tũ ǹ tyí yɔ̀, wǎh náhkɩ
ǹ dùkù pĩ nɛ ńkɛ̃, tyípêl pí-ò ǹgbɛ̃-á ǹnɛ.
40 Yesu mɛ wɛy tɔkɔ, tɛ́ yo Simɔ tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ pé tyí yo yo tɛ̃nɛ ǹ
tyí. Simɔ mɛ nɛ, à kè yo, kwɔ́-ò dɩ̃́.

* **7:22** 7.22 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 35.5 ànɛ̂ 61.1 sɔkɔ. † **7:27** 7.27 - Yah n tɛ Malakɩ sɛ́bɛ́y 3.1 sɔkɔ. ‡ **7:36** 7.36 - Yesu mɛ gbɩ̃́nɛ, nɛ́npɔ́ tãn sɔ̀̃ ńkɛ̃nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yõke ǹgbnɔlɛ n yõ.

41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ǹ tyí: «Kmɔ mɔ́-ò yɔ́ kmɔ sɔ̂ mɛ nɛ́pî nímí yísyɔ́
yõ. Núkú sɔ̂ yĩnɛ à à dyah pɔ́ plɔ́ kyɛkwɛ́lɛ, ní-ò mɛ yĩnɛ à à dyah plɔ́
tikiníní pɔ́ gbãmnɛ.
42 Ǹtɛ, pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtẽ náh sɔ̂ mɛ fẽ ǹ tyí dyah n pi sẽ́, dɨ́ pé nímí tyí
yõ mɔ pè kõ. Kǎh pɩ sẽ́, ǹ tyí kɩ nɔ kal nɛ̂ tẽ́ tyí pépi nímí sɔkɔ?»
43 Simɔ mɛ à syah nɛ, péwɔ tẽ́ sõnɔ sɔkɔ, nɛ̂ kõlɩ-á kal, ǹmɔ-á. Yesu mɛ
nɛ, gbɩ-á à yo.
44 Képah sɔkɔ, tɛ́ ǹ yah vi pi tĩ̀nnɛ, tɛ́ yo Simɔ tyí: «Á pi mɛ̀ wɛ kɛ̀? Ǹmɔ-á
de á gbô, á náh gbyɛ̂h wu wu ninɛ ń kõ. Ǹtɛ ǹmɔ wɔ ǹ yétĩ kwɛ ń gbyɛ̂h
yõ, tɛ́ sè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.
45 Áwɔ náh ń pɔrɩ tẽ. Ǹtɛ, ǹmɔ tẽ́nɛ, wǎh de pɔ sɔ̃́, à náh mɛ yal mɔ ǹ
gbyɛ̂h pɔ́rɩ́ntẽnɔlɛ.
46 Á náh mɔ́ tõ nɩrɩ mɔ ń yõ, ǹtɛ ǹmɔ tẽ́ wɔ nɩrɩ pãn pènɛ̀kì mɔ ń gbyɛ̂h
yõ.
47 Mé kélɛ n yo á tyí nɛ: pi mɛ̀ tyípêl náhnáh nɔ́pi pɔ́l-á yõ mɔ à kõ.
Képah ye, à tyínɔnɔ ǹgbẽ tir mɛ̀ pɩ. Ǹtɛ, yɔ̃̀nmɔnɔ-à pɩ nɛ̂ tyí kwéyy, ǹmɔ
tyínɔnɔ n mɔ́ nɛ kwéyy.»
48 Tɛ́ tõ ǹ syɩ yo pi mɛ̀ tyí: «Á tyípêl ye yõ mɔ ǹ kõ.»
49 Képah sɔkɔ, wǎh sɔ̂ mɛ n yõ ànɛ̂ nɔ́nɔ́nɛ, pè tyah n sõ pé fɔkɔnɩ sɔkɔ
nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se dɨ́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à kɩ pɔ tyípêl tɔlɛ n yõ mɔ nɩ?
50 Kǎh pɩ sẽ́, Yesu mɛ yo pi tyí: «Ńmɔ yõ sẽ́nɔ́ ye ǹ pwah mɔ. Nɛ n yuku
yèvɩnɩ sɔkɔ.»

8

Tɔ̂ sɑ̃́hpú ànɛ̂ syɔ́ yísyɔ́ Yesu sɔ̂ tẽ́

1 Kénɛ tyi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu sɔ̂ mɛ n kɔ n kõ kwíl-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpî,
mɛ nìvìnì wɛy sɑ̃́nnɛ n yo Liyel yɔ̃̀tõrí tyí sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̂ sɑ̃́hpú nɛ́pî gbõnimí
sɔ̂ mɛ ǹnɛ,
2 ànɛ̂ syɔ́ yísyɔ́ tɔlɛ, wǎh sétɑ̃̀n yĩni wilki nɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé yamnɔ tyɛ.
Makadala kwil Mari sɔ̂ mɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á sétɑ̃̀n kwǎrninɔ wil,
3 ànɛ̂ Nsyannɛ, nɛ̂-á Yerɔdɩ tahrɩ kyɔ̀mì-ò dɨ́ Kusa kyɩlɛ, ànɛ̂ Susanɩnɛ,
ànɛ̂ syɔ́ náhnáh yísyɔ́lɛ, nɔ́nɔ́-á sɔ̂ pé gbɑ̃̀n yîlɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̂ sɑ̃́hpúlɛ n
yohnɩ n mɔ.

Sèmukɔ mîr-ò sèmɨ̀rkɨ̀lɛ

4 Képah sɔkɔ, névye sɔ̂ mɛ wil kwlo kwlo pɔ́l sɔkɔ, à n pɔ n pɔ Yesu tyí.
Tɔ́wû ǹgbẽ-á pɔ tuke mɔ sẽ́, à mɛ sèmɨ̀rkɨ̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ:
5 «Sɔ̃́ yɔ́lɛ, sètõ yɔ́ lésõ wil ǹ sèmukɔlɛ n mir. Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́
syɩkɩlɩ wẽ̌gbalɩ sɔkɔ. Wẽ̌kɔbɩ kɔ sɔkɔ sé yõ, kèpye mɛ pɔ sè yɔ.
6 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ légbɨ̃́ yõ, à fi, tɛ́ núkú tõ kɔkɔ vínɔ́ kẽ́ tẽ́ tyí.
7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pɑ̃̀n nɩyɔ̃́. Sǎh fi wẽ tyí pɑ̃̀nnɛ, pɑ̃̀n mɛ fyãh sé yõ.
8 Ǹtɛ, yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ, à fi. Sépi wɔ kyãh, à pɔ pyenɔ
lèkwẽ̌kwɛ pɩ.» Sèmɨ̀rkɨ̀ mɛ yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí yĩ́npɔ̃́ ǹgbẽnɛ
nɛ ńkẽ́: «Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tẽ́nɛ, tẽ́ ǹ níkí sah noh.»
9 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̂ sɑ̃́hpú à piki yah sèmɨ̀rkɨ̀ mɛ̀ yõlɛ.

Yesu sèmukɔ mîrnɔ́ sèmɨ̀rkɨ̀ yõ yo

10 À mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃rí tyi nónó-á mɛ wɔ̃bɨ̀nɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi
tɛ̃ wɔ kɔ̃. Ǹtɛ, tɛ́lɔ́ tɛ̃ tyí, sèmɨ̀rn ó sɔkɔ ye sè kɩ n yãh.
Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí,
tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Tɛ́ kɩ n nohnɩ,
tɛ́ pè náh ké yõ pĩ n pi.»
11 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Sèmɨ̀rkɨ̀ mɛ̀ yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Mir mir sèmukɔ
mɛ̀nɛ, Liyel wɛy ye.
12 Tɛ́ névye túkù mɛ wɛ̃gbalɩ tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, sétõ n pɔ kè
wilki pé nnɔ sɔkɔ nɛ, pè káh pɔ sɛ̃ ké yõ, pè mó pwáhnmɔnɔ wɛ.
13 Túkù mɛ légbĩ́ yõ tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pě kè fɛ̃ n syi nɩ̀vɩ̀lɛ.
Tɛ́ pè náh n yɛ kè yã̀hnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ,
tɛ́ mɔ́nyahnɔ-à núkú pè yĩni tɛ̃, pě pé náh vi kè kɔ̃.
14 Túkù mɛ pɛ̀̃n mɛ́-ńsah tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ, ànɛ̂
tahrɩ yáhnɔ́, ànɛ̂ kèkõyṍ nɩ̀vɩ̀ tyi n pɔ kè fyãh. Kàh pɩ sɛ̃́, pè n wũ nɩyṍ, kè
náh tirlɛ n pɛkɩ pé tyí.
15 Ǹtɛ, túkù mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pě kè syi n
sah pallɛ nɩ pèpɛy sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃́nsàhnɔ́lɛ. Ǹ tɛ́ ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, yõre n wɛ
ké tyí, sèmukɔ pɛ́kínɔ́ tyí kɔ̃lɛ.»

Yesu-á sèmɨ̀rkɨ̀ nɛ̂ mɩ fɔ̀tnɔ̀ tyí sɔkɔ

16 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah,
képah náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkɩ̀ sɔ̀̃? Tɛ̃ náh kè sah n pi
fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kè n pɩ n pi kyɔ̀olɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di?
17 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bɨ̀nɔ́lɛ, tɛ́ kɩ n wũ n pi wɨ̀lkɨ̀nmɔ-ńkɛ̃́nɛ kégbɔ́.
Sètɨ̀̃n sɔ̀̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi pĩ́-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɨ̀lkɨ̀nmɔ-ńkɛ̃́nɛ kwèyy.
18 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnɩ̀nɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí
kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á à mɛ n sõ nɛ, páh mɛ wɛ, ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
Kǎh pɩ sɛ̃́, yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ yé nohnɩ dùkù sɔkɔ!»

Yesu yṹnpyé ànɛ̂ ǹ yṹnɛ

19 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̀̃ mɛ fĩ́ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ yṹnpyé, ànɛ̂ ǹ yṹ pɔ yĩni tɛ̃
nɛ́npɔ́. Ǹtɛ tɔ́wû tɛ̃ tyí, pè náh tɛ̃ wɛ nɔ de ǹnɛ.
20 Pè mɛ yo mɔ ǹ tyí nɛ, ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ yṹnpyé-á mɛ yĩ́nnɔ́lɛ kégbɔ́. Pǎh
mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ.
21 Képah tɛ̃́nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Nónó-á Liyel wɛynɛ n nohnɩ tɛ́ ké tyilɛ
n pɩ, pépi ye ńmɔ yṹ ànɛ̂ ń yṹnpyélɛ.»

Yesu yã́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

22 Sṍ yɔ́lɛ, Yesu de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̀̃ sã́hpúlɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè
yɛ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.
23 Tɛ́ pǎh mɛ krótókèlɛ n to n yuku gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu dɔ. Dǒ, yã́hpékè yɔ́
kõ pé yõ yɔ sɔkɔ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ, kè syi pɔ n yuku ninɛ,
dlo n tyah pé nɔ́nɔ́lɛ.

24 Pè mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂, mɛ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃! Yɔ-á
mɛ n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́! Képah tɛ̃̂nɛ, Yesu mɛ yuku, tɛ́ dírí kõ yɑ̃́hkɩ́, ànɛ̂
ni yõ. Yɑ̃́hkɩ́ mɛ yĩn, yɔ tiki tɛ̃, tyah pɩ sṹmm.
25 Kăh pɩ sɛ̃̂, à yo pé tyɩ́: «Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ńyɑ̃h?» Tíkí tɛ̃ tyɩ́, pé gbɑ̃̀n
du, pè tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à fɛ̃ n yo yɑ̃́hkɩ́ ànɛ̂
ni ńtɛ̃ tɔ tyɩ́, sè n sah ǹ tyɩ́ yõ nɩ?

Yesu sétɑ̃̀n kwĩnki yĩni wilki dɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ

26 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasɛnɩ sétáh yõ,
Kalile yèsreynɛ.
27 Wăh mɛ n tiki krótókè sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, dɩ̃́ yɔ́ wil kwil sɔkɔ, à pɔ à yohnɩ,
sétɑ̃̀nnɛ ǹ sɔkɔ. Kwil mɛ̀ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́ kè pɩ di mónɔ́lɛ, à náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ
flɔlɛ n mɔ, ànɛ̂ à náh mɛ n tɛ̃ gbô. Ǹ tɛ̃-ǹsah ye sɔ̃̀ léyɑ̃̂l wrɔ́.
28-29 Tɛ́, sétõ mɛ̀ sɔ̃̀ n yuku dɩ̃́ mɛ̀ yõ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ. Pè sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ à
pukubi kɛ̃́lɔ́, ànɛ̂ kârnnɛ nɛ, pé à tɛ̃ sah. Ǹtɛ, ǎ púkúbí-ńtɑ̃̂n nɔ́pi kɔ̃lɩ, tɛ́
sétõ mɛ̀ à tɔkɔ n de gbɛ̃́nnɩ tɑ̃̀ntɑ̃̀n sɔkɔ. Képah sɔkɔ, wăh Yesu wɛ, Yesu
mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ. Wăh yo sɛ̃̂, dɩ̃́ pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah, tɛ́
de syi yɩ̃́npɔ̃̂ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyɩ́ nɩ, yɔ̃̀tah Liyel pi
Yesu? Páh ǹnɛ n ni, à káh pé fɔ̃h.
30 Yesu mɛ à piki yah nɛ, ǹ yĩn se sɔ̃̂ nɩ? Tɛ́ kăh pɩ, sétɑ̃̀n náhnáh sɔ̃̀ mɛ
dénɔ́lɛ ǹ sɔkɔ, à mɛ nɛ, pé yĩn-á Mɛ́fwóbé Kwĩnkilɛ.
31 Képah sɔkɔ, sétɑ̃̀n nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, à káh sé yĩni wilki tɛkɩ mɔ
yèvyɑ̃hrɩ tɛ̃-ǹsah.
32 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yah n yõ n kɔ̃ yɔ̃lɩ yõ. Sétɑ̃̀n
nɔ́pi tɔ̃ Yesu ni nɛ, à yɛ sé kɔ̃ sé kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Ǎ mɛ ké wɛ̃̌kɩ̀lɛ sè
kɔ̃.
33 Képah tɛ̃ sɔkɔ, sétɑ̃̀n nɔ́pi wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ tɛ́ kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel
kwĩnki nɔ́pi núkú kènpĩn to tiki tùkùtùkù, à kyɩ de yɔ́npɛ̃̌kɩ̀ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè
sè yõ.
34 Sel nɔ́pi fɛ̃̌pu-á képah wɛ sɛ̃̂, pè to kyɩ kè yɑ̃h kwil, ànɛ̂ yèpɩ̃̀yey sɔkɔ.
35 Képah tɛ̃̂nɛ, tyi nónó-á pɩ, névye wil nɛ, pé kyɩ sé ségblɔ́ yah. Pè pɔ
yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, tɛ́ dɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ sétɑ̃̀n wil ǹ sɔkɔ, pè à wɛ kɔ̃́ntɛ̃̌nɔ́lɛ Yesu tnɔ̂.
Ǎ sɔ̃̀ mɛ flɔ mɔ, tɛ́ mɛ tírr. Kăh pɩ sɛ̃̂, tíkí pè tɛ̃.
36 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ ǹ dɛ́nmɔ dùkù wɛ, pè kè yɑ̃h tɛ́lɔ́ syah.
37 Kăh pɩ sɛ̃̂, tíkí tɛ̃ tyɩ́, Yerasɛnɩ sétáh yõ névye pól kè yah kɔ̃ Yesu tyɩ́
nɛ, à yal gbɛ mɔ pépilɛ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ de krótókè sɔkɔ, à n tyah
sɔ́kɔ́nɔ́lɛ.
38 Tɛ́ dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ sétɑ̃̀n wil, kénɛ dɩ̃́ Yesulɛ n ni nɛ, à yɛ pé tɛ̃ ǹnɛ. Ǹtɛ,
Yesu náh kè fɛ̃ syi, tɛ́ yo ǹ tyɩ́:
39 «Liyel-á tyi nónó pól pɩ á tyɩ́, á syɩ n yuku á gbô, ǹ kyɩ sè yɑ̃h.» Wăh
yo sɛ̃̂, dɩ̃́ mɛ ǹ syɩ yuku ǹ tɩ̃̀nnɛ. Tɛ́ tyi nónó pól-á Yesu pɩ ǹ tyɩ́, à sélɛ n
yɑ̃h n kɔ̃ kwil pól sɔkɔ.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔnɩ tyɩ́

40 Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Yesu syɩkɩ tɛ̃ sɛ̃́, képah ye, wǎh wil yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, à pɔ
yĩni n tɛ̃ pé tnɔ̂ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pé pól à yohnɩ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ.
41 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye dɩ̃́ yɔ́ pɔ yĩni tɛ̃, pè n ye Yayirusilɛ. Ǹmɔ ye sɔ̃̀
nɛ́npɔ́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yétɛ̃̀nɛ. Wǎh yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ
di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ ńkɛ̃́, kékwɛ, à pɔ pé yuku péwɔ gbô,
42 ńkɛ̃́, písê nɛ̂-á pé tyɩ́ ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ, tɛ́ mɛ ye gbɔ̃ninɔ́ kénkɔ̃ sɔkɔ,
wǎh mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, Yesu-á n sɔkɔ nɛ́npɔ́, tɔ́wû à fyãh
kɑ̃́mm yey yey póllɛ.
43 Tɛ́, sê yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. À sɔ̃̀ mɛ n yɔ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ ńyânnɛ pópó, ye
gbɔ̃ninɔ́. Ǹ gbɔ̃̀ pól syi pɔ tyɛ syɛy pɩ́nɔ́lɛ sènpɩbɩ tyɩ́, tɛ́ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃
náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ.
44 À mɛ nɔ de Yesulɛ ǹ náh tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh tyɩ́. Nɛ́npɔ́ swɔ,
ǹ ńyân núkú tyɛ.
45 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ péwɔ tyɩ́ nɩ? No pól-á pé
vyɛ̃ynɛ n kɔ̃lɩ nɛ, pépi náh sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, névye-á fyãh sah ǹnɛ
kɑ̃́mm.
46 Ǹtɛ, Yesu mɛ nɛ, ǹnɩ̂ yɔ́-á tũ pé tyɩ́. Páh kè pĩ nɛ, tǎhkɩ̀ yɔ́-á wil pé
sɔkɔ.
47 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á pɔ pĩ nɛ, tir mɛ̀ náh tɔ̃ fɛ̃ n wɔ̃bɩ, à pɔ ǹ gbètukunɔ
di Yesu yah wɩ́lsyahrɩ sɔkɔ. Tir nɛ̂ yĩn-á à tũ ǹ tyɩ́, tɛ́ kè yãh no pól yɩ̃́ yah,
ànɛ̂ sɔ̃́-á à dɛ́nmɔnɔ wɛ nɛ́npɔ́ swɔ.
48 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Pi, á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ
n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.»
49 Gbɩ̃́ nɛ̂-á Yesu mɛ kénɛ wɛy yónɔ́ sɔkɔ, dɩ̃́ yɔ́ wil yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yayirusi gbô,
à pɔ yo Yayirusi tyɩ́ nɛ, ǹ písê-á yah kwlɔ, ńkɛ̃́, à káh fwɔ̌tɛ̃ kwɔ́-ò dɩ̃́ kwlɔ.
50 Ǹtɛ, Yesu-á képah noh, à mɛ yo Yayirusi tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́: «Káh tíkí pɩ! Sɛ̃ ó
sɛ̃ ké yɔ̃, tɛ́ á písê kɩ ǹ min wɛ.»
51 Tɛ́ pè mɛ sɔkɔ Yayirusi gbô. Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, à náh fɛ̃ syi nɛy de ǹnɛ,
à wil Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ pípír sú, ànɛ̂ ǹ yɩ̃́ tyɩ́ sɔkɔ.
52 Légbɩ̃́nɛ, no pól sɔ̃̀ mɛ pípír kũ pɔ̀lɛ n gbo mɛ yãm yãm tyilɛ n pɩ.
Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé káh nɛ n gbo! À náh ku, dɔy sɔkɔ ye ǹnɛ.»
53 Ǹtɛ, névye-á sɔ̃̀ mɛ ǹ kúntɛnɔ pĩ tɛ sɛ̃́, pè tyah kɔ̃lɛ Yesulɛ n ko.
54 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀ tyɩ́, tɛ́ à kah ye: «Ń pi, yuku!»
55 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ min núkú ké syɩ de ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à yuku. Wǎh yuku, Yesu
mɛ kè yah kɔ̃ pé tyɩ́ nɛ, pè yãrlɛ à kɔ̃ à yɔ̃.
56 Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ dúbípú gbɑ̃̀n du, tɛ́ Yesu kè yah kɔ̃ pé tyɩ́ nɛ, pè káh tir
mɛ̀ yãh nɛy tyɩ́.

9

Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimɩ̂ tɔ̃

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimɩ́ ye tuke mɔ, tɛ́ tǎhkɩ̀ ànɛ̂
tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ, pè sétɑ̃̀n póllɛ n yĩni, pè mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
2 Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Liyel tɔ̃rɩ́ tyɩ́lɛ n yo n kɔ̃, pè mó
yámpúlɛ n dɛ n mɔ.

3 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ wɛ̃kì kɔ yĩnnɛ. Pè káh ńsĩn
tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh yõke tɔkɔ, pè káh pɔ́ tɔkɔ. Ànɛ̂ nɛy káh
fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́ tɔkɔ. Tɛ́ tɔ̃ nɛ:
4 «Yâh kyı wɛ twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé tɛ̃ képah sɔkɔ fɔ́ɔ́, kè pɔ nɔ yé yal
gbĩ́ tyí nɛ́npɔ́.
5 Tɛ́, nónó-à kyı yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, yâh n wil kénɛ kwil sɔkɔ,
yé yé gbyɛ̂h nèngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kı pı gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ
pé tyí.»
6 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ sɔkɔ, à kyı n kɔ n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ, à nìvìnì wɛy
sɛ̃́nnɛ n yo n kɔ̃, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yerɔdı fɔkɔ fɛ̃kìnɔ́lɛ

7-8 Légbĩ́nɛ, Kalile kwil tãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ, Yerɔdı ye sɔ̃̀. Ǹmɔ-á Yesu
tyípínɔ́ nɔ́pi pól noh gbĩ́ nɛ̂nɛ, túkù ńtɛ̃ mɛ n yo nɛ, Nsyɔ̃-á ǹ syı min
wɛ, à wil lékyî sɔkɔ. Túkù mó nɛ, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yeli-á pɔ wil
mɔ. Túkù mó tɔ̃ nɛ, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́-á yuku wil lékyî sɔkɔ.
Pǎh yo sɛ̃́ Yerɔdı tyí, ǹ fɔkɔ fɛ̃kı.
9 Képah sɔkɔ, à nɛ, tɛ́ páh se Nsyɔ̃ yɔ̃ kãm.* Ǹtɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó tyípínɔ́ se tɔ̃ pé
n nohnı yɔ̀ nı? Kǎh pı sɛ̃́, à tyah Yesulɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé à wɛ.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

10 Yesu tɛ̃ntõbe-á pé syı pɔ ǹ tnɔ̂, pè pé tyípínɔ́ pól yãh à syah. À mɛ pè
tɛ̃ yal pé yahlɛ, à yuku pélɛ kwil yɔ́ gbɔ̀pɔ, pè n ye Besayidalɛ.
11 Ǹtɛ, tɔ́wû-á pɔ pé sɔ́kɔ́nɔ́ pĩ sɛ̃́, pè pé nyáh sõ kyı nɛ́kwĩ́nkílɛ. Képah
sɔkɔ, Yesu pè tɛ̃ pallɛ, mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yãh pé tyí, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ
n mɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ lènɔlɛ n yah n kɔ̃.
12 Ǹtɛ, gbĩ-á pɔ n yi, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbǒ gbɛ̃́nnı
tyah sɔkɔ-á pélɛ ásɔ̂̃ dɛ́! Ǹkɛ̃, wǎh náhkı tɔ́wû fín mɔ, pè kyı sɛ̃́-ńtɛ̂̃n ànɛ̂
yõke yah kɔ̃ gbɔ̀plɔ kwlo ànɛ̂ yèpĩ̀yey sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi yõke yah pè kɔ̃ pè yɔ̃ yé gblɔ̃̌y kɛ̀!»
Pè mɛ à syah nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pé tyí dɛ́! Tĩ̂,
à se mɛ ké tyí nɛ, pépi kyı yõke dwe pɔ nɛ́kwĩ́nkí nɔ́pi pu nı?
14 Tɛ́ díbí sɔ̃̀ nɔ nɛ́pĩ̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm kénkɔ̃lɛ nɛ́npɔ́.
Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí nɛ, pè no kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tĩ̀nkĩ̀nɔ́lɛ
nɛ́pĩ̂ tikiníní pɔ́ gbãm gbãmnɛ.
15 Pè kè pı, wǎh yo sɔ̃́, à no pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃.
16 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ,
tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yĩ̂nyɔ̃, à Liyel ni sé yɔ̃, tɛ́ sè kwɔkı, à ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú kɔ̃ nɛ, pè syi
tɔ́wû kɔ̃.
17 Képah-á pı, no pól yɔ̃ tɔ̃. Tɛ́ pè pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ, vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́
yĩ̃́nɛ.

Pyɛrı kè yo nɛ, Krista-á Yesulɛ

18 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɛ kyı tɛ̃ nírílɛ n pı, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpúlɛ ǹ tnɔ̂. Képah
sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ: «Névye tɛ̃ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Markı sɛ́bɛ́y 6.14-29 sɔkɔ.

19 Pè mɛ à syah nɛ, túkù-á nɛ, Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mɛ nɛ,
Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ, ǹgbò gbı̃ Liyel tɛ̃ntɔ̀ syı́nyo-ò lékó yı́lkı́nmɔnɔ-á.
20 Pǎh yo sɛ̃, à pè syah nɛ: «Tɛ́, yépi tɛ̃ tyı́, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» Képah tɛ̃nɛ,
Pyɛrı mɛ nɛ ńkɛ̃: «Krista yé álɛ, Liyel-á nɛ, páh kı nɛ̂ tɛkı mɔ.»
21 Wǎh yo sɛ̃, Yesu pè kah sni nɛ, pé káh kè yo nɛy syah,
22 tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyı́: «Névi Pi yı̃nɛ à yèvyãhrı pı náhnáh. Yèwàhnı̀,
ànɛ̂ sárká wı̀lkı̀pu yɔ̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́pú kı à yahle n
pi. Á kı ko mɔ, tɛ́ ké sèpı̀n tɔ̃-ò sɔ̃lɛ, à kı ǹ syı min wɛ.»

Yesu sɔ̀ tɛ̃ dùkùlɛ

23 Képah náh, à yo no pól tyı́: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyı́ nɛ, pé ńmɔ sɔ̀ tɛ̃, tɛ̃
ǹ gblɔ̌y dyɔ yı̃́ tyi yɛ, sɔ̃mɛsɔ̃ à mó nɛ mɛ ǹ syı syı dahnı twah, ń sɔ̀ tɛ̃.†
24 Yah, névi nɛ̂-à nɛ ńkɛ̃, páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃ náh min wɛ n pi.
Ǹtɛ, nɛ̂-à kũ fɛ̃ syi ńmɔ yı̃nnɛ, tɛ̃ wɔ min kı pwah.
25-26 Névi nɛ̂-á ńmɔ, ànɛ̂ ń wɛy fɛ̃nsyinɔ yah sen ku, ńmɔ Névi Pi tɔ kı
sen ku nɛ, mé náh tɛ̃ pı̃, mâh sɔ̃ nɛ̂nɛ pɔ ń yɔ̀tɔ̃rı́ sɔkɔ, ànɛ̂ ń sú tyı́, ànɛ̂
yı̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè tyı́ sɔkɔ. Kǎh pı sɛ̃, yɔ̃ se mɛ ké tyı́, névi-à kèkɔ̃yɔ̃ tahrı pól
wɛ, tɛ́ n tɛkı n pi ǹ min sɔkɔ, kı ǹ gblɔ̌y tyı́ yıkı?
27 Gbı yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyı́ nɛ: névye nónó-á mɛ ásɔ̂, pé túkù kı Liyel
tɔ̃rı́ wɛ yı́nɛ, tɛ́ kı mɛ min sɔkɔ.»

Yesu dùkù vı̀nmɔnɔlɛ

28 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, sèpı̀n kwǎrtɔ̃nɔ kénkɔ̃-á sɔkɔ, Yesu Pyɛrı, ànɛ̂
Nsyɔ̃, ànɛ̂ Nsyakı tɛ̃ sɔkɔ yɔ̃lı yó yɔ̃ nɛ, pé kyı nı́rı́ pı.
29 Wǎh mɛ nı́rı́ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ yèpɔ dùkù vi mɔ, tɛ́ ǹ flɔ piki préyy.
30 Nɛ́npɔ́ swɔ, dı́bı́ nɛ́pı̂ nı́mı́ núkú wil, mɛ yã́hkılɛ n yãh ànɛ̂ Yesulɛ.
31 Moyisi ànɛ̂ Yeli ye sɔ̀ pɔ wil mɔ yı̂nyɔ̃ tɔ̃rı́ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yãh Yesulɛ,
wǎh kı ǹ tɔ̀ pı n tũ n pi sɔ̃, ǹ kúnɔ́ sɔkɔ Yerusalɛmı.
32 Tɛ́ légbı̃́nɛ, dɔy sɔ̀ mɛ Pyɛrı ànɛ̂ pé no tyı́ fɛ̃. Pǎh dɔ yuku, pè Yesu
tɔ̃rı́ dùkù wɛ ànɛ̂ dı́bı́ nɛ́pı̂ nı́mı́ nɔ́pilɛ yı̃́nnɔ́lɛ ǹnɛ.
33 Képah náh, nɛ́pı̂ nı́mı́ nɔ́pi-á n yal Yesu tnɔ̂ gbı̃́ nɛ̂nɛ, Pyɛrı mɛ yo ǹ
tyı́ nɛ, pé yɔ̀tɛ̃, pé tɛ̃nɔ́-á kı plɛ ásɔ̂ dɛ́! Páh kı yèpyenɔ tɔ̃nɔ́ pı. Ǹkɛ̃ ǹmɔ
tyı́-á núkúlɛ, Moyisi tyı́ mɛ núkúlɛ, Yeli tyı́ mɛ núkúlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̀ pı̃, tir
nɛ̂-á à mɛ n yo.
34 Wǎh mɛ wɛ́kı́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, ńyı̃́rkı̀ yɔ́ núkú wil fob mɔ pé yɔ̃. Légbı̃́nɛ,
tı́kı́ de Yesu tɔ̀ sã́hpú sɔkɔ.
35 Képah sɔkɔ, yı̃́npɔ̃ yɔ́ wil Liyel tyı́ ńyı̃́rkı̀ mɛ̀ sɔkɔ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃:
«Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀, ǹmɔ ye ń pı́dı̃́nɛ, máh nɛ̂ yah wilki. Yé nɛ n nohnı ǹ tyı́!»
36 Pǎh wɛy mɛ̀ noh ńyãh sɔkɔ, nɛy náh tɔ̃ wɛ nɛ́npɔ́, nɛ́ Yesu ó náh. Kǎh
pı sɛ̃, ǹ tɔ̀ sã́hpú pé vyɛ̃y vike tɛ̃ syı́syı́. Tɛ́ légbı̃́nɛ, pǎh tyi nónó wɛ, pè
náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yãh nɛy tyı́.

Yesu sétɔ̃ yı̃ni wilki wɛ̃́npir yɔ́ sɔkɔ

37 Dendallɛ, pǎh tiki yɔ̃lı yɔ̃, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu yohnı.

---

† **9:23** 9.23 - Dahnı twáhnɔ́ n wɛ̃kı nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyı́ kɔ̃lɛ.

38 Tɛ́ kénɛ tɔ́wû sɔkɔ, dɩ́ yɔ́ sɔ̏ mɛ, à tyah n de n syi nɛ, kwɔ́-ò dɩ́, páh
ǹnɛ n ni, à yah dah mɔ pé pídɩ́ tyí sɔkɔ, ǹmɔ núkúní-á pé tyí,
39 tɛ́ sétõ yɔ́-á mɛ n yuku n pɔ ǹ yõ. Kàh yuku ǹ yõ, à n de n syi nɛ́npɔ́
swɔ, ànɛ̂ kě à kah n yike pélpèl, tɛ́ gbèfɔ̀kɔ̀píkínì n nɛ n wil ǹ vyãh. Ànɛ̂
kè náh ǹnɛ n fĩn n mɔ súú. Kàh pópó ǹnɛ n fĩn mɔ, kě à fõh n kah n mɔ.
40 Képah-á, pé pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ni nɛ, pè sétõ mɛ̀ yĩni, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ.
41 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, nɛ́pêl, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́-ńkɛ̃́ névye
nɔ́pi! Pé se yĩnɛ, pé pé nɩ tɛ̃, pé tɛ̃ pélɛ, pé pɔ syɩ gbɩ̃́ nɛ̂ tyí nɩ? Ǹkɛ̃́, à pɔ
ǹ pídɩ̃́nɛ ásɔ̂̃.
42 Piri-á núkú n nɔ n de Yesu tnɔ̂, sétõ à kwel min sétáh, tɛ́ à yike kègbɩlɛ.
Ǹtɛ, Yesu mɛ dírí kõ sétõ yõ, tɛ́ piri dɛ mɔ, tɛ́ ǹnɛ ǹ sú gbɔ̏ dahbɩ.
43 Képah tɛ̃̌nɛ, no pól gbɑ̏n du Liyel tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ tyílɛ.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ tyílɛ n tɔ̃ n yo

Ǹtɛ, no pól-à sɔ̏ mɛ gbɛ̃̌ndùnì sɔkɔ sɛ̃́ ǹ tyípínɔ́ nɔ́pi pól yĩnnɛ, à mɛ yo
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí:
44 «Nɛ̂-á mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí, yé kè noh pallɛ: Névi Pi kɩ n dahbɩ n
pi névye gbɔ̏.»
45 Ǹtɛ, pè náh sɔ̏ mɛ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ. Kè sɔ̏ wɛkɩ wɛ́npɩ̌llɛ pé tyí nɛ,
pè káh ké yõ pĩ. Tɛ́ ké dùkù píkínyahnɔ tíkí sɔ̏ mɛ pè tɛ̃ Yesu tyí.

Nɛ̂ tɛ̃̌ kal?

46 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah yékɑ̂̃blɛ n pɩ nɛ, pé pĩ nɛ̂ tɛ̃-á kal pépi sɔkɔ.
47 Tɛ́ Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃́, à piri yɔ́ tɛ̃ sah ǹ tnɔ̂,
48 tɛ́ yo pé tyí: «Nɛ̂-á tyɩ̃́ĩ kal yépi pól sɔkɔ, ǹmɔ kal tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye,
névi nɛ̂-à piri mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ ńmɔ yĩnnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Ànɛ̂ névi nɛ̂
tɔ-à ńmɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ, ń tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Névi nɛ̂-à mɛ álɛ n fwó-ńkɛ̃̌nɛ, tɛ̃̌ mɛ álɛ

49 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ Yesu syah nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, pépi-á ǹnî wɛ, à mɛ
sétɑ̏nnɛ n yĩni ǹ yĩn yõ, tɛ́ à náh se sɔ̏ mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃ pépilɛ wɛ̃ tyí. Képah-á,
pé nɛ, pé ǹnɛ n yĩni n mɔ ké pínɔ́lɛ.
50 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ yélɛ n fwó-ńkɛ̃̌nɛ, tɛ̃̌ mɛ
yélɛ. Képah ye, yé káh à yĩni n mɔ ké pínɔ́lɛ.»

Yesu yáhlenɔlɛ Samarɩ kwil yɔ́ tãn tyí

51 Képah náh, Yesu yɔ̃̌ndɔkɔnsɔkɔ gbɩ̃́-á pɔ nɔ yɩ̂̃nyõ, à kè yah tɔkɔ yĩn
núkú yõ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ.
52 Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɛ̃ntɔ̏ névye tɛkɩ mɔ ǹ yahlɛ. Pépi mɛ wɛ̃̌kì tɛ̃, à kyɩ de
Samarɩ kwil yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyɩ twáh-ńsah yah sah à kɔ̃.
53 Ǹtɛ, wǎh sɔ̃́npílɛ ǹ yah mɔ n yuku Yerusalɛmɩ tɩ̏nnɛ, kǎh pɩ sɛ̃́, nɛ́npɔ́
tãn mɛ yahle nɛ, à káh twah pé tyí.
54 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃-á képah noh sɛ̃́, pè nɛ, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃,
à se mɛ ké tyí nɛ, pé yɩ̂̃nyõ nyàh ye mɔ no nɔ́pi yõ, kè tiki n pɔ pè sukɛ n
mukuli nɩ?
55 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu ǹ yah vi pé tɩ̏nnɛ, à dírí kõ pé yõ.
56 Képah náh, pè mɛ wɛ̃̌kì tɛ̃, à sɔkɔ kwil yɔ́ sɔkɔ.

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̂̀ tɛ̃

[57] Képah sɔkɔ, păh mɛ wɛ̃̌kì yõ gbɪ̃́ nênɛ, dɪ̃́ yɔ́ Yesu syah nɛ ńkɛ̃́, páh kɪ
ǹ sɔ̂̀ tɛ̃ n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ, ǹ kɔ́-ńtɑ̂̃n pól sɔkɔ.
[58] Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Gbɛ̃̌npɑ̃hlɔ tyí, pɪ̃̀ mɛ. Kèpye tyí, syɛ̀
mɛ. Ǹtɛ Névi Pi tɛ̃̀ tyí, wɛ́nsɛ̃nmɪ̀-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
[59] Tɛ́ mɛ pyě yo ǹnî tyí: «Ń sɔ̂̀ tɛ̃.» Kénɛ dɪ̃́ mɛ à syah nɛ, à yɛ, pâh pɔ
pé sú lékó ǹgbò yɪ̃ tɛ.
[60] Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ à syah nɛ: «Yɛ lékyî kɔ̃, pè pé lékyîlɛ n yɪ̃, tɛ́ áwɔ
mó kyɪ Liyel tɔ̃̌rí tyílɛ n yo n kɔ̃.»
[61] Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mó yo Yesu tyí nɛ, pé Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, páh kɪ ǹ sɔ̂̀ tɛ̃. Tɛ́
à yɛ pé kɔ̃, pé kyɪ ké wɛ̃̌kì ni pé gbô tɑ̃n tyí.
[62] Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à nyeh wɛkɪ tɛ̃ swɑ̃hlɛ n wɔ,
tɛ́ n yah náhlɛ, tɛ̃̀ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃̌rí tɔ̂̀ pɪ n pi.»

10

Tɔ̂̀ sɑ̂̃hpú nɛ́pɪ̂̃ tikitɔ̃ní pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ nînɔ́ tɛ̃ntɔ̂̀ pínɔ́lɛ

Yesu dúbînɔ́lɛ

[1] Képah náh, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ tɔ̂̀ sɑ̂̃hpú nɛ́pɪ̂̃ tikitɔ̃ní pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ nínɔ́
yísyɔ́ yah wah, tɛ́ pè tɛkɪ mɔ nímí nímínɛ ǹ yah tɪ̃̀nnɛ, kwlo ànɛ̂ wley wley
pól sɔkɔ, ǹmɔ-á sɔ̂̀ mɛ ké tyí nɛ, pé kyɪ pé gblɔ̌y nónó sɔkɔ,
[2] tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃̀ mɛ dò, tɛ́ ké tɔ̂̀npɪbɪlɛ kwéyy. Yé
sètɛ̃̀ ni, à tɔ̂̀npɪbɪ náhnáh tɛkɪ mɔ, ǹ sèmukɔ tɔkɔ yɪ̃nnɛ.
[3] Yé nɛ n yuku! Tɛ́, yé mɛ á kɪ nɛ, képɔ́pɪ̂ sɔ̃, mé n tɛkɪ n mɔ gbɛ̃̌npɑ̃hlɔ
nɪyɔ̃́.
[4] Ǹtɛ, yé káh pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh tɔkɔ. Yé káh yɪ̃n wɛkɪ nɛy tyí wɛ̃̌kì
yah.
[5] Ànɛ̂, yâh kyɪ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé wɛy gbennɛ, yé yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yèvɪnɪ
nɛ n mɛ kéte mɛ̀ sɔkɔ.›
[6] Kàh pɔ yɪ̃nɛ nɛy mɛ yèvɪnɪnɛ n yah n kɔ̃ kénɛ kéte sɔkɔ, yé yèvɪnɪ
yénmɔnɔ mɛ̀ kɪ pɪ tɛ̃̀ wɔ tyílɛ, yé mó tɛ̃ nɛ́npɔ́. Képah-à mó pí-ńkɛ̃̌nɛ, yé
yèvɪnɪ yénmɔnɔ kɪ ké syɪ pɔ yé tyí.
[7] Tɔ̂̃npɪ ye yɪ̃nɛ ǹ tɔ̂̀ pínɔ́ yɔ̃re wɛ́nɔ́lɛ. Képah ye, yâh twah kéte nɛ̂ sɔkɔ,
pàh yé kɔ̃ yɔ̃ke nênɛ, yé kè yɔ̃, ànɛ̂ pàh yé kɔ̃ wɔ wɔ kwâh nênɛ, yé kè wɔ.
Tɛ́, yé káh nɛ n vi n mɔ n twah n kɔ̃ gbéngbèn sɔkɔ.
[8] Yâh kyɪ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yé tɛ̃̌nɔ́ plɛ, pàh kwâh nênɛ yé kɔ̃, yé kè
yɔ̃.
[9] Yé mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á mɛ nɛ́npɔ́. Yé mó nɛ n yo kénɛ kwil
tɑ̃n tyí nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃̌rí-á yɪ̃ni tɛ̃̀ tɛ pé tyí.
[10] Ǹtɛ, yâh kyɪ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè nɛ, yé káh twah pé tyí, yé wil kyɪ
pé tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̂̃n sɔkɔ, yé mó yo nɛ,
[11] pé kwil nèngbɔ̃ nɛ̂ ńtɛ̃-á tahlɪ yé gbyɛ̂̃h tyí, yáh kɪ sè kwer kwɛ pè kɔ̃.
Ǹtɛ, pè pɪ̃ nɛ, Liyel tɔ̃̌rí-á yɪ̃ni tɛ̃̀ tɛ.

12 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tukey tuke sɔ̃́lɛ, Sodɔmɩ* kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃
kɩ fàhfàh kal kènɛ kwil tyílɛ.»

Kwlo nónó-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo kwlo nɔ́pi tyí sɔkɔ nɛ: «Yèvyãhrɩ mɛ yé yõ, Korasini
ànɛ̂ Betisayida tãn! Gbɩ̃̀l tyi nónó-á pɩ yé tyí, sɛ̃́nkɔ̃-à sɔ̃̀ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidõ
tãn tyí, pé Liyel wɛ̃kì tɛ̃́nɔ́ di náhkɩ mɛ mo. Pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ,
tɛ́ náhkɩ mɛ pé piki syĩlɛ pé tyípêl nàhnpĩ gbónɔ́ sɔkɔ.

14 Ǹtɛ, tukey tuke sɔ̃́lɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ fɔ̃́hnɔ́ kɩ pɩ fàhfàh kal yépi tyílɛ.

15 Tɛ́, áwɔ-á, Kapɛrnayumi, á se wɛ nɛ, wáh kɩ yɔ̃ dɔkɔ yɩ̃̂nyõ? Póllɛ! Á
kɩ tiki yuku fɔ́ɔ́ lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah.»

16 Tɛ́ tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à n nohnɩ yé tyí, ńmɔ tyí ye tɛ̃ n
nohnɩ, tɛ́ nɛ̂-à yé yahle, ńmɔ ye tɛ̃ yahle ànɛ̂ ń tɛkɩ mɔ́-ò tɔlɛ.»

17 Képah náh, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ nínɔ́ nɔ́pi pé syɩ pɔ de
nìvìnì sɔkɔ, mɛ n yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ǹmɔ yĩn yõ, sétɑ̃̀n ńtɛ̃-á mɛ n sah
pépi yóré yõ!

18 Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ wɛ, à wil yɩ̃̂nyõ, à tiki
kɛ núkú, à pɔ syɩkɩ pũ̀ sɔ̃ yikiri yɑ̃̌l.

19 Ǹtɛ, yé yah, mé tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃: Yé kɩ n kɔ vyeh, ànɛ̂ mɩ̃̀ntyĩ yõ. Ànɛ̂
yé kɩ fɛ̃ sépɛ tǎhkìlɛ n yɩkɩ, tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh yé nɔ n pi.

20 Tɛ́ yé káh yɛ yé nɩ vɩ sétɑ̃̀n sàhnɔ́ ó tyílɛ yé yóré yõ. Ǹtɛ, yé yé nɩ vɩ
nɛ, yé yni-á mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ yɩ̃̂nyõ.»

Yesu nɩ vínɔ́lɛ

21 Légbɩ̃́-ó sɔkɔ, Yesu nɩ kah vɩ Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yõ. Képah sɔkɔ, à mɛ nɛ:
«Bɔ̃̌, áwɔ nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ, ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃nɛ, mé álɛ n gbilki, áwɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi
wɔ̃bɩ yĩ pɩ̃́pú, ànɛ̂ lékɑ̃́mpu yah, tɛ́ sélɛ wɛ̃́npì wɔ wɛ̃kɩ. Àwe, bɔ̌, áwɔ dyɔ
yĩ́ĩ tɛ̃ ye nɛ kè pɩ sɛ̃́.

22 Ń sú ye sé póllɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ. Ǹtɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh Liyel pilɛ n pnɛ, nɛ́
sú ó náh. Sɛ̃́ ó ye, nɛy tɔ náh súlɛ n pnɛ, nɛ́ pídɩ̃́ ó náh, ànɛ̂ wǎh mɛ ké tyí
nɛ, pé pé súlɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.»

23 Képah náh, Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ yo pépi ó tyí: «Yèvɩnɩ
mɛ yé tyí, yépi nónó-á tyi nɔ́pi wɛ.

24 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntɔ̃nè náhnáh, ànɛ̂ yɔ̃̀tãm náhnáh sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ, pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, yáh nónó noh, pé
sè noh, tɛ́ pè náh sé tɔ wɛ noh.»

Samarɩ kwil nɛ́gbí yɔ́ sèmɩ̀rkìlɛ

25 Légbɩ̃́nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò yɔ́ sɔ̃̀ nɛ, pé Yesu mɔ yah, tɛ́ yuku yĩn,
à yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, kwɔ́-ò dɩ̃́, pé se kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ nɩ?

26 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, tir nɛ̂ se wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel tyi sàhnɔ́ sɛ́béy
sɔkɔ nɩ? Tir nɛ̂ se à mɛ n kar ké sɔkɔ nɩ?

---

* **10:12** 10.12 - Sodɔmɩ nɛ̂ tyí-á yo, ké sɔkɔ névye tyípêl pínɔ́ sɔ̃̀ kah tnɔ, fɔ́ɔ́ Liyel pɔ pé pól sukɛ nyàhlɛ. Kè yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́béy 19 sɔkɔ.

27 Dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́, á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel tyí-á
yĩnɛ kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á tăhkì póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ
póllɛ. Á ní-ò tɔ tyí mó nɔ á tyí á gblɔ̃̆y tyí kõlɛ.†
28 Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yo plɛ. Képahlɛ n pɩ, á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min
wɛ.»
29 Ǹtɛ, dɩ̃́ mὲ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé gbɩ wɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, à Yesu syah nɛ, nɛ̂ se
péwɔ ní-òlɛ nɩ?
30 Yesu mɛ à syah nɛ: «Dĩ yɔ́ ye lésõ wil Yerusalɛmɩ, à mɛ n tiki n yuku
Yeriko sɔkɔ, tɛ́ kyɩ wil mɔ yɩ̃́pú yõ. Pè mɛ à tɛ̃ ǹ gbɑ̃̀n yɩ̂ pól tɛ̃ syi, tɛ́ à ko
markɩ sah, tɛ́ sɔkɔ.
31 Tɛ́, kè pɔ yĩnɛ, sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ mó mɛ n tiki n pi kénɛ wɛ̃̆kìlɛ.
Wăh pɔ dɩ̃́ mὲ wɛ, à gbɔ sɔkɔ fɩ́ɩ́.
32 Képah náh, Levi yɩ̃̀kɩ̃̀ nɛy yɔ́ tɔ tõ pɔ yĩni tɛ̃ nɛ́npó.‡ Ǹmɔ tɔ-á à wɛ sɛ̃́,
à gbɔ sɔkɔ fɩ́ɩ́.
33 Ǹtɛ, Samarɩ nɛy yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yuku kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kyɩ dɩ̃́ yõ dɔkɔ. Ǹmɔ
wɔ-á à wɛ sɛ̃́, ǹ yãm à tɛ̃.
34 À mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ dɩ̃̀vɛ̃ ànɛ̂ nɩrɩ mɔ ǹ níy yah, tɛ́ sè pukubi. Tɛ́ mɛ à
dɔkɔ mɔ ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ ńkwɛ̃́ndyíkì yõ, à yuku ǹnɛ nɛ́pân twáh-ńsah yɔ́ sɔkɔ,
à kyɩ yah dah mɔ ǹ tyí sɔkɔ.
35 Ké dendallɛ, à mɛ pɔ́ plɔ́ nínɔ́§ wilki nɛ́pân twáh-ńsah yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ kõ, tɛ́
nɛ, à nɛ n yah n dah n mɔ dɩ̃́ mὲ tyí sɔkɔ. Ǹkɛ̃́, wàh kɩ sɔ̃ gbɔ̃̀ wilki à kah
mɔ képah yõ, pâh pé syɩ pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh kɩ à dyah kélɛ.»
36 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu dɩ̃́ piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, yɩ̃́pú-á dɩ̃́
nɛ̂ pɩ yɔ, ǹmɔ ní-ò se nɛ̂ tɛ̃̆nɛ nɛ́pɩ̃̂ tɔ̃́mí nɔ́pi sɔkɔ nɩ?
37 Liyel ǹgbò wɛ̃̆kì kwɔ́-ò mɛ à syah nɛ, nɛ̂-á ǹ yãm yah, ǹmɔ-á. Képah
tɛ̃̆nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á tɔ kyɩ sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ Martɩ ànɛ̂ Mari tyí

38 Tɛ́ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á sɔ̃̀ mɛ wɛ̃̆kì yõ sɛ̃́, à kyɩ de kwɩ̃́lpír yɔ́ sɔkɔ.
Tɛ́ kénɛ kwil sɛ̂ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Martɩlɛ. Ǹmɔ mɛ Yesu tɛ̃ plɛ ǹ gbɔ̂.
39 Tɛ́ gbɛ̃̆ sɛ̂ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, pè n ye Marilɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ pɔ tɛ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃
Yesu tnɔ̂, à ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ.
40 Légbɩ̃́nɛ, Martɩ yah mɛ n vyãh Yesu fèn pínɔ́ sɔkɔ. À mɛ pɔ yo Yesu
tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, pé gbɛ̃̆ sɛ̂-á tɔ̃̀ pól sah péwɔ ó kõ, tɛ́ pɔ tɛ̃ ǹ tnɔ̂, kè kó mɛ
tirlɛ ǹ yah nɩ? À kó n yo ǹ tyí, à pélɛ n yohnɩ n mɔ nɩ?
41 Ǹtɛ, à mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Martɩ, áwɔ mɛ á gblɔ̃̆ynɛ n kwlɔ, mɛ á fɔkɔlɛ
n sõ tyi náhnáh tyílɛ.
42 Ǹtɛ, tir núkú ó tyí ye yõrelɛ. Mari ye ké pèpɛy yah tɔkɔ, nɛ̂-á kè náh
n tɛ̃ n syi n yah n pi ǹ tyí.»

11

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ nɩ̂rɩ̂ pɩ dùkù yõ

---

† **10:27** 10.27 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.5 ànɛ̂ Levibi sɛ́bɛ́y 18.5 sɔkɔ. ‡ **10:32** 10.32 - Levi nolɛ, pépi Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ye sɔ̃̀ pɩ. § **10:35** 10.35 - Ké légbɩ̃́ pɔ́ plɔ́ nínɔ́ sɔ̃̀ nɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.

[1] Ső yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ Liyellɛ n ni fí̃ yɔ́ sɔkɔ. Wǎh ni tɛ, ǹ tȍ sấhpú sɔkɔ
yɔ́ à syah nɛ, pé Yȍtɛ̃, à pépi kwɔ Liyel ni dùkùlɛ, sɔ̃-á Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃
sȍ kélɛ ǹ tȍ sấhpú kwɔ.
[2] Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yâh Liyellɛ n ni, yé nɛ n yo nɛ ńkɛ̃:
‹Sú Liyel,
no pól kɔ̃ pè ǹ pĩ Liyellɛ.
Á tɔ̃rí kɔ̃ kè pɔ.
[3] Á sõmɛső gbȉyȉkȉ yõkelɛ álɛ n kɔ̃, nɛ̂-á kɩ n yĩnɛ n pi álɛ.
[4] Nónó-á n pɩ n de ápi tyí, á ye mɛ sélɛ n yɔ̃ n mɔ pé tyí. Képah ye, ápi tɔ
tyípêl yɔ̃ mɔ á kɔ̃.
Ȧnɛ̂, káh n yɛ à sétõ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi.›»
[5-6] Képah náh, Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yépi sɔkɔ yɔ́ tyí kɔ́dɩ́-à mɛ,
tɛ́ à pɔ wil ǹ tyí lénɩlɛ nɛ ńkɛ̃, pé kɔ́dɩ́ yɔ́-á mɛ wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, à pɔ pé tyí,
tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ pé tyí kɩ à kɔ̃. Ǹkɛ̃, à dɛkɩ pé kɔ̃ búrn plɔ́ tɔ̃nɔ́lɛ.
[7] Ǹtɛ, ní-ò mɛ̀-à ńtyɩ̃́nɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, tɛ́ yo mɔ ǹ tyí nɛ, à káh pélɛ
n kwlɔ, wɔ̀kɔ̀ yah-á vike tɛ núkúnúkú, péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃́npȉ-á sɛ̃, pé náh fɛ̃
yuku búrnnɛ à kɔ̃ n pi.
[8] Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dɩ́ mɛ̀-à sɔ̃ yuku sélɛ à kɔ̃-ńkɛ̃́nɛ pé kódírí yĩnnɛ,
à kɩ yuku ǹ yétȏ yȋ póllɛ à kɔ̃ ǹ nínɔ́ gblɔ́vyấhrí tɛ̃ wɔ yĩnnɛ.
[9] Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé nɛ n ni Liyel tyí, à kɩ yélɛ n kɔ̃.
Yé yáhnkɔ̃nɔlɛ n pɩ, yé kɩ n wɛ. Yé wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè kɩ yɩkɩ mɔ yé kɔ̃.
[10] Sɛ̃ ó ye, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n wɛ. Ȧnɛ̂ nɛ̂-à
wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃.
[11] Sú nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pi-à yɛ̃́nkɔ̂ ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃?
[12] Képah náh pɩ, wàh séngbɩ̃́ ni ǹ tyí, à kɩ mȉnkɔ̃nɛ à kɔ̃?
[13] Ǹtɛ, yépi nónó-á nɛ́pêllɛ, yâh yé wɛ̃́npȉ kɔ̃́nɔ́ yah wɛ yípéplɔlɛ, sú Liyel
nɛ̂-á yȋnyɔ̃, ǹmɔ náh n pɩ plɛ n kal, à ǹ Mírkílɛ ké yáhnkɔ̃pu kɔ̃ n pi di?»

Túkù nɛ, Yesu tɛ̃́nwɛnɔ-á wil sétȁn yȍtɛ̃ Belsebuli tyí

[14] Ső yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ sétõ yɔ́lɛ n yĩni n wilki dɩ́ yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à wɛkɩ
kwlɔ. Sétõ-á fyɔ̀ wil dɩ́ mɛ̀ sɔkɔ, dɩ́ tyah n wɛkɩ, kè pɩ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ tɔ́wû
tyí.
[15] Tɛ́ túkù mó sȍ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, sétȁn yȍtɛ̃ Belsebuli gbȍ yõ-á à n yĩni
sétȁnnɛ.
[16] Túkù mó ǹ mɔ́nyah yĩnnɛ, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à gbȉl yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á
n wil yȋnyõ.
[17] Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sõnɔ pĩ sɛ̃́, à yo pé tyí: «Kwil nɛ̂ névye-à gbɛkɩ tyah
wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kwil kɩ pɔ yɩkɩ, ké vȉ kɩ syɩkɩlɩ dohnɩ wɛ̃ yõ.
[18] Ǹtɛ, yáh nɛ ńkɛ̃, sétȁn yȍtɛ̃ gbȍ yõ-á ńmɔ sétȁnnɛ n yĩni-à; sétõ-à tyah
ǹ gblɔ̌ynɛ n fwo, ǹ yȍtɔ̃rí se kɩ n wũ n pi?
[19] Ǹtɛ, ńmɔ-à mɛ sélɛ n yĩni Belsebuli gbȍ yõ, tɛ́ yépi pye wɔ-á dò, nɛ̂
gbȍ yõ mɛ pépi n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃.
[20] Ǹtɛ, Liyel gbȍ yõ-à mé n yĩni sétȁnnɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rí-á
yĩni tɛ̃ yé tyí.

21 Tǎhkì-á mɛ dɩ́̃ nɛ̂ sɔkɔ, ànɛ̂ mɛ́fwóyı̂lɛ ǹ tyí, wàh ǹ kételɛ n syɩkɩ, tir
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gbɛ̏n yı̂ nɔ n pi.
22 Ǹtɛ, nɛ̂ tǎhkì-á kal ǹ tyílɛ, ǹmɔ-à pɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ ǹ tyí, à kɩ ǹ mɛ́fwó yı̂ tɛ̃
syi, wǎh sɔ̏ mɛ ǹ gbɔ̏ sah nónó yõ, tɛ́ kɩ ǹ wɔ̀kɔ̀ yı̂ kwel dibi.
23 Képah ye, névi nɛ̂ náh mɛ ń pèpɛy nɛynɛ, ń pělnɛy ye tɛ̃̌nɛ. Névi nɛ̂
náh ńnɛ n yohnɩ n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pɩ.»

Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n fɛ̃ ǹ syɩ n pɔ

24 «Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃̌nnɩ kɔ n kõ, ǹ mì-ǹsah yah n kõ.
Wàh wɛ́-ńkɛ̃̌nɛ, à n yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, páh sɔ̏ wil ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ
yuku nɛ́npɔ́.
25 Wàh ǹ syɩ, à n kyɩ ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ, plɛ́ntnɔɔ.
26 Képah tɛ̃̌nɛ, sétõ mɛ̀ n kyɩ sé no sétɛ̏nnɔ́ kwǎrninɔ syah, nónó-á peke
kal ǹmɔlɛ. Sè n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃ mɛ̀ dùkù ké syɩ n peke
n kal ǹ gben tɛ̃̌nɛ.»

Yɛ̀vɩnɩ kègbɩlɛ

27 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, pi yɔ́ tɛ̃ tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́
yo mɔ ǹ tyí yı̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, sê nɛ̂ fɔkɔ sɔkɔ-á à wil, tɛ́ ǹ yı̃́nɔ́ yı̃, yèvɩnɩ-á
mɛ ǹ tyí.
28 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pi tyí: «Yɛ̀vɩnɩ ye pyě mɛ névye tyí, nónó-á Liyel
wɛynɛ n nohnɩ, tɛ́ ké tyilɛ n pɩ ké wɛ̃̌kì yõ.»

No gbı̃̌l yɔ́ yah kõ Yesu tyí

29 Képah sɔkɔ, névye-á pɔ n tuke n mɔ Yesu tnɔ̂, à tyah n yo nɛ: «Kwɛy
gbı̃ névyelɛ, nɛ́pɛ̂l ye pélɛ, pè mɛ gbı̃̌l yɔ́lɛ n yah n kõ. Ǹtɛ, kèyǎh ńtɛ̃ náh
n pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yonasɩ tyí sɔkɔ.
30 Sɔ̃-á Yonasɩ lésõ pɩ kwní yɔ̃́nmɔnɔlɛ Ninivi tãn tyí, sɛ̃́ ó ye, Névi Pi tɔ
kɩ pɩ kwní yɔ̃́nmɔnɔlɛ kwɛy gbı̃ névye tyí.
31 Pi nɛ̂-á lésõ yɔ̏tɛ̃̌nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fı̃́í sétáh yı̏n tyí, à pɔ yɔ̏tɛ̃
dɩ́̃ Salomo lékɑ̃́m wɛlɔ noh. Ǹtɛ gbɩ yõ, nɛy mɛ ásɔ̂̃, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, Liyel fɔ̃́ tukey tuke sɔ̃́lɛ, kénɛ yɔ̏tɛ̃ pi kɩ yuku kwɛy gbı̃́ névye tyí, kɩ
lékàhlɛ pè kõ.*
32 Ànɛ̂ tõ, Ninivi kwil tãn lésõ fɛ̃ syi Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃, Yonasɩ-á Liyel tɛ̃ntɔ̏
yo pé tyí. Ǹtɛ, nɛy mɛ ásɔ̂̃, nɛ̂-á kal Yonasɩlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel fɔ̃́ tukey tuke
sɔ̃́lɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku kwɛy gbı̃ névye tyí, kɩ lékàhlɛ pè kõ.»†

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kyɔ̀ɔlɛ

33 «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh wɔ̃bɩ, képah náh pɩ, kɩ dú kwı̃nki mɔ ké yah? À
náh kè sah n pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kyɔ̀o wɛ yı̃nnɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di?
34 Sɛ̃ ó ye, á yı̃́ ye á wil kyɔ̀ɔlɛ. Á yı̃́-à mɛ plɛ, à wil tɔ pól n nɛ mɛ kyɔ̀o
sɔkɔ. Tɛ́, á yı̃́-à mɛ plɛ́-ńkɛ̃̌nɛ, á wil pól n nɛ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.
35 Á gblɔ̌y kyɔmɩ yı̃́ı̃, kyɔ̀o nɛ̂-á á sɔkɔ, kè káh nɛ mɛ fɛ̃́ntũ̂nɛ.
36 Tɛ́ á wil pól-à mɛ kyɔ̀ɔlɛ, fɛ̃́ntũ̂ tyah kɛ̃̌nɛ ké sɔkɔ, á kɩ mɛ kyɔ̀ɔlɛ, sɔ̃-á
fɔ̀tnɔ̀lɛ kyɔ̀o á tyí.»

* **11:31** 11.31 - Yah n tɛ Yɔ̏tãm sɛ́bɛ́y gben 10 sɔkɔ. † **11:32** 11.29-32 - Yonasɩ tyílɛ, yah n tɛ Yonasɩ sɛ́bɛ́y 3 sɔkɔ.

Yesu náh kè yo nɛkɩ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̌kɩ̀ kwɔ́pú sɔkɔ

37 Yesu-á wɛkɩ tɛ, Farisiyɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ à ye yõke yõ yĩnnɛ ǹ gbô. Képah tɛ̃nɛ,
pè de à tɛ̃ yõke yah.
38 Farisiyɛ̃ mɛ̀-á Yesu wɛ, à tyah n yõ tɛ́ à náh ǹ gbɛ̏n wu Nsyifunɔ wu
dùkùlɛ, kè ǹ gbɛ̏n du.
39 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɛ̃ ó ye, yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, yě wóhlɔ́
ànɛ̂ yɛ̃yɔ̋vyɔ náhlɔ́ wu n tõ n sah, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ yúkúnɔ́lɛ
pèkè, ànɛ̂ yĩbe dékè tyilɛ.
40 Lékɑ̋m kɛ̃ névye nɔ́pi, nɛ̂-á mɔ vyɔ́ náhlɔ́lɛ, à náh sé sɔkɔ táhlɔ́ tɔ mɔ
di?
41 Yé sé sɔkɔ táhlɔ́ yî yĩ yãm tãn kõ! Képah-à pɩ, sé pól kɩ pɩ pallɛ yé tyí.
42 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yě yímî ànɛ̂ swãh sɔkɔ pɛ̃nfɛ̌nè pól
gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n kõ. Ǹtɛ, yě n yahle tɔ̃́nsàhnpɩnɔlɛ névye tyí, ànɛ̂ Liyel
tyí náh nɔ yé tyí. Képah nɛ̂ tɔ-á sɔ̏ yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbɔ̏nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃nɛ.
43 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yě tɛ̃-ǹtɑ̏n gbrolɛ n yah n kõ Liyel
ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tõ n sah n wɛkɩ n pɔ yé
tyí tɔ́wû tɛ̃-ǹtɑ̏n sɔkɔ.
44 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á mɛ á kɩ nɛ, léyɑ̂l nírínɔ́ sɔ̃, névye n nɛ n
kɔ sé yõ, pĩ́-ńkɛ̃nɛ.»‡
45 Yesu-á yo sɛ̃, Liyel ǹgbò wɛ̌kɩ̀ kwɔ́-ò yɔ́ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, wǎh mɛ n
wɛkɩ sɔ̃, pépi tɔ-á à n gbyɔ dɛ́!
46 À mɛ yo ǹ tyí: «Yépi Liyel ǹgbò wɛ̌kɩ̀ kwɔ́pú tɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yépi
nónó-á ńkɛ̃nɛ no twah n mɔ tɔ́kɔ́pêllɛ, tɛ́ yé náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé
tyí kèngbɔ núkú fyélɛ.
47 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu léyɑ̂̏llɛ n tõ n sah n
mɔ, tɛ́ yépi náh tãn ye mó tõ ko mɔ pélɛ.
48 Képah n wɛ̃kɩ nɛ, yáh yé súbí tyípínɔ́ fɛ̃ syi. Pépi-á Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu
ko mɔ, tɛ́ yépi sɔ̃npí pé léyɑ̂̏llɛ n tõ n sah n mɔ.
49 Képah ye sɔ̏ Liyel yo lékɑ̋m sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Mé kɩ tɛ̃ntɔ̏ syínyopu tɛkɩ
mɔ pè kõ, ànɛ̂ tɛ̃ntõbelɛ. Pè kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù fõh.›
50 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ kwɛy gbĩ névye fõh n pi Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu nɔ́pi
yĩnnɛ, nónó-á ko mɔ kèkõyɔ̋ mɔ gbĩ́ dukulɛ,
51 à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, à pɔ syɩ Nsakarɩ kúnɔ́ tyí, nɛ̂-á ko mɔ sárká
wɩ̌lkɩ̌-ǹsah, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ wrɔ́. Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ: kwɛy gbĩ névye kɩ n fõh n pi képah yĩnnɛ.
52 Pèkè mɛ yépi Liyel ǹgbò wɛ̌kɩ̀ kwɔ́pú yõ, yépi nónó-á Liyel wɛ̌kɩ̀
wɛ́npĩnɔ yah kõ névye tyí. Yépi náh mɛ n kɔ kélɛ, tɛ́ nónó-á se nɛ, pé
nɛ n kɔ kélɛ, yé pépi yĩni mɔ.»
53 Képah sɔkɔ, Yesu wɩ̌lntɛnɔ náh nɛ́npɔ́, Liyel ǹgbò wɛ̌kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂
Farisiyɛ̃nɔ pé fɔkɔ vyãh ǹnɛ kègbɩlɛ, tɛ́ tyah ǹnɛ n piki n yah tyi duke
duke pól yõ.
54 Pè sɔ̏ mɛ ǹnɛ n mɔ n yah nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛlɔ sɔkɔ pé kõ pé à wɛ
tɛ̃.

‡ **11:44** 11.44 - Nsyifunɔ tyí, léyɛ̃kɩ̀ yõ kónsɔkɔnɔlɛ, Liyel dêl ye.

12

Gblɔ̌y kyɔ̀mìnɔ́lɛ vyɛ̃̌nnînì wɛ́kínɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, nɛ́kwɪ̃́nkí-á tuke mɔ tnɔ́nɔ́lɛ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ fɔ́ɔ́, mɛ wɛ̃ gbyɛ̂̃hnɛ
n suki, Yesu tyah n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ǹgbò tyí: «Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ Farisiyɛ̃nɔ
vyɛ̃̌nnínì wɛ́kínɔ́lɛ, képah nɛ̂-á n tɔ̃ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ mífɑ̃̂hkì sɔkɔ.
2-3 Tyi nónó pól-á yé n yo fɛ̃̌ntû̃ sɔkɔ, sè kɪ pɔ noh gbɪ̃̀ntɔ̃lɛ kyòo yah.
Ȁnɛ̂ nónó pól-á yé n plɔ n yo wɛ̃ níkílɔ́ yey, wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, sé pól kwní
kɪ pɔ kɔ̃ gbɛ̃̌ntɪ̃̂n yɔ̃. Képah ye, tyípɪ̃̌l yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɪ n wũ n pi
wɪ̃̀lkɪ̃̀nmɔ-ńkɛ̃̂nɛ. Sètɪ̃̀n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɪ n wũ n pi pɪ̃́-ńkɛ̃̂nɛ.»

Nɛ̂ tîkî-á yĩnɛ pínɔ́lɛ

4 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yépi nónó-á ń kódíbílɛ: yé káh névye yah tíkílɛ
n pɪ, nónó-á wil kɔ̀ ólɛ n ko n mɔ n pnɛ, té pè náh tɔ̃ tir yɔ́lɛ n pɪ n kah n
mɔ n pnɛ képah yɔ̃.
5 Nɛ̂ yah tíkí-á yĩnɛ pínɔ́lɛ, mé kɪ ǹnɛ yé wɛ̃kɪ: Liyel nɛ̂-á kɪ fɛ̃ névi wil
kɔ̀ kònmɔntɛnɔ náh, kɪ ǹ min dah mɔ tyɛ́-ńkɛ̃̂ nyàh sɔkɔ, yé ǹmɔ tíkílɛ n
pɪ. Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ ńkɛ̃̂: yé tɛ̃̂ wɔ tíkílɛ n pɪ.
6 Ǹtɛ̃̌npînɔ́ kwlɔ náh n yɑ̃m pɔ́píkí pló nínɔ́lɛ di? Ǹtɛ, Liyel dyɔ náh n
fwɔ sépi núkú yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ.
7 Ȁ wil képah sɔkɔ, yé yɔ̃̀yén ńtɛ̃ pól dan mɛ pɪ̃́nɔ́lɛ Liyel tyí. Kǎh pɪ sɛ̃́,
yé káh tíkí pɪ. Yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃̌npî kwɪ̃nkilɛ di?»

Ȁ Yesu fɛ̃ syi, képah náh pɪ, à à yahle

8 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: nɛ̂-à kè yo dal
mɔ névye yɪ̃́ yah nɛ ńkɛ̃̂, páh mɛ ńmɔ tyí yɔ̃, Névi Pi tɔ kɪ kè yo Liyel yɪ̃̂nyɔ̃
tɛ̃ntɔ̃nè yɪ̃́ yah nɛ ńkɛ̃̂, wǎh mɛ pé tyí yɔ̃.
9 Ǹtɛ, nɛ̂-à ń yahle névye yɪ̃́ yah, Névi Pi tɔ kɪ à yahle Liyel yɪ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè
yɪ̃́ yah.
10 Névi nɛ̂-à Névi Pi yɪ̃́npo yo, kè kɪ yɔ̃ mɔ tɛ̃̀ kɔ̃. Tɛ́ nɛ̂ tɛ̃̀ wɔ-à Liyel Mírkí
gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyí.
11-12 Pàh yé tɛ̃ kyɪ tùkè-ǹsah Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ, képah náh pɪ, yah tɑ̃m
tyí, képah náh pɪ, yɔ̃̀tɑ̃m tyí, Liyel Mírkí kɪ yé kwɔ nénpɔ́ swɔ, yáh nɛ nɛ̂
yo n pi. Képah ye, yé káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ, yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃́.»

Lékɑ̃̂m kɛ̃̂ tàh dɪ̃́ sèmɪ̃̀rkɪ̃̀lɛ

13 Tɔ́wû nɪyɔ̃́ sɔkɔ, ǹnî Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dɪ̃́, à yo pé nɛ́nkyí dɪ̃́ tyí
nɛ, à yɛ pé pé sú gbɛ̃̌kɪ dibi.
14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Ń dɪ̃́, nɛ̂ sah ńnɛ nɛ, mé yélɛ n tuke, tɪ̃̂
nɛ, mé yé gbɑ̃̀n yɪ̂lɛ n dibi?»
15 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí: «Yé yé kyɔmɪ tahrɪ dékè képékèlɛ! Tahrɪ-à
sɔ̃́ mɛ sɔ̃́ névi tyí, képah náh fɛ̃ minnɛ à kɔ̃ n pi.»
16 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ sèmɪ̃̀rkɪ̃̀ yɔ́ yɑ̃h pé tyí nɛ: «Tàh dɪ̃́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ, ǹ swɑ̃h
pɛkɪ yɪ̃́ɪ̃ ǹ tyí.
17 Képah tɛ̃nɛ, à tyah n sɔ̃ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, ǹtɛ, sèmukɔ mɔ́-ńsah náh se
mɛ fwɔ́ɔ pé tyí, sɔ̃́ se pé kɪ pɪ nɪ?

18 Dǒ, à nɛ, páh kɩ nɛ̂ pɩ n pi, képah á yɔ̀: Páh kɩ pé díké sɔkɩ, tɛ́ kɩ sè tɔ̃
mɔ gblò gblò, kɩ pé gbɛ̀̃n yî pól mɔ sé sɔkɔ,
19 tɛ́ kɩ yo pé gblɔ̌y tyí nɛ, páh yɔ̀, yɔ̃ke dò-á mɛ pé tyí pé gbɔ̀̃ sɔ̀̃ ye
náhnáh yĩnnɛ. Núkúnúkú, páh kɩ n mɩ, tɛ́ kɩ n yɔ̃, tɛ́ kɩ n wɔ, tɛ́ kɩ nɩ̀vɩ̀lɛ
n pɩ pé dyɔlɛ.
20 Ǹtɛ, Liyel mɛ yo ǹ tyí: ‹Lékɛ̃́m kɛ̃ névi! Kwɛy lékɛ̂̃h ńtɛ̃ sɔkɔ á min kɩ
n syi n pi á tyí. Tɛ́ yî nónó-á á tuke mɔ sah, sè kɩ pɩ nɛ̂ tyílɛ?›
21 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Névi nɛ̂-à tahrɩlɛ n yah n koh n sah ǹ gblɔ̌y
tyílɛ, tɛ́ Liyel fɔ̃́ tyí yáhnɔ́ yahle, sɛ̃́ntɛ̃ ye n nɔ tɛ̃̀nɛ!»

Sɔ̃nɔ sàhnɔ́lɛ Liyel ó yɔ̃

22-23 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̀̃ sɛ̃́hpú tyí: «Névi min tyí náh tah kal yɔ̃kelɛ,
wil tyí mɛ tah kal flɔlɛ di? Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé káh yé
fɔkɔlɛ n sɔ̃, yáh nɛ wɛ n yɔ̃ n pi sɔ̃́, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃́.
24 Yé yah ǹgbɔ̃lɔlɛ kɛ̀: Sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ.
Díké ànɛ̂ sèmukɔ kóhnsàh-ǹtɛ̀̃n tɔ náh mɛ sé tyí, tɛ́ Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ,
yépi tyí náh tah kal kèpyelɛ di?
25 Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kwéyy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ min wɛ́nɔ́ yɔ̃ ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ
gbɔ̀̃ yɔ̃?
26 Tɛ̃́nwɛnɔ-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ yé tyí, à fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃ tir tyĩ́ĩ ńtɛ̃ fyé pɩ n pi, sɔ̃́ pɩ, tɛ́
yé yé fɔkɔlɛ n sɔ̃ yî tɛ́lɔ́ tyí sɔkɔ?
27 Yé fîlfi pɩ dùkùlɛ n yah kɛ̀: Sè náh tɔ̀̃lɛ n pɩ, sè náh flɔlɛ n tĩ. Ǹtɛ, mé
kélɛ n yo yé tyí nɛ: yɔ̀̃tɛ̃ Salomo ńtɛ̃̃nɛ ǹ tahrɩ pól sɔkɔ, à náh flɔ pèplɔ wɛ
mɔ yah fîlfi nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ kètɔ̀lɛ.
28 Fílkɩ̀ nɛ̂ wɔ-á gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̂̃nɛ, Liyel-á
képah fi pɩ pallɛ sɛ̃́, à náh n yah n dah n mɔ n pi yépi flɔ tyí sɔkɔ à kal
sépilɛ di, Liyel yɔ̃ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃́pú nɔ́pi?
29 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh yé gblɔ̌ynɛ n kwlɔ yé yɔ̃ke, ànɛ̂ yé wɔ wɔ yî yáhnkɔ̃nɔ
tyí sɔkɔ.
30 Kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, Liyel pĩ́-ńkɛ̃́ névye ye ńkɛ̃́nɛ nɛ n yah n kɔ̃ sépi póllɛ
tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ. Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé sú Liyel pĩ nɛ, sé yétɔ̂̃-á mɛ yé tɛ̃.
31 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé Liyel tɔ̃́rí ǹgbò yah n kɔ̃! Képah sɔkɔ, à kɩ yî tɛ́lɔ́ dohnɩ
yé kɔ̃.
32 Kè ye nɔ yé sú tyí, à ǹ tɔ̃́rílɛ yé kɔ̃. Képah ye, yé káh tíkí pɩ, tɩ̀̃npir
yípɛ̂y!
33 Yé yé gbɛ̀̃n yî yãm, yé mó sé yĩ yãm tãn kɔ̃. Yé tahrɩlɛ n yah n sah Liyel
fɔ̃́, képah nɛ̂-á kè náh n yɩkɩ, kè náh se n tyɛ. Yĩ́pú náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́,
sóhrí tɔ náh fɛ̃ sè yɔ̃.
34 Sɛ̃́ ó ye, á tahrɩ-à mɛ ńyãh, á sɔ̃nɔ tɔ n nɛ n mɛ nɛ́npɔ́.»

Gblɔ̌y vɩ̀nsàhnɔ́ tyí sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

35 «Yé nɛ mɛ yé vi sah tɔ̀̃ pɩ pɩ tɛ̃̀nɛ, yé mó yé knɔ fĩ mɔ, yé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mó
nɛ mɛ kɔ̀̃ntɛ̃̀nɔ́lɛ.
36 Yé nɛ mɛ á kɩ nɛ tɔ̀̃npɩbɩ sɔ̃́, nónó-á ńkɛ̃́nɛ mɛ pé yɔ̀̃tɛ̃ syíkíntɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ
nɛ, wàh kɩ wil fúr pí-ńsah, à pɔ n de, tɛ́ kɩ fyɔ̀ wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, pé núkú kè
yɩkɩ mɔ à kɔ̃.

37 Yèvɩnɩ mɛ pé yõ, tɔ̃̀npɩbɩ nónó yɔ̃̀tɛ̃-à ǹ syɩ pɔ pè wɛ, pè mɛ yáhnó
sɔkɔ. Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yɔ̃̀tɛ̃ mè kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ pɩ flɔ mɔ, tɛ́ kɩ
yõkelɛ pè kɔ̃ pè kɩ yõ.
38 Tɛ́ wàh se mɛ n syɩ pɔ lénɩlɛ, képah náh pɩ, tyah dal gbɩ̃́nɛ, tɛ́ pè mɛ
ǹ syíkínɔ́ sɔkɔ, yèvɩnɩ mɛ pé yõ!
39 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃ dɩ̃́-à pĩ gbɩ̃́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n pi ǹ tyí, à náh
n yɛ à kɔ̃ à n wɛ n de n pi ǹ gbô.
40 Névi Pi kɩ n pɔ n pi gbɩ̃́ nɛ̂-á yé náh mɛ ǹ pɔ́nɔ́ tyílɛ n sõ. Képah ye,
yépi tɔ yé gblɔ̃̌y vi sah.»

Tɔ̃̀npɩ sɔ̃́ré nɛy ànɛ̂ yɩ̃́pɩ̂kɩ̂ nɛynɛ

41 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ Yesu syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, pépi ó yĩn se à n yãh sèmɩ̀rkɩ̀
mɛ̀nɛ, tɩ̂̃ no pól yĩn se nɩ?
42 Ȁ mɛ yo ǹ tyí: «Gbô tahrɩ kyɔ̀mɩ̀-ò nɛ́gbí lékɑ̃́m névilɛ, nɛ̂ mɛ? Ǹmɔ
pɩ névilɛ, nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ kɩ à pɩ ǹ kéte kyɔ̀mɩ̀-òlɛ. Tɛ́ à kɩ tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́lɔ́ yõkelɛ
pélɛ n kɔ̃ ké kɔ̃ gbɩ̃́nɛ.
43 Yèvɩnɩ mɛ ǹ tɔ̃̀npɩ mè tyí, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ.
44 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wǎh kɩ à pɩ ǹ gbɛ̃̀n yɩ̂ pól kyɔ̀mɩ̀-òlɛ.
45 Ǹtɛ, tɔ̃̀npɩ mè-à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́-á kɩ mo pɔ́-
ńsah, tɛ́ tyah pé no tɔ̃̀npɩbɩlɛ n ko, pé syɔ́, pé díbí, tɛ́ mɛ n yõ, mɛ wɔ wɔ
yɩ̂lɛ n wɔ, à sètɛ̃́nɩ̀nɛ n pɩ,
46 yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ kɩ pɔ ǹ yõ dɔkɔ sɔ̃́ yɔ́lɛ, à náh mɛ nɛ̂ sõ sah, ànɛ̂ gbɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ,
à náh nɛ̂nɛ n pnɛ. Ȁ kɩ pɔ à fõh képékèyɔ̂, tɛ́ kɩ à dyah Liyel tyí yáhlepu
dyah dùkùlɛ.
47 Ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dyɔ yɩ̃̃́́nɛ n pnɛ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̃̌y vi à képahlɛ n pɩ, à
kɩ ko náhnáh wɛ.
48 Ǹtɛ, névi nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ kè pɩ ǹpɩ̃́-ńkɛ̃́ sɔkɔ, tɛ́ yĩnɛ ko syínɔ́lɛ, ǹmɔ kɩ ko
kwéyy wɛ. Pàh névi nɛ̂ kɔ̃ náhnáh, náhnáh kɩ yah kɔ̃ tɛ̃̀ tyí. Ȁnɛ̂ náhnáh-à
névi nɛ̂ gbɔ̃̀ dahbɩ, náhnáh tyí kɩ piki yah kal tɛ̃̀ tyí.»

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á kɩ pɩ Yesu yĩnnɛ

49 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Nyàh ye mé pɔ sétáh yõ. Tɛ́ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí
nɛ, kè nɛ mɛ kɔ̃ tɛ!
50 Ǹmɔ yĩnɛ mè n de n wil yèvyãhrɩ yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè náh se mɛ n pi!
51 Yé se mɛ n sõ nɛ, yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n
yo yé tyí nɛ: gbɛ́kínɔ́ wɔ-á pyě.
52 Képah ye, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, nɛ́pɩ̂̃ kwâl-à mɛ kéte núkú sɔkɔ, pè kɩ
gbɛkɩ: Tɔ̃́mí kɩ tyah nímínɛ n fwo, nímí kɩ tyah tɔ̃́mínɛ n fwo.
53 Sú yɔ́ kɩ tyah ǹ pídɩ̃́nɛ n fwo, pídɩ̃́ yɔ́ kɩ tyah ǹ súlɛ n fwo. Yɩ̃́ yɔ́ kɩ
tyah ǹ písɛ̂lɛ n fwo, písɛ̂ yɔ́ kɩ tyah ǹ yɩ̃́nɛ n fwo. Yɩ̃́ yɔ́ kɩ tyah ǹ pídɩ̃́
kyɩlɛ n fwo, pídɩ̃́ kyɩ yɔ́ kɩ tyah ǹ pɛ yɩ̃́nɛ n fwo.»

Tyi yáhnpĩnɔlɛ, tɛ́ kɩ á pɩ dùkù pĩ

54 Yesu tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Yĩnyõ yah yɔ́ mɛ, yâh ńyɩ̃́rkɩ̀ wɛ ké
nɛ́npɔ́lɛ, yé n yo nɛ́npɔ́ swɔ nɛ, pɩ̃̀-á kɩ pɩ. Tɛ́, kè n mɔ́ n pɔ n pɩ sɛ̃́.

55 Ànɛ̂ yah yɔ́ mɛ, yâh fyɔ̀ yɑ̃́hkí wɛ kè kõ wil nɛ́npɔ́lɛ, yé n nɛ, tyah
vyɑ̃́hnɔ́ képékè-á kɩ tyah. Tɛ́, kè n mó n pɔ n pɩ sɛ̃́.
56 Yɩ̃́nvɩ̃̀ névye nɔ́pi! Yé fɛ̃ sétáh ànɛ̂ yɩ̃̂nyõ dùkù wɔlɛ n pnɛ. Tɛ́ sɔ̃́ pɩ, tyi
nónó-á n pɩ kwɛy gbĩnɛ, yé náh fɛ̃ sépi pĩ?»

À tukey dyàh tɛ̃ yé wrɔ́ tɔ̃ sah á nî-òlɛ

57 «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé náh pɩ dùkù pèpɛynɛ n sõ n tɛ̃ n pnɛ yé gblɔ̌y?
58 Sɔ̃́-á, tir-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ á ní-òlɛ, tɛ́ à ǹ tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah tukey
tùkè-ò tyí, gbah n tɛ̃ tir mɛ̀ yah wah wɛ̃̀kɩ̀ yah. Képah-à pí-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ́ à kyɩ
álɛ tukey tùkè-ò gbɔ̃̀ dahbɩ, tukey tùkè-ò mɛ kyɩ álɛ sràsyíbí tyí, tɛ́ pépi mɛ
ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
59 Mé kɩ kè yo dal mɔ á tyí nɛ, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lɩ mɛ̀
pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.»

13

Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃, képah náh pɩ, á tyí kɩ yɩkɩ

1 Légbĩ́ mɛ̀-ó sɔkɔ, nósyɔ́ pɔ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Pilatɩ-á lésõ Kalile tɑ̃n
yísyɔ́ ko mɔ, tɛ́ pè sah sárká wɩ̃̀lkɩ̀nɔ́ sɔkɔ, pé tɔ̃́ kwɛ fɛ̃kɩ sárká tɔ̃́ sɔkɔ.
2 Képah sɔkɔ, à mɛ pè syah nɛ: «Yé se mɛ n sõ nɛ ńkɛ̃́, Kalile tɑ̃n nɔ́pi-á
tyípêl pɩ kal pé kwil tɑ̃n póllɛ, tɛ́ yĩ mɛ̀ pè nɔ?
3 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yâh Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, yé pól tyí kɩ n
yɩkɩ n pi sɛ̃́.
4 Ànɛ̂, Silowe wɔ̀kɔ̀ kèyy-á syɩkɩ tũ nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nkwɑ̌rtɔ̃mɩ nónó yõ, à pè ko,
yé se mɛ n sõ nɛ ńkɛ̃́, pépi pèkè pínɔ́-á kal Yerusalɛmɩ kwil tɑ̃n pól tyílɛ?
5 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yâh Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, yé pól tyí kɩ n
yɩkɩ n pi sɛ̃́.»

Syî-ńkɛ̃̂ sènsóké séswɔ̂ sèmɩ̃̀rkɩ̃̀lɛ

6 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmɩ̃̀rkɩ̃̀ yɔ́ yɑ̃h nɛ: «Dĩ yɔ́ tyí sènsóké séswɔ̂ sɔ̃̀ mɛ
ǹ dɩ̃̀vɛ̃ sésân swɑ̃h sɔkɔ. Wǎh pɔ ké pye yáhnkɔ̃-ńsah, à náh kwâh yɔ́ wɛ
ké sɔkɔ.
7 À mɛ yo ǹ swɑ̃h tɔ̃-ò dĩ́ tyí nɛ, à yah, ké ye tɔ̃-ò-á yɔ̀, pé mɛ pyelɛ n
yah n kɔ̃ n pɔ sènsóké mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ pé náh mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ ké sɔkɔ.
Ńkɛ̃́, à kè kõ fɛ̃! Yõ se tɔ̃ mɛ ké tyí kè tɛ̃ sétáhlɛ n wal nɩ?
8 Wǎh yo sɛ̃́, dĩ́ mɛ̀ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́, à yɛ ké yõ ńtɔ̃, kè kwɛtyí pɩ.
Páh kɩ swɔ gbɔ kè kore vi, tɛ́ kɩ tũ̀ mɔ ké sɔ̃̀.
9 Kàh pɩ sɛ̃́, gbɔ̀kénpɩ gbĩ́ yɔ́lɛ, kǎh kɩ syi. Képah-à pí-ńkɛ̃̂nɛ, à kè fɛ̃.»

Yesu sê nɛ́dô yɔ́ dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

10 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
11 Tɛ́, pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pɩ nɛ́dôlɛ fɔ́ɔ́, ye
gbɔ̃nkwɑ̌rtɔ̃nɔ. À sɔ̃̀ mɛ kɔ̀ntɛ̃̀nɔ́lɛ, tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ tɔrɩ n tɛ n pi.
12 Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃́, à à ye tɛ́ yo ǹ tyí: «Pi, á ye dɛ́nmɔnɔ wɛ á dɔ́nɔ́
yam sɔkɔ.»
13 Tɛ́ mɛ ǹ gbɑ̃̀n sah ǹ yõ. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú ǹ tɔrɩ tómm tɛ́ tyah Liyellɛ
n gbilki.

14 Képah sɔkɔ, pi mὲ-á dέnmɔnɔ wɛ sɛ̃ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, kè Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ fɔkɔ vyãh. À mɛ yo tɔ́wû tyí nɛ, sèpı̃̀n kénúkò-á tɔ̃̀ pɩ pɩ sèpı̃̀nnɛ.
Pǎh sɔ̃̀ yı̃nɛ pè pɔ à kɔ̃ à pè dɛ mɔ kénɛ sèpı̃̀n ó sɔkɔ. Ǹkɛ̃́, pè náh yı̃nɛ pè
pɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ tɔlɛ.
15 Wǎh yo sɛ̃́, Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí: «Yı̃́nvı̃̀ névye nɔ́pi! Mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, yé
nέnúkù núkú pól náh ńkɛ̃́nɛ yé nyeh, képah náh pɩ, yé ńkwɛ̃́ndyínì dɛ sé
yõke krótónè tnɔ̂, ǹ kyɩ sè kɔ̃ sě ni wɔ di?
16 Tέ pi mènɛ, nɛ̂-á Abrahmɩ náh nɛynɛ, sétõ pukubi sah pópó, ye
gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ, ǹmɔ náh sɔ̃̀ yı̃nɛ dέnmɔnɔlɛ kénɛ púkúbínɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ
yòh sɔ̃́lɛ kὲ!»
17 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu wɛy mè sennɛ ǹ fwópú pól tɛ̃, tέ tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ nìvì
sɔkɔ Yesu tyísnɔ́ nɔ́pi pól pínɔ́ yı̃nnɛ.

Liyel tɔ̃́rí mɛ kwâh nɛ̂ tɔ?

18 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɔ̃́rílɛ, kè mɛ kwâh nɛ̂ tɔ? Mé kɩ kè tɔkɔ
sãh kwâh nɛ̂nɛ?
19 Kè mɛ tyı̃́ı̃, á kɩ nɛ séswɔ̂ yɔ́ pi sɔ̃, nɛ̂-á pè n ye mútárdìlɛ: Dı̃́ yɔ́ tɔkɔ,
à duku ǹ swãh. Kè fi pɩ séswɔ̂lɛ, tέ kèpye pɔ sé syè pɩ ké yı̃̀ngbɛ̃̀n tyí.»
20 Tέ, tɔ̃ nɛ: «Mé kɩ Liyel tɔ̃́rí tɔkɔ sãh kwâh nɛ̂nɛ?
21 Kè mɛ á kɩ nɛ kɔ́kɔ́nɔ́ sɔ̃, sê yɔ́ tɔkɔ mɔ fãh dú yı̃́ tɔ̃nɔ́ mi sɔkɔ ké pól
kɔ̃ kè dɔkɔ.»

Dé-ńsah fı̃́ı̃lɛ

22 Képah náh, Yesu mɛ yɔ̃ sɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ, tέ névyelɛ n kwɔ n
yuku, wǎh n kah kwlo ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlo pî nónó sɔkɔ.
23 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mɛ à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, névye kwéy ó se kɩ de
Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ nɩ? À mɛ pè syah nɛ:
24 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye náhnáh kɩ syɔ̃-ǹsah yah kɔ̃ nɛ, pé wɛ
n de Liyel tɔ̃́rí tyah sɔkɔ nɛ̂ dé-ńsah-á mɛ fı̃́ı̃, tέ pè náh fɛ̃ n tɛ̃. Képah ye,
yé gbah n tɛ̃ n wɛ n de ké sɔkɔ!
25 Gbóntɛ̃̀ dı̃́-à pópó pɔ yuku wɔ̀kɔ̀ yah tɛ̃ mɔ, tέ yé mɛ kégbɔ́, yé kɩ tyah
wɔ̀kɔ̀ yahlɛ n mɩ, tέ kɩ mɛ yo tũ nɛ, yé Yɔ̃̀tɛ̃, à yɩkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, à kɩ yo
yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ.
26 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyah n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, yáh yõke yõ, tέ ni wɔ wɛ̃ tyí
ǹnɛ, ànɛ̂ yépi tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ-á à kwɔ́nɔ́ pɩ.
27 Képah sɔkɔ, à kɩ yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ. Ǹkɛ̃́, yé gbɛ mɔ pélɛ,
yépi nónó pól-á tyípɛ̂llɛ n pɩ.
28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yâh pópó Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ tɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu pól wɛ, pè mɛ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, tέ yépi mɛ yı̃ni mɔ dénɔ́lɛ, légbı̃́nɛ,
gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ ye kɩ pɩ yé tyílɛ.
29 Tέ névye kɩ wil kèkõyɔ̃́ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, kɩ pɔ yõke ǹgbɛ̃ yõ Liyel
tɔ̃́rí sɔkɔ.
30 Kǎh pɩ sɛ̃́, nétélɔ́ túkù kɩ pɩ négbrolɛ, tέ négbro túkù kɩ pɩ nétélɔ́lɛ.»

Yesu nɛ, páh kɩ ku Yerusalɛmɩ

31 Légbĩ́nɛ, Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de, tɛ́ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Yerɔdɩ-á mɛ n
yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ. Képah-á, à yal n to ásɔ̃̂.
32 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Yé kyɩ yo kénɛ áswɔ̃̂ plɛ́y mɛ̀ tyí nɛ, máh
kɩ sétɛ̃̀n yĩni, tɛ́ kɩ dɛ́nmɔnɔ pɩ kwɛynɛ, ànɛ̂ ńsɔ̃̂nɛ, tɛ́ ńsɔ̃̂ náhlɛ, kǎh kɩ
tyɛ.
33 Ǹtɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò náh yĩnɛ kúnɔ́lɛ tyah yɔ́, nɛ́ Yerusalɛmɩ sɔkɔ
náh. Képah ye, mé yĩnɛ mè n yɔ̃ n sɔkɔ ń wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ, kwɛy, ànɛ̂ ńsɔ̃̂, ànɛ̂
tɔ̃ ńsɔ̃̂ náhlɛ.
34 Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ n
ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, yé pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ.
Gbáhyĩ́ sɔ̃ pól mɛ mé kè yah kɔ̃ nɛ, mé yé tuke mɔ, sɔ̃-á sĩ̀n n tuke n mɔ ǹ
pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi.
35 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil kɔ̃. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí: yé náh
tɔ̃ ńmɔ wɛ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ gbĩ́ nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Nɛ̂-á n pi
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yɔ̃, sãm mɛ ǹ sɔkɔ.›»

14

Wĩ̂lsɛ̃́nì yɔ́nwó yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

1 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu kyɩ yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah Farisiyɛ̃nɔ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́ gbô. Tɛ́
nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pè mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ.
2 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ, wílsɛ̃́nì yɔ́nwó yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tnɔ̂.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ píkínyahnɔ pɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú ànɛ̂
Farisiyɛ̃nɔ tyí: «À yɔ́nwó dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, ké wɛ̃kì se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ,
tĩ̂ kè se mɛ yáhlenɔlɛ?»
4 Ǹtɛ, pè náh vi mɔ ǹ tyí. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yɔ́nwó mè tɛ̃, à à dɛ mɔ,
tɛ́ à kɔ̃ à sɔkɔ,
5 tɛ́ mɛ yo pé tyí: «Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pi, képah náh pɩ, ǹ nahy kɩ sɔkɔ de
kwlɛ̀y sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, tɛ́ à náh à wilki n pi súú?»
6 Ǹtɛ, pè náh tɛ̃ wɛ tir yo ké tyí sɔkɔ.

Nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ

7 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu-á nɛ́yénɔ́ kyɔmɩ wɛ, pè mɛ tɛ̃-ǹtɛ̃̀n ǹgbnɔlɛ n
yah n kɔ̃, à vĩ̀nmɔnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ:
8 «Pàh ǹ ye fúr yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah, káh n kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Wâh
képah pɩ, tɛ́ pè mɛ ǹnî ye, nɛ̂-á kal áwɔlɛ,
9 yé yé-ò káh pɔ ǹ syah nɛ ńkɛ̃́, á yuku, á mó tɛ̃-ǹsahlɛ tɛ̃ kɔ̃. Légbĩ́nɛ, á
kɩ yuku sen sɔkɔ, kɩ kyɩ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyĩ́ĩ sɔkɔ.
10 Ǹtɛ, pàh ǹ ye, kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyĩ́ĩ sɔkɔ. Á yé-ò-à pɔ ǹ wɛ sɛ̃, à kɩ yo á
tyí nɛ, pé kódĩ́, á nɔ pɔ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ gbílkínɔ́lɛ
á tyí yɔ̃ke yɔ̃́pú pól yĩ́ yah.
11 Ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ, tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ,
tɛ̃ kɩ dɔkɔ mɔ.»
12 Tɛ́ ǹ syɩ yo ǹ yé-ò dĩ́ tyí: «Wâh névyelɛ n ye yɔ̃kelɛ gbĩ̀ntɔ̃̌lɛ, képah
náh pɩ, lékɑ̃̂hnɛ, káh á kódíbí ye, káh á yɩ̃́npyé ye, káh á tyí névye ye, káh

á tnɔ̂ tɛ̃̌pu tahbɪ ye. Pépi tɔ kɪ fɛ̃ pɔ ǹ ye yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kɔ̃ kè kɪ pɪ
á yénɔ́ mɛ̀ lédyáhnínɛ.
13 Ǹtɛ, wâh névyelɛ n ye yɔ̃kelɛ, yãm tãn, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ gbáhkɪ̀ núkú
névye, ànɛ̂ yɪ̃́tũbi ye.
14 Pépi náh tɛ̃ wɛ ǹ dyah n pi ké sɔ̃́nɛ. Kàh pɪ sɛ̃́, á kɪ yèvɪnɪ wɛ Liyel
tyí, tyípéplɔ pípú lékyɪ̂-à yilki n mɔ sɔ̃́ nɛ̂nɛ.»

Névye yénɔ́ sèmɪ̀rkɪ̀lɛ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̃́-ńsah

15 Képah sɔkɔ, kénɛ yɔ̃ke yɔ̃́pú sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à mɛ
Yesu syah nɛ, névi nɛ̂-á kɪ yɔ̃ke yɔ̃ n pi Liyel tɔ̃́rɪ́ sɔkɔ, yèvɪnɪ-á kélɛ tɛ̃̀ tyí
dɛ́!
16 Yesu mó yo ǹ tyí: «Dɪ̃ yɔ́ lésɔ̃ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ pɪ, tɛ́ névye náhnáh ye.
17 Yɔ̃ke yɔ̃ gbɪ̃́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɪ dɪ̃́ tɛkɪ mɔ nɛ, à kyɪ yo nɛ́yénɔ́ tyí, pè
pɔ, páh tyɛ núkúnúkú.
18 Ǹtɛ, pé pól tyah gblɔ̃̌y yɛlɛ n yah n kɔ̃ dùkù núkúlɛ. Nɛ́gben à syah
nɛ, páh swãh yɔ́ dwe núkúnúkú, ńkɛ̃́ páh yɪ̃nɛ pé kyɪ kè yah. Páh ǹnɛ n
ni, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ pé tyí.
19 Ǹnɪ̂ mɛ nɛ, páh sètɔ̃̀nyehnɔ gbãm dwe núkúnúkú, tɛ́ páh n yuku sé
pínyah-ńsah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ pé tyí.
20 Ǹnɪ̂ mɛ nɛ, páh sê tɔkɔ núkúnúkú, képah-á pé kɔ̃ pé náh n wɛ n pɔ n
pi.
21 Tɔ̃̀npɪ-á ǹ syɪ pɔ, à pɔ tyi nɔ́pi pól yãh ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ syah. Képah sɔkɔ,
kététɛ̃́ dɪ̃́ fɔkɔ vyãh, à mɛ yo ǹ tɔ̃̀npɪ tyí nɛ, à kyɪ súú kwil tɔ́wû tùkè-ǹtãn
ànɛ̂ wɑ̃̀l yey sɔkɔ. À kyɪ yãm tãn, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ yɪ̃́tũbi, ànɛ̂ gbáhkɪ̀ núkú
névye tɛ̃ pɔ ásɔ̃̂.
22 Képah náh, tɔ̃̀npɪ ǹ syɪ pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, wǎh nɛ̂ yo, páh kè pɪ,
tɛ́ tɛ̃-ǹtɑ̃̀n túkù-á tɔ̃ mɛ.
23 Kǎh pɪ sɛ̃́, yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à kyɪ wɛ̃̌-ǹgbnɔ yey, ànɛ̂ névye
fwɔ́rínkɔ̃-ńtɑ̃̂n sɔkɔ, à kyɪ névye kãhlɪ tɛ̃ pɔ, pé wɔ̀kɔ̀ kɔ̃ kè yuku.
24 Páh kélɛ n yo pé tyí nɛ: nónó-á sɔ̃̀ yénɔ́lɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé yɔ̃ke
dɔ n yah n pi.»

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

25 Képah náh, Yesu-á n sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. À mɛ ǹ yah vi, tɛ́
yo pé tyí:
26 «Nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń tyí náh nɔ kal ǹ tyí ǹ súlɛ, ànɛ̂ ǹ yṹnɛ, ànɛ̂ ǹ
kyɪlɛ, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npɪ̀lɛ ànɛ̂ ǹ yṹnpyelɛ, à tahlɪ ǹ gblɔ̃̌y tɔ tyí, tɛ̃̀ náh fɛ̃ n pɪ
n pi ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ.
27 Névi nɛ̂ náh ǹ syɪ syɪ dahnɪ twah, à ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃̀ náh fɛ̃ n pɪ n pi ńmɔ
tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ. *
28 Ǹtɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃̀ kɪ n yah n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɔ́-ńsahlɛ, nɛ́ à náh tɛ̃,
à ké gbɔ̃̀ wilki kɔ̃ yah, tɛ́ kè yah n pi, ǹ pɔ́-à kɪ n yɪ̃nɛ n pi ké mɔ́nsyɪ̀nɔ́lɛ?
29 Nɛ́ tɛ̃̀ náh képah pɪ, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki, tɛ́ tɛ̃̀ kwlɔ ké mɔ́nsyɪ̀nɔ́ tyí,
no-à kè wɛ, pè kɪ tyah kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko,

* **14:27** 14.27 - Dahnɪ twáhnɔ́ n wɛ̃̌kɪ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃̌nɛ Yesu tyí kɔ̃̌lɛ.

30 tɛ́ kı n yo nɛ, pè yah dɩ́ yɔ́lɛ, à wɔ̀kɔ̀ mɔ tyah mɔ, tɛ́ à náh tɛ̃ wɛ kè syi.

31 Sɛ̃ ó ye tɔ̃, yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂ tɛ̃ kı n yuku mɛ́kı̀ fwó-ńsah ǹ ní-ò yɔ̃̀tɛ̃nɛ, nɛ́ à náh tɛ̃ ǹ fɔkɔ mɔ n yah n pi, wàh kı fɛ̃ kyı mɛ́fwóbé nɛ́pı̂ kèyõ kwlɔ́lɛ ǹ fwó-ò swah n pi, nɛ̂-á mɛ ǹnɛ n yohnı mɛ́fwóbé kèyõ gbãmnɛ?

32 Wàh pı̃ nɛ, pé náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à kı ǹ ní-ò sah fíı́, tɛ́ kı níri̍ pı́-ò tɛkı mɔ kı mɛ́kı̀ yálnmɔnɔ yah kɔ̃ ǹ tyı́.

33 Sɛ̃ ó ye, nɛ̂-à ǹ gbɑ̃̀n yı̂ pól wɛ́nyɛ̀-ǹkɛ̃̂nɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ n pı n pi ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ.»

Káh n pı yõre kɛ̃́nɛ

34 «Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Ǹtɛ, ké dêndên-à wal, sɔ̃́ mɛ kè kı tɔ̃ fɛ̃ pı dêndên?

35 Kàh pı sɛ̃, kè náh fɛ̃ sétáh tyı́ pɛkı, ké náh se tɔ̃ fɛ̃ n pı pilɛ. Képah ye, kè n milki kégbɔ́. Níkí-à mɛ nɛ̂ tyı́ noh noh tɛ̃̀nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»

15

Képɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmı̀rkı̀lɛ

1 Mɔ́rí syı́pú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kı̀ kó-ńkɛ̃̂pú pól sɔ̃̀ n pɔ n pɔ Yesu tnɔ̂ ǹ wɛy noh yı̃nnɛ.

2 Képah tɛ̃̀nɛ, Farisiyɛ̃nɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́pú Yesu tyı́lɛ n plɔ n yɑ̃h nɛ, dɩ́ mɛ̀-á mɛ tyı́pêl pı́púlɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ mɛ n yõ pélɛ ńtɛ̃̀nɛ.

3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yɑ̃h pé tyı́:

4 «Képyɛ́nı̀ lèkwɛ̃̀-à mɛ yépi sɔkɔ yɔ́ tyı́, tɛ́ núkú mɔ pu sé sɔkɔ, tɛ̃ náh sé tı́kı́yɛ̃́h pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ kwɑ̃̌ryɑ̃h nɔ́pi sah n pi gbɑ̃n sɔkɔ, tɛ́ kyı mɔ́npunɔ mɛ̀ soh kɔ̃, à syi kyı à wɛ n pi di?

5 Tɛ́, wàh à wɛ, nı̀vı̀ tɛ̃ tyı́, ǎ à twah ǹ gbɛ̃̀nkɑ̃̀l yõ ǹ syı.

6 Wàh ǹ syı pɔ gbô, ǎ ǹ kódíbí, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃̀pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n yo pé tyı́ nɛ ńkɛ̃̀, pé képɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ pu, páh à wɛ tɛ̃. Képah-á, pè pɔ pé nı̀vı̀ pı.»

7 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyı́: sɛ̃̀ ó ye, tyı́pêl pı́-ò nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃̀kı̀ tɛ̃, nı̀vı̀ kı pı Liyel fɔ̃́ kı kal nɛ́pı̂ tı́kı́yɛ̃́h pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ kwɑ̃̌ryɑ̃h nɔ́pi tyı́lɛ, pépi nɔ́nɔ́-á nɛ ńkɛ̃̀, páh mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Liyel wɛ̃̀kı̀ tɛ̃̀nɔ́ yétɔ̂ náh tɔ̃ mɛ pé tyı́.»

Pɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmı̀rkı̀lɛ

8 Yesu tɔ̃ yo pé tyı́: «Pɔ́ plɔ́ gbɑ̃m-à mɛ sê yɔ́ tyı́, tɛ́ sé sɔkɔ núkú mɔ pu, à náh fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ yal, à kè gbah soh kɔ̃, à syi kyı kè wɛ n pi di?

9 Tɛ́ wàh kè wɛ, ǎ ǹ kósyɔ́, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃̀pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n yo pé tyı́ nɛ ńkɛ̃̀, pé pɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ pu, páh kè wɛ. Képah-á, pè pɔ pé nı̀vı̀ pı.»

10 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyı́: sɛ̃̀ ó ye, tyı́pêl pı́-ò nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃̀kı̀ tɛ̃, yı̃̂nyõ tɛ̃ntõnè kı nı̀vı̀lɛ n pı.»

Pı̂dɩ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmı̀rkı̀lɛ

11 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyı́: «Dı̃npı̀ nɛ́pı̂ nímí lésõ mɛ dɩ́ yɔ́ tyı́.

12 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, gbɛ̃̌ tɛ̃ yo ǹ sú tyı́ nɛ, pé bɔ̌, ǹ gbɛ̃̌kı sɔkɔ, nɛ̂-á pé wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ, à kélɛ pé kɔ̃. Wɑ̃̌h yo sɛ̃̀, ǹ sú mɛ ǹ tahrı dibi pè kɔ̃.

13 Sèpı̃̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbɛ̃̆ tɛ̃ ǹ tyı́ yãm, tɛ́ ǹ pɔ́ tɔkɔ sɔkɔ kwil fı́ı́
yɔ́ sɔkɔ. Ȁ kyı sè pı karkı tyı́wȁn yõ.
14 Wăh ǹ pɔ́ pól pı karkı tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, kwɛ́npékè yɔ́ de kénɛ kwil. Képah
sɔkɔ, yãm à tɛ̃.
15 Kăh pı sɛ̃́, à kyı tȍ yah kõ kénɛ kwil nɛy yɔ́ tyı́. Tɛ̃ mɛ̀ à tɛkı mɔ ǹ
swãh, ǹ sel syıkı yı̃nnɛ.
16 Ǻ sel yõkelɛ n yah yèwannɛ, ǹtɛ nɛy náh ǹnɛ n kõ kélɛ.
17 Képah sɔkɔ, ǹ yı̃́-á pɔ yıkı, à tyah n sõ nɛ, pé bɔ̃̆ tyı́ yõke-á mɛ dò, ǹ
tȍnpıbı pól mɛ n yõ n kwlɔ n sah. Ǹtɛ, péwɔ-á ásȍ kwɛkı n ko.
18 Ǹkɛ̃́, páh kı sɔkɔ pé bɔ̃̆ tyı́, tɛ́ kı yo ǹ tyı́ nɛ, pé bɔ̃̆, páh pı de Liyel tyı́,
tɛ́ pı de ǹ tɔ tyı́.
19 Pé náh tõ yı̃nɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ. Ǹkɛ̃́, à pélɛ n tɛ̃ ǹ tȍnpı sɔ̃́.
20 Képah tɛ̃̆nɛ, à sɔkɔ ǹ sú tyı́. Wăh mɛ fı́ı́ ǹ sú gbôlɛ, ǹ sú à wɛ. Wăh à
wɛ sɛ̃́, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ to kyı à yohnı pɔrı tɛ̃.
21 Ǹ pı́dı̃́ mɛ yo ǹ tyı́ nɛ ńkɛ̃́, pé bɔ̃̆, páh pı de Liyel tyı́, tɛ́ pı de ǹ tɔ tyı́,
pé náh tõ yı̃nɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ.
22 Ǹtɛ, ǹ sú mɛ yo ǹ tȍnpıbı tyı́: ‹Fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ nɛ̂-á plɛ kal, yé kyı ké
tɔkɔ súú, yé pɔ mɔ à kõ. Yé gbȍngbɔ tȁhnı́ dyı à kõ, yé mó lékyêh dyı à
kõ.
23-24 Ǹ pı́dı̃́ nɛ̂-á yɔ̀, kè pı nɛ, à sɔ̃́ sȍ ku, tɛ́ tõ ǹ syı min wɛ. Ȁ lésõ mɔ
pu, tɛ́ à ye wɛ. Képah ye, nırı-á mɛ náhpı́kı̏ nɛ̂ sɔkɔ, yé ǹmɔ tɛ̃ n pɔ n ko
á nɛ n yõ, á mó nɛ n syah nı̀vı̀lɛ.› Képah tɛ̃̆ sɔkɔ, pè tyah syáh syáhnɔ́lɛ
nı̀vı̀ sɔkɔ.
25 Légbı̃́nɛ, ǹ pı́dı̃́ lékõní sȍ mɛ swãh sɔkɔ. Wăh ǹ syı n pi, tɛ́ nɔ de gbôlɛ,
à yı́mɔ́nı̀, ànɛ̂ yı́nɔ́ yı̃́npɔ̃́ noh.
26 Ȁ tȍnpı yɔ́ ye piki yah, tir nɛ̂-á n pı.
27 Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, ǹ gbɛ̃̆ndı̃́-á pɔ de ǹ lènɔlɛ, képah-á nırı-á mɛ
náhpı́kı̏ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ sú mɛ à tɛ̃ ko.
28 Képah tɛ̃̆nɛ, nɛ́nkyı́ mɛ̀ fɔkɔ vyãh, à yahle dénɔ́lɛ gbô. Ǹ sú mɛ wil nɛ,
pé à ni à de.
29 Képah sɔkɔ, à yo ǹ sú tyı́ nɛ, à yah, ké ye náhnáh-á yɔ̀, tɛ́ pé mɛ ǹ tȍlɛ
n pı. Pé náh ǹ yɔ́ré yahle yah. Ǹtɛ, à náh pȕképir ńtɛ̃ fyé tɛ̃ pé kõ yah, pé
syi ko syáh syah pé kódı́bı́lɛ.
30 Tɛ́ ǹ pı́dı̃́ mɛ̀ wɔ-á pɔ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ tahrı pı karkı syɔ́ fɔ̀fı́nı̀ yõ, à náhpı́kı̏
ko ǹmɔ kõ.
31 Képah sɔkɔ, ǹ sú yo ǹ tyı́: ‹Ǹ pı́dı̃́, áwɔ mɛ kȕmm ń tnɔ̂, ń gbȁn yı̂
póllɛ, áwɔ tyı́ ye.
32 Ǻ gbɛ̃̆ndı̃́ nɛ̂-á yɔ̀, kè pı nɛ à sɔ̃́ sȍ ku, tɛ́ tõ ǹ syı min wɛ. Ǻ lésõ mɔ
pu, tɛ́ à ye wɛ. Képah ye, mé yı̃nɛ mɛ̀ syáh syah, mé nı̀vı̀ pı.›»

16

Liyellɛ ànɛ̂ pɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tȍ sȁhpú tyı́: «Tàh dı̃́ yɔ́ ye lésõ, à ǹnı̂ tɔkɔ sah
ǹ tahrı yõ, tɛ́ pè pɔ yo ǹ tyı́ nɛ, tɛ̃-á mɛ sélɛ n pı n karkı.

2 Ǹ yȍtɛ̃ dɪ̃́ mɛ à ye, tɛ́ yo ǹ tyɪ́ nɛ, pé náh mɛ tyɪ́péplɔlɛ n nohnɪ ǹ tyɪ́
sɔkɔ. Kǎh pɪ sɛ̃́, à náh tõ fɛ̃ n tɛ̃ n pi pé tahrɪ yõ. Képah-á, à ǹ tȍ pɪ dùkù
yah yo pé syah.
3 Képah sɔkɔ, tahrɪ yõ tɛ̃-ò dɪ̃́ mè mɛ yo ǹ gblɔ̌y tyɪ́ nɛ, pé yȍtɛ̃ dɪ̃́-á kɪ pé
yal n pi ǹ tahrɪ yõ. Sɔ̃́ se pé kɪ pɪ nɪ? Swãh tõ tõ tǎhkì náh se mɛ pé sɔkɔ.
Tɛ́, nínsyinɔ tɛ̃̌nɛ, ké sen-á mɛ pé sɔkɔ.
4 Ǹtɛ, páh pĩ, páh nɛ nɛ̂ pɪ n pi, tɛ́ névye kɪ pé tɛ̃́nɔ́ plɛ pé gbên sɔkɔ,
pàh pɔ pé fin mɔ pé tȍ.
5 Képah tɛ̃̌nɛ, à ǹ yȍtɛ̃ dɪ̃́ kmɔ nɛ́tãnnɛ n ye núkú núkúlɛ, tɛ́ nɛ́gben piki
yah nɛ, dan nɛ̂ se pé yȍtɛ̃ dɪ̃́ kɔ̃lɪlɛ ǹ yõ nɪ?
6 Ȁ mɛ nɛ, nɪrɪ pní yɪ̃́ lèkwɛ̌-á. Tahrɪ yõ tɛ̃-ò dɪ̃́ mɛ à syah nɛ, ǹ kɔ̃lɪ
sɛ́bɛ́y-á yò, à kõ n tɛ̃ súú, à wãrkɪ mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, nɪrɪ pní tikiníní pɔ́
gbãm-á.
7 Képah náh, à yo kèyǎh tyɪ́ nɛ, tɛ́ ǹmɔ-á dò, dan nɛ̂ se à yĩnɛ à kõ nɪ?
Ǹmɔ mɛ à syah nɛ, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nì yɪ̃́ lèkwɛ̌-á. Ȁ mɛ yo ǹmɔ tyɪ́ nɛ, ǹ
sɛ́bɛ́y-á yò, à wãrkɪ mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nì yɪ̃́ tɪ́kɪ́yɛ̃́h-á.
8 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ yȍtɛ̃ dɪ̃́ à sõ ké yah wɛ́npɪnɔ yĩnnɛ. Kègbɪ yõ, kèkõyɔ̃́
névye tyi yahlɛ n wɛ n pɪ pé wɛ̃ wrɔ́ lékɑ̃́mkãmnɛ, à kal kyòo sɔkɔ névyelɛ.»
9 Képah náh, Yesu tõ yo pé tyɪ́: «Ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyɪ́ nɛ: pɔ́lɛ,
gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh kwâh tɛ̃ wɔ ye kélɛ. Ǹtɛ, yé kélɛ kódíbí yah kõ. Kàh pópó pɔ n
knɛ, yé kɪ tɛ̃ plɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ tyah sɔkɔ.
10 Ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à pɪ nɛ́gbɪ́lɛ tir tyɪ̃́ĩ sɔkɔ, à kɪ pɪ nɛ́gbɪ́lɛ tir gblò tɔ sɔkɔ.
Tɛ́ nɛ̂-à yɪ̃́nvǐ pɪ tir tyɪ̃́ĩ sɔkɔ, à kɪ yɪ̃́nvǐ pɪ tir gblò tɔ sɔkɔ.
11 Képah ye, pɔ́ nɛ̂-á gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh kwâhlɛ, yâh pɪ́-ńkɛ̃̌nɛ nɛ́gblɔ́lɛ képah tyɪ́
sɔkɔ, nɛ̂ kɪ dahbɪ yé gbȍ yɪ̂nyõ tahrɪ kègbɪlɛ?
12 Tɛ́, yâh pɪ́-ńkɛ̃̌nɛ nɛ́gblɔ́lɛ nɛ́káhbɪ́ gbɑ̏n yɪ̂ tyɪ́ sɔkɔ, nɛ̂ kɪ yé yɛ̃̌ngbɛ̃́
tyɪ́nɔlɛ yé kõ?
13 Tȍnpɪ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tȍ kwrɔ n pɪ yȍtãm nɛ́pɪ̂ nímí tyɪ́. Ȁ kɪ núkú dyɔ
yɔ, tɛ́ kɪ nɔ ǹ ní-òlɛ, képah náh pɪ, à kɪ mɔ núkúlɛ, tɛ́ kɪ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃́
ó ye, yé náh fɛ̃ tȍ kwrɔ n mɔ n pɪ n pi, Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyɪ́.»

Nɪ̀vɪ̀nì wɛy sɑ̃́n ànɛ̂ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ

14 Képah sɔkɔ, pɔ́ tyɪ́-á nɔ Farisiyɛ̃nɔ tyɪ́ sɛ̃́, pépi-á wɛlɔ nɔ́pi pɔ́l noh, pè
tyah kɔ̃́lɛ Yesulɛ n ko.
15 Képah tɛ̃̌nɛ, à mɛ yo pé tyɪ́: «Yépilɛ, yě yé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɪ nɛ́gblɔ́lɛ
névye yah sɔkɔ. Ǹtɛ, Liyel yé nnɔlɛ n pnɛ. Ŋgbǒ névye-á tir nɛ̂nɛ n gbilki,
Liyel dɛ̂l ye képahlɛ dɛ́.
16 Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sȍ mɛ n mɔ n kõ
n yɪ̃́ĩ fɔ́ɔ́, à pɔ syɪ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyõ mɛ gbɪ̃́ tyɪ́. Tɛ́ à tɔkɔ légbɪ̃́ tyɪ́, nɪ̀vɪ̀nì
wɛy sɑ̃́n mɛ n yo Liyel tɔ̃rɪ́ tyɪ́ sɔkɔ, tɛ́ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ ye no pɔ́l kɪ n de
n pi ké sɔkɔ.
17 Ǹtɛ, yɪ̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɪ yal sé slɔ sɔkɔ sɛ́rɔɔ kal tir kyĩrɪ́ wȉlkȉnɔ́lɛ
Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ.

18 Sɔ̃-á kè yo nɛ, dɩ́ nɛ̂-à ǹ kyɩ wilki, tɛ́ ǹ syɩ kèyăh tɔkɔ, fɔ̀fínpɩ-á ǹnɛ.
Ȁnɛ̂, sê nɛ̂ pɛ-à à wilki, tɛ́ névi nɛ̂ à tɔkɔ, fɔ̀fínpɩ-á tɛ̃̀nɛ.»

Tàh dɩ́ ànɛ̂ Lasarɩ tyîpínìnɛ

19 «Tàh dɩ́ yɔ́ lésõ mɛ, à fwɔ̀tǎhnì dɛ́nkɔ́kɔ́nìnɛ n mɔ, tɛ́ kwɑ̃́nkwɑ̃́n yélɛ
n yõ sõmɛsɔ̃́, mɛ nìvìlɛ n pɩ.
20 Tɛ́ yɑ̃m nɛy yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Lasarɩlɛ. Ȁ sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ tàh dɩ́ mɛ̀
gbô yah. Ǹ wil pól sɔ̃̀ mɛ níynɛ.
21 Ȁ sɔ̃̀ ńkɛ̃̄nɛ nɛ mɛ ké tyí nɛ, pé yɛ̃́nmîrnnɛ n tõ n yõ, tàh dɩ́-á nónónɛ
n yõ n kwɛ. Ǹtɛ, pɑ̃hlɔ ye sɔ̃̀ n dɔ ǹ níynɛ.
22 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, yɑ̃m nɛy mɛ̀ ku, yɩ̃̂nyõ tɛ̃̄ntõnè mɛ yuku ǹnɛ Abrahmɩ tnɔ̂. Tàh
dɩ́ tɔ mɛ ku, pè kɔ̃ pè yɩ̃.
23 Ǹtɛ, wǎh kyɩ lékɔ́kwíl sɔkɔ, à kyɩ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ. Wǎh ǹ yah yɔ̃ yah, à
Abrahmɩ wɛ fɩ́ɩ́ sɔkɔ, Lasarɩlɛ ǹ gbɔ̀pɔ.
24 Képah sɔkɔ, à ye yah fléyy nɛ, pé sú Abrahmɩ, ńkɛ̃̄ páh mɛ n kwlɔ
képékèyɔ̂ nyàh mɛ̀ sɔkɔ. Képah-á, à pé yɑ̃m yah, à mó Lasarɩ tɛkɩ mɔ, à
pɔ ǹ kèngbɔ vyɑ̃h dahbɩ wilki ni sɔkɔ, à sah pé nɛ́npɔ́rí yõ kè kɔ̃ kè vɩ.
25 Ǹtɛ, Abrahmɩ mɛ yo ǹ tyí: ‹Ǹmɔ pi, á dyɔ to n kõ nɛ, wáh yèvɩnɩ wɛ
sɔkɔ, wáh sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ gbɩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ Lasarɩ wɔ mɛ yèvyɑ̃hrɩ wɛ. Ǹtɛ
núkúnúkú, ǹmɔ mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ, tɛ́ áwɔ mɛ yèvyɑ̃hrɩ sɔkɔ.
26 Ȁ wil képah sɔkɔ, pwɑ̃̀h ǹgbɛ̃ mɛ yépi ànɛ̂ ápi wrɔ́. Képah yɩ̃nnɛ, ásɔ̃̂
névye nónó-á mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ yé tyí, pè káh tɛ̃ wɛ, ànɛ̂ nɛ́npɔ́ névye
nónó-á mɛ ké tyí nɛ, pé pɔ ápi tyí, pé tɔ káh fɛ̃ tɛ̃.›
27-28 Képah sɔkɔ, tàh dɩ́ mɛ à syah nɛ, pé sú Abrahmɩ, kàh pɩ sɛ̃́, yṹnpyé
nɛ́pɩ̂ kwâl-á mɛ pé tyí, páh ǹnɛ n ni, à Lasarɩ tɛkɩ mɔ pé sú kéte sɔkɔ, à
kyɩ kè yo sah pé tyí, pé tɔ káh pɔ de yèvyɑ̃hrɩ tɛ̃-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ.
29 Abrahmɩ mó yo ǹ tyí: ‹Moyisi tyi sàhnɔ́, ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ
mɛ pé tyí. Pè sépi tyíyónɔ́lɛ n pɩ!›
30 Wǎh yo sɛ̃́, dɩ́ mɛ̀ tɔ̃ à syah nɛ, képah náh n yɩ̃nɛ n pi, pé sú Abrahmɩ.
Ǹtɛ, névi-à kɩ wil lékyɩ̂ sɔkɔ, à kyɩ yo pé tyí, pǎh kɩ Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃.
31 Képah tɛ̃̀nɛ, Abrahmɩ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí: ‹Pàh kɩ yahle Moyisi ànɛ̂ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, névi-à sɔ̃ wil lékɔ́kwíl à pɔ kèkõyɔ̃́, à kyɩ yo
pé tyí, pè náh n sɛ̃ n pi ké yõ tɔ̃ ńtɔ̃.›

17

Tyîpékèlɛ ànɛ̂ ké yɔ̃̌nmɔnɔlɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Tyi nónó-á névilɛ n mɔ tyípékè
pínɔ́ sɔkɔ, sépi náh fɛ̃ n yɛ wɛ́nɔ́lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂ tyí-á ké yõ wil, yèvyɑ̃hrɩ
mɛ tɛ̃̀ yõ.
2 Kè kɩ sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ kal, pàh yínɔ́nan toh tɛ̃̀ yègbɩ, tɛ́ à min dah mɔ pnɛ yɔ
sɔkɔ à kɔ̃ à káh pɔ ńmɔ yõ sɛ̃́-ò tyɩ̃́ɩ̃ yɔ́ ńtɛ̃ dah mɔ tyípékè sɔkɔ.
3 Yé yé gblɔ̃̌y tɛ̃ dɛ́!
Ȁ yṹnpi-à pɩ de á tyí, wɛkɩ ǹ yõ! Wàh ké nàhnpɩ̃ gbo, kè yõ mɔ à kɔ̃.

4 Ànɛ̂ wàh pɩ de á tyí gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ gbɩ̀̃yɩ̀̃kɩ̀ núkú sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syɩ
n yo n pɔ á tyí fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ nɛ, páh mɛ ké nàhnpɩ̃nɛ n gbo, sélɛ n
yɔ̃ n mɔ ǹ tyí.»

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃́ntõbe à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, à wãn mɔ pépi Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ yõ.
6 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo pé tyí: «Gbɩ tɛ̃ yõ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à sɔ̃̀ mɛ tyɩ̃́ɩ̃ ǹsɔ̃,
mútárdɩ̀ pi fyé sɔ̃, yé náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yo sènsóké mɛ̀ tyí nɛ ńkɛ̃, kè ké gblɔ̌y
viki kyɩ sõ pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè náhkɩ kè pɩ yé yóré yõ.»

Tɔ̃̀npɩ tɔ̃̀-á nɛ̂nɛ

7 Képah náh, Yesu yo pé tyí: «Tɔ̃npɩ yɔ́-à mɛ á tyí, mɛ á swãhlɛ n wɔ,
képah náh pɩ, á yípɛ̂ynɛ n fɛ̃... wàh wil swãh, à pɔ n de á wɛ, á se kɩ yo ǹ
tyí nɛ, à sal n pɔ yõke yõ?
8 Á náh pyě tõ n yo n pi ǹ tyí nɛ, à áwɔ yõke ǹgbò pɩ, képah náh, à mó
flɔ yísyɔ́ mɔ pɔ, á ǹnɛ n tõ á yõke yõ gbɩ̃́nɛ, tɛ́ képah náh, à mó pyě pɔ yõ,
à mó wɔ di?
9 Tɛ́ tɔ̃̀npɩ mɛ̀-á ǹ tɔ̃̀ pɩ ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ, á se kɩ ǹ yɩ̃́ngbí yo? Ǹ pɩ pɩ tɔ̃̀ ó náh
à pɩ di?
10 Képah núkú ó ye yépi tɔ tyí: Tyi nónó-á yah kɔ̃ yé tyí, yâh sè pɩ tɛ, yé
yo nɛ, tɔ̃̀npɩbɩ ó-á yélɛ. Yáh sɔ̃̀ yɩ̃nɛ yè nɛ̂ pɩ, képah ó-á yé pɩ.»

Yesu tótãm nɛ́pɩ̃̂ gbãm dɛ mɔ

11 Yesu-á sɔ̃̀ mɛ n yuku Yerusalɛmɩ, à syɔ̃ sɔkɔ Samarɩ ànɛ̂ Kalile gbàh
yõ.
12 Wǎh kyɩ n de kwílpír yɔ́ sɔkɔ, díbí tótãm nɛ́pɩ̃̂ gbãm yísyɔ́ pɔ à yohnɩ.
Pè sɔ̃̀ mɛ yɩ̃n fíí,
13 tɛ́ tyah n yo n mɔ ǹ tyí yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃ Yesu, à pé yãm
yah.
14 Wǎh pè wɛ sɛ̃, à yo pé tyí nɛ, pè kyɩ pé gblɔ̌ynɛ sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm
wɛ̃kɩ. Pǎh képah noh sɛ̃, tɛ́ wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃ n yuku, pè dɛ.
15 Pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kè wɛ à dɛ sɛ̃, à ǹ syɩ Liyel yɩ̃n gbilki pɔ Yesu tnɔ̂
yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
16 À pɔ kɔ kwɩ̃nki ǹ yah di sétáh Yesu yah, à wɛkɩ ǹ tyí. Tɛ́ kénɛ dɩ̃́nɛ,
Samarɩ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
17 Yesu-á à wɛ sɛ̃, à nɛ: «Nɛ́pɩ̃̂ gbãm nɔ́pi pól náh dɛ di? Ǹtɛ, kwǎryãh
nɔ́pi tɛ́lɔ́-á dò, pépi ńyãh?
18 Nɛy náh wɛ pépi sɔkɔ à ǹ syɩ pɔ wɛkɩ Liyel tyí, à wil nɛ́kɑ̃̂h mɛ̀ tyí
sɔkɔ kɛ̀?»
19 Tɛ́ mɛ ǹ syɩ yo kénɛ dɩ̃́ tyí: «Yuku n nɛ n yuku! Á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ǹ pwah
mɔ.»

Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyílɛ

20 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ Yesu piki yah nɛ, gbɩ̃́ nɛ̂ se Liyel tɔ̃́rí kɩ n pɔ n
pi nɩ? À mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃́rí náh n pɔ n pi kwâh yɔ́ sɔ̃ nɛ̂-á n wɛ yɩ̃́nɛ.

21 Ànɛ̂ tɔ̃, nɛy náh n yo n pi nɛ, kè wɛ yɔ̀, képah náh pɩ, kè wɛ yàhàh.
Ǹtɛ, yé pĩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yé wrɔ́.»
22 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Sɔ̃́ yɔ́ mɛ n pi, Névi Pi wɛ dékè
kɩ mɛ yé tɛ̃, tɛ́ yé náh à wɛ n pi.
23 Pè kɩ yé syah nɛ, wǎh yɔ̀, képah náh pɩ, wǎh yàhàh. Ǹtɛ, yé káh n kyɩ,
yé káh nɛ n sal.
24 Sɔ̃-á pṹ̀ n yĩkiri yǎ̃l, à tɔkɔ yĩ̂nyõ yah yɔ́ tyí, à kyɩ syɩ ké yah yɔ́ tyí,
sɛ̃́ntɛ̃ ye Névi Pi pɔ́nɔ́ kɩ pɩ.
25 Ǹtɛ, Névi Pi ǹgbò yĩnɛ à yèvyɑ̃hrɩ pɩ náhnáh, ànɛ̂ kwɛy gbĩ névye mó
à yahle.
26 Kǎh pɩ sɔ̃ ǹgbòlɛ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃ tɔ ye kɩ pɩ Névi Pi syínpɔ gbĩ́nɛ.
27 Névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, tɛ́ mɛ n de pɛbɩ tyí
fɔ́ɔ́, à pɔ syɩ sɔ̃́ nɛ̂-á Nowe de krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, pṹnpɑ̃́hkì
pɩ, ni pé pól yõ.*
28 Ànɛ̂, kè kɩ pɩ, kǎh pɩ sɔ̃ ǹgbòlɛ Lɔtɩ gbĩ tɔ sɔkɔ: Névye lésõ mɛ n yõ,
tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ yíidwénènɛ n dwe, tɛ́ mɛ yíyɑ̃̌mnɛ n yɑ̃m, tɛ́ mɛ swɑ̃hlɛ
n tõ, tɛ́ mɛ vìlɛ n mɔ.
29 Ǹtɛ, Lɔtɩ-á wil sɔ̃́ nɛ̂nɛ Sodɔmɩ sɔkɔ, Liyel nyàh lépɔ̃̂ ànɛ̂ nyàh lépúkú
tiki mɔ pé yõ pṹ̀ sɔ̃ n pɩ, à pé sukɛ ko.
30 Sɛ̃́ntɛ̃ ó ye kè kɩ pɩ n sɔkɔ n pi Névi Pi syínpɔ sɔ̃́lɛ.
31 Ké lésõ-à pɔ, névi nɛ̂ wɛ gbɛ̃́ntĩ̂n yõ, tɛ́ vyɔ́ mɛ tɛ̃ tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à káh
nɛ, páh n tiki n yuku sé tɔ́kɔ́-ńsah. Tɛ́ nɛ̂ tɔ-à mɛ swɑ̃h sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ,
páh pélɛ n syɩ n yuku gbô.
32 Yé yé dyɔ to kõ Lɔtɩ kyɩ tyílɛ kè![†]
33 Sɛ̃ ye, nɛ̂-à nɛ, páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ tɛkɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ nɛ̂-à
tɛkɩ ǹ min sɔkɔ, tɛ̃ wɔ min kɩ pwah.
34 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kénɛ lékɑ̃̂hnɛ, nɛ́pĩ̂ nímí kɩ mɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh núkú
yõ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
35 Syɔ́ nɛ́pĩ̂ nímí kɩ mɛ yĩ̂lɛ n nɔ wɛ̃ tyí, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
[
36 Díbí nɛ́pĩ̂ nímí kɩ mɛ swɑ̃h núkú sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ
wũ.]»
37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ńyɑ̃h sɔkɔ se képah kɩ
n pɩ n pi nɩ? À mɛ yo pé tyí: «Kókè-à mɛ ńyɑ̃h, nénpɔ́ sɔkɔ náh ǹkyɔ̀nkyɔ̀nì
wɛ̃ tuke n mɔ di?»

18

Nĩrĩ̂ sɔkɔ gbáhntɛ̃nɔlɛ

1 Képah náh, Yesu sèmĩ̀rkĩ̀ yɔ́ yɑ̃h ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, à pè wɛ̃kɩ nɛ, pǎh yĩnɛ
pè níriĺɛ n pɩ kṹmm wílkúnĩ̀ kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ.
2 À nɛ: «Tukey tùkè-ò dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, à náh Liyel yah tíkílɛ
n pɩ, à náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye yõ.

---

* **17:27** 17.26-27 Yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 6.9 - 7.24 sɔkɔ. † **17:32** 17.32 - Liyel-á Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩlɛ n sukɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à Lɔtɩpi wilki ké sɔkɔ, tɛ́ nɛ, pè nɛ n to, pè káh vi yah. Tɛ́ Lɔtɩ kyɩ-á vi yah, à pɩ pnɛ kènpĩnnɛ. Yah n tɛ Tyàhnɔ́ 19.26 sɔkɔ.

[3] Tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ kénɛ kwil sɔkɔ. Ǹmɔ sɔ̏ mɛ n yo n pɔ ǹ tyí gbı̋mɛgbı̋ nɛ, nɛ̂-á mɛ péwɔ ànɛ̂ pé fwó-ò wrɔ́, à kè tɔ̃ sah pé kɔ̃.
[4] Ǹtɛ, kè pɩ di mónɔ́lɛ, tɛ́ dı̋ náh sɔ̏ mɛ fɛ̃ syi. Képah náh, à pɔ yo n gblɔ̌y tyí nɛ, gbɩ tɛ̃ wɔ-á, pé náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, pé náh yɔ̏yénnɛ n sah névye yɔ̃.
[5] Ǹtɛ, pɛ́kúsè mɛ̀-á mɛ pé gblɔ́lɛ n vyãh n pɔ, páh kɩ ǹ tir mɛ̀ yah wah à kɔ̃, pé yah mó vɩ.»
[6] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á képah yãh tɛ, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé tukey tùkè-ò dı̋ mɛ̀ wɛy noh kɛ̀, ǹmɔ nɛ̂-á fı̏n yɔ̋-òlɛ.
[7] Ǹtɛ Liyel wɔ-á nónó yah tɔkɔ, tɛ́ pè mɛ ǹnɛ n ye n gbo lékâh ké gbı̏ntɔ̃, à náh pé tyi yah wah pè kɔ̃ n pi di? Á se kɩ mo pé yòhnı̀nmɔ-ńsah?
[8] Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wăh kɩ pé tyi yah wah pè kɔ̃ súú. Ǹtɛ, Névi Pi-à sɔ̋ nɛ̂nɛ pɔ sétáh yɔ̃, à se kɩ pɔ Liyel yɔ̃ sɛ̋nɔ́ wɛ?»

Sèmı̀rkı̀ nɛ̂-á yãh Farisiyɛ̃ ànɛ̂ mɔ́rí syî-ò tyí sɔkɔ

[9] Névye nónó-á sɔ̏ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n yah nɛ ńkɛ̃, páh mɛ nɛ́gbɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ mɛ tɛ́lɔ́lɛ n yilɔ, Yesu sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh pépi tyí sɔkɔ nɛ:
[10] «Díbí nɛ́pı̂ nímí yísyɔ́ sɔ̏ kyɩ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ, à kyɩ Liyel ni. Nɛ́núkùlɛ, Farisiyɛ̃ ye sɔ̏ ǹnɛ, tɛ́ ní-òlɛ, mɔ́rí syí-òlɛ.
[11] Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃ mɛ̀ mɛ yuku yı̃n, à Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, mɛ n yo nɛ, èè Liyel, páh n wɛkɩ ǹ tyí, wăh sɔ̋npí péwɔ pɩ pé gblɔ̌y. Pé náh mɛ no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á yı̋púlɛ, ànɛ̂ tyítúkúnı̀ pípúlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkı̀ pípúlɛ. Páh n wɛkɩ ǹ tyí, pé náh sɔ̋npílɛ mɛ mɔ́rí syí-ò mɛ̀ sɔ̃.
[12] Péwɔ-á níkı̀lɛ n tɛ̃ sèpı̏n nínı̀ yòh núkú wrɔ́. Páh pé gbȁn yı̂ wɛ́nɔ́ gbãm-ònɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃.
[13] Ǹtɛ mɔ́rí syí-ò wɔ mó sɔ̏ mɛ yı̃n tɛ̃ fíí, à náh fɛ̃ syi ǹ yah ńtɛ̃ yɔ̃ yı̂nyɔ̃. Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̏lɛ n sah ǹ nı̀vɔ sɔkɔ mɛ n yo nɛ: ‹Liyel, ń yãm yah, ńmɔ nɛ̂-á tyípékè pí-òlɛ.›»
[14] Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dı̋ mɛ̀ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah, wăh ǹ syɩ n yuku ǹ tı̏nnɛ gbı̋ nɛ̂nɛ. Tɛ́ Farisiyɛ̃ wɔ náh sɛ̋nkɔ̃ wɛ. Gbɩ yɔ̃, névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n gbilki, à kɩ tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ, tɛ̃ wɔ kɩ mó dɔkɔ mɔ.»

Yesu sãm mɔ wɛ̋npı̀ yrɔ̃ sɔkɔ

[15] Névye sɔ̏ mɛ n pɔ n pɔ wɛ̋npı̀ yrɔ̃ tɔlɛ Yesu tyí nɛ, à tũ pé tyí. Ǹ tɔ̏ sa̋hpú-á képah wɛ, pè tyah dírílɛ n kɔ̃ pé yɔ̃.
[16] Ǹtɛ, Yesu mɛ wɛ̋npı̀ kɔ̃ pè nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ nɛ: «Nónó dùkù-á mɛ wɛ̋npı̀ nɔ́pi sɔ̃, Liyel tɔ̋rílɛ, pépi tyí ye. Képah ye, yé yɛ wɛ̋npı̀ kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kɔ̃.
[17] Gbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: névi nɛ̂-à Liyel tɔ̋rí fɛ̃nsyi-ńkɛ̃nɛ wɛ̋npir tyí kɔ̃lɛ, à náh n wɛ n de n pi ké sɔkɔ póllɛ.»

Kèkɔ̃yɔ̋ tahrɩ yahle, ǹ tɛ́ n wɛ n de yı̂nyɔ̃ tɔ̋rí sɔkɔ

[18] Képah náh, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ yɔ́ Yesu piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se yı̃nɛ pé pɩ sɔ̃, pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ?

19 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ á ńnɛ n ye ‹pèpɛynɛ›? Pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃
náh mɛ, nɛ́ Liyel ó náh.
20 Á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pĩ kɛ̀, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Káh fɔ̀fíkì pɩ, káh nɛ́kókè
mɔ, káh yĩbe yĩ, káh mìnì sah á ní-ò yõ, á sú ànɛ̂ á yṹnɛ n tɛ̃ plɛ.›»
21 Wǎh yo sɛ̃, dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ fɔ́ɔ́, pé wɛ̃́npir
gbɩ̃́ dùkùlɛ.
22 Yesu-á képah noh sɛ̃, à yo ǹ tyí: «Tyínúkú ó tõ yah kwlɔ á tyí: Gbɛ̃̀n
yɩ̂ nónó pól-á mɛ á tyí, kyɩ sè yãm, ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yãm tãn kõ, ǹ tɛ́ n pɔ
ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. Képah sɔkɔ, á kɩ Liyel fɔ̃́ tahrɩ wɛ.»
23 Tɛ́ dɩ̃́ tahrɩ-á sɔ̃̀ kah tnɔ sɛ̃, képah ye, wǎh wɛy mɛ̀ noh, ǹ yah kwɔ
yɩkɩ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu-á ǹ yah wɛ kè kwɔ sɛ̃, à nɛ, tahbɩ dénɔ́-á mɛ tah
Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ dɛ́!
25 Ǹkɛ̃, yɛ̃̀hmíkì dénwɩ̃̀lnɔ́lɛ sèndi pwɛ̃̀h sɔkɔ, képah ńtɛ̃-á kɩ fàhfàh kal
tàh dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.
26 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pè nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ
mó fɛ̃ pwah nɩ?
27 À mɛ yo pé tyí: «Névi náh fɛ̃ tir nɛ̂ pɩ n pi, Liyel kɩ fɛ̃ képah pɩ.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pépi tɛ̃ wɔlɛ, páh pé yɛ̃́ngbɛ̃ yɩ̂ sah, tɛ́ ǹmɔ
sɔ̃̀ tɛ̃.
29 Yesu mɛ yo pé tyí: «Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ: névi
nɛ̂-à Liyel tɔ̃́rí yĩnnɛ ǹ kéte sah, képah náh pɩ, ǹ kyɩlɛ, képah náh pɩ, ǹ
yṹnpyélɛ, képah náh pɩ, ǹ tyí névyelɛ, képah náh pɩ, ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ,
30 tɛ̃ kɩ pé lékan wɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ
ńsɔ̂nɛ.»

Yesu tõ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ min syínwɛnɔ tyí yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

31 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Á
wɛ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á lésõ tyi nónó pól
wãrkɩ sah Névi Pi tyí sɔkɔ, sè kɩ n pɩ n tũ n pi.
32 Pè kɩ à dahbɩ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃pú gbɔ̃̀. Pè kɩ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, kɩ ǹnɛ gbyɔ, tɛ́
kɩ n sĩn n mɔ ǹ yõ.
33 Pè kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ, ké sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ ǹ syɩ min
sãn wɛ.»
34 Ǹtɛ, Yesu wɛy mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ wɛ́npɩ̌llɛ pé tyí. Képah ye pè náh ké syíkí-ńsah
pĩ.

Yesu yɩ̃́tṹ yɔ́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á de n tɛ Yeriko kwillɛ yúkɛy, yɩ̃́tṹ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃ntɛ̃̌nɔ́lɛ
wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, mɛ n ni n syi.
36 Wǎh tówû sókɔ́nɔ́ yɩ̃́ noh, à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se nɩ?
37 Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtɩ Yesu-á pɔ n sɔkɔ.
38 Képah tɛ̃nɛ, à tyah n yo n mɔ léyy nɛ, Yesu, Davidi Pídɩ̃́, à pé yãm yah.
39 Tɛ́ nónó-á mɛ n kɔ yah tɩ̃̀nnɛ, pépi sɔ̃̀ mɛ dírílɛ n kõ ǹ yõ nɛ, à ǹ vyãh
vike. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ sɔ̃̀ mɛ n tõ n gbah n yo n mɔ nɛ ńkɛ̃, Davidi Pídɩ̃́, à pé
yãm yah.

40 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yĩn, té nɛ, pè pɔ ǹnɛ. Wăh nɔ de, Yesu mɛ à piki
yah:
41 «Tir nɛ̂ mɛ á mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ á tyí?» Dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, à
kè pɩ, pé fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.
42 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yɩ̃́ ye yɩkɩ mɔ! Á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.»
43 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yɩ̃́ núkú yɩkɩ mɔ, té à mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, à Liyellɛ n gbilki.
No pól-á képah wɛ sɛ̃́, pé tɔ tyah Liyellɛ n gbilki.

19

Yesu ànɛ̂ Nsasyɩlɛ

1 Yesu-á de Yeriko kwil, à sɔ̃̀ mɛ n kah ké sɔkɔ,
2 tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwil, pè n ye Nsasyɩlɛ. Mɔ́rí syípú yɔ̃̀tãm sɔkɔ yɔ́
ye sɔ̃̀ ǹnɛ, tɛ́ à pɩ tàhlɛ.
3 À sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé Yesu wɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ-á pɩ
nɛ́túkúrí nɛynɛ, tɔ́wû tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à náh sɔ̃̀ fɛ̃ à wɛ n pi.
4 Kăh pɩ sɛ̃́, à to yuku yah tɩ̃̀nnɛ, à kyɩ dɔkɔ séswɔ̂ yɔ́ sɔkɔ Yesu wɛ yĩnnɛ.
Tɛ́ à kɩ sɔ̃̀ pɔ n sɔkɔ n pi nɛ́npɔ́.
5 Yesu-á yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ yah yɔ̃ tɛ́ yo Nsasyɩ tyí nɛ ńkɛ̃́, à tiki súú
Nsasyɩ, páh yĩnɛ pé twah ǹ kéte sɔkɔ kwɛynɛ.
6 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsasyɩ núkú tiki súú, à kyɩ Yesu tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ tɩ̃̀nnɛ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ.
7 Névye-á képah wɛ sɛ̃́, pé pól tyah ǹ tyílɛ n plɔ n yăh nɛ, tyípêl pí-ò tyí-á
à kyɩ twah yɔ̀ dɛ́!
8 Ǹtɛ, Nsasyɩ mɛ nɔ de Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à noh pé tyí, pé
yɔ̃̀tɛ̃̀. Páh kɩ pé gbɛ̃̀n yɩ̂ tɔ́ní núkú yĩ yãm tãn kɔ̃. Ànɛ̂, pâh mɛ syɩkɩ nɛ̂ yõ,
páh kɩ sɛ̃́nknɔnɔ ńyɛ̃́hlɛ tɛ̃ dyah.
9 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ tɔ-á pɩ Abrahmɩ náh nɛynɛ, képah
ye, pwáhnmɔnɔ de kéte mɛ̀ sɔkɔ kwɛynɛ.
10 Yah, nónó-á sɔ̃̀ mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi yáhnkɔ̃-ńsah ye Névi Pi pɔ kɩ pè
pwah mɔ.»

Yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂-á pɔ́ dahbɩ tɔ̃̀npɩbɩ gbɔ̃̀

11 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, ǹ wɛlɔ nóhpú sɔ̃̀ mɛ n sõ
nɛ, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ n pɔ n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèm̀irkì yɔ́
yãh pé tyí nɛ:
12 «Yõtɛ̃ yɔ́ pídɩ̃́ ye lésõ. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à yuku sɔkɔ kwil fɩ́ɩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyɩ
yɔ̃̀tɔ̃rí yah n kɔ̃, képah náh, pé mɔ́ pé syɩ pɔ.
13 Wăh n sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pɩ̂ gbãm ye pɔ, pɔ́ dan núkúlɛ pé nɛ́núkù
núkú pól kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè gbɔ̀lɛ n yĩ sépilɛ fɔ́ɔ́, kè pɔ syɩ pé syínpɔnɔ
tyí.
14 Tɛ́, ǹ kwil névye sɔ̃̀ mɛ ǹ dyɔlɛ n yɔ. Pè mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ tɛkɩ mɔ ǹ náh, à kyɩ
yo nɛ ńkɛ̃́, pépi náh mɛ ké tyí nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ pɩ pépi yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ.
15 Ǹtɛ, à mɔ́ tɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ̀ wɛ, tɛ́ ǹ syɩ pɔ. Wăh pɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́pi ye,
wăh sɔ̃̀ pɔ́ dibi nónó kɔ̃. Păh gbɔ̀ yĩ, tɛ́ pɔ́ dòhnɔ̀ nɛ̂ wɛ, à sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ,
pé kè pĩ.

16 Képah sɔkɔ, nɛ́gben pɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, wǎh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé
kɔ̃, páh ké kénknɔnɔ gbãm yah dohnɩ.
17 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, kǎh plɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy-á ǹnɛ. Wǎh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ
tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, wǎh kɩ pɩ kwlonɔ gbãm yah tɛ̃́-òlɛ.
18 Ní-ò mɛ pɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, wǎh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kɔ̃, páh ké
kénknɔnɔ kwlɔ yah dohnɩ.
19 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ képah núkú ó yo ǹ tɔ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ pɩ kwlonɔ kwlɔ yah tɛ̃́-òlɛ.
20 Kèyǎh mɛ pɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹ pɔ́-á yɔ̀. Páh sɔ̃̀ mɛ kè dah mɔ
sah fwɔ yɔ́ sɔkɔ ké tyílɛ.
21 Ǹkɛ̃́, ǹ tɔ̃̀-á kah tah. Képah-á, ǹ tíkí mɛ pé tɛ̃. Ǹmɔ náh sah kwâh nɛ̂nɛ,
ǎ kè tɔkɔ. Ȁ náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, ǎ képah tɔkɔ.
22 Képah tɛ̃̀nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, tɔ̃̀npɩ túkù, ǹ vyãh wɛy mɛ̀ sɔkɔ-á
pé kɩ tuke ǹnɛ. Ǹmɔ-á sɔ̃̀ pĩ nɛ ńkɛ̃́, pé tɔ̃̀-á tah, pé náh kwâh nɛ̂ sah, pě
kè tɔkɔ, ànɛ̂ pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku, pě kɩ tɔkɔ.
23 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ à náh pé pɔ́ dah mɔ sah pɔ́ dáhnmɔ-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ nɩ? Páh pé syɩ pɔ, páh náhkɩ sè wɛ wilki dòhnı̀nɔ́lɛ sé yɔ̃.
24 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ yo pé tyɩ́ nɛ, pè pɔ́ mɛ̀ syi ǹ
tyɩ́, pè kélɛ ké kénknɔnɔ gbãm nɛ́tɛ̃̀ kɔ̃.
25 Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, sé gbãm-á mɛ tɛ ǹmɔ tyɩ́ dò!
26 Ǹtɛ, à mɛ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ: névi nɛ̂ tyɩ́ kwâh-á mɛ,
pè kɩ tɔ̃ ǹmɔ kɔ̃. Tɛ́ névi nɛ̂ tyɩ́ kwâh náh mɛ, kwéyy nɛ̂ ńtɛ̃́-á mɛ ǹ gbɔ̃̀,
ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyɩ́.
27 Ǹtɛ, ń sépɛ́bí tɛ̃̀ wɔlɛ, pépi nónó náh sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ, mé pɩ pé yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ,
yé pɔ pélɛ ásɔ̃̂, yé pɔ pé yɛ̀sɔ̃̀ kõ ń yɩ̃́ yah.»

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

28 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu yĩn pé yah, pè n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ.
29 Tɛ́ wǎh yĩni tɛ̃ n tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ Betefasyɩ ànɛ̂ Betanɩlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ tnɔ̂, pè n
ye Wólívȋ yèh yɔ̃lɩlɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ nímí tõ nɛ:
30 «Kwil nɛ̂-á yé yahlɛ, yé kyɩ ké sɔkɔ. Yáh kɩ n de, yé kɩ ńkwɛ̃́ndyíp̌ikȉ
yɔ́ wɛ tóhnmɔnɔlɛ nɛ̂-á nɛy náh dɔkɔ yah ǹ yɔ̃ póllɛ. Yé à dɛ n pɔ ásɔ̃̂.
31 Tɛ́ nɛ̂-à yé piki yah nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃́ se, tɛ́ yé ǹnɛ n dɛ nɩ, yé yo tɛ̃̀ tyɩ́ nɛ, ǹ
yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyɩ́, képah-á.
32 Wǎh yo sɛ̃́, tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi sɔkɔ. Pè ńtyɩ̃́nɔ kyɩ tyi nɔ́pi wɛ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ à
yo kélɛ pé tyɩ́.
33 Pǎh mɛ ǹ dénɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ nɛ́tãm pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se, tɛ́ pè
ńkwɛ̃́ndyíp̌ikȉ mɛ̀nɛ n dɛ nɩ?
34 Pè mɛ yo pé tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, ǹ yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyɩ́, képah-á.
35 Tɛ́ mɛ yuku ǹnɛ Yesu tyɩ́. Pè pé flɔ mɔ ǹ yɔ̃, à Yesu kɔ̃ à dɔkɔ.
36 Képah tɛ̃̀nɛ, wǎh mɛ n yuku sɔ̃́, névye mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku sɛ̃́ wɛ̃̀kı̀
yɔ̃.
37 Pǎh n tyah Wólívȋ yèh yɔ̃lɩ tíkíntɛnɔlɛ, nı̀vı̀ de ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kwĩnki pól
sɔkɔ. Pǎh gbȉl tyi nónó pól wɛ, sépi yĩnnɛ, pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki
yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ,
38 mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́:

«Yõtɛ̃ nɛ̂-á n pi Liyel yĩn yõ,
Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ!
Yèvɩnɩ nɛ mɛ yɩ̂nyõ,
gbílkínɔ́ mó nɛ n sah Liyel yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á yɩ̂nyõ fléyy tɛ̃-ǹsah.»*
39 Képah sɔkɔ, tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò
dɩ̃́, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú vyɛ̃y tũ kɛ̀!
40 Képah tɛ̃nɛ, Yesu pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ: pàh kɩ sɔ̃́ pé
vyɛ̃y vike ò, dyêh ye kɩ n gbo n mɔ pé swɔ.»

Yesu yah kwɔ Yerusalɛmɩ tyílɛ

41 Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ, tɛ́ kè wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à n gbo ké yĩnnɛ nɛ:
42 «É, Yerusalɛmɩ, wáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi yèvɩnɩ wɛ dùkù pĩ kwɛy mɛ̀nɛ!
Ǹtɛ wéèè, kè ye wɔ̃bɩ á yah!
43 Yah, sèpɩ̃̀n yísyɔ́ mɛ n pi, á sépɛ́bɩ́ kɩ wɔ̃bɩ̀-ǹtɑ̃̀n pɩ á kɛ̃kɩ kore vi, tɛ́ kɩ
ǹ fyɑ̃h sah yey yey póllɛ.
44 Liyel-á pɔ á yòhnɩ̀nmɔ-ńsah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á náh fɛ̃ syi kè pĩ. Képah ye, pè
kɩ á sɔkɔ névye pól ko mɔ, tɛ́ kɩ ǹ mukuli. Ɑ́ dáhkɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi
ké ní-ò yõ.»

Yesu gbɔ̀yĩbɩ yĩni wilki Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ

45 Yesu-á kyɩ de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀, tɛ́ yíyɑ̃̌m yɑ̃̀mpu wɛ ké sɔkɔ,
à tyah pélɛ n yĩni n wilki.
46 Tɛ́ mɛ n yo pé tyɩ́: «Kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹ
wɔ̀kɔ̀ kɩ pɩ níri pɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀lɛ›. Tɛ́ yépilɛ, yé kè tɔkɔ pɩ névye yõ syɩ́kípú
tɛ̃-ǹsahlɛ.»
47 Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ sõmɛsɔ̃́ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ ǹ
kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, kwil yah tãm tɔlɛ pélɛ.
48 Tɛ́ no pól-á sɔ̃̀ mɛ pé ní kwɔ n tɔ̃ n sah n nohnɩ n yĩ́ ǹ tyɩ́ sɛ̃, képah
ye, pè náh pĩ pǎh kɩ n pɩ n pi sɔ̃.

20

1 Yesu-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
wɛy sɑ̃́nnɛ n yo sɛ̃, sɔ̃́ yɔ́lɛ, sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀
kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ pɔ wil ǹ tyɩ́,
2 tɛ́ à syah nɛ, à yo pé syah, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ se, à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, nɛ̂ se à
kɔ̃ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɩ?
3 Ɑ̀ mɛ yo pé tyɩ́: «Ńmɔ tɔ kɩ pɩ́kɩ́nyahnɔ núkú pɩ yé tyɩ́: Yé yo ń syah,
4 nɛ̂-á tɔ̃ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ nolɛ n wel n wilki? Liyel se, tɩ̂ névye se?»
5 Pè mɛ yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, páh kɩ nɛ ńkɛ̃, Liyel-á tɔ̃ ǹnɛ, wǎh kɩ pé syah nɛ,
tɛ́ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ?
6 Ǹtɛ, névye sɛ̃nyĩnɔ-á mɛ tɛ ké yõ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á Nsyɔ̃nɛ, páh
kɩ mó tɔ̃ nɛ ńkɛ̃, névye-á tɔ̃ ǹnɛ, no pól-á kɩ dyêhlɛ pé minki ko.
7 Kǎh pɩ sɛ̃, pè à syah nɛ, pé náh pĩ nɛ̂-á tɔ̃ ǹnɛ.

* **19:38** 19.38 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 118.26 sɔkɔ.

[8] Pǎh yo sɛ̃, Yesu tɔ mó pè syah nɛ, kàh pɩ sɛ̃, tɛ̃nwɛnɔ nɛ̂-á pé kɔ̃ pé tyi
nɔ́pilɛ n pɩ, pé náh mó kè yo pè syah n pi.

Dȉvɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl sèmȉrkȉlɛ

[9] Képah náh, Yesu tyah sèmȉrkȉ yɔ́lɛ n yãh névye tyí nɛ: «Dĩ yó ye lésõ
dȉvɛ̃ sésân swãh kõ, tɛ́ kélɛ tɛ̃ntõbe gbɔ̏ dahbɩ, tɛ́ sɔkɔ kóló sɔkɔ à kyɩ mo.
[10] Sé pye gbɛ gbĩ́-á pɔ nɔ, à tɔ̏npɩ yó tɛkɩ mɔ dȉvɛ̃ sésân swah tɛ̃ntõbe
nɔ́pi tyí nɛ, pè pé tyí dȉvɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃. Ǹtɛ, tɛ̃ntõbe nɔ́pi mɛ tɔ̏npɩ mɛ̀
ko, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ gbɔ̏ kɔ́kɔ́lɛ.
[11] Képah sɔkɔ, sètɛ̃ dĩ́ tɔ̃ ǹ syɩ tɔ̏npɩ yó tɛkɩ mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à
gbyɔ, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ gbɔ̏ kɔ́kɔ́lɛ.
[12] À tɔ̃ ǹ syɩ tɔ̏npɩ tɔ̃́-ò tɛkɩ mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ tɔ pɩ yɔ, tɛ́ à yĩni.
[13] Kǎh pɩ sɛ̃, sètɛ̃ dĩ́ nɛ, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? Páh kɩ pé nìdɛ̀ pídĩ́ wɔ tɛkɩ mɔ.
Ǹmɔ wɔlɛ, gbɔ̀kénpɩ, pǎh kɩ yɔ̏yén sah ǹ yõ.
[14] Ǹtɛ, dȉvɛ̃ sésân swãh tɛ̃ntõbe nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídĩ́ wɛ, pè núkú yo wɛ̃ tyí
nɛ ńkɛ̃, ǹ gbɛ̃yõ-á yɔ̀. Pé ye à ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyílɛ.
[15] Képah tɛ̏nɛ, pè à yɔrɩ wilki mɔ dȉvɛ̃ sésân swãh kahnɩnɛ, tɛ́ à ko mɔ.
Núkúnúkú tɛ̃nɛ, sɔ̃ mɛ sètɛ̃ dĩ́ kɩ pɔ pɩ pélɛ wɛ́?
[16] À náh pɔ dȉvɛ̃ sésân swãh tɛ̃ntõbe nɔ́pi ko mɔ, tɛ́ kɩ kè dahbɩ n pi yísyɔ́
gbɔ̏ di?» No-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, pè nɛ, póllɛ, képah wɔ náh n pɩ n pi!
[17] Ǹtɛ, Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyí: «Liyel wɛy-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ milki,
képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ kyĩ yõ dáhgbílɛ›,
képah yõ nɛ̂nɛ yépi tɛ̃ tyí?
[18] Névi nɛ̂-à wil syɩkɩ kénɛ dáhkì yõ, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Tɛ́, kàh se mó tɔ̃ syɩkɩ
nɛ̂ yõ, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.»
[19] Képah sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú, ànɛ̂ sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ
sɔ̏ pĩ yĩ́ tɛ nɛ, pépi yõ-á Yesu mɩ sèmȉrkȉ mɛ̀nɛ. Képah ye, pè sɔ̏ mɛ ǹ
tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, tɛ́ névye tíkí pè tɛ̃.

Nɛ̂-á yĩnɛ Sesarɩ kɔ̃́nɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á yĩnɛ Liyel kɔ̃́nɔ́lɛ

[20] Képah sɔkɔ, pè tyah Yesu kyɔ̀mìnɔ́lɛ. Pè yĩ́nvínpɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ ǹ
tyí. Pè pɔ pé gblɔ̌y pɩ nɛ́gblɔ́lɛ. Pè sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛy
sɔkɔ, pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃ kyɩ dahbɩ kwil yah tɛ̃́-ò gbɔ̏, tɔ̃́rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ
nɛ̂ tyí.
[21] Képah tɛ̃nɛ, pè píkínyahnɔ yɔ́ pɩ Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, páh pĩ nɛ, wǎh
tyi nónónɛ n yo, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɩ, gblɔ kɔ́kɔ́-á sélɛ. Á náh névyelɛ n
wah, ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃kìlɛ névyelɛ n kwɔ ké gbɩ yõ.
[22] Ǹtɛ, à yo pé syah, ńkɛ̃, ké wɛ̃kì se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ nɛ, pé mɔ́rílɛ n mɔ
Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ tyí, tĩ̂ ké wɛ̃kì náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ?
[23] Tɛ́ Yesu-á pé yĩ́nvǐ pĩ sɛ̃, à yo pé tyí:
[24] «Yé pɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, mé yah ǎtrɛ. Nɛ̂ yah mírkí, ànɛ̂ ǹ yĩn mɛ
wã́rkínmɔnɔlɛ ké yõ yɔ̀?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesarɩ tyí-á.
[25] Yesu mɛ yo pé tyí: «Kàh pɩ sɛ̃, yé Sesarɩ tyílɛ Sesarɩlɛ n kɔ̃, yé mó
Liyel tyílɛ Liyel kɔ̃.»

26 Kǎh pɩ sɛ̃, pè náh pílkí-ńsah wɛ ǹ wɛy sɔkɔ, à à tɛ̃ névye yĩ́ yah. Tɛ́ ǹ
tyi yah yónó pyě mɛ pé gbɛ̃̀n du, pè mɛ tɛ̃ syísyí.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yîlkînmɔnɔ tyí sɔkɔ

27 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyó ye, nónó-á nɛ, lékyî náh min sɛ̃́n wɛ n pi. Pé nɔ de
Yesulɛ, tɛ́ à piki yah nɛ,
28 pé kwɔ́-ò dĩ́, Moyisi-á kɩ wãrkɩ sah pé kɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, sétɛ̃̂ nɛ̂-à ku pi wɛ́-
ńkɛ̃nɛ, tɛ́ gbɛ̃ mɛ tɛ̃ tyí, gbɛ̃ mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à mó wɛ̃́npı̀ dubi
à kɔ̃ ǹ nɛ́nkyí náhnɛ.
29 Ǹtɛ, kèkùrkı̀ núkú dĩ́npı̀ nɛ́pı̂ kwǎrninɔ yísyɔ́-á lésõ mɛ. Nɛ́nkyí tɛ̃ mɛ
sê tɔkɔ, tɛ́ ku, tɛ́ à sah píkɛ̃́nnɛ.
30 Ǹ sɔ̃̀ syɩ mɛ pi mɛ̀ tɔkɔ.
31 Képah náh, tɔ̃-ò mɛ à tɔkɔ. Kè n pɩ n yuku sɛ̃ fɔ́ɔ́, pé nɛ́pı̂ kwǎrnímí
pól à tɔkɔ. Tɛ́, pé pól pɔ ku, tɛ́ à sah píkɛ̃́nnɛ.
32 Képah náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku.
33 Ǹtɛ, pi mɛ̀-á de yah sɛ̃ nɛ́pı̂ kwǎrnímí nɔ́pi tyí-à, lékyî min sɛ̃́n pɔ́nwɛ
sɔ̃́lɛ, à kɩ n pɩ n pi pé sɔkɔ nɛy nɛ̂ tyílɛ?
34 Pǎh yo sɛ̃, Yesu yo pé tyí: «Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tɛ̃ wɔ sɔkɔ, sétɔ́kɔ́kı̀ mɛ, ànɛ̂,
pɛ́dékè mɛ.
35 Ǹtɛ, Liyel-á nónó kyɔmɩ wɛ nɛ, pǎh yĩnɛ dénɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ sɛ̃́n sɔkɔ, tɛ́
kɩ min sɛ̃́nnɛ pè kɔ̃ n pi lékyî min sɛ̃́n pɔ́nwɛ sɔ̃́lɛ, pépi náh syɔ́ tɔkɔ n pi,
pè náh n de n pi pɛbɩ tyí póllɛ.
36 À kɩ pè wilki kũ sɔkɔ, kɩ min sɛ̃́nnɛ pè kɔ̃. Pè kɩ pɩ yĩ̂nyõ tɛ̃ntõnè tyí
kɔ̃lɛ: Pè náh tɔ̃ n ku n yah n pi. Pè ye pɩ Liyel pyelɛ.
37 Moyisi tɔ ye kè yo wah yĩ́ĩ nɛ ńkɛ̃́, lékyî-á kɩ pɔ pé syɩ min sɛ̃́n wɛ.
Ǹ sɛ́bɛ́y fĩ́ nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo nɛ̂-á sɔ̃̀ nyàh lépɔ̃lɛ ké sɔkɔ, képah sɔkɔ
ye à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye ‹Abrahmɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ tɔ̃ Yakɔbɩ
Liyellɛ›.
38 Liyel tyí, no pól mɛ vyelɛ. Képah ye, lékyî Liyel náh ǹnɛ, vye Liyel
ye.»*
39-40 Wǎh yo sɛ̃, nìsãh náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ pé tyí, kɩ à piki yah. Képah ye, Liyel
ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́pú yísyɔ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, wǎh wɛkɩ plɛ.

Kristalɛ, Davidi yɔ̃̀tɛ̃ ye

41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Á kɩ yo sɔ̃ nɛ, Davidi náh nɛy ó-á Kristalɛ
nɛ̂-á Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ?
42 Tɛ́ ǹmɔ Davidi ńtɛ̃ mó tɔ̃ kè yo ǹ yı̀gbı̀nı̀ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye kè yo ńmɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃́:
«Pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
43 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ á gbáhsúkílɛ.›»
44 Ǹtɛ, Davidi ńtɛ̃ wɛ à ye ǹ TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ à kɩ tɔ̃ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ pɔ n pɩ ǹ náh
nɛy ólɛ?»

---

* **20:38** 20.38 - Nónó-á ku sɔkɔ di mónɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pɩ pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ, pǎh mɛ min sɔkɔ.

Yesu nɛ, pé tȍ sấhpú pé gblɔ̌ynɛ n kyɔmı Liyel ǹgbò wɛ̃̌kı̀ kwɔ́púlɛ

45 Képah náh, à yo ǹ tȍ sấhpú tyí ǹ wɛy nóhpú pól yi̋ yah nɛ:
46 «Liyel ǹgbò wɛ̃̌kı̀ kwɔ́púlɛ, fwɔ̀mɔ̀ngbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃̌nɔ tyí nɔ pé tyí.
Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, no nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkı pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtȁn sɔkɔ.
Tɛ̃̌-ǹtȁn gbro tyí nɔ pé tyí Liyel ní-ńtấn vı̀ sɔkɔ, ànɛ̂ yé yɔ̋-ńtấn sɔkɔ. Yé
yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmı pélɛ!
47 Tɛ́ pépi ó ye tɔ̃ n vi n tɛ̃ pɛ́kúsyɔlɛ, à pé gbȁn yîlɛ n syi, ǹ tɛ́ nírílɛ n
pı yɔ̏sɛ̃̌kı̀lɛ, ǹ névye yahlɛ n pil nɛ, páh mɛ tómm. Ǹtɛ, pé tukey kı n pı n
pi képékèyɔ̂, à kal no tɛ́lɔ́ tyílɛ.»

21

Yi̋nkɔ̃nɔ nɛ̂-á pɛ́kúsè pı

1 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ, tɛ́ wǎh ǹ yah yɔ̃, à
tahbı wɛ, pè mɛ pé yi̋nkɔ̃ kɔ̃ pɔ́lɛ n dah n mɔ n pɔ pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh
sɔkɔ.
2 Ȁ pɛ́kúsè yãm nɛy yɔ́ tɔ wɛ, à pɔ pɔ́pî plɔ́ nínɔ́ dah mɔ.
3-4 Képah sɔkɔ, à nɛ: «No póllɛ, pɔ́ nónɔ́ yétȏ náh mɛ pè tɛ̃, sépi ye pè
tɔkɔ pɔ dah mɔ. Ǹtɛ, pɛ́kúsè yãm nɛy mènɛ, ǹmɔ ye ǹ yãm fɔ̃h, tɛ́ ǹ yɔ̃ yɔ̃
pɔ́ pól tɔkɔ pɔ dah mɔ. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kègbı yɔ̃
nɛ: ǹmɔ-á dah mɔ kal no póllɛ.»

Yesu mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

5 Képah náh, névye túkù sȍ mɛ n yo nɛ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃-á mɛ plɛ: Ǹkɛ̃̋,
ké mɔ mɔ dyêh, ànɛ̂ ké vyɔ́ nónó-á névye yĩ Liyel kɔ̃, sǎh mɛ kè syi yı̃̋.
Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí:
6 «Nɛ̂-á yé n yah yɔ̀ kɛ̀, sèpȉn yísyɔ́ mɛ n pi, dáhkı̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi
ké ní-ò yɔ̃. Sé pól kı pirki.»

Yɛ̀vyãhrı tyi nónó-á kı n pı n pi, kèkɔ̃yɔ̋-à pópó n tyɛ

7 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃̋, kwɔ́-ò dı̋, gbı̋ nɛ̂ se képah kı
pı nı? Ànɛ̂, kwní yɔ̋nmɔnɔ nɛ̂ se kı wɛ̃̌kı kélɛ nɛ, kǎh kı n pı n pi nı?
8 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Névye náhnáh kı pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé yah yı̃̋nɛ,
tɛ́ kı n yo nɛ ńkɛ̃̋, pépi-á Ǹmɔlɛ. Ǹkɛ̃̋, ké gbı̋-á nɔ tɛ! Ǹtɛ, yé káh pé sȍ tɛ̃!
Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmı, yé káh yɛ nɛy pɔ yé pilki.
9 Yâh pɔ mâl, ànɛ̂ névye yúkúnyahlenɔ tyí yónɔ́lɛ n nohnı, yé káh yɛ tíkí
yé tɛ̃! Képah ǹgbò ye yĩnɛ kè pı. Ǹtɛ, képah náh núkú n pı n pi kèkɔ̃yɔ̋
mɛ̀ tyɛ́nɔ́lɛ.»
10 Képah náh, à tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí: «Kwil yɔ́ kı yuku kwil yɔ́lɛ n fwo. Tɔ̃̋rí
yɔ́ kı yuku tɔ̃̋rí yɔ́lɛ n fwo.
11 Sétáh syahrı ǹgbnɔ kı mɛ n pı, tɛ́ tȁntȁn náhnáh sɔkɔ, ńyân pèl ànɛ̂
kwɛkı kı mɛ de. Tíkítı̏kı̏ tyi, ànɛ̂ kwní yɔ̋nmɔnɔ ǹgbnɔ kı n wɛ yı̂nyɔ̃.
12 Ǹtɛ, kénɛ tyi-à pópó n pı, pè kı yé tɛ̃ fɔ̃h, tɛ́ kı yé gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ pè
kı tuke Liyel ní-ńtấn vı̀ sɔkɔ. Pè kı yé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pé kı yé
tɛ̃ kyı yɔ̏tãm ànɛ̂ kwlo yah tɛ̃̋pú tyí ńmɔ yĩnnɛ.
13 Képah gbȍ yɔ̃ yé kı ńmɔ tyí wɛ yo pé tyí.

14-15 Ǹtɛ, yé yɛ, yé dyɔ nɛ mɛ n kwnɛ nɛ, ńmɔ-á kɩ wɛy wɛkɩ dùkù ànɛ̂
lékə̃́mnɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ yé fɔ̃́hpú kɔ̃, pè náh fɛ̃ n wɛkɩ yélɛ, ànɛ̂ pè náh fɛ̃
yé kɔ̃lɩ. Képah ye, yépi tyí náh yé gblɔ̃̀y vɩ̀nɔ́lɛ, yé vyɛ̃y syi yĩnnɛ.
16 Ǹtɛ, nónó ńtɛ̃-á kɩ yé mɔ kũ kɔ̃ n pi, yé dúbípú ye, ànɛ̂ yé yṹnpyelɛ,
ànɛ̂ yé tyí névyelɛ, à tahlɩ yé kódíbí tyí. Képah sɔkɔ, yé náhnáh kɩ ko mɔ.
17 No pól kɩ yé dyɔlɛ n yɔ ńmɔ yĩnnɛ.
18 Ǹtɛ, yé yɔ̃̀yén sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n yah n kwlɔ n pi.
19 Gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ ye yé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.»

Yesu Yerusalɛmɩ yíkínɔ́ tyí yo sah

20 «Yâh mɛ́gbə̃̀n wɛ sè Yerusalɛmɩ mɔ gbɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé pĩ nɛ, ké sɔ gbĩ́-á
nɔ.
21-22 Kénɛ sèpĩ̀n kɩ pɩ pèkè wɔ dɛ́nɔ́lɛ, Liyel sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wə̃́rkínsàhnɔ́
pól kɔ̃ sè kɩ pɩ tũ. Képah ye, nónó-à mɛ Yude kwil sɔkɔ, pépi to de ymɔ
sɔkɔ. Nónó-à mɛ Yerusalɛmɩ kwil táh sɔkɔ, pépi wil. Nónó-à mɛ gbnɔ sɔkɔ,
pépi káh de kwil táh.
23-24 Kè kɩ pɩ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ kwil sɔkɔ. Tɛ́ Liyel kɩ
yuku kwil mɛ̀ névye yɔ̃ fɔ̀kɔ̀vyə̃̀hnɩ̀nɛ. Pè kɩ ko mɔ kèkɩ̂rnnɛ, kɩ tɛ̃ yuku
yɔ̃bɩlɛ kèkɔ̃yɔ̃́ kwlo pól sɔkɔ. Tɛ́ Liyel pĩ́-ńkɛ̃́ névye kɩ Yerusalɛmɩ yɩkɩ pól
tɛ̃̀nɛ fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ pé gbĩ tyɛ́nɔ́ tyí. Képah ye, kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, kè kɩ pɩ yĩ́
yèvyãhrɩlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ nɛ́tãn tyí.

Névi Pi syínpɔnɔlɛ

25 Képah sɔkɔ, kwní yɔ̃́nmɔnɔ kɩ wɛ gbĩ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃̂ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃̂
kèpye sɔkɔ. Tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól yáh-ńsah kɩ mɛ tyɛ képékèyɔ̂. Pnɛ yɔ
gbní képékè ànɛ̂ ké fṹndɔkɔnɔ tíkí kɩ mɛ pè kah tɛ̃.
26 Yĩ̂nyɔ̃ tǎhkɩ̀nɔ́ kɩ yike. Képah ye, tyi nónó-á kɩ pɔ n pɩ n pi kèkɔ̃yɔ̃́,
sépi tyí sɔ̃nɔ tíkí kɩ névye ko.
27 Képah sɔkɔ, pè kɩ Névi Pi wɛ à kɩ mɛ n pi ńyĩ́rkɩ̀ sɔkɔ ǹ tǎhkɩ̀ póllɛ,
ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ.
28 Kénɛ tyi-à pópó tyah n pɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé pwáhnmɔnɔ mɛ nɔ n tɛ. Kàh
pɩ sɛ̃́, yé yuku yĩn, yé mó sɔ̃́ré mɔ yé gblɔ̃̀y sɔkɔ.»

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pɩ sènsóké séswɔ̂ tyí yɔ̃

29 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah sènsóké séswɔ̂,
ànɛ̂ sésân tɛ́lɔ́ póllɛ kɛ̀:
30 Yâh sè wɛ sè tyah n tyɛ mɩ̀snɔlɛ, yé n pĩ nɛ, ki de gbĩ́-á mɛ yúkɛy.
31 Sɛ̃́ ó ye, yâh pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ: Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel
tɔ̃́rí-á mɛ yúkɛy.
32 Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: kwɛy gbĩ névye pól náh
n ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi pól kɩ yĩni tɛ̃.
33 Yĩ̂nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ, ńmɔ wɛlɔ náh n tyɛ n yah n pi póllɛ.»

Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ Yesu syínpɔnɔ tyílɛ

34 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃̀y kyɔmɩ syáh syáhnɔ́lɛ, ànɛ̂ sètɛ̃̀nɩ̀ pínɔ́lɛ,
ànɛ̂ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ tyi sɔ̃nɔlɛ. Sé káh n pɔ yé lékə̃́m pɩ tĩ́ntĩ́. Képah-à pɩ, kèkɔ̃yɔ̃́
tyɛ sɔ̃́ kɩ yé kwɔkɩ tɛ̃.

35 Sɛ̃ tɔ ye, ké lésõ kɩ kwɔkɩ tɛ̃ sétáh yõ névye póllɛ, sɔ̃-á yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃
mnɔ n tɛ̃ yɛ̃nkyɔlɛ.
36 Ǹtɛ, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ, yé nírílɛ n pɩ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́. Képah sɔkɔ, tyi
nónó pól-á n pi yɔ̀, yé kɩ tɛ̃́nwɛnɔ wɛ sé yõ, tɛ́ kɩ fɛ̃ pɔ yuku yĩn Névi Pi
yah tukey sɔkɔ.»

Yesu sèpɪ̃̀n tɛ́lɔ́ pínɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɪ̀ sɔkɔ

37 Ké légbɪ̃́nɛ, tyah kyòo yah sɔkɔ, Yesu ńkɛ̃́nɛ n kyɩ kwɔ́nɔ́ pɩ Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ kéntáhkɪ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ n kyɩ lékɑ̂h pɩ yɔ̃lɛ yɔ́ yõ nɛ̂-á pè n ye Wólívɩ̂ yèh
yɔ̃lɩlɛ.
38 Tɛ́ à tɔkɔ séngbɔ̃ púsɔ́ tyí, no pól n pɔ nóhnɔ́ pɩ ǹ tyí Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkɪ̀ sɔkɔ.

22

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm Yesu tyí yo syɩ

1 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh nɛ̂-á pè n ye Pakɩlɛ, képah déntɛnɔ sɔkɔ,
2 sárká wɪ̃̀lkɪ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɪ̀ kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ syɔ̃-
ǹsahlɛ n yah n kɔ̃, pǎh kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ Yesu ko mɔ n pi. Tɛ́ névye yah tíkí sɔ̃̀
mɛ pè tɛ̃.

Yudasɩ vɪ̃̀nɔ́lɛ Yesu náh

3 Tɛ́ légbɪ̃́nɛ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ de Yudasɩ sɔkɔ nɛ̂-á pè n ye Yisikariyɔtɩlɛ. Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú népɪ̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
4 À mɛ sɔkɔ, à kyɩ yo sárká wɪ̃̀lkɪ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kyɔ̀mɪ̀pu yɔ̃̀tãm tyí, wǎh nɛ Yesu tɛ̃ pè kɔ̃ n pi dùkù nɛ̂nɛ.
5 Képah sɔkɔ, kè nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yõ nɛ ńkɛ̃, páh kɩ pɔ́lɛ à
kɔ̃.
6 Yudasɩ mɛ fɛ̃ syi, tɛ́ tyah ké wɛ́npɩ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, wǎh pɩ sɔ̃, tɛ́ Yesu
dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, névye pɪ̃́-ńkɛ̃ sɔkɔ.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yõke tɛ̃̀-ǹsah yah

7 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh sɔ̃́-á pɔ nɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ Pakɩ képyɛ́nɪ̀ kɩ n ko n pi,
8 Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Pakɩ syáh yõke tɛ̃-ǹsah yah
sah yõ yõ tɛ̃́nɛ.
9 Pè mɛ à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ kè pɩ nɩ?
10 À mɛ yo pé tyí: «Yé yah, yáh kɩ n de kwil sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, yé kɩ dɪ̃́ yɔ́
yohnɩ, à kɩ mɛ ni pɪ̃́n twah. Yé ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Wàh kɩ kyɩ de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé de
nɛ́npɔ́.
11 Yé mó yo kététɛ̃ tyí nɛ, kwɔ́-ò-á yo nɛ ńkɛ̃, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ se pé kɩ pɔ
yõke yõ n pi ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ nɩ?
12 Képah sɔkɔ, à kɩ yɪ̃̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ yé wɛ̃kɩ, gbɔ̃̀ vi vyɔ́
póllɛ kɩ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye, yé kɩ pɩ Pakɩ syáh yõkelɛ.»
13 Képah tɛ̃́nɛ, pè mɛ sɔkɔ. Yesu-á kè yo sɔ̃ pé tyí, pè mó ńtyɪ̃́nɔ kyɩ ké
pól wɛ sɛ̃. Pè mɛ Pakɩ syáh yõke pɩ nɛ́npɔ́.

Yesu yõke yɔ̃́nɔ́ tɛ́ynɛ

14 Yõke yõ gbɪ̃́-á pɔ nɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɛ̃́ntõbe-á pɔ tɛ̃ yõke yah sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ,

15 à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí náhnáh nɛ, mé Pakɩ yõke mɛ̀ yõ yélɛ,
mé mó pyě de yèvyãhrɩ sɔkɔ.
16 Ŋ́kɛ̃́, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: mé náh tɔ̃ Pakɩ yõke mɛ̀ yõ n yah n pi
fɔ́ɔ́, kɩ kyɩ syɩ ké tyi píntũnɔ tyí Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ.»
17-18 Képah sɔkɔ, à mɛ dɩ̃̀vɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ dɩ̃̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ, à wɛkɩ
Liyel tyí, tɛ́ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé
náh tɔ̃ dɩ̃̀vɛ̃ wɔ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyí. Képah ye, yé
syi kélɛ, yé wɔ dibi wɛ̃ tyí.»
19 Képah náh, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ dibi pè kɔ̃,
tɛ́ yo pé tyí: «Ń́yɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé sɛ̃́ntɛ̃́nɛ n pɩ,
sɔ̃-á mé n pɩ kélɛ. Képah sɔkɔ, yé dyɔ kɩ n kwnɛ ńmɔ tyílɛ.»
20 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ dɩ̃̀vɛ̃ tɔkɔ, à pè kɔ̃ sɛ̃́ntɛ̃̀ ólɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Ń́yɔlɛ,
ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi yĩnnɛ, kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késã́nnɛ Liyel
ànɛ̂ névye wrɔ́.
21 Ǹtɛ, yé yah, névi nɛ̂-á kɩ n vi n pi ńmɔ náh, ǹmɔ tɔ mɛ n yõ ńnɛ fɩ̃́
núkú.
22 Névi Pi kɩ ku, sɔ̃-á Liyel yah tɔkɔ kélɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-á kɩ n vi n pi ǹ
náh, pèkè kɩ pɩ ǹmɔ tyílɛ.»
23 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, pépi tɛ̃̀ sɔkɔ nɛ̂ se kɩ n
pɩ n pi képahlɛ nɩ?

Nɛ̂ tɛ̃̀ kal?

24 Képah náh, pè mɛ tyah, à yékã̂blɛ n pɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé pĩ nɛ̂
tɛ̃̀-á kal pépi sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kèkõyɔ̃́ kwlo yɔ̃̀tãm ńkɛ̃́nɛ pé tɔ̃́rílɛ
n sah sé yõ, ànɛ̂ tɔ̃́rí-á mɛ nɔ́nɔ́ gbɔ̃̀, pépi n nɛ mɛ ké tyí nɛ, no pé yɩ̃́ngbílɛ
n yo.
26 Ǹtɛ, yépi tɛ̃̀ tyí náh yĩnɛ kè pɩ sɛ̃́. Nɛ̂-á yah tɛ̃̀nɛ yépi sɔkɔ, ǹmɔ pyě
yĩnɛ à pɩ yé pól gbɛ̃̌ sɔ̃́. Yɔ̃̀tɔ̃rí-á mɛ nɛ̂ gbɔ̃̀, ǹmɔ pɩ yé pól tɔ̃̀npɩ sɔ̃́.
27 Yépi tɛ̃̀ tyí, névi nɛ̂-á tɛ̃̀ yõke yah, ànɛ̂ nɛ̂-á n tɔkɔ n kɔ̃ kélɛ, nɛ̂ tɛ̃̀ kal
pépi sɔkɔ? Nɛ̂-á tɛ̃̀ yõke yah, ǹmɔ náh di? Ǹtɛ, képah fyé yõ, ńmɔ mɛ yépi
wrɔ́ sɔkɔ tɔ̃̀npɩ sɔ̃́.
28 Yépi tɛ̃̀ wɔlɛ, yépi ye sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ ń yèvyãhrɩ pí-ńtã̂n sɔkɔ.
29 Képah ye, ńmɔ sú-á tɔ̃́rílɛ ń kɔ̃ sɔ̃́, ńmɔ tɔ kɩ kélɛ yé kɔ̃ sɛ̃́.
30 Képah sɔkɔ, yé kɩ pɔ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ ńmɔlɛ fɩ̃́ núkú ń yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ. Ȁnɛ̂
yé kɩ pɔ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí klǒ yõ, kɩ tukey tuke Yisrayel névye tɩ̃̀nnɔ gbɔ̃ninɔ́
yõ.»

Yesu nɛ, Pyɛrɩ-á kɩ pɔ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, pé náh pé pĩ

31 Képah náh, Yesu yo Simɔ Pyɛrɩ tyí: «Simɔ, Simɔ! Sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye ké
wɛ̃̌kì yah kɔ̃ nɛ, pé yé fɛ, sɔ̃-á sèmukɔlɛ pè n fɛ gbɛ́y sɔkɔ.
32 Tɛ́ mé mɛ Liyel ni á tyí nɛ, á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ káh tɛ̃ syi á tyí. Tɛ́, wâh á
syɩ pɔ ńmɔ tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sɔ̃́rélɛ n mɔ yé no sɔkɔ.»
33 Wǎh yo sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, péwɔ tɛ̃̀ wɔlɛ, kàh kɩ sɔ̃ n pɩ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́lɛ, képah náh pɩ, kũnɛ, péwɔ-á mɛ pé vi sah kɩ de
ǹnɛ sépi pól sɔkɔ.

34 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pyɛrı, mé kélɛ n yo á tyí nɛ: kwɛy lékâh sɔkɔ,
sénpɛ náh tɔ̃̀nì mɛ n gbo n pi, tɛ́ á kı mɛ á vyãh kɔ̃lı tɛ gbáhyĩ́ tɔ̃̀nɔ́ nɛ ńkɛ̃́,
á náh ńmɔ pĩ.»

Mɛ́fwókwâh tyílɛ

35 Képah náh, Yesu mɛ yo pé tyí: «Ńmɔ-á sɔ̀ yé tõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yo yé tyí
nɛ, yé sɔkɔ pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh kɛ̃́nɛ, kwâh yɔ́ se kyı tɛkı yé tyí?» Pè
mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh yɔ́ náh tɛkı.
36-37 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wɛy nɛ̂-á wãrkı
ńmɔ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pè à mɔ kõ tyípêl pípú wrɔ́, képah kı n pı n tũ n pi.
Tyi nónó-á yo sah ńmɔ tyí sɔkɔ, sé pı gbĩ́ mɛ nɔ n tɛ. Képah ye núkúnúkú
tɛ̃̀ wɔlɛ, pɔ́-à kı mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃̀ kè tɔkɔ. Ȁnɛ̂ képah núkú-ó ye: Pilki-à kı mɛ
nɛ̂ tyí, tɛ̃̀ kè tɔkɔ. Tɛ́ kèkírkì-à kı n knɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃̀ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yãm kèyǎh
dwe.»
38 Képah sɔkɔ, tɔ̀ sɑ̃́hpú nɛ, à yah, kèkîrnnɔ nínɔ́-á yɔ̀. Ȁ mɛ nɛ, kǎh
yĩnɛ.

Yesu nîrî pínɔ́lɛ Wólîvĩ yèh yɔ̃lı yõ

39 Képah náh, Yesu mɛ wil sɔkɔ Wólívî yèh yɔ̃lı yõ, wǎh dar tɛ n kyı n
pɔ sɔ̃. Tɛ́ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú mɛ ǹ sɔ̀ tɛ̃.
40 Wǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Liyellɛ n ni, mɔ́nyahnɔ
káh pɔ tɛ̃ wɛ pé tyí.
41 Képah náh, à gbɛ mɔ tɛ̃ pélɛ fíí kwéy, dáhkì mínnɔ́ kɛ núkú yĩ́níntɛ̃-
ńsah kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ gbètukunɔ di, à nírílɛ n pı,
42 mɛ n yo nɛ: «Bɔ̌, wáh kı mɛ ké tyí, yèvyãhrı mè wrɔ́ gbɛ mɔ ńmɔlɛ.
Ǹtɛ, kè káh pı ńmɔ dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ. Ǻwɔ dyɔ dyɔ tɛ̃ ó pı.» [
43 Légbĩ́nɛ, yĩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̀ yɔ́ wil ǹ yah, à pɔ tǎhkìlɛ à kõ.
44 Tɛ́ Yesu min sɔ̀ mɛ yèvyɑ̃̀hnpèkè sɔkɔ. Ȁ tõ wãn mɔ Liyel nínɔ́ yõ. Ǹ
wil myèh pɔ pı tɔ̃́kwîl sɔ̃, à n kwɛ sétáh.]
45 Wǎh nírí pı tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yuku kyı ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú tnɔ̂. Ȁ kyı nɛ yah, pè
mɛ n dɔ yèkwɔrı kwlɔ́nɔ́ tɛ̃ tyí.
46 Ȁ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pı, tɛ́ yé n dɔ sɛ̃? Yé yuku Liyellɛ n ni, mɔ́nyahnɔ
káh pɔ tɛ̃ wɛ yé tyí.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ́ Yudası nɛ̂-á ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ
yɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ́wû yɔ́ yah tɛ̃ pɔ wil mɔ ǹ yõ. Tɛ́ nɔ de ǹnɛ nɛ, pé à pɔrı tɛ̃, pé
wɛkı ǹ tyí.
48 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Yudası, pɔ́ríntɛ̃nɔ sɔkɔ se á kı dɛ mɔ Névi Pi
gbàhlɛ?»
49 Nónó-á sɔ̀ mɛ Yesulɛ, pǎh pɔ kè kyɔmı à pĩ tir nɛ̂-á kı pɔ n pı n pi, pè
yo Yesu tyí nɛ, pépi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé se kèkîrnnɛ n dɛ no tyí nı?
50 Tɛ́ sárká wìlkìpu yɔ̀tɛ̃ tɔ̀npıbı nónó-á sɔ̀ mɛ, Yesu tɔ̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛy
yɔ́ núkú ǹ kèkírkìlɛ pépi sɔkɔ yɔ́ gbɔ̀yɔ̀ sɔ̀ níkí wɛ kõ kãm.
51 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé yĩn sɛ̃.» Tɛ́ tũ dĩ́ mè níkí tyí, kè
mɛ tyɛ.

52 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yȍtãm, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mɪ̀pu
yȍtãm, ànɛ̂ yèwàhnɪ̀ nónó-á sȍ pɔ Yesu tɛ̃́-ńsah, à yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ
tyí kèkȉrn ànɛ̂ léplólɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́ ńnɛ nɪ?
53 Ǹtɛ, swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sȍ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkɪ̀ sɔkɔ, yé náh ń tɛ̃. Tɛ́ yépi gbĩ ye sɛ núkúnúkú, ànɛ̂ sétõ tǎhkɪ̀ pɪ
gbɪ̋nɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ.»

Pyɛrɪ ǹ vyãh kɔ̃́lɪ nɛ, pé náh Yesu pĩ

54 Képah náh, pè Yesu tɛ̃, à sɔkɔ ǹnɛ sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ kéte. Pyɛrɪ
sȍ mɛ pé sȍ tɛ̃ n kɔ pélɛ fɪ́ɪ́.
55 Pè sȍ mɛ nyàh mɔ kéte nɪyɔ̋, mɛ kɔ̃ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ Pyɛrɪ tɔ sȍ mɛ pélɛ
nyàh yah sɔkɔ.
56 Képah sɔkɔ, tȍnpɪ pi yɔ́ à wɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nyàh yah, tɛ́ à gbah yah
díkídíkí, tɛ́ nɛ, dɪ̋ mɛ̀ tɔ-á sȍ mɛ Yesulɛ.
57 Wǎh yo sɛ̃́, Pyɛrɪ mɛ ǹ vyãh kɔ̃́lɪ pi tyí nɛ, pé náh à pĩ dɛ́.
58 Dǒ kwéy, dɪ̋ yɔ́ tɔ̃ à wɛ, tɛ́ nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, kénɛ no sɔkɔ nɛy yɔ́-á ǹnɛ.
Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɪ mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé sɔkɔ nɛy náh péwɔlɛ.
59 Képah náh, lɛ́rí núkú kénkɔ̃ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, dɪ̋ yɔ́ tɔ̃ kè gbah yo nɛ
ńkɛ̃́, yékâb náh mɛ ké sɔkɔ, dɪ̋ mɛ̀ tɔ-á sȍ mɛ ǹnɛ, Kalile nɛy-á ǹnɛ dò.
60 Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ mɛ ǹ syɪ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, péwɔ náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀
syíkí-ńsah wɛ dɛ́ dɪ̋. Nɛ́npɔ́ swɔ, Pyɛrɪ mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ sénpɛ
gbo.
61 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ ǹ yah vi Pyɛrɪ yah díkídíkí. Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ dyɔ
núkú to kɔ̃ ǹ wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sȍ nɛ̂ yo ǹ tyí nɛ, sénpɛ-à kɪ pópó n gbo
kwɛynɛ, wǎh kɪ mɛ ǹ vyãh kɔ̃́lɪ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ ńkɛ̃́, pé náh péwɔ pĩ.
62 Kǎh pɪ sɛ̃́, à mɛ wil kégbɔ́, à kyɪ nàhnpĩ gbní kah gbo.

Yesu gbyɔ̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kònɔ́lɛ

63 Képah sɔkɔ, Yesu-á sȍ mɛ díbí nónó gbȍ, pè sȍ mɛ kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́
mɛ ǹnɛ n syɪkɪ gbȍnkukelɛ.
64 Pè sȍ mɛ ǹ yah pukubi, tɛ́ mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à sãh pĩ, névi nɛ̂-á mɪ ǹnɛ.
65 Tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹnɛ n gbyɔ wɛ̀ntùkùnȉ náhnáhlɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah sɔkɔ

66 Képah náh, tyah-á dal, Nsyifunɔ yèwàhnɪ̀, ànɛ̂ sárká wȉlkȉpu yȍtãm
ǹgbnɔ, ànɛ̂ ǹgbò wɛ̃̀kɪ̀ kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ. Pè mɛ pɔ Yesulɛ pé tukey tùkè-
ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ,
67 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɪ nɛ Kristalɛ, Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, à kè yo pé
syah. À mɛ yo pé tyí: «Máh kɪ kè yo yé syah, yé náh n sɛ̃ n pi ké yɔ̃.
68 Ànɛ̂ máh kɪ se yélɛ n piki n yah, yé náh vi mɔ n pi ń tyí.
69 Ǹtɛ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, Névi Pi kɪ kɔ̃ tɛ̃ tyi pól Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel gbȍyȍ
sȍlɛ.»
70 Képah sɔkɔ, pé pól núkú yo nɛ, ǹmɔ tɛ̃̀ tyí, ǹmɔ-á Liyel pilɛ kɛ̀? Yesu
mɛ yo pé tyí: «Yépi ńtɛ̃ ye kè yo tɛ nɛ ńkɛ̃́, ńmɔ-á dò.»
71 Képah tɛ̃̀nɛ, pè nɛ, tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃̀ se tɔ̃ pé kɪ n yah n kɔ̃ nɪ? Pépi ńtɛ̃-á kɪ
noh, à kè yo ǹ vyãhlɛ.

23

Pè kyɩ Yesulɛ Pilatɩ tyí

1 Képah náh, pé pól mɛ yuku, à Yesu tɛ̃ kyɩ Pilatɩ tyí.
2 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ, páh dɩ̃́ mɛ̀ kyɔmɩ wɛ, à mɛ pé
kwil névye yõlɛ n yɩkɩ, mɛ pélɛ n yĩni n mɔ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ
tyí. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, péwɔ-á yɔ̃̀tɛ̃nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Liyel nɛ, páh kɩ
tɛkɩ mɔ.
3 Képah sɔkɔ, Pilatɩ mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nɩ? À mɛ
yo ǹ tyí: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
4 Pilatɩ mɛ yo sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ no pól tyí nɛ, péwɔ náh tir yɔ́ wɛ
dɩ̃́ mɛ̀ tyí póllɛ, nɛ̂-á yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ.
5 Ǹtɛ, pè tɔ̃ mɛ kè gbah yo tũ nɛ ńkɛ̃́, wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ nòhnɩ̀-
ǹkɛ̃́nɛ, Yude tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ. Kalile kwil sɔkɔ-á à tyah kélɛ fɔ́ɔ́, à pɔ de
ásɔ̂̂.

Pè kyɩ Yesulɛ Yerɔdɩ tyí

6 Pilatɩ-á képah noh ńyãh sɔkɔ, à píkínyahnɔ pɩ nɛ, Kalile nɛy se dɩ̃́ mɛ̀nɛ
nɩ?
7 Wǎh fyɔ̀ ǹ wɩ̃̀l-ǹsah tyí noh, tɛ́ pĩ nɛ, Yerɔdɩ-á nɛ́npɔ́ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à núkú à
tɛkɩ mɔ ǹmɔ kɔ̃. Tɛ́ kè mó pɔ yĩnɛ Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ kénɛ sèpɩ̃̀n
sɔkɔ.
8 Kè pɩ di mɔ́nɔ́lɛ, Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ Yesu tyí yɔ́nɔ́lɛ n nohnɩ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ,
pé à wɛ à nɛ n mɛ gbɩ̃̀l yɔ́lɛ n pɩ. Képah ye, wǎh à wɛ, kè pɩ nɩ̀vɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ
ǹ tyí.
9 À mɛ à gbah piki yah náhnáh, tɛ́ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí.
10 Képah sɔkɔ, sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú
sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ fɔ́ɔ́ képékèyɔ̂.
11 Yerɔdɩ ànɛ̂ ǹ sràsyíbí-á kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́ mɛ à yilɔ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí
fwɔ yɔ́ mɔ à kɔ̃, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ Pilatɩ kɔ̃.
12 Pilatɩ ànɛ̂ Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ sépɛ́bílɛ ǹgbòlɛ, tɛ́ lésõlɛ, pè kódírí toh.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

13 Képah sɔkɔ, Pilatɩ sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ kwil yahtãm, ànɛ̂
névye ye tuke,
14 tɛ́ yo pé tyí: «Yé dɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ, wǎh mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ. Ǹtɛ yah,
yépi tɔ yɩ̃́ yah ye mé piki yah ǹnɛ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí, yáh nónónɛ
n yo n sah ǹ yõ, nɛ̂-á yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ.
15 Yerɔdɩ ńtɛ̃ tɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ sɔkɔ, wǎh sɔ̃́npí ǹ syɩ à tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃.
Kǎh pɩ sɛ̃, dɩ̃́ mɛ̀ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ.
16 Képah ye, mé kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à fin mɔ.»
[
17 Tɛ́ Pakɩ syáhnɔ́ pól sɔkɔ, Pilatɩ sɔ̃̀ yĩnɛ à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névi yɔ́ fin
mɔ pè kɔ̃.]
18 Képah tɛ̃nɛ, pé pól tyah n kwrɔ n gbo n mɔ nɛ, à dɩ̃́ mɛ̀ ko mɔ, à mó
Barabasɩ fin mɔ.

19 Tɛ́ Barabasɩ sɔ̏ mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kèlékɛ̃ tir yɔ́ yõ, nɛ̂-á pɩ kwil sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ.

20 Tɛ́ Yesu fı̋nnmɔ dékè-á sɔ̏ mɛ Pilatɩ tɛ̃, à tɔ̃ ǹ syɩ kè tɔ̃ yo pé tyí.

21 Ǹtɛ, pè tɔ̃ gbo mɔ nɛ ńkɛ̃: «À syɩ dahnɩ yõ! À syɩ dahnɩ yõ!»

22 Pilatɩ mɛ tɔ̃ wɛy tɔkɔ kɛ tɔ̃-òlɛ, à yo pé tyí nɛ, tyítúkù nɛ̂ se à pɩ nɩ? Péwɔ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ sɔkɔ, nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ. Képah-á, páh kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à fin mɔ.

23 Ǹtɛ, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ kélɛ n kah n yo náhnáh nɛ ńkɛ̃: «À syɩ dahnɩ yõ.» Képah tɛ̃nɛ, pé kàhngbonmɔnɔ pɔ tɛ̃ wɛ Pilatɩ tyí.

24 Képah sɔkɔ, à mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, nɛ̂-á pè n yah n kɔ̃, képah-á kɩ pɩ pé tyí.

25 Dı̋ nɛ̂-á sɔ̏ pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, kèlékɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́ yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ pè n yah n kɔ̃ ǹ tyí, à ǹmɔ fin mɔ, tɛ́ Yesu pɩ pépi dyɔ yı̋ı̋ tɛ̃nɛ.

Pè Yesu syɩ dahnɩ yõ

26 Képah sɔkɔ, pǎh Yesu tɛ̃ n sɔkɔ syí-ńsah gbı̋ nɛ̂nɛ, pè Sirɛnɩ kwil dı̋ yɔ́ yohnɩ, pè n ye Simɔlɛ. À mɛ wil swãh, mɛ n de Yerusalɛmɩ. Pè mɛ ǹmɔ tɛ̃ Yesu dahnɩnɛ, à twah mɔ nɛ, à ǹ sɔ̏ tɛ̃.

27 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ n yuku ǹ náh, à tahlɩ syɔ́ tyí nónó-á sɔ̏ mɛ n gbo pé gbȁnnɛ n kõhlɩ pé nɩ yõ yèkwɔrɩ tɛ̃ tyí Yesu yĩnnɛ.

28-29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah vi pé tı̏nnɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Sèpı̏n yísyɔ́ mɛ n pi, névye kɩ pɔ tyah n yo nɛ, yɔ̏bènɔrɩ-á mɛ píkǻn syɔ́ tyí, ànɛ̂ nónó-á pè náh pi dubi yah, ànɛ̂ pè náh yǻnnɛ piri kɔ̃ yah. Képah ye Yerusalɛmɩ syɔ́, yé káh nɛ n gbo ńmɔ yĩnnɛ. Yé nɛ n gbo yé gblɔ̌y, ànɛ̂ yé wɛ̃npı̏ yĩnnɛ.

30 Ké légbı̋nɛ, névye kɩ pɔ tyah n yo tlɛy tyí nɛ, sè syɩkɩlɩ pé yõ. Tɛ́ kɩ yo ymɔ tyí nɛ, sè vike tũ pé yah.

31 Ǹtɛ, pàh séswɔ́npɔ̏lɛ n pɩ sɛ̃, séswɔ́nkɔ̀kɔ̀ wɔ tyí kɩ pɔ n pɩ n pi sɔ̃?»

32 Tɛ́ pè sɔ̏ mɛ tyípêl pípú nɛ́pı̂ nímí tɔ tɛ̃ kyɩ, nónó-á kɩ kyɩ n ko n mɔ n pi ànɛ̂ Yesulɛ wɛ̃ tyí.

33 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ fı̋ yɔ́, ńyãh-á pè n ye «Yõgbèkè tyahlɛ», pè à syɩ dahnɩ yõ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ tyípêl pípú nɛ́pı̂ nímí nɔ́pilɛ pé tyí tyí dahlɔ yõ. Núkú sɔ̏ mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏, ní-ò mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbɛ̃yı̏nɛ̀ sɔ̏.

34 Légbı̋nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Bɔ̌, pǎh nɛ̂nɛ n pɩ, pè náh kè pĩ. Képah ye, á gblɔ̌y yɛ pé tyí.» Képah náh, sràsyíbí mɛ ǹdan mɔ, à ǹ flɔ dibi wɛ̃ wrɔ́.

35 Névye sɔ̏ mɛ yı̋nntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ mɛ n yah. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̏tãm wɔ sɔ̏ mɛ kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko, mɛ yo tũ nɛ, wǎh névye túkù pwah mɔ, ǹtɛ à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ mó kè, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Kristalɛ, Liyel yáhntɔkɔnɔlɛ.

36 Sràsyíbí tɔ sɔ̏ mɛ kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, à dı̏vɛ̃ yɔ̋rénɔ́lɛ à kɔ̃, tɛ́ nɛ,

37 ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃nɛ, à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ kè!

38 Tɛ́ kè sɔ̏ mɛ wǻrkínsyɩnɔlɛ Yesu yɔ̏tah nɛ: «Ńyɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ ye.»

39 Képah sɔkɔ, tyípêl pípú nónó-á syɩ dahlɔ yõ, pé sɔkɔ núkú sɔ̏ mɛ Yesulɛ
n gbyɔ nɛ, ǹmɔ kó Kristalɛ nɩ? Ȁ ǹ gblɔ̌y pwah mɔ, à mó pépi tɔ pwah
mɔ!
40 Ǹtɛ, ǹ ní-ò mɛ wɛkɩ ǹ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó Liyel yah tíkílɛ n pɩ nɩ,
ǹmɔ nɛ̂-á mɛ kénɛ yèvyãhrɩ núkú mɛ̀ sɔkɔ?
41 Pépi tɛ̃̀ wɔ tyílɛ, pé yèvyãhrɩ pínɔ́ yah-á. Pé tyípínɔ́ kɔ̃lɩ-á n dyah pélɛ.
Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃̀ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pèkèlɛ.
42 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo Yesu tyí: «Yesu, á dyɔ to n kõ ńmɔ tyílɛ, wâh pɔ á yɔ̏tɔ̃rí
sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ.»
43 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ á tyí nɛ: kwɛy
mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, á kɩ mɛ ńmɔlɛ Liyel fɔ̋ sɔkɔ pal tɛ̃̀-ǹsah.»

Yesu kúnɔ́lɛ

44 Gbɩ̏ntɔ̃ pɔ̃́lɛ, gbɩ̃ yah kwlɔ, fɛ̃́ntũ̂ mɔ kèkõyɔ̋ pól sɔkɔ pópó, à pɔ syɩ
gbèkãm gbɩ̃́ tyí.
45 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ̀gbrɔ̌kè nɛ̂-á Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh kõ kah, kè tɔ ké
nɩyɔ̋. *
46 Yesu mɛ kah de syi nɛ ńkɛ̃́: «Bɔ̌, mé ń minnɛ n dahbɩ á gbɔ̏.» Képah
yóntɛnɔ náh, à ku.
47 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́-á képah wɛ ńyãh sɔkɔ, à tyah Liyel yĩnnɛ n
gbilki mɛ n yo nɛ, kègbɩ yõ, nɛ́gbí-á sɔ̏ dɩ̃́ mɛ̀nɛ.
48 Tɛ́ nónó pól-á sɔ̏ mɛ pɔ yĩn tɛ̃ kélɛ n yah, pǎh kénɛ tyípínɔ́ wɛ sɛ̃́, pé
pól sɔ̏ mɛ pé gbɛ̏n kõhlɩ pé nɩ yõ mɛ n sɔkɔ.
49 Ȁnɛ̂ nónó pól-á sɔ̏ Yesulɛ n pnɛ, à tahlɩ syɔ́ nónó pól-á sɔ̏ wil Kalile
kwil sɔkɔ, à pɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé pól sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ fɩ́ɩ́, tɛ́ mɛ n yah.

Yesu yɩ̃́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

50-51 Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. Ȁ sɔ̏ n wil Nsyifunɔ kwil yɔ́ sɔkɔ,
nɛ̂ yĩn-á Arimatɩlɛ. Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̏. Tɛ́ pèpɔrɩ
pí-ò nɛ́gbí ye sɔ̏ ǹnɛ. Ȁ náh sɔ̏ n de pé no tɛ́lɔ́ tyi yáhntɔkɔnɔ, ànɛ̂ sé pínɔ́
sɔkɔ. Ȁnɛ̂, à sɔ̏ mɛ Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ.
52 Ǹmɔ mɛ kyɩ wil Pilatɩ tyí, à Yesu lékó ni ǹ tyí.
53 Tɛ́ mɛ kyɩ à tiki mɔ dahnɩ yõ, tɛ́ fwɔlɛ à plo, à kyɩ dah mɔ diki yɔ́ sɔkɔ.
Kénɛ diki sɔ̏ tũ tɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ lékó yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃́nɩ̀ sɔ̏ dah mɔ yah ké sɔkɔ.
54 Tɛ́ lésõlɛ, gblɔ̌y vɩ̏nsàhnɔ́ yòh ye sɔ̏ Nsyifunɔ tyí, dendal mɩ mɩ yòh
yĩnnɛ.
55 Syɔ́ nónó-á sɔ̏ wil Yesulɛ, Kalile kwil sɔkɔ, pè Yosɛfu sɔ̏ tɛ̃ kyɩ diki yõ.
Pè kyɩ diki yah mɔ, ànɛ̂ Yesu dáhnmɔ dùkùlɛ ké sɔkɔ.
56 Képah náh, pè pé syɩ to yuku kwil sɔkɔ, à kyɩ nɩrɩnɔ́, ànɛ̂ làsèkwɛ̌l
pèplɔ yah sah lékó yĩnnɛ.
Tɛ́ mɛ mɩ, pé mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ, sɔ̃́-á kélɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ.

24

Yesu yúkúnwɩ̏lnɔ́lɛ diki sɔkɔ

* **23:45** 23.45 - Yah n tɛ Yebre sɛ́bɛ́y 6.19 ; 9.1-8 ; 10.19-20 sɔkɔ.

1 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, ké dendal séngbɔ̃ pú púlɛ, syɔ́ nɔ́pi yuku
sɔkɔ diki yõ, pé nɩrɩ pèplɔ nɔ́pilɛ, pǎh sɔ̏ nónó pɩ sah.
2 Pè kyɩ nɛ n yah diki yah dáhkì mɛ pílntonɔlɛ.
3 Pǎh de diki sɔkɔ, pè náh kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó wɛ.
4 Kǎh pɩ sɛ̃́, pé fɔkɔ fil. Pǎh mɛ képah sɔkɔ, díbí nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́ wil pé
yah, nónó wil flɔ-á sɔ̏ mɛ n tɛ̃ pěrr.
5 Tíkí tɛ̃ tyí, syɔ́ nɔ́pi pé yey sĩnki sétáh. Díbí nɔ́pi mɛ yo pé tyí: «Kwâh
nɛ̂ pɩ, tɛ́ nɛ̂-á min sɔkɔ, yé pɔ ǹnɛ n yah n kɔ̃ diki sɔkɔ?
6 Ȁ náh mɛ ásɔ̂. Ȁ ye ǹ syɩ min wɛ. Wǎh lésõ mɛ Kalile sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ yo
sah yé tyí, yé yé dyɔ to kɔ̃ képahlɛ.
7 Ȁ náh lésõ nɛ ńkɛ̃́, Névi Pi-á yĩnɛ à dahbɩ tyípêl pípú gbɔ̏, wǎh yĩnɛ à
syɩ dahnɩ yõ, tɛ́ ǹ kúnɔ́ sèpȉn tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à mó ǹ syɩ min sɛ̃́n wɛ di?»
8 Légbĩ́nɛ, syɔ́ nɔ́pi dyɔ núkú to kɔ̃ Yesu wɛynɛ.
9 Pè mɛ yal diki yõ, à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh tɔ̏ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃núkú syah
ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ póllɛ.
10 Makadala kwil Mari, ànɛ̂ Nsyan, ànɛ̂ Nsyakɩ yṹ Mari, ànɛ̂ syɔ́ nónó-á
sɔ̏ mɛ pélɛ, pépi ye yãh tyi nɔ́pilɛ Yesu tɛ̃̀ntõbe tyí.
11 Ǹtɛ, kénɛ wɛlɔ sɔ̏ mɛ pɩ tɛ̃ pé tyí sèmȉrn sɔ̃́. Pé náh sɛ̃ sé yõ.
12 Kǎh pɩ sɛ̃́, Pyɛrɩ wɔ mó yuku to kyɩ diki yõ. Wǎh kɔ yah, à lékó flɔ ó
wɛ. Ǹ gbɛ̃̏n du tir mè pínɔ́ dùkùlɛ, à mɛ ǹ syɩ to yuku ǹ tȉnnɛ.

Yesu ànɛ̂ tɔ̏ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̂ nîmînɛ Yemayusi kwil wɛ̃̀kì yõ

13 Ké lésõ mɛ ólɛ, Yesu tɔ̏ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̂ nímí sɔ̏ mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ pè n
ye Yemayusilɛ. Kénɛ kwil ànɛ̂ Yerusalɛmɩ wrɔ́ sɔ̏ mɛ lɛ́rɩ́nɔ́ nínɔ́ kɔ́-ńsahlɛ.
14 Tyi nónó-á pɩ, pè sɔ̏ mɛ sépi yɛ̃́hnɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí.
15 Pǎh mɛ yɛ̃́hkì ànɛ̂ wɛ̃ vȉnmɔnɔ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ pɔ kwrɔ mɔ
pé sɔkɔ, à wɛ̃̀kì pɩ núkúlɛ pélɛ.
16 Ǹtɛ, kè sɔ̏ pɩ á kɩ nɛ pé yah sɔ̃́ mɛ syȉi, pè náh sɔ̏ mɛ tɛ̃ wɛ à yah pĩ
yĩ́nɛ.
17 Képah sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè n yãh, tɛ́ n kɔ nɩ? Pè mɛ
yĩn, tɛ́ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ sɛ̃́.
18 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy núkú yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Klewopasɩlɛ. Ǹmɔ mɛ yo Yesu
tyí nɛ, ǹmɔ gblɔ̃̏y ó se mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tyi nɔ́pi pĩ́-ńkɛ̃̏nɛ, nónó-á pɩ
ké sɔkɔ sèpȉn nɔ́pi sɔkɔ nɩ?
19 Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, sépi se pɩ tyi nónónɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ,
tir nɛ̂-á pɩ Nasarɛtɩ Yesu tyí sɔkɔ kɛ̀: Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò
nɛ́tǎhkìlɛ ǹ tyípínì ànɛ̂ ǹ wɛy sɔkɔ, Liyel yah ànɛ̂ névye pól yah sɔkɔ.
20 Ǹtɛ, pé sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm, ànɛ̂ pé kwil yahtãm pɔ à tɛ̃ kɔ̃ nɛ, pè ko
mɔ. Pè mɛ à syɩ dahnɩ yõ.
21 Tɛ́ pépi tɛ̃ wɔ-á sɔ̏ mɛ n sõ nɛ, ǹmɔ-á kɩ pɔ Yisrayel tãn wilki n pi yɔ̃rɩ
sɔkɔ. Ǹtɛ, sépi pól sɔkɔ, kénɛ tyi pínsɔkɔnɔ sèpȉn tɔ̃̏nì-á kwɛynɛ yɔ̀.
22 Gbɩ-á pépi mû sɔkɔ, syɔ́ yísyɔ́-á pɔ pé fɔkɔ fil tɛ̃ wɔlɛ. Pépi-á sɔ̏ yuku
sɔkɔ séngbɔ̃ pú púlɛ diki yõ,

23 pǎh kyɩ lékó yah kwlɔ sɛ̃, pè pé syɩ pɔ yo pé tyí nɛ, yȋnyõ tɛ̃ntõnè yísyɔ́
ńtɛ̃-á wil pépi yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ, wǎh mɛ min sɔkɔ.
24 Pépi sɔkɔ névye túkù mɛ kyɩ diki yõ sɔkɔ, tɛ́ ńtyȋ́nɔ kyɩ tyi nɔ́pi pól
wɛ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ syɔ́ yo sélɛ, tɛ́ pè náh Yesu wɔ wɛ.
25 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo pé tyí: «Lékɑ̃́m kɛ̃́ névye, yépi náh n kwãh n sɛ̃
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ pól yɔ́nɔ́ yõ!
26 Krista náh sɔ̃̀ yĩnɛ à yèvyãhrɩ pɩ sɛ̃́, à mó pyě de ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ di?»
27 Tɛ́ ǹ syɩ, à tyi pól dùkù yo wah pè syah, Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nónó yo ǹ
tyí sɔkɔ, à tyah Moyisi tyíyónsahnɩ tyí pópó, à kyɩ syɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
tyínɔ́ tyí.
28 Képah tɛ̃̌nɛ, pǎh pɔ yĩni tɛ̃ pé yúkú-ńsah kwillɛ yúkɛy, Yesu pɩ á kɩ nɛ
à sɔ̃́ yɔ̃ n sɔkɔ yahlɛ.
29 Ǹtɛ, pè mɛ à fal nɛ, à wũ pépilɛ, ńkɛ̃́ gbĩ-á mɛ tiki mɔ, lékɑ̃̂h-á mɛ n
tyah mɔ́nɔ́lɛ. Pǎh yo sɛ̃́, à mɛ de gbô sɔkɔ, à wũ pélɛ.
30 Tɛ́ wǎh pɔ tɛ̃, à n tyah yõke yɔ̃́nɔ́lɛ pélɛ gbĩ́ nênɛ, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́
wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ pè kɔ̃.
31 Képah sɔkɔ, pé yah pɩ kyòo, pè à yah pĩ. Ǹtɛ, pè núkú à yah kwlɔ pé
tnɔ̂.
32 Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wǎh sɔ̃̀ n yãh pélɛ wɛ̃̌kɩ̀ yah gbĩ́ nênɛ, à
Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkùlɛ n yo n wah pélɛ n syah, pé nɩ kó sɔ̃̀ mɛ
kàhnvɩnɔlɛ nɩ?
33 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yuku, à pé syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, à kyɩ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pȋ gbɔ̃núkú ànɛ̂ pé kɔ mû wɛ tùkènmɔntɛ̃̌nɔ́lɛ.
34 Pépi mɛ yo nímí nɔ́pi tyí: «Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yuku wil diki sɔkɔ.
À ǹ gblɔ̃̌ynɛ Simɔ wɛ̃kɩ.»
35 Pǎh yo sɛ̃́, tyi nónó-á mó pɩ nɛ́pȋ nímí nɔ́pi tɔ tyí wɛ̃̌kɩ̀ yah, ànɛ̂ pǎh
Yesu yah pĩ sɔ̃́, ǹ búrn dibi dùkù sɔkɔ, pè mó sè yãh pè syah.

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ

36 Képah tɛ̃̌nɛ, pǎh mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, Yesu núkú wil mɔ pé nɩyɔ̃́, tɛ́
yo pé tyí: «Yèvɩnɩ nɛ mɛ yélɛ.»
37 Tíkí tɛ̃ tyí, pé lékɑ̃́m vye fɛ̃kɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, nɛ́mírkí yɔ́-á pé wɛ.
38 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé lékɑ̃́m vye fɛ̃kɩ?
Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yélɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ sɛ̃́?
39 Yé yah ń gbɑ̃̀nnɛ ànɛ̂ ń gbyɛ̂̃hnɛ: Ńmɔ ye gbɩ yõ! Yé tũ yah ń tyí, yé kɩ
wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ gbèl wɛ ń tyí. Sé kénkɔ̃ se mɛ nɛ́mírkí tyí?»
40 À mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbɑ̃̀n ànɛ̂ ǹ gbyɛ̂̃hnɛ pè wɛ̃kɩ.
41 Ǹtɛ, nìvìnì ànɛ̂ gbɛ̃̌ndùnì tɛ̃ tyí, pǎh tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ ké yõ sɛ̃́, à mɛ pè piki
yah nɛ, yõ yõ kwâh se mɛ pé tyí ásɔ̃̂ nɩ?
42 Pè mɛ yɛ̃́nkô fyénɔ́ yen yɔ́lɛ à kɔ̃.
43 À mɛ kè syi, tɛ́ kè kɔ pé yĩ́ yah.
44 Képah náh, à yo pé tyí: «Képah ye lésõ mé yo yé tyí, máh lésõ mɛ
ànɛ̂ yélɛ gbĩ́ nênɛ nɛ ńkɛ̃́, tyi nónó pól-á wãrkɩ sah ńmɔ tyí sɔkɔ Moyisi
tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ yìgbìnì
sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sé pól-á kɩ pɩ tũ.»

45 Képah sɔkɔ, à pé lékə̃́m yɩkɩ mɔ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkù pĩ
yĩnnɛ,
46 tɛ́ yo pé tyɩ́: «Kè pɩ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ kélɛ wə̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́, Krista-á kɩ
yèvyãhrɩ pɩ ku, tɛ́ kɩ ǹ syɩ yuku ǹ kúnɔ́ sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ.
47 Ǹmɔ yĩn yõ, Liyel wɛy-á kɩ yo kɔ̃, à tyah Yerusalɛmɩ fɔ́ɔ́, à kyɩ
syɩ kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo pól tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, névye Liyel wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃, pè mó tyɩ́pêl
yɔ̃̌nmɔnɔ wɛ.
48 Yépi ye pɩ kénɛ tyi tàrfyɔ̀nɔ́lɛ.
49 Tɛ́ ńmɔ sú-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ, páh kɩ nɛ̂nɛ yé kɔ̃, mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé kɔ̃.
Ǹtɛ, yépi tɛ̃̌ wɔ tɛ̃ kwil mɛ̀ sɔkɔ fɔ́ɔ́, yé pɔ tǎhkɩ̀ wɛ nɛ̂-á kɩ wil yɩ̃̂nyõ.»

Yesu yɔ̃̌ndɔkɔnɔlɛ yɩ̃̂nyõ

50 Képah náh, sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu pè tɛ̃, à yuku pélɛ Betanɩ kwil tɩ̃̀nnɛ. Pǎh yĩni
tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ gbə̃̀n yɔ̃ yɩ̃̂nyõ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.
51 Tɛ́, wǎh mɛ sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à gbɛ wil pé sɔkɔ, à yɔ̃ dɔkɔ
sɔkɔ yɩ̃̂nyõ.
52 Tɔ̃̀ sə̃́hpú tɛ̃̌ wɔlɛ, pépi-á à gbilki tɛ, pè pé syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀
ǹgbɛ̃̌nɛ pé sɔkɔ.
53 Tɛ́ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, pè náh sɔ̃̀ mɛ n yah n kwlɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀
sɔkɔ, n nɛ n mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki.

Nsyɔ̃-á Nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu nɛ̂-á Liyel Pi núkúnînɛ, ǹmɔ ye wɛynɛ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃̂nɛ

1 Tyi pól tyah gbɩ̃́nɛ, nɛ̂-á wɛynɛ,* à lésõ mɛ. À lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ. Liyel
ye ǹnɛ.
2 Ǹmɔ ye lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ tyah gbɩ̃́nɛ.
3 Yíyìn pól mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. Yì nónó pól-á mɔ, sé kèyǎh ńtɛ̃ náh mɔ
né ǹmɔ náh.
4 Ǹmɔ sɔkɔ ye min n wɛ. Kénɛ min ye kyòolɛ névye tyí.
5 Kè mɛ kõ tɛ̃ kyòo fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, tɛ́ fɛ̃́ntũ̂ náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ.
6 Képah sɔkɔ, Liyel pɔ dɩ̃́ yɔ́ tõ, nɛ̂ yĩn-á Nsyɔ̃nɛ.†
7 Ǹmɔ ye pɔ kyòo mɛ̀ tyí yo wah névye tyí, nɛ pé pól wɛ sɛ̃ ké yõ sɔkɔ
ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
8 Ǹmɔ náh sɔ̃̀ kyòo mɛ̀nɛ, ǹtɛ ké tyí yónwàh-ǹsah ye sɔ̃̀ à pɔ.
9 Wɛy mɛ̀nɛ, kyòo kègbɩ ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, à pɔ pɩ kyòolɛ
no pól tyí.
10 Tɛ́ nɛ̂-á wɛy mɛ̀nɛ, à sɔ̃̀ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ,
ǹtɛ képah fyé yõ, kèkõyɔ̃́ névye náh tɛ̃ wɛ à yah pĩ.
11 Ǹ yɛ̃́ngbɛ̃̂ tyah sɔkɔ ye à pɔ, tɛ́ ǹ no náh à tɛ̃ plɛ.
12 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á à tɛ̃ plɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, à tɛ̃́nwɛnɔlɛ pépi kõ pè pɩ Liyel
wɛ̃́npìlɛ.
13 Ǹtɛ tɔ̃́ sɔkɔ dubi dùkù, képah náh pɩ wil gbɛ̃́nsê dékè, képah náh pɩ
névi dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ sɔkɔ náh pè pɩ Liyel wɛ̃́npìlɛ dɛ́! Liyel gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye pè
wɛ.
14 Wɛy ye vi mɔ pɩ névilɛ à pɔ twah tɛ̃ á wrɔ́. Yɔ̃̀bènɔrɩ pí-ò ye ǹnɛ, ànɛ̂
à mɛ gbɩ ó ǹ tɔ̂ɔ́. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel Pi núkúnínɛ, á ye ǹ tɔ̃́rí wɛ, tɔ̃́rí nɛ̂-á à
wɛ syi ǹ Sú tyí.
15 Ǹmɔ tyí ye lésõ Nsyɔ̃ yo tũ léyy nɛ ńkɛ̃̂: «Ǹmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésõ kè
yo nɛ ńkɛ̃̂: ‹Ǹnî kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh, tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ dubi, képah
ye à kal ńnɛ.›»
16 Ápi mɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ n tɔ̃ n wɛ n yuku ǹ nìgbɛ̀kì tnɔ́nkàhnmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ.
17 Moyisi gbɔ̃̀ yõ ye Liyel ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kɔ̃. Ǹtɛ Yesu nɛ̂-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ wɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ gbɩ wɔ wɛ.
18 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɩ̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ǹ Pi núkúní nɛ̂ tyí-á yo sɔkɔ,
ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, tɛ́ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, ǹmɔ ye Liyel dùkùlɛ á wɛ̃kɩ.

Wɛ̀lnwìlkì-ò Nsyɔ̃-á ǹ gblɔ̃̌y tyí dùkù yo wah sɔ̃̂

19-20 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lésõ Yerusalɛmɩ kwil sárká syínwìlkìpu, ànɛ̂ Levi
yìkì névye yísyɔ́ tõ Nsyɔ̃ tyí, pè kyɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á

* **1:1** 1.1 - Wɛy nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Pídɩ̃́ Yesu ye. Légbɩ̃́nɛ à náh tɔ̃́nì sɔ̃̀ mɛ pɩ névilɛ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.14. † **1:6** 1.6 - À wil Nsyɔ̃ 1.42 ànɛ̂ Nsyɔ̃ 21 tyí sɔkɔ, Nsyɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ, yâh fyɔ̀ Nsyɔ̃ yĩn wɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ, wɛ̀lnwìlkì-ò Nsyɔ̃ ye pè n ye.

péwɔlɛ nɩ? Nsyɔ̃ náh yahle ké yónólɛ pé tyí dɛ́! Ȁ kè yo dal mɔ pé tyí
pnɛ́yy pé pól yɩ̃́ yah nɛ, péwɔ náh Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
21 Képah sɔkɔ, pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ? Ǹkɛ̃́ ńmɔ se Yelilɛ‡ nɩ? Nsyɔ̃
mɛ pè syah nɛ, ǹmɔ náh péwɔlɛ. Pè nɛ, ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò§ nɛ̂-á kɩ
n pɔ n pi, ǹmɔ se ǹnɛ nɩ? Ȁ mɛ nɛ ɔ̃ɔ̃-á.
22 Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á pélɛ nɩ? Ȁ kè yo pé syah
pé kɔ̃ pé kyɩ wɛ yo pé tɔ̃́pú tyí kè. Ǹkɛ̃́ sɔ̃ se à kɩ yo ǹ gblɔ̌y tyí sɔkɔ nɩ?
23 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ nɛ: «Ńmɔ tyí ye lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò Yesayi
yo sah ǹ wɛy sɔkɔ nɛ,
ǹnî yɩ̃́npɔ̃-á mɛ n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé wɛ̃kì tɔ̃ sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̃nnɛ!›»*
24 Ǹtɛ nónó-á sɔ̀ pè tɔ̃ Nsyɔ̃ tyí, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ye sɔ̀ pélɛ.
25 Pè tɔ̃ à piki yah nɛ, ǹmɔ-à ńkɛ̃nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, képah náh pɩ
Yelilɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-òlɛ, ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à névyelɛ
n wel n wilki ni sɔkɔ nɩ?
26 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ tɛ̃ wɔ mɛ nolɛ n wel n wilki ni sɔkɔ,
ǹtɛ ǹnî mɛ yépi wrɔ́, nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ.
27 Ǹmɔ kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̃́rɔɔ kah ǹ lékyêh mnɔ
fyé dɛ́nmɔnɔlɛ.»
28 Kénɛ tyi pól sɔ̀ pɩ Betani kwil sɔkɔ, Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ
ye sɔ̀ Nsyɔ̃ n wel n wilki nolɛ ni sɔkɔ.

Tyîpêl tɛ̃́nyɔ̀-òlɛ

29 Ké dɩ̃ndallɛ, Nsyɔ̃-á Yesu wɛ à mɛ n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃́: «Yé yah, Liyel-á
képɔ́píkì† nɛ̂ tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyípêl tɛ̃ yɔ̃ yɩ̃nnɛ, ǹmɔ ye yɔ̀.
30 Ǹmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésõ kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹnî kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh,
tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ dubi, képah ye à kal ńnɛ.›»
31 Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ náh lésõ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ yáh wɛ mé pɔ wèlnwɩ̀lkìnɔ́lɛ n pɩ
ni sɔkɔ, ǹ dùkù ye mé Yisrayel tɑ̃nnɛ n wɛ̃kɩ.»
32-33 Nsyɔ̃ tyíyókè mɛ̀ yo Yesu tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ
nɛ mé wèlnwɩ̀lkìnɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ, à lésõ yo ń tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Wáh kɩ Liyel
Mirki wɛ kè tiki pɔ tɛ̃ nɛ̂ yɔ̃, ǹmɔ ye kɩ névyelɛ n wel n wilki Liyel Mirki
sɔkɔ.› Ǹmɔ ńtɛ̃ náh lésõ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ mé pɔ Liyel Mirki wɛ kè wil yɩ̂nyɔ̃
à n tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yɔ̃.
34 Mé ye kè wɛ yɩ̃́nɛ. Képah ye mé kélɛ n yo n dal mɔ nɛ, Liyel Pídɩ̃́-á dɩ̃́
mɛ̀nɛ.»

Yesu tɔ̀ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

35 Tɛ́ dɩ̃ndallɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃ sɔ̀ mɛ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́lɛ.
36 Wǎh Yesu wɛ à pɔ n sɔkɔ à nɛ ńkɛ̃́: «Yé yah képɔ́píkìlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkɩ
mɔ.»

---

‡ **1:21** 1.21 - Yelilɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò ye lésõ ǹnɛ, tɛ́ à pɔ à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̂nyɔ̃. Kè mɛ yónólɛ Malaki 3.23 sɔkɔ nɛ, wǎh kɩ ǹ syɩ pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ pɔ́nɔ́ tyi tɔ̃ sah. Képah ye Nsyifunɔ kɔ̃ pè Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ Yeli se ǹmɔlɛ nɩ? § **1:21** 1.21 - Nsyifunɔ gbɔ̀ sàhnɔ́ sɔ̀ mɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 18.15-22 wɛy yɔ̃ sɔkɔ nɛ, Liyel-á kɩ ǹ tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò tɛkɩ mɔ n pi Moyisi tyí kɔ̃lɛ. * **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 40.3. † **1:29** 1.29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 12.3.

37 Képah tɛ̃nɛ, Nsyɔ̃ tȍ sɑ̋hpú nɛ́pȉ nímí nɔ́pi-á ǹ wɛy mɛ̀ noh sɛ̃́, pè kɔ̃ Yesu náh.

38 Yesu-á vi yah tɛ́ pé wɛ pè mɛ ǹ sȍ tɛ̃, à pè piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ? Pè mɛ à ye Wrabilɛ, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò ɗínɛ. Tɛ́ à piki yah nɛ, ǹ twáhntɛ̃̀-ǹsah se mɛ ńyãh sɔkɔ nɩ?

39 Á mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ, pǎh kɩ kyɩ kè wɛ. Pè mɛ ǹ sȍ tɛ̃ kyɩ ǹ twáhntɛ̃̀-ǹsah wɛ lɛ́rínɔ́ gbãm-ò kénkɔ̃ sɔkɔ.[‡] Képah sɔkɔ, pè mɛ wũ ǹ tyí, à lésɔ̃ gbȉyȉkȉ tɛ́y pɩ.

40 Nsyɔ̃ tȍ sɑ̋hpú nɛ́pȉ nímí nónó-á sȍ ǹ wɛy noh tɛ́ Yesu sȍ tɛ̃, pé sɔkɔ núkú yɔ́ yĩn ye Andrelɛ. Simo-Pyɛrɩ yṹnpi ye sȍ ǹnɛ.

41 Andre-á yal nɛ́npɔ́, kénɛ Simo-Pyɛrɩ tyí ye à kyɩ wil gbennɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ nɛ́nkyíɗínɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Ápi Krista wɛ.» Krista kɔ́r ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.

42 Képah sɔkɔ, à Simo tɛ̃ yuku Yesu tyí. Yesu-á Simo wɛ, à à yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, Nsyɔ̃[§] píɗí Simo-á ǹnɛ, tɛ́ páh kɩ yĩn yɔ́ dyɩ à kɔ̃ Sefasɩlɛ. Wâh noh nɛ Sefasɩ-á, ké kɔ́r ye légbȋ́lɛ. Kénɛ yĩn ye tɔ̃ pè n ye Pyɛrɩlɛ.

43 Ké ɗindallɛ, Yesu kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ yuku Kalile gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. Wǎh Filipi wɛ, à yo ǹ tyí nɛ, à pé sȍ tɛ̃.

44 Betisayida kwil nɛy ye sȍ Filipilɛ. Kénɛ kwil tãn ye sȍ Andre ànɛ̂ Pyɛrɩ tɔlɛ.

45 Képah náh, Filipi kyɩ wil Natanayɛlɩ tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu-á nɛ̂ tyí yo sah, á ye à wɛ. Nsyosɛfu píɗí Yesu ye. Á n wil Nasarɛtɩ kwil.»

46 Wǎh yo sɛ̃́, Natanayɛlɩ à syah nɛ, kwáhgbí se kɩ fɛ̃ wil Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ nɩ? Filipi mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ n yah.

47 Képah sɔkɔ, Yesu-á Natanayɛlɩ wɛ à n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃́, Yisrayel nɛy tɔ́tɔ́-á yɔ̀, nɛ̂-á yȋ́nvȉ náh mɛ ǹ sɔkɔ póllɛ.

48 Natanayɛlɩ mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se à pĩ pélɛ nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, Filipi-á pópó ǹnɛ n ye, gbȋ́ nɛ̂-á sȍ à mɛ sènsóké séswɔ̂ sȍ sɔkɔ, páh sȍ mɛ ǹnɛ yah.

49 Képah sɔkɔ, Natanayɛlɩ mɛ nɛ: «Kwɔ́-ò ɗí, Liyel Píɗí ye álɛ. Áwɔ ye Yisrayel tãn yȍtɛ̃nɛ.»

50 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ à syah nɛ, páh yo ǹ tyí nɛ páh sȍ mɛ ǹnɛ n yah, gbȋ́ nɛ̂-á à mɛ sènsóké séswɔ̂ sȍ sɔkɔ, képah kó à kɔ̃ à sɛ̃ pé yɔ̃ nɩ? Ǹtɛ ǹ yȋ́-á kɩ tɔ̃ n tɛ̃ n pi tyí-ǹgbnɔ yɔ̃ kɩ kal nɔ́pilɛ.

51 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kɩ yȋnyɔ̃ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ yȋnyɔ̃ tȍnpɩbɩ kɩ mɛ n dɔkɔ, tɛ́ kɩ n tiki Névi Píɗí[*] yȍtah sɔkɔ.»

2

Fúr syáh nɛ̂-á syah Kana kwil sɔkɔ

---

‡ **1:39** 1.39 - Gbȋ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, mɛ́ndwɔ̌ gbȋ́ (16 h) kénkɔ̃ tyí ye pè n yo. Tɛ́ Wrome tãn wɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, pɔ̃y tɔ̃ gbȋ́ tyí ye pè n yo.

§ **1:42** 1.42 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasɩlɛ.

* **1:51** 1.51 - Yesu-à Névi Píɗí tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̌y ye à n ye.

[1] Képah náh, ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̃lɛ, fúr syáh yɔ́ sȍ mɛ n syah Kana kwil, Kalile gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Yesu yṹ sȍ mɛ ké sɔkɔ.
[2] Tɛ́ pè sȍ mɛ Yesu tɔ ye ké sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ tȍ sã́hpúlɛ.
[3] Păh mɛ fúr syáh mɛ̀ sɔkɔ, dȉvɛ̃ pɔ tɛkɩ. Kăh pɩ sɛ̃́, Yesu yṹ mɛ yo ǹ tyí
nɛ, dȉvɛ̃-á mɛ tɛkɩ no tyí dɛ́!
[4] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nɩ? Pé gbȉ náh tɔ̃̏nì
sɛ.
[5] Képah sɔkɔ, ǹ yṹ mɛ yo dȉvɛ̃ díbípú tyí nɛ, wàh kɩ fyɔ̀ pɔ tyi nónó yo
pé tyí, pè sé pól pɩ.
[6] Tɛ́ dyêh yȁhnpní kénúkò sȍ mɛ Nsyifunɔ gblɔ̆y tɔ̃̏nsàhnɔ́* yĩnnɛ à yĩnɛ
pé tyi kȍnsàhnɔ́lɛ. Sé núkú núkú pól sȍ mɛ lítírnɔ́ lèkwɛ̆kwɛ kénkɔ̃lɛ.
[7] Dǒ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè ni mɔ pní nɔ́pi yɩ̃́yĩlɛ. Pè mɛ ni mɔ sé
yɩ̃́yĩlɛ.
[8] À mɛ nɛ, núkúnúkú pè tãh kyɩ tyi yah wàh-ò dɩ̃́ kɔ̃. Pè mɛ tãh kyɩ à kɔ̃.
[9] Képah sɔkɔ, tyi yah wàh-ò dɩ̃́-á kè wɔ yah, kè sȍ mɛ vi mɔ pɩ dȉvɛ̃nɛ, tɛ́
à náh sȍ mɛ kénɛ dȉvɛ̃ wȉl-ǹsah pĩ. Ǹtɛ dȉvɛ̃ díbípú nónó-á sȍ di mɔ yɔlɛ,
pépi wɔ sȍ ké wȉl-ǹsah pĩ. Képah sɔkɔ, dɩ̃́ mɛ fúr pí-ò dɩ̃́ ye,
[10] tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, no pól-á ńkɛ̃̆nɛ dȉvɛ̃ pènɛ̀kì ǹgbò dibi. Névye-à wɔ kè
syɔ̃ pé sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nɛ̂-à mɛ nónyɩ̃́-ńkɛ̃̆nɛ, pè n pyě képah dibi. Ǹtɛ ǹmɔ
pyě dȉvɛ̃ pènɛ̀kì tɛ̃ wɔ koh sah à pɔ nɔ yȉ̃nkɔ̃ gbɩ̃́ tyí nɩ?
[11] Képah ye pɩ Yesu gbȉl tyípíní gbennɛ, à ǹ tɔ̃rí wɛ̃kɩ. Kăh pɩ sɛ̃́, ǹ tȍ
sã́hpú mɛ gbah sɛ̃ ǹ yɔ̃. À gbȉl mɛ̀ pɩ Kana kwil, Kalile gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.
[12] Képah náh, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ yṹnpyé, ànɛ̂ ǹ tȍ sã́hpú tiki yuku
Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. Tɛ́ sèpȉn kwéy ó ye pè pɩ nɛ́npɔ́.

Gbɔ̀yĩbɩ yɩ̃́nînwȉlkȉnɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

[13] Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-á sȍ mɛ de n tɛ sɛ̃́, Yesu mɛ dɔkɔ yuku
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ.
[14] Wăh kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyɩ nɛ n yah gbɔ̀yĩbɩ mɛ gbɔ̀lɛ n
yĩ ké sɔkɔ. Túkù mɛ nyehlɛ n yãm, túkù mɛ képyɛ́nìnɛ n yãm, túkù mɛ
kèpíkípíkínɔlɛ n yãm, tɛ́ túkù tɔ mó mɛ pɔ pé pɔ́ duke dukenɔ mɔ sah
tàbălnɔ́ yɔ̃, mɛ sélɛ n sah n tũ.
[15] Képah tɛ̃̆nɛ, Yesu mnɔ yísyɔ́ pɩ yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ gbɔ̀yĩbɩ nɔ́pi pól yĩni wilki
kélɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à tahlɩ pé képyɛ́nì ànɛ̂ pé nyeh tyí. Tɛ́ pɔ́
sàhntȕpu tàbălnɔ́ tu wilki mɔ, pé pɔ́nɔ́ kɔ̃ sè kwɛ.
[16] Képah sɔkɔ, tɛ́ yo kèpíkípíkínɔ yȁmpu tyí nɛ, pè sè pól tɔkɔ n yal ásȏ.
Pè káh pé Sú Liyel gbôlɛ n pɩ gbò yɩ̃́-ńsah gbôlɛ.
[17] Wăh fyɔ̀ képah yo, ǹ tȍ sã́hpú dyɔ núkú to kɔ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fɩ̃́ yɔ́
tyílɛ, ńyãh sɔkɔ-á kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Liyel, á wɔ̀kɔ̀ tyí nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyí, fɔ́ɔ́ ké tyí sɔ̃nɔ n pɩ ń ko ko tɛ̃̆nɛ.»†

* **2:6** 2.6 - Dyêh yȁhnpní ànɛ̂ gblɔ̆y tɔ̃̏nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo Liyel yah sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ ńkɛ̃̆nɛ ni mɔ n sah kénɛ yȁhnpní sɔkɔ, tɛ́ pàh wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah náh pɩ, pàh n tyah yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́lɛ, pě pé gblɔ̆y kãm n wel sépi ninɛ, ǹ pé gblɔ̆y tɔ̃ n sah Liyel yah. † **2:17** 2.17 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10.

18 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̀tãm Yesu syah nɛ, gbɪ̌l tir nɛ̂ se à kɪ fɛ̃ pɪ, nɛ̂-á
n wɛ̃kɪ nɛ, yĩ mɛ̀ pínɔ́ wɛ̃kɪ̀-á mɛ ǹ tyí nɪ?
19 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃, pè Liyel ní-ńsah gbô mɛ̀ sɔ, páh
kɪ kè tɔ̃ mɔ sèpɪ̀n tɔ̃nɪ̀ sɔkɔ.
20 Wăh képah yo sɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̀tãm à syah nɛ, è, gbô nɛ̂nɛ mɔ ye tikininí
pɔ́ kénúkò sɔkɔ, ǹmɔ kɪ pɔ képah tɔ̃ mɔ sèpɪ̀n tɔ̃nɪ̀ ó sɔkɔ nɪ?
21 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah gbô nɛ̂ tyí-á sɔ̀ Yesu n yo, képah ye kɪ sɔ̀ n pɪ n pi ǹ
wil gbɛ̃nsêlɛ.
22 Képah náh, Yesu-á pɔ ku tɛ́ yilki mɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú dyɔ to kõ nɛ
wăh lésõ kè yo sah. Képah sɔkɔ, pè sɛ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yõ sɔkɔ, tɛ́ sɛ̃ Yesu
wɛlɔ yónsàhnɔ́ tɔ yõ.

Yesu névye pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ

23 Tɛ́ Yesu-á sɔ̀ mɛ Yerusalɛmɪ sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃rɪ tyɛ́nɔ́ syáh mɛ̀ syáh-
ńsah, à sɔ̀ mɛ gbɪ̌l tyilɛ n pɪ névye mɛ n yah. Kăh pɪ sɛ̃, névye náhnáh sɛ̃
ǹ yõ.
24 Ǹtɛ Yesu sɔ̀ mɛ pé pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ. Képah ye, ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh sɔ̀
mɛ sɛ̃ pé yõ.
25 À névi nɪ kèdùkùlɛ n pnɛ. Képah ye, à pɔ névi kèdùkù tɛ̃ yo ǹ tyí, ké
yétɔ̂ náh sɔ̀ mɛ ǹ tyí.

3

Yesu ànɛ̂ Nikodɛmɪ wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

1 Nsyifunɔ sɔkɔ, yɛ̃́ntɛ̃ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nikodɛmɪnɛ. À sɔ̀ mɛ Farisi
wɛ̃kɪ̀ kɔ́pú sɔkɔ.
2 Sõ yɔ́ lékɑ̃̂hnɛ, à kyɪ wil Yesu tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ kwɔ́-ò dɪ̃́, gbɪ̌l tyi nónó-á
ǹmɔ n pɪ yò, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sɛ̃́nknɔlɛ nɛ n pɪ n pi, nɛ́ Liyel náh mɛ tɛ̃nɛ.
Képah-á, páh pĩ nɛ ǹmɔ-á kwɔ́-òlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkɪ mɔ.
3 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh fɛ̃ Liyel tɔ̃rí wɛ n pi, nɛ́ tɛ̃ náh tɔ̃ dubi késɑ̃́nnɛ.»
4 Képah sɔkɔ, Nikodɛmɪ nɛ, ǹtɛ névi wàhnmɔntɛnɔ náh, sɔ̃ se képah kɪ
fɛ̃ pɪ nɪ? À se kɪ fɛ̃ ǹ syɪ de ǹ yṹ fɔkɔ sɔkɔ, kɪ tɔ̃ dubi kɛ ní-òlɛ nɪ?
5 Yesu mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, nɛ́ tɛ̃ náh tɔ̃ dubi ni, ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̀
yõ.
6 Névi nɛ̂-à dubi névi tyí, névi ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̀
yõ, Liyel Mirki n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
7 Káh n yɛ kè á gbɑ̀n du, máh sɔ̃npɪlɛ yo á tyí nɛ, yáh yĩnɛ yé tɔ̃ n dubi
késɑ̃́nnɛ.
8 Ńyãh-à yɑ̃́hkí dyɔ, nɛ́npɔ́ ye kè n nɛ n pɪ n yuku. Á kɪ ké pínɔ́ yɪ̃́nɛ n
nohnɪ, tɛ́ á náh n pĩ n pi ńyãh sɔkɔ-á kè wil, ànɛ̂ kăh n yuku ńyãh. Névi
nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̀ yõ, tɛ̃ tɔ tyí n nɛ n mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ.»
9 Wăh yo sɛ̃, Nikodɛmɪ tɔ̃ nɛ, sɔ̃ se képah kɪ fɛ̃ pɪ nɪ?
10 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔlɛ tyi kɔ̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò ǹgbɛ̃nɛ Yisrayel sɔkɔ,
tɛ́ á náh képahlɛ n pnɛ nɪ?

11 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí nɛ, áyáh nɛ̂nɛ n pnɛ, képah tyí-á à
n nɛ n yo. Áyáh nɛ̂ wɛ, à n pɩ képah tyí yónwàhpulɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sélɛ
n fɛ̃ n syi.
12 Mâh sétáh yõ tyilɛ n yo yé tyí tɛ́ yé náh mɛ sɛ̃ sé yõ, mâh pɔ yȋnyõ
tyilɛ n yo yé tyí, yé kɩ pyě fɛ̃ sɛ̃ sépi yõ sɔ̃?
13 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh dɔkɔ kyɩ yah yȋnyõ sɔkɔ, à wil Névi Pídɩ̃́ tyí sɔkɔ, ǹmɔ
nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki pɔ.
14 Sɔ̃-á lésõ Moyisi wahy kètɔ̀ pɩ yésãhrɩlɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ,* à dɔkɔ mɔ sah
dahnɩ yõ, Névi Pídɩ̃́ tɔ yĩnɛ à dɔkɔ mɔ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ.
15 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹ yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
16 Yah, kèkõyɔ̃́ névye tyí ye kah nɔ Liyel tyí, képah ye à ǹ Pi núkúní tɛkɩ
mɔ, nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ tyí káh yɩkɩ, ǹtɛ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
17 Liyel tɛ̃ wɔ náh ǹ Pídɩ̃́ tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ nɛ, à pɔ lékàhlɛ névye kõ
pé tyípêl yĩnnɛ dɛ́! Á ye à tɛkɩ mɔ nɛ, kèkõyɔ̃́ névye pwáhnmɔnɔ wɛ ǹmɔ
gbɔ̃̀ yõ.
18 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ wɔ náh tõ n tuke n pi. Ǹtɛ nɛ̂-à yahle sɛ̃́nɔ́lɛ
ǹmɔ yõ, tukey syɩkɩ tɛ tɛ̃ yõ, wǎh sɔ̃́npí yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel Pi núkúní yõ.
19 Tukey mɛ̀ wɛ yɔ̀: Kyòo ye pɔ kèkõyɔ̃́, tɛ́ névye tyípínɔ́-á pɩ tyítúkúǹnɛ
sɛ̃, fɛ̃́ntũ̂ tyí nɔ kal pé tyí kyòolɛ.
20 Névi nɛ̂-à tyítúkúǹnɛ n pɩ, kyòo tyí náh n nɔ tɛ̃ tyí gbógbó. Tɛ̃ n pĩ
nɛ páh kɩ pɔ kyòo yah, pé tyítúkúǹ pínɔ́-á kɩ wil mɔ kwèyy. Képah ye, à
náh n pɔ kyòo yah sɔkɔ.
21 Ǹtɛ névi nɛ̂-à gbɩ wɛ̃̀kìlɛ n kɔ, ǹmɔ n pɔ kyòo yah sɔkɔ. Á n nɛ n mɛ
ké tyí nɛ, no pé tyípínɔ́ wɛ pnɛ́yy sépi nónɔ́-á mɛ n pɩ Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ.»

Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

22 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pɔ tɛ̃ yah Nsyude gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. Á sɔ̃̀
mɛ névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ.
23 Tɛ́ ni-á sɔ̃̀ mɛ dò Yɛno kwil sɔkɔ sɛ̃́, képah ye Nsyɔ̃ tɔ mó mɛ
wèlwìlkìnɔ́lɛ n pɩ nɛ́npɔ́. Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí, à kõ à pélɛ n
wel n wilki ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Salimi kwillɛ.
24 Légbȋ́nɛ, pè náh sɔ̃̀ tɔ̃́nì Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ sõ yɔ́lɛ, yékɑ̂b yɔ́ de Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ Nsyifu yɔ́ wrɔ́, pé
gblɔ̌y tõ n sah dùkù tyí yõ, à yĩnɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ.
26 Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ Nsyɔ̃ nyáh sõ kyɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé
kwɔ́-ò dɩ̃́, dɩ̃́ nɛ̂-á lésõ ǹnɛ Nsyurdɛ̃ yónkahnɩnɛ, tɛ́ à ǹ tyílɛ n yo pé tyí kɛ̀;
à yah, ǹ tɔ-á mɛ yuku névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ no pól-á mɛ pé
yah mɔ ǹmɔ tȉnnɛ.
27 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Nɛ́ Liyel náh yȋ́n-ńsah nɛ̂nɛ névi kõ,
tɛ̃ se kɩ fɛ̃ kè wɛ?
28 Yépi ńtɛ̃ ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ máh lésõ kè yo dal mɔ yé tyí nɛ ńmɔ náh
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ ó-á mé pɔ pí-ńsah ǹ yahlɛ.†

* **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 21.4-9. † **3:28** 3.28 - Yah n tɛ Malaki 3.1.

29 Yé yah, nɛ̂ tyí-á sépíllɛ, ǹ pɛ ye. Tɛ́ pɛ mɛ̀ kódɪ̃́ n mó nɛ n mɛ pɛ mɛ̀
tnɔ̂. Kódɪ̃́ mɛ̀-à pɛ mɛ̀ wɛ nɪ̀vɪ̀nɪ̀ sɔkɔ, kè n pɪ nɪ̀vɪ̀nɪ̀ ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Sɛ̃́nkɔ̃
nɪ̀vɪ̀nɪ̀ ye ńmɔ sɔkɔ. Ǹ nɪ mɛ vɪ syɪ ké yɪ̃̀n tyí.
30 Wãn yĩnɛ kè nɛ n mɔ ǹmɔ yɪ̃n wɪ̃̀lnɔ́ yɔ̃, kwâh mó nɛ n wilki ńmɔ tyí
sɔkɔ.
31 Névi nɛ̂-á n wil yɪ̃̂nyɔ̃, ǹmɔ ye no pól yɔ̃. Tɛ́ névi nɛ̂-á mɛ sétáh mɛ̀ yɔ̃,
sétáh mɛ̀ névi ye ǹnɛ. Sétáh mɛ̀ yɔ̃ tyi ó ye ǹmɔ kɪ fɛ̃ n yãh dò. Ǹtɛ, nɛ̂-á
n wil yɪ̃̂nyɔ̃, ǹmɔ mɛ no pól yɔ̃.
32 Wǎh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh, sépi tyí ye à n yo n wah, tɛ́ nɛy náh
mɛ ǹ wɛy fɛ̃ syi.
33 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ wɛy fɛ̃ syi, tɛ̃ mɛ kélɛ n wɛ̃kɪ tɔ́tɔ́ nɛ gbɪ-á Liyel wɛynɛ.
34 Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tɛkɪ mɔ, à ǹ Mirkilɛ à kɔ̃ yɪ̃́ɪ̃́. Liyel wɛy ye à n nɛ n yo.
35 Sú Liyellɛ, ǹ Pídɪ̃́ tyí nɔ ǹ tyí.Képah ye à tyi pól dahbɪ ǹmɔ gbɔ̃̀.
36 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Pídɪ̃́ yɔ̃, tɛ̃ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à yahle
sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yɔ̃, tɛ̃ náh kénɛ min wɛ n pi. Liyel pèkè kɪ mɛ tɛ̃ yɔ̃ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́.»

4

Yesu ànɛ̂ Samari pi yɔ́lɛ

1-3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɪ̀ kɔ́pú sɔ̃̀ noh nɛ Yesu-á mɛ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n wɛ,
mɛ pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ à kal Nsyɔ̃nɛ. Tɛ́ Yesu ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ n wel n
wilki névyelɛ ni sɔkɔ ǹ gblɔ̌y dɛ́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye sɔ̃̀ n pɪ ké tɔ̃̀lɛ. Képah sɔkɔ,
Yesu-á pɔ képah yónɔ́ noh gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, à yal Nsyude gbɛ̃̌nyah sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpúlɛ, à ǹ syɪ n yuku Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
4 Tɛ́ képah wɔ sɔkɔ, à sɔ̃̀ yĩnɛ à Samari gbɛ̃̌nyah kɔ kah.
5 Wǎh n yuku, à kyɪ yĩni tɛ̃ Samari kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Sikarlɛ. Kénɛ
kwil mɛ Nsyosɛfu swãh tnɔ̂, nɛ̂-á lésɔ̃ ǹ sú Nsyakɔbɪ à kɔ̃.
6 Tɛ́ Nsyakɔbɪ kwlɛ̀y sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Yesu-á wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ tɛ́ kwlɔ, à sɔ̃̀ mɛ
kyɪ kɔ̃ tɛ̃ kénɛ kwlɛ̀y yɔ̃. Tɛ́ gbĩ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ.
7 Képah sɔkɔ, Samari pi yɔ́-á pɔ yɔ dí-ńsah, Yesu mɛ à syah nɛ à ninɛ pé
kɔ̃ pé wɔ.
8 Tɛ́ légbɪ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ yɔ̃ke yáhndwe-ńsah kwil nɪyɔ̃́.
9 Képah sɔkɔ, Samari pi mɛ à syah nɛ, kè se pɪ sɔ̃ tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á Nsyifulɛ, à
kɪ pɔ wɔ wɔ ninɛ n ni péwɔ Samari nɛy tyí nɪ? Kègbɪ tɛ̃ yɔ̃ Nsyifunɔ náh
ńtyɪ̃́nɔ sɔ̃̀ n pɪ n soh wɛ̃ tyí ànɛ̂ Samari tãnnɛ.
10 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂nɛ névilɛ n kɔ̃, wâh sɔ̃̀ mɛ
kélɛ n pnɛ, tɛ́ pĩ nédúkú nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí yɔ̀, áwɔ ye náhkɪ sɔ̃̀ ni wɔ
wɔ ninɛ ǹ tyí, tɛ́ à náhkɪ ninɛ ǹ kɔ̃ nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃.»
11 Képah sɔkɔ, pi nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, kwlɛ̀ndɪ̃̀kɪ̃̀ náh mɛ ǹmɔ tyí, tɛ́ kwlɛ̀y-á mó
tɔ̃ mɛ súkúlínɔ́lɛ, à se náhkɪ sɔ̃̀ wɛ ńyãh kénɛ ninɛ nɪ?
12 Ǹkɛ̃́ pépi náh nɛy Nsyakɔbɪ nɛ̂-á pé kɔ̃ kwlɛ̀y mɛ̀nɛ, tɛ́ ké ni wɔ sɔkɔ
ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npɪ̃̀lɛ, à tahlɪ ǹ yípɛ̂y tyí, ǹmɔ se kal Nsyakɔbɪ mɛ̀nɛ nɪ?
13 Yesu mɛ nɛ: «Névi nɛ̂-à kwlɛ̀y mɛ̀ ni wɔ, níkɪ̃̀ kɪ tɔ̃ pɔ tɛ̃ tɛ̃.

14 Ǹtɛ ńmɔ-à ninɛ névi nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃-à kè wɔ, níkì náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃ n yah n pi
póllɛ. Kè kɩ n pɔ n mɔ lègbèr tyí kɔ̃lɛ tɛ̃ sɔkɔ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n kɔ̃.»*
15 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, à pé kɔ̃ kénɛ ninɛ, níkì kɔ̃ kè káh tɔ̃
pélɛ n tɛ̃, ànɛ̂ pé káh tɔ̃ pɔ ásɔ̃̂ yɔ tɛ̃ di yĩnnɛ.
16 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ nɛ, à kyɩ ǹ pɛ ye pè pɔ ásɔ̃̂.
17 Képah sɔkɔ, pi nɛ pɛ náh mɛ pé tyí. Yesu mɛ nɛ, gbɩ-á à yo nɛ pɛ náh
mɛ pé tyí.
18 Pɛbɩ nɛ́pĩ̂ kwâl tyí-á à tɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ tyí-á tɔ̃ ǹnɛ núkúnúkú yɔ̀,
gbɩ-á à yo, ǹ pɛ náh ǹnɛ.
19 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ yo Yesu tyí nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ, Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á ǹnɛ.
20 Ǹkɛ̃ pépi náh tɑ̃n-á Liyellɛ n gbilki ńyɑ̃h sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ yɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃
yàhàh.† Ǹtɛ pépi Nsyifunɔ wɔlɛ, pépi n nɛ n yo nɛ, Liyel-á yĩnɛ à nɛ n
gbilki ńyɑ̃h sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pi tyí nɛ: «Sɛ̃ ń yɔ̃. Sɔ̃ yɔ́ mɛ n pi, nɛy náh tɔ̃
pɔ Sú Liyel gbilki n pi yɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃, képah náh pɩ, Yerusalɛmɩ ńtɛ̃ sɔkɔ.
22 Yépi Samari tɑ̃nnɛ, yě Liyellɛ n gbilki tɛ́ yé náh ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ ápi
Nsyifunɔ tyí ye Liyel syɔ̃ à pwáhnmɔnɔlɛ n kɔ̃. Képah ye á ǹnɛ n pnɛ, tɛ́
ǹnɛ gbilki.
23 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye Sú
Liyel gbílkípú kègblɔ kɩ ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃.
Gbílkínɔ́ mɛ̀ dùkù pípú névye ye Sú Liyel n nɛ n yah n kɔ̃.
24 Liyellɛ, Mirki ye ǹnɛ. Képah ye, nónó-á ǹnɛ n gbilki, pè yĩnɛ pè ǹnɛ
n gbilki ǹ Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃.»
25 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ, páh pĩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ n pɔ
n pi, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ. Ǹmɔ-à pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, wǎh kɩ pɔ tyi pól dùkù yo
wah pé tyí.
26 Yesu mɛ nɛ: «Ǹmɔ ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí yɔ̀.»
27 Wǎh mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ pé syɩ pɔ de. Tɛ́ pǎh pɔ à
wɛ à mɛ n yɑ̃h ànɛ̂ pilɛ sɛ̃, kè pé gbɑ̃̀n du.‡ Ǹtɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi à
piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pi mɛ̀ tyí, képah náh pɩ, tir nɛ̂ se à n
yo ǹ tyí nɩ?
28 Képah tɛ̃nɛ, pi ǹ ni pĩ́n sah nɛ́npɔ́, tɛ́ to kyɩ kwil nɩyɔ̃́, à kyɩ tyah n yo
no tyí nɛ,
29 pè pɔ nɛ n yah dĩ́ yɔ́lɛ, à péwɔ tyípínì pól yo pé tyí lɛ́! Ǹmɔ káh kɩ nɛ̂
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́?
30 Képah sɔkɔ, névye mɛ wil kwil nɩyɔ̃́ mɛ n yuku Yesu tnɔ̂.
31 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, à yɔ̃ke yɔ̃ kɛ̀!
32 Ǹtɛ Yesu mɛ pè syah nɛ, yɔ̃ke yɔ́-á mɛ péwɔ tyí yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ, nɛ̂-à pépi
náh kélɛ n pnɛ.

---

* **4:14** 4.14 - Yah n tɛ Nsyeremi 2.13. † **4:20** 4.20 - Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ yahle pínsòhnɔ́lɛ Samari tɑ̃nnɛ, képah ye Samari tɑ̃n kɔ̃ pè mɛ kyɩ pé Liyel ní-ńsah gbô mɔ sah gbɔ̀pɔlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, nɛ̂-á pè n ye Karisimnɛ. ‡ **4:27** 4.27 - Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ pɩ kwɔ́púlɛ, pè náh sɛ̂lɛ n tĩnki wàh mɛ ǹ gblɔ̌y; kɛ́ dú dɔkɔ kàh pɩ Samari nɛynɛ.

33 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú sɔ̏ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, ǹnı̂ se kı mɛ pɔ
yõkelɛ à kɔ̃ nı?
34 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńmɔlɛ, wăh mɛ nɛ̂ tyí, képah
pínɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̏ píntɛnɔ ye pı ńmɔ yõkelɛ.
35 Yépi náh ńkɛ̃nɛ nɛ n yo nɛ, ńwɔ̃lɔ́ ńyɑ̋h-á tɔ̃ wũ tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ gbı̃́ kı
nɔ di? Ǹtɛ ńmɔ wɔ kı yo yé tyí nɛ, yé yé yey yɔ̃ n yah sèmukɔlɛ kòntɛ̃̏nɔ́lɛ
swɑ̃h sɔkɔ, tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃nɛ.
36 Névi nɛ̂-à mɛ sèmukɔlɛ n tɔkɔ, ǹ tɔ̏ pínɔ́ lédyáhní mɛ tɛ ǹ tyí; sèmukɔ
pɔ́rí nɛ̂-á à n tuke n mɔ, névye ye nónó-á kı tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ n pi. Képah
sɔkɔ, névi nɛ̂-á mɔ sélɛ, ànɛ̂ névi nɛ̂-á sè tɔkɔ, pé pól kı nı̀vı̀nı̀ pı wɛ̃ tyí.
37 Képah n wɛ̃kı nɛ, gbı-á sèmı̏rkı̏ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹnı̂ kı
sèmukɔ mɔ, tɛ́ ǹnı̂ kı sè tɔkɔ.›
38 Yépi náh swɑ̃h nɛ̂ tɔ̃, ńmɔ yé tɛkı mɔ nɛ, yé kyı képah sèmukɔ tɔkɔ.
Nósyɔ́ ye tɔ̏ pı ké sɔkɔ, yépi kɔ̃ yé pɔ wɛ de pé tɔ̏ pínɔ́ yén sɔ̏.»
39 Tɛ́ pi mɛ̀-á sɔ̏ wɛy nɛ̂ yo nɛ, dı̃́ mɛ̀-á péwɔ tyípínı̀ pól yo pé tyí, képah
yı̃nnɛ Samari tɑ̃n náhnáh sɔ̏ sɛ̃ Yesu yõ kwil mɛ̀ sɔkɔ.
40 Képah ye Samari tɑ̃n nɔ́pi-á kyı Yesu tyí, pè à ni nɛ à wũ pé tyí. Yesu
mɛ wũ nɛ́npɔ́ à sèpı̏n nínı̏ pı.
41 Képah tɛ̃nɛ, névye náhnáh tɔ̃ sɛ̃ Yesu yõ wăh wɛlɔ nónó yo pè noh
sépi yı̃nnɛ.
42 Tɛ́ mɛ tyah n yo pi mɛ̀ tyí nɛ, ǹmɔ yóré ó yı̃n náh tɔ̃ pépi sɛ̃ Yesu yõ
dɛ́! Ǹkɛ̃̂ pépi ńtɛ̃ tɔ-á ǹ wɛy wɛ noh níkílɛ, tɛ́ pı̃ nɛ kègbı tɛ̃ yõ, ǹmɔ-á
ńtyı̃́nɔ kèkõyɔ̋ pwáhnmɔ-òlɛ.

Nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ pîdı̃́ dɛ́nmɔnɔlɛ

43 Yesu-á sèpı̏n nínı̏ nɔ́pi pı tɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile gbɛ̃̏nyah sɔkɔ.
44 Tɛ́ à mɔ́ tɔ̃ lésõ kè yo nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò náh n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil
sɔkɔ.
45 Ǹtɛ Kalile tɑ̃n tɔ-á lésõ kyı Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ Yerusalɛmı
sɔkɔ, tɛ́ Yesu tyípínɔ́ wɛ sɛ̃́, képah ye wăh pɔ pɔ pé gbɛ̃̏nyah sɔkɔ, pè mɛ à
tɔ̃ sah tɛ̃.
46 Képah sɔkɔ, Yesu sɔkɔ kénɛ gbɛ̃̏nyah kwil mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Kanalɛ.
Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye lésõ à ni vi mɔ pı dı̏vɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ lésõ mɛ yɔ̏tɛ̃ dı̃́ yɔ́
tyí Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. Ǹ pídı̃́ náh lésõ mɛ lènɔlɛ.
47 Wăh pɔ noh nɛ, Yesu-á mɛ wil Nsyude gbɛ̃̏nyah sɔkɔ à pɔ Kalile sɔkɔ,
à mɛ ǹ nyáh sõ kyı à ni nɛ, à tiki pɔ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à pɔ pé pídı̃́ dɛ
mɔ pé kɔ̃; wăh mɛ n tyah kúnɔ́lɛ.
48 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se yɔ́ kı fɛ̃ sɛ̃ yah péwɔ yõ; nɛ́ gbı̏l ànɛ̂ gbɛ̃̏ndùnı̏
tyi náh pı pè wɛ nı?
49 Ǹtɛ dı̃́ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, à tiki pɔ súú péwɔ tı̏nnɛ pé dípír káh
pɔ ku.
50 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ syı sɔkɔ ǹ tı̏nnɛ, ǹ pídı̃́-á dɛ. Dı̃́
mɛ sɛ̃ ǹ wɛy mɛ̀ yõ, tɛ́ ǹ syı.
51 Wăh mɛ wɛ̃̏kı̀ yõ, ǹ tɔ̃̏npıbı pɔ à yohnı, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹ pídı̃́-á dɛ.
52 À mɛ pè piki yah nɛ, gbı̃́ nɛ̂ se fàhfàh de ǹ tyí nı? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ,
ńníní gbı̏ntɔ̃ pɔ̃ sɔkɔ-á wílvyɑ̋hnı̀ à fı̃n mɔ.

53 Képah sɔkɔ, dípír sú kè kyɔmɩ wɛ nɛ légbɪ̃́ mɛ̀-ó sɔkɔ-á Yesu yo pé tyí
nɛ, pé nɛ n yuku, pé píɗɪ̃́-á dɛ. À tɔkɔ légbɪ̃́ tyí, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól sɛ̃
Yesu yõ.
54 Tɛ́ Yesu-á wil Nsyude gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, à pɔ Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, képah
ye à pɩ gbɪ̌l ní-òlɛ.

5

Sèkùkù ɗɪ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Tyi nɔ́pi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ syáh yɔ́-á pɔ n syah Yerusalɛmɩ kwil
sɔkɔ, Yesu dɔkɔ yuku nɛ́npɔ́.
2 Tɛ́ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, pɛ́kɩ̀ yɔ́ sɔ̀̃ mɛ tɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ ninɛ ké sɔkɔ ké
kwil dé-ńsah yɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pè n ye Képyɛ́nɩ̀ dé-ńsahlɛ. Pè kénɛ pɛ́kɩ̀lɛ n ye
Bɛtɩsatalɛ Yebre wɛy sɔkɔ. Kènkɔ̃̀lnɔ́ kwlɔ́ sɔ̀̃ mɛ pínɔ́lɛ ké gbɔ̀pɔ sɔkɔ.
3 Yámpú náhnáh sɔ̀̃ mɛ sɛ̃́ntɛ̃̌nɔ́lɛ kènkɔ̃̀l nɔ́pi sɔ̀̃. Yɪ̃́tũbi sɔ̀̃ mɛ, ànɛ̂
gbáhkɩ̀ núkú névyelɛ, à tahlɩ sèkukubi tyí. [Pè sɔ̀̃ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ni
dúkúrínmɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃.
4 Yé náh wɛ di, yɪ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̀̃ ńkɛ̃́nɛ nɛ n de n pɔ ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ kélɛ
n dukuri n mɔ, tɛ́ yɔ́nwó nɛ̂ ǹgbò-à de ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ yam-à sɔ̃́ mɛ dùkù
nɛ̂nɛ, à n dɛ.]
5 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, ɗɪ̃́ yɔ́ lésõ mɛ sèkùkùlɛ pópó ye yõgbãm pɔ́ kwǎrtɔ̃nɔ.
6 Yesu-á à wɛ sɛ̃́, tɛ́ pĩ nɛ ǹ sɛ̃́ntɛ̃̌nɔ́ di-á mo nɛ́npɔ́, à à piki yah nɛ, à se
mɛ ké tyí nɛ pé dɛ nɩ?
7 Sèkùkù ɗɪ̃́ mɛ nɛ, pé yɔ̀̃tɛ̃, ni-à tyah n dukuri n mɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, nɛy náh n
wɛ à pélɛ n yohnɩ n mɔ pé n wɛ n de ké sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃̌-à pópó nɛ pé wɛ n
de, ǹnɩ̂ pé dyàh tɛ̃ n de.
8 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
9 Nɛ́npɔ́ swɔ, ɗɪ̃́ núkú dɛ. À mɛ yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ à n kɔ.
Tɛ́ lésõ pɔ yĩnɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòhlɛ.
10 Képah sɔkɔ, ɗɪ̃́ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, Nsyifunɔ yɔ̀̃tãm à syah nɛ ńkɛ̃́, mɩ
mɩ yòh-á kwɛynɛ. À náh yĩnɛ à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
11 Ǹtɛ ɗɪ̃́ mɛ pè syah nɛ, nɛ̂-á dɛ mɔ pélɛ, ǹmɔ-á yo pé tyí nɛ, pé pé sɛ̃ sɛ̃
kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
12 Pè mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ se yo ǹ tyí nɛ, à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ nɩ?
13 Légbɪ̃́nɛ, Yesu mó tɔ̃ sɔ̀̃ yal tɛ ɗɪ̃́ mɛ̀ tnɔ̂, à de tówû sɔkɔ nɛ́npɔ́. Tɛ́ ɗɪ̃́
nɛ̂-á sɔ̀̃ Yesu dɛ mɔ, kénɛ ɗɪ̃́ náh sɔ̀̃ ǹnɛ n pnɛ.
14 Képah náh, Yesu pɔ à wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ nɛ, à yah, wǎh
dɛ́nmɔnɔ wɛ yɔ̀, à káh tɔ̃ tyípɛ̂llɛ n pɩ, tir yɔ́ kɔ̃ kè pɔ à nɔ nɛ̂-á kal ńyɔlɛ
dɛ́!
15 Képah tɛ̃̌nɛ, ɗɪ̃́ kyɩ ké yah yo Nsyifunɔ yɔ̀̃tãm syah nɛ, Yesu-á sɔ̀̃ dɛ mɔ
pélɛ.
16 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̀̃tãm tyah lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, wǎh sɔ̃́npílɛ
dɛ́nmɔnɔ pɩ mɩ mɩ yòh sõlɛ.*

* **5:16** 5.16 - Yáh wɛ Nsyifunɔ yɔ̀̃tãm lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, pépi tɛ̃̌ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɔ̀̃ ye á pɩ.

17 Yesu mɛ nɛ, péwɔ Sú Liyel-á mɛ tɔ̀ sɔkɔ kṹmm, péwɔ tɔ́-á mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ
n pɩ.
18 Yesu-á képah yo sɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̀tãm tɔ̃ lékàhlɛ ǹnɛ n gbah n kɔ̃, à ǹ
kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, tɛ́ nɛ wăh mɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ. Ȁ wil képah
sɔkɔ, wăh tɔ̃ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, pé Sú tɔ́tɔ́-á Liyellɛ, à ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ núkúlɛ
ǹnɛ.

Tyi nónó-á yo Liyel Pɩ́dɩ́ tyí sɔkɔ

19 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n
yo yé tyí, Pɩ́dɩ́ náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ǹ yah yɩ̃́ɩ̃nɛ, nɛ́ à náh ké pɩ́nɔ́ wɛ
yah Sú Liyel tyí. Sú Liyel-á nênɛ n pɩ, sɛ̃́nkɔ̃ ye Pɩ́dɩ́ tɔ n nɛ n pɩ.
20 Pɩ́dɩ́ tyí nɔ Sú Liyel tyí. Képah ye, wàh tyi nónó póllɛ n pɩ, ǎ sé pɩ́nɔ́lɛ
ǹnɛ n wɛ̃kɩ. Tɛ́ wăh tyi nónónɛ à wɛ̃kɩ, à kɩ tɔ̃ pɔ sé lékan pɩ́nɔ́lɛ à wɛ̃kɩ
n pi, nónó-á kɩ yé gbɛ̀̃n du.
21 Sɔ̃-á Sú Liyel lékyɩ̂lɛ n yilki n mɔ, à minnɛ pélɛ n kɔ̃, sɛ̃́ntɛ̃ ó ye névi
nɛ̂-à Pɩ́dɩ́ dyɔ, ǎ minnɛ tɛ̃ kɔ̃.
22-23 Sú Liyel mɛ ké tyí nɛ, no pól gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ n sah Pɩ́dɩ́ yɔ̃, sɔ̃-á pè kélɛ
n sah ǹmɔ yɔ̃. Képah ye, à náh ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tuke. Ȁ ye no pól tukey
tyí dahbɩ ǹ gbɔ̀̃. Tɛ́ névi nɛ̂-à gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ n sàh-ǹkɛ̃nɛ ǹmɔ yɔ̃, ǹ tɛ́kɩ́nmɔ-ò
Liyel ye tɛ̃ yahle gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ.
24 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ń wɛy noh, tɛ́ sɛ̃ ń
tɛ́kɩ́nmɔ-ò yɔ̃, tɛ̃-á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Ȁ náh n tuke n pi. Wăh wil tɛ kũ
sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.[†]
25 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, gbɩ̃ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú
ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye névye nónó-á mɛ kúnɔ́lɛ Liyel tyí tɩ̀nnɛ, pè kɩ ńmɔ
yɩ̃́npɔ̃ noh, ńmɔ nɛ̂-á Liyel Pɩ́dɩ́nɛ. Tɛ́ nónó-à kè noh, pè kɩ min wɛ.
26 Sɔ̃-á Sú Liyellɛ min nɛ́tɛ̃nɛ, sɛ̃ ye ńmɔ nɛ̂-á ǹ Pɩ́dɩ́nɛ, à ńmɔ tɔ kɔ̃ mé
pɩ min nɛ́tɛ̃nɛ.
27 Tɛ́ máh pɩ Névi Pɩ́dɩ́nɛ sɛ̃, à tukey tùkènɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ ń kɔ̃.
28 Ǹtɛ yé káh n yɛ tyi nɔ́pi yé gbɛ̀̃n du. Gbɩ̃ yɔ́ mɛ n pi, lékyɩ̂ pól kɩ ń
yɩ̃́npɔ̃ noh,
29 tɛ́ kɩ yuku. Képah sɔkɔ, nónó-á tyípéplɔ pɩ, pépi kɩ yuku tyɛ́-ńkɛ̃ min
wɛ yɩ̃nnɛ. Tɛ́ nónó-á mɔ́ tyípêl pɩ, pépi wɔ kɩ yuku fɔ̃h yɩ̃nnɛ.
30 Ǹmɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ń yah yɩ̃́ɩ̃nɛ. Ǹ Sú Liyel-à yo sɔ̃ ń tyí, sɛ̃ ye
mè n nɛ n kãm wɛynɛ tukey sɔkɔ. Mé náh mɛ ń gblɔ̌y nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tyi pɩ́-ńsahlɛ
n yah n kɔ̃. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye mè n nɛ
n pɩ. Képah ye, ń wɛy kɛ̀̃mnɔ́ n pɩ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃.
31 Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ n yo ń gblɔ̌y tyílɛ, nɛ̂ kɩ sɛ̃ ń tyíyónɔ́ yɔ̃?
32 Ǹtɛ nɛ́káhkí ye n yo n wah ń tyílɛ, tɛ́ mé pɩ̃ nɛ tyi nónó-á à n yo ńmɔ
tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.
33 Yáh névye nónó tɔ̃ Nsyɔ̃ tyí ńmɔ tyí sɔkɔ, tɛ́ à tyi nónó yo, gblɔ ye sélɛ.
34 Ǹtɛ mé se yɔ́ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, névi tɛ̃ wɔ ń dùkùlɛ n yo? Yé
pwáhnmɔnɔ wɛ yɩ̃n ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo yé tyí.

---

† **5:24** 5.24 - Wɛy nɛ̂-á Yesu yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: «Wăh wil tɛ kũ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.» Képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ, tyípêl-á yíkɩ́nɔ́ nɛ̂ pɩ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́, kũ-á kélɛ Liyel tyí tɩ̀nnɛ. Ǹtɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃nɔ́lɛ, tyɛ́-ńkɛ̃ min tyàhnɔ́-á kélɛ Liyel tyí tɩ̀nnɛ.

35 Nsyɔ̃ lésõ pɩ kyòolɛ fɔ̀tnɔ̀ tʊ̃̀nsàhnɔ́ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Tɛ́ kè yé dyɔ, yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀
pɩ ǹ kyòo sɔkɔ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ.
36 Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, Sú Liyel-á tɛ̃̀n nónó dahbɩ ń gbɔ̃̀ ń kɔ̃ mé n pɩ, sépi ńtɛ̃
mɛ ń dùkùlɛ n wɛ̃kɩ n wah n kal Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo ń tyɩ́ sɔkɔ. Kénɛ tɛ̃̀n nɔ́pi
pɩ́nɔ́ ye n wɛ̃kɩ nɛ, Sú Liyel-á tɛkɩ mɔ ńnɛ.
37 Tɛ́ à wil képah tyɩ́ sɔkɔ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹ tɔ ń tyɩ́ yo wah.
Ǹtɛ yé náh ǹ wɛlɔ noh yah póllɛ, yé náh se tɔ̃ à wɛ yah yɩ̃́nɛ.
38 Ǹ wɛy náh mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ. Yé náh wɛ wăh ńmɔ tɛkɩ mɔ, yé yahle
sɛ̃nɔ́lɛ ń yõ di?
39 Yè n nɛ mɛ n sõ nɛ, yáh kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y kàrnɔ́ sɔkɔ,
ǹ tɛ́ kélɛ n kar firfir. Ǹtɛ képah ye mó tɔ̃ yo wah tɔ́tɔ́ ńmɔ tyɩ́lɛ.
40 Tɛ́ yé náh mó tɔ̃ mɛ ké tyɩ́ nɛ, yé pɔ ńmɔ tyɩ́, yé pɔ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
41 Mé náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n gbilki.
42 Mé yé dùkùlɛ n pnɛ. Liyel tyɩ́ náh nɔ yé tyɩ́.
43 Ń Sú Liyel yĩn yõ ye mé pɔ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃ plɛ. Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à núkú pɔ
ǹ yah yɩ̃́nɛ yɔ̀, yé kɩ ǹmɔ tɛ̃ plɛ.
44 Yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ sɔ̃, yépi nónó-á mɛ ké tyɩ́ nɛ yé wɛ̃nɛ n gbilki, tɛ́ yahle
gbɩ́lkɩ́nɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ, nɛ̂-á n wɛ Liyel núkúnɩ́ ó tyɩ́?
45 Yé káh nɛ mɛ n sõ nɛ, ńmɔ-á kɩ kyɩ yé kɔ̃ n pi lékàhlɛ Sú Liyel yah
sɔkɔ dɛ́! Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ Moyisi nɛ̂ yõ, ǹmɔ ye kɩ kyɩ lékàhlɛ yé kɔ̃.
46 Ńmɔ tyɩ́ mɛ Moyisi wãrkɩ sah ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ. Gbɩ-à yé sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹmɔ
yõ, yé náhkɩ mɛ sɛ̃ ńmɔ tɔ yõ.
47 Ǹtɛ yé náh fyɔ̀ mɛ sɛ̃ ǹmɔ tyi wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ yõ, sɔ̃ mɛ yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ńmɔ
wɛlɔ yõ wɛ́?»

6

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu sɔkɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. Pè tɔ̃ sɔ̃̀ kélɛ n ye
Tiberiyadɩ yɔ́-ǹgbɛ̃nɛ.
2 Tɛ́ Yesu-á gbı̌l nónó pɩ sɔkɔ à yámpú nónó dɛ mɔ tɔ́wû wɛ, sépi yĩnnɛ,
tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ dɔkɔ kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ.
4 Légbı̃́nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ de n tɛ.
5 Tɛ́ Yesu-á ǹ yah yɔ̃ yah, à tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè mɛ n pi ǹ tnɔ̂. Képah tɛ̃̆nɛ,
à Filipi piki yah nɛ, pé se kɩ wɛ ńyɑ̃h yõke dwe dwe tɛ̃̆nɛ kɩ tɔ́wû mè kɔ̃
pè kɩ yõ nɩ?
6 Ǹtɛ fyɑ̃̀hnyahnɔ́ ye sɔ̃̀ Yesu n fyɑ̃h n yah Filipi fɔkɔlɛ. Ńkɛ̃, wăh sɔ̃̀ nɛ̂
pɩ n pi, à sɔ̃̀ kè pĩ tɛ.
7 Wăh yo sɛ̃, Filipi mɛ à syah nɛ, deniye pɔ́ plɔ́* lègbɑ̃m (200) fyé búrn
dwénɔ́lɛ, kàh sɔ̃ yĩki tyɩ̃́ĩ tyɩ̃́ĩ, kè náh n yĩnɛ n pi pélɛ.
8 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ̂-á Simo-Pyɛrɩ gbɛ̃̆ndɩ̃́ Andrelɛ, ǹmɔ
mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ,

* **6:7** 6.7 - Deniyelɛ, pɔ́ yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ. Képah pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nénúkù gbı̃̀yı̃̀ki núkú tɔ̃̀ pɩ́nɔ́
dannɛ.

9 búrn† pló kwló ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ pló nínó-á mɛ ɗínpir yó tyí ásɔ̂. Ǹtɛ sépi se
kɩ tir nɛ̂ pɛkɩ nɛ́kwínkí nópi dùkù tyí nɩ?
10 Légbínɛ filkì sɔ̀ mɛ dò nɛ́npó. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ pè no
pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh. Díbí nɛ́pî kèyõ nínó kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ ye sɔ̀ mɛ
pé sɔkɔ nɛ́npó.
11 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ búrn nópi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ sè dibi névye
tyí, nónó-á sɔ̀ mɛ nɛ́npó. Wăh yɛ̃nkyɔ tɔ tɔkɔ, sɛ̃ntɛ̃ ó ye tɔ̃ à pɩ, tɛ́ sè dibi
no kɔ̃, pé pól wɛ păh sɔ̀ mɛ ké tyí sɔ̃.
12 Păh yõ tɔ̃ gbí nɛ̂nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̀ sáhpú tyí nɛ, pè sé tɛ́ló tuke n mɔ,
pè káh n yɛ kèyăh ńtɛ̃ pɔ n yɩkɩ.
13 Búrn pló kwló táhnkwlɔnsàhnó nɛ̂ túkù-á sɔ̀ mɛ wũ tɛ̃, pè mɛ sè kwel
mɔ, tɔkɔnɩ gbɔ̃ninó yíínɛ.
14 Névye-á Yesu gbǐl pínó wɛ sɛ̃, pè nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò nɛ̂-á sɔ̀ yĩnɛ
à pɔ kèkõyő, ǹmɔ ye ɗí mɛ̀nɛ tótó.»
15 Képah sɔkɔ, Yesu pĩ nɛ păh kɩ pɔ nɛ, páh péwɔlɛ n tɛ̃ n kãhlɩ n pɩ
yɔ̀tɛ̃nɛ. Kăh pɩ sɛ̃, à tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à sɔkɔ yɔ̃lɩ yõ ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ.

Yesu kólólɛ yó-ǹgbɛ̃ yɔ̀tah

16 Tɛ́ ńvĩ lísyi-á pɔ nɔ, Yesu tɔ̀ sáhpú tiki yuku yɔ-ǹgbɛ̃ vyãh yah,
17 à kyɩ de krótókè yó sɔkɔ, à tyah n yuku yónkahnɩnɛ, Kapɛrnayumi
kwil tǐnnɛ. Lékâh sɔ̀ mɛ mɔ tɛ, tɛ́ Yesu náh tɔ̃nì sɔ̀ mɛ pɔ pé tnɔ̂.
18 Ǹtɛ yáhpékè yó sɔ̀ mɛ kõ mɛ ninɛ n fũ n dɔkɔ.
19 Képah sɔkɔ, păh krótókè to kyɩ yĩni tɛ̃ kílónó kwló kénkɔ̃ tyí, pè Yesu
wɛ à mɛ n kɔ n pi yɔ yɔ̀tah pé krótókè tǐnnɛ. Kăh pɩ sɛ̃, tíkí pè tɛ̃.
20 Ǹtɛ Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ: «Ńmɔ ye, yé káh tíkí pɩ.»
21 Képah sɔkɔ, pè sɔ̀ mɛ ké tyí nɛ pé à twah krótókè sɔkɔ, tɛ́ kè núkú
yĩni tɛ̃ yóngbalɩ tyí, ńyãh-á sɔ̀ pè n yuku.

Yesu ye yõkelɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

22 Képah sɔkɔ, ɗindallɛ tówû nɛ̂-á sɔ̀ wũ pé ńníní mɛ́-ńsah, pè kè kyɔmɩ
wɛ nɛ krótókè núkú ó-á ńnínínɛ mɛ. Ǹtɛ Yesu tɔ̀ sáhpú ó-á sɔ̀ de ké sɔkɔ
à sɔkɔ, Yesu tɔ náh sɔkɔ pélɛ.
23 Tɛ́ krótónè yísyó mó mɛ wil Tiberiyadɩ kwil sɔkɔ, mɛ pɔ n de ńyãh
sɔkɔ-á sɔ̀ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõke tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ tówû mè kɔ̃ pè
yõ.
24 Ǹtɛ tówû-á pɔ pĩ gbí nɛ̂nɛ nɛ Yesu náh mɛ, ǹ tɔ̀ sáhpú tɔ náh mɛ nɛ́npó
sɔkɔ, pè núkú de krótónè sɔkɔ, à sɔkɔ Yesu yáhnkɔ̃-ńsah Kapɛrnayumi kwil
sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ, păh kyɩ à wɛ yó-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, pè à syah nɛ, kwó-ò ɗí,
gbí nɛ̂ se à pɔ ásɔ̂ nɩ?
26 Ǹtɛ Yesu mɛ pè syah nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yáh
gbǐl tyi nónó wɛ, sépi-á nɛ̂nɛ n wɛ̃kɩ, képah yĩn náh yé n yah n kɔ̃ ńnɛ dɛ́!
Yõke nɛ̂-á yé wɛ yõ tɔ̃, képah yĩn ye yé n yah n kɔ̃ ńmɔlɛ.

† **6:9** 6.9 - Sèmukɔ yó sɔ̀ mɛ dɛ́npéfàhkìlɛ pè n ye wɔrsɩlɛ, képah mi ye sɔ̀ pè mɩ búrn mɛ̀nɛ.

27 Yé káh tɔ̏lɛ n pɩ yõke yĩnnɛ, nɛ̂-á kɩ n yɩkɩ n pi. Yé tɔ̏lɛ n pɩ yõke yĩnnɛ
nɛ̂-á kɩ n tɛ̃ n pi kű̃mm, tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ n kɔ̃. Névi Pídɩ̃́ ye kɩ yé kɔ̃ n pi
kénɛ yõkelɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Sú Liyel kè wɛ̃kɩ nɛ páh pé tɔ̃́rílɛ à kɔ̃.»
28 Képah tɛ̃nɛ, pè à piki yah nɛ, tyi nónó se pé yĩnɛ pé pɩ, pé mó Liyel tɔ̏
wɛ pɩ nɩ?
29 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂ tɛkɩ mɔ,‡ yáh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yõ, képah
ye Liyel tɔ̏lɛ.»
30 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbɩ̌l tir nɛ̂ se ǹmɔ kɩ pɩ pé wɛ̃kɩ, pé kɔ̃ pé sɛ̃ ǹ yõ
nɩ? Tir nɛ̂ se à kɩ pɩ nɩ?
31 Pépi náh tã̃n-á yõke yõ gbɛ̃̂nnɩ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye mânnɛ,§ à yĩnɛ sɔ̃́-á
kè wãrkɩ sah nɛ:
«À ye yõkelɛ pè kɔ̃ pè yõ nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ.»*
32 Ǹtɛ Yesu mɛ nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, Moyisi náh kɔ̃
yélɛ yõke mɛ̀nɛ nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ dɛ́, ń Sú Liyel ye n kɔ̃ yélɛ yõke gbɩlɛ, nɛ̂-á
n wil yĩ̂nyõ.
33 Kénɛ yõke nɛ̂-á Liyel n kɔ̃ nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ à tiki pɔ, képah ye minnɛ kèkõyő̃
névyelɛ n kɔ̃.»
34 Képah sɔkɔ, pè nɛ pé yɔ̏tɛ̃, à yõke† mɛ̀nɛ pélɛ n kɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ kè.
35 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹ́mɔ ye yõke mɛ̀nɛ, nɛ̂-á minnɛ n
kɔ̃. Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí tɛ́ sɛ̃ ń yõ, kwɛkɩ ànɛ̂ níkȉ náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃ n yah n pi.
36 Tɛ́ mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ yáh ń wɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sɛ̃ ń yõ.
37-38 Ǹ́mɔ náh wil yĩ̂nyõ à tiki pɔ ń dyɔ yĩ̃́ tyi pɩ yĩnnɛ dɛ́! Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ
ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pí-ńsah ye mé pɔ. Képah ye, Sú Liyel-à nónó
póllɛ ń kɔ̃, pè kɩ pɔ ń tyí. Tɛ́ nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, mé náh à milki n pi póllɛ.
39 Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃̂, páh nónónɛ
ń kɔ̃ mé káh n yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɩkɩ. Ǹtɛ mé mó n pɔ pé lékyî yilki
mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ.‡
40 Tɛ́ yah, ńmɔ Sú-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye yɔ̀ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ yah mɔ ńmɔ
tȉnnɛ, ńmɔ nɛ̂-á Pídɩ̃́nɛ, tɛ́ sɛ̃ ń yõ, tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ, tɛ́ ńmɔ mó tɛ̃ lékó
yilki mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ.»
41 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ tyah Yesu sèyòkèlɛ n yo wɛ̃ tyí, wǎh sɔ̃̏npílɛ sɔ̏
yo nɛ péwɔ-á yõkelɛ, nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ à tiki pɔ.
42 Pè sɔ̏ mɛ yo tũ nɛ, Nsyosɛfu pídɩ̃́ Yesu kó ǹnɛ nɩ? Ǹmɔ nɛ̂-á pé ǹ sú
ànɛ̂ yű̃nɛ n pnɛ, à se pɩ sɔ̃́ tɛ́ pɔ n yo núkúnúkú nɛ, páh wil yĩ̂nyõ à tiki pɔ
nɩ?
43 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yé káh ń sèyòkèlɛ n yo yé wɛ̃ wrɔ́.
44 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí, né Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ
náh tɛ̃ yah tɛ̃. Tɛ́ ńmɔ kɩ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ.

‡ **6:29** 6.29 - Yesu-á nɛ Liyel-á nɛ páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ, ǹ gblɔ̌y ye à n ye. § **6:31** 6.31 - Mânnɛ, yípɔ́rí pérpér yɔ́ ye kélɛ lésõ Liyel n tiki n mɔ Yisrayel tã̃nnɛ n kɔ̃ pè n pɩ yõkelɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ pè mɛ gbɛ̃̂nnɩ sɔkɔ. Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 16. * **6:31** 6.31 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.24. † **6:34** 6.34 - Yõke nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, min yõke ye. Tɛ́ nónó-á n piki n yah ǹnɛ, pépi sɔ̏ mɛ n sõ nɛ kèkùrkȉ yĩ̃́ yõke tyí-á à n yo. ‡ **6:39** 6.39 - Gbȉyȉkȉ tɛ́y nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel tukey tuke sõ tyí ye kè n yo.

45 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnólɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynó sɔkɔ nɛ: ‹Liyel kɩ
pé pól kwɔ.›§ Ǹtɛ névi nɛ̂-à Sú Liyel wɛy noh tɛ́ ǹ kwɔ́nó fɛ̃ syi, tɛ̃ n pɔ
ńmɔ tyí.
46 Ǹtɛ ǹnî yó ńtɛ̃ yɩ̃́ náh tɛ̃ yah Sú Liyel yõ, à wil ńmɔ tyí sɔkɔ, ńmɔ nɛ̂-á
wil ǹ tnɔ̂. Ǹmɔ ó wɛ ǹnɛ.
47 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ń yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min
wɛ.
48 Ǹmɔ ye yõkelɛ nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃.
49 Yé náh tãn ye yõke yõ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, yõke nɛ̂-á pè n ye mânnɛ.* Ǹtɛ
képah fyé yõ, pé pól náh pɔ ku di?
50 Tɛ́ yõke nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á n wil yɩ̃̂nyõ à tiki pɔ, névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃ náh tɔ̃
ku n yah n pi.
51 Ǹmɔ ye yõkelɛ, nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ à tiki pɔ, tɛ́ minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à kénɛ
yõke yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ. Yõke nɛ̂-á mé kɩ n kɔ̃ n pi, ń wil gbɛ̃́nsê ye.
Mé ye kélɛ n kɔ̃ nɛ, kèkõyɔ̃́ névye min wɛ.»
52 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yékɑ̂b ǹgbɛ̃ de Nsyifunɔ wró. Pè sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, dɩ̃́ mè
se kɩ fɛ̃ ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ pépi kɔ̃ sɔ̃ yõkelɛ nɩ?
53 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
yáh kɩ Névi Pídɩ̃́ wil gbɛ̃́nsê pí-ńkɛ̃̂nɛ yé yõkelɛ, tɛ́ ǹ tɔ̃́ pí-ńkɛ̃̂nɛ yé wɔ wɔ
kwâhlɛ, yé náh min wɛ n pi dɛ́!†
54-55 Yõke kègbɩ ye ńmɔ wil gbɛ̃́nsêlɛ, wɔ wɔ kwâh kègbɩ mɛ ń tɔ̃́nɛ.
Képah ye névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ yõkelɛ, tɛ́ ń tɔ̃́ pɩ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ,
tɛ̃ ye tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ. Tɛ́ ńmɔ kɩ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbɩ̀yɩ̀kɩ̀ tɛ́y sõlɛ.
56 Névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ yõkelɛ, tɛ́ ń tɔ̃́ pɩ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ, tɛ̃
kɩ mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ ńmɔ tɔ kɩ mɛ tɛ̃̂nɛ.
57 Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye min nɛ́tɛ̃̂nɛ. Ǹmɔ mɛ min sɔkɔ ǹmɔ
gbɔ̃̀ yõ. Sɛ̃ ye névi nɛ̂-à ń wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ yõkelɛ, tɛ̃ kɩ mɛ min sɔkɔ ńmɔ
gbɔ̃̀ yõ.
58 Kénɛ yõke nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ à tiki pɔ yɔ̀, kè náh mɛ núkúlɛ ànɛ̂ yé náh
tãn-á nɛ̂ yõ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, pépi nónó-á ku sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃
kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.»
59 Yesu kénɛ tyi yo gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ à mɛ névyelɛ n kwɔ Kapɛrnayumi kwil,
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
60 Tɛ́ Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náhnáh tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃́,
ǹ tyi yɔ́nɔ́ nɔ́pi-á mɛ tah dɛ́! Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ sè fɛ̃ syi nɩ?
61 Ǹtɛ Yesu-á pɩ̃ nɛ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á mɛ pé sèyòkèlɛ n yo wɛy mè tyí sɔkɔ,
à pè syah nɛ: «Kè se kǎn pɩ yépi tɔlɛ?
62 Tɛ́ yâh pyě pɔ Névi Pídɩ̃́ wɛ à yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ wǎh wil ńyãh sɔkɔ wɛ́?
63 Liyel Mirki ye min nɛ́tɛ̃̂nɛ, nòtɛ tir nɛ̂ mɛ névi kɩ fɛ̃ pɛkɩ ǹ gblɔ̃̌y?
Ǹmɔ-á wɛlɔ nónó yo yé tyí, sè n wil Liyel Mirki tyí, tɛ́ minnɛ n kɔ̃.

§ **6:45** 6.45 - Yah n tɛ Yesayi 54.13. * **6:49** 6.49 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 6.31. † **6:53** 6.53 - Névi Pídɩ̃́ wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ tɔ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀ nɛ sǎh kɩ pɩ yõke ànɛ̂ wɔ wɔ kwâhlɛ, sèmɩ̀rkɩ̀ ye Yesu mɩ pé tyí kélɛ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ ǹmɔ-á sárká képɔ́píkɩ̀lɛ.

64 Ǹtɛ túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh mɛ sɛ̃ ń yõ.» Tɛ́ yah, à tɔkɔ ké tyah gbı̃́
dùkù tyí, Yesu sɔ̀ ǹ yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ n pnɛ, à tahlı nê tɔ-á nɛ pɔ à dahbı n pi
gbɔ̀ sɔkɔ.
65 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Képah ye ń kɔ̃ mé kè yo nɛ ńkɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí, nɛ́ Sú Liyel náh ké wɛ̃kìlɛ à kɔ̃.»
66 À tɔkɔ légbı̃́ tyí, ǹ sɔ̀ tɛ̃pú náhnáh núkú pé syı ǹ náh, pè náh tɔ̃ mɛ ǹ
sɔ̀lɛ n tɛ̃.
67 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̂ gbɔ̃nimí‡ tyí nɛ ńkɛ̃, tɛ́ pépi-á
dò, pé tɔ kó pé syı n pi nı?
68 Ǹtɛ Simo-Pyɛrı mɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛlɔ nɛ́tɛ̃ ye áwɔlɛ, nê tyí
mɛ ápi kı tɔ̃ yuku wɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃?
69 Ápi tɛ̃ wɔ sɛ̃nɔ́ mɛ á yõ, ànê á pı̃ nɛ áwɔ-á Liyel wilki sah ǹ tyí yõ.»
70 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, péwɔ kó yah wilki pélɛ nɛ́pı̂
gbɔ̃nimínɛ nı? Ǹtɛ sétõ-á pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́lɛ.
71 Tɛ́ Nsyudası ye sɔ̀ Yesu n ye, ǹmɔ nê-á Simo Yisikariyɔtı pídı̃́nɛ. Yesu
tɔ̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̀ ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ ye kı sɔ̀ pɔ Yesu dahbı
n pi gbɔ̀ sɔkɔ.

7

Yesu yṹnpyé náh sɛ̃ ǹ yõ

1 Képah náh, Yesu sɔ̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ n kɔ n kɔ̃ Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́
Nsyifunɔ yɔ̀tãm-á sɔ̀ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ
sɛ̃, képah ye à náh tɔ̃ sɔ̀ mɛ ké tyí nɛ, pé kɔ kɔ̃ nɛ́npɔ́.
2 Tɛ́ Nsyifunɔ kènkɑ̀l sɔ̀ syáh* sɔ̀ mɛ de n tɛ.
3 Yesu yṹnpyé† mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, à yal ásɔ̂, à mó yuku Nsyude gbɛ̃nyah
sɔkɔ, ǹ sɔ̀ tɛ̃pú tɔ kɔ̃ pè ǹ tyípínɔ́ wɛ.
4 Ńkɛ̃ névi nê-à mɛ ké tyí nɛ no pé dùkù pı̃, tɛ̃ náh ǹ tyilɛ n pı sètı̃̀n sɔ̀
sɔkɔ. Tɛ́ ǹmɔ-á tyi nónónɛ n pı yɔ̀, wăh yı̃nɛ à sélɛ n pı n wilki n mɔ, no
kɔ̃ pè à wɛ.
5 Ǹtɛ Yesu yṹnpyé ńtɛ̃ náh sɔ̀ mɛ sɛ̃ ǹ yõ.
6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ ké gbı̃ náh tɔ̃nı̀ sɛ péwɔ tyí. Gbı̃́mɛgbı̃́-á se mɛ
yı̃́nɛ́nɔ́lɛ pépi tyí té.
7 Kèkõyɔ̃́ névye náh fɛ̃ pépi dyɔ yɔ n pi. Ǹtɛ păh mɛ péwɔ wɔ dyɔlɛ n
yɔ, páh sɔ̃npílɛ kélɛ n yo n wah nɛ pé tyípínı̀ náh mɛ plɛ.
8 Pépi dɔkɔ n yuku kénɛ syáh sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃ wɔ tyí, ké gbı̃ náh tɔ̃nı̀ sɛ.
Képah-á, pé náh n kyı n pi.
9 Wăh képah yo tɛ, à wũ Kalile sɔkɔ.

Yesu mɛ́nɔ́lɛ Nsyifunɔ kènkɑ̀l sɔ̀ syáh sɔkɔ, Yerusalɛmı kwil

‡ **6:67** 6.67 - Yah n tɛ Likyi 6.13-16. * **7:2** 7.2 - Nsyifunɔ kènkɑ̀l sɔ̀ syáh mɛnɛ, pè sɔ̀ ńkɛ̃nɛ kè syah sèpı̃̀n kwărtɔ̃nɔ, ǹ tɛ́ nɛ n sɛ̃ kènkɑ̀l sɔ̀. Képah sɔ̀ pé dyɔlɛ n to n kõ pé yèvyãhrı pínɔ́lɛ gbɛ̃nnı sɔkɔ, ànê Liyel-á pè yohnı mɔ dùkù nênɛ. Yah n tɛ Levitiki 23.34. † **7:3** 7.3 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sõnɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkı̀ núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sõnɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkı̀ núkú gbãm náh à n ye.

10 Tɛ́ ǹ yʉ̃́npyé-á sɔkɔ tɛ syáh mɛ̀ sɔkɔ, ǹmɔ tɔ yuku nɛ́npɔ́ nyáh sõ. Tɛ́
à náh sʌ̃̀ yɛ névye kɔ̃ pè à wɛ. À kè pɩ wɔ̃bɪ̀nsɔkɔnɔlɛ kannɛ.
11 Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mó mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃ syáh mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n piki
n yah nɛ, ńyãh se ǹnɛ nɩ?
12 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye tyah Yesu tyílɛ n yãh tɔ̃̀tɔ̃̀. Pé túkù sɔ̃̀ mɛ
n yo nɛ nɛ́gbí-á ǹnɛ, túkù mó mɛ n yo nɛ sɛ̃́ náh, ǹmɔ-á pyě n pilki névyelɛ
ńkɛ̃́.
13 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃
wɛ ǹ yõ wilki mɔ à yo Yesu tyí sɔkɔ.
14 Syáh mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ ké nɩyɔ̃́ sɔkɔ,‡ tɛ́ Yesu dɔkɔ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ,
à pɔ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.
15 Tɛ́ wǎh kwɔ́nɔ́ nênɛ n pɩ, kè Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm gbʌ̃̀n du. Pè mɛ tyah n
yo wɛ̃ tyí nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ se wɛ ńyãh pnɛ̀nɔ́ mɛ̀ dùkùlɛ nɩ? Tɛ́ à náh se mó tɔ̃
kǎrn ǹgbɛ̃ pɩ.
16 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Máh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nɔ́nɔ́
yõ yɔ̀, ńmɔ náh sõ tɛ̃ sélɛ dɛ́, Liyel nɛ̂-à tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye n wɛ̃kɩ sélɛ.
17 Névi nɛ̂-à kè yah tɔkɔ nɛ pé Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ n pɩ, tɛ̃̀ wɔ ye kɩ fɛ̃ ké
gbɩ pĩ, Liyel-à kɩ nɛ̂ wɛ̃kɩ ńnɛ sélɛ, képah náh pɩ, ń yah yɩ̃́ kwɔ́nɔ́-à kɩ nɛ
mé n pɩ.
18 Névi nɛ̂-à ǹ yah yɩ̃́ tyilɛ n yo, ǹ gblɔ̌y yĩn gbílkí-ńsah ye à n yah n kɔ̃.
Ǹtɛ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé tyi pól pɩ, pé tɔ̃́-ò yĩn mó gbilki, nɛ́gbí ye
tɛ̃̀nɛ. Pílkí-ńsah náh mɛ tɛ̃̀ tyí póllɛ.
19 Moyisi náh Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ yé kɔ̃ di? Ǹtɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se
mɛ n kɔ ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ nɩ? Sɔ̃ pɩ tɛ́ yé n yah n kɔ̃ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ wɛ́?»§
20 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû à syah nɛ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ, à kɔ̃ à képahlɛ n yo, nòtɛ
nɛ̂ se nɛ páh ǹnɛ n ko n mɔ nɩ?
21 Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Tyi núkú yɔ́ ó* náh mé pɩ, tɛ́ yé pól gbʌ̃̀n du
yɔ̀ di?
22 Moyisi náh mɔ yélɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ di? Ǹtɛ ǹmɔ ńtɛ̃ náh tyah ké
gbennɛ dò, ǹ náh tãn ye tyah kélɛ. Tɛ́ yé náh mɛ píyɩ̃́lɛ n kɔ̃ mɩ mɩ yòh
sõlɛ di?†
23 Ǹtɛ yépi-à kɔ̃̀kèlɛ n kɔ̃ mɩ mɩ yòh sõlɛ, nɛ yé káh pɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
dêl pɩ, sɔ̃ pɩ tɛ́ ńmɔ-á névi yɔ̃̀tàhsyi pól dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, yé ń dyɔlɛ
n yɔ wɛ́?
24 Yé káh tyilɛ n wah à yĩnɛ yɩ̃́ yáhnɔ́lɛ. Yé sélɛ n wah gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ.»

Yesu se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ?

25 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmɩ tãn túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, dɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n
yah n kɔ̃ nɛ pé ko mɔ, ǹmɔ kó yɔ̀ nɩ?

‡ **7:14** 7.14 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, sèpʌ̃̀n kwǎrtɔ̃nɔ ye sɔ̃̀ kè n syah. § **7:19** 7.19 - Yáh wɛ Yesu képahlɛ n yo, kè mɛ yɔ́nɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Káh nɛ́kɔ́kè mɔ.» Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20.13, ànɛ̂ Nsyɔ̃ 5.18. * **7:21** 7.21 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 5.1-16. † **7:22** 7.22 - Liyel lésɔ̃ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pè dɩ̃́npɩ̀ póllɛ n kɔ̃ pé dúbínɔ́ sèpʌ̃̀n kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃nɔ́lɛ. Képah-á kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ mɛ̀ pɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ. Képah ye, lésɔ̃-à sɔ̃ pɔ yĩnɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, Nsyifunɔ kélɛ n pɩ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.10-12.

26 Ǹtɛ pè yah à n wɛkɩ tɔ́wû nɩyɔ̃́, tɛ́ pè náh mɛ n vi n mɔ ǹ tyí lɛ́! Yɔ̃̀tãm
se kɩ pyě mɛ kè fɛ̃ syi nɛ, ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɩ?
27 Tɛ́ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ, névi náh ǹ wi̋l-ǹsah pĩ n pi, ǹtɛ
pépi-á dɩ̋ mɛ̀ wi̋l-ǹsah pĩ dò.
28 Képah ye, Yesu-á mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yo pé tyí
yɩ̋npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yé ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń wi̋l-ǹsah pĩ yé yo kè? Ǹtɛ ńmɔ náh
pɔ ń gblɔ̃̀y yõ sɛ̃ dɛ́! Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, à mɛ gbɩ ó ǹ tɔ̂ó, ǹmɔ nɛ̂-á
yé náh ǹnɛ n pnɛ.
29 Ǹtɛ ńmɔ wɔ wil ǹ tnɔ̂. Mé ǹnɛ n pnɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ye tɛkɩ mɔ ńnɛ.»
30 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tɛ́ kǎh pɩ ǹ gbĩ náh
tɔ̃̀nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ sɛ sɛ̃́, ǹnî yó ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbɔ̃̀ tũ ǹ tyí.
31 Ǹtɛ tɔ́wû mɛ̀ sɔkɔ névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹ yõ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, tɛ́ Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ, à se kɩ pɔ gbi̋l tyi pɩ kɩ kal dɩ̋ mɛ̀ tyílɛ yɔ̀ nɩ?

Liyel nî-ńsah gbô syíkípú tɛ́kínmɔnɔlɛ nɛ pè kyɩ Yesu tɛ̃

32 Tɛ́ tɔ́wû-á sɔ̃̀ mɛ tyi nónónɛ n yãh tɔ̃̀tɔ̃̀ Yesu tyí sɔkɔ, sè pɔ wɛ de Farisi
wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú níkí sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pépi ànɛ̂ sárká syínwi̋lki̋pu yɔ̃̀tãm mɛ
Liyel ní-ńsah gbô syíkípú tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Yesu tɛ̃.
33 Pǎh pɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ kɩ mɛ yélɛ kɩ wrɔ́ kwéy ó pɩ ńtɔ̃,‡ tɛ́ kɩ sɔkɔ
ń tɛ́kínmɔ-ò tnɔ̂.
34 Ńmɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́. Képah ye, yé
kɩ ń yah kɔ̃ tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.»
35 Wǎh yo sɛ̃́, Nsyifunɔ núkú tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ńyãh se ǹmɔ kɩ n yuku
n pi, tɛ́ pépi kɩ à yah kwlɔ nɩ? Ńkɛ̃́ pé no Nsyifunɔ nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃
kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, pépi tyí se pyě à kɩ yuku, kɩ kyɩ nɛ́káhbílɛ n kwɔ nɩ?
36 Ńkɛ̃́ wɛlɔ nónó-á à yo yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi
náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́, képah ye, yé kɩ ń yah kɔ̃, tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.» Sépi
kɔ́r se nɛ̂nɛ nɩ?

Ni nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

37 Syáh gbi̋yi̋ki̋ tɛ́y sõlɛ, nɛ̂-á pɩ ké gbi̋yi̋ki̋ ǹgbɛ̃nɛ, Yesu yuku yĩn tɔ́wû
sɔkɔ, tɛ́ yo yɩ̋npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Níki̋-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ ńmɔ tyí, à pɔ wɔ.§
38 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, min yrɛy kɩ n fwo n wil tɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃-á Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y yo kélɛ.»
39 Liyel Mirki nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu yõ sɛ̃pú kɩ pɔ n wɛ n pi, képah tyí ye sɔ̃̀ Yesu
n yo. Tɛ́ légbi̋nɛ, Yesu náh tɔ̃̀nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ dɔkɔ ǹ tɔ̃́rí yõ, képah ye Liyel náh
tɔ̃̀nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ ǹ Mirkilɛ pè kɔ̃.

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ tɔ́wû wrɔ́

40 Tɔ́wû-á Yesu wɛy mɛ̀ noh tɛ, túkù tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-
ò* nɛ̂-á pé syɩkɩ tɛ̃, ǹmɔ-á dɩ̋ mɛ̀nɛ tɔ́tɔ́.
41 Túkù mó nɛ, Liyel-á nɛ̂ yah tɔkɔ, ǹmɔ-á. Tɛ́ túkù tɛ̃ wɔ mó nɛ, Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔ† se kɩ fɛ̃ wil Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ nɩ?

‡ **7:33** 7.33 - Wɛy mɛ̀ yóntɛnɔ náh, Yesu ńwɔ̃̀lɔ́ kénúkò kénkɔ̃ pɩ, tɛ́ pè à syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ.
§ **7:37** 7.37 - Syáh mɛ̀ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ ni tyílɛ, Liyel-á lésõ nɛ̂nɛ pélɛ n kɔ̃ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. Képah ye Yesu kɔ̃ à nɛ níki̋-à nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ wɔ péwɔ tyí. * **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.21 ; 6.14. † **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Krista tyí yah yónɔ́ sɔkɔ. Kè kɩ wɛ wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ.

42 Kè kó mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, wǎh kɩ pɩ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi
pétóbé sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ n dubi n pi Betlɛmɩ kwil,‡ képah nɛ̂ sɔkɔ-á Davidi
dubi di?
43 Képah sɔkɔ, névye sõnɔ pɩ sé tyɩ́ tyɩ́lɛ Yesu tyɩ́ sɔkɔ.
44 Túkù sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ tɛ̃́-ńsahlɛ, ǹtɛ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbɔ̃̀ tũ ǹ
tyɩ́.
45 Képah sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô syɩ́kɩ́pú pé syɩ sɔkɔ sárká syɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀pu
yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú tnɔ̂. Pèpi mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se pɩ tɛ́ pè náh
Yesu tɛ̃ pɔ nɩ?
46 Pè mɛ pè syah nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ wɛy kénkɔ̃ náh mɛ póllɛ.
47 Képah tɛ̃̀nɛ, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú nɛ, è, pè se pyɛ̌ yɛ à kɔ̃ à pé tɔ yõ yɩkɩ
nɩ?
48 Pè se yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́, képah náh pɩ, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ò yɔ́ wɛ yah à sɛ̃ Yesu yõ
nɩ?
49 Tɛ́ kàh tɔ́wû mɛ̀ névye tɛ̃ wɔ lésyi, pè náh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ
dò. Pé pól tyɩ́-á yɩkɩ.
50 Tɛ́ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pè n ye Nikodɛmɩnɛ, nɛ̂-á kyɩ
wil yah Yesu tyɩ́ sõ yɔ́lɛ.§ Ǹmɔ mɛ yo pé no tyɩ́ nɛ:
51 «À yĩnɛ ápi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ, á se yĩnɛ à lékàhlɛ névi kɔ̃, nɛ́ á náh ǹ
vyãh wɛy noh, tɛ́ pĩ tyi nónó-á à pɩ?»
52 Képah sɔkɔ, pé no à syah nɛ, è, Kalile gbɛ̃̌nyah nɛy se ǹ tɔlɛ tɛ́ à n
wɛkɩ sɛ̃́ nɩ? Ǹkɛ̃́, à Liyel wɛy sɛ́bɛ́y tɔkɔ n sohlɩ n yah, wǎh kɩ kè wɛ nɛ,
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
53 [Képah náh, pé pól karkɩ sɔkɔ pé fnɛ́ sɔkɔ.

8

1 Ǹtɛ, Yesu wɔ mó sɔkɔ Wolivi yèh yɔ̃lɩ yõ.

Fɔ̀fɩ́npɩ pi yɔ́ tɛ̃́npɔnɔlɛ Yesu tyɩ́

2 Tɛ́ dĩndal séngbɔ̃ púpúlɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ no
pól mɛ pɔ ǹ tnɔ̂. À mɛ kɔ̃ tɛ̃ à tyah pélɛ n kwɔ.
3 Wǎh mɛ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú
mɛ pɔ sê fɔ̀fɩ́npɩ yɔ́lɛ ǹ tyɩ́. Pè pɔ pi mɛ̀ sah tɔ́wû nɩyɔ̃́ Yesu yah,
4 tɛ́ Yesu syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh pi mɛ̀ wɛ tɛ̃ fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́tɔ́.
5 Tɛ́ Moyisi-á kè yo sah ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, sɛ̃́nkɔ̃ sê-á yĩnɛ mɩ́nkònɔ́lɛ
dyêhlɛ.* Tɛ́ ǹmɔ-á dò, ǹmɔ se nɛ sɔ̃́-á nɩ?
6 Pè sɔ̃̀ mɛ képah tɛ̃̀nɛ n yo sɛ̃́, nɛ wàh kɩ pilki pé lékàh wɛ à kɔ̃.† Ǹtɛ
Yesu mɛ ǹ yõ sĩnki, tɛ́ tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ ǹ kèngbɔlɛ.
7 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè tɔ̃ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ n gbah n piki n yah. Képah tɛ̃̀nɛ, à mɛ
ǹ yõ yɔ̃ tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à kɩ mɛ à náh tyɩ́pékè pɩ yah póllɛ,
tɛ̃ wɔ dáhkɩ̀lɛ pi mɛ̀ min gbennɛ.»
8 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ ǹ yõ sĩnki à tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ.
9 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pè tyah n sɔkɔ núkú núkúlɛ, à tɔkɔ lékɔ̃ló ǹgbò
tyɩ́, pópó à pɔ gbàh sah Yesu ànɛ̂ pi mɛ̀ ó tyɩ́ nénpó.

‡ **7:42** 7.42 - Yah n tɛ Mise 5.1. § **7:50** 7.50 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.1-21. * **8:5** 8.5 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ
22.22. † **8:6** 8.6 - Pílkíntɛ̃-ńsah ye sɔ̃̀ pè n yah n kɔ̃ Yesulɛ. Wàh kɩ nɛ pè à min ko dyêhlɛ, Wrome
tãn dêl ye à pɩ. Wàh kɩ mó tɔ̃ yo nɛ pè à fin mɔ, à Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pɩ.

[10] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yõ yɔ̃ tɛ́ yo pi tyí nɛ, nónó-á pɔ tɔkɔ à kɔ̃, ńyãh
se pélɛ nɪ? Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ kó à mɔ kũ kɔ̃ nɪ?
[11] Pi mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, nɛy náh pé mɔ kũ kɔ̃. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ:
«Ńmɔ tɔ náh ǹ mɔ kũ kɔ̃ n pi. Nɛ n yuku; tɛ́ à tɔkɔ núkúnúkú tyí, káh n
tɔ̃ tyípékè pɪ n yah.»]

Yesu ye kèkõyɔ̃́ kyòolɛ

[12] Képah náh, Yesu tɔ̃ yo névye tyí nɛ: «Ńmɔ ye kèkõyɔ̃́ kyòolɛ. Névi
nɛ̂-à ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ náh tɔ̃ n kɔ n pi fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. Ȁ kɪ kyòo wɛ, nɛ̂-á kɪ minnɛ
à kɔ̃.
[13] Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kì kópú à syah nɛ, nɛ̂ se kɪ sɛ̃ ǹ tyíyónɔ́ yõ nɪ?
Ǹmɔ ó kó ǹ gblɔ̌y tàrfyɔ̀lɛ yɔ̀ nɪ?‡
[14] Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Gbɪ tɛ̃ wɔ ye ńmɔ ye ń gblɔ̌y tàrfyɔ̀lɛ ó,
ǹtɛ ńmɔ ń wɪ̃̀l-ǹsahlɛ n pnɛ, tɛ́ ń yúkú-ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, máh tyi
nónó yo ń gblɔ̌y dùkù tyí sɔkɔ, gblɔ ye sélɛ. Tɛ́ yépi náh ń wɪ̃̀l-ǹsah pĩ, yé
náh se mó tɔ̃ ń yúkú-ńsah pĩ.
[15] Yépi tɛ̃ wɔ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi sõnɔlɛ. Ǹtɛ ńmɔ
wɔ náh lékàhlɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n kɔ̃.
[16] Tɛ́ kàh se pɔ pɪ mé yĩnɛ mè lékàhlɛ ǹnî kɔ̃, mé náh kélɛ à kɔ̃ n pi ń
gblɔ̌y. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, á kɪ kélɛ à kɔ̃ wɛ̃ tyí ǹmɔlɛ. Képah ye, ń
lékàh kɔ̃́nɔ́ kɪ pɪ gbɪ wɛ̃̀kì yõ.
[17] Kè náh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛ́pɪ̂̃ nímí-à pɪ
tàrfyɔ̀lɛ tir nɛ̂ sɔkɔ, gbɪ-á kélɛ di?§
[18] Ǹmɔ mɛ ń gblɔ̌y tyílɛ n yo, tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ń
tyílɛ n yo.»
[19] Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, ńyãh se ǹ súlɛ nɪ? Yesu mɛ nɛ: «Yé náh
ńmɔlɛ n pnɛ, yé náh ń Sú tɔlɛ n pnɛ. Yâh sɔ̃̀ mɛ ńnɛ pnɛ, yé náhkɪ ń Sú tɔ
pĩ.»
[20] Yesu sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɪ Liyel ní-ńsah gbô fɪ̃́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á ké pɔ́
kyɛ́súkùlɛ, tɛ́ tyi nɔ́pi yo. Ǹtɛ ǹ gbĩ náh tɔ̃́nì sɔ̃̀ mɛ sɛ, képah ye ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh tɛ̃ wɛ à tɛ̃.

Gbáhdyâh dĩnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃pú tyí

[21] Képah náh, Yesu tɔ̃ yo tɔ́wû tyí nɛ: «Ńmɔ ye n sɔkɔ yɔ̀. Yé kɪ ń yah n
kɔ̃ n pi, ǹtɛ yé kɪ ku yé tyípékè sɔkɔ. Ǹmɔ-á n yuku ńyãh, yépi náh fɛ̃ n
kyɪ n pi nɛ́npɔ́.»
[22] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nɛ, ǹtɛ ǹ gblɔ̌y ko mɔ dékè se kɪ pyě mɛ à tɛ̃ nɪ?
Ȁ kɔ̃ à n yo nɛ, pépi náh fɛ̃ n kyɪ n pi péwɔ yúkú-ńsah sɔkɔ.
[23] Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépilɛ, sétáh yõ névye ye yélɛ, tɛ́ ńmɔ wɔlɛ,
ńmɔ wil yĩ̂nyõ. Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ névye ye yépilɛ, ǹtɛ ké névi náh ńmɔ wɔlɛ.
[24] Yáh wɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ yáh kɪ ku yé tyípêl sɔkɔ, yé náh mɛ sɛ̃
ké yõ nɛ, Ǹmɔ-á,* képah ye ń kɔ̃ mé nɛ yáh kɪ ku yé tyípêl sɔkɔ.»†

‡ **8:13** 8.13 - Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, nɛ́ tàrfyɔ̀ névye náh nɔ nímínɛ tir nɛ̂ tyí, kénɛ tir náh n mɔ n kɔ̃. Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 17.6; Matye 18.16. § **8:17** 8.17 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 17.6. * **8:24** 8.24 - Ǹmɔ-á nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ǹgbò ye lésõ ǹ gblɔ̌y ye Ǹmɔ ye Ǹmɔlɛ. Tɛ́ Yesu tɔ-á pɔ ǹ gblɔ̌y ye Ǹmɔ yelɛ, képah kélɛ n wɛ̃kɪ nɛ Liyel-á ǹnɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.14. † **8:24** 8.24 - Kũ nɛ̂ tyí-á Yesu yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, kũ gbɔy tyí náh à n yo, Liyel tyí tĩ̂n kũ tyí ye à n yo.

25 Képah sɔkɔ, pè à piki yah nɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó se ǹmɔlɛ nɩ? Yesu mɛ yo pé tyí
nɛ: «Mé sɔ̃̀ kè yo tɛ yé tyí ké tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ.
26 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí sɔkɔ ànɛ̂ kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. Ǹtɛ
máh nɛ̂ noh ń tɛ́kínmɔ-ò tyí, képah ó ye mé n yo yé tyí. Ǹmɔ ye gbɩ
nɛ́tɛ̃̄nɛ.»
27 Ǹtɛ pépi náh sɔ̃̀ mɛ pĩ nɛ, Sú Liyel tyí-á Yesu n yo pé tyí.
28 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yâh pɔ Névi Píɗí̃ yɔ̃ dɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé
kɩ pĩ nɛ Ǹmɔ-á. Tɛ́ kɩ tɔ̃ pĩ nɛ mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ ń yah yĩ̃́nɛ. Sú
Liyel-á tyi nónónɛ ń kwɔ, sépi ó ye mè n nɛ n yo.
29 Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, mé mɛ ǹ dyɔ yĩ̃́ tyilɛ n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, képah ye à
mɛ ńnɛ, à náh ń sah n pi ń gblɔ̃̌y.»
30 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, névye náhnáh sɛ̃ ǹ yɔ̃.

Nónó mɛ Abrahmɩ pétóbélɛ tɔ́tɔ́?

31 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yɔ̃, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yáh kɩ
mɛ ńmɔ tyíyónɔ́ wɛ̃̀kìlɛ n kɔ, ń tɔ̃̀ sɔ̃́hpú kègblɔ ye yélɛ.
32 Yé kɩ gbɩlɛ n pnɛ, tɛ́ kénɛ gbɩ kɩ yé wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ.»
33 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu syah nɛ, Abrahmɩ pétóbé-á pépilɛ. Pépi náh
pɩ yah ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃bɩlɛ póllɛ. Ǹtɛ à se sɔ̃́npílɛ n yo nɛ, pépi-á kɩ wil yɔ̃rɩ
sɔkɔ nɩ?
34 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à
tyípékèlɛ n pɩ, tyípékè yɔ̃ ye tɛ̃̀nɛ.
35 Yɔ̃lɛ, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ɗí̃ gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kɯ̃́mm náh ǹnɛ. Ǹtɛ yɔ̃̀tɛ̃ ɗí̃ píɗí̃ tɛ̃ wɔlɛ,
ǹ sú gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kɯ̃́mm ye ǹmɔlɛ.
36 Képah ye, Liyel Píɗí̃-à yé wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé kɩ mɛ yé gblɔ̃̌y yɔ̃ kègbɩ
tɛ̃ yɔ̃.
37 Mé pĩ nɛ Abrahmɩ pétóbé-á yélɛ. Ǹtɛ yáh ńmɔ wɛlɔ yahle, képah ye
yé kɔ̃ yé n yah n kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ.
38 Ǹmɔ-á nɛ̂ wɛ ń Sú Liyel tyí, képah ye mé n yo. Yépi tɔ-á mó tyi nónó
noh yé sú tyí, sépi ye yé n pɩ.»
39 Pǎh Yesu wɛy noh sɛ̃, pè à syah nɛ, Abrahmɩ-á pépi súlɛ. Képah sɔkɔ,
Yesu nɛ: «Yâh sɔ̃̀ mɛ Abrahmɩ pétóbélɛ, yé náhkɩ mɛ Abrahmɩ tyípínìnɛ n
pɩ.
40 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ nɛ̂-á gbɩ noh ń Sú Liyel tyí à yo yé tyí, yé n yah
n kɔ̃ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ. Abrahmɩ náh sɛ̃̄nkɔ̃ pɩ dò.
41 Yépilɛ, yé sú tyípínɔ́ ye yé n pɩ.» Képah tɛ̃̀nɛ, pè à syah nɛ, fɔ̀fíkì‡ pínɔ́
sɔkɔ náh pépi dubi dɛ́! Ǹkɛ̃ Sú núkú ó-á pépi tyí, nɛ̂-á Liyellɛ.
42 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyí ye ńmɔ wil à pɔ. Ǹmɔ náh pɔ ń gblɔ̃̌y
yĩn yɔ̃ dɛ́! Ǹmɔ ye tɛkɩ mɔ ńnɛ. Ǹtɛ Liyel-à sɔ̃̀ mɛ pɩ yé Súlɛ kègbɩ yɔ̃ sɔkɔ,
ńmɔ tyí náhkɩ mɛ nɔ yé tyí.
43 Yé yahle ń wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, képah ye yé náh ń wɛlɔ syíkí-ńtɛ̂n pĩ.
44 Yépi súlɛ, sétɛ̂n yɔ̃̀tɛ̃ ye ǹnɛ. Ǹmɔ dyɔ yĩ̃́ tyi ye yé mɛ ké tyí nɛ yé nɛ
n pɩ. Nɛ́kókè mɔ́-ò ye ǹnɛ ǹgbò dùkùlɛ. Wǎh pɩ gbɩ náh mɛ ǹ sɔkɔ, à náh
mó gbɩ wɛ̃̀kìlɛ n kɔ póllɛ. Wǎh pɩ mìnì yó-òlɛ, wàh mìnìnɛ n yo, ǎ kélɛ n
yo à yĩnɛ ǹ gblɔ̃̌y kèdùkùlɛ. Mìnì yónɔ́ yɔ̃ wil ǹmɔ tyí.

‡ **8:41** 8.41 - Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃ pèpɛynɛ, Liyel wɛy kélɛ n tɔkɔ n sɑ̃h fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ.

45 Ŋtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ gbɩlɛ n yo, képah ye yé náh mɛ sɛ̃ ń yõ.
46 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh tyípékè pɩ? Ŋtɛ máh gbɩlɛ n yo,
kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé náh sɛ̃ ń yõ?
47 Liyel tyí névi-à névi nɛ̂nɛ, ǹmɔ Liyel wɛynɛ n noh n tɛ̃ n yĩn. Ŋtɛ Liyel
tyí névye náh yépilɛ, képah ye yé kɔ̃ yé yahle sé nóhnɔ́lɛ.»

Yesu mɛ Abrahmɩ yah

48 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ Yesu syah nɛ, gbɩ kó mɛ pé tyí pé yo nɛ, Samari
nɛy-á ǹnɛ, ànɛ̂ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ nɩ?
49 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Sétõ náh mɛ ńmɔ sɔkɔ. Ń Sú Liyel ye mé n gbilki,
tɛ́ yépi mɛ ńmɔlɛ n yilɔ.
50 Ŋmɔ náh mɛ n yah n kɔ̃ ń gblɔ̌y gbílkí-ńsahlɛ dɛ́. Ń gbílkí-ò ǹ gblɔ̌y
ńmɔlɛ. Ŋmɔ ye gbɩ syínkɔ̃-òlɛ.§
51 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à n sah ńmɔ yóré yõ, tɛ̃
náh kũ dɔ n yah n pi póllɛ.»*
52 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ à syah nɛ, páh pyě kè pĩ yĩ̋ núkúnúkú tɛ̃nɛ nɛ
sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ. Abrahmɩ-á ku, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu tɔ mɛ ku. Ŋtɛ ǹmɔ
pɔ n yo nɛ, névi nɛ̂-à n sah péwɔ yóré yõ, tɛ̃ náh kũ dɔ n yah n pi nɩ?
53 Pépi sú Abrahmɩ-á ku. Ŋtɛ ǹmɔ se mɛ n sõ nɛ páh kal Abrahmɩnɛ nɩ?
Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu tɔ mɛ ku. Tɛ́ ǹmɔ tɛ̃ se mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n yah nɛ́dúkú
nɛ̂nɛ nɩ?
54 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Mâh náhkɩ sɔ̏ mɛ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki,
yõ náh mɛ gbílkínɔ́ mɛ̀ tyí. Ŋtɛ ń Sú Liyel ye n gbilki ńnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yé nɛ,
yé Liyel-á ǹnɛ,
55 tɛ́ yé náh se mó tõ mɛ ǹnɛ n pnɛ. Ŋtɛ ńmɔ wɔ ǹnɛ n pnɛ. Mâh sɔ̏ mɛ
yo nɛ, mé náh ǹnɛ pnɛ, mé náhkɩ pɩ mɩ̀nyolɛ yé tyí kɔ̃lɛ. Ŋtɛ ńmɔ ǹnɛ n
pnɛ, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré yõ.
56 Yé sú Abrahmɩ sɔ̏ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ nɛ, pé ńmɔ pɔ sõ gbɩ̏yɩ̏kɩ̀ wɛ. Á mɛ
pɔ kè wɛ, kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ǹ tyí.»
57 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ náh tɔ̃nɩ̀ ye tikininí pɔ́ gbãm
wɛ, tɛ́ nɛ páh Abrahmɩ wɛ nɩ?
58 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, Abrahmɩ-á
pópó n dubi, Ŋmɔ mɛ.»
59 Wǎh képah yo sɛ̃, pè núkú dyêh kwel ǹ tyí nɛ páh ǹnɛ n minki.† Ŋtɛ
à mɛ wɔ̃bɩ à wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ à sɔkɔ.

9

Yĩ́tũ̂ dĩ́ yɔ́ yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

1 Sõ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ n kɔ n sɔkɔ tɛ́ dĩ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ yĩ́tũ̂nɛ ǹ dubi
gbĩ́ dùkùlɛ.
2 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sã̂hpú à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, sɔ̃ se pɩ tɛ́ dĩ́ mɛ̀
dubi yĩ́tũ̂nɛ nɩ? Ŋmɔ tyípékè pínɔ́ se, tĩ̂ ǹ dúbípú tyí se?

---

§ **8:50** 8.50 - Gbɩ syínkɔ̃-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ye. * **8:51** 8.51 - Kũ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, yah n tɛ 8.24. † **8:59** 8.59 - Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ, névi nɛ̂-à yo de Liyel tyí, pè yĩnɛ pè tɛ̃ min ko dyêhlɛ.

3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹmɔ, képah náh pɩ ǹ dúbípú tyípékè pínɔ́ náh à
kɔ̃ à dubi yɩ̃́tũ̂nɛ dɛ́! Kè ye pɩ Liyel tyípínì wɛ̃kɩ yĩnnɛ ǹ sɔkɔ.
4 Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, tyah kyòo sɔkɔ ye á yĩnɛ à tɔ̃̂lɛ n pɩ ǹ tyí. Ǹkɛ̃́
lékɑ̂h mɛ n pi, nɛ̂ sɔkɔ-á nɛy náh fɛ̃ tɔ̃̀ pɩ n pi.
5 Máh fyɔ̀ mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ, ńmɔ ye kèkɔ̃yɔ̃́ kyɔ̀ɔlɛ* ń mɛ gbĩ́ pól sɔkɔ.»
6 Wǎh képah yo tɛ, à sĩn mɔ sétáh tɛ́ kè fãh à kele yɩ̃́tũ̂ dɩ̃́ yɩ̃́ yah.
7 Tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ à kyɩ ǹ yah wu pɛ́kì tũ̂nsàhnɔ́ yɔ́ ni sɔkɔ, nɛ̂-á pè n
ye Silowelɛ. Silowe kɔ́r ye Tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ. Yɩ̃́tũ̂ dɩ̃́ mɛ sɔkɔ à kyɩ ǹ yah wu
nɛ́npɔ́. Wǎh ǹ syɩ n pi gbĩ́ nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ n yah.
8 Képah sɔkɔ, ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ànɛ̂ nɔ́nɔ́-á ńkɛ̃́nɛ ǹnɛ n wɛ à n nɛ mɛ n ni n
syi, pǎh à wɛ pè mɛ yo tũ nɛ, dɩ̃́ mè kó ńkɛ̃́nɛ n kɔ̃ n tɛ̃ nɛ n ni n syi yɔ̀ nɩ?
9 Túkù nɛ ǹmɔ-á, túkù mó nɛ ǹmɔ náh, yɑ̃̀hnkɔ̃-á à tɔ. Pǎh mɛ képah
sɔkɔ, dɩ̃́ mɛ yo pé tyí nɛ péwɔ-á tɔ́tɔ́.
10 Wǎh yo sɛ̃́, pè mɛ à piki yah nɛ, ǹ yɩ̃́ se pɩ sɔ̃́ tɛ́ yɩkɩ mɔ nɩ?
11 À mɛ yo pé tyí nɛ, dɩ̃́ nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ, ǹmɔ-á fɑ̃̀hkì pɩ, tɛ́ kè kele pé
yɩ̃́ yah, tɛ́ nɛ pé kyɩ pé yah wu Silowe yɔ sɔkɔ. Pé mɛ sɔkɔ kyɩ pé yah wu
nɛ́npɔ́, pé mɛ fɛ̃ n yah.
12 Pè mɛ à syah nɛ, kénɛ dɩ̃́ se mɛ ńyãh nɩ? À mɛ nɛ pé náh pĩ.

Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á sóhlínyahnɔ nɛ̂ pɩ yɩ̃́tũ̂ dɩ̃ yɩ̃́ yíkínmɔnɔ tyí sɔkɔ

13 Képah sɔkɔ, yɩ̃́tũ̂ dɩ̃́ nɛ̂ yɩ̃́-á yɩkɩ mɔ, pè à tɛ̃ pɔ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tyí.
14 Tɛ́ mɩ mɩ yòh sɔ̃ ye mó tɔ̃ lésɔ̃ Yesu fɑ̃̀hkì pɩ à dɩ̃́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ.
15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú dɩ̃́ piki yah nɛ, sɔ̃́ se kè pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah
núkúnúkú nɩ? À mɛ yo pé tyí nɛ, fɑ̃̀hkì-á à pɩ kele pé yɩ̃́ yah, tɛ́ pé mɛ kyɩ
pé yah wu, pé mɛ fɛ̃ n yah.
16 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, dɩ̃́ mè náh fyɔ̀
mɛ mɩ mɩ yòh tɛ̃ dɛ̂llɛ n tɛ̃, képah-á n wɛ̃kɩ nɛ à náh wil Liyel tyí.† Ǹtɛ pé
túkù mó mɛ n yo nɛ, tyípɛ̂l pí-ò se kɩ fɛ̃ gbǐl nɔ́pi dùkù pɩ sɔ̃́ nɩ? Kǎh pɩ
sɛ̃́, pé sɔ̃nɔ pɩ sé tyí tyílɛ.
17 Pè mɛ tɔ̃ pé syɩ dɩ̃́ mè syah nɛ, nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ, ǹmɔ se kɩ yo sɔ̃́ tɛ̃
tyí sɔkɔ nɩ? Dɩ̃́ mɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á ǹnɛ.
18 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, yɩ̃́tũ̂-á sɔ̃̀ ǹnɛ,
tɛ́ núkúnúkú à mɛ n yah. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè ǹ dúbípú ye pɔ,
19 à pɔ pè piki yah nɛ, pépi pídɩ̃́ se dɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ? À se dubi yɩ̃́tũ̂nɛ nɩ? Ǹtɛ
à se pɩ sɔ̃́ tɛ́ fɛ̃ n yah núkúnúkú nɩ?
20 Ǹ dúbípú mɛ yo pé tyí nɛ, páh pĩ nɛ pépi pídɩ̃́-á ǹnɛ; wǎh dubi yɩ̃́tũ̂nɛ.
21 Ǹtɛ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah núkúnúkú, pépi náh képah wɔ pĩ,
pé náh se mó tɔ̃ pĩ nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ. Ǹkɛ̃́ pè à piki yah, wɛ̃́npir náh tɔ̃
ǹnɛ; wǎh kɩ fɛ̃ ké yah yo ǹ gblɔ̃̌y.

---

* **9:5** 9.5 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 8.12. † **9:16** 9.16 - Yáh wɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú túkù nɛ Yesu-á mɛ mɩ mɩ
yòh dɛ̂llɛ n pɩ, pépi tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, wɑ̂h névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ.

22 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tiki sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃, képah ye pè kɔ̃ pè n wɛkɩ sɛ̃́. Nsyifunɔ
yɔ̃̀tãm sɔ̃̀ mɛ ké yo sah tɛ nɛ, névi nɛ̂-à kɩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á Yesulɛ,
tɛ̃́-á kɩ yĩni wilki pépi wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ.
23 Képah ye, ǹ dúbípú kɔ̃ pè nɛ, wɛ̃́npir náh tɔ̃ ǹnɛ, pè à piki yah.
24 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú tɔ̃ dɩ̃́ mɛ̀ ye yah kɛ ní-òlɛ nɛ̂-á lésɔ̃ yɩ̃́tũ̂nɛ,
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ké Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃̀ yɔ̃, à gbɩ yo pé syah. Pépi-á pĩ nɛ ǹ yɩ̃́
yíkínmɔ-ò dɩ̃́ mɛ̀nɛ, tyípêl pí-ò-á ǹnɛ.
25 Dɩ̃́ mɛ nɛ, pé náh pĩ tyípêl pí-ò-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ dɛ́! Tyínúkú ó-á péwɔ n
pnɛ: Yɩ̃́tũ̂-á sɔ̃̀ pélɛ, ǹtɛ núkúnúkú páh mɛ n yah.
26 Pè mɛ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se Yesu pɩ ǹ tyí nɩ? Dùkù nɛ̂ se à yɩkɩ mɔ
ǹ yɩ̃́lɛ nɩ?
27 Dɩ̃́ mɛ nɛ, páh sɔ̃̀ kè yo tɛ pé tyí, tɛ́ pè náh pé níkí sah kè noh. Ǹtɛ sɔ̃̀
se tɛ́ pè tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé kè yo pé noh kɛ ní-òlɛ nɩ? Pépi tɔ́ se pyɛ̌ mɛ n
yah n kɔ̃ nɛ, pé pɩ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpúlɛ nɩ?
28 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, pè tyah ǹnɛ n gbyɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ-á kénɛ dɩ̃́ tɔ̃̀ sɛ̃́h-òlɛ
dɛ́! Pépi tɛ̃̀ wɔlɛ, Moyisi tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á pépilɛ.
29 Páh pĩ nɛ Liyel-á yo mɔ Moyisi tyí.[‡] Ǹtɛ dɩ̃́ mɛ̀nɛ, pé se ǹ wɩ̀l-ǹsah
ńtɛ̃nɛ n pnɛ nɩ?
30 Pǎh yo sɛ̃́, dɩ̃́ mɛ yo pé tyí nɛ, é! Tɛ́ képah-á pyɛ̌ pɩ gbɛ̃̀ndùǹnɛ yɔ̀ sɔ̃̀.
Pépi náh ǹ wɩ̀l-ǹsah pĩ pè yo. Ǹtɛ wǎh péwɔ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ dɛ́![§]
31 Pé pól-á pĩ nɛ, Liyel náh tyípêl pí-ò nírílɛ n tɛ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ,
tɛ́ Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyilɛ n pɩ, ǎ tɛ̃̀ wɔ nírílɛ n tɛ̃.[*]
32 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́-á mɛ sɔ̃̀, pépi náh kè noh yah nɛ, ǹnî-á yɩ̃́tũ̂ yɔ́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ,
nɛ̂-á dubi yɩ̃́tũ̂nɛ dɛ́!
33 Dɩ̃́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ wɩ̀l-ǹkɛ̃́nɛ Liyel tyí, à náh náhkɩ fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi dò!
34 Képah tɛ̃̀nɛ, pè à syah nɛ, ǹmɔlɛ dubi ǹ tɔ̂ɔ́ tyípékè ó sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ kɩ
pɔ nɛ páh pépilɛ n kwɔ nɩ? Tɛ́ núkú à yĩni wilki kégbɔ́.

Nónó-á yɩ̃́tũbilɛ Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á kè noh nɛ pǎh dɩ̃́ yĩni, à kyɩ à yohnɩ tɛ́ à piki yah
nɛ: «Á se sɛ̃ Névi Pídɩ̃́ yɔ̃?»
36 Dɩ̃́ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, nɛ̂ se Névi Pídɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ? À ǹ tyí yo pé syah, pé kɔ̃
pé wɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃.
37 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á ye à wɛ tɛ. Ǹmɔ ye n yãh álɛ
núkúnúkú yɔ̀.»
38 Dɩ̃́-á képah noh sɛ̃́, à nɛ páh sɛ̃ ké yɔ̃, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃. Tɛ́ mɛ gbètukunɔ di
Yesu yah, à à gbilki.
39 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Gbɩ wah yĩn ye ńmɔ pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ; nɛ
yɩ̃́tũbi yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, tɛ́ nónó-á mɛ n yah pépi pɩ yɩ̃́tũbilɛ.»

---

‡ **9:29** 9.29 - Liyel yɛ̃́hkɩ̀ yãh Moyisilɛ, wǎh ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.11; Yɛ̃́hnɔ́ 12.8. § **9:30** 9.30 - No nɔ́pi mɛ n yo ásɔ̂ sɔkɔ nɛ, pépi náh Yesu wɩ̀l-ǹsahlɛ n pnɛ. Ǹtɛ kè mɔ́ tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ Yesayi 35.5 ; 42.7 sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yɩkɩ mɔ yɩ̃́tũbi yɩ̃́lɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ yĩnɛ pè pĩ nɛ Yesu-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. * **9:31** 9.31 - Yah n tɛ Sèmɩ̀rn 15.29.

40 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú nónó-á sɔ̀̃ mɛ ànɛ̂ Yesulɛ, pépi-á wɛlɔ nɔ́pi noh, pè Yesu piki yah nɛ, ǹtɛ yı̃́tũbi se pyĕ pépi tɔlɛ nı?

41 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yâh sɔ̀̃ mɛ yı̃́tũbilɛ, tyípékè náh náhkı n mɛ n pi yé yõ. Ǹtɛ núkúnúkú yé nɛ yáh mɛ n yah, képah ye yé tyípékè mɛ yé yõ.»

10

Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛynɛ

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃̀ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à n dé-ńkɛ̃́nɛ képyɛ́nì tù̃ yahlɛ, tɛ́ n dɔkɔ n de ké sɔkɔ ké gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ, yɛ̃́nwó ye tɛ̃̀nɛ, névi yõ syíkí-ò tɔ̃ ǹnɛ.

2 Ǹtɛ nɛ̂-à n de ké yahlɛ, képyɛ́nfɛ̃ ye tɛ̃̀ wɔlɛ.

3 Tù̃ syíkí-ò dı̃́ ké yah yıkı n mɔ ǹmɔ kɔ̃. Ǹ képyɛ́nì ǹ yı̃́nɛ n pnɛ.[*] Wàh de, ǹ tyí-á képyɛ́nì nónónɛ, ǎ sé ye n wil sé yninɛ kégbɔ́.

4 Ǹ képyɛ́nì-á ǹ yı̃́nɛ n pnɛ sɛ̃́, képah ye wàh sé pól wilki mɔ tɛ, à n yı̃n sé yah, tɛ́ sĕ ǹ sɔ̀̃ tɛ̃.

5 Ǹtɛ sàh névi nɛ̂ yı̃́nɛ n pnɛ̀-ǹkɛ̃́nɛ, sè náh tɛ̃̀ sɔ̀̃lɛ n tɛ̃ póllɛ. Sè n to n gbɛ n mɔ fı̃́ ǹnɛ ńtɛ̃̀nɛ.»

6 Yesu kénɛ sèmı̏rkı̏ yãh tɔ́wû tyí, ǹtɛ pè náh ké kɔ́r pı̃.

7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃̀ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, ńmɔ ye képyɛ́nì tù̃ yahlɛ.

8 Nónó pól-á ń dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ tɛ, yɛ̃́nwóbé ànɛ̂ névye yõ syíkípú ye pélɛ.[†] Ǹtɛ, képyɛ́nì náh mó fɛ̃ syi noh pé tyí.

9 Ǹmɔ ye dénsahlɛ. Névi nɛ̂-à de képahlɛ, tɛ̃̀ kı pwah. Tɛ̃̀ kı fɛ̃ n de, tɛ́ kı ǹnɛ n syı n wil kı ǹ yõkelɛ n wɛ.

10 Tɛ́ yɛ̃́nwó wɔ-à n pi, yı̃be, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́, ànɛ̂ yényêh pı yı̃n ó ye à n pɔ. Ǹtɛ ńmɔ pɔ nɛ névye min wɛ, nɛ̂-á plɛ yı̃̃́.

11 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Kàh sɔ̃́ n nɔ kũ tyí, képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy n fɛ̃ n syi ǹ min kɔ̃ ǹ képyɛ́nì yı̃nnɛ.

12 Ǹtɛ pɔ́ yáhnkɔ̃-ò képyɛ́nfɛ̃ tɛ̃̀ wɔlɛ, képyɛ́nfɛ̃ kègbı náh ǹmɔlɛ dɛ́! Ǹmɔ yɛ̃́ngbɛ̃́ tyí náh képyɛ́nì nɔ́pilɛ. Képah ye, wàh fyɔ̀ gbɛ̃́npẫh wɛ à n pi, à n to ǹ tɛ́ képyɛ́nì milki, à kɔ̃ à n pɔ n tɛ̃ sé sɔkɔ, sé tɛ́lɔ́ n mó n to n karkı.

13 Pɔ́ ó kɔ́kɔ́ ye ǹmɔ n yah n kɔ̃ dò. Yíkínɔ́-à sɔ̃́ n pı képyɛ́nì sɔkɔ, kè náh n pı tirlɛ ǹmɔ yah.

14-15 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Sɔ̃́-á Sú Liyel ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń tɔ ǹnɛ n pnɛ, sɛ̃́ ó ye, mé ń képyɛ́nìnɛ n pnɛ, sé tɔ mó ńnɛ n pnɛ. Ǹmɔ kı ń min kɔ̃ ń képyɛ́nì yı̃nnɛ.

16 Képyɛ́nì túkù mɛ ń tyí, nónó-á sè náh mɛ tù̃ mɛ̀ sɔkɔ. Sè kı n noh n pi ń tyí. Mé yı̃nɛ mè n kyı sè yah n fɛ̃ fɛ̃ n pɔ n kwrɔ n mɔ sè pı tũ núkúlɛ, képyɛ́nfɛ̃[‡] núkú ó mó sélɛ n fɛ̃.

---

[*] **10:3** 10.3 - Nsyifunɔ tyí sɔ̀̃, képyɛ́nfɛ̃bı náhnáh sɔ̀̃ ńkɛ̃́nɛ pé képyɛ́nìnɛ n kwrɔ n mɔ n dah n mɔ n pɔ tù̃ núkú sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnî yɔ́ tɔkɔ n sah, ǎ sélɛ n syıkı lékẫhnɛ yı̃́pú ànɛ̂ gbɛ̃́nképèl yı̃nnɛ. Pé pól ńkɛ̃́nɛ yni sah pé képyɛ́nì kɔ̃. Pé képyɛ́nì pé yı̃́nɔlɛ n pnɛ. Tyah-à fyɔ̀ dal, pĕ pé képyɛ́nìnɛ n ye n wilki n pɔ sé yninɛ. [†] **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Nsyeremi 23.1-2; Yesekyɛlı 34.2-10. [‡] **10:16** 10.16 - Képyɛ́nfɛ̃ nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, ǹ gblɔ̆̃y ye à n ye.

17 Ǹmɔ kɩ ń min kɔ̃ kũ sɔkɔ, tɛ́ kɩ tɔ̃ pɔ kè syi n pi.Képah ye, ń tyí nɔ
Sú Liyel tyí.
18 Nɛy náh fɛ̃ ń ko n mɔ n pi dɛ́! Ǹmɔ ye n kɔ̃ ń minnɛ ń gblɔ̌y. Tɛ̃́nwɛnɔ
mɛ ń tyí kɩ fɛ̃ kè kɔ̃, tɛ̃́nwɛnɔ tɔ̃ mɛ ń tyí kɩ fɛ̃ kè syi ńtɔ̃. Sɛ̃́ ye ń Sú Liyel
nɛ mé pɩ.»
19 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé sɔ̃nɔ tɔ̃ kah pɩ sé tyí tyílɛ.
20 Pé náhnáh tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, sétɔ̃ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, ǹ yɔ̃̀gbèkè kɔ̃ kè
yuku. Yɔ̃ se tɔ̃ mɛ ké tyí, pè ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ nɩ?
21 Ǹtɛ túkù mó nɛ ńkɛ̃́, yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò wɛlɔ náh wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́! Yɔ̃̀gbèkè
yúkú-ò se kɩ fɛ̃ yɩ̃́tû̃ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ nɩ?

Nsyifunɔ túkù-á Yesu yahle dùkù nɛ̂nɛ

22 Képah sɔkɔ, kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́nɛ, syáh yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n syah Yerusalɛmɩ sɔkɔ,
nɛ̂-á Nsyifunɔ dyɔlɛ n to n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô tɔ̃́nsàhnsɔkɔnɔ tyílɛ.
23 Képah sɔkɔ, Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á
pè n ye Salomo párnnɛ.
24 Nsyifunɔ yísyɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbɩ̃ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à se kɩ pépi mɔ sah tɔ̀tɔ̀
sɔkɔ, pɔ́pɔ́ kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂ tyí nɩ? Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à
kè yo n dal n mɔ pé syah kɛ̀!
25 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé kè yo tɛ yé tyí, ǹtɛ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃. Tyi nɔ́nɔ́-á
mé mɛ n pɩ ń Sú Liyel yɩ̃n yɔ̃, sépi ye mɛ ń tyílɛ n yo n wah.
26 Ǹtɛ yé náh pɩ ńmɔ képyɛ́nɩ̀nɛ sɛ̃́, képah ye yé kɔ̃ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃.
27 Ǹmɔ képyɛ́nɩ̀ tɛ̃ wɔ ń wɛynɛ n nohnɩ, mé sélɛ n pnɛ, ànɛ̂ sě ń sɔ̃̀ tɛ̃.
28 Mé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ sè kɔ̃. Sé tyí náh n yɩkɩ n yah n pi, ànɛ̂ ǹnɩ̂ yɔ́
ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ń gbɔ̃̀.
29 Ǹmɔ Sú nɛ̂-á sélɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ, ǹmɔ kal yíyɩ̀n pɔ́llɛ. Képah ye, ǹnɩ̂ yɔ́
ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ǹmɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ.
30 Ǹmɔ ànɛ̂ Sú Liyel mɛ núkúlɛ.»
31 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ tɔ̃ dyêh tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n min n ko.
32 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ, Sú Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃, páh tyípéplɔ náhnáh pɩ pè wɛ.
Sépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ yɩ̃n se pè n yah n kɔ̃ pé mínnkò-ǹsahlɛ nɩ?
33 Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, tyípépɛ̌y pínɔ́ yɩ̃n náh pé nɛ páh ǹnɛ n min n
ko dɛ́! Ǹtɛ wǎh yo de Liyel tyí képah yɩ̃n-á. Ǹmɔ névi gbɔy kɩ pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ
n pɩ Liyellɛ nɩ?
34 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kè náh mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́béy sɔkɔ nɛ, Liyel-á nɛ líyelnɔ́-á yélɛ di?§
35 Liyel-á yo mɔ névye nɔ́nɔ́ tyí, à pè ye líyelnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé se pɩ̃ nɛ Liyel
wɛy sɛ́béynɔ́-á nɛ̂ yo, kè náh fɛ̃ n milki n pi tɛ́!
36 Tɛ́ Sú Liyel-á ńmɔ nɛ̂ wilki sah ǹ tyí yɔ̃, tɛ́ ń tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́, yé nɛ
máh yo de Liyel tyí, máh sɔ̃́npílɛ yo nɛ Liyel Pídɩ̃́-á ńnɛ nɩ?
37 Máh kɩ mɛ ń Sú Liyel tyípínɩ̀nɛ n pí-ńkɛ̃̂nɛ, yé káh sɛ̃ ń yɔ̃.
38 Ǹtɛ máh kɩ mɛ sélɛ n pɩ, yáh kɩ sɔ̃ mɛ n sɛ̃ n pi ńkɛ̃̂nɛ ńmɔ yɔ̃, yé sɛ̃
sépi tɛ̃ wɔ yɔ̃; képah sɔkɔ yé kɩ pɩ̃ yɩ̃̋ nɛ, máh mɛ núkúlɛ Sú Liyellɛ, ànɛ̂
Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ ńnɛ.»
39 Képah tɛ̃nɛ, pè tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n tɛ̃. Ǹtɛ à pwah pé tyí.

§ **10:34** 10.34 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 82.6.

40 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ yuku Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, à kyɩ tɛ̃ ńyãh sɔkɔ-á Nsyɔ̃ ǹgbò tyah névye wèlnwílk̀inɔ́lɛ.[*]
41 Névye náhnáh mɛ kyɩ ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, Nsyɔ̃ náh gbǐl tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ. Ǹtɛ wǎh tyi nónó pól yo dɛ̃́ mɛ̀ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.
42 Képah sɔkɔ, névye náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɛ́npɔ́.

11

Lasarɩ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

1 Dɛ̃́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ ńyân syɩkɩ, pè n ye Lasarɩlɛ. À sɔ̃̀ mɛ Betani kwil sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ ǹ dósyɔ́lɛ, pè n ye Mari ànɛ̂ Martɩlɛ.

2 Kénɛ Mari mɛ̀ wɔ ye lésɔ̃ làsèkwɛ̌l yɔ́ kwɛ mɔ Yesu gbyɛ̂̃h yɔ̃, tɛ́ sè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.[*] Ǹmɔ dɔ́dɛ̃́ Lasarɩ ye sɔ̃̀ n yɔ.

3 Képah sɔkɔ, ǹ dósyɔ́ mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ Yesu tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹ kɔ́dɛ̃́ Lasarɩ náh mɛ lènɔlɛ.

4 Yesu-á képah noh, à nɛ ńkɛ̃, Lasarɩ ńyân mɛ̀ náh pɩ ǹ ko ko ńyânnɛ. Ǹtɛ kǎh kɩ Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ ǹ Pídɛ̃́ yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kɩ.

5 Tɛ́ Martɩ, ànɛ̂ Mari, ànɛ̂ pé dɔ́dɛ̃́ Lasarɩ tyí sɔ̃̀ nɔ yɛ̃̃́ Yesu tyí.

6 Ǹtɛ ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ Yesulɛ tɛ́ pè pɔ Lasarɩ ńyân tyí yo ǹ tyí, à tɔ̃ wũ nɛ́npɔ́ à sèpɩ̃̀n nínɩ̀ pɩ.

7 Képah náh, à yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí nɛ, pè yɛ pé pé syɩ n yuku Nsyude gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.

8 Wǎh yo sɛ̃́, pè mɛ nɛ, kwɔ́-ò dɛ̃́, nɛ́npɔ́ sɔkɔ kó lésɔ̃ pè n yah n kɔ̃ ǹ mínkò-ǹsahlɛ dyêhlɛ sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀, tɛ́ à tɔ̃ n yah n kɔ̃ ǹ syínyuku-ńsahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɩ?

9 À mɛ yo pé tyí nɛ, lɛ́rínɔ́ gbɔ̃ninɔ́ kó gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ sɔkɔ nɩ? Névi nɛ̂-à n kɔ tyah kyòolɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ kyòo-á à n nɛ n yah. Képah-á, tɛ̃ gbáhkɩ̀ mínɔ́ náh nɔ.

10 Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ lékɑ̂̃hnɛ kyòo kɛ̃́nɛ, tɛ̃ ǹ gbáhkɩ̀lɛ n mɩ.

11 Wɛlɔ nɔ́pi yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pépi kɔ́dɛ̃́-á mɛ dɔy sɔkɔ, ǹtɛ páh kɩ kyɩ à yilki mɔ.

12 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú mó nɛ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃, dɔy sɔkɔ-à kɩ nɛ̂ Lasarɩlɛ, wǎh kɩ dɛ.

13 Ǹtɛ Yesu wɛy sɔkɔ, Lasarɩ kúnɔ́ tyí ye à yo, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú wɔ mó wɛ nɛ dɔy gbɔy tyí-á à yo.

14 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu kè yo yɩkɩ mɔ pé tyí nɛ Lasarɩ-á ku.

15 Ǹtɛ péwɔ mɛ́-ńkɛ̃́nɛ sɔ̃̀ nɛ́npɔ́, képah-á mɛ nɔ yɛ̃̃́ péwɔ tyí pépi yĩnnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pǎh kɩ sɛ̃ yɛ̃̃́ péwɔ yɔ̃. Tɛ́ núkúnúkú, pè yɛ pé sɔkɔ ǹ tnɔ̂.

16 Képah sɔkɔ, Toma nɛ̂-á pè n ye Didiminɛ,[†] ǹmɔ pé no syah nɛ, pè yɛ pépi tɔ kyɩ ku ǹnɛ wɛ̃ tyí.

17 Yesu-á yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbɛ̃́ nɛ̂nɛ, à kyɩ nɛ yah Lasarɩ lékó sɔ̃̀ sèpɩ̃̀n ǹyɛ̂̃h pɩ tɛ diki sɔkɔ.

18 Yé yah, Betani ànɛ̂ Yerusalɛmɩ wrɔ́ náh sɔ̃̀ mɛ kah gbɛ mɔ. Kè sɔ̃̀ mɛ kílónɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃lɛ.

---

[*] **10:40** 10.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.28. [*] **11:2** 11.2 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 12.1-3. [†] **11:16** 11.16 - Didimi kɔ́r ye kènɩ̀nɩ̀nɛ.

19 Képah ye, Yerusalɛmɩ tãn náhnáh sɔ̏ mɛ pɔ Martɩ ànɛ̂ Mari yétĩ kélé-
ńsah pé dóďĺ yáhnkwlɔnɔ sɔkɔ.
20 Martɩ-á fyɔ̀ noh nɛ Yesu-á mɛ n pi, à kyɩ à yohnɩ. Tɛ́ Mari wɔ sɔ̏ mɛ
kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ gbô sɔkɔ.
21 Képah sɔkɔ, Martɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, wàh sɔ̏ mɛ ásɔ̂ sɔkɔ, pé
dóďĺ náh náhkɩ n ku n pi.
22 Ǹtɛ núkúnúkú ńtɛ̃ fyé sɔkɔ, páh pĩ nɛ wàh kɩ sɔ̃́ tir dùkù nɛ̂ yah kɔ̃
Liyel tyí, wǎh kɩ kè pɩ ǹ tyí.
23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á dóďĺ lékó kɩ yilki mɔ.»
24 Wǎh yo sɛ̃́, Martɩ nɛ, páh pĩ nɛ lékyî-à kɩ pɔ n yilki n mɔ gbȉyȉkȉ téy
sõlɛ, ǹ tɔ lékó-á kɩ yilki mɔ.
25 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ ye lékyî yílkínmɔ-ò ànɛ̂ minnɛ.
Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃̀-à sɔ̃́ ku, à kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ;
26 ànɛ̂ névi nɛ̂-à mɛ min sɔkɔ tɛ́ sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃̀ náh tɔ̃ n ku n yah n pi
Liyel tyí tȉnnɛ. Á se sɛ̃ képah yõ, Martɩ?»
27 Martɩ mɛ nɛ, àwe-á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, páh sɛ̃ ké yõ nɛ ǹmɔ-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Pídĺnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ yĩnɛ à pɔ kèkõyɔ̃́.
28 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ syɩ kyɩ plɔ yo ǹ gbɛ̃̀nsê Mari tyí nɛ, kwɔ́-ò
ďĺ-á mɛ de n tɛ. Tɛ́ wǎh mɛ ǹnɛ n ye.
29 Mari-á fyɔ̀ képah noh, à núkú yuku à sɔkɔ Yesu tnɔ̂.
30 Yesu náh tɔ̃̀nì sɔ̏ mɛ de kwil sɔkɔ. Á sɔ̏ mɛ fĩ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̏ Martɩ pɔ à
yohnɩ.
31 Tɛ́ Yerusalɛmɩ tãn nónó-á sɔ̏ mɛ Mari tnɔ̂ gbô sɔkɔ, mɛ ǹ yétĩnɛ n kele,
pépi-á à wɛ à yuku wil súú sɛ̃́, pè ǹ sɔ̏ tɛ̃. Pè sɔ̏ mɛ n sõ nɛ, pɔ̀ gbó-ńsah-á
à n yuku diki yõ.
32 Ǹtɛ Mari-á kyɩ yĩni tɛ̃ Yesu mɛ́-ńsah sɔkɔ, tɛ́ à wɛ, à gbètukunɔ di Yesu
yah sɔkɔ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, wàh sɔ̏ mɛ ásɔ̂ sɔkɔ, pé dóďĺ náh náhkɩ n
ku n pi.
33 Képah sɔkɔ, Yesu-á à wɛ à mɛ n gbo à tahlɩ ǹ tɛ́kínmɔpu tyí, kè ǹ nɩ
kah tɛ̃ képékèyɔ̂, ǹ yah kwɔ.
34 Á mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se pè yĩ ǹ lékólɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, à
pɔ kyɩ yah.
35 Képah sɔkɔ, Yesu yétĩ kwɛ.
36 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɛ́kínmɔpu nɛ, pè yah, ǹ tyí-á sɔ̏ mɛ nɔ yĩ̃́ ǹ tyí dɛ́!
37 Tɛ́ tɔ̃ mɛ n yo nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yĩ́tũ̂ ďĺ yĩ́ yɩkɩ, à kó sɔ̏ fɛ̃ kũ yah kõ n pi
Lasarɩ tyí nɩ?
38 Képah sɔkɔ, kè tɔ̃ Yesu nɩ kah tɛ̃ képékèyɔ̂, à mɛ sɔkɔ diki yõ. Tɛkɩ
diki ye sɔ̏ kélɛ, tɛ́ ké yah mɛ víkénɔ́lɛ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ.
39 Yesu mɛ yo no tyí nɛ, pè dáhkì mè tɔkɔ tɛ̃ yõ. Lékókè dósê Martɩ mɛ
à syah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹ yĩ́nɔ́ sèpȉn ǹyɛ̂h-á yɔ̀. Wǎh kɩ mɛ n põ dò.
40 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Mé náh kè yo á tyí nɛ, wáh kɩ sɛ̃ ń yõ,
á yĩ́-á kɩ tɛ̃ Liyel yɔ̏tɔ̃rí yõ di?»
41 Képah tɛ̃̀nɛ, no mɛ dáhkì tɛ̃ yõ. Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ yȉ̂nyõ tɛ́ nɛ: «Bɔ̌,
mé n wɛkɩ á tyí wáh sɔ̃́npí ń nírí tɛ̃.

42 Mé pĩ nɛ wáh mɛ ń nírílɛ n tɛ̃ gbĩ́mɛgbĩ́. Ǹtɛ mé kélɛ n yo tɔ́wû mɛ̀
yĩnnɛ nɛ̂-á ń mɔ gbĩ sah yɔ̀, nɛ pè sɛ̃ ké yõ nɛ, áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ.»
43 Képah yóntɛnɔ náh, à kah yo mɔ nɛ ńkɛ̃: «Lasarɩ, wil nɛ́npɔ́!»
44 Képah sɔkɔ, Lasarɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ ku, à yuku wil ǹ gbyɛ̂̃h ànɛ̂ ǹ gbȁnnɛ
púkúbínɔ́lɛ fwɔ gbrólɛ; tɛ́ ǹ yèpɔ mɛ fɔ́kɔ́nɔ́lɛ fwɔlɛ. Yesu mɛ yo pé tyí nɛ,
pè à wah mɔ, pè mó yɛ à kɔ̃ à nɛ n yuku.

Nsyifunɔ yȍtãm mɛ n yah n kɔ̃ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ

45 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pɔ Mari tnɔ̂, tɛ́ pɔ Yesu tyípɩ́nɩ́ mɛ̀ wɛ sɛ̃, pé
náhnáh sɛ̃ Yesu yõ.
46 Ǹtɛ pé túkù wɔ mó kyɩ ǹ tyípɩ́nɩ́ mɛ̀ sèsahrɩ yah sah Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú
tyí.
47 Kǎh mó pɩ sɛ̃, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm mɛ pé
no tukey tùkèpu tȉnkȉ ye, pè kɔ̃ tɛ̃ ké tyí sɔkɔ. Pè wɛ̃ syah nɛ, dĩ́ mɛ̀-á mɛ
gbȉl tyilɛ n kah n pɩ dɛ́, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ?
48 Páh kɩ à sah à yɔ̃ sɔkɔ sélɛ n pɩ sɛ̃ yɔ̀, no pól-á kɩ sɛ̃ ǹ yõ. Ǹtɛ képah-à
pɩ, Wrome tãn-á‡ kɩ yuku pépi Liyel ní-ńsah gbô sɔ, tɛ́ kɩ pépi yȉkȉ tyí yɩkɩ.
49 Ǹtɛ pé sɔkɔ yɔ́ lésõ mɛ, pè n ye Kayifilɛ. Léyílɛ, ǹmɔ ye lésõ sárká
syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ǹmɔ mɛ pé no syah nɛ: «Yé náh kwâh yɔ́lɛ n
pnɛ dɛ́!
50 Yé náh pĩ nɛ, dĩ́ nɛ́núkù-à kɩ ko mɔ ápi yȉkȉ swɔ kè kɔ̃ kè wɛ pwah,
képah-á kɩ nɛkɩ kal ápilɛ ǹ tɛ̃nɔ́lɛ min sɔkɔ, tɛ́ á yȉkȉ pól tyí mó pɔ yɩkɩ
di?»
51 Ǹtɛ ǹmɔ yah yĩ̋ náh sɔ̃̀ à yo tyi nɔ́pilɛ dɛ́! Wǎh sɔ̃̀ mɛ sárká syínwȉlkȉpu
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ sɛ̃, képah ye Liyel mɛ tɛ̃ntɔ̏lɛ à kɔ̃ à syi yo sah nɛ, Yesu-á
yĩnɛ à ku ǹ yȉkȉ névye yĩnnɛ.
52 Tɛ́ ǹ yȉkȉ névye ó yĩn náh à kɩ n ku n pi dɛ́, ǹ kúnó kɩ Liyel wɛ̃npȉ pól
tɔ tuke mɔ pɩ núkúlɛ, pépi nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃.
53 Kayifi-á fyɔ̀ képah yo, à tɔkɔ lésõ tyí, pè núkú Yesu kònmɔnɔ sah
gbáhkɩ̀ yõ.
54 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu náh tɔ̃ mɛ n gblɔ̌ynɛ n wilki n mɔ kwèyy Nsyifunɔ
yah. À yal ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sã́hpúlɛ, pè kyɩ tɛ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Yefrayiminɛ.
Képah sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃̌nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ gbɛ̃̌nnɩ tnɔ̂.
55 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̃̀ mɛ de n tɛ sɛ̃, névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ
n wil gbnɔ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ syáh
mɛ̀ dyàh tɛ̃, nɛ pé kyɩ pé gblɔ̌y tɔ̃ n sah, à yĩnɛ pé tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ.
56 Pǎh sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n yah n
kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃, kè se mɛ sɔ̃ nɩ? À se kɩ pyɛ̌ yɛ wũ syáh
mɛ̀ sɔkɔ pɔ́nɔ́lɛ nɩ?
57 Tɛ́ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú lésõ mɛ ké gbah yo
sah tɛ névye tyí nɛ, nɛ̂-à fyɔ̀ Yesu mɛ́-ńsah pĩ, tɛ̃ pɔ kè yo pé syah, pé kɔ̃
pé à wɛ tɛ̃.

---

‡ **11:48** 11.48 - Wrome tãn nónó tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, yȍtãm ye sɔ̃̀ pélɛ Nsyifunɔ yõ.

12

Mari làsèkwĕl mɔ́nɔ́lɛ Yesu gbyɛ̂̃h yɔ̃

[1] Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̏ mɛ wũ sèpȉn kénúkòlɛ, tɛ́ Yesu mɛ kyɩ
Betani kwil sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á sɔ̏ Lasarɩlɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ, wăh nɛ̂ lékó yilki mɔ.
[2] Pè mɛ yɔ̃ke yah Yesu kɔ̃ nɛ́npɔ́. Martɩ sɔ̏ mɛ yɔ̃kelɛ n dibi, tɛ́ yɔ̃ke mɛ̀
yɔ̃́pú sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̏ Lasarɩlɛ.
[3] Képah sɔkɔ, Mari mɛ làsèkwĕl dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ lítír tɔ́ní tɔkɔ, nɛ̂-á pè nardɩ
kɔ́kɔ́lɛ kè pɩ. Tɛ́ pɔ kè kwɛ mɔ Yesu gbɛ̃̀náhlɔ́ yɔ̃, tɛ́ kè kele ǹ yɔ̏yénnɛ.*
Làsèkwĕl mɛ̀ pãn mɛ wɔ̀kɔ̀ pól tɔkɔ.
[4] Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ nɛ̂-á Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ
sɔ̏ pɔ n vi n pi Yesu náh, ǹmɔ nɛ,
[5] kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ làsèkwĕl mɛ̀ náh yãm deniye pɔ́ plɔ́† kyɛtɔ̃nínɛ, à ké
pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃ nɩ?
[6] Ǹtɛ yãm tãn yãm náh sɔ̏ tɛ̃ ǹnɛ dɛ́, yɛ̃́nwó ye sɔ̏ ǹnɛ képah ye à kɔ̃ à
képahlɛ n yo. Pɔ́ dú sɔ̏ mɛ ǹmɔ tyí. Tɛ́ păh nónónɛ n dah n mɔ n pɔ, ǎ
sélɛ n yĩ.
[7] Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Pi yah vínɔ́ sah kénòh! À ye képah pɩ sah ńmɔ
lékó yĩ sõ yĩnnɛ.
[8] Yãm tãn kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sétáh yɔ̃ sõmɛsɔ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ náh n
mɛ n pi yélɛ sétáh yɔ̃ sõmɛsɔ̃́.»
[9] Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ noh nɛ Yesu-á mɛ Betani kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè kyɩ
nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Yesu ó yĩn náh sɔ̏ pè kyɩ dɛ́, Lasarɩ nɛ̂ lékó-á Yesu yilki mɔ,
ǹmɔ tɔ wɛ yĩn ye sɔ̏ pè kyɩ.
[10-11] Ǹtɛ Lasarɩ mɛ̀ yĩnnɛ, névye náhnáh sɔ̏ mɛ pélɛ n syɩ sárká
syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm náh à n vi n mɔ n pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ. Képah ye, sárká
syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm mɛ Lasarɩ tyí yo syɩ nɛ, páh kɩ ǹ tɔ ko mɔ.

Yesu dɛ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

[12] Ké ɗĩndallɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ pɔ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ,
pè kè noh nɛ Yesu-á mɛ n pi Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
[13] Pè mɛ sãm yȉngbɑ̏n kɔ̃lɩ tɛ̃ yĩn,‡ tɛ́ wil kwil sɔkɔ à kyɩ à yohnɩ. Pè sɔ̏
mɛ gbo mɔ tũ nɛ: «Wosana!§ Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yɔ̃, Liyel sãm
mɔ ǹ sɔkɔ,* ǹmɔ nɛ̂-á Yisrayel yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̃́nɛ.»
[14] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ńkwɛ̃̀ndyípíkȉ yɔ́ wɛ, tɛ́ dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ yɔ̃, à yĩnɛ
sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
[15] «Yerusalɛmɩ† tãn, yé káh tíki pɩ.
Yé yah, yé yɔ̏tɛ̃ mɛ n pi.
À mɛ dɔ́kɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ńkwɛ̃̀ndyípíkȉ yɔ́ yɔ̃ sɔkɔ.»‡

---

* **12:3** 12.3 - Yesu mɛ gbɩ̃́nɛ, nɛ́npɔ́ tãn sõ ńkɛ̃̀nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yɔ̃kelɛ n yɔ̃. † **12:5** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̏ fɛ̃ nɔ nénúkù gbȉyȉkȉ núkú tɔ̏ pínɔ́ dannɛ. ‡ **12:13** 12.13 - Sãm yȉngbɑ̏n kɔ̃lɩntɛ̃nyĩnnɔ mɛ̀nɛ ásɔ̂ sɔkɔ, Yesu ye pè n gbilki. § **12:13** 12.13 - Pàh nɛ Wosana, ǹgbòlɛ sɔ̏, ké kɔ́r ye á pwah n mɔ núkúnúkú! Ǹtɛ ásɔ̂ sɔkɔ, gbílkínɔ́ ye sɔ̏ pè n gbilki Yesulɛ. * **12:13** 12.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.25-26. † **12:15** 12.15 - Yerusalɛmɩ yĩn yɔ́ ye sɔ̏ Siyɔ̃nɛ. ‡ **12:15** 12.15 - Yah n tɛ Nsakari 9.9.

16 Tɛ́ légbɪ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi pɪ́nɔ́ yõ pɪ̃. N̄tɛ wǎh pɔ
dɔkɔ ǹ tɔ̃́rɪ́ yõ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, pé dyɔ to kõ nɛ, kǎh lésõ wɑ̃rkɪ sah sɔ̃́ ǹ tyɪ́ sɔkɔ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sɛ̃́-á kè pɪ ǹ tyɪ́.
17 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu-á lésõ Lasarɪ lékó ye yah, à à yilki mɔ wilki diki sɔkɔ
nóno yɪ̃́ yah, pépi mɛ tyah kélɛ n yah n yɑ̃h n kõ.
18 Névye-á kénɛ gbɪ̌l tir pɪ́nɔ́ noh sɛ̃́, pè wil pɔ Yesu yohnɪ.
19 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̌kì kɔ́pú tyah n yo wɛ̃ tyɪ́ nɛ, pè kó kè wɛ nɪ, pépi
náh tõ fɛ̃ n tɛ̃ n pi dò. No pól-á mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu mɛ ǹ tɔ̃́rɪ́ ànɛ̂ ǹ kũ tyɪ́lɛ n yo

20 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pɔ syáh mɛ̀ sɔkɔ Yerusalɛmɪ, nɛ pé pɔ Liyel yɪ̃n
gbilki, Nsyifunɔ náh sɔ̃̀ pé túkùlɛ.
21 Kénɛ névye nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, pépi mɛ nɔ de Filipi tnɔ̂ ǹmɔ
nɛ̂-á n wil Betisayida kwil, Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyɪ́ nɛ, pé
yɔ̃̀tɛ̃, páh mɛ ké tyɪ́ nɛ pé Yesu wɛ.
22 Kǎh pɪ sɛ̃́, Filipi mɛ kè yo Andre tyɪ́. Andre mɛ tahlɪ ǹ tyɪ́ pè kyɪ kè
yo Yesu tyɪ́.
23 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu mɛ yo pé tyɪ́ nɛ: «Gbɪ̃ nɛ̂ sɔkɔ-á Névi Pɪ́dɪ̃́[§] kɪ n dɔkɔ
n pi ǹ tɔ̃́rɪ́ yõ, képah ye sɛ núkúnúkú yɔ̀.
24 Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyɪ́, nɛ́ sèmukɔ pi náh duku mɔ sétáh
sɔkɔ kè fi tɛ́ ké pi ku, kè n tɛ̃ ké gblɔ̌y. N̄tɛ kàh duku mɔ à fi tɛ́ ké pi ku, kè
n kwel.
25 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y ó minnɛ n mɔ n kõ, tɛ̃ min tyɪ́ kɪ yɪkɪ. N̄tɛ nɛ̂-à ǹ
minnɛ n mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ Liyel tɔ̃́rɪ́ yɪ̃nnɛ, tɛ̃ wɔ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ.
26 Névi nɛ̂-à mɛ ké tyɪ́ nɛ, pé tɔ̃̀lɛ n pɪ ńmɔ tyɪ́, tɛ̃ ń sɔ̃̀ tɛ̃. Képah sɔkɔ,
máh mɛ ńyɑ̃h sɔkɔ, nɛ̂-á tɔ̃̀lɛ n pɪ ń tyɪ́, ǹ tɔ kɪ mɛ nɛ́npɔ́. Névi nɛ̂-à tɔ̃̀lɛ n
pɪ ńmɔ tyɪ́, ń Sú Liyel kɪ ǹ yõ yɔ̃.
27 Tɛ́ núkúnúkú, ń fɔkɔ mɛ fɛ̃kɪ. N̄tɛ mè yo sɔ̃́? Mé se n yo Sú Liyel tyɪ́
nɛ, à káh n yɛ yèvyɑ̃hrɪ mɛ̀ ń wɛ? N̄tɛ ɔ̃̀ɔ̃ dɛ́, yèvyɑ̃hrɪ mɛ̀ yɪ̃n ye mé pɔ
tɔ́tɔ́.»
28 Képah tɛ̃̌nɛ, à nɛ: «Bɔ̌, gbɪ́lkɪ́nɔ́ sah á yɪ̃n yõ.» Wǎh yo sɛ̃́, yɪ̃́npɔ̃́ yɔ́ wil
yɪ̃̂nyõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Mé ń yɪ̃n gbilki tɛ, tɛ́ mé kɪ kè gbilki n pi ńtɔ̃.»
29 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ yɪ̃́npɔ̃́ mɛ̀ noh, pè nɛ gbɛ̃́nséntɑ̃́hkì-á gboke.
Túkù mó nɛ, yɪ̃̂nyõ tɔ̃̀npɪ yɔ́-á yo mɔ Yesu tyɪ́.
30 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɪ́ nɛ: «Wɛy nɛ̂-á yé noh yɔ̀, kè náh yo
ńmɔ yɪ̃nnɛ, kè yo yépi yɪ̃nnɛ.
31 Liyel kɪ lékàhlɛ kèkõyɔ̃́ névye kõ n pi núkúnúkú sɛ̃ yɔ̀. Núkúnúkú, à
kɪ kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò[*] yɪ̃ni yal.
32 N̄tɛ mâh pɔ dɔkɔ mɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, mé kɪ névye póllɛ pɔ ń gblɔ̌y tyɪ́.»
33 Yesu-á sɔ̃̀ nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, képah ye à wɛ̃kɪ ǹ wɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀.
34 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye mɛ yo ǹ tyɪ́ nɛ, pépi-á kè wɛ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ náh n ku n yah n pi. Tɛ́ ǹmɔ se

§ **12:23** 12.23 - Yesu-à Névi Pɪ́dɪ̃́ tyɪ́lɛ n yo, ǹ gblɔ̌y tyɪ́ ye ńkɛ̃́nɛ à n nɛ n yo. * **12:31** 12.31 - Kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyɪ́-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɑ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ ye.

sɔ̃npílɛ pɔ n yo nɛ, Névi Pídɩ̃́-á yĩnɛ à dɔkɔ mɔ nɩ? Ǹtɛ nê tɛ̃ ó se mó Névi
Pídɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ?
35 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kyòo mɛ̀nɛ, kè mɛ sɛ̃́ yé wrɔ́ kɩ
wrɔ́ kwéy yɔ́ pɩ n pi. Tɛ́ névi nɛ̂-à n kɔ fɛ̃́ntṹ sɔkɔ, tɛ̃́ náh ǹ yúkú-ńsahlɛ
n pnɛ. Képah ye, kyòo mɛ̀-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, yé nɛ n kɔ ké sɔkɔ, fɛ̃́ntṹ
káh pɔ yé kwɔkɩ tɛ̃.
36 Kyòo mɛ̀nɛ, kǎh mɛ yé wrɔ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé sɛ̃ képah yõ. Képah sɔkɔ, yé
kɩ pɩ kyòolɛ képah tyí kɔ̃lɛ.»
Yesu-á képah yo tɛ, à yal pé tnɔ̂ à kyɩ wɔ̃bɩ fíí pélɛ.

Névye náhnáh náh sɛ̃ Yesu yõ

37 Yesu sɔ̃̀ gbɩ̌l tyi náhnáh pɩ pé yɩ̃́ yah, ǹtɛ képah fyé yõ, pè náh sɛ̃ ǹ yõ.
38 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tyíyónɔ́ nɔ́pi ye wil ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀. Ȁ lésõ nɛ
ńkɛ̃́:
«Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, nɛ̂ sɛ̃ ápi tyíyónɔ́ yõ?
Ǻ á tɛ̃́npnɛ̀nɔ́lɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ?»[†]
39 Tɛ́ tir nɛ̂ yĩn-á pè náh sɔ̃̀ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, képah yah ye Yesayi tɔ̃ yo nɛ
ńkɛ̃́:
40 «Liyel pé yɩ̃́ wɔ,
tɛ́ pé lékɑ̃́m yah vike,
nɛ pé yɩ̃́ káh fɛ̃ nɛ n yah,
pè káh tir yɔ́ tyí yah wɛ,
pè mó vi mɔ Liyel wɛ̃̌kɩ̀ yõ,
à kɔ̃ à pè wɛ dɛ mɔ.»[‡]
41 Yáh wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi képahlɛ n yo, à lésõ kwɑ̃h tɛ̃ Yesu
tɔ̃rí wɛ, képah ye à kɔ̃ à ǹ tyílɛ n yo.[§]
42 Tɛ́ képah fyé yõ, yɔ̃̀tɑ̃m náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Yesu yõ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú
tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ pé yĩni wilki pé wɛ̃̌kɩ̀ sɔkɔ. Képah ye, pè náh
kè wilki mɔ nɛ, páh sɛ̃ ǹ yõ.
43 Yáh wɛ pè képah pɩ, névye-á mɛ gbílkínɔ́ nɛ̂nɛ n sah pé yõ, képah tyí
sɔ̃̀ mɛ pé tyí kal Liyel tyílɛ.
44 Képah sɔkɔ, Yesu wɛkɩ yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ,
ńmɔ ó yõ náh tɛ̃ sɛ̃ dɛ́, Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ yõ ye tɛ̃ sɛ̃.
45 Tɛ́ névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, ń tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃ wɛ.
46 Ńmɔ pɔ kèkõyɔ̃́ à pɔ pɩ kyòolɛ, nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃ káh tɛ̃ fɛ̃́ntṹ
sɔkɔ.
47 Ńmɔ náh pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, nɛ mé pɔ lékàhlɛ névye kɔ̃. Mé pɔ nɛ kèkõyɔ̃́
névye pwáhnmɔnɔ wɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh mɛ n kɔ
sé wɑ̃̀l yõ, ńmɔ náh kɩ n kɔ̃ n pi tɛ̃nɛ lékàhlɛ dɛ́.
48-49 Wɛy nɛ̂-á mé yo yɔ̀, képah ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ tɛ̃ kɔ̃ n pi gbɩ̀yɩ̀kɩ̀ téy
sõlɛ. Ń gblɔ̌y yah yɩ̃́ɩ̃́ náh mé yo wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ,
máh yĩnɛ mè nɛ̂ yo, ànɛ̂ máh yĩnɛ mè kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ, ǹmɔ ye yo sélɛ ń tyí
nɛ mé pɩ. Képah ye, névi nɛ̂-à ń yahle, tɛ́ à náh mɛ ń wɛynɛ n mɔ n kɔ̃,
nɛy mɛ tɛ, nɛ̂-á kɩ lékàhlɛ tɛ̃ kɔ̃ n pi.

---

† **12:38** 12.38 - Yah n tɛ Yesayi 53.1. ‡ **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10. § **12:41** 12.41 - Yah n tɛ Yesayi 6.1-5.

50 Tɛ́ ńmɔ mó tɔ̃ pĩ nɛ Liyel-á nɛ̂ kõ sah, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ-á névye kɩ fɛ̃
tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Sú Liyel-á wɛy mɛ̀ yo sɔ̃́ ń tyí, sɛ̃́ ye mé n yo kélɛ yé tyí.»

13

Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbyɛ̂̃h wu

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh kɩ sɔ̃̀ n pɩ n pi ɗĩndallɛ. Yesu sɔ̃̀ pĩ nɛ pé
yálnɔ́ gbĩ-á sɛ kèkõyɔ̃́, páh kɩ n sɔkɔ n pi Sú Liyel tyí. Ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀
mɛ kèkõyɔ̃́, pé tyí sɔ̃̀ mɛ nɔ́nɔ́lɛ ǹ tyí. Pé tyí nɔ kah mɔ ǹ tyí.
2 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ yõkelɛ n yõ. Tɛ́ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃̀ mɛ kè dahbɩ
tɛ Simo Yisikariyɔtɩ píɗɩ̃́ Nsyudasɩ nɩ sɔkɔ nɛ, à vi Yesu náh.
3 Yesu sɔ̃̀ pĩ nɛ Sú Liyel-á tyi pól dahbɩ péwɔ gbɔ̃̀. Ǹmɔ tyí-á pé wil à pɔ,
tɛ́ páh kɩ pé syɩ sɔkɔ ǹmɔ tyí.
4 Képah sɔkɔ, pǎh mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à yuku yĩn, tɛ́ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃
dɛ sah, tɛ́ fwɔ yɔ́ tɔkɔ toh ǹ syĩ sɔkɔ.
5 Képah náh, à ni du mɔ dú yɔ́ sɔkɔ, à tyah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbyɛ̂̃hnɛ n wu
kélɛ, tɛ́ sélɛ n tuke fwɔ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á à toh ǹ syĩ sɔkɔ.
6 Kǎh pɔ syɩ Simo-Pyɛrɩ tyí, à Yesu syah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ
ǹmɔ kɩ n yah n kõ péwɔ gbyɛ̂̃h wú-ńsahlɛ nɩ?
7 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛ̂-á péwɔ n pɩ yɔ̀, ǹmɔ náh fɛ̃ ké tyí yah wɛ n pi
núkúnúkú lɔ́! Ǹtɛ náh-á à kɩ pɔ ké tyí yah wɛ n pi.
8 Pyɛrɩ tɔ̃ yuku à syah nɛ, póllɛ, à náh pé gbyɛ̂̃h wu n pi. Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh kɩ yɛ ń kõ mé á gbyɛ̂̃h wú-ńkɛ̃́nɛ, á vyɑ̃h kɩ dɛ
ńmɔ tyi sɔkɔ.»
9 Képah tɛ̃́nɛ, Simo-Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, kàh pɩ sɛ̃́ kè káh yĩn pé
gbyɛ̂̃h ó tyí, ńkɛ̃́ à pé gbɑ̃̀n ànɛ̂ pé yõ tɔ wu.
10 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à ni wel tɛ, tɛ̃ n nɛ n mɛ yályál. Képah ye,
à wil ǹ gbyɛ̂̃h tyí sɔkɔ, yõ náh tɔ̃ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ tɛ̃ wil pól tɔ̃́nwunɔ tyí. Yépi
mɛ yályál. Ǹtɛ yé pól tɛ̃ wɔ náh mé n ye dɛ́!»
11 Névi nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ pɔ n vi n pi Yesu náh, Yesu sɔ̃̀ mɛ à pĩ tɛ. Képah ye à
kõ à nɛ, pé pól tɛ̃ wɔ náh pé nɛ pǎh mɛ yályál dɛ́!
12 Wǎh pé gbyɛ̂̃h wu tɛ, à tɔ̃ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ mɔ pɔ kõ tɛ̃ yõke yɔ̃́-ńsah
ńtɔ̃. Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Máh nɛ̂ pɩ yé tyí sɛ̃́ yɔ̀, yé se ké yõ pĩ?
13 Yâh pɩ yɛ̌ ńnɛ n ye kwɔ́-ò ɗĩ́nɛ, képah náh pɩ, Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, yé mɛ n yo
plɛ tɛ̃ wɔlɛ. Ǹmɔ ye ńtyɩ̃́nɔ ǹnɛ.
14 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ kwɔ́-òlɛ, yáh wɛ mé yé gbyɛ̂̃h wu, yépi tɔ
yĩnɛ yè wɛ̃ gbyɛ̂̃hnɛ n wu.
15 Képah dùkù ye mé pɩ yé wɛ̃kɩ yɔ̀, nɛ máh nɛ̂ pɩ yé tyí, yé tɔ sɛ̃́nknɔlɛ
n pɩ.
16 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, tɔ̃̀npɩ náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Sɛ̃́ ó
ye tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɔ náh fɛ̃ n kal ǹ tɔ̃́-òlɛ.
17 Ǹtɛ núkúnúkú, yé se kénɛ tyilɛ n pnɛ tɛ́! Yâh fɛ̃ syi n kɔ sé wɑ̃̀l yõ, yé
kɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ.
18 Ǹ wɛy mɛ̀ náh mɛ ké yah mɔ yé pól tyí dɛ́! Máh névye nónó yah wilki,
mé pélɛ n pnɛ. Ǹtɛ tir nɛ̂-á wɑ̃rkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè yĩnɛ kè wil

ó wil. Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Máh lésõ ń yõkelɛ n yõ ànɛ̂
nɛ̂nɛ, tɛ̃̀ mɛ yuku ń yõ.›*
19 Ké pí-ńkɛ̃̂ sɔkɔ ye mé kélɛ n yo n sah yé tyí núkúnúkú yɔ̀. Képah sɔkɔ
kàh pɔ pı, yé kı sɛ̃̀ ké yõ nɛ, Ǹmɔ-á.
20 Kègbıgbı tɛ̃̀ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à ń tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɛ̃̀ plɛ, ńmɔ
ye tɛ̃̀ tɛ̃̀ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃̀ plɛ, nɛ̂-á tõ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃̀ tɛ̃̀ plɛ.»

Yesu nɛ Nsyudası-á kı n vi n pi pé náh

21 Képah tɛ̃̀nɛ, kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Yesu fɔkɔ kah fɛ̃̀kı. Ȁ mɛ kè yo
dal mɔ nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃̀ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ nɛy yɔ́ kı n vi n
pi ń náh.»
22 Wǎh képah yo sɛ̃̀, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah n yɔ̃ wɛ̃nɛ n yah núkú núkúlɛ. Pè
náh sɔ̃̀ mɛ pĩ nɛ̂ tyí-á à n yo.
23 Tɛ́ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ̃́ ǹ tyí, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃̀ntelnɔlɛ Yesu
tyí.
24 Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrı pı mɔ ǹmɔ tyí nɛ à Yesu piki yah, nɛ̂ tyí-á à n
yo.
25 Ǹmɔ mó ǹ gbalı kɛ̃̀kı Yesu tĩ̀nnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃̀, nɛ̂ se à n
ye nı?
26 Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kı búrn yĩ di nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃̀ wɔ-á. Tɛ́ núkú búrn yĩ́nɔ́
tɔkɔ, tɛ́ kè di à Simo Yisikariyɔtı píɗĩ́ Nsyudası kɔ̃.
27 Nsyudası-á búrn mɛ̀ syi, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀ mɛ de ǹ sɔkɔ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ,
nɛ̂-á ǹ tyí pı pı tɛ̃̀nɛ, à kè pı súú.
28 Ǹtɛ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ nénpɔ́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃̀ náh sɔ̃̀ pĩ tir nɛ̂ yĩn-á Yesu
yo wɛy mɛ̀nɛ ǹ tyí.
29 Tɛ́ pɔ́ dú-á sɔ̃̀ mɛ Nsyudası tyí sɛ̃̀, túkù sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, Yesu-á yo ǹ tyí
nɛ à kyı syáh yídwénè yah dwe, képah náh pı, à pɔ́ yĩ yɑ̃m tɑ̃n kɔ̃.
30 Ǹtɛ Nsyudası-á fyɔ̀ búrn yĩ́nɔ́ mɛ̀ syi, à núkú yuku wil. Légbĩ́nɛ lékɑ̂h
sɔ̃̀ mɛ mɔ.

Yesu tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɑ̃́nnɛ

31 Nsyudası-á fyɔ̀ wil tɛ, Yesu nɛ: «Núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, gbílkínɔ́ ye sah Névi
Píɗĩ́ yõ, ànɛ̂ Sú Liyel yĩn kı se tõ gbilki ǹmɔ yĩnnɛ.
32 [Gbílkínɔ́-à kı sah Liyel yõ ǹmɔ yĩnnɛ,] Liyel tɔ kı à gbilki ǹ gblɔ̃̌y
yĩnnɛ. Dɔ̌ kwéy ńtɛ̃̀nɛ, à kı kè pı n pi.
33 Ń wɛ̃́npì, mé kı tõ n mɛ n pi yélɛ kı wrɔ́ kwéy ó pı. Yé kı ń yah n kɔ̃
n pi. Ǹtɛ nɛ̂-á lésõ mé yo Nsyifunɔ tyí, képah núkú ye tõ mé kı yo yépi tɔ
tyí núkúnúkú nɛ, yé náh fɛ̃̀ n kyı n pi ńmɔ yúkú-ńsah sɔkɔ.
34 Mé kı tir sɑ̃́n yɔ́ kõ sah yé kɔ̃ nɛ, yé tyí nɔ wɛ̃̀ tyí. Yé tyí-á nɔ sɔ̃̀ ńmɔ
tyí, yépi tɔ tyí yĩnɛ kè nɔ sɛ̃̀ wɛ̃̀ tyí.
35 Yé tyí-à kı nɔ wɛ̃̀ tyí, képah sɔkɔ ye no pól kı pĩ nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á
yélɛ.»

Yesu nɛ Pyɛrı-á kı ǹ vyɑ̃h kɔ̃lı nɛ pé náh péwɔ pĩ

* **13:18** 13.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 41.10.

36 Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńyãh se à n yuku nɩ?
À mɛ yo ǹ tyí nɛ, ńyãh-á pé n yuku, à náh fɛ̃ n kyɩ n pi pélɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ
núkúnúkú. Ǹtɛ náh tɩ̃̀nnɛ, wǎh kɩ pɔ pé sõ tɛ̃ n pi.
37 Pyɛrɩ mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pé náh fɛ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n pi núkúnúkú nɩ?
Péwɔ-á kɩ fɛ̃ syi pé min kɔ̃ n pi ǹmɔ yĩnnɛ dò.
38 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kɩ á min kɔ̃ n pi ńmɔ yĩnnɛ lɛ́? Ǹtɛ kègbɩgbɩ tɛ̃
yõ, mé kélɛ n yo á tyí, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ
tɔ̃nɔ́, nɛ á náh ńmɔ pĩ.»

14

Yesu ye wɛ̃kɩ̀lɛ nɛ̂-á n yuku Sú Liyel tyí

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kɩ. Yé sɛ̃
Liyel yõ, yè mó sɛ̃ ńmɔ tɔ yõ.
2 Tɛ̃-ǹtɑ̃̀n náhnáh mɛ ń Sú Liyel tɩ̃̀nnɛ. Mé kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah yé kɔ̃.
Kàh sɔ̃̀ mɛ gbɩlɛ ńkɛ̃̄nɛ, mé náh náhkɩ kè yo n pi yé tyí.
3 Máh kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah tɛ yé kɔ̃, mé kɩ ń syɩ pɔ yé tɛ̃ sɔkɔ ń tnɔ̂.
Képah sɔkɔ, ńmɔ-á mɛ ńyãh sɔkɔ, yépi tɔ kɩ mɛ nɛ́npɔ́.
4 Yé se ńmɔ yúkú-ńsah wɛ̃kɩ̀lɛ n pnɛ tɛ́.»
5 Wǎh yo sɛ̃́, Toma mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pépi náh mɛ ǹ yúkú-ńsah pĩ, tɛ́ pé se
kɩ pĩ sɔ̃ ké wɛ̃kɩ̀lɛ nɩ?
6 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ ye wɛ̃kɩ̀lɛ, ànɛ̂ gbɩlɛ, ànɛ̂ min nɛ́tɛ̃̄nɛ. Ǹnɩ̂
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n kyɩ Sú Liyel tyí, nɛ́ tɛ̃ náh syɔ̃ ńmɔ tyí.
7 Yâh sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ n pnɛ, yé náhkɩ mɛ ń Sú Liyel tɔlɛ n pnɛ. Ǹtɛ
núkúnúkú, yé ye ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ à wɛ.»
8 Képah sɔkɔ, Filipi mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à Sú Liyellɛ pépi wɛ̃kɩ kɛ̀! Képah-á
kɩ yĩnɛ pépi tyí.
9 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Filipi, mé mɛ yélɛ di mónɔ́lɛ, tɛ́ áwɔ náh mɛ
ńmɔ pĩ nɩ? Névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, Sú Liyel ye tɛ̃ wɛ. Ǹtɛ á pɩ sɔ̃ tɛ́ tɔ̃ n yo nɛ,
mé Sú Liyellɛ ǹ wɛ̃kɩ?
10 Á náh sɛ̃ ké yõ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ di? Wɛlɔ nónó-á mé
n yo yé tyí yɔ̀, ńmɔ yah yɩ̃́ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á núkúlɛ ńmɔlɛ,
ǹmɔ ye n pɩ ǹ tɑ̃̀nnɛ.
11 Yé yĩnɛ yè sɛ̃ ké yõ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ. Yáh kɩ sɔ̃
sɛ̃-ńkɛ̃̄nɛ ké yõ ńmɔ wɛlɔ yĩnnɛ, yé sɛ̃ ké yõ tɑ̃̀n nɔ́pi tɛ̃ wɔ yĩnnɛ.
12 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, máh mɛ tɑ̃̀n
nónónɛ n pɩ, tɛ̃ tɔ kɩ sɛ̃̄nknɔlɛ n pɩ. Tɛ́ tɛ̃ kɩ tɑ̃̀n yísyɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi nónó-á
kal sépilɛ. Mé mɛ n yuku Sú Liyel tyí, képah ye kɩ tɛ̃ kɔ̃ à kɩ fɛ̃ sè pɩ.
13 Képah sɔkɔ, yâh tyídúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yõ, mé kɩ kè pɩ yé tyí,
gbílkínɔ́ kɔ̃ kè kɩ sah Sú Liyel yõ ǹ Pídɩ̃́ gbɔ̃̀ yõ.
14 Yâh tir nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yõ, mé kɩ kè pɩ.»

Yesu ǹ vyãh kɔ̃ Liyel Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

15 «Ńmɔ tyí-à mɛ nɔ yé tyí, yé kɩ ń tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tɛ̃ yĩn.
16 Tɛ́ mé kɩ Sú Liyel ni, à kɩ yòhnɩ̀nmɔ-ò yɔ́ tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɔ n
tɛ̃ n pi yélɛ kɯ̃́mm.

17 Yòhnìnmɔ-ò mènɛ, Liyel Mirki ye. Ǹmɔ ye gbılɛ névyelɛ n wɛ̃kı Liyel
tyí sɔkɔ. Kèkõyɔ̋ névye náh ǹnɛ n wɛ, ànɛ̂ pè náh ǹnɛ n pnɛ. Képah ye,
pè náh fɛ̃ à fɛ̃ n syi. Ǹtɛ wǎh mɛ yépilɛ, tɛ́ mɛ yé sɔkɔ sɛ̃́, képah ye yépi
wɔ ǹnɛ n pnɛ.
18 Mé náh yé sah n pi ńgbyelɛ. Mé kı ń syı n pɔ n pi yé tnɔ̂.
19 Dǒ kwéy ǹsɔ̃, kèkõyɔ̋ névye náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n pi, ǹtɛ yépi tɛ̃̀ wɔ kı ń
wɛ. Tɛ́ ńmɔ-á fyɔ̀nì mɛ min sɔkɔ, képah ye yépi tɔ kı mɛ n pi min sɔkɔ.
20 Lésõ-à pɔ nɔ, yé kı pĩ nɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂
yépi tɔ mó mɛ núkúlɛ.
21 Névi nɛ̂-à ń tyi kɔ̏nsàhnɔ́ noh, tɛ́ sè tɛ̃̀ yĩn, ń tyí nɔ tɛ̃̀ wɔ tyí. Tɛ́ ńmɔ
tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃̀ tyí kı nɔ ń Sú Liyel tyí. Tɛ̃̀ tyí kı nɔ ńmɔ tɔ tyí, tɛ́
mé kı ń gblɔ̌ynɛ à wɛ̃kı.»
22 Képah sɔkɔ, Nsyude* nɛ̂-á ǹ gblɔ̌y Nsyudası Yisikariyɔtılɛ, ǹmɔ mɛ
yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, sɔ̃́ se pı tɛ́ à kı ǹ gblɔ̌ynɛ pépi wɛ̃kı, tɛ́ à náh ǹ
gblɔ̌ynɛ kèkõyɔ̋ névye wɛ̃kı n pi nı?
23 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ tyí-à nɔ nɛ̂ tyí, tɛ̃̀ kı ń tyíyónɔ́lɛ n pı. Tɛ̃̀ tyí
kı nɔ ń Sú Liyel tyí, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel kı pɔ tɛ̃̀ tyí, kı pɔ twah tɛ̃̀ ǹ tyí.
24 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à nɔ́-ńkɛ̃̀nɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃̀ náh ń tyíyónɔ́lɛ n pı. Tɛ́ wɛlɔ nónó-á
yé n nohnı yɔ̀, ńmɔ yah yɛ̃̋ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sè wil Sú Liyel tyí, nɛ̂-á tɛkı
mɔ ńnɛ.
25 Mé ye kénɛ tyi yo yé syah, gbɛ̃̋ nɛ̂-á mé mɛ ànɛ̂ yélɛ yɔ̀.
26 Ǹtɛ Liyel Mirki nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ, Sú Liyel kı n tɛkı n mɔ n pi ńmɔ
yĩn yõ, à kı pɔ tyi póllɛ yé kwɔ. Tɛ́ kı yé dyɔ to kõ ńmɔ tyíyónɔ́lɛ, máh
nónó yo sɔkɔ yé tyí.
27 Yèvını ye mé yélɛ n kɔ̃ yɔ̀. Ǹmɔ yèvını ye mé yélɛ n kɔ̃. Mé náh mɛ
kélɛ n kɔ̃ kèkõyɔ̋ névye kɔ̃ dùkùlɛ. Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kı, yé káh yɛ tíkí
yé tɛ̃.
28 Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí yé noh nɛ sókɔ́nɔ́-á ńnɛ, tɛ́ máh kı ń syı n
pɔ n pi yé tnɔ̂. Ǹ tyí-à sɔ̏ mɛ nɔ yé tyí, yáh kè noh nɛ máh n yuku Sú Liyel
tĩ̀nnɛ, kè sɔ̏ yĩnɛ kè nɛ n mɛ nìvìnìnɛ yé tyí, ǹmɔ-á sɔ̃́npílɛ kal ńmɔlɛ.
29 Mé ye kénɛ tyi yo sah yé tyí núkúnúkú sé pɔ́npí-ńkɛ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, képah
sɔkɔ sàh kı pɔ n pı, yé kı sɛ̃̀ ń wɛlɔ yõ.
30 Kèkõyɔ̋ névye fnɛ̀-ò mɛ n pi, képah ye mé náh tɔ̃ n kah n yãh n mo n
pi yélɛ. À náh fɛ̃ ńmɔ tɛ̃̀ wɔ fnɛ.
31 Ǹtɛ Sú Liyel-á tyi nónó yo ń tyí, sépi ye mè n nɛ n pı. Képah sɔkɔ,
kèkõyɔ̋ névye kı pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ ń tyí. Yé yuku! Á ye yal ásɔ̏.»

15

Yesu nɛ yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkì-á pélɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Ńmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkìlɛ, ń Sú mɛ ké
nétɛ̃̀nɛ.
2 Yìngbɛ̏n nónó pól-á mɛ ńmɔ sɔkɔ tɛ́ sè náh mɛ n syi, à kı sè kɔ̃lı tɛ̃̀ yõ.
Tɛ́ nónó pól-á mɛ n syi, à kı sépilɛ n tɔ̃ sè kɔ̃ sè kı n gbah n syi.
3 Wɛy nɛ̂-á mé yo yé tyí yɔ̀, képah gbɔ̏ yõ, yé pı tɛ yályál.

* 14:22 14.22 - Nsyifunɔ tyí, Nsyude ye dùkù mɛ núkúlɛ Nsyudası ye dùkùlɛ.

[4] Yé nɛ n mɛ ńmɔlɛ, sɔ̃-á ńmɔ mɛ yélɛ. Sɔ̃-á yı̀ngbɔ̀ náh fɛ̃ n syi n pi ké
gblɔ̌y nɛ́ kè náh mɛ séswɔ̂ sɔkɔ, sɛ̃ ó ye yépi tɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ pı n pi nɛ́ yé
náh mɛ ńmɔlɛ.
[5] Ǹmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂lɛ, yépi mɛ ké yı̀ngbɛ̀nnɛ. Yé náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pı
n pi ńmɔ kɛ̃́nɛ. Képah ye, nɛ̂-à mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ mé mɛ tɛ̃́nɛ, tɛ̃ kı tyípéplɔ
náhnáhlɛ n pı Liyel tyí.
[6] Névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ yı̀ngbɔ̀ yɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè kãm milki
kégbɔ́, tɛ́ kè kı n kɔkɔ n pi. Tɛ́ yı̀ngbɛ̀n kɔ́kɔ́rílɛ, sépi kı pɔ kwel mɔ n sukɛ
n pi nyàh sɔkɔ.
[7] Ǹtɛ yâh mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ ń wɛlɔ mɛ n tɛ̃ yé fɔkɔnı sɔkɔ, kwâh nɛ̂ tyí-à nɔ
yé tyí, yé kè ni, yé kı kè wɛ.
[8] Yâh tyípéplɔ náhnáhlɛ n pı Liyel tyí, képah ye kı kè wɛ̃kı nɛ yáh pı
ńmɔ tɔ̀ sɛ̃́hpúlɛ. Tɛ́ ńmɔ Sú Liyel yı̃n kı gbilki.
[9] Ǹmɔ tyí-á nɔ Sú Liyel tyí sɔ̃, yépi tɔ tyí nɔ ńmɔ tyí sɛ̃. Yé yɛ yé tyí nɛ
mɛ nɔ́ntɛ̃́nɔ́lɛ ń tyí sɛ̃.
[10] Yâh ń tyi kɔ̀nsàhnɔ́lɛ n pı, yé tyí kı mɛ nɔ́ntɛ̃́nɔ́lɛ ń tyí, sɔ̃-á ńmɔ ń Sú
tyi kɔ̀nsàhnɔ́lɛ n pı, tɛ́ ń tyílɛ nɔ́ntɛ̃́nɔ́lɛ ǹ tyí.
[11] Mé mɛ ké tyí nɛ nı̀vı̀nı̀ nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, kè nɛ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, tɛ́
yé nı̀vı̀nı̀ mɛ̀ mó syı ké yı̀n tyí. Képah ye, mé tyi nɔ́pi yo yé tyí.
[12] Máh nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Yé tyí yı̃nɛ kè nɔ wɛ̃ tyí, yé tyí-á nɔ
sɔ̃ ńmɔ tyí.
[13] Névi-à ǹ min kɔ̃ ǹ kɔ́díbí yı̃nnɛ, tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ yɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ n kah n mɔ
n pi képah yɔ̃.
[14] Ǹmɔ-á nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, yáh kı mɛ kélɛ n pı, ń kɔ́díbí ye yélɛ.
[15] Mé náh tɔ̃ yé ye n pi tɔ̀npıbılɛ. Ǹgbɔ̌ tɔ̀npı náh fɛ̃ ǹ yɔ̀tɛ̃ dı̃́ tyípínɔ́ pı̃
dɛ́! Ǹtɛ máh tyi nɔ́nó noh ń Sú Liyel tyí, mé ye sé póllɛ yépi kwɔ. Képah
ye, mé yélɛ n ye ń kɔ́díbílɛ.
[16] Yépi náh yah tɔkɔ ńmɔlɛ dɛ́, ńmɔ ye yah tɔkɔ yélɛ, tɛ́ yé tɛkı mɔ nɛ,
yé kyı tyípéplɔlɛ n pı Liyel tyí, nɔ́nó-á sé yɔ̃re náh n tyɛ n yah n pi. Képah
sɔkɔ, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú Liyel tyí ńmɔ yı̃n yɔ̃, à kı kélɛ yé kɔ̃.
[17] Ǹtɛ nɛ̂-á mé n kɔ̃ n sah yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Yé tyí yı̃nɛ kè nɔ wɛ̃ tyí.»

Kèkɔ̃yɔ̃́ névye mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ yɔ̃ sɛ̃́pú dyɔlɛ n yɔ

[18] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Kèkɔ̃yɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé pı̃ nɛ ńmɔ
ǹgbò dyɔ-á pè tyah n yɔ.
[19] Yâh sɔ̀ mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyí yɔ̃ sɔkɔ, yáh pı pé tyílɛ sɛ̃, yé tyí náhkı
nɔ pé tyí. Ǹtɛ kǎh pı ńmɔ yé yah wilki kèkɔ̃yɔ̃́ névye sɔkɔ, tɛ́ yé náh tɔ̃
mɛ pépi tyí yɔ̃, képah ye pè kɔ̃ pè yé dyɔlɛ n yɔ.
[20] Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ wɛy mɛ̀ tyílɛ, máh nɛ̂ yo yé tyí nɛ: ‹Tɔ̀npı
náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̀tɛ̃́nɛ.› Pàh kı mɛ ńmɔ fɔ̃h, pè kı yé tɔ fɔ̃h. Pàh kı mɛ ń
wɛy fɛ̃ syi, pè kı yé tɔ tyí fɛ̃ syi.
[21] Ǹtɛ pè náh sɔ̃npílɛ mɛ ńmɔ tɔ̃́-òlɛ n pnɛ, képah ye pè kı tyi nɔ́pi pól
pı yé sɔkɔ ńmɔ yı̃nnɛ.
[22] Mâh sɔ̀ mɛ pɔ́-ńkɛ̃́nɛ pé tyí, ànɛ̂ mâh sɔ̀ mɛ tir yɔ́ yó-ńkɛ̃́nɛ pé tyí,
pé tyítúkúnı̀ pínɔ́ lékàh náh náhkı n mɛ n pi pé yɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, gbı
wɛ́-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi pé tyí pé tyítúkúnı̀ pínɔ́ tyí sɔkɔ.

23 Névi nɛ̂-à ńmɔ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ ń Sú tɔ dyɔlɛ n yɔ.
24 Tyi nónó-á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɛ̃́nknɔ pɩ yah, mâh sɔ̃̀ mɛ sépi pí-ńkɛ̃́nɛ
pé wrɔ́ sɔkɔ, pé tyítúkúnì pínɔ́ lékàh náh náhkɩ n mɛ n pi pé yõ. Ǹtɛ
núkúnúkú, pè ye ńmɔ tyípínɩ̀ wɛ. Tɛ́ képah fyé yõ, pè mɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú
dyɔlɛ n yɔ.
25 Ǹtɛ nɛ̂-á wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ: ‹Pè ń dyɔ yɔ yõ
kɛ̃́nɛ.›* képah wil yĩn ye pè kɔ̃ pè képahlɛ n pɩ.
26 Tɛ́ yòhnìnmɔ-ò nɛ̂-á ńmɔ kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi kɩ wil Sú Liyel tyí, Liyel
Mirki ye. Képah ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ. Képah-à wil Sú
Liyel tyí à pɔ, kè kɩ pɔ ńmɔ tyí yo wah yé tyí.
27 Ǹtɛ yépi-á sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ ǹgbò dùkùlɛ sɛ̃́, képah ye yé tɔ kɩ ń tyílɛ
n yo n wah névye tyí.»

16

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
yal n mɔ. Képah ye ń kɔ̃ mé tyi nɔ́pi yo sah yé tyí.
2 Nsyifunɔ kɩ yé yĩni n wilki n pi pé wɛ̃kì sɔkɔ. Tɛ́ gbĩ yɔ́ ńtɛ̃ mɛ n pi,
képah sɔkɔ nónó-à pɔ yélɛ n ko n mɔ, pè kɩ mɛ n sõ nɛ tɔ̃̀-á pé n pɩ Liyel
tyí.
3 Ǹmɔ ànɛ̂ ń Sú pĩ́-ńkɛ̃ ye pè kɔ̃ pè kɩ sépinɔ́ tnɔ pɩ sɛ̃ yɔ̀.
4 Mé mɛ ké tyí nɛ tyi nɔ́pi gbĩ-à pópó pɔ sɛ, yé dyɔ nɛ n mɛ n kwnɛ sélɛ,
képah ye mé sè yo sah yé tyí.»

Liyel Mirki pɔ́nɔ́ yõlɛ

Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Máh lésõ mɛ yé wrɔ́ sɛ̃́, képah ye mé
náh kwɑ̃h tɛ̃ tyi nɔ́pi yo yé tyí.
5 Ǹtɛ núkúnúkú, mé mɛ n yuku ń tɔ̃́-ò tnɔ̂, tɛ́ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ
ńnɛ n piki n yah nɛ, ńyɑ̃h se mé n yuku nɩ?
6 Tyi nónó-á mé yo yé tyí, sépi yèkwɔrɩ ye yé fɔkɔ fil yɔ̀ kɛ̀.
7 Ǹtɛ mé kɩ gbɩ yo yé tyí. Máh kɩ sɔkɔ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ. Máh kɩ
sɔ́kɔ́-ńkɛ̃́nɛ, nɛ̂-á yĩnɛ à pɔ yé yohnɩ n mɔ, à náh n pɔ n pi. Ǹtɛ máh kɩ
kyɩ, mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé kɔ̃.
8 Tɛ́ ǹmɔ-à pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à kɩ tyípêl, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì, ànɛ̂ Liyel tukey tyí yo
wah kèkõyɔ̃́ névye syah, kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ pílkínɔ́lɛ sépi pól sɔkɔ.
9 À kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á pé tyípékèlɛ, péwɔ yõ sɛ̃-ńkɛ̃-á.
10 Tɛ́ kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ gbɩ wɛ̃kì tyí sɔkɔ, péwɔ-á n sɔkɔ Sú
Liyel tyí, tɛ́ pè náh tɔ̃ pé wɛ n pi.
11 Tɛ́ kɩ tɔ̃ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ Liyel tukey tyí sɔkɔ, nɛ̂-á kèkõyɔ̃́ mɛ̀
névye fnɛ̀-òlɛ, lékàh-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí.*
12 Tyi náhnáh tɔ̃ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃́nɛ yé tyí. Ǹtɛ máh kɩ sè yo yé tyí
núkúnúkú, sè kɩ kǎn pɩ yélɛ.
13 Liyel Mirki nɛ̂-á gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ, ǹmɔ-à pɔ gbĩ́
nɛ̂nɛ, à kɩ pɔ yé yah tɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ gbɩ dùkù pól pĩ Liyel tyí sɔkɔ. Ǹ yah

* **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 35.19 ; 69.4. * **16:11** 16.11 - Kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂
sɔkɔ yɔ̀, sétǎn yɔ̃̀tɛ̃ ye.

yɩ̃́ɩ̃́ wɛlɔ náh à kɩ pɔ n yo dɛ́! Wǎh tyi nóno pól noh, sépi ye à kɩ pɔ yo yé
tyí ànɛ̂ tyi nóno-á mɛ n pi.
14 À kɩ tyilɛ n wɛ n syi ńmɔ tyí kɩ n yo yé tyí. Képah ye, ǹmɔ gbɔ̏ yɔ̃
ńmɔ yɩ̃n kɩ n gbilki.
15 Kwâh nɛ̂-á fyɔ̀ mɛ Sú Liyel tyí, ńmɔ tɔ tyí ye kélɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé
nɛ Liyel Mirki-á kɩ ńmɔ tyilɛ n wɛ n syi n yo yé tyí.»

Yèkwɔrɩ vɩ̀nmɔnpɩnɔlɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ

16 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi. Tɛ́ dǒ
kwéy képah náh, yé kɩ tɔ̃ ń wɛ.»
17 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú túkù tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wɛy nɛ̂-á à n yo pé
tyí yɔ̀ nɛ dǒ kwéy, pé náh tɔ̃ pé wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh, páh kɩ tɔ̃
pé wɛ, képah yɔ̃ se pɩ tir nɛ̂nɛ nɩ? Ànɛ̂ tir nɛ̂ se à n yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, páh n sɔkɔ
Sú Liyel tnɔ̂ nɩ?
18 Dǒ kwéy nɛ̂ tyí-á à n yo yɔ̀, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ? Pépi náh mɛ ǹ
wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́!
19 Ǹtɛ Yesu-á pɩ̃ nɛ, pǎh mɛ n yah n kɔ̃ pé píkínyah-ńsahlɛ, à yo pé tyí
nɛ: «Máh yo yé tyí nɛ dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh,
yáh kɩ tɔ̃ ń wɛ, képah tyí yɔ̃ ye yé n piki n yah wɛ̃nɛ yɔ̀ kɛ̀?
20 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kɩ pɔ n gbo kɩ yɑ̃m yɑ̃m tyilɛ
n yo, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ névye kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Yé kɩ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ǹtɛ yé
yèkwɔrɩ kɩ pɔ vi mɔ pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ.
21 Sê-à pilɛ n dubi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yèvyɑ̃hrɩ pɩ gbɩ̃́-á yɩ̃ni tɛ̃ ǹ tyí sɛ̃, kè n nɛ
yèkwɔrɩlɛ ǹ tyí. Ǹtɛ wàh dubi tɛ, névi wɛ́ndubinmɔnɔlɛ kèkɔ̃yɔ̃́ ǹ tyí, kè
n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèvyɑ̃hrɩ pínsɔkɔnɔ tyílɛ.
22 Sɛ̃ yé yépi tɔlɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. Ǹtɛ mé kɩ tɔ̃ pɔ n yah n
pi yé tyí. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ yé tyí kègbɩ tɛ̃̀nɛ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ nɛ̂-á nɛy
náh fɛ̃ kè tɛ̃ n syi n pi yé tyí.
23 Lésɔ̃ gbɩ̏yɩ̏kɩ̏-à pɔ nɔ, yé náh tɔ̃ ń piki n yah n pi tir yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ.
Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú Liyel tyí
ńmɔ yɩ̃n yɔ̃, à kɩ kélɛ yé kɔ̃.
24 Tɛ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, yé náh tɔ̃̀nɩ̀ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ ni ńmɔ yɩ̃n yɔ̃.
Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Képah sɔkɔ, yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ syɩ ké yɩ̏n tyí.»

Yesu tɛ̃ wɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyí

25 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Mé ye tyi nɔ́pi pól yɑ̃h yé tyí sèmɩ̏rn sɔkɔ. Tɛ́
sɔ̃ yɔ́ mɛ n pi, mé náh tɔ̃ n yɑ̃h n pi yé tyí sèmɩ̏rn sɔkɔ. Ǹtɛ mé kɩ Sú Liyel
tyí yo wah pallɛ yé tyí.
26 Lésɔ̃ gbɩ̏yɩ̏kɩ̏-à pɔ nɔ, yé kɩ ǹnɛ n ni ńmɔ yɩ̃n yɔ̃. Tɛ́ mé náh yo yé tyí
nɛ ńmɔ-á kɩ n ni ǹnɛ yé tyí dɛ́.
27 Yé náh wɛ di, yé tyí nɔ Sú Liyel tyí. Ǹmɔ tyí-á nɔ yé tyí, tɛ́ yé sɛ̃ ké yɔ̃
nɛ máh wil ǹmɔ tyí, képah ye yé tyí nɔ ǹ tyí.
28 Sú Liyel tyí ye mé wil à pɔ kèkɔ̃yɔ̃́. Ǹtɛ núkúnúkú, mé kɩ tɔ̃ yal kèkɔ̃yɔ̃́
kɩ n yuku n pi ǹmɔ tyí.»
29 Yesu-á yo sɛ̃, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ ɔ̃hɔ̃, núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, wǎh pyě mɛ tyilɛ n
yo n wah pallɛ sèmɩ̏rn mí-ńkɛ̃̀nɛ.

30 Pépi-á pĩ núkúnúkú nɛ, wǎh tyi póllɛ n pnɛ. Pǎh nɛ à piki n yah n pi
tir nɛ̂nɛ, à n nɛ n mɛ kè pĩ n tɛ. Képah-á pépi sɛ̃ ké yõ nɛ, wǎh wil Liyel
tyɩ́.
31 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé sɛ̃ ńmɔ yõ núkúnúkú yé yo kɛ̀?
32 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀, nɛ̂ sɔkɔ-á yé pól kɩ
to karkɩ, kɩ sɔkɔ yé wȉl-ǹtȁn sɔkɔ, tɛ́ kɩ ńmɔ sah ń gblɔ̌y. Ǹtɛ Sú Liyel kɩ
mɛ ńnɛ. Képah ye mé náh kɩ n mɛ n pi ń gblɔ̌y.
33 Ǹmɔ mɛ ké tyɩ́ nɛ yé yèvɩnɩ wɛ ńmɔ tyɩ́, képah ye mé tyi nɔ́pi yo yé
tyɩ́. Yé kɩ yèvyãhrɩ pɩ n pi kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Ǹtɛ yé káh tíki pɩ, ńmɔ ye tɛ̃ wɛ
kèkõyɔ̃́ tyɩ́.»

17

Yesu nîrî pínɔ́lɛ

1 Yesu-á képah yo tɛ sɛ̃́, à ǹ yah yõ yȋnyõ tɛ́ nɛ: «Bɔ̌, ké gbɩ̃́ ye nɔ
núkúnúkú. Gbílkínɔ́ sah ńmɔ yõ, ńmɔ tɔ mó gbílkínɔ́ sah á yõ.
2 Áwɔ ye tɛ̃́nwɛnɔlɛ ń kɔ̃ no pól yõ, nɛ mé tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ pé pól kɔ̃,
nónó-á á dahbɩ ń gbɔ̏.
3 Áwɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ kègbɩ yõ, pàh áwɔ pĩ, tɛ́ ńmɔ Yesu Krista pĩ,
ńmɔ nɛ̂-á á tɛkɩ mɔ, képah ye tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ.
4 Wáh tɔ̏ nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̏ pɩ pɩ tɛ̃̀nɛ, mé ye kè pɩ tɛ. Ǹmɔ ye gbílkínɔ́ sah
á yõ sétáh yõ sɔkɔ.
5 Núkúnúkú tɛ̃̀nɛ Bɔ̌, gbílkínɔ́ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ ńmɔ yõ á gbɔ̀pɔ kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃̂
gbɩ̃́ dùkùlɛ, képahlɛ ńmɔ kɔ̃ á gbɔ̀pɔ sɔkɔ ńtɔ̃.
6 Wáh nónó wilki kèkõyɔ̃́ névye sɔkɔ à ńmɔ kɔ̃, mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ.
Áwɔ tyɩ́ ye sɔ̏ pélɛ, tɛ́ á mɛ pélɛ ńmɔ gbɔ̏ dahbɩ, pè mɛ á wɛy fɛ̃ syi.
7-8 Wáh wɛlɔ nónó yo ń tyɩ́, mé ye sè yo pé tyɩ́, pè mɛ sè fɛ̃ syi. Pè pĩ yɩ̃́
nɛ, máh wil áwɔ tyɩ́, tɛ́ sɛ̃ ké yõ nɛ áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. Képah ye, núkúnúkú
tɛ̃̀nɛ, pè pĩ nɛ wáh yȋ nónó póllɛ ńmɔ kɔ̃, sǎh wil áwɔ tyɩ́.
9 Pǎh pɩ áwɔ tyɩ́lɛ sɛ̃́, képah ye mé álɛ n ni pépi tyɩ́. Mé náh mɛ álɛ n ni
kèkõyɔ̃́ névye tɛ̃ wɔ tyɩ́ dɛ́! Wáh nónónɛ ń gbɔ̏ dahbɩ, pépi tyɩ́ ye mé n ni
álɛ.
10 Nónó pól-á áwɔ tyɩ́lɛ, ńmɔ tɔ tyɩ́ ye pélɛ. Nónó pól-á ńmɔ tyɩ́lɛ, áwɔ
tɔ tyɩ́ ye pélɛ. Tɛ́ pépi gbɔ̏ yõ, gbílkínɔ́ mɛ n sah ńmɔ yõ.
11 Ǹtɛ dɔ̌ kwéy, ńmɔ kɩ n pɔ n pi áwɔ tyɩ́. Mé náh kɩ tɔ̃ n mɛ n pi kèkõyɔ̃́
sɔkɔ. Ǹtɛ pépi wɔ kɩ mɛ kèkõyɔ̃́. Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á pèkè kɛ̃̂nɛ, pè tɛ̃ n sah á
tǎhkɩ̀ gbɔ̏ yõ, képah nɛ̂-á á ńmɔ kɔ̃. Képah sɔkɔ, pè kɩ pɩ núkúlɛ sɔ̃́-á áwɔ
ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ.
12 Máh sɔ̏ mɛ pélɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé pè tɛ̃ sah á tǎhkɩ̀ gbɔ̏ yõ, képah nɛ̂-á á ń
kɔ̃. Mé pé yõ syɩkɩ pallɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́ náh yɩkɩ pé sɔkɔ, à wil nénúkù mè
tyɩ́ sɔkɔ, nɛ̂ tyɩ́-á sɔ̏ yĩnɛ kè yɩkɩ, á wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ kɔ̃ sè
wɛ n wil.
13 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ-á n pi áwɔ tyɩ́, képah ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo tɛ́ ń
sah kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, nónó-á kɩ pè kɔ̃ pè kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yèsyɩ̀kɩ̀ sɔkɔ ńmɔ tyɩ́
kɔ̃lɛ.

14 Mé á wɛy yo pé tyí. Pè náh tõ pı kèkõyɔ̋ tyílɛ, sɔ̃-á ńmɔ náh pı kèkõyɔ̋ tyílɛ. Képah ye, kèkõyɔ̋ névye pé dyɔlɛ n yɔ.

15 Mé náh mɛ álɛ n ni nɛ, á pè tɛ̃ n yal kèkõyɔ̋ dɛ́! Ǹtɛ nɛ n yah pé yõ, pèkè pí-ò káh tɛ̃ wɛ pé tyí.

16 Sɔ̃-á kèkõyɔ̋ tyí náh ńmɔlɛ, sɛ̃ ye kèkõyɔ̋ tyí náh pépi tɔlɛ.

17 Pè wilki n sah á tyí yõ á gbı gbɔ̏ yõ. Á wɛynɛ, gbı ye kélɛ.

18 Wáh ńmɔ tõ sɔ̃ kèkõyɔ̋ sɔkɔ, sɛ̃ ye mé pé tɔlɛ n tõ kèkõyɔ̋ sɔkɔ.

19 Ǹmɔ ń gblɔ̌ynɛ álɛ n kɔ̃ ń tɔ̂ɔ́ pépi yı̃nnɛ, nɛ pé tɔ nɛ n mɛ áwɔ tyí yõ gbı tɛ̃ yõ.

20 Ǹtɛ mé náh mɛ álɛ n ni pépi ó yı̃nnɛ dɛ́! Nónó tɔ-á kı pɔ n sɛ̃ n pi ńmɔ yõ pépi tyíyónɔ́ gbɔ̏ yõ, pépi tɔ tyí ye mé n ni álɛ.

21 Mé álɛ n ni nɛ pé pól pı núkúlɛ. Áwɔ nɛ̂-á Bɔ̌lɛ, áwɔ ànɛ̂ ńmɔ-á mɛ núkúlɛ sɔ̃, pépi ànɛ̂ ápi tɔ pı núkúlɛ sɛ̃, kèkõyɔ̋ névye kɔ̃ pè pı̃ nɛ áwɔ-á tɛkı mɔ ńnɛ.

22 Wáh gbílkínɔ́ sah ńmɔ yõ sɔ̃, ńmɔ tɔ ye gbílkínɔ́ sah pé yõ sɛ̃, nɛ pè pı núkúlɛ sɔ̃-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ.

23 Ǹmɔ mɛ pélɛ, áwɔ mɛ ńmɔlɛ. Kǎh pı sɛ̃, pè kı pı yı̃̋ núkúlɛ. Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̋ névye kı pı̃ nɛ, áwɔ-á tõ ńmɔlɛ, ànɛ̂ no nɔ́pi tyí-á nɔ á tyí, sɔ̃-á ńmɔ tyí nɔ á tyí.

24 Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̏ dahbı, mé mɛ ké tyí nɛ pépi tɔ nɛ n mɛ ńnɛ máh kı n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, pè mó ń tɔ̃rí wɛ. Ǹmɔ tyí-á mɛ nónɔ́lɛ á tyí kèkõyɔ̋ mɔ́-ńkɛ̃ gbı̃́ dùkùlɛ sɛ̃, képah ye á tɔ̃rí mɛ̀nɛ ń kɔ̃.

25 Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á mɛ tómm, kèkõyɔ̋ névye náh ǹ pı̃, ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹ pı̃. Tɛ́ no nɔ́pi tɛ̃ wɔ pı̃ nɛ, áwɔ-á tõ ńnɛ.

26 Mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kı, tɛ́ kı tõ á dùkùlɛ pè wɛ̃kı n pi, nɛ ńmɔ tyí-á nɔ sɔ̃ á tyí, kénɛ tyínɔnɔ dùkù nɛ n mɛ pé tɔ sɔkɔ, ànɛ̂ ńmɔ mó nɛ n mɛ pélɛ.»

18

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

1 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú wil sɔkɔ à kyı de sésân swãh yɔ́ sɔkɔ Sedrɔ̃ nítókahnınɛ.

2 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔ̏ dar tɛ́ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ nɛ́npɔ́. Képah ye, Nsyudası nɛ̂-á sɔ̏ mɛ vı̏nɔ́ sɔkɔ Yesu náh, ǹ tɔ sɔ̏ nɛ́npɔ́ pı̃.

3 Képah sɔkɔ, sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú mɛ sràsyíbı́ tı̃̀nkì ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú tõ. Nsyudası mɛ pépi yah tɛ̃ à pɔ de pélɛ swãh mɛ̀ sɔkɔ. Nì sɔ̏ mɛ pé tyí wóhntɛ̃nyı̃nnɔlɛ pé gbɑ̏n sɔkɔ, ànɛ̂ fɔ̀tnɔ̀nɔ́lɛ, à tahlı mɛ́fwóyı̂ tyí.

4 Ǹtɛ tir nɛ̂-á sɔ̏ nɛ n pı n pi, Yesu-á sɔ̏ mɛ kè pı̃ sɛ̃, à nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nı?

5 Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtı kwil Yesu-á. À mɛ yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ ye.» Tɛ́ Nsyudası nɛ̂-á kı sɔ̏ à dahbı n pi pé gbɔ̏, ǹmɔ sɔ̏ mɛ yı̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ gbɔ̀pɔlɛ.

6 Yesu-á fyɔ̀ yo pé tyí nɛ péwɔ-á, pè pé syı náhsékǔrnnɛ à kyı syıkılı sétáh.

7 Ȁ mɛ tɔ̃ ǹ syı pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nı? Pè mɛ nɛ, Nasarɛtı Yesu-á.

8 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ ńmɔ-á. Ǹmɔ-à kı nɛ̂ yé n yah n kɔ̃, yé yɛ no nɔ́pi kɔ̃ pè nɛ n yuku.»

9 Képah-á pı sɛ̃́, wǎh lésõ wɛy nɛ̂ yo sah, kè wil. Ȁ lésõ nɛ: «Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̏ dahbı, mé náh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yıkı.»

10 Tɛ́ dı̋ yɔ́ tɔ lésõ mɛ pélɛ pè n ye Malkusilɛ. Sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̏npı ye ǹnɛ. Tɛ́ Simo-Pyɛrı tyí kèkírkı̏ yɔ́ sɔ̏ mɛ. Ȁ mɛ kè yɔrı dɛ à kénɛ dı̋ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏ níkí kõ kãm.

11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo Pyɛrı tyí nɛ: «Á kèkírkı̏ dyı ké gbô sɔkɔ. Ȁ se mɛ n sõ nɛ, Sú Liyel-á yèvyãhrı nɛ̂ yah tɔkɔ sah nɛ mé pɔ n pı, máh kı kè yahle?»

Tyi nónó-á pı sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ An tı̏nnɛ

12 Képah náh, sràsyíbí tı̏nkı̏ ànɛ̂ pé yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃, ànɛ̂ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú mɛ Yesu tɛ̃, tɛ́ à pukubi,

13 à yuku ǹnɛ An ǹgbò tyí. Kayifi nɛ̂-á sɔ̏ sárká syínwı̏lkı̏pú yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ, ǹmɔ dɛ́ndı̋ ye sɔ̏ An mɛ̀nɛ.

14 Tɛ́ kénɛ Kayifi mɛ̀ wɔ ye lésõ vi mɔ pé no Nsyifunɔ yɔ̏tãmnɛ nɛ ńkɛ̃́: «Dı̃́ nɛ́núkù-à kı ku no pól yı̃nnɛ, képah kı nɛkı kal álɛ.»

15 Simo-Pyɛrı ànɛ̂ Yesu tɔ̏ sɑ̋h-ò yɔ́ sɔ̏ mɛ Yesu sɔ̏ tɛ̃. Képah sɔkɔ, sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃-á sɔ̏ mɛ Yesu tɔ̏ sɑ̋h-ò mɛ̀nɛ n pnɛ sɛ̃́, ǹmɔ mɛ de yuku Yesulɛ sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô sɔkɔ.

16 Ǹtɛ Pyɛrı wɔ sɔ̏ mɛ yı̃n tɛ̃ kégbɔ́, gbô yah sɔkɔ. Tɛ́ Yesu tɔ̏ sɑ̋h-ò nɛ̂-à sɔ̏ sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ́pı̃́nínɛ, ǹmɔ mɛ wil pɔ yo mɔ tɔ̏npı pi tyí nɛ̂-á gbô syíkí-òlɛ, tɛ́ Pyɛrı kɔ̃ à de.

17 Tɛ́ Pyɛrı-á n de, kénɛ tɔ̏npı pi mɛ̀ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ Yesu mɛ̀ tɔ̏ sɑ̋h-ò kó ǹnɛ nı? Pyɛrı mɛ à syah nɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̋h-ò náh péwɔlɛ dɛ́!

18 Ǹtɛ vırı sɔ̏ mɛ n pı. Kǎh pı sɛ̃́, tɔ̏npıbı ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú sɔ̏ mɛ nyàh mɔ sah n wnɛ, tɛ́ Pyɛrı tɔ mɛ nyàhlɛ n wnɛ pélɛ.

19 Tɛ́ Yesu wɔlɛ, sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tyah ǹmɔlɛ n piki n yah ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ.

20 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé sɔ̏ mɛ ń wɛynɛ n yo n dal n mɔ no pól yı̃́ yah. Tɛ́ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pı gbı̃́mɛgbı̃́ Liyel ní-ńtɑ̂n vı̀ sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á Nsyifunɔ pól wɛ̃nɛ n tuke n mɔ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo sètı̏n sɔ̏ sɔkɔ.

21 Tɛ́ kwɑ̂h nɛ̂ pı á ńnɛ n piki n yah sɛ̃́? Nónó-á ń wɛy noh, pépi piki yah nɛ̂-á mé yo. Máh nɛ̂ yo, pépi wɔ kè pı̃.»

22 Yesu-á fyɔ̀ képah yo, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú sɔkɔ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, ǹmɔ Yesu létáh mı tɛ́ nɛ, sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí se à n wɛkı sɛ̃́ yɔ̀ nı?

23 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Máh kı mɛ wɛ̀ntùkù wɛkı, kélɛ ń wɛ̃kı. Ǹtɛ máh kı mɛ wɛkı plɛ, kwɑ̂h nɛ̂ pı tɛ́ á ń mı?»

24 Képah sɔkɔ, An mɛ Yesu tɛkı mɔ sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tyí sɛ̃́ púkúbínɔ́lɛ.

25 Légbɩ̃́nɛ, Simo-Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ nyàhlɛ n wnɛ sɛ̃. Pè mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, dɩ̃́ mɛ̀ tɔ̃̀ sáh-ò kó ńnɛ nɩ? À mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́.

26 Pyɛrɩ-á lésõ dɩ̃́ nɛ̂ níkí kõ kãm, ǹ tyí névi yɔ́ lésõ mɛ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩlɛ. Kénɛ tɔ̃̀npɩ-á Pyɛrɩ wɛ, à à syah nɛ, ǹmɔ-á lésõ pé kyɩ wɛ ànɛ̂ Yesulɛ swãh sɔkɔ.

27 Pyɛrɩ tɔ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ. Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃

28 Képah tɛ̃̀nɛ, pè Yesu tɛ̃ yal Kayifi tɩ̃̀nnɛ, té yuku ǹnɛ Wrome gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃-ò tɩ̃̀nnɛ. Séngbɔ̃́ púpú ye sɔ̃̀ pè pɩ képahlɛ. Păh yĩni tɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh fɛ̃ syi de ǹ gbô sɔkɔ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̆y silki, pé vyãh mó dɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.*

29 Kăh pɩ sɛ̃, Wrome gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃-ò dɩ̃́ Pilati mɛ wil pɔ pé tnɔ̂ kégbɔ́, à pɔ pè piki yah nɛ, tyítúkù nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀ pɩ pè yo nɩ?

30 Pè mɛ à syah nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ tyítúkù pí-òlɛ ńkɛ̃̄nɛ, pépi se náhkɩ pɔ ǹnɛ ǹmɔ tyí nɩ?

31 Képah tɛ̃̀nɛ, Pilati mó Nsyifunɔ syah nɛ, pè nɛ n yuku ǹnɛ, pè kyɩ à tuke pé gblɔ̆y à yĩnɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ pé tɔ mɛ à syah nɛ, névi kònmɔnɔ gbàh náh dɛ mɔ pépi tyí.

32 Képah sɔkɔ, Yesu-á lésõ nɛ̂ yo sah à ǹ gblɔ̆y ku dùkù tyí yo wah, kè wil.†

33 Kăh pɩ sɛ̃, Pilati mɛ ǹ syɩ de ǹ gbô sɔkɔ, té Yesu ye pɔ piki yah nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nɩ?

34 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ se sõ tɛ̃ n yo kélɛ á gblɔ̆y, tɩ̃̂ ǹnɩ̂ se yo ǹ syah kélɛ?»

35 Pilati mɛ à syah nɛ, Nsyifu se yɔ́ péwɔ tɔlɛ nɩ? Ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ yɩ̃̀kɩ̃̀ névye ànɛ̂ pé sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm-á pɔ ǹnɛ péwɔ tyí. Tir nɛ̂ se à pɩ nɩ?

36 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ náh ń tɔ̃rí n wil. Kàh sɔ̃̀ mɛ n wil kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, ń tɔ̃̀npɩbɩ náhkɩ sɔ̃̀ ń fwo syi, mé náh náhkɩ n de n pi Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm gbɔ̃̀. Ǹtɛ ɔ̃ɔ̃ dɛ́, ń tɔ̃rí náh wil ásɔ̃̂.»

37 Képah tɛ̃̀nɛ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃-á ǹnɛ kè? À mɛ nɛ: «Áwɔ ńtɛ̃ vyãh sɔkɔ ye kè wil nɛ yɔ̃̀tɛ̃-á ńnɛ! Ńmɔ pɔ́nɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ à pɔ dubi, gbɩ tyí yo n wah yĩn ye. Nɔ́nɔ́-á mɛ gblɔ névyelɛ, pépi kɩ ń tyíyɔ́nɔ́lɛ n noh n tɛ̃ yĩn.»

38 Pilati mɛ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se gbɩlɛ nɩ?

Kénɛ wɛlɔ yɔ́ntɛnɔ náh, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil à kyɩ yo Nsyifunɔ tyí nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ dɩ̃́ mɛ̀ tyí.

39 Té à yĩnɛ máh dar té kélɛ n pɩ sɔ̃ yé tyí, yimɛyí mé ńkɛ̃̄nɛ yé sɔkɔ yɔ́ wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ǹ fin n mɔ yé yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh syah gbɩ̃́nɛ. Kăh pɩ sɛ̃, yé se mɛ ké tyí nɛ mé yépi Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ fin n mɔ?»

---

* **18:28** 18.28 - Nsyifunɔ nɔ́nɔ́-à sɔ̃̀ pɩ soh névyelɛ nɔ́nɔ́ náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh déntɛnɔ sɔkɔ, pé vyãh n dɛ kénɛ syáh yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ. † **18:32** 18.32 - Yesu lésõ kè yo sah nɛ păh kɩ pé dɔkɔ mɔ dahnɩ yõ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.14. Sɛ̃ ye ńtyɩ̃́nɔ kè pɔ pɩ. Nsyifunɔ ńkɛ̃̄nɛ tyípêl pípúlɛ n minki n ko, ǹtɛ Wrome tãn wɔ n mó tyípêl pípúlɛ n syɩ dahnɩ yõ.

40 Képah tɛ̃nɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃, ɔ̃ɔ̃, à ǹmɔ sah, à mó Barabasɩ wɔ
fín mɔ. Tɛ́ kèlékɛ̃ névi ye mó tɔ̃ sɔ̀̃ Barabasɩ mɛ̀nɛ.

19

1 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ kyɩ ko yèfɔ̃hlɛ.
2 Sràsyíbí mɛ pȁn yɔ̏kɔ̃ pɩ dyɩ à kɔ̃ yɔ̏tɔ̃rí yɔ̋kúrílɛ, tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀nsãh*
ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃.
3 Képah tɛ̃nɛ, pè nɔ de ǹnɛ tɛ́ n yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́, páh n wɛkɩ
ǹ tyí! Tɛ́ mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ.
4 Képah sɔkɔ, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil pɔ yo tɔ́wû tyí nɛ, pè yah yɔ̀, páh kɩ Yesu
wilki pɔ kégbɔ́ sɔkɔ, képah sɔkɔ pǎh kɩ pĩ nɛ pé náh pílki-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ
ǹ tyí.
5 Yesu mɛ wil pɔ kégbɔ́ pȁn yɔ̏kɔ̃lɛ ǹ yɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃nɛ
mɔ́nɔ́lɛ ǹ tyí. Képah tɛ̃nɛ, Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, pè yah névi mɛ̀nɛ kɛ̀.
6 Sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú-á fyɔ̀ à wɛ, pè
gbo mɔ tũ nɛ, à à syɩ dahnɩ yɔ̃! À à syɩ dahnɩ yɔ̃! Pilati mɛ yo pé tyí nɛ,
péwɔ tɛ̃ wɔ náh pílki-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. Pépi kyɩ à syɩ dahnɩ yɔ̃ sɔkɔ
pé gblɔ̌y.
7 Wǎh yo sɛ̃, Nsyifunɔ à syah nɛ, tir kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ́-á mɛ pépi tyí, ńkɛ̃ à
yĩnɛ képah sɔkɔ wɛynɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ, wǎh sɔ̃́npílɛ ǹ gblɔ̌ynɛ
n pɩ Liyel Pídɩ̃́nɛ.
8 Pilati-á kénɛ wɛy noh sɛ̃, tíkí tɔ̃ à gbah tɛ̃.
9 À mɛ ǹ syɩ de ǹ gbô sɔkɔ à kyɩ Yesu piki yah nɛ, ńyãh se à n wil nɩ?
Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí.
10 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ à syah nɛ, péwɔ tyí se à yahle vȉnmɔnɔlɛ nɩ? À
kó pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ péwɔ tyí kɩ fɛ̃ à fín mɔ, képah náh pɩ kɩ fɛ̃ à syɩ
dahnɩ yɔ̃ nɩ?
11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi á tyí ńmɔ
yɔ̃ sɔkɔ, nɛ́ Liyel náh kélɛ ǹ kɔ̃. Képah ye, nɛ̂-á dahbɩ ńmɔlɛ á gbɔ̏, ǹmɔ
tyípékè kal áwɔ tyílɛ.»
12 Wǎh képah yo, Pilati sɔ̀̃ mɛ ǹ wɛ́nfínnmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ
Nsyifunɔ sɔ̀̃ mɛ kah gbo mɔ tũ nɛ, wàh kɩ à fín mɔ, Wrome kwȉltãm yɔ̏tɛ̃
Sesar kódɩ̃́ tɛ̃ wɔ náh ǹnɛ dɛ́! Ǹkɛ̃ névi nɛ̂-á fyɔ̀ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ yɔ̏tɛ̃nɛ,
Sesar sépɛ-á tɛ̃nɛ dò.
13 Pilati-á fyɔ̀ wɛlɔ nɔ́pi noh, à pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ wil kégbɔ́. Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃
tukey tuke tuke kǒ yɔ̃ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á mɛ mɔ́nɔ́lɛ dyɛ̂hlɛ. Pè nɛ́npɔ́lɛ n
ye Kabatalɛ† Yebre wɛy sɔkɔ.
14 Ké dɩ̃ndal kɩ sɔ̀̃ n pɩ n pi Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáhlɛ. Tɛ́ gbĩ-á mɛ yɔ̏tah
sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, Pilati mɛ yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè yah pé yɔ̏tɛ̃nɛ kɛ̀.
15 Ǹtɛ pè tɔ̃ kah gbo mɔ tũ nɛ, à à ko mɔ! à à ko mɔ! À à syɩ dahnɩ yɔ̃!
Pilati mɛ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃nɛ pè nɛ pé syɩ dahnɩ yɔ̃ lɛ́? Sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm
mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̏tɛ̃ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ pépi tyí, à wil Sesar tyí sɔkɔ.
16 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ ǹ gbàh dɛ mɔ nɛ à syɩ dahnɩ yɔ̃.

---

* 19:2 19.2 - Yɔ̏tɔ̃rí fwɔ ye sɔ̀̃ fwɔ̀sãhlɛ. † 19:13 19.13 - Kabata kɔ́r ye tyah kèyynɛ.

Yesu syínɔ́lɛ dahnɩ yõ

Sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ sɔkɔ.
17 Păh n sɔkɔ, pè à kõ à ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ǹ gblɔ̌y pè wil kwil sɔkɔ,
à yuku fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ ńyãh-á pè n ye yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ, tɛ́ pè kélɛ n ye Kɔlkotalɛ
Yebre wɛy sɔkɔ.
18 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè syɩ ǹnɛ dahnɩ yõ, tɛ́ mɛ nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́ tɔ syɩ dahlɔ
yõ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, tɛ́ ǹmɔlɛ pé nɩyɔ̃́.
19 Pilati mɛ wɛy yɔ́ wãrkɩ à syɩ Yesu syɩ syɩ dahnɩ tyí ǹ yɔ̃̀tah, nɛ̂ yõ-á
kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nasarɛtɩ kwil Yesu, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃.»
20 Păh Yesu syɩ dahnɩ yõ, tɛ́ wɛy nɛ̂ wãrkɩ syɩ kénɛ dahnɩ tyí, ǹ yɔ̃̀tah,
kè sɔ̃̀ mɛ Yebre wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Latɛ̃ wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. Tɛ́
ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ pè syɩ ǹnɛ dahnɩ yõ, nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yúkɛy kwillɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́,
Nsyifunɔ náhnáh kè wɛ kar.
21 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm yo Pilati tyí nɛ, à káh
yɛ wɑ̃́rkínɔ́ mɛ̀ tɛ̃ sɛ̃́ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃-á. Ǹkɛ̃́ à kè wãrkɩ mɔ nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á
yo nɛ ńkɛ̃́, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃-á péwɔlɛ.
22 Ǹtɛ Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, páh fyɔ̀ nɛ̂ wãrkɩ tɛ, kǎh kɩ tɛ̃ sɛ̃́.
23 Képah tɛ̃̀nɛ, sràsyíbí-á Yesu syɩ tɛ dahnɩ yõ, pè ǹ flɔ tɔkɔ à dibi‡ tɛ̃̀ntɛ̃̀n
ǹyɛ̂h à pɔ gbàh sah ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tyí. Pé nɛ́núkù núkú pól mɛ tɔkɔ núkú
núkúlɛ. Tɛ́ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ kóhntel-ńsah kɛ̃̀nɛ ké tyí. Kè sɔ̃̀ mɛ fwɔ
núkúlɛ à tɔkɔ ké yɔ̃̀tah tyí, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ ké sètàhkɩ̀ sɔ̃̀ tyí.
24 Pè mɛ yo wɛ̃ tyí nɛ, pé káh képah wɔ yɔrɩ n tɔkɩ. Pé ye ǹdan mɔ n
yah, kàh kɩ pɩ nɛ̂ tyílɛ. Tɛ́ nɛ̂-á lésõ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́: «Pè ń flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́, tɛ́ ǹdan mɔ à ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ.»§ Képah
wil yɩ̃n ye kè kõ kè pɩ sɛ̃́ yɔ̀. Sɛ̃́ ye sɔ̃̀ sràsyíbí pɩ.
25 Tɛ́ Yesu yṹ sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu syɩ syɩ dahnɩ tnɔ̂, ànɛ̂ ǹ yṹ gbɛ̃̀nsɛ̂lɛ,
ànɛ̂ Klopasɩ kyɩ Marilɛ, à tahlɩ Makadala kwil Mari tyí.
26 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ǹ tyí, ǹmɔ tɔ sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ Yesu yṹ tnɔ̂
sɔkɔ. Yesu-á pè wɛ, à yo ǹ yṹ tyí nɛ: «Á pídɩ̃́ wɛ yɔ̀.»
27 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀ tyí nɛ: «Á nɔ̂ wɛ yɔ̀.» Ȁ tɔkɔ légbɩ̃́ tyí,
tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀ mɛ Yesu yṹ tɛ̃ à kyɩ sah ǹ gblɔ̌y tyí.

Yesu kúnɔ́lɛ

28 Képah náh, Yesu-á pɩ̃ nɛ tyi pól-á pɩ dal mɔ sɛ̃́, à nɛ: «Níkɩ̀ mɛ ń tɛ̃.»
Képah sɔkɔ, nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè wil.*
29 Tɛ́ pɩ̃́n yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ yɔ̃̀yɔ̃̀kè ninɛ ké yɩ̃́ɩ̃́nɛ. Sràsyíbí mɛ sènsúkúrí
tɔkɔ à dahbɩ wilki kénɛ yɔ̃̀yɔ̃̀kè ni sɔkɔ, à dyɩ yisɔpɩ ǹdan tyí, tɛ́ kè nɔ à
sah Yesu vyãh yah.
30 Wǎh kè wɔ, à nɛ: «Tyi pól ye wɛ pɩ dal mɔ.» Wǎh fyɔ̀ képah yo, à ǹ
yõ sɩ̃nki tɛ́ ku.

‡ **19:23** 19.23 - Wrome tãn-à sɔ̃̀ névilɛ n syɩ dahnɩ yõ, pě tɛ̃ flɔ dɛ. Pàh à syɩ tɛ, nónó-á syɩ ǹnɛ, pépi ǹ flɔ nɔ́pi tɔkɔ n dibi. § **19:24** 19.24 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 22.19. * **19:28** 19.28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.22.

31 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kɩ sɔ̀ n tyah n pi lékâh mɔ́nɔ́ sɔkɔ.† Tɛ́ mɩ mɩ
yòh mɛ̀ sɔ̀ kal sé no tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, Nsyifunɔ yɔ̀tãm náh sɔ̀ mɛ ké tyí nɛ
nónó-á mɛ syínsàhnɔ́lɛ dahlɔ yõ, pé lékyî pɔ mɩ mɩ yòh sõ nɔ dahlɔ yõ.‡
Kăh pɩ sɛ̃́, pè kè yah kõ Pilati tyí nɛ, à kénɛ no nɔ́pi gbyɛ̂h kwɔkɩ pè kõ pè
ku súú, pé lékyî mó tiki n mɔ n to dahlɔ yõ.
32 Képah sɔkɔ, nɛ́pî nímí nónó-á sɔ̀ pè syɩ dahlɔ yõ ànɛ̂ Yesulɛ, sràsyíbí
mɛ pɔ nɛ́gben gbyɛ̂h kwɔkɩ tɛ́ ní-ò tɔ tyí kwɔkɩ.
33 Tɛ́ pǎh yĩni tɛ̃ Yesu tyí, pè kè wɛ ǹmɔ mɛ ku tɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, pè náh
fwɔ̌tɛ̃ ǹmɔ gbyɛ̂h kwɔkɩ.
34 Ǹtɛ képah fyé yõ, sràsyíbí nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ Yesu gbòpɔ tũ mɛ̀mɛ̀kìlɛ.
Nɛ́npɔ́ swɔ, tố ànɛ̂ ni n fwɔ n wil nóré mɛ̀ sɔkɔ.
35 Névi nɛ̂-á n yo tyi nɔ́pilɛ, ǹ tɔ yĩ́ yah tɔ́tɔ́ sɔkɔ ye sè pɩ. Gblɔ ye ǹ
tyíyónɔ́lɛ. Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pĩ nɛ gblɔ-á pé n yo. Ȁ tyi nɔ́pi yo nɛ yépi tɔ sɛ̃ Yesu
yõ.
36 Ǹtɛ yah, tyi nɔ́pi pól ye pɩ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir wɑ̃́rkínsàhnɔ́ mɛ̀
kõ kè wil. Kè lésõ mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Ǹ gbèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh n kwɔ
n pi.»§
37 Tɛ́ kè tõ mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pǎh
névi nɛ̂ tũ, pé yĩ́plɔ́ pye kɩ tɛ̃ ǹ yõ.»*

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ tɛkɩ diki sɔkɔ

38 Tɛ́ dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nsyosɛfulɛ. Ȁ sɔ̀ n wil Arimatɩ kwil sɔkɔ.
Yesu tɔ̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ ye sɔ̀ ǹ tɔlɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̀tãm tíkí-á sɔ̀ mɛ à tɛ̃ sɛ̃́, képah
ye à kè wɔ̃bɩ pélɛ. Kénɛ tyi pínsɔkɔntɛnɔ náh, ǹmɔ mɛ pɔ Pilati ni nɛ, à
yɛ pé kõ pé Yesu lékó dɛ dahnɩ yõ pé kyɩ à yĩ. Ȁ mɛ ké wɛ̃̀kìlɛ à kõ. Képah
sɔkɔ, à mɛ kyɩ ǹ lékó dɛ.
39 Tɛ́ Nikodɛmɩ nɛ̂-á lésõ kyɩ wil Yesu tyí sõ yɔ́ lékâhnɛ, ǹ tɔ mɛ pɔ pútúr
pãn pènàl dukenɔ nínɔ́ fɛ̃̀kìnmɔnɔlɛ wɛ̃ sɔkɔ. Núkú yĩn ye mirlɛ, ní-ò yĩn
mɛ alowɛsɩlɛ. Pútúr mɛ̀ sɔ̀ nɔ kílónɔ́ yõgbãm kénkɔ̃lɛ.
40 Pé nímí mɛ ǹ lékó tɔkɔ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ. Pè pãn pènàl yî nɔ́pi mɔ
ǹ yõ, à yĩnɛ Nsyifunɔ lékó yĩ dùkùlɛ.
41 Pǎh Yesu syɩ dahnɩ yõ ńyãh sɔkɔ, swãh yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂ diki sɑ̃́n
yɔ́lɛ ké sɔkɔ, diki nɛ̂-á nɛy náh yĩ yah ké sɔkɔ póllɛ.
42 Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á kɩ sɔ̀ n tyah n pi lékâh mɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, képah
ye pè mɛ Yesu lékó yĩ diki mɛ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂-á sɔ̀ mɛ yúkɛy.

20

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Dimansyi sõ séngbɔ̃́lɛ, Makadala kwil Mari kwãh kyɩ diki yõ tósõ yɔ̃
gbĩ́nɛ. Ȁ kyɩ nɛ n yah diki yah dáhkì náh tõ mɛ ké yah.

† **19:31** 19.31 - Nsyifunɔ gbĩ̀yĩ̀kì sɔ̀ n tyah tyah piri gbĩ́nɛ. ‡ **19:31** 19.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23.
§ **19:36** 19.36 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 34.21. * **19:37** 19.37 - Yah n tɛ Nsakari 12.10.

2 Képah sɔkɔ, à to sɔkɔ à kyɩ wil Simo-Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tȍ sɑ̋h-ò yɔ́
tyí nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃̋ Yesu tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki diki sɔkɔ.
Tɛ́ pépi náh pĩ pǎh à sah ńyɑ̃h sɔkɔ.
3 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tȍ sɑ̋h-ò mɛ̀ mɛ yuku à diki yõ nyáh
sõ.
4 Pé nímí sȍ mɛ n to. Tɛ́ ǹmɔ-á sȍ mɛ n to súú kal Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ kyɩ yĩni
tɛ̃ gbennɛ diki yõ.
5 Wǎh kɔ yah diki sɔkɔ, à fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ, tɛ́ à náh de.
6 Ǹtɛ Simo-Pyɛrɩ nɛ̂ wɔ-á sȍ mɛ n pi ǹ náhlɛ, ǹmɔ wɔ-á pɔ yĩni tɛ̃, à de
diki sɔkɔ. Tɛ́ kyɩ fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ,
7 ànɛ̂ fwɔ yɔ́lɛ fikénsàhnɔ́lɛ ké tyílɛ, pǎh sȍ nɛ̂ mɔ ǹ yõ yõ. Képah náh
sȍ mɛ fwɔ gbró tɛ́lɔ́lɛ fɩ̃́ núkú.
8 Képah sɔkɔ, Yesu tȍ sɑ̋h-ò nɛ̂-á sȍ pɔ de diki yõ gbennɛ, ǹ tɔ mɛ de diki
sɔkɔ. Wǎh kè wɛ, à sɛ̃ ké yõ.
9 Tɛ́ à pɔ nɔ légbɩ̃́ tyí, wɛy nɛ̂-á wɑ̃rkɩ sah Liyel wɛy sɔkɔ nɛ, Yesu lékó-á
yĩnɛ à pɔ n yilki mɔ, ǹ tȍ sɑ̋hpú náh tɔ̃̀nì sȍ mɛ képah dùkù pĩ.
10 Képah náh, Yesu tȍ sɑ̋hpú nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi pé syɩ to yuku pé tȉnnɛ.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ Makadala kwil Mari wɛ̃kɩ

11 Légbɩ̃́nɛ, Mari sȍ mɛ yɩ̃́nntɛ̃̌nɔ́lɛ kégbɔ́ sɔkɔ diki tnɔ̂ mɛ n gbo. Wǎh
mɛ gbní sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ tɛ́ kɔ yah diki sɔkɔ,
12 à yɩ̃̂nyõ tȍnpɩbɩ nɛ́pɩ̃̂ nímí wɛ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ diki sɔkɔ. Pè sȍ mɛ
kɔ̃́ntɛ̃̌nɔ́lɛ Yesu lékó snɛ́kínmɔ-ńsah sɔkɔ. Núkú sȍ mɛ tɛ̃ ǹ yõ mɔ́-ńsah
tȉnnɛ, tɛ́ ní-ò mɛ tɛ̃ ǹ gbyɛ̂h mɔ́-ńsah tȉnnɛ.
13 Pè mɛ nɛ, pi, kwɑ̂h nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? À mɛ nɛ pǎh pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃
lékó wilki. Ǹtɛ́ pé náh pĩ pǎh à sah ńyɑ̃h sɔkɔ, képah-á pé kɔ̃ pé n gbo.
14 Wǎh mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ tɛ́ ǹ yah vi, à Yesu wɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ à
náh sȍ mɛ pĩ nɛ ǹmɔ-á.
15 Yesu mɛ à piki yah nɛ, pi, kwɑ̂h nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? Nɛ̂ se à n yah n
kɔ̃ nɩ? Ǹtɛ Mari wɔ sȍ mɛ n sõ nɛ sètɛ̃ dɩ̃́-á, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, ǹmɔ-à
kɩ nɛ̂ wilki ǹnɛ, à ǹ sàh-ǹsahlɛ pé wɛ̃kɩ pé kyɩ à tɔkɔ.
16 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ à ye nɛ, Mari! Mari mɛ ǹ yah vi ǹ tȉnnɛ tɛ́ yo ǹ
tyí Yebre wɛy sɔkɔ nɛ, Wrabuni, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò dɩ̃́nɛ.
17 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé náh tɔ̃̀nì mɛ dɔkɔ yuku Sú Liyel tnɔ̂,
képah ye, káh ń tɛ̃ n sah. Tɛ́ kyɩ n yo ńmɔ yṹnpyé tyí nɛ,* máh kɩ dɔkɔ
yuku ń Sú tyí, nɛ̂-á yépi tɔ Súlɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á ń Liyellɛ ànɛ̂ yépi tɔ Liyellɛ,
máh kɩ dɔkɔ yuku ǹ tyí.»
18 Képah sɔkɔ, Makadala kwil Mari mɛ kyɩ kè yo Yesu tȍ sɑ̋hpú tyí nɛ,
páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ. Tɛ́ wǎh tyi nɔ́nɔ́ yo ǹ tyí, à mɛ sè yɑ̃h pè tyí.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tȍ sɑ̋hpú wɛ̃kɩ

19 Kénɛ dimansyi mɛ̀ ó sõ ńvɩ̃́nɛ, Yesu tȍ sɑ̋hpú sȍ mɛ tùkènmɔntɛ̃̌nɔ́lɛ
wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ yȍtɑ̃m yah tíkí tɛ̃ tyí, pè sȍ mɛ ké vì yey tɛ̃ n

---

* **20:17** 20.17 - Yesu yṹnpyé nɔ́nɔ́ tyí-á à n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, ǹ yõ sɛ̃pú ye à n ye.

mɔ sah. Ǹtɛ dǒ, Yesu núkú pɔ n yĩn pé nɩyṍ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ.»
20 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ gbɑ̏n táhlɔ́ ànɛ̂ ǹ gbɔ̀pɔlɛ pè wɛ̃kɩ. Pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃́, kè pɩ yɩ̃́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ pé tyí.
21 À mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Sú Liyel-á ńmɔ tɔ̃ sɔ̃́, sɛ̃ ye ńmɔ tɔ yélɛ n tɔ̃.»
22 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, à fĩbɩ mɔ pé yɔ̃ tɛ́ nɛ: «Liyel Mirki ye mé yélɛ n kɔ̃.
23 Yâh nónó tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, sè kɩ yɔ̃ mɔ pé tyí. Tɛ́ yâh nónó tyí yɔ̃̌nmɔ-ńkɛ̃̌nɛ, sè náh n yɔ̃ n mɔ n pi pé tyí.»

Yesu nɛ Toma yal mɔ tɔ̀tɔ̀ pínɔ́lɛ

24 Ǹtɛ Yesu-á pɔ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tnɔ̂ sõ nɛ̂nɛ, Toma nɛ̂-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃ kènɩ̀nɩ̀nɛ, ǹmɔ wɔ náh sɔ̏ mɛ. Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̏ ǹ tɔlɛ.
25 Kǎh pɩ sɛ̃́, pé no tɛ́lɔ́ mɛ pɔ kè yo ǹ tyí nɛ, pépi-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ. Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃́, nɛ́ péwɔ tɛ̃ náh kwèrkè níy wɛ ǹ gbɑ̏n táhlɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé kèngbɔ dyɩ yah sé sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́ pé náh pé gbɔ̏ dyɩ yah ǹ gbɔ̀pɔ tɯ̏-ǹsah sɔkɔ, pé náh n sɛ̃ n yah n pi ké yɔ̃ póllɛ.
26 Képah náh, ké dimansyi kèyâhlɛ ńtɔ̃, Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔ̏ mɛ wɛ̃ tuke mɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ ké vɩ̀ yey pól tɛ̃ mɔ. Képah wɔ sɔkɔ, Toma tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ. Dǒ, Yesu núkú pɔ n yĩn pé nɩyṍ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ.»
27 Képah yóntɛnɔ náh, à yo Toma tyí nɛ: «Á kèngbɔlɛ pɔ ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, ǹ tɛ́ n yah ń gbɑ̏n táhlɔ́lɛ. Á gbɔ̏ nɔ n dyɩ ń gbɔ̀pɔ sɔkɔ. Yal n mɔ tɔ̀tɔ̀ pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ n sɛ̃ ké yɔ̃.»
28 Képah tɛ̃̌nɛ, Toma nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ-á pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ pé Liyel tɔlɛ.
29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à syah nɛ: «Wáh ń wɛ, képah ye á sɛ̃ ń yɔ̃ kɛ̀. Ǹtɛ nónó-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃ ń wɛ́nyah-ńkɛ̃̌nɛ, pè kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.»
30 À wil képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ gbɩ̏l tyi náhnáh pɩ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú yɩ̃́ yah, nónó-á sè náh wɑ̃rkɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ.
31 Ǹtɛ nónó-á wɑ̃rkɩ ké sɔkɔ, sè ye wɑ̃rkɩ nɛ sépi gbɔ̏ yɔ̃, yé sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ Yesu-á Liyel Pídɩ̃́nɛ, ànɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ yáh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, yé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.

21

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ kwǎrnimi wɛ̃kɩ

1 Képah náh, sõ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ Tiberiyadɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Kǎh pɩ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:
2 Simo-Pyɛrɩ sɔ̏ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Toma nɛ̂-à pè yĩn dyɩ à kɔ̃ kènɩ̀nɩ̀nɛ, ànɛ̂ Natanayɛlɩ nɛ̂-á n wil Kana kwil sɔkɔ, Kalile gbɛ̃̌nyah, ànɛ̂ Nsebede dɩ̃́npɩ̀lɛ, à tahlɩ pé no Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ nímí yísyɔ́ tyí.
3 Képah tɛ̃̌nɛ, Simo-Pyɛrɩ mɛ yo pé tyí nɛ péwɔ-á n sɔkɔ yɛ̃̌nkyɔ tɛ̃́-ńsah. Pé no tɛ́lɔ́ mɛ nɛ, pépi tɔ-á kɩ sɔkɔ ǹnɛ. Pè mɛ wil sɔkɔ à kyɩ de krótókè sɔkɔ, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ tɛ̃ lésõ lékɑ̂̃hnɛ.

4 Tyah syɩkɩ gbɩ̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ yɔ vyãh yah, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh
sɔ̃̀ mɛ pɩ̃ nɛ ǹmɔ-á.
5 Ȁ mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pé kódíbí, pè kó yɛ̃́nkyɔ yísyɔ́ wɛ tɛ̃ nɩ? Pè mɛ
nɛ, ɔ̃̀ɔ̃-á.
6 Ȁ mɛ nɛ, pè pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min n dah n mɔ krótókè gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
pǎh kɩ wɛ tɛ̃. Pè mɛ sè min dah mɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ, fɔ́ɔ́ pè tɛ̃ sè
yɔrɩ wilki kwlɔ.
7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ǹ tyí, ǹmɔ mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ,
Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á. Tɛ́ Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ ǹ fwɔ̀mɔnɩ dɛ sah. Wǎh noh nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á ńyãh
sɔkɔ, à kè tɔkɔ mɔ tɛ́ yɔkɔ de yɔ sɔkɔ.
8 Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́lɔ́ wɔ mó n pi krótókè sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n
yɔrɩ n pi, yɛ̃́nkyɔlɛ sé yɩ̃́ɩ̃́nɛ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ kah yɔ vyãhlɛ. Kè sɔ̃̀ mɛ
mɛ́tɛ́rnɔ́ lèkwɛ̃̌ kénkɔ̃lɛ.
9 Pǎh pɔ yɩ̃ni tɛ̃ kènkwɑ̃̀h yɔ̃ sɔkɔ, pè nyàhségbnɔ yísyɔ́ wɛ yɛ̃́nkyɔlɛ sé
yɔ̃, tɛ́ búrn tɔ mɛ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yɛ̃́nkyɔ nónó-á pè wɛ tɛ̃ yɔ̀, pè pɔ
sé yísyɔ́lɛ.
11 Wǎh yo sɛ̃́, Simo-Pyɛrɩ mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ nɔ́pi yɔrɩ wilki kènkwɑ̃̀h
yɔ̃. Sè sɔ̃̀ mɛ yúkúnɔ́lɛ yɛ̃́nkyɔ ǹgbɑ̃̀l pló lèkwɛ̃̌ tikininí pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ tɔ̃́nɔ́lɛ
(153). Ǹtɛ yɛ̃́nkyɔ́pèl nɔ́pi wɛ́ntɛ̃nɔ fyé yɔ̃, pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ náh kɔ̃lɩ.
12 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ yɔ̃ke yɔ̃. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á sɔ̃̀
pɩ̃ nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á sɛ̃́, képah ye ǹ píkínyahnɔ tah pé tyí nɛ, nɛ̂ se ǹnɛ nɩ?
13 Ȁ mɛ nɔ de pélɛ, tɛ́ búrn tɔkɔ à dibi pé tyí, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɔ dibi pé tyí
sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.
14 Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, ké kɛ tɔ̃́-ò ye à ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
wɛ̃kɩ yɔ̀.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

15 Yɔ̃ke yɔ̃́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Simo-Pyɛrɩ piki yah nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃* pídɩ̃́
Simo, ń tyí-á nɔ no nɔ́pi tyí sɔ̃, ń tyí se mɛ nɔ áwɔ tyí à kal pépilɛ?» Ȁ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ ńtɛ̃-á pɩ̃ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ
tyí nɛ: «Ń képɔ́pɩ̂ tɛ̃́nɔ́ plɛ.»
16 Tɛ́ tɔ̃ à piki yah kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ pídɩ̃́ Simo, ń tyí se mɛ nɔ á
tyí?» Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ ńtɛ̃-á pɩ̃ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí.
Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pɩ ń képyɛ́nɩ̀ fɛ̃-òlɛ.»
17 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ à piki yah kɛ tɔ̃́-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ pídɩ̃́ Simo,
ń tyí se mɛ nɔ á tyí?» Képah sɔkɔ, kè Pyɛrɩ yah kwɔ, Yesu-á sɔ̃́npílɛ à piki
yah kɛ tɔ̃́nɔ́ póllɛ nɛ, pé tyí se mɛ nɔ ǹ tyí nɩ? Képah tɛ̃̀nɛ, à mɛ yo Yesu
tyí nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-á tyi póllɛ n pnɛ. Wǎh kè pɩ̃ yɩ̃́ɩ̃́ nɛ, ǹ tyí-á mɛ nɔ pé
tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képyɛ́nɩ̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ.
18 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí, áwɔ kètɛ̃̀npɩ̀kɩ̀ gbɩ̃́nɛ sɔ̃̀, ńyãh-à á
dyɔ, ň á kɔ̃ toh á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ̃ ǹ sɔkɔ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ wâh pɔ dye, á kɩ á
gbɑ̃̀n yɔ̃ ǹnɩ̂ yɔ́ kɔ̃ à kɩ á kɔ̃ toh ǹ kɔ̃, tɛ́ kɩ sɔkɔ álɛ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh tyí náh
mɛ á tyí.»

* **21:15** 21.15 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasɩlɛ.

[19] Tɛ́ Pyɛrɩ-á nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, tɛ́ kè kɩ Liyel yĩn gbilki n pi, képah
tyí ye Yesu n yo sɛ̃̄ yɔ̀. Képah yóntɛnɔ náh, à tɔ̃ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.»
[20] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ-á ǹ yah vi, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃̃́ Yesu tyí, à
à wɛ pé náhlɛ. Ǹmɔ ye lésɔ̃ ǹ gbalɩ kɛ̃kɩ Yesu tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃̄
ǹgbɛ̃, nɛ̂ tɛ̃̄ ó se kɩ n vi n pi ǹ náh nɩ?
[21] Pyɛrɩ-á à wɛ, à Yesu piki yah ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̄, tɛ́ ǹmɔ-á dò, Tɛ̃̄ ǹgbɛ̃,
tir nɛ̂ se kɩ ǹmɔ nɔ n pi nɩ?
[22] Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ
pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyãh nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃̄ wɔ pé sɔ̃̀ tɛ̃ sɔ̃̄!
[23] Képah tɛ̃̄nɛ, kè wil wùù Yesu yɔ̃ sɛ̃̄pú tyí nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀ náh n
ku n pi. Ǹtɛ Yesu náh se mó tɔ̃ sɔ̃̀ ǹ kú-ńkɛ̃̄ tyí yo Pyɛrɩ tyí. Ȁ sɔ̃̀ nɛ ńkɛ̃̄,
páh kɩ mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyãh
nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nɩ?
[24] Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀ ye n yo tyi nɔ́pilɛ, tɛ́ sè wãrkɩ. Tɛ́ ápi pĩ nɛ gblɔ-á ǹ
tyíyónɔlɛ.
[25] Tyi náhnáh túkù mɛ Yesu pɩ ńtɔ̃. Ǹtɛ sé pól-à sɔ̃̀ mɛ n wãrkɩ núkú
núkúlɛ, ńmɔ sɔ̃nɔ sɔkɔ, sé sɛ́bɛ́ynɔ́ sàh-ǹsah náh náhkɩ n wɛ n pi kèkɔ̃yɔ̃́
sɔkɔ.

Tyípínì

Ŋ́ yṹnpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ, mé wɛkɩ yé tyí.

Tyípínì sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, Likyi sɛ́bɛ́y wã́rkínɔ́ ní-ò ye kélɛ.

Wăh nɛ̂ wãrkɩ gbennɛ, tɛ́ ǹ yĩnnɛ ké yõ pè n ye Likyi sɛ́bɛ́ynɛ, képah Yesu min pɩ dùkù tyí ólɛ n yo á tyí, gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ à mɛ sétáh yõ. Ŋ̀tɛ ǹ sɛ́bɛ́y ní-ò mɛ̀ wɔlɛ, nɛ̂-á pè n ye Tyípínì sɛ́bɛ́ynɛ, kè Yesu yĩ̂nyõ dɔ́kɔ́nsɔkɔnɔ tyílɛ n yo á tyí; ànɛ̂ képah náh, Liyel Mirki-á pɔ Yesu tɔ̃̀ sã́hpú tɔkɔ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ tyah dùkù nɛ̂nɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ nɔ́pi sɔ̃̀ tyah Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ gbɔ̃̀ yõ Nsyifunɔ wrɔ́, Yerusalɛmɩ kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo túkù sɔkɔ. Tɛ́ tɩ̃̀nkɩ̀ nɔ́pi túkù mɛ wɛ Pole gbɔ̃̀ yõ kwlo yísyɔ́ sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔ kwlolɛ, sɔ̃́-á Antyɔsyɩ kwil, ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil, ànɛ̂ Filipi kwillɛ. Képah náh, Likyi mɛ Pole Liyel tɔ̃̀ pínkɔnkɔ̃nɔ dùkù yo wah ànɛ̂ yɔ̃́tyí nónó-á à wɛ ké sɔkɔ. Pole-á tɛ̃ wɛ yɔ̃́tyí nɔ́pi yah wah dùkù nɛ̂nɛ, Likyi ké tɔ yah yo wah.

Likyi ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ tyi kèdùkù yah yo á tyí, ké 1.8:

- Liyel yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyàhnɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ (1.1 - 8.3),
- Liyel wɛy yónkɔ̃nɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil, ànɛ̂ Nsyude, ànɛ̂ Samari gbɛ̃̆nyah (8.4 - 12.25),
- ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ (13.1 - 28.31).

Wâh Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye Liyel wɛy yo dùkùlɛ n yah, ǹ n núkú fɛ̃ n pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n kɔ̃. Kénɛ Liyel wɛy yónɔ́ mɛ̀ ye Nìvìnì tirlɛ. Képah tɔ̃ Yesu dùkùlɛ álɛ n wɛ̃kɩ, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ŋ̀mɔ ye pɔ tɛ̃ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à pwáhnmɔnɔlɛ névye kɔ̃, nónó pól-á fɛ̃ syi sɛ̃ ǹ yõ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Amina!

Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

1 Ŋ̀ dĩ́ Tewofil, máh lésõ sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ tɛkɩ mɔ á tyí, képah sɔkɔ ye mé
wãrkɩ Yesu tyípínì ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ. Mé sè wãrkɩ à tɔkɔ ǹ tɔ̃̀
tyàhnɔ́ tyí,*

2 pópó à pɔ nɔ sõ nɛ̂-á Liyel à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ. Tɛ́ Yesu-á pópó n yɔ̃ n
dɔkɔ n sɔkɔ, à tɛ̃̀n kwãh sah ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, pépi
nónó-á lésõ à yah wilki sah.

3 Yesu-á yèvyãhrɩ pɩ à ku, képah náh tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi tyí ye à ǹ gblɔ̃̆y
wɛ̃kɩ duke duke náhnáhlɛ nɛ, páh mɛ vilɛ. Sèpɩ̃̀n tikininí sɔkɔ ye sɔ̃̀ à ǹ
gblɔ̃̆ynɛ pélɛ n wɛ̃kɩ, tɛ́ pélɛ n kwɔ Liyel tɔ̃̆rí tyí yõ.

4-5 Képah sɔkɔ, sɔ̃́ yɔ́lɛ pè mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Yesu gbáhdyâh yɔ́ di pé
tyí nɛ: «Yé káh n gbɛ n mɔ Yerusalɛmɩ kwillɛ. Ŋgbòlɛ, Nsyɔ̃ lésõ névye

* **1:1** 1.1 - Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fĩ́ nɛ̂-á pè n ye Likyilɛ, képah tyí ye Likyi n yo Tewofil tyí nɛ pé sɛ́bɛ́y gben-á.

wel wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ núkúnúkú, kàh pópó n nɔ sèpȉn yísyɔ́ tyí, Liyel kɩ yé tɔ̃ sah ǹ Mirkilɛ kɩ yé pɩ yályál. Képah ye, yé káh gbɛ mɔ Yerusalɛmɩnɛ. Yé Liyel Mirki syɩkɩ n tɛ̃ nɛ́npɔ́, képah nɛ̂-á Sú Liyel vyãh kɔ̃nɔ́lɛ, nɛ̂ tyí-á mé yo sah yé tyí.»

Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔnɔlɛ yȋnyõ

6 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye-á sɔ̏ mɛ tùkènmɔnɔlɛ ǹ tnɔ̂, pè píkínyahnɔ yɔ́ pɩ
ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, núkúnúkú se à kɩ tɔ̃rí tɔ̃ dahbɩ Yisrayel gbɛ̃nyah tãn
gbɔ̏ sɔkɔ nɩ?
7 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi tyí náh ké lésõ ànɛ̂ ké gbȋ́ pȋ́nɔ́lɛ. Sú Liyel nɛ̂
ó-á tɔ̃rí nɛ́tɛ̃nɛ, ǹmɔ ye wilki sah légbȋ́nɛ.
8 Ǹtɛ yé kɩ pɔ tɛ̃nwɛnɔ yɔ́ wɛ, Liyel Mirki-à pɔ tiki yé yõ gbȋ́ nɛ̂nɛ. Képah
sɔkɔ, yé kɩ pɩ ńmɔ tyí yónwàhpu kègblɔlɛ à tɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil, ànɛ̂
Nsyude gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, à tahlɩ Samari gbɛ̃nyah tyí, fɔ́ɔ́ à kɩ kyɩ syɩ
kèkõyɔ̃́ pól yȉn tyí.»
9 Yesu-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo tɛ, à núkú yõ dɔkɔ n sɔkɔ yȋnyõ pé pól yȋ́ yah.
Tɛ́ ńyȋ́rkȉ yɔ́ pɔ à fɔkɔ tũ, pè náh tɔ̃ à wɛ.
10 Tɛ́ pǎh mɛ kénɛ yȋnyõ yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí sɛ̃, pè núkú díbí népȋ nímí
yísyɔ́ wɛ pé tnɔ̂ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ,
11 pè mɛ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Kalile gbɛ̃nyah tãn, kwâh nɛ̂ mɛ, tɛ́ yé yȉn
tɛ̃ ásɔ̂, à yȋnyõlɛ n yah sɛ̃? Sɔ̃-á yé wɛ Yesu mɛ̀nɛ, à yõ dɔkɔ sɔkɔ yȋnyõ yɔ̀,
sɛ̃ntɛ̃ ó ye à kɩ tɔ̃ ǹ syɩ n pɔ n pi.»

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye syínpɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

12 Képah náh, Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye yal Wolivi yèh yɔ̃lɩ yõ, à pé syɩ n pi
Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Kénɛ yɔ̃lɩ náh sɔ̏ mɛ fíí kah Yerusalɛmɩnɛ, kè mɛ lɛ́rí
tóní kénkɔ̃ kɔ́-ńsahlɛ.
13 Pǎh pɔ de, pè dɔkɔ yuku yȋnyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pǎh ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n tuke
n mɔ ńyãh sɔkɔ. Pyɛrɩ sɔ̏ mɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Nsyakɩlɛ, ànɛ̂ Andrelɛ, à
tahlɩ Filipi tyí, ànɛ̂ Tomalɛ, ànɛ̂ Barteleminɛ, ànɛ̂ Matyelɛ, ànɛ̂ Alfe pídɩ̃́
Nsyakɩlɛ, ànɛ̂ Simolɛ nɛ̂-á sɔ̏ pè n ye sú fɔ̃́ vyãh syí-òlɛ, ànɛ̂ Nsyakɩ pídɩ̃́
Nsyudelɛ.
14 Pé pól sɔ̏ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à n tuke n mɔ wɛ̃ tyí gbȋ́mɛgbȋ́, à nírílɛ
n pɩ. Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ, à tahlɩ Yesu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Yesu yṹnpyélɛ.†

Matyasɩ sàhnɔ́lɛ Nsyudasɩ swɔ

15 Kénɛ sèpȉn sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, Yesu yõ sɛ̃pú sɔ̏ mɛ tuke mɔ népȋ tikinúkò
(120) kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ Pyɛrɩ mɛ yuku yȉn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ,
16 pé yṹnpyé, Liyel wɛy sɔkɔ Liyel Mirki-á lésõ Davidi kɔ̃, à nɛ̂ yo sah
Nsyudasɩ tyí sɔkɔ, kǎh sɔ̏ yĩnɛ kè pɩ ó pɩ. Kénɛ Nsyudasɩ-á lésõ Yesulɛ ǹ
tɛ̃pú wɛ̃kɩ.
17 Tɛ́ pépi tȉnkȉ sɔkɔ nɛy yɔ́-á mó tɔ̃ sɔ̏ ǹnɛ, tɔ̏lɛ dáhbínɔ́lɛ ǹ gbɔ̏ pépi tyí
kɔ̃lɛ.

---

† **1:14** 1.14 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sõnɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkȉ núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sõnɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkȉ núkú gbãm náh à n ye.

18 Ǹtɛ wǎh pɔ́ nɛ̂ wɛ ǹ tyítúkù pínɔ́ yõrelɛ, képah-á dwe swãhlɛ. Tɛ́ à
mɛ pɔ syıkı ǹ fɔkɔ sɔ, ǹ dyɔ pól wil karkı.
19 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmı tãn pól mɛ kè noh, pè kõ pè kénɛ swãhlɛ n ye
pé wɛy sɔkɔ Akeldamalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á tő swãhlɛ.
20 Képah tyí-á sȍ wẫrkínsàhnɔ́lɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Ǹ kéte kı pı kéntíkíǹ̀nɛ,
ànɛ̂ nɛy náh tõ n tɛ̃ n pi ké sɔkɔ.»‡
Tɛ́ tõ yo ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Ǹnî kı ǹ pı pı tȍ tɔkɔ n pı.»§
21 Képah-á, névye nónó-á sȍ mɛ pélɛ Yesu mɛ gbĩ́ dùkùlɛ,
22 à tɔkɔ Nsyɔ̃-á à wel wilki ni sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, fɔ́ɔ́ à kyı syı ǹ yõ n dɔkɔ n
sɔkɔ sõ tyí yĩ̂nyõ. Pépi sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á yĩnɛ à tahlı pé tyí, pé ǹ tyílɛ n
yo n wah nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ.
23 Wǎh yo sɛ̃́, pè mɛ nɛ́pĩ̂ nímí wɛ̃kı. Núkú yĩn ye Nsyosɛfulɛ, nɛ̂-á pè n
ye Barsabasılɛ, tɛ́ tõ ǹnɛ n ye Nsyusitusilɛ. Ní-ò yĩn mɛ Matyasılɛ.
24 Képah sɔkɔ, pè mɛ Liyel ni nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, ǹmɔ nɛ̂-á no pól
fɔ́kɔ́sõnɔlɛ n pnɛ, wǎh nɛ̂ yah wilki nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi sɔkɔ, à tɛ̃nɛ pé wɛ̃kı.
25 Tɛ̃ wɔ-á kı Nsyudası swɔ tɔkɔ Yesu tɛ̃ntȍ névye tȍ mὲ sɔkɔ, wǎh nɛ̂
milki tɛ́ yuku fĩ́ yɔ́, ńyãh-á yĩnɛ ǹnɛ.*
26 Képah tɛ̃nɛ, pè sẫhntɔkɔnɔ pı, kénɛ sẫhntɔkɔnɔ mɛ pɔ yĩnɛ Matyasılɛ.
Ǹmɔ núkú kwrɔ mɔ Yesu tɛ̃ntȍ névye nɛ́pĩ̂ gbɔ̃núkú sɔkɔ.

2

Liyel Mirki pɔ́nɔ́lɛ

1 Syáh sõ-á pɔ nɔ, nɛ̂-á pè n ye Pãntekɔtı syáhlɛ, Yesu yõ sɛ̃pú pól sȍ mɛ
tùkènmɔnɔlɛ fĩ́ núkú sɔkɔ.
2 Dǒ, yĩ́npɔ̃ yɔ́ núkú n wil líyel sɔkɔ á kı nɛ yẫhpékè yɔ́ sɔ̃ kõ, à pé
mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ pól yuku.
3 Tɛ́ kwâh yɔ́ núkú wil mɔ á kı nɛ nyàh lépɔ̃ sɔ̃, tɛ́ kõlı tɛ̃ tɛ̃ kõ pé nɛ́núkù
núkú pól yõ.
4 Liyel Mirki mɛ pé pól tɔkɔ. Pè tyah wɛ́nsnɔ́lɛ n wɛkı Liyel Mirki-á nónó
dahbı pé vyɛ̃y.
5 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Nsyifunɔ nónó-á pé Liyel wɛ̃kì tɛ̃́nɔ́ plɛ, pè sȍ mɛ wil kèkõyɔ̃́
kwlo kwlo pól sɔkɔ, à pɔ twah Yerusalɛmı kwil.
6 Yĩ́npɔ̃ mὲ-á wil sɛ̃́, pé pól tuke mɔ tɔ́wûlɛ. Tɛ́ pé pól yáh-ńsah sȍ mɛ
tyɛ, pé nɛ́núkù núkú pól-á sɔ̃́npílɛ pé kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnı Yesu yõ
sɛ̃pú tyí.
7 Kǎh pı sɛ̃́, pé gbȁn du, pé lékẫm fɛ̃kı, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Nónó
pól-á n wɛkı yɔ̀, pé póllɛ Kalile gbɛ̃nyah tãn náh di?
8 Ǹtɛ kè pı sɔ̃ tɛ́ ápi nɛ́núkù núkú pól á kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnı pé
tyí,

‡ **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.26. § **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 109.8. * **1:25** 1.25 - Fĩ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ̂ yɔ̀, yèvyãhrı tɛ̃-ǹsah ye nɛ́npɔ́lɛ, nɛ̂-á pı nyàh mɛ́-ńsahlɛ. Nsyudası ye ku sɔkɔ nɛ́npɔ́.

9 ápi nónó-á n wil gbɛ̃nyah nɔ́pi sɔkɔ, nónó-á pɩ: Partɛselɛ, ànɛ̂ Medilɛ,
ànɛ̂ Yelamnɛ, ànɛ̂ Mesopotami tɔlɛ, ànɛ̂ Nsyudelɛ, ànɛ̂ Kapadɔsɩlɛ, ànɛ̂
Põtelɛ, ànɛ̂ Asilɛ,
10 ànɛ̂ Frisyilɛ, ànɛ̂ Pãnfililɛ, ànɛ̂ Yesyiptilɛ, à tahlɩ Sirɛnɩ kwil tãn tyí,
Libi sɔkɔ, ànɛ̂ Wrome kwil tãn nónó-á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ásɔ̃̂,
11 ànɛ̂ Krɛtɩ tãnnɛ, ànɛ̂ Arabuninɛ. Ápi túkù sɔ̃̀ dubi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́
wɛ̃kì sɔkɔ, tɛ́ túkù mó vi mɔ de álɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ á pól mɛ Liyel tyí-ǹgbnɔ
pínɔ́ tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ pé tyí á kwlo wɛlɔ sɔkɔ.»
12 Képah sɔ̃̀ mɛ pé pól yáh-ńsah tyɛ, tɛ́ gbɛ̃̀ndùnì tɛ̃ tyí, pè mɛ tyah n yo
wɛ̃ tyí nɛ, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ?
13 Tɛ́ pé túkù mó sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n ko nɛ, ďìvɛ̃ pènɛ̀kì-á tɛ̃
pélɛ.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

14 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yuku yĩn pé no tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pî̃ gbɔ̃núkú tɛ́lɔ́ nɩyɔ̃́,
tɛ́ tyah n yo yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɔ́wû tyí nɛ: «Ápi Nsyifunɔ póllɛ ànɛ̂ nónó pól-
á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil, yé yé ní kwɔ noh pallɛ ń tyí, yè mó ń wɛy
syíkí-ńsah pĩ.
15 Mé pĩ nɛ yáh mɛ n sõ nɛ, sètɛ̃nì sɔkɔ-á no nɔ́pilɛ, tɛ́ sɛ̃ náh dɛ́! Pɔ̃y tõ
gbĩ́ ó sɔkɔ náh álɛ yɔ̀ di?*
16 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyowɛlɩ-á nɛ̂ yo sah, képah ye pɩ yɔ̀.†
17 À lésõ nɛ, Liyel-á nɛ ńkɛ̃́:
‹Kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ no pól yõ.
Yé ďĩ́npì ànɛ̂ yé syɔ́npì kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
Mé kɩ wɛ̃́kínɔ́lɛ yé kètɛ̃npìlɛ n wɛ̃kɩ,
tɛ́ yé yèwàhnì kɩ dlɛ́ynɛ n dɔ.
18 Gbɩ yõ, kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ń tɔ̃̀npɩbɩ díbí ànɛ̂ syɔ́ yõ.
Tɛ́ pè kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
19 Mé kɩ gbìl tyi pɩ yĩ̂nyõ,
tɛ́ kɩ gbìl tyi pɩ sétáh yõ,
nɛ̂-á kɩ pɩ tɔ̃́, ànɛ̂ nyàh, ànɛ̂ gbìsyikilɛ,
20 gbĩ kɩ vi mɔ pɩ fɛ̃́ntũ̂nɛ, tɛ́ ńwɔ̃ kɩ syãh tɔ̃́ sɔ̃,
tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tukey tùkènɔ́ yòh ǹgbɛ̃ kɩ pyě pɔ, kénɛ tɔ̃́rí yòh ǹgbɛ̃nɛ.
21 Képah sɔkɔ, nónó pól-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, pépi wɔ kɩ pwah.›»
22 Pyɛrɩ-á Nsyowɛlɩ wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à tõ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Yisrayel
tãn, yé noh ń tyí, máh kɩ nɛ̂ yo n pi: Nasarɛtɩ Yesulɛ, ǹmɔ ye pɩ névi yɔ́lɛ,
nɛ̂-á Liyel syɔ̃ ǹ tyí, à ǹ gblɔ̃̌y tɔ̃́rílɛ yé wɛ̃kɩ ǹ gbìl ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀ndùnì tyi pínɔ́
sɔkɔ yé wrɔ́. Yépi ńtɛ̃ ye kè pĩ ó!
23 Liyel-á ǹ tyi yah tɔkɔ sah sɔ̃, sè pɩ sɛ̃. À kénɛ ďĩ́ gbàh dɛ mɔ yé kõ, yé
mɛ ǹnɛ Liyel dêl pípú kõ pè à syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ.

* **2:15** 2.15 - Yáh wɛ Pyɛrɩ pɔ̃y tõ gbĩ́ tyílɛ n yo, Nsyifunɔ náh sɔ̃̀ tõlɛ n wɔ, pɔ̃y tõ gbĩ́ nírí sɔ́kɔ́-ńkɛ̃
sɔkɔ. † **2:16** 2.17-21 - Yah n tɛ Nsyowɛlɩ 2.28-30.

24 Ǹtɛ kũ náh sɔ̃̀ fɛ̃ à tɛ̃ n sah n pi. Képah ye, Liyel mɛ tɔ̃ ǹ lékó yilki mɔ,
à à wilki kũ yèvyãhrɩ sɔkɔ.
25 Ǹmɔ tyí ye lésõ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi yo nɛ ńkɛ̃:‡
‹Péwɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel náh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ n kwlɔ.
Képah-á, à mɛ pélɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ pé yohnɩ mɔ yĩnnɛ.
26 Páh tɔ̃ mɛ nìvìnì sɔkɔ, ànɛ̂ nìvìnì wɛlɔ ó-á pè n nɛ n wɛkɩ.
Pé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, pâh pɔ ku, pé min-á kɩ mɛ tɛ̃ yèvɩnɩ sɔkɔ.
27 À náh pé lékó sah kũ kɔ̃ n pi,
ànɛ̂ à náh n yɛ pé lékó kɔ̃ kè n pyãh n pi,
péwɔ nɛ̂-á ǹ tɔ̃̀npɩ pèpɛynɛ.
28 Wǎh min wầllɛ pé wɛ̃kɩ. Tɛ́ kɩ pé kɔ̃,
pé kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ kṹmm ǹ yah.›»
29 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Á no, yé yɛ mè á náh nɛy
Davidi tyi yo n wah yé syah. À lésõ ku pè yĩ. Tɛ́ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, ǹ diki ńtɛ̃
mɛ ápi kwil.
30 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ǹ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́
mɛ̀ yõ, Liyel-á ǹ wo nɛ̂ sɔkɔ nɛ, ǹ pétóbé sɔkɔ yɔ́-á kɩ pɔ pɩ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ ǹ swɔ.
31 Tɛ̃ wɔ ye pɔ pɩ Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ wǎh nɛ
n yilki n mɔ n pi ǹ kúntɛnɔ náh, képah ye Davidi kwãh tɛ̃ wɛ, à kɔ̃ à nɛ
ńkɛ̃: ‹À náh n wũ n pi lékókwíl, ànɛ̂ ǹ lékó náh n pyãh n pi.›
32 Núkúnúkú Yesu mɛ̀nɛ, á pól ye kè wɛ yɩ̃́nɛ nɛ wǎh ku, tɛ́ Liyel mɛ ǹ
lékó yilki mɔ.
33 À yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̃̂nyõ, mɛ kyɩ tɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. Tɛ́ Sú Liyel-á ǹ vyãh
kɔ̃ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à mɛ kélɛ Yesu kɔ̃ à tiki mɔ á yõ. Képah ye á n yah,
tɛ́ n nohnɩ yɔ̀.
34 Ǹtɛ Davidi náh dɔkɔ yuku yɩ̃̂nyõ, tɛ́ wǎh kè yo nɛ ńkɛ̃:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kè yo ńmɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyí nɛ,
pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
35 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á mé kɩ á sépɛ́bí pɩ á gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.›»§
36 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tɔ̃ pè syah nɛ: «Yisrayel tãn pól yĩnɛ yè kè
pĩ gbɩ yõ nɛ, Yesu nɛ̂-á yépi tɛ̃ syɩ dahnɩ yõ, ǹmɔ-á Liyel pɩ TƐ̃̀ ǸGBƐNƐ tɛ́
tɔ̃ à pɩ Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.»

Népɩ̃̂ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) dòhnìnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú yõ

37 Pyɛrɩ-á wɛy mɛ̀ yo pɔ tyɛ sɛ̃, kè névye nɩ kah tɛ̃, pè mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu
tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛ́lɔ́ piki yah nɛ, pé no, sɔ̃ se pé yĩnɛ pé pɩ nɩ?
38 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yé nnɔ vi mɔ, yé nénúkù núkú
pól mó wèlnwìlkìnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn yõ, yé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ
yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, Liyel Mirki kɩ yé kɔ̃.
39 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ ǹ Mirki tyí sɔkɔ nónó yĩnnɛ, yépi ye, ànɛ̂ yé wɛ̃npìlɛ,
à tahlɩ nónó pól-á mɛ kwlo fífí sɔkɔ, ànɛ̂ nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ n ye
n pi.»

‡ **2:25** 2.25-28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.8-10. § **2:35** 2.34-35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

40 Té Pyɛrɩ tõ sɔ̀ mɛ wɛlɔ náhnáhlɛ n gbah n yo pé tyí, à sɔ̃́rélɛ n mɔ pé
sɔkɔ. À sɔ̀ mɛ n yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel pwáhnmɔnɔ fɛ̃ syi, yè mó wil kwɛy
gbĩ névye nɛ́pêl wrɔ́.»
41 Képah sɔkɔ, nónó-á Pyɛrɩ wɛlɔ fɛ̃ syi, pè wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ. Ké
lésõlɛ, nɛ́pȋ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) kénkɔ̃ dohnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú yõ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́gbro tɛ̃̀nɔ́lɛ wɛ̃ tyí

42 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̀ névye-á kwɔ́nɔ́lɛ nónónɛ n kɔ̃, pé pól sɔ̀ mɛ pé
gblɔ̌y kɔ̃, mɛ n nohnɩ pé tyí, tɛ́ mɛ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à pɩ pélɛ núkúlɛ. Pè
sɔ̀ mɛ yõkelɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ níŕílɛ n pɩ pélɛ.
43 Liyel sɔ̀ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̀ névye tyí, à gbȉl tyi náhnáhlɛ n pɩ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, kè tíkílɛ no pól tɛ̃.
44 Nónó pól-á sɔ̀ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, pè sɔ̀ mɛ kwrɔ mɔ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́
mɛ pé gbɛ̏n yȋ póllɛ n sah wɛ̃ yõ.
45 Pè sɔ̀ mɛ pé swɛ̃y ànɛ̂ pé gbɛ̏n yȋlɛ n yãm. Tɛ́ mɛ sé yɛ̏mnɔ́ pɔ́nɔ́lɛ n
dibi wɛ̃ wrɔ́, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól fyɛ̏hnɔ́nɔlɛ.
46 Tɛ́ pè sɔ̀ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à wɛ̃nɛ n tuke n mɔ sõmɛsɔ̃́ Liyel ní-
ńsah gbô sɔkɔ. Pè sɔ̀ pé fɔkɔ dal wɛ̃nɛ, à yõkenɔlɛ n yõ wɛ̃ yõ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ,
pé gbéngbèn sɔkɔ.
47 Pè sɔ̀ mɛ Liyellɛ n gbilki, tɛ́ no pól mɛ pélɛ n sõ. Tɛ́ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ sɔ̀ mɛ
névyelɛ n pwah n mɔ n dohnɩ pé yõ sõmɛsɔ̃́.

3

Gbáhkɩ̀ núkú dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ sɔ̀ mɛ n yuku gbèkãm gbɩ̃́ Liyel
ní-ńsah, Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
2 Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̀ mɛ gbáhkɩ̀ núkúlɛ ǹ dubi gbɩ̃́ dùkùlɛ. Sõmɛsɔ̃́, pè sɔ̀ ńkɛ̃́nɛ à
twah n pɔ n sah Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah yah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah
Kètǎrlɛ, à kɔ̃ ǎ pɔ́lɛ n ni n syi ké sɔkɔ dépú tyí.
3 Wǎh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ wɛ pè n tyah dénɔ́lɛ ké sɔkɔ, à pɔ́ ni pé tyí.
4 Képah sɔkɔ, pè à gbah yah, tɛ́ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pé yah yɩ̃́ɩ̃.
5 Wǎh yo sɛ̃́, dɩ̃́ sɔ̀ wɛ nɛ, páh kɩ kwâh yɔ́ wɛ n syi n pi pé tyí, tɛ́ tyah
pélɛ n gbah n yah.
6 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pɔ́ ànɛ̂ sɛ̃́n náh mɛ pé tyí, ǹtɛ kwâh
nɛ̂-á mɛ pé tyí, páh kɩ kélɛ à kɔ̃. Tɛ́ nɛ: «Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn yõ, yuku
nɛ n kɔ!»
7 Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̏yɔ̀ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Nɛ́npɔ́ swɔ, sèkùkù dɩ̃́ gbyɛ̂h ànɛ̂
ǹ létɔ̃́hnɩ̀ sũ.
8 À núkú yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂h yõ, à tyah n kɔ, tɛ́ de pélɛ Liyel ní-ńsah gbô
sɔkɔ, mɛ n kɔ, tɛ́ n yɔkɔ n syɩkɩ, à Liyellɛ n gbilki.
9 No pól à wɛ à mɛ n kɔ, mɛ Liyellɛ n gbilki.
10 Pè mɛ à yah pĩ nɛ, ǹmɔ-á ńkɛ̃́nɛ n tɛ̃ ǹ nɛ n ni n syi Liyel ní-ńsah gbô
dé-ńsah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah Kètǎrlɛ. Tɛ́ tir nɛ̂-á pɩ ǹ tyí, képah sɔ̀
mɛ kah pɩ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́ ànɛ̂ gbɛ̃̌ndùnȉnɛ no pól tyí.

Pyɛrı Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

11 Képah sɔkɔ, sèkùkù dı̃́ náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ syı Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh. Tɛ́
gbɛ̃̌ndùnì kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, névye to pɔ pè mɔ gbı̃ Liyel ní-ńsah gbô párn
yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ.
12 Pyɛrı-á képah wɛ sɛ̃́, à yo tɔ́wû tyí nɛ: «Yisrayel tãn, kwâh nɛ̂ pı, tɛ́
tir mɛ̀ pínɔ́ yé gbɛ̃̀n du wɛ́? Kwâh nɛ̂ pı tɛ́ yé álɛ n gbah n yah sɛ̃́? Yé káh
wɛ nɛ ápi yɛ̃́ngbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ, képah náh pı, á Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃́nɔ́ pèpɛy-á pı dı̃́
mɛ̀nɛ à kɔ̃ à kɔ dɛ́?
13 Á náh tãn nónó-á pı Abrahmı, ànɛ̂ Yisakı, ànɛ̂ Nsyakɔbı, ànɛ̂ pé no
tɛ́lɔ́lɛ, pépi Liyel ye gbílkínɔ́ sah ǹ tɔ̃̀npı Yesu yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á yé dahbı yɔ̃̀tãm
gbɔ̃̀, tɛ́ à yahle gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃-ò dı̃́ Pilati yı̃́ yah. Tɛ́ Pilati mó tɔ̃ sɔ̃̀ kè yah
tɔkɔ nɛ, pé à fin mɔ.
14 Ǹtɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ négbílɛ Liyel yah, yé ǹmɔ yahle,
tɛ́ pyě nɛ́kókè mɔ́-ò wɔ fínmɔnɔ yah kɔ̃.
15 Tɛ́ min nɛ́tɛ̃̂ Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ, yépi ńtɛ̃ ye kè wɛ yı̃́nɛ, Liyel mɛ ǹ
lékó yilki mɔ.
16 Dı̃́ nɛ̂-á yé n yah yɔ̀, yé ǹnɛ n pnɛ. Yesu yı̃n yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye ǹ
gbyɛ̂̃h mɛ sũ. Yé pól yı̃́ yah ye Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ dı̃́ mɛ̀ dɛ mɔ pnɛ́pnɛ́ yɔ̀ dɛ́!
17 Ǹtɛ núkúnúkú, á no, mé pı̃ nɛ ǹpı̃̀-ǹkɛ̃́ sɔkɔ-á yépi ànɛ̂ yé yɔ̃̀tãm ko
mɔ Yesulɛ.
18 Tɛ́ Liyel-á lésɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól kɔ̃, pè nɛ̂ yo sah di mónɔ́lɛ nɛ,
Krista-á kı yèvyãhrı pı, képah ye à pı yɔ̀.
19 Kǎh pı sɛ̃́, yé yé nnɔ vi mɔ, yè mó Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃́, à kɔ̃ à yé tyípêl yɔ̃ mɔ
yé kɔ̃.
20 Képah sɔkɔ, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Liyel kı yèvını gbı̃́nɛ yé kɔ̃, tɛ́ kı Yesu Krista tɛkı
mɔ yé kɔ̃, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yah wilki sah yépi yı̃nnɛ.
21 Ǹtɛ núkúnúkú, à yı̃nɛ à tɛ̃ yı̃̂nyɔ̃, fɔ́ɔ́ kè kyı syı tyi pól tɔ̃́nsàhnɔ́ tyí, sépi
nónó-á Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ pè sè yo sah ǹgbò dùkùlɛ, pépi nónó-á
mɛ ǹ tyí yɔ̃.
22 Moyisi kè yo sah ǹgbòlɛ nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Liyel kı yé sɔkɔ nɛy yɔ́
wilki mɔ yé kɔ̃ n pi, à kı pɔ pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé nɛ n
nohnı ǹ tyí ǹ wɛlɔ pól sɔkɔ.
23 Tɛ́ nɛ̂-à yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yɔ̃, tɛ̃ tyí kı yıkı, à kı ku to Liyel wɛ̃́npı̀
wrɔ́.›*
24 Ǹtɛ gbı̃ nɛ̂-á yé n wnɛ yɔ̀,† képah tyí ye Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Samuyɛlı
yo sah ǹ mɛ gbı̃́ dùkùlɛ, à tahlı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tɛ́lɔ́ tyí, nónó pól-á pɔ
ǹmɔ tyí náh.
25 Yé yah, Liyel-á tyi nónó pól yo ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyí, yépi yı̃n ye à yo
sélɛ, à tahlı wǎh lésɔ̃ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂ pı yé náh tãn tyí, nɛ̂-á à yo
Abrahmı tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Áwɔ pétóbé gbɔ̃̀ yɔ̃, kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól kı ń pèpɔrı
wɛ.›‡ Kénɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á à pı yé náh tãnnɛ yɔ̀, yépi tɔ vyãh
mɛ ké sɔkɔ dò!

* **3:23** 3.22-23 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. † **3:24** 3.24 - Gbı̃ nɛ̂ wnɛ́nɔ́ tyí-á n yo yɔ̀, Yesu mɛ gbı̃́ tyí ye kè n yo. ‡ **3:25** 3.25 - Yah n tɛ Yenɛsı 22.18.

[26] Yépi ǹgbò tyí ye Liyel tɛkɩ mɔ ǹ tɔ̃̀npɩ Yesulɛ pèpɔrɩ pɩ yĩnnɛ yé tyí
nɛ, à yé pól nɛ́núkù núkú yohnɩ n mɔ yé kɔ̃ yé tyítúkúnì pínɔ́ yal n mɔ.»

4

Yɔ̃̀tãm-á Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tuke sɔ̃́

[1] Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí sɛ̃́, nósyɔ́ pɔ
wil mɔ pé yɔ̃. Sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yísyɔ́ ye sɔ̃̀, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú
yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, à tahlɩ Sadusɛ̃ névye yísyɔ́ tyí.
[2] Tɛ́ kénɛ no fɔkɔ sɔ̃̀ mɛ kah vyãh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pǎh sɔ̃́npílɛ névyelɛ
n kwɔ nɛ, Yesu-á ku tɛ́ yilki mɔ, ànɛ̂ lékyî tɔ-á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi.
[3] Képah sɔkɔ, pè pè tɛ̃. Tɛ́ lékɑ̃̂h-á sɔ̃̀ mɛ mɔ n tɛ sɛ̃́, képah ye pè pè dah
mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pópó à pɔ syɩ dĩ̌ndal tyí.
[4] Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃́ntɔ̃̀ névye kwɔ́nɔ́ noh, pé náhnáh Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃. Kǎh
pɩ sɛ̃́, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú nɔ nɛ́pî̃ kèyɔ̃ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ.
[5] Képah sɔkɔ, ké dĩ̌ndallɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ kwil yèwàhnì, ànɛ̂ Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú wɛ̃ tuke Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
[6] Sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ An sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ ǹ gbô tãn póllɛ. Pépi túkù
ye sɔ̃̀ pɩ Kayifilɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ.
[7] Képah tɛ̃̀nɛ, pè Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́, à pɔ pè piki yah nɛ,
tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃ se, képah náh pɩ, nɛ̂ yĩ̌n yɔ̃ se pè pɩ dɛ́nmɔnɔ mɛ̀nɛ nɩ?
[8] Képah sɔkɔ, Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, Pyɛrɩ pè syah nɛ:
[9] «Kwil yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnì, áyáh pèpɔrɩ pɩ sèkùkù dĩ́ yɔ́ tyí, képah yɔ̃
sɔkɔ náh yé n piki n yah álɛ kwɛynɛ nɛ, sɔ̃́ se á pɩ, tɛ́ à dɛ mɔ di?
[10] Yépi pól ànɛ̂ Yisrayel tãn pól yĩ̌nɛ yè kè pĩ nɛ, Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩ̌n
yɔ̃-á dĩ́ mɛ̀nɛ yĩ́nntɛ̃̀nɔ́lɛ yé yah sɔkɔ lènɔlɛ yɔ̀. Yépi ye syɩ Yesulɛ dahnɩ
yɔ̃, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.
[11] Ǹmɔ Yesu tyí ye yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á yahle
dáhkì nɛ̂ mɔ́nkɔ̃̀nɔ́lɛ, képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ dáhgbílɛ.›»*
[12] Képah náh, Pyɛrɩ tɔ̃ nɛ: «Yesu ó yĩ̌n kɩ fɛ̃ névye pwah mɔ. Nɛ́ ǹmɔ ó
yĩ̌n náh, yĩ̌n yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névye min pwah
mɔ.»
[13] Tukey tùkèpu sɔ̃̀ pĩ nɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh Nsyifunɔ kǎrn ǹgbɛ̃ pɩ, ànɛ̂
pè náh mɛ n mɔ n kɔ̃ nɛ́npɔ́ tĩ̀nnɛ. Tɛ́ pǎh n wɛkɩ nìsãh ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ sɛ̃́,
képah mɛ pé gbɑ̃̀n du. Ǹtɛ pè mó tɔ̃ sɔ̃̀ pĩ nɛ, pépi-á lésɔ̃ Yesu kɔ́mûnɛ.
[14] Tɛ́ pé yĩ́-á mó tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ dĩ́ mɛ̀ yɔ̃ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ
pé tyí.
[15] Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Pyɛrɩpi kɔ̃ pè wil tukey tùkèpu tĩ̀nkì wrɔ́, tɛ́ pépi mɛ wɛ̃
wɛ pé yahlɛ
[16] tɛ́ nɛ, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ no nɔ́pilɛ nɩ? Ǹkɛ̃́, kɔ̃lɩ kɔ̃lɩ tɛ̃ náh se mó tɔ̃ kélɛ
tɛ́. Yerusalɛmɩ tãn pól-á pĩ nɛ, Pyɛrɩpi-á pɩ gbĩ̌l mɛ̀nɛ.
[17] Kàh pɩ sɛ̃́, pé ye kè yahle pé tyí dírí sɔkɔ nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu yĩ̌nnɛ n
yo ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Képah-à pɩ, yĩ mɛ̀ náh n tɔ̃ n mɔ n yuku n pi yahlɛ.

---

* **4:11** 4.11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22.

18 Képah tɛ̃nɛ, pè tɔ̃ pè ye, tɛ́ kè yahle pé tyí gbógbó nɛ, pé káh tɔ̃ Yesu
yĩn noh n yah pé vyɛ̃y yah, ànɛ̂ pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɩ ǹ yĩn yõ.
19 Ǹtɛ Pyɛrɩpi pè syah nɛ: «Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kɛ̀: Kè se mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ
Liyel tyí, áyâh ǹmɔ tyí yɛ, tɛ́ yépi yóré fɛ̃ syi?
20 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, áyáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, á náh fɛ̃ n yɛ n pi sé yɑ̃́hnɔ́lɛ.»
21 Képah tɛ̃nɛ, tukey tùkèpu tɔ̃ dírí gbah wɔ pé tyí, tɛ́ pè fĩn mɔ. Pè náh
sɔ̃̀ mɛ vɩ̀-ǹsah wɛ pé wɛ fõh fõh tɛ̃nɛ, no pól-á sɔ̃npílɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki
Pyɛrɩpi tyípíkɩ̀ mɛ̀ yĩnnɛ.
22 Tɛ́ dɩ̃́ nɛ̂ dɛ́nmɔnɔ-á sɔ̃̀ pɩ gbɩ̃̀llɛ, à kah ye tikininínɛ.

Yesu yõ sɛ̃pú nîrîlɛ

23 Pǎh fyɔ̀ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ fĩn mɔ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnɩ̀-
á nɛ̂ yo pé tyí, pè kyɩ sè pól yãh pé kɔ́mû tyí.
24 Pé wɛlɔ nóhntɛnɔ náh, pé pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃:
«Tɛ̃ ǹgbɛ̃, áwɔ ye mɔ yɩ̃̂nyõlɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ
yíyɩ̃̀n pól tyí.
25 Ápi náh nɛy Davidi nɛ̂-á á tɔ̃̀npɩlɛ, áwɔ ye à kɔ̃ à kè yo á Mirki gbɔ̃̀ yõ
nɛ ńkɛ̃:
‹Kwâh nɛ̂ yúkúnyahlenɔ mɛ kwlo kwlo tyí?
Kwâh nɛ̂ tyíkwɛ̂ sõnɔ mɛ névye sɔkɔ!
26 Kèkõyɔ̃́ yɔ̃̀tãm wɛ̃ tyí mɔ,
tɛ́ yah tãm tɔ tuke mɔ, à pɩ núkúlɛ,
pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n fwo ànɛ̂ ǹ nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.›†
27 Gbɩ yõ, kwil mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ ànɛ̂ gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Põse
Pilati ye wɛ̃ tyí mɔ, à tahlɩ Yisrayel tãn ànɛ̂ kwlo kwlo tɛ́lɔ́ tyí, pè á tɔ̃̀npɩ
Yesulɛ n fwo, ǹmɔ nɛ̂-á á nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
28 Yah, wáh lésõ á tɛ̃́nwɛnɔ sɔkɔ tyi nónó yah tɔkɔ sah á dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ,
sépi ye pè pɩ.
29 Ǹtɛ núkúnúkú, yah pè ápilɛ n kyĩ n kɔ̃ kɛ̀! Nɩ̀sãh ǹgbɛ̃nɛ á kɔ̃, à á
wɛynɛ n yah n yo, ápi nónó-á á tɔ̃̀npɩbɩlɛ.
30 Tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ, à mó gbɩ̃̀l tyilɛ n pɩ, á tɔ̃̀npɩ
Yesu yĩn yõ.»
31 Tɛ́ fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ pélɛ tùkènmɔnɔlɛ, níri-á fyɔ̀ n tyɛ, nɛ́npɔ́ núkú yike.
Képah tɛ̃nɛ, Liyel Mirki pé pól tɔkɔ, pè tyah Liyel wɛynɛ n yah n yo n kɔ̃
nɩ̀sãhlɛ.

Yesu yõ sɛ̃pú nɛ́gbro mɛ dùkùlɛ wɛ̃ tyí

32 Yesu yõ sɛ̃pú pól sɔ̃̀ mɛ n sõ dùkù núkúlɛ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé nɛ n pɩ
dùkù núkúlɛ. Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, pé gbɑ̃̀n yɩ̂lɛ, pé gblɔ̃̌y
núkúní tyí-á sélɛ. Tɛ́ pé wɛ̃ wrɔ́, pé pól gbɑ̃̀n yɩ̂ sɔ̃̀ pɩ tɔ́wû tyílɛ.
33 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ sɔkɔ ye sɔ̃̀ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pɩ ǹ tyí
yónwàhpu kègblɔlɛ, à ǹ tyílɛ n yo n kɔ̃ nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ. Tɛ́ Liyel
pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ pé pól yõ.

† **4:26** 4.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.1-2.

34-35 Swẽy, képah náh pɩ, gbên-à sɔ̃̀ mɛ nónó tyí, pě sélɛ n yãm, ǹ tɛ́ sé
pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ n kɔ̃. Pépi n mó sélɛ n dibi, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú
pól fyɑ̃̀hnɔ́nɔlɛ. Képah ye, yãm pí-ò náh sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ.
36 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Nsyosɛfu yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, nɛ̂-á dubi Syipri gbɛ̃̌nyah. Levi yɩ̃̀kì nɛy
ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye mɛ yĩn dyɩ à kɔ̃ Barnabasɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á sɔ̃́ré
mɔ́-òlɛ.
37 Ǹmɔ mɛ ǹ swɑ̃h yãm, tɛ́ mɛ pɔ ké pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye gbɔ̃̀ dahbɩ.

5

Ananiyasi ànɛ̂ ǹ kyɩ Safiralɛ

1 Ǹtɛ dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Ananiyasilɛ. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɩ Safira mɛ pé
sétáh yɔ́ yãm, tɛ́ yo sah núkú yõ,
2 à ké pɔ́ túkù kãm sah. Képah náh, Ananiyasi mɛ kyɩ ké pɔ́ tɛ́ynɛ Yesu
tɛ̃ntɔ̃̀ névye kɔ̃.
3 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Ananiyasi, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ se pɩ sɔ̃ tɛ́ wɛ
de yɩ̃́ ǹ nɩ sɔkɔ sɛ̃́, fɔ́ɔ́ à pɔ mìnì yo Liyel Mirki tyí, tɛ́ sétáh yɑ̃̀mnɔ́ pɔ́
túkù kãm sah nɩ?
4 Sétáh mɛ̀ yɑ̃̀m-ǹkɛ̃ gbɩ̃́nɛ, ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ tyí kó sɔ̃̀ kélɛ nɩ? Wǎh tɔ̃ pɔ kè yãm,
ké pɔ́ kó pɩ ǹmɔ tyílɛ nɩ? Ǹtɛ yĩ mɛ̀ dùkù pínɔ́ sõnɔ se pɩ sɔ̃, tɛ́ de ǹ nɩ
sɔkɔ nɩ? Ǹkɛ̃́, névye ó tyí náh à yo mìnìnɛ dɛ́, Liyel tɔ tyí-á.
5 Ananiyasi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ noh, à núkú syɩkɩ ku. Kǎh pɩ sɛ̃́, nónó pól-á
yĩ mɛ̀ noh, tíkí pè kah tɛ̃.
6 Wǎh ku sɛ̃́, kètɛ̃̌npɩ̀ mɛ pɔ ǹ lékó fɔkɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ yĩ.
7 Képah náh, lɛ́rínɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃ sókɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyɩ pɔ de nɛ́npɔ́, tɛ́ tir
nɛ̂-á pɩ sɔkɔ, à náh sɔ̃̀ mɛ kè pĩ.
8 Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, à yo pé syah, dan mɛ̀ se ńtyɩ̃́nɔ pè yãm pé sétáh
mɛ̀nɛ nɩ? À mɛ nɛ, àwe, kénɛ dan-á.
9 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se pɩ sɔ̃, tɛ́ yo sah núkú yõ ǹ pɛlɛ,
à pɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Mirki vyɑ̃h sɔ̃̀lɛ n noh nɩ? À yah, nónó-á kyɩ yĩ ǹ pɛ lékólɛ,
pǎh mɛ pɔ n de yɔ̀. Tɛ́ pǎh kɩ ǹ tɔ lékó tɔkɔ n sɔkɔ n pi.
10 Pyɛrɩ-á yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú syɩkɩ ǹ yah tɩ̃̀nnɛ, à ku. Kètɛ̃̌npɩ̀-á
de kyɩ, pè kyɩ à wɛ kúnɔ́lɛ. Pè mɛ à tɔkɔ kyɩ yĩ ǹ pɛ tnɔ̂.
11 Képah sɔkɔ, tíkí Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkì pól kah tɛ̃, à tahlɩ tyi nɔ́pi nóhpú
pól tyí.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye gbɩ̃̀l tyi náhnáh pínɔ́lɛ

12 Liyel sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí, à gbɩ̃̀l tyi náhnáhlɛ n pɩ névye
nɩyɔ̃́. Pè sɔ̃̀ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ póllɛ, tɛ́ wɛ̃nɛ n
tuke n mɔ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ.
13 Ǹtɛ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ nɩlɛ n syɑ̃h n kwrɔ n mɔ pé
sɔkɔ. Tɛ́ no pól mó tɔ̃ mɛ pélɛ n kah n sɔ̃.
14 Képah sɔkɔ, díbí ànɛ̂ syɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ n sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, dòhnìnɔ́
kɔ̃ kè n pɩ n yuku ǹ yõ sɛ̃́pú yõ.

15 Kǎh pɩ sɛ̃, névye tyah n wil pé yámpúlɛ, à pélɛ n sah n pɔ pàl yõ, képah náh pɩ, sɛ̃ sɛ̃ yî yõ wȁl yey sɔkɔ, nɛ Pyɛrɩ-à pɔ n sɔkɔ, tɛ́ ǹ mírkí wɛ mɔ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ wɛ dɛ.

16 Yerusalɛmɩ gbɔ̀plɔ kwlo névye náhnáh ńtɛ̃ tɔ sȍ mɛ pé yámpúlɛ n tɛ̃ n pɔ n pɔ, à tahlɩ névye tyí, sétȁn-á sȍ mɛ nónónɛ n kwlɔ. Tɛ́ pé pól sȍ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ.

Yesu tɛ̃ntȍ névye fȍ̃hnɔ́lɛ

17 Képah tɛ̃nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye póllɛ nónó-á Sadusɛ̃ névyelɛ, pè tyah dyɔ́yɔ́kìlɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntȍ névyelɛ,

18 tɛ́ pè tɛ̃ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

19 Ǹtɛ lékȃh-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ yah yɩkɩ mɔ ànɛ̂ ké sɔkɔ táh vì yeynɛ, à Yesu tɛ̃ntȍ névye wilki, tɛ́ yo pé tyí nɛ:

20 «Yé kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, yè kyɩ min sȁn tyi nɔ́pi pól yo névye tyí.»

21 Wɛy mɛ̀-á yo pè noh sɛ̃, séngbɔ̃ púpúlɛ, pè mɛ yuku kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyɩ tyah kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.

Légbȋnɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye mɛ kyɩ tukey tùkèpu tȉnkȉ ye ànɛ̂ Yisrayel gbɛ̃nyah yèwàhnì póllɛ. Tɛ́ mɛ sràsyíbí tõ nɛ, pè kyɩ Yesu tɛ̃ntȍ névye wilki n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

22 Ǹtɛ pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, pè náh pè wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pè mɛ pé syɩ pɔ ké yah yo pé yȍtãm tyí nɛ ńkɛ̃,

23 páh kyɩ wɔ̀kɔ̀npèkè yah wɛ tɛ̃nmɔnɔlɛ pallɛ ànɛ̂ ké sɔkɔ táh vì yey tɔlɛ, sé syíkípúlɛ tɛ̃nɔ́lɛ pé tɛ̃-ǹtȁn sɔkɔ. Ǹtɛ páh se mó tɔ̃ sè yɩkɩ mɔ de, pé náh nɛy wɛ sé sɔkɔ.

24 Pǎh yo sɛ̃, yĩ mɛ̀ nóhnɔ́ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yȍtɛ̃ dȋ ànɛ̂ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm fɔkɔ fil. Pè mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah Yesu tɛ̃ntȍ névye tyí-á pɩ dùkù nɛ̂nɛ.

25 Pǎh mɛ képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ pɔ yo pé tyí nɛ, névye nónó-á pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pǎh mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.

26 Képah tɛ̃nɛ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yȍtɛ̃ dȋ ǹ no tɛ̃, à pé nyáh sõ. Pǎh kyɩ, tíkí pè tɛ̃ nɛ páh kɩ nɛ pé pè tɛ̃ gbùgbù, névye káh pɔ pé minki ko dyêhlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè pè ye yárr, à sɔkɔ.

27 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ pélɛ tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ pè syah nɛ,

28 pé kó lésõ kè tũ pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɩ n yah dȋ mɛ̀ yĩn yõ nɩ? Tɛ́ pè yah, pǎh pé kwɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Yerusalɛmɩ kwil pól sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹ kũ plɔlɛ n twah pépi yõ kɛ̀!

29 Ǹtɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntȍ névye tɛ́lɔ́ mɛ yo pé tyí nɛ: «Á kɩ Liyel dyɔ yȋ̃ tɛ̃ yɛ sɔ̃, tɛ́ kɩ névye tyílɛ n pɩ?

30 Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ dahnɩ yõ, á náh tãn Liyel ye ǹ lékó yilki mɔ,

31 tɛ́ à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ, à kyɩ à sah ǹ gbȍyȍ sȍlɛ. Tɛ́ à pɩ yȍtɛ̃nɛ, ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ gbȍ yõ Yisrayel tãn fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, pè mó pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ wɛ.

32 Kénɛ tyi nónó-á Liyel pɩ, ápi ànɛ̂ Liyel Mirki ye sé yónwàhpu kègblɔlɛ,
wăh képah nɛ̂nɛ névye kɔ̃, nónó-á sah ǹ tyí yõ.»
33 Képah tɛ̃nɛ, tukey tùkèpu tɩ̏nkɩ̀-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé fɔkɔ kah vyãh,
fɔ́ɔ́ pè sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye ko mɔ.
34 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ nɛy yɔ́ sɔ̏ mɛ pé sɔkɔ pè n ye Kamalyɛlɩlɛ. Liyel tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ, nɛ̂-á névye pól mɛ yɔ̏yénnɛ n sah ǹ yõ.
Ǹmɔ mɛ yuku yĩn tukey tùkèpu tɩ̏nkɩ̀ nɩyɔ̋ tɛ́ nɛ, pè Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye wilki
mɔ kégbɔ́ kwéy átrɛ.
35 Păh wil, à ǹ syɩ yo pé no tyí nɛ: «Á no Yisrayel tãn, yé yé gblɔ̌y kyɔmɩ
yɩ̃́ yé tyípínɔ́ sɔkɔ, à yuku díbí nɔ́pi tɩ̏nnɛ dɛ́!
36 Ké náh tɔ̃́nì pɩ di mónɔ́lɛ kah, gbɩ̃́ nɛ̂-á Tedasɩ mɛ yuku ǹ gblɔ̌y pɩ nɛ,
nɛ́-ǹgbɛ̃-á péwɔlɛ, tɛ́ díbí nɛ́pɩ̂ kyɛyɛ̋h (400) sɔ̃nɔ vi mɔ pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̏ tɛ̃.
Ǹtɛ wăh pɔ ko mɔ, ǹ sɔ̏ tɛ̃́pú pól náh karkɩ di? Nɛy se tɔ̃ wũ?
37 Ǹmɔ tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Kalile gbɛ̃̌nyah dɩ̃́ Nsyudasɩ mɛ tɔ̃ yuku kénɛ
gbɛ̃̌nyah névye yãh gbɩ̃́nɛ, à pé náhnáh yõ yɩkɩ pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̏ tɛ̃. Ǹtɛ ǹ tɔ
náh pɔ ko mɔ, tɛ́ ǹ sɔ̏ tɛ̃́pú mɛ karkɩ di?
38 Képah ye núkúnúkú tɛ̃nɛ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé yé vyɛ̃y dɛ no nɔ́pi
tyí sɔkɔ, yè mó pè fín mɔ pè nɛ n yuku. Pé tir yáhntɔkɔnɔ, képah náh pɩ,
pé tyípíní mɛ̀-à kɩ mɛ wil névye tɛ̃ tyí, kè kɩ tyɛ ké gblɔ̌y.
39 Ǹtɛ kàh kɩ mɛ wil Liyel tɛ̃ wɔ tyí tɔ́tɔ́, yépi náh fɛ̃ kè yɩkɩ n pi. Yé
kyɔ̀mìnɔ́ pɩ, yè káh pɔ tyah Liyel wɔlɛ n fwo dɛ́!»
Kamalyɛlɩ-á yo sɛ̃́, pé no sah ǹ tyí yõ.
40 Pè mɛ tɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye ye de, à pɔ pè ko yèfɔ̃hlɛ. Tɛ́ kè yahle pé
tyí nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu tyílɛ n yãh, tɛ́ pè fín mɔ.
41 Ǹtɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye sɔ̏ mɛ nìvìnì sɔkɔ kègbɩlɛ, păh n yal tukey tùkèpu
tɩ̏nkɩ̀ wrɔ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, păh sɔ̃́npílɛ kè kyɔmɩ wɛ nɛ, páh yĩnɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ Yesu
yĩnnɛ.
42 Képah sɔkɔ, sɔ̃mɛsɔ̋ pè n nɛ n mɛ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂ kétlo sɔkɔ, ǹ
névyelɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ Nìvìnì tirlɛ n yo pé tyí Yesu Krista tyí yõ.

6

Yɔ̃ke tɔ̃́nsàhndibipu yáhnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ

1 Légbɩ̃́nɛ, wãn sɔ̏ mɛ n mɔ Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́dán yõ. Képah sɔkɔ, Krɛkɩ
wɛy wɛ́kípú tyah n wɛkɩ nɛ, sɔ̃mɛsɔ̋ pé no Yebre wɛy wɛ́kípú-á mɛ n syɩkɩ
pépi pɛ́kúsyɔ yõ yɔ̃ke dibi gbɩ̃́nɛ.
2 Kăh pɩ sɛ̃́, Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí mɛ Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú tɔ́wû pól
ye tuke, tɛ́ yo pé tyí nɛ, kè náh yĩnɛ pépi Liyel wɛy yónɔ́ yal n mɔ, pé mó
de tɛ̃ yɔ̃ke díbínɔ́ sɔkɔ.
3 Képah-á, pé yɩ̃́npyé, pè díbí nɛ́pɩ̂ kwărnimi yah n wilki pé sɔkɔ, nónó
yɩ̃́ngbí-á mɛ n yo, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ, ànɛ̂ lékɑ̃́m mɛ pé sɔkɔ. Páh kɩ
tɔ̏ mɛ̀ dahbɩ pépi gbɔ̏.
4 Kàh kɩ pɩ sɛ̃́, pépi-á kɩ mó yɔ̃ sɔkɔ nírí pínɔ́ ànɛ̂ Liyel wɛy yónɔ́ tɔ̏lɛ.

5 Képah sɔkɔ, pǎh nɛ̂ yo, tɔ́wû pól kè fɛ̃ syi. Pè mɛ Yetyɛ̃nɩ yah wilki, ǹmɔ
nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á sɔ̀ mɛ gblò, tɛ́ Liyel Mirki mɛ à tɔkɔ. Ȁ tahlɩ Filipi tyí,
ànɛ̂ Prokɔrɩlɛ, ànɛ̂ Nikanɔrɩlɛ, ànɛ̂ Timolɛ, ànɛ̂ Parmenasɩlɛ, ànɛ̂ Antyɔsyɩ
kwil Nikolasɩlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á lésõ vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kì sɔkɔ.
6 Tɛ́ mɛ pépilɛ Yesu tɛ̃ntɔ̀ névye wɛ̃kɩ. Pépi mɛ pé gbɛ̀n sah pé yõ níri
pínɔ́ sɔkɔ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.
7 Képah tɛ̃nɛ, Liyel wɛy sɔ̀ mɛ n tõ n mɔ n yuku, tɛ́ wãn mɛ n mɔ n
yuku náhnáh Yesu tɔ̀ sɛ̂hpú nɛ́dán yõ Yerusalɛmɩ kwil. Sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu
tɔ náhnáh sɔ̀ mɛ fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ.

Yetyɛ̃nɩ tɛ̃nɔ́lɛ

8 Yetyɛ̃nɩ sɔ̀ Liyel pèpɔrɩ náhnáh wɛ ànɛ̂ ǹ tɛ̃nwɛnɔlɛ. Ȁ sɔ̀ mɛ à tɔkɔ à
gbɩ̀l tyilɛ n pɩ névye nɩyɔ̃́.
9 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ tyah yékâblɛ n pɩ Yetyɛ̃nɩnɛ. Pé túkùlɛ, Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ nɛ̂-á pè n ye yɔ̃rɩ sɔkɔ wɩ̀lpu wɔ̀kɔ̀lɛ, képah névye ye. Pè n wil
Sirɛnɩ kwil ànɛ̂ Alɛkisãdri kwil. Pé túkù mɛ n wil Silisi gbɛ̃nyah ànɛ̂ Asi
gbɛ̃nyah sɔkɔ.
10 Tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̀ yõ, Yetyɛ̃nɩ sɔ̀ mɛ n wɛkɩ lékâmnɛ. Képah ye, no
nɔ́pi náh mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛlɔlɛ n kɔ̃lɩ.
11 Képah tɛ̃nɛ, pè kyɩ nósyɔ́ tɔkɔ pɔ́lɛ nɛ pè pɔ yo nɛ, páh à wɛ à mɛ
Moyisi ànɛ̂ Liyel tyílɛ n yo n yɩkɩ.
12 Pè képah pɩ, à tɔ́wû, ànɛ̂ yèwàhnì, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú mɔ
Yetyɛ̃nɩ yõ, pè kɔ̃ pè à fyãh tɛ̃ yuku ǹnɛ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí.
13 Tɛ́ tõ tàrfyɔ̀ mìnyobe yísyɔ́ yah, à yuku pélɛ nɛ pè kyɩ yo nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ náh
mɛ n yal n mɔ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yónyɩkɩnɔlɛ.
14 Páh kè noh ǹ vyãh yah à mɛ n yo ńtɛ̃nɛ nɛ, kénɛ Nasarɛtɩ Yesu mɛ̀-á
kɩ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔ n pi, tɛ́ Moyisi-á pé kwɔ wɛ̀l nónónɛ, wǎh kɩ sé
tɔ vi mɔ.
15 Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ pól tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n yah díkídíkí, tɛ́ ǹ
yah wɛ kè mɛ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ tyí kɔ̃lɛ.

7

Yetyɛ̃nɩ Liyel tyi yah yónɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ Yetyɛ̃nɩ piki yah nɛ, no-á
nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ, gbɩ se kélɛ nɩ?
2 Yetyɛ̃nɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń súbí ànɛ̂ ń yṹnpyé, yé noh ń tyí. Gbɩ̃́ nɛ̂-á
lésõ á náh nɛy Abrahmɩ náh tɔ̃̀nì mɛ yal yuku Yarã kwil sɔkɔ, tɔ̃rí nɛ́tɛ̃̂
Liyel ye lésõ wil ǹ yah Mesopotami gbɛ̃nyah,
3 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Yal á gbɛ̃nyah ànɛ̂ á kéte tãn wrɔ́, ǹ yuku gbɛ̃nyah
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mé kɩ ǹ wɛ̃kɩ n pi.›*
4 Képah sɔkɔ, Abrahmɩ yal Kalde tãn gbɛ̃nyah sɔkɔ, à kyɩ tɛ̃ Yarã kwil.†
Képah náh, ǹ sú-á pɔ ku tɛ, Liyel mɛ à kɔ̃ à yal Yarã kwil, à pɔ tɛ̃ gbɛ̃nyah
mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á yépilɛ núkúnúkú yɔ̀.

* **7:3** 7.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.1. † **7:4** 7.4 - Abrahmɩ lésõ mɛ Kalde gbɛ̃nyah sɔkɔ, Mesopotami sétáh yõ.

5 Té Liyel náh sồ sétáh yɔ́ ńtẽnɛ à kɔ̃ ǹ tyílɛ ásɔ̂. Gbáhsúkí kénkɔ̃ fyé
tyahlɛ, à náh kélɛ à kɔ̃. Ǹtɛ à ǹ vyãhlɛ à kɔ̃ nɛ, páh kɩ pɔ gbɛ̃nyah mè póllɛ
à kɔ̃. Té kǎh kɩ tɔ̃ pɩ ǹ pétóbé tɔ tyílɛ, ǹmɔ kɛ̃ náh ńtẽ sɔkɔ. Té légbɩ̃́nɛ, pi
ńtẽ náh sồ mɛ Abrahmɩ tyí.
6 Liyel mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: ‹Á pétóbé kɩ pɔ wil kɩ kyɩ n tẽ n pi gbɛ̃nyah
káhkí sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ pè kɩ n pɩ n pi yɔ̃bɩlɛ, té kɩ fɔ̃́hnɔ́ wɛ, pópó ye
kyɛyɛ̃́h (400).
7 Ǹtɛ gbɛ̃nyah káhkí nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ, ńmɔ Liyel tukey kɩ n syɩkɩ
n pi kénɛ gbɛ̃nyah tãn yõ. Té képah náh, pè kɩ wil yɔ̃rɩ sɔkɔ nɛ́npɔ́, kɩ pé
syɩ pɔ ńmɔ yĩn gbilki ásɔ̂.›
8 Képah yóntɛnɔ náh, Liyel mɛ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ, képah nɛ̂-á
kɩ sồ n wɛ̃kɩ n pi kồkè kồnɔ́ sɔkɔ. Képah ye, Abrahmɩ-á pɔ Yisakɩ dubi,
à mɛ à kɔ̃ ǹ dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃-ò sõlɛ. Yisakɩ tɔ mɛ pɔ ǹ pídɩ̃́ Nsyakɔbɩ
kɔ̃. Nsyakɔbɩ tɔ mɛ pɔ ǹ dɩ̃́npȉ nɛ́pȋ gbɔ̃nimí kɔ̃, pépi nónó-á ápi yȉkȉnȉ
gbɔ̃ninɔ́ náh tãnnɛ.
9 Képah náh, á náh tãn pɔ tyah pé gbɛ̃ndɩ̃́ Nsyosɛfu dyɔlɛ n yɔ. Té à tẽ
yãm yɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè sɔkɔ ǹnɛ Yesyipti gbɛ̃nyah. Ǹtɛ Liyel sồ mɛ Nsyosɛfulɛ.
10 À ǹ yõ wilki yènvyầhnpèl nópi sɔkɔ, té lékɑ̃́mnɛ à kɔ̃ yɩ̃́ɩ̃, té Yesyipti
yồtẽ dɩ̃́ Farawɔ̃ yɩ̃́ kɔ̃ kè yuku ǹnɛ. Képah sɔkɔ, à mɛ à pɩ ǹ gbɛ̃nyah ànɛ̂ ǹ
tɔ̃́rí kéte pól yah tẽ̃-òlɛ.
11 Té kwɛ́npékè yɔ́ pɔ de Yesyipti gbɛ̃nyah ànɛ̂ Kanah gbɛ̃nyah pól sɔkɔ,
à pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ pé tyí. Ké pékénkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, á náh tãn náh tɔ̃
sồ mɛ kwâh yɔ́ ńtẽnɛ n wɛ n yõ.‡
12 Té Nsyakɔbɩ-á pɔ kè wɛ noh nɛ, yõke-á mɛ Yesyipti sɔkɔ, ké gbennɛ, à
á náh tãn tɛkɩ mɔ nɛ́npɔ́, pè kyɩ yõke yah pɔ, pépi nónó-á ǹ wɛ̃npȉlɛ.§
13 Pǎh tɔ̃ pɔ pé syɩ yuku kɛ ní-òlɛ, Nsyosɛfu mɛ ǹ gblɔ̃y tyí yo wah ǹ
nɛ́nkyíbí tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, Farawɔ̃ mɛ Nsyosɛfu duku wȉl-ǹsah pĩ.
14 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu tɛ̃ntồ mɔ nɛ, pè kyɩ pé sú Nsyakɔbɩ ànɛ̂ ǹ no
pól tɛ̃ n pɔ. Pè sồ mɛ nɛ́pȋ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ kwlɔ́lɛ.
15 Sɛ̃ ye Nsyakɔbɩ mɛ yuku pɔ tɛ̃ Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ. À syi pɔ ku
nɛ́npɔ́ ànɛ̂ á náh tãn tɔ póllɛ.
16 Pé lékyî mɛ twah kyɩ yĩ Sisyɛmɩ kwil diki yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á lésõ Abrahmɩ
dwe Yemɔrɩ wɛ̃npȉ tyí.
17 Liyel-á lésõ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kɔ̃ nɛ̂ yĩnnɛ, ké pɩ gbɩ̃́-á pɔ n nɔ, ápi no
kwel náhnáh Yesyipti sɔkɔ.
18 Té yồtẽ késɑ̃́n yɔ́-á pɔ dɔkɔ Yesyipti yõ, ǹmɔ náh sồ Nsyosɛfulɛ n pnɛ.
19 À mɛ vi syɩkɩ á no yõ. Ǹ nɛ́pékè kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, à á náh tãn kyĩ mɔ,
pè kɔ̃ pè pé wɛ̃npȉ yrɔ̃ milki sah kégbɔ́ pé ku yĩnnɛ.
20 Légbɩ̃́ mè ó sɔkɔ ye Moyisi dubi. À kah plɛ yɩ̃́ɩ̃, ànɛ̂ ǹ tyí nɔ Liyel tyí.
Pè à pu ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́ ǹ sú gbô.
21 Képah náh, pè à tɔkɔ kyɩ milki.* Farawɔ̃ písê mɛ à wɛ tɔkɔ. À pɔ à pu

‡ 7:11 7.11 - Kanah gbɛ̃nyah mɛ ye pè n ye Yisrayel gbɛ̃nyahlɛ núkúnúkú. § 7:12 7.12 - Yáh wɛ pè nɛ kwɛkɩ-á de Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ, té tɔ̃ nɛ Nsyakɔbɩ-á yõke tyí noh nɛ́npɔ́, Liyel lésõ lékɑ̃́mnɛ Nsyosɛfu kɔ̃ à yõkelɛ n koh n sah, yõke pɛkɩ gbɩ̃́nɛ. Képah ye yõke kɔ̃ kè pɔ wɛ nɛ́npɔ́. * 7:21 7.21 Yah n tɛ Yálnɔ́ 1.22 - 2.10.

ǹ yɛ̃ngbɛ̃ pídɨ́ sɔ̃.
22 Kăh pɩ sɛ̃, lékʌ̃m tyi nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ Yesyipti sɔkɔ, Moyisi kwɔ́nɔ́ wɛ
sé pól yõ. Képah ye, à pɩ wɛ̀ntăhnì wɛ́kí-òlɛ ànɛ̂ tyítăhnì pí-òlɛ.
23 Tɛ́ wăh pɔ nɔ ye tikininínɛ gbɨ̃́ nɛ̂nɛ, à kè sõ wɛ nɛ, páh kɩ kyɩ yah pé
yʉ̃́npyé Yisrayel tãn tyí.
24 Wăh kyɩ, à kyɩ yĩnɛ ǹ tyí névi yɔ́lɛ, Yesyipti nɛy yɔ́ mɛ n fõh. Moyisi
tyí névi fɔ̃́hnɔ́ yrɔ tɛ̃ tyí, à ǹ vyãh syi, à Yesyipti nɛy mɛ̀ ko mɔ.
25 Moyisi sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pé no Yisrayel tãn-á kɩ n pĩ n pi nɛ, Liyel-á kɩ
péwɔ tɔkɔ, kɩ pè wilki n pi pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ pè náh tɛ̃ wɛ kè pĩ ǹ tyí.
26 Ké dɨ̃ndallɛ, à tõ kyɩ Yisrayel tãn nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́ wɛ, pè mɛ n fwo. Ʌ̀
nɛ pé pè syi mɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé no, pépi ó-á pé yahlɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se
pè wɛ̃nɛ n fõh nɩ?
27 Ǹtɛ nɛ̂-á sɔ̃̀ n fõh ǹ ní-òlɛ, ǹmɔ Moyisi syah nɛ ńkɛ̃, nɛ̂ se sah ǹnɛ pépi
yɔ̃̀tɛ̃nɛ ànɛ̂ pé tùkè-òlɛ nɩ?
28 Péwɔ kònmɔ-ńsah káh kɩ nɛ̂, á n yah n kõ, wăh ńnínínɛ Yesyipti nɛy
mɛ̀ ko mɔ sɔ̃ dɛ́?
29 Wăh fyɔ̀ képah yo, Moyisi to, tɛ́ kyɩ tɛ̃ Madyã gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, à syi pɔ
dɨ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂ nímí wɛ nɛ́npɔ́.[†]
30 Ʌ̀ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à ye tikininí pɩ. Képah náh, sõ yɔ́lɛ, à sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃̆nnɩ
sɔkɔ, Syinayi yɔ̃lɩ gbɔ̀pɔ, tɛ́ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil ǹ yah nyàh lépɔ̃ sɔkɔ, nɛ̂-á
sɔ̃̀ mɛ n kõ dukuni yɔ́ sɔkɔ.
31 Yĩ mɛ̀ wɛ́nɔ́ pɩ gbɛ̃̆ndùǹ̀nɛ Moyisi tyí. Tɛ́ wăh mɛ n nɔ n de nɛ, pé kè
wɛ yah yɨ̃́ɨ̃, à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yónmɔnɔ noh nɛ ńkɛ̃:
32 ‹Ʌ́ náh tãn Liyel ye ńmɔlɛ, Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi
Liyellɛ.› Képah tɛ̃̆nɛ, tíkí Moyisi tɛ̃, fɔ́ɔ́ ǹ wil n syah. Ʌ̀ náh tõ ǹ nɩ syãh ǹ
yah yɔ̃ yah.
33 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tyah nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ yɔ̀, nɛ́npɔ́ mɛ
ńmɔ tyí yõ. Képah ye, á lékyɛ̂h dɛ.
34 Mé ń no kwlɔ dùkù wɛ yĩ́nɛ Yesyipti gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, tɛ́ pé gbɨ̃̀nɔ́ yĩ́npɔ̃
noh. Mé pɔ pé wɨ̃lkɨ̃-ǹsah pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah ye, sɔkɔ! Mé álɛ n tɛkɩ mɔ
ké tyí sɔkɔ núkúnúkú Yesyipti sɔkɔ.›[‡]
35 Tɛ́ kénɛ Moyisi nɛ̂-á lésõ Yisrayel tãn yahle, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃, nɛ̂ se sah
ǹnɛ pépi yɔ̃̀tɛ̃nɛ ànɛ̂ pépi tùkè-òlɛ nɩ? Ǹmɔ ó ye tõ Liyel tɛkɩ mɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ
ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ gbɔ̃̀ yõ, nɛ̂-á lésõ wil ǹ yah dukuni sɔkɔ.
36 Moyisi ye wilki Yisrayel tãnnɛ Yesyipti gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, tɛ́ pnɛ yɔ́nsyʌ̂h
kah pélɛ, tɛ́ tɛ̃ pélɛ gbɛ̃̆nnɩ sɔkɔ pópó ye tikininí. Liyel gbɔ̃̀ yõ ye à pɩ sépi
póllɛ gbɨ̃̀l sɔkɔ.
37 Tɛ́ ǹmɔ ye tõ yo Yisrayel tãn tyí nɛ: ‹Liyel kɩ yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkɩ n mɔ
n pi. Ʌ̀ kɩ pɔ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ.›[§]
38 Gbɨ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yisrayel tãn mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃̆nnɩ sɔkɔ, ǹmɔ ye tõ sɔ̃̀
wɛ syi yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ tɛ̃ntɔ̃̀lɛ Syinayi yɔ̃lɩ yõ, à pɔ yo á náh tãn tyí. Sɛ̃ ye à
wɛ syi min wɛlɔlɛ Liyel tyí, à yo á tyí.[*]

[†] **7:29** 7.27 - 29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 2.11 - 15.21 - 22. [‡] **7:34** 7.30-34 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.1-10. [§] **7:37** 7.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. [*] **7:38** 7.38 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 5.1-33, ànɛ̂ Yálnɔ́ 19.1 - 20.17.

39 Ǹtɛ á náh tãn náh fɛ̃ syi sah ǹ tyí yõ. Pè à yahle, tɛ́ sȍ mɛ n sõ nɛ, pé
pé syı yuku Yesyipti sɔkɔ,
40 tɛ́ mɛ yo Arõ† tyí nɛ: ‹Moyisi nɛ̂-á tɛ̃ wil ápilɛ Yesyipti sɔkɔ, á náh tõ
mɛ pĩ, kénɛ Moyisi tyí-á mɛ pı sɔ̃ dɛ́!Képah ye, yî yísyɔ́ pı á kõ líyelnɔ́lɛ,
sè á yahlɛ n tɛ̃.›‡
41 Kénɛ sèpȉn sɔkɔ, pè mɛ tȍ yɔ́ mɔ náhpír kètɔ̀lɛ, tɛ́ sárká wilki ké yõ, à
nìvìnì syáh syah, à pé gbɛ̃npını gbilki.§
42 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹ náh vi pè kõ, tɛ́ pè fĩn mɔ sah ńwɔ̃ kèpye gbílkínɔ́
sɔkɔ, sɔ̃-á Liyel ǹ tɛ̃ntȍ syínyopu kõ pè kè wãrkı sah pé sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Yisrayel tãn, yáh yípɛ̂y nónó ko sárkálɛ
pópó ye tikininí gbɛ̃nnı sɔkɔ,
yé se mɛ n sõ nɛ, ńmɔ tyí-á yé ko sélɛ?
43 Ɔ̃ɔ̃ dɛ́! Yé tȍ nɛ̂ yĩn-á Molɔkılɛ, képah yèpir ye yé twah,
à tahlı yé ńwɔ̃ kèpil tȍ tyí tyí, nɛ̂-á yé n ye Wrefannɛ.*
Kénɛ tȁn ye yé pı sah yé gblɔ̌y tyí, tɛ́ sélɛ n gbilki.
Képah ye, mé kı yé tɛ̃ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Babilɔnı kwil náhlɛ.›»†
44 Képah yóntɛnɔ náh, Yetyɛ̃nı tõ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Á náh tãn-á sȍ
mɛ gbɛ̃nnı sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yèpir yɔ́ sȍ mɛ pé tyí, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ, Liyel-á
mɛ pélɛ. Liyel sȍ kè yah kõ Moyisi tyí nɛ, à yèpir mè pı sɔ̃-á pé à wɛ̃kı ké
pínɔ́lɛ gbrámgbrám.
45 Képah náh, á náh tãn pɔ yèpir mènɛ pé wɛ̃npı̏ kõ. Nsyosye ye sȍ pı
pé yah tɛ̃́-òlɛ, pè yuku kénɛ yèpirlɛ à kyı nɛ́káhbí gbɛ̃nyahnɔ́ syi, Liyel-á
nónó yĩni yal. Képah sɔkɔ, yèpir mè mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à pɔ syı yȍtɛ̃ dı̃́
Davidi gbĩ tyí.
46 Tɛ́ Davidi tyí sȍ kah nɔ Liyel tyí. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ mó Liyel ni nɛ, à
yɛ pé wɔ̀kɔ̀ yɔ́ mɔ à kõ, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyakɔbı Liyellɛ.
47 Tɛ́ ǹ pídı̃́ Salomo ye pɔ pı kénɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-òlɛ Liyel tyí.
48 Ǹtɛ Yȍtah Liyel náh mó tõ n tɛ̃ névi gbȍ wɔ̀kɔ̀nmɔnı sɔkɔ, sɔ̃-á Liyel
tɛ̃ntȍ syínyo-ò yo kélɛ nɛ,
49 Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃: ‹Yı̂nyõ ye pı ń tɔ̃rí kǒlɛ,
sétáh mɛ pı kòpírlɛ, ń gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ.
Tɛ́ wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ dùkù mɛ yé kı fɛ̃ mɔ ńmɔ kõ wɛ́?
Ńmɔ se kı fɛ̃ tɛ̃ yépi wɔ̀kɔ̀nmɔnı sɔkɔ?
50 Ńmɔ gbɛ̃npınɔ náh yíyȉn póllɛ di?›»‡
51 Képah náh, Yetyɛ̃nı tõ yo tukey tùkèpu tyí nɛ: «Nikisekɔ́kɔ́ névye
nɔ́pi, yé yé nnɔ ànɛ̂ yé ní tah tũ, à yahle Liyel wɛy nóhnɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel
Mirki yahle pɔ kwɛy nɔ. Yé mɛ yé náh tãn tyí kɔ̃lɛ.
52 Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ, nɛ̂-á yé náh tãn náh à fõh yah? Nɛ́gbí
nɛ̂-á Liyel tyí, nónó-á ǹ pɔ́nɔ́ tyí yo sah kèkõyɔ̃́, pè náh pépi tɔ ko mɔ di?
Ǹtɛ núkúnúkú, kénɛ nɛ́gbí náh yépi vi ǹ náh, tɛ́ à ko mɔ di?

† **7:40** 7.40 - Arõ mènɛ, Moyisi nɛ́nkyí dı̃́ ye sȍ ǹnɛ. ‡ **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1. § **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.2-6. * **7:43** 7.43 - Molɔkı ànɛ̂ Wrefannɛ, Nsyifunɔ tnɔ̂ tɛ̆pu tȁn yísyɔ́ ye sȍ sélɛ. † **7:43** 7.42-43 - Yah n tɛ Amɔsı 5.25-27. ‡ **7:50** 7.49-50 - Yah n tɛ Yesayi 66.1-2.

53 Yȋnyõ tȍnpıbı ye Liyel tõ, pè pɔ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ yo yé tyí. Tɛ́ yé
yahle kɔ́lɔ́lɛ sé wȁl yõ.»

Yetyɛ̃nı kònmɔnɔlɛ, ànɛ̂ kǎh yĩnɛ Sole tyí sɔ̃

54 Yetyɛ̃nı-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃, kè tukey tùkèpu kah yɔ kah mɔ, fɔ́ɔ́ pè pé
yníɛ n tah yrɔ tɛ̃ tyí.
55 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃-á mɛ Yetyɛ̃nı tɔkɔ sɛ̃, à tyah yȋnyõlɛ n yah díkídíkí,
tɛ́ Liyel tɔ̃rí wɛ ànɛ̂ Yesulɛ yúkúnyĩnntɛ̃nɔ́lɛ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ.
56 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à nɛ: «Yé yah, mé mɛ yȋnyõlɛ n yah yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́
Névi Pídɩ̃́ mɛ yúkúnyĩnnɔlɛ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ.»
57 Névye-á képah noh sɛ̃, pè gbo mɔ wòhòh, tɛ́ pé ní sni tũ, tɛ́ to tuke pé
pɔ́llɛ ǹ yõ.
58 Tɛ́ à yɔrı wil kwil náhlɛ. Képah sɔkɔ, nɔ́nɔ́-á sȍ pè ye pɔ pı tàrfyɔ̀lɛ,
pépi mɛ pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ dɛ sah kètɛ̃npȉkȉ yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Solelɛ. Tɛ́
pè tyah Yetyɛ̃nınɛ n minki dyêhlɛ, ǹ ku ku tɛ̃ yõ.
59 Ǹtɛ pǎh mɛ Yetyɛ̃nı mínkínɔ́ sɔkɔ dyêhlɛ sɛ̃, à sȍ mɛ nírílɛ n pı nɛ
ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu, ń min yohnı n syi.»
60 Tɛ́ mɛ ǹ gbètukunɔ di, à yo yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, káh pé tyípékè
mɛ̀ mɔ n kõ.» Képah yɔ́ntɛnɔ ǹsɔ̃, à ku.

8

1 Tɛ́ pǎh à ko mɔ sɛ̃, képah nɔ Sole tyí.

Sole-á Yesu yõ sɛ̃pú fõh dùkù nɛ̂nɛ

Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ kàhnfõhnɔ núkú tyah Yerusalɛmı sɔkɔ
lésõlɛ. Kǎh pı sɛ̃, à wil Yesu tɛ̃ntȍ névye tyí sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ pól to
karkı de kwlo sɔkɔ, nɔ́nɔ́-á mɛ Nsyude gbɛ̃nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃nyah sɔkɔ.
2 Ǹtɛ névye nɔ́nɔ́-á sȍ mɛ Liyel wɛ̃kì tɛ̃nɔ́ plɛ, pé yísyɔ́ mɛ Yetyɛ̃nı lékó
tɔkɔ yĩ, tɛ́ ǹ kũ pɔ̀ kah gbo.
3 Ǹtɛ Sole tɛ̃ wɔ sȍ mɛ n yah n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ duku tó-ńsahlɛ
pnɛ́pnɛ́. Á sȍ mɛ n de n kɔ̃ gbên sɔkɔ, à Yesu yõ sɛ̃pú díbí ànɛ̂ syɔ́lɛ n tɛ̃ n
yɔrı n wilki n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

Filipi Liyel wɛy yɔ́nɔ́lɛ Samari gbɛ̃nyah sɔkɔ

4 Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú nɔ́nɔ́-á sȍ karkı kɔ̃, pépi mɔ́ mɛ Nìvìnì tirlɛ
n yo n kɔ̃ tȁntȁn pól sɔkɔ.
5 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂-á pè n ye Filipilɛ, ǹmɔ mɛ kyı kwil yɔ́, Samari
gbɛ̃nyah sɔkɔ, à kyı tyah Krista tyílɛ n yo nɛ́npɔ́.
6-7 Képah tɛ̃nɛ, sétȁn kwĩnki nɔ́nɔ́-á sȍ mɛ déntɛ̃nɔ́lɛ névye sɔkɔ mɛ pélɛ
n kwlɔ, sè sȍ mɛ n kah n de n syi, tɛ́ n wil pé sɔkɔ, tɛ́ wil kúnɔ́ névye ànɛ̂
gbáhkì núkú névye náhnáh tɔ sȍ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ. Képah sɔkɔ, tɔ́wû-á
Filipi gbȉl pínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ noh, tɛ́ kyı sè wɛ sɛ̃, pé pól pé sõnɔ pı núkúlɛ, à ǹ
wɛlɔlɛ n tõ n sah n nohnı.
8 Kǎh pı sɛ̃, nìvìnì ǹgbɛ̃ wɛ kénɛ kwil.

9 Té légbĩ́nɛ, dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Simolɛ. À sɔ̃̀ mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ kénɛ kwil mɛ̀
ó sɔkɔ di mónɔ́lɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ snɛ̀y tyilɛ n pı, nónó-á mɛ Samari gbɛ̃̆nyah
tãn gbɑ̃̀n du kègbılɛ, té mɛ ǹ gblɔ̆y pı nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ.
10 No pól sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹnɛ, à tɔkɔ wɛ̃̆npı̀ tyí, à kyı sah yèwàhnì tyí. Té mɛ
yo tũ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á pè n ye Ǹgbɛ̃nɛ, képah-á dĩ́ mɛ̀nɛ.
11 Té dĩ́ mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃̆ndùnı̀nɛ n pı pé tyí ǹ snɛ̀y sɔkɔ di mónɔ́lɛ, képah
ye pè kɔ̃ pè mɔ ǹnɛ.
12 Ǹtɛ Filipi-á pɔ Liyel tɔ̃́rí Nı̀vı̀nì tir ànɛ̂ Yesu Krista tyí yo pé tyí sɛ̃́, pè
sɛ̃ ké yõ. Té díbí ànɛ̂ syɔ́ mɛ à kɔ̃ à pè wel wilki ni sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Simo ńtɛ̃ tɔ sɛ̃ Yesu yõ, té Filipi kɔ̃ à à wel wilki ni sɔkɔ.
À náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé yal Filipi tnɔ̂. Té gbı̆l tyi ǹgbnɔ nónó-á sɔ̃̀ mɛ
n pı à n yah, sè sɔ̃̀ mɛ pı gbɛ̃̆ndùnı̀nɛ ǹ tyí.

14 Képah tɛ̃̆nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á tɛ̃ Yerusalɛmı kwil, té noh nɛ Samari
gbɛ̃̆nyah tãn-á Liyel wɛy fɛ̃ syi sɛ̃́, pè Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkı mɔ pè kɔ̃.
15-16 Pǎh kyı de Samari sɔkɔ, té Yesu yõ sɛ̃́pú nónó wɛ nɛ́npɔ́, Liyel Mirki
náh tɔ̃̆nì sɔ̃̀ mɛ tiki pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ. Pè sɔ̃̀ mɛ wèlnwı̆lkı̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃̆
ǹgbɛ̃ Yesu wɔ yĩn yõ. Kǎh pı sɛ̃́, Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ mɛ tyah nírílɛ n pı pé tyí,
nɛ pè Liyel Mirki wɛ.
17 Pè sɔ̃̀ mɛ pé gbɑ̃̀n sah no nɔ́pi yõ à nírílɛ n pı pé tyí. Képah sɔkɔ, pè
mɛ Liyel Mirki wɛ.

18 Képah tɛ̃̆nɛ, Simo-á kè wɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pé gbɑ̃̀nnɛ n sah pé yõ, pè
kɔ̃ pè Liyel Mirkilɛ n wɛ sɛ̃́, à pɔ pɔ́lɛ Pyɛrıpi tyí,
19 té nɛ, pè péwɔ tɔ kɔ̃ kénɛ tǎhkìlɛ. Képah sɔkɔ, pâh fyɔ̀ pé gbɑ̃̀n sah nɛ̂
yõ, tɛ̃̆ Liyel Mirki wɛ.
20 Wǎh yo sɛ̃́, Pyɛrı mɛ à syah nɛ, ǹ tyí yıkı n to ànɛ̂ ǹ pɔ́ tɔlɛ, wǎh
sɔ̃́npílɛ n sõ nɛ, páh kı fɛ̃ Liyel yĩ́nkɔ̃nɔ kwâh dwe pɔ́lɛ.
21 Ǹ nı-á mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah. Képah-á, wɛ wɛ tɛ̃̆ náh mɛ ǹ tyí yĩ mɛ̀
sɔkɔ. À náh yĩnɛ kélɛ pɔ́llɛ.
22-23 Páh kè wɛ nɛ, dyɔ́yɔ́kì képékè-á yuku sah ǹ nılɛ, ànɛ̂ wǎh mɛ tyípékè
yɔ̃rı sɔkɔ. Képah-á, à ǹ nı vi mɔ, à mó Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ Liyel ni à kɔ̃ à ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ
pèkè mɛ̀ yɔ̃ mɔ à kɔ̃, kàh kı fɛ̃ n pı n pi.
24 Képah sɔkɔ, Simo mɛ yo Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tyí nɛ, pépi Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ Liyel ni
pé tyí pé gblɔ̆y. Kàh kı pı sɛ̃́, tyi nónó-á pè yo pé tyí, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé
nɔ n pi.
25 Képah náh, Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃-á tyi nónó pĩ Yesu tyí sɔkɔ, pǎh sè yãh tɛ
névye tyí, té Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ wɛy yo tɛ pé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè pé syı n yuku Yerusalɛmı
kwil, té mɛ Nı̀vı̀nì tirlɛ n yo n yuku kwílpı̂ náhnáh sɔkɔ wɛ̃̆kì yah, nónó-á
mɛ Samari gbɛ̃̆nyah.

Filipi Liyel wɛy yah yónɔ́lɛ Yetyopi gbɛ̃̆nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí

26 Sõ yɔ́lɛ, Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npı yɔ́ pɔ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃́, à ǹ gblɔ̆y vi,
à mó ǹ yah mɔ gbı̃̀ngboke gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, à wɛ̃̆kì tɛ̃, nɛ̂-á wil Yerusalɛmı, à n
tiki n yuku Kasa kwil. Kénɛ wɛ̃̆kì mɛ̀ yõ kɔ́pú náh mɛ fwɔ́ɔ.

27 Képah sɔkɔ, Filipi núkú yuku kénɛ wɛ̃̌kì tɛ̃. Wǎh n yuku, dǒ, à Yetyopi
gbɛ̃̌nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ.* Ǹmɔ ye sȍ Yetyopi yȍtɛ̃ pi Kãndasɩ tɔkɔ sah ǹ
tahrɩ yȍtɛ̃̀nɛ. À sȍ kyɩ Liyel ni Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
28 Tɛ́ wǎh ǹ syɩ n yuku ǹ tȉnnɛ, à sȍ mɛ kɔ̃̋ntɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ wòtoro sɔkɔ, mɛ
Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́ynɛ n kar.
29 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kɔ n tel wòtoro mɛ̀ tyí.
30 Filipi mɛ to tel ké tyí, tɛ́ dɩ̋ kàrnɔ́ noh. À sȍ mɛ fɩ̋ yɔ́lɛ n kar Liyel tɛ̃ntȍ
syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Filipi mɛ à piki yah nɛ, fɩ̋ nɛ̂-á à n kar yɔ̀, à se
mɛ ké kɔ́rlɛ n pnɛ nɩ?
31 Dɩ̋ mɛ yo ǹ tyí nɛ, sɔ̃ se pé kɩ pĩ ké kɔ́rlɛ, nɛ́ nɛy náh ké yah yo pé
syah nɩ? Tɛ́ mɛ kè yah kɔ̃ Filipi tyí nɛ, à pɔ n dɔkɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé tnɔ̂ wòtoro
sɔkɔ.
32 Tɛ́ fɩ̋ nɛ̂-á sȍ dɩ̋ mɛ n kar, kè mɛ yɔ́nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̋:
«À sȍ pɩ képɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah;
képah náh pɩ, nɛ̂ yɛ̀-á pè n kɔ̃,
tɛ́ à náh ǹ vyãh fyɔ.
33 Pè à yilɔ, tɛ́ lékàhlɛ à kɔ̃,
tɛ́ à ko mɔ, ǹ duku to kèkɔ̃yɔ̋.
Nɛ̂ kɩ tɔ̃ n yãh ǹ no tyílɛ?»†
34 Dɩ̋-á kar tɛ, à mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kékwɛ, à yo pé syah, nɛ̂ tyí se Liyel
tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi n yo sɛ̃ yɔ̀ nɩ? Ǹ gblɔ̌y tyí se à n yo, tȋ ǹnî tyí se à n
yo?
35 Képah sɔkɔ, Filipi syɔ̃ kénɛ Liyel wɛy mɛ̀ tyí, à Nìvìnì tir yo à syah
Yesu tyí sɔkɔ.
36 Pǎh mɛ wɛ̃̌kì yɔ̃, pè kyɩ syɩ yɔ yɔ́ tyí. Dɩ̋ mɛ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃̋, yɔ-á
yɔ̀, tir yɔ́ tɛ̃-à kɩ mɛ́-ńkɛ̃̋nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ, à pé wel wilki ni sɔkɔ. [
37 À mɛ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ mɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃ ǹ nɩ póllɛ, páh kɩ fɛ̃ à wel wilki
ni sɔkɔ. Dɩ̋ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, Liyel Pídɩ̋-á Yesu Kristalɛ.]
38 Tɛ́ mɛ nɛ, pè wòtoro yĩn mɔ. Kǎh yĩn, à tiki ànɛ̂ Filipilɛ à kyɩ de yɔ, tɛ́
Filipi mɛ à wel wilki ni sɔkɔ.
39 Pǎh fyɔ̀ wil yɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel Mirki núkú Filipi tɔkɔ sɔkɔ. Yetyopi
gbɛ̃̌nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh tɔ̃ à wɛ. Ǹtɛ à yɔ̃ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́lɛ nìvìnì sɔkɔ.
40 Tɛ́ Filipi tɛ̃ wɔ mó kyɩ ǹ gblɔ̌y wɛ Asɔtɩ kwil. À mɛ yɔ̃ sɔkɔ, à Nìvìnì
tirlɛ n yo n yuku kwlo kwlo pól sɔkɔ, wǎh n kah nónó sɔkɔ, pópó à kyɩ de
Sesarɩ kwil.

9

Yesu yónmɔnɔlɛ Sole tyí

1 Tɛ́ légbɩ̋nɛ, Sole mó sȍ mɛ yɔ̃ sɔkɔ dírílɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tȍ sɑ̋hpúlɛ,
mɛ n yah n kɔ̃ pé kònmɔ-ńsahlɛ. Képah sɔkɔ, à kyɩ wil sárká syínwȉlkȉpu
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.

---

* **8:27** 8.27 - Díbí nónó pól-á sȍ tȍlɛ n pɩ yȍtãm fnɛ́ sɔkɔ, pě pè wɔ̃, nɛ pè káh pɔ pé yɩ̋ wil syɔ́ tyí. Képah ye, Yetyopi gbɛ̃̌nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ tɔ sȍ mɛ wɔ̃̋nɔ́lɛ. † **8:33** 8.32-33 - Yah n tɛ Yesayi 53.7-8.

2 Tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ pé kɔ̃, pé kyɩ Damasɩ kwil Nsyifunɔ Liyel
ní-ńtẫn vì yȍtãm kɔ̃. Képah sɔkɔ, páh kɩ kyɩ díbí ànɛ̂ syɔ́ nónó wɛ nɛ́npɔ́,
tɛ́ pè mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃̀kìlɛ n kɔ, pé pè tɛ̃ n pukubi n pɔ Yerusalɛmɩ kwil.
3 Wǎh sè wɛ syi, à wɛ̃̀kì tɛ̃ n yuku Damasɩ kwil. Wǎh mɛ yúkɛy kélɛ,
kyòo yɔ́ núkú wil yȋ̃nyõ à kwɛ ǹ yõ pěrr, à à mɔ gbĩ.
4 Képah sɔkɔ, à yɔ̃ syɩkɩ sétáh, tɛ́ yɩ̃́npɔ̃̏ yɔ́ noh, nɛ̂-á mɛ n yo ǹ tyí nɛ:
«Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh?»
5 Sole mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yɩ̃́npɔ̃̏ tɔ̃ yo ǹ
tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh.
6 Ǹtɛ yuku n de kwil sɔkɔ, tɛ́ wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ pɩ, pè kɩ kè yo ǹ syah.»
7 Tɛ́ Sole-á sȍ mɛ wɛ̃̀kì yõ ànɛ̂ nónónɛ, pé tɔ sȍ mɛ yɩ̃́npɔ̃̏ mɛ̀nɛ n nohnɩ,
tɛ́ pè náh mɛ nɛy wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé gbȁ̃n du, pè yĩn tɛ̃ syísyí, pè náh mɛ
fɛ̃ tirlɛ n yo.
8 Képah sɔkɔ, Sole-á yuku yĩn, à ǹ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, tɛ́ à náh tɔ̃ mɛ fɛ̃ n yah.
Pè mɛ ǹ gbȍ̃ sɔkɔ tɛ̃, à de ǹnɛ Damasɩ kwil.
9 Ȁ sèpȉn tɔ̃́nì pɩ nɛ́npɔ́ yɩ̃́tũri sɔkɔ, yõke yɔ̃́-ńkɛ̃̏nɛ ànɛ̂ ni wɔ́-ńkɛ̃̏nɛ.
10 Tɛ́ légbȋ́nɛ, Yesu tȍ sȃ́h-ò yɔ́ sȍ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Ananiyasilɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu wil ǹ yah, tɛ́ nɛ: «Ananiyasi!» Ananiyasi mɛ syi, tɛ́ nɛ páh yɔ̀, Tɛ̃
ǹgbɛ̃!
11 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yuku ǹ wɛ̃̀kì tɛ̃, wɛ̃̀kì nɛ̂-á pè n ye wɛ̃̀kì
Tómmnɛ. Wáh kɩ kyɩ Nsyudasɩ gbô sɔkɔ, ǹ dɩ̃́ yɔ́ tyí piki n yah. Kénɛ dɩ̃́ n
wil Tarsɩ kwil, pè ǹnɛ n ye Solelɛ. Ȁ mɛ Liyel nínɔ́ sɔkɔ núkúnúkú.
12 Tɛ́ ǹ nírí pínɔ́ sɔkɔ, à dɩ̃́ yɔ́ wɛ pè n ye Ananiyasilɛ.* Ȁ mɛ de pɔ ǹ
gbȁ̃n sah ǹ yõ nɛ, à fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.»
13 Képah sɔkɔ, Ananiyasi nɛ, ȗ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, névye náhnáh-á dɩ̃́ mɛ̀ tyí yãh
pé noh, ànɛ̂ wǎh mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n fõh sɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil, páh ké tɔ
noh.
14 Tɛ́ wǎh tɔ̃ sɛ́bɛ́y wɛ syi sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm tyí, à pɔ ásȍ̂ sɔkɔ nɛ,
pé pɔ ǹmɔ yéngbopu pól tɛ̃ pukubi n sɔkɔ.
15 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tɔ̃ yo Ananiyasi tyí nɛ: «Ńmɔ ye yah tɔkɔ pɩ dɩ̃́ mɛ̀nɛ
ń tȍnpɩlɛ nɛ, à ń tyílɛ n yo n kɔ̃ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ
pé yȍtãm tyí, ànɛ̂ Yisrayel tãn tɔ tyí. Képah ye, kyɩ ǹ tyí!
16 Wǎh kɩ kwlɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ n pi ńmɔ yĩnnɛ, mé kɩ kélɛ à wɛ̃kɩ ń gblɔ̆y.»
17 Képah sɔkɔ, Ananiyasi yuku sɔkɔ. Wǎh kyɩ de Nsyudasɩ gbô sɔkɔ, à ǹ
gbȁ̃n sah Sole yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yṹnpi Sole, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu nɛ̂-á wil
ǹ yah wɛ̃̀kì yõ wǎh n pi gbȋ́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ-á tɔ̃ pélɛ ǹ tyí nɛ, á fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃,
ànɛ̂ Liyel Mirki mó à tɔkɔ.
18 Nɛ́npɔ́ swɔ, yȋ yísyɔ́ núkú wil Sole yɩ̃́ sɔkɔ à pɔ kwɛ yɛ̃́nkɔ̂ gbró sɔ̃, tɛ́
ǹ yɩ̃́ mɛ yɩkɩ. Ȁ mɛ yuku, tɛ́ pè mɛ à wel wilki ni sɔkɔ.
19 Képah náh, à yõke yõ, tɛ́ ǹ syɩ tǎhkì wɛ.

Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Damasɩ kwil

* **9:12** 9.12 - Ananiyasi sȍ pĩ nɛ dɩ̃́ nɛ̂ tyí-á Liyel n yo pé tyí yɔ̀, péwɔ-á.

Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̀ sə̂hpú nónó-á sɔ̀ mɛ Damasɩ kwil, Sole tɛ̃ à sèpȉn
yísyɔ́ pɩ pépilɛ.
20 Tɛ́ núkú tyah Yesu tyílɛ n yo n kɔ̃ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtə̂n vɩ̀ sɔkɔ nɛ,
Liyel Pídí̃-á ǹnɛ.
21 Képah tɛ̃nɛ, nónó pól-á sɔ̀ mɛ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kè pé gbə̀n du. Pè
tyah n yo nɛ, tɛ́ ǹmɔ kó lésõ n kah n fõh Yesu yĩn yéngbopulɛ Yerusalɛmɩ
sɔkɔ nɩ? Tɛ́ pé tɛ̃npukubinsɔkɔ-ńsah ńtɛ̃-á à pɔ ásɔ̂ sɔkɔ, nɛ pé kyɩ pélɛ
sárká syínwɩ̀lkȉpu yɔ̃̀tãm tyí dɛ́!
22 Ǹtɛ wãn sɔ̀ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku Sole tǎhkɩ̀ yõ. Ȁ sɔ̀ mɛ kélɛ n yo n
wah nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Damasɩ kwil
Nsyifunɔ yáh-ńsah tyɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí.
23 Képah sɔkɔ, sèpȉn náhnáh sókɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ pɔ yo sah núkú
yõ nɛ, páh kɩ Sole ko mɔ.
24 Tɛ́ Sole mɛ pɔ pé yĩ́nvĩ̌ mɛ̀ wɛ noh. Pè sɔ̀ mɛ kwil dé-ńtə̂nnɛ n syɩkɩ,
ké lékə̂h ké gbȉntɔ̃, nɛ pé à wɛ n ko n mɔ.
25 Ǹtɛ sõ yɔ́ lékə̂hnɛ, ǹ tɔ̀ sə̂hpú sɔ̀ mɛ ké tyí nɛ pé à pwah mɔ. Képah
sɔkɔ, pè à dah mɔ tɔ̀kɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à tiki mɔ kɛ̃nkahnɩnɛ, nɛ̂-á kwil kore
vi.

Sole syínyukunɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

26 Képah sɔkɔ, Sole sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil. Wǎh kyɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à sɔ̀
mɛ ké tyí nɛ, pé kwrɔ mɔ Yesu tɔ̀ sə̂hpú sɔkɔ. Ǹtɛ pépi náh sɔ̀ mɛ fɛ̃ sɛ̃ ké
yõ nɛ, wǎh pɩ Yesu tɔ̀ sə́h-òlɛ kègbɩsɩ tɛ̃ yõ; képah ye tíkí pè tɛ̃.
27 Ǹtɛ Barnabasɩ wɔ mɛ à tɛ̃ yuku Yesu tɛ̃ntɔ̀ névye tyí. Tɛ́ Sole-á sɔ̀ Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃ wɛ dùkù nɛ̂nɛ Damasɩ kwil wɛ̃̀kɩ̀ yah, ànɛ̂ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á yo mɔ ǹ tyí sɔ̃́,
Barnabasɩ ké yah yo pé tyí. Tɛ́ tɔ̃ kè yo pé tyí, wǎh Yesu tyí yo nɩ̀sãhlɛ
dùkù nɛ̂nɛ Damasɩ sɔkɔ.
28 Ȁ tɔkɔ légbí̃ tyí, Sole kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à Liyel wɛynɛ n yah n yo n kɔ̃
nɩ̀sãhlɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yĩn yõ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
29 Ȁ sɔ̀ mɛ n yãh ànɛ̂ Nsyifunɔ tɔlɛ, nónó-á Krɛkɩ wɛynɛ n wɛkɩ, mɛ
yékə̂blɛ n pɩ pélɛ. Ǹtɛ pépi wɔ sɔ̀ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.
30 Yesu yõ sɛ̃̀pú-á pɔ kè noh, pè à tɛ̃ sɔkɔ Sesarɩ kwil, à kyɩ à tɛkɩ mɔ
Tarsɩ kwil.
31 Légbí̃nɛ, Yesu yõ sɛ̃̀pú tȉnkȉ nónó-á sɔ̀ Nsyude, ànɛ̂ Kalile, ànɛ̂ Samari
gbɛ̃̌nyah pól sɔkɔ, pé pól sɔ̀ mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Pè sɔ̀ mɛ tǎhkɩ̀lɛ n wɛ, tɛ́ mɛ
n kɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̀ yõ, wãn mɛ n mɔ n
yuku pé nɛ́dán yõ.

Yene dɛ mɔ dùkùlɛ

32 Tɛ́ légbí̃nɛ, Pyɛrɩ sɔ̀ mɛ tə̀ntə̀n póllɛ n kɔ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, à
tiki yuku Lida kwil Yesu yõ sɛ̃̀pú tɔ tyí.
33 Tɛ́ kyɩ dí̃ yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Yenelɛ. Ǹyân sɔ̀ mɛ ǹ wil ko; képah ye
à sɔ̀ mɛ sɛ̃ tɛ̃ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ pópó ye kwǎrtɔ̃nɔ.
34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yene, Yesu Krista ye álɛ n dɛ n mɔ
yɔ̀. Yuku, ǹ tɛ́ á sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ tɔ̃ n sah á gblɔ̌y.» Wǎh yo sɛ̃́, dí̃ núkú yuku
yĩn.

35 Képah sɔkɔ, Lida kwil ànɛ̂ Sarõ gbɛ̃̌nyah tãn-á képah wɛ sɛ̃́, pé pól vi
mɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu tyí yõ.

Tabita kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

36 Pi yɔ́ lésõ mɛ Nsyope kwil sɔkɔ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ. Ǹ yĩn ye sɔ̃̀ Tabitalɛ,
pè n ye Dɔrkasılɛ Krɛkı wɛy sɔkɔ. À sɔ̃̀ pèpɔrılɛ n pı gbɪ̃́mɛgbɪ̃́, mɛ yãm
tãnnɛ n yohnı n mɔ.
37 Tɛ́ kénɛ sèpɪ̀n sɔkɔ, yam pɔ à fɛ̃ mɔ, à ku. Pè mɛ ǹ lékó wel, tɛ́ à tɔkɔ
kyı sah yɪ̃̂nyõ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
38 Tɛ́ kăh pı Lida kwil ànɛ̂ Nsyope kwil sɔ̃̀ mɛ yúkɛy wɛ̃nɛ sɛ̃́, Yesu tɔ̃̀
sɑ̃́hpú nónó-á sɔ̃̀ mɛ Nsyope sɔkɔ, pè sɔ̃̀ noh nɛ, Pyɛrı-á mɛ Lida kwil.
Képah sɔkɔ, pè mɛ díbí nɛ́pɪ̂ nímí tõ ǹ tyí nɛ, pè kyı yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à ǹ
gblɔ̃̌y yɛ, à mó pɔ pépi tɪ̃̀nnɛ súú.
39 Pǎh kyı kè yo sɛ̃́, à núkú yuku pè sɔkɔ wɛ̃ tyí. Wǎh kyı yĩni tɛ̃, pè à tɛ̃
dɔkɔ yuku yɪ̃̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pɛ́kúsyɔ pól sɔ̃̀ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ n gbo,
tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀npîlɛ ǹnɛ n wɛ̃kı, nónó-á Tabita tĩ gbɪ̃́ nɛ̂-á
sɔ̃̀ à mɛ vilɛ.
40 Képah sɔkɔ, Pyɛrı névye pól kɔ̃ pè wil kégbɔ́, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di à Liyel
ni. Tɛ́ mɛ ǹ yah vi pi lékó tɪ̃̀nnɛ tɛ́ nɛ: «Tabita, yuku.» Pi núkú ǹ yɪ̃́ yıkı
mɔ. Tɛ́ wǎh Pyɛrı wɛ, à yuku kɔ̃ tɛ̃.
41 Pyɛrı mɛ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Képah náh, à Yesu yõ sɛ̃́pú ànɛ̂
pɛ́kúsyɔ ye pɔ ǹnɛ pè wɛ̃kı vilɛ.
42 Kǎh pı sɛ̃́, yĩ mɛ̀ tõ mɔ Nsyope kwil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ pé náhnáh
pı Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ.
43 Képah náh, Pyɛrı tɛ̃ mo kwéy Nsyope sɔkɔ sénpı dɪ̃́ yɔ́ tyí, nɛ̂ yĩn-á
Simolɛ.

10

Névye ye dùkùlɛ Liyel tyí, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ

1 Dɪ̃́ yɔ́ lésõ mɛ Sesarı kwil pè n ye Kɔrnɛylɛ. Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ,
Wrome tãn sràsyíbí tɪ̃̀nkɪ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Yitalı gbɛ̃̌nyah sràsyíbí tɪ̃̀nkɪ̀lɛ.
2 À sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃kɪ̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ, mɛ ǹ yah tíkílɛ n pı, tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn
pól mɛ ǹnɛ n ni. À sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ yãm tãnnɛ n yohnı n mɔ náhnáh, tɛ́
mɛ Liyellɛ n ni gbɪ̃́mɛgbɪ̃́.
3 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́ gbèkãm gbɪ̃́ kénkɔ̃ sɔkɔ, à wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ wɛ. À Liyel
yɪ̃̂nyõ tɔ̃̀npı yɔ́ wɛ pnɛ́yy à de pɔ ǹ tɪ̃̀nnɛ, à pɔ à ye ǹ yĩnnɛ nɛ: «Kɔrnɛy!»
4 Ǹtɛ Kɔrnɛy sɔ̃̀ mɛ yɪ̃̂nyõ tɔ̃̀npılɛ n yah díkídíkí tíkítɪ̀kɪ̀ sɔkɔ, tɛ́ à piki
yah nɛ, kwâh nɛ̂ se nı, pé yɔ̃̀tɛ̃? Yɪ̃̂nyõ tɔ̃̀npı mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh nírí
nónónɛ n pı, ànɛ̂ wáh yòhnìnmɔnɔ nónónɛ n pı yãm tãn tyí, Liyel yɪ̃́ mɛ
sé yõ. Ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ á tyílɛ.
5 Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nósyɔ́ wilki n tɛkı n mɔ Nsyope kwil, pè kyı Simo yɔ́
tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrılɛ.
6 À mɛ twáhntɛ̃̌nɔ́lɛ sénpı dɪ̃́ yɔ́ tyí, nɛ̂ tɔ yĩn-á Simolɛ. Ǹ gbô mɛ pnɛ yɔ
gbɔ̀pɔ.»

7 Képah sɔkɔ, yȋnyõ tȍnpɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ Kɔrnɛy tyí, tɛ́ yal ǹ tnɔ̂,
Kɔrnɛy núkú ǹ tȍnpɩbɩ díbí nɛ́pȋ nímí ye ànɛ̂ sràsyí yɔ́lɛ, nɛ̂-á sȍ mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ
ǹ tnɔ̂ di mɔ́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́nɔ́ plɛ.
8 Tɛ́ mɛ tyi nɔ́pi pól yãh pé tyí, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ Nsyope kwil.
9 Ké ɗĩndallɛ, pè sȍ mɛ wɛ̃̀kì yõ sɛ̃́, tɛ́ pǎh pópó n de Nsyope kwil sɔkɔ
gbȋ́ nɛ̂nɛ, gbĩ sȍ mɛ yȍtah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, tɛ́ Pyɛrɩ mɛ dɔkɔ gbɛ̃́ntȋ́n yõ,
mɛ nírílɛ n pɩ.
10 Képah sɔkɔ, kwɛkɩ pɔ à tɛ̃; à sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé yõke yõ. Tɛ́ pǎh mɛ
yõkelɛ n pɩ ǹ tyí gbȋ́ nɛ̂nɛ, Liyel wɛ̃́kínɔ́ yɔ́lɛ à wɛ̃kɩ.
11 Ȁ yȋnyõ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ kwâh yɔ́ mɛ wil ké sɔkɔ, fwɔ̀pȉn-ǹgbɛ̃ yɔ́
sɔ̃́, ké vyɛ̃ynɔ ńyȃ́hlɛ tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi sétáh.
12 Tɛ́ gbyɛ̂h ǹyɛ̂h yȋ duke pól sȍ mɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ yȋ nónó-à n til, à tahlɩ
kèpye duke pól tyí.
13 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yȋ́npɔ̃́ yɔ́ noh kè mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Pyɛrɩ, yuku n
ko sé sɔkɔ ǹ kɔ.»
14 Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ syah nɛ, páh pɩ sɔ̃́ pilɛ, pé náh dêl kwâh yɔ́
ńtɛ̃ yõ yah, képah náh pɩ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ, nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah.
Képah-á, pé náh kè pɩ n pi póllɛ.
15 Képah tɛ̃̌nɛ, yȋ́npɔ̃́ mè tɔ̃ ké syɩ yo à noh kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á
kwâh nɛ̂ wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké wɛ̃́kínɔ́lɛ nɛ, kǎh mɛ névilɛ
n silki Liyel yah.»*
16 Képah tɛ̃̀ pɩ sɛ̃́ kɛ tɔ̃́nɔ́, tɛ́ Liyel núkú kénɛ kwâh yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yȋnyõ.
17 Kǎh pɩ sɛ̃́, Pyɛrɩ lékȃ́m sȍ mɛ fɛ̃kɩ, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n piki n yah wɛ̃́kínɔ́
nɛ̂-á à wɛ, ké yõ-á kɩ fɛ̃ n pɩ n pi tir nɛ̂nɛ. Ȁ mɛ képah sɔkɔ, tɛ́ Kɔrnɛy
tɛ̃ntȍ névye mó mɛ sénpɩ ɗȋ́ Simo gbô tyí piki yah kɔ̃ pɔ wɛ, mɛ yĩn tɛ̃ ké
yah,
18 tɛ́ mɛ n piki n yah nɛ, Simo nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ, à se mɛ twáhntɛ̃̌nɔ́lɛ
ásȏ sɔkɔ nɩ?
19 Ǹtɛ Pyɛrɩ-á sȍ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹ fɔkɔlɛ n sõ wɛ̃́kínɔ́ mè tyí sɔkɔ sɛ̃́, Liyel
Mirki mɛ yo ǹ tyí nɛ à yah, díbí nɛ́pȋ tɔ̃́mí-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃.
20 Péwɔ-á tɛkɩ mɔ pélɛ ǹ tyí. Képah-á, à yuku n tiki n sɔkɔ pélɛ, à káh
tɔ̀tɔ̀ pɩ.
21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ tiki kyɩ no nɔ́pi tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ, nɛ̂-á pè n yah
n kɔ̃, ǹmɔ-á péwɔlɛ. Ǹkɛ̃́, pè kèyǎh kɔ̃.
22 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, sràsyíbí yȍtɛ̃ ɗȋ́ Kɔrnɛy-á tõ pélɛ ǹ tyí. Nɛ́gbí-á ǹnɛ,
wǎh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ Nsyifunɔ pól-á ǹ yȋ́ngbílɛ n yo. Yȋnyõ tȍnpɩ
yɔ́-á kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yĩnɛ à pɔ ǹ tɛ̃ n kyɩ ǹ gbô sɔkɔ, tyi nónó-á mɛ á
tyí yo yo tɛ̃̌nɛ, á sè yo à syah.
23 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ pé kɔ̃ pè de gbô sɔkɔ, à twah ǹ tyí à lékȃ́h pɩ.
Tɛ́ ké ɗĩndallɛ, à mɛ pé sȍ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú yísyɔ́ tɔ sȍ sɔkɔ pélɛ,
nónó-á n wil Nsyope kwil.
24 Pé sɔkɔ sõ ɗĩndallɛ, pè kyɩ de Sesarɩ kwil; tɛ́ kyɩ nɛ yah Kɔrnɛy mɛ ǹ
gbô tãn ànɛ̂ ǹ kódíbí kègblɔ ye tuke, mɛ pɔ pè syɩkɩ tɛ̃.

* **10:15** 10.15 - Liyel lésõ gbɛ̃́nkyɔ yísyɔ́ tyí yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè káh sélɛ n kɔ. Yah n tɛ Levitiki 11.

25 Pyɛrɩ-á pɔ n de gbɪ̃́ nênɛ, Kɔrnɛy kyɩ à yohnɩ, tɛ́ kɔ kwɪ̃nki ǹ yah, à à
gbilki.
26 Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ à yuku, tɛ́ à yilki sah, tɛ́ nɛ névi ó-á péwɔ
tɔlɛ dò.
27 Pè mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí, tɛ́ de yuku gbô à kyɩ no nɔ́pi wɛ
tùkèntɛ̃̀nɔ́lɛ pípí.
28 Pyɛrɩ mɛ pè syah nɛ, pǎh pɪ̃ nɛ, dêl-á kélɛ Nsyifunɔ tyí, pè náh n pɩ
n soh wɛ̃ tyí kwlókáhkí névyelɛ, ànɛ̂ pè náh n de pé gbên sɔkɔ kè. Ǹtɛ
Liyel-á kélɛ péwɔ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ, pé náh yɪ̃nɛ pé ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah nɛ, wǎh
mɛ sɪ̀lkɪ̀nɔ́lɛ Liyel yah, képah náh pɩ, nɛ à náh yɪ̃nɛ pínsòhnɔ́lɛ névye tyí.
29 Képah-á, pé kɔ̃ pǎh pé ye pé pɔ yékẫb pí-ńkɛ̃nɛ. Ńkɛ̃, pè se kɩ fɛ̃ pé
yénɔ́ yɔ̃ yo pé syah nɩ?
30 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy mɛ yo ǹ tyí nɛ, ké sèpɪ̀n ǹyɛ̂h-á yɔ̀, gbèkãm gbɪ̃́
mɛ̀ ó kénkɔ̃ sɔkɔ, páh lésɔ̃ mɛ nírílɛ n pɩ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ dǒ, pé núkú dɪ̃́
yɔ́ wɛ yɪ̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ pé yah tɪ̃̀nnɛ, wil flɔlɛ pěrr ǹ tyí,
31 tɛ́ mɛ pé ye pé yɪ̃nnɛ nɛ, Kɔrnɛy, Liyel-á pé nírí tɛ̃; ǹ dyɔ-á mɛ n kwnɛ
pé pèpɔrɩ pínɔ́ tyílɛ.
32 Képah-á, pé névye wilki n tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil, pè kyɩ Simo ye n
pɔ ásɔ̂̃, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ. Wâh mɛ twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ sénpɩ dɪ̃́ Simo gbô sɔkɔ,
pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ.
33 Kǎh pɩ sɛ̃́, pé núkú névye tɛkɩ mɔ ǹ tyí nɛ, pè kyɩ à ye n pɔ. Ǹ tɔ mó
tɔ̃ pɩ plɛ tɛ́ fɛ̃ syi pɔ. Núkúnúkú, pé pól-á ásɔ̂̃ Liyel yah sɔkɔ, ǹ wɛlɔ noh
yɪ̃nnɛ, nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dahbɩ ǹ gbɔ̂̃, nɛ à yo pé syah.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Kɔrnɛy gbô

34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ wɛy tɔkɔ tɛ́ nɛ: «Núkúnúkú, mé pɪ̃ kègbɩ yɔ̃ nɛ,
Liyel náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wah.
35 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kɪ̀ yɔ̃, tɛ̃-à sɔ̃́ mɛ yɪ̀kɪ̀
nɛ̂ nɛynɛ, ǹ tyí n nɔ Liyel tyí.
36 Ǹmɔ Liyel ye ǹ wɛy tɛkɩ mɔ Yisrayel tãn tyí, à Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yo pé tyí nɛ,
yèvɩnɩ-á n wɛ Liyel tyí Yesu Krista gbɔ̂̃ yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á no pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
37 Nsyɔ̃-á kwní kɔ̃ tɛ ni sɔkɔ wèlnwɪ̀lkɪ̀nɔ́ tyí sɔkɔ, képah náh, nɛ̂-á pɩ
Kalile gbɛ̃̀nyah ǹgbò sɔkɔ ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃̀nyah pól sɔkɔ, yé se mó kè pɪ̃ tɛ́!
38 Tɛ́ Liyel sɔ̂̃ mɛ Nasarɛtɩ kwil Yesulɛ. À ǹ Mirki ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ à kɔ̃.
Képah ye, à mɛ n kɔ n kɔ̃ tẫntẫn pól sɔkɔ, à pèpɔrɩlɛ n pɩ, tɛ́ nónó pól-á sɔ̂̃
mɛ sétẫn yɔ̂̃tɛ̃ yɔ̃rɩ sɔkɔ, à sɔ̂̃ mɛ pélɛ n wilki ké sɔkɔ.
39 Tɛ́ wǎh tyi nónó pól pɩ Yerusalɛmɩ kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo tɛ́lɔ́ sɔkɔ,
á pól ye sè wɛ yɪ̃́nɛ. Ǹtɛ pè mɛ à tɛ̃ syɩ dahnɩ yɔ̃, à à ko mɔ.
40 Tɛ́ ké sèpɪ̀n tɔ̃́-ò sɔ̃lɛ, Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ, tɛ́ à kɔ̃ à ǹ gblɔ̌ynɛ no
wɛ̃kɩ,
41 ǹtɛ à náh ǹ gblɔ̌ynɛ no pól wɛ̃kɩ. À ǹ gblɔ̌ynɛ ápi ó wɛ̃kɩ, ápi nónó-á
lésɔ̃ Liyel yah tɔkɔ pɩ Yesu lékó yílkínmɔnɔ wɛ́pú ànɛ̂ sé yẫ́hpúlɛ. Ápi lésɔ̃
yɔ̃ke yɔ̃, tɛ́ wɔ wɔ kwâh wɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, ǹ lékó yílkínmɔntɛnɔ náh.
42 Képah sɔkɔ, à mɛ á tɔ̃ nɛ: ‹Yé kyɩ Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ no tyí. Yé
kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ, ńmɔ-á Liyel sah vye ànɛ̂ lékyî tùkè-òlɛ.›

43 Ǹmɔ Yesu tyí ye tõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól yo nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ
yõ, tɛ̃ tyípêl-á kɩ yɔ̃ mɔ à kɔ̃ ǹmɔ yĩn yõ.»

Liyel Mirki nósyɔ́ tɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ Liyel Mirki tiki ǹ wɛy
nòhnìpu pól yõ.
45-46 Liyel-á Mirki nɛ̂ kɔ̃, kăh tõ mɔ névye yõ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pè kɔ̃ pè wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh, tɛ́ Liyellɛ n gbilki
sɛ̃́, képah pɩ gbɛ̃̌ndùǹìnɛ Yesu yõ sɛ̃́pú Nsyifunɔ tyí, pépi nónó-á sɔ̃̀ pɔ ànɛ̂
Pyɛrɩlɛ.
47 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ nɛ: «Névye nónónɛ Liyel Mirki wɛ tɛ ápi tyí kɔ̃lɛ,
á kɩ fɛ̃ yahle sɔ̃ nɛ, pè káh n wel n wilki ni sɔkɔ?»
48 Tɛ́ mɛ pè kɔ̃ pè Kɔrnɛypi wel wilki ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn yõ. Képah
sɔkɔ, pépi mó Pyɛrɩ ni nɛ, à wũ sèpȉn yísyɔ́ pɩ pélɛ.

11

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí

1 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ Nsyude gbɛ̃̌nyah
sɔkɔ, pè kè noh nɛ, nósyɔ́ tɔ-á mɛ Liyel wɛy fɛ̃ syi, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
2 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ-á pɔ ǹ syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ gbȉ́ nɛ̂nɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú
Nsyifunɔ kyɩ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃,
3 tɛ́ nɛ, à se sɔ̃npí kyɩ de, à yõke tɔlɛ n yõ névye tȉnnɛ, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ nɩ?
4 Képah sɔkɔ, tir mɛ̀-á pɩ sɔ̃, Pyɛrɩ ké yah yo wah pɔ dal mɔ pé tyí wárwár
nɛ,
5 páh sɔ̃̀ mɛ Nsyope kwil mɛ nírílɛ n pɩ, tɛ́ Liyel wɛ̃́kínɔ́ yɔ́lɛ pé wɛ̃kɩ.
Páh kwâh yɔ́ wɛ kè mɛ wil yȉ̂nyõ fwɔ̀pȉn-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃, ké vyɛ̃ynɔ ńyɑ̃́hlɛ
tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi à pɔ yĩni tɛ̃ pé tnɔ̂.
6 Páh mɛ ké yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíki, pé yípɛ̂y wɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ gbɛ̃̌nkyɔlɛ,
ànɛ̂ yȋ nónó-á n til, à tahlɩ kèpye tyí.
7 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé yȉ́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé tyí nɛ: «Pyɛrɩ, yuku n
ko sé sɔkɔ ǹ kɔ.»
8 Ǹtɛ pé mɛ yo yȉ́npɔ̃ mɛ̀ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé náh képah pɩ n pi, ńkɛ̃́
páh pɩ sɔ̃ pilɛ, dêl kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh de yah pé vyãh ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ,
nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah.
9 Képah tɛ̃̀nɛ, yȉ́npɔ̃ mɛ̀ tõ wil yȉ̂nyõ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á kwâh
nɛ̂ wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké wɛ̃́kínɔ́lɛ nɛ, kăh mɛ névilɛ n silki
Liyel yah.»
10 Képah tɛ̃-á pɩ sɛ̃ kɛ tɔ̃nɔ́, tɛ́ Liyel mɛ tõ kénɛ kwâh tɔkɔ dɔkɔ yȉ̂nyõ.
11 Tɛ́ légbȉ́ mɛ̀ ó sɔkɔ, díbí nɛ́pȋ tɔ̃mí mó mɛ pɔ yĩn tɛ̃ péwɔ mɛ́-ńsah gbô
yah sɔkɔ. Ǹnî-á tõ pélɛ Sesarɩ kwil, pè pɔ péwɔ tyí.
12 Tɛ́ Liyel Mirki mɛ yo péwɔ tyí nɛ, pé sɔkɔ pélɛ, pé káh tɔ̀tɔ̀ pɩ. Pé
yȗ́npyé nɛ́pȋ kénúkò nónó-á yɔ̀, pépi mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ à yuku Sesarɩ kwil. Pé
pól kyɩ de Kɔrnɛy gbô sɔkɔ.

13 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy tɔ mó yo pé tyí nɛ, páh sɔ̀ mɛ pé gbô sɔkɔ, tɛ́
yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ wil mɔ pé yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé nɛy tɛkɩ n mɔ Nsyope
kwil. Tɛ̃ kyɩ Simo tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ.
14 Wǎh kɩ pɔ wɛlɔ yísyɔ́ yo pé tyí, nónó-á kɩ pé pwah mɔ ànɛ̂ pé gbô tãn
póllɛ.
15 Kɔrnɛy-á képah yo tɛ sɛ̃ péwɔ Pyɛrɩ tyí, tɛ́ pé fyɔ̀ tyah à tyilɛ n yo pé
tyí, Liyel Mirki tiki Kɔrnɛypi tɔ yõ, sɔ̃-á lésõ kè tiki pépi yõ ké tyah gbȋnɛ.
16 Kǎh pɩ sɛ̃, péwɔ dyɔ to kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy mè tyílɛ, wǎh nɛ̂ yo nɛ
ńkɛ̃: «Nsyɔ̃ névye wel wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, Liyel kɩ yé tɔ̃ sah ǹ
Mirkilɛ kɩ yé pɩ yályál.»
17 Ǹtɛ pépi-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki nɛ̂nɛ pépi kõ,
wǎh fyɔ̀ kélɛ no nɔ́pi tɔ kõ tɛ pépi tyí kõlɛ, nɛ̂ se péwɔlɛ kɩ fɛ̃ Liyel tir yah
kõ nɩ?
18 Képah sɔkɔ, névye-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé pól vɩ, tɛ́ Liyel yȋnnɛ n gbilki
mɛ n yo nɛ, Liyel-á ńtyȋnɔ ké wɛ̃kìlɛ névye tɔ kõ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pè kɩ fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ dɛ́!

Antyɔsyɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú tȋnkìlɛ

19 Yetyɛ̃nɩ ko mɔ gbȋnɛ, pè sɔ̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n fõh. Képah ye, pè to
karkɩ. Pé túkù sɔkɔ Fenisi gbɛ̃nyah, túkù sɔkɔ Syipri gbɛ̃nyah, túkù mɛ
sɔkɔ Antyɔsyɩ kwil. Tɛ́ pè náh sɔ̀ mɛ Yesu tyílɛ n yo ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, nɛ́
Nsyifunɔ ó tyí náh.
20 Ǹtɛ túkù sɔ̀ mɛ pé sɔkɔ, nónó-á n wil Syipri gbɛ̃nyah sɔkɔ ànɛ̂ Sirɛnɩ
kwil. Pépi-á pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ, pè sɔ̀ mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo no tɛ́lɔ́* tɔ tyí Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu tyí sɔkɔ.
21 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̀ mɛ tɛ̃nwɛnɔlɛ pélɛ n kõ. Kǎh pɩ sɛ̃, névye náhnáh vi mɔ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kì yõ, à pɩ ǹ yõ sɛ̃púlɛ.
22 Képah tɛ̃nɛ, Yerusalɛmɩ Yesu yõ sɛ̃pú tȋnkì-á képah noh sɛ̃, pè
Barnabasɩ tɛkɩ mɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ.
23-24 Barnabasɩlɛ, nɛ́pépɛ̌y ye lésõ ǹnɛ. Liyel Mirki sɔ̀ mɛ à tɔkɔ, ànɛ̂
Liyel yõ sɛ̃nɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ kègbɩlɛ. Képah ye, wǎh kyɩ yȋni tɛ̃, tɛ́ Liyel pèpɔrɩ
pínɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃pú tyí sɛ̃, ǹ nɩ vɩ. À mɛ sɔ̋ré mɔ pé pól sɔkɔ nɛ,
pè gbah tɛ̃ pé wrɔ́ tel tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ pé nnɔ póllɛ. Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ fɛ̃
syi sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ.
25 Képah náh, Barnabasɩ sɔkɔ Tarsɩ kwil, Sole yáhnkɔ̃-ńsah.
26 Wǎh kyɩ à wɛ, à à tɛ̃ pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ. Pé nímí tɛ̃ à yi vi pól pɩ nɛ́npɔ́
Yesu yõ sɛ̃pú tȋnkìlɛ, à névye náhnáh tɔ wɛ kwɔ Yesu wɛ̃kìlɛ. Nɛ́npɔ́ ǹgbò
sɔkɔ ye pè Yesu tȍ sȃhpú ye Kretyɛ̃bɩlɛ.
27 Tɛ́ kénɛ sèpȉn sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu yísyɔ́ wil Yerusalɛmɩ kwil, à
pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ.
28 Pé sɔkɔ núkú yɔ́ sɔ̀ mɛ pè n ye Akabusilɛ. Tɛ́ Liyel Mirki gbȍ yõ, ǹmɔ
yuku kè yo nɛ ńkɛ̃, dǒ kwɛ́y, kwɛ́npékè-á kɩ n de n pi kèkõyɔ̋ pól sɔkɔ.
Képah pínɔ́ pɔ Klode wɛ, Wrome kwíltãm yȍtɛ̃nɛ.

* **11:20** 11.20 Yah n tɛ Wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á Krɛkɩ tyílɛ n yo.

29 Képah sɔkɔ, Yesu tồ sấhpú kè yah tɔkɔ, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól
gbằn yî wɛ́nɔ́nɔlɛ nɛ, páh kı pé gbằn yî yísyɔ́ tuke mɔ, kı tɛkı mɔ Yesu yõ
sɛ̃́pú kõ Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.
30 Păh kè yah tɔkɔ sɔ̃, pè kè pı sɛ̃́, tɛ́ mɛ yî nɔ́pilɛ Barnabası ànɛ̂ Sole gbồ
dahbı, pépi mɛ kyı sélɛ Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm kõ.

12

Nsyakı kònmɔnɔ ànɛ̂ Pyɛrı dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

1 Ké légbı̂́ mɛ̀ sɔkɔ, yồtɛ̃ dı̂́ Yerɔdı tyah Yesu yõ sɛ̃́pú tı̂̀nkı̂̀ névye túkù
fɔ̃́hnɔ́lɛ Yerusalɛmı kwil.
2 Ȁ Nsyɔ̃ nɛ́nkyí dı̂́ Nsyakı ko mɔ kèkírkı̂̀lɛ.
3 Tɛ́ wăh kè wɛ yĩ mɛ̀ nɔ Nsyifunɔ tyí sɛ̃́, à tõ Pyɛrı tɔ tɛ̃. Légbı̂́ pɔ yĩnɛ
Nsyifunɔ búrn sɛ̃-ǹkɛ̃́ syáh syáhnɔ́lɛ.
4 Wăh Pyɛrı tɛ̃ sɛ̃́, à mɛ à dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí nɛ́pı̂́ ǹyɛ̂̂h
tı̂̀nkı̂̀nɔ́ ńyấh névye kõ pè wɛ̃nɛ n sah, à ǹnɛ n syıkı. Ȁ sồ mɛ ké tyí nɛ,
búrn sɛ̃-ǹkɛ̃́ syáh-à kı sɔkɔ tɛ, pé à tuke no pól yı̃́ yah.
5 Pyɛrı yah sồ mɛ víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̂̀nkı̂̀ mó
mɛ Liyellɛ n gbah n ni ǹ tyí.

Liyel-á gbı̂̀l nɛ̂ pı, à Pyɛrı wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

6 Tɛ́ sõ nɛ̂ dı̃ndal-á Yerɔdı kı Pyɛrı tuke n pi, ké lékâhnɛ, Pyɛrı sồ mɛ
púkúbínsàhnɔ́lɛ kɛ̃̀lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n dɔ sràsyíbí nɛ́pı̂́ nímí wrɔ́. Tɛ́
wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ syíkípú sồ mɛ ké yah, mɛ kélɛ n syıkı.
7 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yı̂̃nyõ tồnpı yɔ́ núkú wil mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀
sɔkɔ, ké sɔkɔ pól piki pěrr. Yı̂̃nyõ tồnpı mɛ̀ mɛ Pyɛrı mı mı ǹ gbɔ̀pɔ tyí à
à yilki mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à yuku súú. Képah sɔkɔ, kɛ̃̀lɔ́ nɔ́pi núkú kɔ̃lı
to Pyɛrı gbằn tyí, à kwɛ sétáh.
8 Képah tɛ̃̀nɛ, yı̂̃nyõ tồnpı tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ kõ dyı ànɛ̂ ǹ lékyêhlɛ. Ȁ mɛ
kè pı sɛ̃́. Yı̂̃nyõ tồnpı mɛ̀ tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɔ, à mó pé sồ tɛ̃.
9 Pyɛrı mɛ ǹ sồ tɛ̃, à wil. Tɛ́ yı̂̃nyõ tồnpı-á tyi nónónɛ n pı, Pyɛrı náh sồ
mɛ sɛ̃ sé yõ nɛ gblɔ-á sélɛ. Ȁ sồ wɛ nɛ dɛ́kí-á pé n dɔ.
10 Pè wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ńsah gben kal sɔkɔ, tɛ́ ké ní-ò tɔ kal sɔkɔ, tɛ́ kyı
syı vyɔrı wùkah gbı̂́ní tyí. Képah yah sồ mɛ mɔ́nɔ́lɛ kwil nıyɔ̃́ tı̂̀nnɛ. Ké tɔ
núkú yıkı mɔ ké gblɔ̃̌y. Pè mɛ wil à wɛ̃̀kı̀ tɛ̃ n yuku. Dǒ, Pyɛrı núkú yı̂̃nyõ
tồnpı mɛ̀ yah kwlɔ.
11 Képah sɔkɔ, Pyɛrı yah pyě pı kyòo yĩ mɛ̀nɛ. Ȁ mɛ nɛ núkúnúkú, páh
pyě kè pĩ yı̃́ı̃ nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á tõ ǹ yı̂̃nyõ tồnpılɛ à pɔ pé pwah mɔ wilki Yerɔdı
gbồ ànɛ̂ Nsyifunɔ-á sồ mɛ pèl nónónɛ n syıkı nɛ, sè péwɔ nɔ.
12 Tɛ́ Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n ye Markılɛ, Pyɛrı-á ǹ fɔkɔ sõ yah, à sɔkɔ ǹmɔ yı̃́
Mari gbô. Nírí pípú náhnáh sồ mɛ tuke mɔ tɛ̃ nɛ́npɔ́, mɛ Liyellɛ n ni.
13 Tɛ́ Pyɛrı-á pɔ gbô yah mı, tồnpı pípír yɔ́ mɛ pè n ye Wrodelɛ, ǹmɔ mɛ
nɔ de kélɛ, tɛ́ píkínyahnɔ pı nɛ, nɛ̂ se nı?

[14] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ-á yo mɔ, à ǹ yı̋ pı̃. Ké nìvìnì tɛ̃ tyí, à pyě gbô yah
sah yíkínmɔ-ńkɛ̃nɛ tɛ́ ǹ syɩ to kyɩ kè yo no tɛ́lɔ́ tyí nɛ ńkɛ̃, Pyɛrɩ-á mɛ
yı̋nntɛ̃nɔ́lɛ gbô yah.
[15] N̄tɛ pè pyě nɛ, pípír yȍgbèkè-á yuku. Tɛ́ wǎh mɛ kélɛ n gbah n yo nɛ
gbɩ-á pé n yo, pè tɔ̃ nɛ ńkɛ̃, Pyɛrɩ mírkí-á kɩ nɛ̂ à wɛ.
[16] N̄tɛ Pyɛrɩ wɔ mó mɛ wùkahlɛ n tɔ̃ n mɩ sɛ̃. Képah sɔkɔ, pǎh pópó pɔ
wùkah yɩkɩ mɔ, pè kè wɛ kè pɩ ǹmɔlɛ ńtyı̋nɔ. Kè pɩ pé tyí gbɛ̃ndùǹnɛ.
[17] Pyɛrɩ mɛ ǹ gbȍ pɩ mɔ pé tyí nɛ, pè pé vyɛ̃y vike. Tɛ́ Liyel-á à yohnɩ
mɔ dùkù nɛ̂nɛ à kɔ̃ à wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, à de ké sɔkɔ à kè yãh pé tyí.
Tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pè kyɩ kè yãh Nsyakɩ ànɛ̂ pé yű̃npyé Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́
tyí. Képah náh, à pyě wil sɔkɔ fı̃́ yɔ́.
[18] N̄tɛ tyah-á pɔ dal, sràsyíbí fɔkɔ fil Pyɛrɩ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pè wɛ̃nɛ n
piki n yah nɛ, ǹ tyí se pɩ sɔ̃́ nɩ?
[19] Képah tɛ̃nɛ, Yerɔdɩ pè kɔ̃ pè mɩ de Pyɛrɩ sóhnkɔ̃nɔ sɔkɔ. N̄tɛ pè náh à
wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè syíkípú ye pɔ piki yah, tɛ́ nɛ, pè pè ko mɔ.
Képah náh, Yerɔdɩ wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ à kyɩ sèpı̏n yísyɔ́ pɩ Sesarɩ
kwil.

Yȍtɛ̃ dı̃́ Yerɔdɩ kúnɔ́lɛ

[20] Tiri kwil ànɛ̂ Sidõ kwil tãn-á sȍ mɛ gbɛ̃nyah nɛ̂ sɔkɔ, ké yõke lésõ mɛ
n wil yȍtɛ̃ dı̃́ Yerɔdɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ yékẫb-á pɔ wɛ pé wrɔ́ ànɛ̂ Yerɔdɩlɛ,
Yerɔdɩ fɔkɔ kah vyãh pélɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pépi mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ
kyɩ wil Yerɔdɩ tyí. Képah yı̃nnɛ, pè kyɩ pé sɔ̃nɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yerɔdɩ sɛ̃-
ńsah wɔ̀kɔ̀ yȍtɛ̃nɛ, nɛ̂-á pè n ye Blasɩtusilɛ, nɛ pé kyɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ
yah kɔ̃ Yerɔdɩ tyí.
[21] Pǎh gbı̏yı̏kì nɛ̂ yah tɔkɔ, ké lésõ-á nɔ, Yerɔdɩ ǹ yȍtɔ̃rí flɔ mɔ pɔ kɔ̃ tɛ̃
ǹ yȍtɔ̃rí kǒ yõ, à tyah wɛy yɔ́lɛ n yo tɔ́wû tyí.
[22] Képah tɛ̃nɛ, névye tyah n gbo mɔ nɛ, névi tɛ̃ wɔ náh n wɛkɩ yɔ̀ dɛ́,
Liyel-á!
[23] Képah sɔkɔ, Yerɔdɩ-á sɔ̃́npí gbílkínɔ́ mɛ̀ fɛ̃ syi, nɛ̂-á sȍ yı̃nɛ sàhnɔ́lɛ
Liyel yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yı̂̃nyõ tȍnpɩ yɔ́ núkú à mɩ, kèfyɔ̃ mɛ gbɔ ǹ sɔkɔ, à à yõ
ko.
[24] N̄tɛ Liyel wɛy sȍ mɛ n gbah n tɔ̃ mɔ n yuku ólɛ.
[25] Tɛ́ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wɔ-á pé tȍ pɩ tɛ Yerusalɛmɩ kwil,* pè Nsyɔ̃-
Markɩ tɛ̃ pé syɩ sɔkɔ Antyɔsyɩ kwil.

13

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛ́kínmɔnɔlɛ Liyel tȍ sɔkɔ

[1] Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu ànɛ̂ névye kwɔ́pú sȍ mɛ Antyɔsyɩ kwil Yesu yõ
sɛ̃pú tı̏nkì sɔkɔ: Barnabasɩ sȍ mɛ, ànɛ̂ Solelɛ, ànɛ̂ Simeyõlɛ, nɛ̂-á pè n ye
Dı̃́syíkèynɛ, ànɛ̂ Sirɛnɩ kwil Lusiyusilɛ, à tahlɩ Manayɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á sȍ
kɔ̃rɩ pɩ wɛ̃ tyí Kalile gbɛ̃nyah yȍtɛ̃ dı̃́ Yerɔdɩlɛ.

* **12:25** 12.25 - Yah n tɛ 11.27-30.

2 Sõ yɔ́lɛ, pǎh mɛ níkì tɛ̃, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n ni gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ Mirki yo
pé tyí nɛ: «Yé Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wilki pé tyílɛ. Pè kɩ tɔ̃̀ pɩ, nɛ̂ yĩn-á mé n
ye pélɛ.»
3 Képah sɔkɔ, pè níkì tɛ̃,* à níri pɩ pé tyí à pé gbɛ̃̀n sah pé yõ, tɛ́ pyě pè
fĩn mɔ pè sɔkɔ.

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Syipri sɔkɔ

4 Liyel Mirki-á Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛkɩ mɔ tɔ̃̀ sɔkɔ sɛ̃́, pè mɛ tiki yuku
à kyɩ de Selesi kwil. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ nɛ́npɔ́, nɛ páh n yuku
gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́.
5 Pǎh yĩni tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Salamininɛ, pè tyah Liyel wɛynɛ n
yo Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ. Tɛ́ Nsyɔ̃-Markɩ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, pé yohnɩ
n mɔ yĩnnɛ.
6 Pè mɛ Syipri mɛ̀ kan kɔ kah, à kyɩ de ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Pafɔsɩlɛ.
Pè kyɩ Nsyifunɔ sènpɩ dɩ̃́ yɔ́ yohnɩ, nɛ̂-á pè n ye Bar-Yesulɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ ǹ
gblɔ̃̆ynɛ n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.
7 Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Syipri yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Sɛrɩsyusi Polusilɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
lésõ lékɑ̃́m névilɛ. Tɛ́ Liyel wɛy noh dékè sɔ̃̀ mɛ Sɛrɩsyusi Polusi tɛ̃. Képah
ye, à pè kɔ̃ pè kyɩ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole ye.
8 Ǹtɛ sènpɩ dɩ̃́ Bar-Yesulɛ, pè tɔ̃ sɔ̃̀ ǹnɛ n ye Yelimasɩlɛ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ.
Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Solelɛ n fwo. Á sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ Syipri yah tɛ̃́-ò
dɩ̃́ yɩ̃́nínmɔ-ńsahlɛ, nɛ à káh sɛ̃ Yesu yõ.
9 Képah sɔkɔ, Sole nɛ̂-á tɔ̃ pè n ye Polelɛ,† Liyel Mirki à tɔkɔ, à mɛ sènpɩ
dɩ̃́ yah díkídíkí,
10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ nɛ̂-á lékɑ̃́mkɑ̃m ànɛ̂ yɩ̃́nvì ó á tɔ̂ɔ́, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ névi
mɛ̀; gblɔ wɑ̃̀l pól sépɛlɛ áwɔlɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɑ̃̀l tómtóm fɛ̃kìnɔ́ yal mɔ dɛ́!
11 Núkúnúkú tɛ̃nɛ, Liyel gbɔ̃̀ kɩ sah á wil. Á kɩ pɩ yɩ̃́tũ̂nɛ wrɔ́ yɔ́ sɔkɔ, á
náh tɔ̃ gbĩ kyòo wɛ n pi.» Képah yóntɛnɔ ǹsɔ̃, ǹ yɩ̃́ núkú wɔ, à ǹ gblɔ̃̆y wɛ
fɛ̃ntũ̊ sɔkɔ, tɛ́ tyah n kɔ n kore n vi n kɔ̃, à nɛynɛ n yah n kɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃
tɛ̃ tɛ̃nɛ.
12 Képah sɔkɔ, Syipri yah tɛ̃́-ò dɩ̃́-á Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ wɛ, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nɛ̂
noh, sè ǹ nɩ tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ

13 Képah náh, Pole ànɛ̂ ǹ kɔ́mû de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yal Pafɔsɩ kwil,
tɛ́ yuku Pɛrsyɩ kwil, Pɑ̃nfili gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Pǎh mɛ nɛ́npɔ́, Nsyɔ̃ ǹ gbɛ wil
pé sɔkɔ, à ǹ syɩ yuku Yerusalɛmɩ kwil.
14 Ǹtɛ Polepi tɛ̃ wɔ mó yal Pɛrsyɩ kwil, à yɔ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́lɛ, pópó à kyɩ
de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.‡ Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sõ-á pɔ nɔ,
pè kyɩ de kɔ̃ tɛ̃ pélɛ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.

* **13:3** 13.3 - Níkì tɛ̃nɔ́ duke mɛ dò. Tɛ́ Nsyifunɔ tɛ̃ wɔ tyí, pàh níkì tɛ̃, ké kannɛ, pě ninɛ n wɔ, tɛ́ pé náh yɔ̃kelɛ n yõ. † **13:9** 13.9 - Solelɛ, Nsyifunɔ ye n ye ǹnɛ sɛ̃́, tɛ́ Wrome tɑ̃n mɛ ǹnɛ n ye Polelɛ. ‡ **13:14** 11.19 - Antyɔsyɩnɔ sɔ̃̀ mɛ nínɔ́. Núkú sɔ̃̀ mɛ Pisidi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, ní-ò mɛ Siri gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Ntɛ Siri gbɛ̃̆nyah Antyɔsyɩ sɔkɔ ye sɔ̃̀ pé kɔ́lɔ́ mɛ̀ tyah. Yah n tɛ Tyípínì 13.1-4.

15 Képah tẽnɛ, ǹnî yɔ́ mɛ tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tẽntȍ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́
tȁntȁnnɔ́ yísyɔ́ kar. Wǎh kar tɛ, Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah tãm mɛ pè kõ pè
yo Polepi tyí nɛ, pé no, wɛlɔ yísyɔ́-à kı mɛ pé tyí sȍ́ré mɔ mɔ tẽnɛ tɔ́wû
sɔkɔ, ké wɛ̃̌kì-á mɛ pé tyí.
16 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn, tɛ́ ǹ gbȍ pı mɔ no tyí nɛ, pè noh pé tyí
yɔ̀. Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yisrayel tãn, à tahlı nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, tɛ́ mɛ
Liyel yah tíkílɛ n pı, yé nóhnɔ́ pı ń tyí.
17 Ápi Yisrayel tãn Liyellɛ, à ápi náh tãn yah wilki. Á tõ Yisrayel tãn pı
dò, gbȉ́ nɛ̂-á sȍ pè mɛ Yesyipti gbɛ̃̌nyah sɔkɔ; tɛ́ tõ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè wilki ké
sɔkɔ.
18 Tɛ́ à pè pu§ gbɛ̃́nnı sɔkɔ pópó ye tikininí kénkõlɛ.
19 Képah náh, à yȉkȉnȉnɔ́ kwǎrninɔ névye ko mɔ, à pé duku to Kanah
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, tɛ́ pé sétáhlɛ Yisrayel tãn kõ gbɛ̃̌kılɛ.
20 Tyi nɔ́pi pól-á pópó n pı n tɛ, kè nɔ ye kyɛyɛ̃́h tikininí pɔ́ gbãm (450)
kénkõlɛ. Képah náh, á náh tãn sɔkɔ ye Liyel n wilki á vyãh syípúlɛ, pópó
à pɔ nɔ Liyel tẽntȍ syínyo-ò Samuyɛlı gbĩ tyí.
21 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, pè mɛ kè yah kõ Liyel tyí nɛ, páh mɛ yȍtɛ̃ yɔ́ tyí. Képah
sɔkɔ, Liyel mɛ Kisi pídȉ́ Sawuli pı pé yȍtɛ̃nɛ, pópó ye tikininí. Tɛ́ Sawulilɛ,
Bɛ̃nsyamɛ yȉkȉ nɛy ye sȍ ǹnɛ.
22 Ǹtɛ Liyel-á pɔ ǹmɔ milki gbȉ́ nɛ̂nɛ, à mɛ Davidi pı pé yȍtɛ̃nɛ. Davidi
tyí sɔkɔ ye lésõ Liyel yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Mé wil mɔ ń dyɔ yȉ̃́ nɛy yõ, ǹmɔ nɛ̂-á
Nsyese pídȉ́ Davidilɛ. Á kı ń dyɔ yȉ̃́ tyi pól pı dal mɔ pallɛ.›
23 Liyel ye lésõ ǹ vyãhlɛ Davidi kõ nɛ, Yisrayel pwáhnmɔ-ò-á kı dubi ǹmɔ
pétóbé sɔkɔ. Kénɛ pwáhnmɔ-ò ye pɔ pı Yesulɛ.
24 Tɛ́ Yesu-á pópó n pi, wèlnwȉlkȉ-ò Nsyõ ye yo Yisrayel tãn pól tyí nɛ, pè
pé nnɔ vi mɔ, pè mó wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ.
25 Ǹtɛ Nsyõ tȍ-á pópó pɔ n tyɛ, à mɛ n yo névye tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Yépi tɛ̃
sõnɔ sɔkɔ, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ? Yé káh wɛ nɛ, pwáhnmɔ-ò nɛ̂ pɔ́nɔ́-á yé syıkı tɛ̃,
ǹmɔ-á ńmɔlɛ dɛ́! Ǹtɛ yé yah, à mɛ n knɛ pɔ́-ńsah. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fȍ́rɔɔ kah ǹ
lékyêh fyé dɛ́nɔ́lɛ ǹ gbyȇh sɔkɔ.›»
26 Képah náh, Pole tõ nɛ: «Á no, yépi nónó-á Abrahmı pétóbélɛ, à tahlı
Liyel yah tíkí pípú pól tyí, pwáhnmɔnɔ wɛy mè ye tɛkı mɔ ápi pól yĩnnɛ.
27 Ǹtɛ Yerusalɛmı tãn ànɛ̂ pé yȍtãm náh lésõ pĩ nɛ, Yesu-á pwáhnmɔ-òlɛ.
Tɛ́ Liyel tẽntȍ syínyopu wɛlɔ nónó-á n kar pé tyí Nsyifunɔ mı mı yòh sõnɔ́
póllɛ, pè náh sé yõ pĩ. Kénɛ wɛlɔ tyi yónɔ́ ye lésõ pè pı dal mɔ, pǎh lékàhlɛ
Yesu kõ.
28 Pè náh Yesu tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ. Ǹtɛ pè kè yah
kõ Pilati tyí nɛ, à à ko mɔ.
29 Tɛ́ Liyel wɛy-á tyi nónó pól yo Yesu tyí sɔkɔ, pǎh pɔ sè pı dal mɔ tɛ
gbȉ́ nɛ̂nɛ, pè ǹ lékó tiki mɔ to dahnı yõ, tɛ́ kyı à yĩ diki yɔ́ sɔkɔ.
30 Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.

§ **13:18** 13.18 - Púnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásȏ sɔkɔ yɔ̀, yõke ó náh sȍ Liyel pélɛ n kõ. Á sȍ mɛ pé nılɛ n gbɛ, à n tõ n sah n pı pé tyí.

[31] Képah náh, névye nónó-á lésõ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ yal Kalile gbɛ̃̆nyah, à dɔkɔ yuku
ǹnɛ Yerusalɛmɩ kwil, à ǹ gblɔ̃̆ynɛ pépi wɛ̃kɩ sèpȉn náhnáh sɔkɔ. Kénɛ
névye nɔ́pi ye mɛ ǹ tyi yónwàhpu kègblɔlɛ Yisrayel tãn yah núkúnúkú yɔ̀.
[32] Ǹtɛ ápilɛ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir ye ápi tɔ n yo yé tyí yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́: Liyel-á ǹ vyãhlɛ á
náh tãn kɔ̃ nɛ̂ tyí yõ,
[33] képah-á à pɩ dal mɔ ápi tyí, ápi nónó-á pɩ pé wɛ̃́npȉlɛ. Wăh Yesulɛ á
kɔ̃, à yĩ̆nɛ kăh wãrkɩ sah sɔ̃́ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y yɩ̀kɩ̀ ní-ò sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Ǹmɔ Pídĩ́ ye álɛ;
à tɔkɔ kwɛy tyí, ńmɔ ye á Súlɛ.›*
[34] Liyel ye lésõ kwãh tɛ̃ kè yo sah nɛ ńkɛ̃́, Yesu-à pɔ ku, à náh n pyãh n
pi. Páh kɩ ǹ lékó yilki mɔ. Á tɔ̃ lésõ kè yo dal mɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Máh lésõ ń vyãhlɛ Davidi kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ,
mé kɩ kè pɩ yé tyí, kɩ sãm mɔ yé sɔkɔ,
tir yɔ́ náh ké dùkù ku n pi.›†
[35] Képah ye Davidi yo fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Á náh n yɛ á tɔ̃̀npɩ pèpɛy lékó kɔ̃
kè n pyãh n pi.›‡
[36] Ǹtɛ Davidi tɛ̃ wɔ gbĩ sɔkɔ, à Liyel tɔ̃̀ pɩ ké wɛ̃kɩ̀ yõ. Képah náh, à mɛ
ku pè kɔ̃ pè yĩ ǹ náh tãn lékyî tnɔ̂, ǹ tɔ lékó mɛ pyãh.
[37] Ǹtɛ Liyel ye Yesu lékó yilki mɔ. Ǹmɔ lékó tɛ̃ wɔ náh pyãh dɛ́!
[38] Á no, yé pĩ nɛ, ǹmɔ Yesu gbɔ̃̀ yõ-á tyípêl yɔ̃̆nmɔnɔ tyí wɛ yo yé tyí dɛ́!
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh tɛ̃ wɛ yé yõ wilki tyípêl nónó sɔkɔ,
[39] névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃ yõ kɩ wil sé pól sɔkɔ, à kɩ fɛ̃ nɔ de Liyellɛ.
[40] Képah ye, yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́ pɩ, yè káh pɔ Liyel wɛy mè yahle. Képah-à pí-
ńkɛ̃̂nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á tir nɛ̂ yo sah, kè kɩ pɔ yé yĩni tɛ̃. Pè lésõ nɛ
ńkɛ̃́:
[41] ‹Yé yah, wɛ̀nyɩ̀kɩ̀ wɛ́kípú nɔ́pi,
yé nɛ mɛ gbɛ̃̆ndùnȉ sɔkɔ, yè mó ku tɛ̃ yõ!
Máh kɩ pɔ nɛ̂ pɩ n pi yé sɔkɔ, tɛ́ kɩ yé sah min sɔkɔ;
névi-à sɔ̃́ sɔ̃̀ pɔ kélɛ n yãh yé tyí,
yé náh n sɛ̃ n pi ké yõ.›»§
[42] Sépi yóntɛnɔ náh, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á n wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, no tyah pélɛ n ni nɛ, mɩ mɩ yòh kèyăhlɛ, pè tɔ̃ pɔ pé syɩ pé wɛy
mè ó yõ.
[43] Képah náh, tɔ́wû-á pɔ karkɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, névye náhnáh Pole ànɛ̂
Barnabasɩ sɔ̃̀ tɛ̃. Nsyifunɔ ye sɔ̃̀, à tahlɩ névye tyí, nónó-á vi mɔ de Nsyifunɔ
Liyel nínɔ́ wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. Tɛ́ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ sɔ̃̀ mɛ n yãh pélɛ, à pé sõnɔlɛ
n vi n mɔ nɛ, Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ pé tyí, pè ké tɛ̃́nɔ́ plɛ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

[44] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kèyăh-á vi pɔ, kwil névye kan pɔ
tuke mɔ Liyel wɛy noh yĩnnɛ.
[45] Nsyifunɔ-á kénɛ tɔ́wû wɛ sɛ̃́, dyɔ́yɔ́kɩ̀ de pé sɔkɔ képékèyɔ̂. Pè tyah
Pole wɛynɛ n kɔ̃lɩ, à ké tyílɛ n yo n yɩkɩ.

* **13:33** 13.33 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.7. † **13:34** 13.34 - Yah n tɛ Yesayi 55.3. ‡ **13:35** 13.35 - Yah n
tɛ Gbálnɔ́ 16.10. § **13:41** 13.41 - Yah n tɛ Yabakuki 1.5.

[46] Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ kè yo nɩ̀sãhlɛ pé tyí nɛ: «Yépi ǹgbò tyí ye Liyel wɛy sɔ̃̀ yĩnɛ kè yo. Ǹtɛ yáh fyɔ̀ kè yahle, tɛ́ kè wɛ̃kɩ nɛ yé náh yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ́nɔ́lɛ, kǎh pɩ sɛ̃́, ápi kɩ á yah mɔ névye tɩ̃̀nnɛ núkúnúkú, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
[47] Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂ yo, képah ye á n pɩ dò. Á kè yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Mé ye ǹ sah nɛ á pɩ kyòolɛ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
á mó kyɩ pwáhnmɔnɔ wɛy yo
kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ.›»*
[48] Képah sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pǎh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé nɩ vɩ, pè tyah Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Liyel wɛynɛ n gbilki. Tɛ́ névye nónó pól-á sɔ̃̀ yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ́nɔ́lɛ, pé pól sɛ̃ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ yõ.
[49] Liyel wɛy núkú tõ mɔ kénɛ gbɛ̃̌nyah tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ.
[50] Tɛ́ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ, nónó-á mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̌kɩ̀lɛ n kɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyifunɔ mɛ pépi ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ kurki mɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ yõ. Pè mɛ tyah Polepilɛ n fõh, tɛ́ pè yĩni yal pé sétáh yõ.
[51] Pǎh mó n wil kénɛ kwil, pè pé gbyɛ̂̂h nɛ̀ngbɔ̃ kwer kwɛ ké sɔkɔ, tɛ́ sɔkɔ Yikonyumi kwil.
[52] Ǹtɛ Antyɔsyɩ kwil Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ̃́ wɔ sɔ̃̀ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ.

14

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Yikonyumi kwil

[1] Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á yĩni tɛ̃́ Yikonyumi kwil, pè tõ de yuku Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ tyah Liyel wɛynɛ n yo, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé náhnáh vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ.
[2] Ǹtɛ Nsyifunɔ sɔkɔ nónó-á sɔ̃̀ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu wɛy yõ, pépi nɛ́káhbí kurki mɔ Yesu yõ sɛ̃́pú yõ.
[3] Ǹtɛ képah fyé yõ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tõ tɛ̃́ à mo Yikonyumi sɔkɔ. Pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ sɔ̃̀ mɛ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ yõ pè kõ pè n wɛkɩ nɩ̀sãhlɛ. Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ pé yah tɛ̃́ pè kõ pè gbǐl tyilɛ n pɩ, gbǐl nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ, pǎh wɛlɔ nónónɛ n yo Liyel pèpɔrɩ pínɔ́ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.
[4] Ǹtɛ kwil névye gbɛkɩ. Pé túkù sɔ̃̀ mɛ mɔ Nsyifunɔlɛ, túkù mó mɛ mɔ Yesu tɛ̃́ntɔ̃̀ névyelɛ.
[5] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ pé yɔ̃̀tãmnɔ́ tyí, pè wɛ̃ tyí mɔ nɛ, pé Pole ànɛ̂ Barnabasɩ fõh, pé mó pè minki ko dyɛ̂hlɛ.
[6] Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á pɔ pĩ ké sɔkɔ, pè to sɔkɔ Lisitir kwil, ànɛ̂ Dɛrɩbɩ kwil, ànɛ̂ sé gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, Likawoni gbɛ̃̌nyah.
[7] Tɛ́ yõ sɔkɔ, à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n kõ nɛ́npɔ́.

Sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Lisitir kwil

[8] Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ Lisitir kwil, gbyɛ̂̂hnɛ kúnɔ́lɛ. Á sɔ̃̀ dubi sèkùkùlɛ, à náh tɛ̃́ wɛ kɔ yah.

---
* **13:47** 13.47 - Yah n tɛ Yesayi 49.6.

9 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, Pole-á n wɛkɩ, kénɛ dɨ́ sȍ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ. Képah tɛ̃̀nɛ,
Pole tyah dɨ́nɛ n yah díkídíkí. Tɛ́ wǎh kè wɛ nɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ dɨ́ mɛ̀
tyí kɩ fɛ̃ dɛ́nmɔnɔ wɛ Liyel tyí,
10 à yo ǹ tyí yɨ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yuku n yĩn tómm á gbyɛ̂̃h yõ!» Képah
sɔkɔ, dɨ́ núkú yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂̃h yõ, à tyah n kɔ.
11 Tɔ́wû-á képah tɛ̃̀ pínɔ́ wɛ sɛ̃̀ Pole tyí, pè tyah n yo wòhòh Likawoni
tãn wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̀, tȁn-á sé viri pɩ névyelɛ à tiki pɔ pé wrɔ́ dɛ́!
12 Képah sɔkɔ, pè tȍ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, pè képah yĩn dyɩ Barnabasɩ
kõ. Tɛ́ wɛy-á sȍ mɛ Pole wɔ gbȍ sɔkɔ sɛ̃̀, pè kèyǎh yĩn dyɩ ǹmɔ kõ, nɛ̂-á pè
n ye Yɛrɛmɛsɩlɛ.
13 Tɛ́ tȍ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, ké wɔ̀kɔ̀ sȍ mɛ kwil dé-ńsah yah sɔkɔ.
Ké lékwén nɛ́tɛ̃̀ dɨ́ mɛ nyéhpyɛ́nì tɛ̃̀ pɔ kénɛ tȍ wɔ̀kɔ̀ yah ànɛ̂ yî fìnɛ.[*] Tɛ́
ǹmɔ ànɛ̂ tɔ́wû sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé gbètòh mɔ Barnabasɩ ànɛ̂ Pole yõ.
14 Ǹtɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Pole-á képah tɛ̃̀ noh sɛ̃̀, pépi nónó-á Yesu tɛ̃ntȍ
névyelɛ, pè pé fwɔ̀mɔlɔ yɔrɩ tɔkɩ yèkwɔrɩ tɛ̃̀ tyí, tɛ́ to de tɔ́wû nɩyő mɛ yo
tũ yɨ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ:
15 «Á no, sɔ̃ mɛ tɛ́ yé képahlɛ n pɩ? Névye ye ápi tɔlɛ, yépi tyí kɔ̃lɛ dò!
Nìvìnì tir ye á pɔ yó-ńsah yé tyí nɛ, yé yõ kɛ̃̀ fal fal tȁn nɔ́pi milki, yé mó vi
mɔ Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃̀, ǹmɔ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃̀nɛ. Ǹmɔ ye mɔ yɨ̂nyɔ̃lɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ,
ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ yíyȉn pól tyí.
16 Ǹgbòlɛ, Liyel mɛ̀ ye sȍ yɛ kwlo kwlo névye pól kõ pè n kɔ pé dyɔ dyɔ
wȁl yõ.
17 Ǹtɛ à mɛ ǹ gblɔ̌y dùkùlɛ n wɛ̃̀kɩ sɛ̃̀ gbɨ̃́mɛgbɨ̃́ ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ sɔkɔ. Ȁ
mɛ pȕnɛ n pɩ n mɔ yélɛ n kõ à n wil yɨ̂nyõ, tɛ́ yé sèmukɔ kõ sè n pɛkɩ, tɛ́
yõke náhnáhlɛ yélɛ n kõ ànɛ̂ nìvìnìnɛ.»
18 Ǹtɛ wɛlɔ nɔ́pi fyé yɔ́nɔ́ yõ, Yesu tɛ̃ntȍ névye yah vyãh tɔ́wû yɨ́nínmɔ-
ńsah nɛ, pè káh gbètòh mɔ pé yõ.
19 Ké légbɨ̃́ sɔkɔ, Nsyifunɔ yísyɔ́ wil Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̀nyah, ànɛ̂
Yikonyumi kwil, à pɔ nɛ́npɔ́. Pépi pɔ tɔ́wû vi tɛ̃̀ mɔ Polepi yõ, pè kõ pè
yuku Polelɛ n minki dyêhlɛ nɛ páh ǹnɛ n min n ko. Képah náh, pè à yɔrɩ
wilki sah kwil náh tȉnnɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ wǎh ku.
20 Ǹtɛ Yesu tȍ sɑ̃́hpú-á pɔ tuke mɔ ǹ tnɔ̂, à à mɔ gbĩ gbɨ̃́ nɛ̂nɛ, à mɛ yuku
tɛ́ de kwil sɔkɔ. Tɛ́ ké dɨ̃ndallɛ, à sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasɩlɛ Dɛrɩbɩ kwil.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ syínyukunɔlɛ Siri gbɛ̃̀nyah sɔkɔ

21 Képah tɛ̃̀nɛ, pǎh kyɩ yĩni tɛ̃̀ Dɛrɩbɩ kwil, pè Nìvìnì tir yo nɛ́npɔ́ tãn tyí.
Pé náhnáh mɛ sɛ̃̀ Yesu yõ, à pɩ ǹ tȍ sɑ̃́hpúlɛ. Képah náh, Polepi pé syɩ syɔ̃
Lisitir kwillɛ, ànɛ̂ Yikonyumi kwillɛ, à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̀nyah
sɔkɔ.
22 Tɛ́ nìsãh ànɛ̂ sɔ̃́ré ye sȍ pè n mɔ n kõ Yesu tȍ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ, pè gbah n
tɛ̃̀ pé sõnɔ sah yɨ̃́ Yesu yõ gbɨ̃́mɛgbɨ̃́. Pè sȍ mɛ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃̀, yèvyãhrɩ
náhnáh dénwȉlnɔ́ sɔkɔ-á pé kɩ de Liyel tɔ̃ri mɛ́-ńsah sɔkɔ.

[*] **14:13** 14.13 - Névye náhnáh tɛ̃̀ sõnɔ sɔkɔ, nyéhpyɛ́nì nɔ́pi sȍ mɛ kɔ́hnmɔnɔlɛ yî fì nɔ́pilɛ.

23 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃pú ɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlo nɔ́pi pól sɔkɔ, Polepi sɔ̃̀
yah tãm yísyɔ́ yah wilki sé sɔkɔ, à sah sé yõ. Tɛ́ níkɩ̀ tɛ̃ à nírí pɩ pé tyí, à
pè dahbɩ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu gbɔ̃̀, pǎh sɛ̃ ǹmɔ nɛ̂ yõ.
24 Képah náh, pè Pisidi gbɛ̃̌nyah kɔ kah, à kyɩ de Pãnfili gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
25 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè Liyel wɛy yo Pɛrsyɩ kwil tãn tyí, tɛ́ pyě yuku Atali kwil.
26 Pǎh n yal nɛ́npɔ́, pè de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yuku Antyɔsyɩ kwil, Siri
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sɔ̃̀ pè pè dahbɩ Liyel gbɔ̃̀ sɔkɔ, tɔ̃̀ mɛ̀ pɩ
yĩnnɛ, nɛ̂-á pè pɩ tɛ yɔ̀.
27 Pǎh yĩni tɛ̃ Antyɔsyɩ sɔkɔ, pè Yesu yõ sɛ̃pú ɩ̃̀nkɩ̀ ye tuke. Tɛ́ Liyel-á pé
yah tɛ̃, à ǹ tɔ̃̀ pɩ dùkù nɛ̂nɛ, pè kè yãh pé tyí; à tahlɩ wǎh ǹ yõ sɛ̃nɔ́ wɛ̃̌kɩ̀
yɩkɩ mɔ névye tɔ kɔ̃ sɔ̃, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
28 Képah náh, Polepi tɛ̃ pélɛ Antyɔsyɩ sɔkɔ, à mo.

15

Yékɑ̂b dénɔ́lɛ

1 Képah tɛ̃̌nɛ, díbí yísyɔ́ wil Nsyude gbɛ̃̌nyah, à pɔ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ.
Tɛ́ pɔ tyah Yesu yõ sɛ̃púlɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́, né pè náh kɔ̃̀kè kɔ̃ sɔ̃-á Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kè yo sah, pè náh fɛ̃ pwáhnmɔnɔ wɛ n pi.
2 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ náh fɛ̃ syi. Kǎh pɩ sɛ̃́, yékɑ̂b ǹgbɛ̃ de pépi ànɛ̂
díbí nɔ́pi wrɔ́. Képah sɔkɔ, kè yah tɔkɔ nɛ Pole, ànɛ̂ Barnabasɩ, ànɛ̂ pépi
túkù-á kɩ dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil. Pǎh kɩ kyɩ wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂
Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm tyí, pè yĩ mɛ̀ yah wah.
3 Tɛ́ mɛ yòhnìnmɔnɔ pɩ Polepi tyí kénɛ kɔ́lɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ. Polepi-á n sɔkɔ,
pè syɔ̃ sɔkɔ Fenisi gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, mɛ névye tyílɛ n
yãh pé tyí, nónó-á vi mɔ Liyel wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ. Kè pɩ nìvìnì
ǹgbɛ̃nɛ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí.
4 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yõ sɛ̃pú, ànɛ̂ pé yah tãm, ànɛ̂ Yesu
tɛ̃ntɔ̃̀ névye mɛ pè tɛ̃ pallɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á Polepi yah tɛ̃ pè ǹ tɔ̃̀ pɩ
dùkù nɛ̂nɛ, Polepi kè yãh pé tyí.
5 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye nónó-á vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pépi túkù yuku tyah
n yo nɛ ńkɛ̃́, nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ, pǎh yĩnɛ pè kɔ̃̀kè kɔ̃;
ànɛ̂ pǎh yĩnɛ kyɩ̃̀nmɔnɔlɛ pè Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ nɛ n pɩ.
6 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm wɛ̃ wɛ yĩ
mɛ̀ tyí sɔkɔ, à kè yah wɛ̃ tyí.
7 Kè sɔ̃̀ pɩ yɩ̃́ yékɑ̂b ǹgbɛ̃nɛ pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Pyɛrɩ pɔ yuku yĩn, tɛ́ yo pé tyí
nɛ ńkɛ̃́: «Ń yṹnpyé, yépi ńtɛ̃ se kè pĩ nɛ Liyel-á ńmɔ yah wilki yé sɔkɔ di
mónɔ́lɛ tɛ́! Á nɛ mé Nìvìnì tir yo névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɔ̃
pè kè wɛ noh, pè mó sɛ̃ Yesu yõ.
8 Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ, ǹmɔ ye ǹ Mirkilɛ pè kɔ̃, sɔ̃-á
lésõ à kélɛ ápi tɔ kɔ̃, à kè wɛ̃kɩ nɛ páh pépi tɔ fɛ̃ syi.
9 Á náh wǎhkɩ̀ pɩ ápi ànɛ̂ pépi wrɔ́. Pǎh sɛ̃ ǹ yõ, képah ye à pé nnɔ tɔ̃
sah.
10 Tɛ́ núkúnúkú, sɔ̃ pɩ tɛ́ yé Liyel vyãh sɔ̃̀lɛ n noh, à tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ n sah Yesu
yõ sɛ̃pú yõ, nónó-á ápi náh tãn ànɛ̂ ápi ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ sè twah yah?

11 Ǹtɛ ápi sɛ̃ ké yõ nɛ áyáh pwáhnmɔnɔ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu pèpɔrι gbɔ̃̀ yõ,
no nɔ́pi tyí kɔ̃lɛ.»
12 Kǎh pι sɛ̃, no pól tɛ̃ syísyí, tɛ́ pé ní kwɔ Pole ànɛ̂ Barnabasι tyí. Képah
sɔkɔ, Liyel-á syɔ̃ Polepi tyí, à gbǐl tyi nónó pι névye tyí, nónó náh pι
Nsyifunɔlɛ, Polepi sè yãh pé tyí.
13 Pǎh sè yãh tɛ gbí̃ nɛ̂nɛ, Nsyakι wɛy tɔkɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́: «Ń yṹnpyé
Nsyifunɔ,* yé noh ń tyí yɔ̀.
14 Á pól yí̃ yah ye Simo-Pyɛrι kè yo nɛ ńkɛ̃́, ǹgbò dùkù-á Liyel kè yah
tɔkɔ, à nósyɔ́ yah wilki névye sɔkɔ, nónó náh pι Nsyifunɔlɛ, à pι ǹ nolɛ.
15 Tɛ́ wɛy mè mó tɔ̃ mɛ yṹnénɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔlɛ. Yé yah, kè
mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ nɛ,
16 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́:
‹Képah náh, mé kι ń syι pɔ Davidi kéte sɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ.
Mé kι ǹ kéntíkínì tɔ̃ mɔ kι kè yilki pallɛ.
17 Képah sɔkɔ, kèkɔ̃yɔ̃́ névye tɛ́lɔ́ pól kι yuku ńnɛ n yah n kɔ̃.
Gbι yõ, kwlo kwlo névye pól ye kι n yah n kɔ̃ n pi ńnɛ,
máh pépi nónó ye nɛ pè pι ń tyílɛ.›
Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yo, ǹmɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɛ̃kι
18 di mónɔ́lɛ.†
19 Képah yĩnnɛ, ńmɔ Nsyakι tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, névye nónó-á vi mɔ Liyel tyí
yõ, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ, á náh yĩnɛ à tyilɛ n tɛ̃ n tah pé tyí.
20 Ǹtɛ á ye sɛ́bɛ́y wãrkι n tɛkι n mɔ pé tyí nɛ, pè pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ sãh
fálnɔ́ yîlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃̂ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ, sè kɔ̃ sè
káh pɔ pè silki.
21 Yé yah kɛ̀, à tɔkɔ ǹgbò dùkù tyí, kénɛ tyi ye ńkɛ̃́nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ, pě névyelɛ n kwɔ mι mι yòh sɔ̃nɔ́ póllɛ kwlo kwlo pól Nsyifunɔ Liyel
ní-ńtấn vì sɔkɔ.»

Sɛ́bɛ́y tɔ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí, nónó náh pι Nsyifunɔlɛ

22 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm, ànɛ̂ Yesu yõ
sɛ̃́pú tĩ̀nkì pól yo sah núkú yõ nɛ, páh kι nósyɔ́ yah wilki pé wrɔ́, tɛ́ kι pépi
tɛkι mɔ Pole ànɛ̂ Barnabasιlɛ Antyɔsyι kwil. Képah tɛ̃̌nɛ, Nsyudasι, nɛ̂-á
pè n ye Barsabasιlɛ, pè mɛ ǹmɔ ànɛ̂ Silasι yah wilki. Pé nímí póllɛ, névye
sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yõ.
23 Pè mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ sɛ́bɛ́y yɔ́ wãrkι à dahbι pé gbɔ̃̀, nɛ̂ sɔkɔ-á kè mɛ yónɔ́lɛ
nɛ ńkɛ̃́: «Á yṹnpyé yépi nónó-á Nsyifunɔ náh yélɛ, tɛ́ mɛ Antyɔsyι, Siri
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, à tahlι Siri gbɛ̃̌nyah kwlo tɛ́lɔ́ tyí, ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyahlɛ; ápi
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ yé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm ye n wɛkι yé tyí.
24 Á kè noh nɛ, nósyɔ́-á wil ápi sɔkɔ, à kyι pé wɛlɔlɛ yé lékấm vye fɛ̃kι,
à yé mɔ sah fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ sɔkɔ. Tɛ́ ápi náh se mó tɔ̃ tɔ̃ pélɛ.
25 Képah ye, á kè yah tɔkɔ wɛ̃ tyí nɛ, áyáh kι névye wilki tɛkι mɔ yé tyí.
Pè kι n pɔ n pi wɛ̃ tyí ànɛ̂ á nìgbɛ̀kì névye Barnabasι ànɛ̂ Polelɛ,
26 pépi nónó-á pé min mɔ kũ kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ.

* **15:13** 15.13 - Yṹnpyé Nsyifunɔ nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, pépi pι Nsyifunɔlɛ nónó-á sɛ̃ Yesu yõ.
† **15:18** 15.16-18 - Yah n tɛ Amɔsι 9.11-12.

27 Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩ ye á n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Tyi nónó-á á wãrkɩ tɛkɩ
mɔ yé tyí, pè kɩ pɔ sè tɔ̃ yo yé tyí vyãhlɛ.
28 Liyel Mirki ànɛ̂ ápi ye yah tɔkɔ kélɛ nɛ, á káh tɔ̃ tyi yísyɔ́ kɔ̃ sah yé
kɔ̃, à wil tyi nɔ́pi tyí sɔkɔ yɔ̀, sépi nónó-á yĩnɛ pínɔ́lɛ káhkáh:
29 Yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̋nɛ, ànɛ̂ tɔ̋ kwɛ́-ńkɛ̃́ kwáhkókè
kɔ̀lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ. Yâh yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ n yĩ́ĩ́ sépi pól pínɔ́lɛ, yé mɛ n
pɩ plɛ. Yé tɛ̃̌nɔ!»
30 Képah náh, pè wɛ̃̌kìlɛ tɛ̃ntɔ̏ névye kɔ̃ pè sɔkɔ à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil.
Pè kyɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɔ́wû tuke mɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̏ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pè kɔ̃.
31 Pǎh kè kar, ké sɔkɔ tyíyónɔ́ sɔ̋ré mɔ pé sɔkɔ, kè pɩ nìvìnìnɛ pé tyí.
32 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩpi tɔ-á sɔ̏ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopulɛ sɛ̃́,
pépi tyah nolɛ n vi n mɔ, mɛ tyi náhnáhlɛ n yo pé tyí, à sɔ̋rélɛ n mɔ pé
sɔkɔ.
33 Pǎh sèpȉn yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́, képah náh, no pè fȉn mɔ, tɛ́ wɛkɩ pé tyí nɛ,
pè de lènɔlɛ pé tɔ̋pú tȉnnɛ. [
34 Tɛ́ Silasɩ wɔ mɛ nɛ, péwɔ-á kɩ wũ nɛ́npɔ́.]
35 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tɛ̃ wɔ sɔ̏ mɛ tɛ̃ Antyɔsyɩ sɔkɔ. Pépi ànɛ̂ névye
náhnáh yísyɔ́ sɔ̏ mɛ nolɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Nìvìnì tirlɛ n yo.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ gbɛ́kínɔ́lɛ

36 Sèpȉn yísyɔ́-á sɔkɔ sɛ̃́, Pole yo Barnabasɩ tyí nɛ, páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo
kɔ̃ kwlo nónó pól sɔkɔ, à yɛ pé pé syɩ kyɩ yah pé yṹnpyé Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí
kénɛ kwlo sɔkɔ, pé tyí-à kɩ mɛ dùkù nɛ̂nɛ.
37 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n ye Markɩlɛ, Barnabasɩ sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé
ǹ tɔ tɛ̃ pé sɔkɔ.
38 Ǹtɛ Pole wɔ náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé sɔkɔ ǹnɛ; ǹmɔ nɛ̂-á lésɔ̃ ǹ gbɛ wil
pé sɔkɔ Pãnfili gbɛ̃̌nyah dùkù sɔkɔ, tɛ́ à náh tɔ̃ sɔ̏ mɛ n kyɩ n pɔ pélɛ pé tɔ̏
sɔkɔ.
39 Kǎh pɩ sɛ̃́, yékɑ̂b ǹgbɛ̃ de Pole ànɛ̂ Barnabasɩ wrɔ́, pè mɛ gbɛkɩ.
Barnabasɩ mɛ Nsyɔ̃-Markɩ tɛ̃ tahlɩ ǹ gblɔ̌y tyí, pè de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ
à sɔkɔ Syipri gbɛ̃̌nyah.
40 Ǹtɛ Pole wɔ mó Silasɩ yah wilki. Tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú-á níri pɩ pé tyí, à pè
dahbɩ tɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̏ sɔkɔ gbȉ nɛ̂nɛ, pè mɛ sɔkɔ wɛ̃ tyí.
41 Pè Siri gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyah pól kɔ kɔ̃, à Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔ̋rélɛ n
mɔ n yuku Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́ sɔkɔ.

16

Timote tàhlìnɔ́lɛ Pole ànɛ̂ Silasɩ tyí pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, Polepi-á wil Siri ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, pè yɔ̃ sɔkɔ Dɛrɩbɩ
kwil. Pǎh wil nɛ́npɔ́, pè yuku Lisitir kwil. Pè kyɩ Yesu tɔ̏ sɑ̋h-ò yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́
pè n ye Timotelɛ. Ǹ yṹnɛ, Nsyifu nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ Yesu wɛ̃̌kìlɛ n kɔ,
tɛ́ ǹ sú mɛ Krɛkɩ nɛynɛ.
2 Tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̏ mɛ Lisitir sɔkɔ ànɛ̂ Yikonyumi kwil, pè sɔ̏
mɛ Timote yɩ̃́ngbílɛ n yo.

3 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃ sɔkɔ pé kóló sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ
nónó-á sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwlo sɔkɔ, pè sɔ̃̀ pĩ nɛ, Krɛkɩ nɛy-á Timote súlɛ.* Pépi
yĩnnɛ, Pole mɛ Timote kõ.
4 Képah sɔkɔ, Polepi-à fyɔ̀ n sɔkɔ kwlo nónó sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂
Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm-á tyi nónó yah tɔkɔ, pě sélɛ n yãh
kénɛ kwlo Yesu yõ sɛ̃pú tyí nɛ, pè nɛ n kɔ sé wãl̀ yõ.
5 Kăh pɩ sɛ̃, Yesu yõ sɛ̃pú ĩ̀nkĩ̀nɔ́ sɔ̃̀ mɛ n gbah n sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ wãn tõ
mɛ n mɔ pé nɛ́dán tɔ yõ sõmɛsɔ̃́.

Pole wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ wɛ Turasɩ kwil

6 Képah náh, Polepi sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ Liyel wɛy yo Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ,
ǹtɛ Liyel Mirki kè yahle pé tyí. Kăh pɩ sɛ̃, pè mɛ kah syɔ̃ Frisyi gbɛ̃̆nyah
ànɛ̂ Kalasi gbɛ̃̆nyahlɛ.
7 Păh kyɩ yĩni tɛ̃ n tɛ Misi gbɛ̃̆nyahlɛ, pè tõ kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ yuku
Bitini gbɛ̃̆nyah. Ǹtɛ Yesu Mirki† kè yahle pé tyí.
8 Kăh pɩ sɛ̃, pè Misi kɔ kah, à tiki yuku Turasɩ kwil.
9 Tɛ́ lékẫhnɛ, Pole wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ wɛ. Wɛ̃́kínɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, à Masedonɩ gbɛ̃̆nyah
dĩ́ yɔ́ wɛ yĩ́nntɛ̃̆nɔ́lɛ, tɛ́ tɛ̃ mɛ ǹnɛ n ni nɛ ńkɛ̃́, à pɔ Masedonɩ sɔkɔ, à pɔ
pépi yohnɩ n mɔ.
10 Pole-á fyɔ̀ wɛ̃́kínɔ́ mɛ̀ wɛ sɛ̃, á mɛ kè pĩ yĩ̃́ nɛ, Liyel-á ye álɛ nɛ, á kyɩ
pé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo Masedonɩ tãn tyí. Kăh pɩ sɛ̃, á núkú á vi nɛ áyáh kɩ sɔkɔ
nɛ́npɔ́.

Lidi-á pɩ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ dùkù nɛ̂nɛ Filipi kwil

11 Képah sɔkɔ, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Turasɩ kwil, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̆nyah
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́ pè n ye Samotrasɩlɛ, á náh kwɔ dah fĩ́ yɔ́ ńtɛ̃
sɔkɔ. Tɛ́ ké dĩ̆ndallɛ, á yuku Neyapolisi kwil.
12 Áyáh yal nɛ́npɔ́, á yuku kwíl-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Filipilɛ, Masedonɩ
gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil yɔ̃̀tɔ̃rí sɔ̃̀ mɛ Wrome tãn gbɔ̃̀. Á mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, à
sèpĩ̀n yísyɔ́ pɩ.
13 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sõ-á pɔ nɔ, á kè sõ nɛ, pé Liyel ní-ńsah-á kɩ wɛ
yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. Kăh pɩ sɛ̃, á wil kwil nɩyɔ̃́, à nɛ́npɔ́ nyáh sõ. Á kyɩ syɔ́ yísyɔ́
wɛ tùkènmɔntɛ̃̆nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Á mɛ kõ tɛ̃ pé tnɔ̂, à yã́hkɩ̀ yãh pélɛ Liyel wɛy
tyí yõ.
14 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ syɔ́ nɔ́pi sɔkɔ pè n ye Lidilɛ. Fwɔ̀sãhlɔ dɛ́nkɔ́kɔ́nɩ̀ gbɔ̀
yĩ́-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À n wil Tyatiri kwil, tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̆kɩ̀lɛ n kɔ.
Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ wɛkɩ pi mɛ̀ nɩ sɔkɔ à kõ à ǹ níkí kwɔ, à Pole wɛlɔ noh pallɛ.
15 Kăh pɩ sɛ̃, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kéte tãn pól mɛ wèlnwĩ̀lkĩ̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ. Képah
sɔkɔ, pi mɛ kè yah kõ ápi tyí nɛ, áyâh kɩ mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ péwɔ-á pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ, á pɔ n kyɩ n twah pé tyí pé gbô. Tɛ́ á gbah tɛ̃ pópó, á pɔ
sah ǹ tyí yõ.

Pole ànɛ̂ Silasɩ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Filipi kwil

* **16:3** 16.3 - Krɛkɩ névye náh sɔ̃̀ kɔ̃̀kèlɛ n kõ. Képah ye, Timote sú kõ à náh sɔ̃̀ à kõ. Ǹtɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀-ǹkɛ̃ névye tyí náh sɔ̃̀ nɔ Nsyifunɔ tyí. † **16:7** 16.7 - Yesu Mirki nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Mirki ye kélɛ, nɛ̂ tyí-á yónɔ́lɛ 16.6.

16 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ á mɛ n yuku nírí pí-ńsah, tɛ́ tɔ̃̀npɩ pípír yɔ́ pɔ á
yohnɩ. Sétõ sɔ̃̀ mɛ kénɛ pípír gbil à kɔ̃ à tyísnɔ́lɛ n wɛ n yo. À sɔ̃̀ mɛ pɔ́
náhnáhlɛ n wɛ ǹ yɔ̃̀tãmnɛ n kɔ̃ kénɛ tyísnɔ́ wɛ́nyonɔ sɔkɔ.
17 Kénɛ pípír mɛ yuku, à ápi ànɛ̂ Pole sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ́ mɛ yo tũ léyy no tyí nɛ
ńkɛ̃́, díbí nɔ́pilɛ, yɔ̃̀tah Liyel tɔ̃̀npɩbɩ-á pélɛ. Pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kì tyí-á pè pɔ
n yo pé tyí.
18 À sɔ̃̀ mɛ képah tɛ̃̀nɛ n pɩ sɛ̃́, sèpȉn náhnáh sɔkɔ. Kǎh pɔ Pole gblɔ́lɛ n
vyãh, à ǹ yah vi yo sétõ mɛ̀ tyí nɛ ńkɛ̃́, Yesu Krista yĩn yɔ̃, à pípír mɛ̀ fin
mɔ. Wǎh yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ sétõ núkú pípír fin mɔ.
19 Képah sɔkɔ, pípír yɔ̃̀tãm-á kè wɛ nɛ, pé sɔ̃nɔ-á sɔ̃̀ mɛ pɔ́ nɛ̂ wɛ́nɔ́ yɔ̃
ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ kǎh kɩ yĩn mɔ, pè Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃, tɛ́ yuku pélɛ yɔ̃̀tãm tyí,
tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ.
20 Képah náh, pè mɛ kyɩ pélɛ Wrome tãn yísyɔ́ tyí nónó-á pé yɔ̃̀tãmnɛ,
tɛ́ kyɩ tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pi-á mɛ fɛ̃̀kìnɔ́lɛ n pɩ pépi kwil. Nsyifunɔ-á
pélɛ,
21 tɛ́ pǎh mɛ pɔ wɛ̃̀l yísyɔ́lɛ névyelɛ n kwɔ nónó-á sé wɛ̃̀l náh mɛ pépi
Wrome tãn ńtɛ̃ tyí kɩ sè fɛ̃ syi, képah náh pɩ, kɩ sè pɩ n pi.
22 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû tɔ núkú yuku Polepi yɔ̃. Yɔ̃̀tãm nɔ́pi mɛ pè kɔ̃ pè
Polepi flɔ dɛ, tɛ́ nɛ pè pè ko yèfɔ̃hlɛ.
23 Képah sɔkɔ, pǎh yèfɔ̃h yɩ̃́ náhnáhlɛ pè ko tɛ, pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, tɛ́ yo ké syíkí-ò dɩ̃́ tyí nɛ, à pélɛ n kyɔmɩ pallɛ.
24 Dɩ̃́-á fyɔ̀ képah noh sɛ̃́, à mó pè tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
tɛ́ sésár kârn mɔ pé gbyɛ̂̃h tyí.
25 Ǹtɛ lénɩ mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Silasɩ sɔ̃̀ mɛ nírílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ yɩ̀lɛ
n gbɩ à Liyel yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tɛ́lɔ́ mó mɛ n nohnɩ
pé tyí.
26 Képah tɛ̃̀nɛ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ núkú pɩ nɛ́npɔ́ swɔ, à wɔ̀kɔ̀npèkè sètyah
yike. Ké vì yey pól núkú yɩkɩ mɔ, ké sɔkɔ névye pól gbyɛ̂̃h sɔkɔ kârnnɔ́
pól kɔ̃lɩ kwɛ.
27 Wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dɩ̃́-á pópó dɔ yuku, tɛ́ ké vì yey wɛ yíkínmɔnɔlɛ
sɛ̃́, à wɛ nɛ ké sɔkɔ névye-á to wil. Képah tɛ̃̀nɛ, à núkú ǹ kèkírkȉ yɔrɩ dɛ
nɛ, pé pé gblɔ̌y ko mɔ.
28 Ǹtɛ Pole mɛ yo mɔ ǹ tyí yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃̀nɛ nɛ, à káh dlo yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ ǹ gblɔ̌y
nɔ, pé pól-á mɛ ásɔ̂.
29 Képah sɔkɔ, wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dɩ̃́ pè kɔ̃ pè pɔ fɔ̀tnɔ̀lɛ à kɔ̃, à de yuku
súú wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di Pole ànɛ̂ Silasɩ yah
wílsyahrɩ sɔkɔ.
30 Tɛ́ mɛ pè tɛ̃ wil kégbɔ́, tɛ́ pè piki yah nɛ, pé nɛ́nkyíbí, sɔ̃́ se pé yĩnɛ pé
pɩ pé mó pwáhnmɔnɔ wɛ nɩ?
31 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃, á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, áwɔ ànɛ̂
á nolɛ.»
32 Képah sɔkɔ, Polepi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy yo ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól tyí.
33 Dɩ̃́ mɛ Polepi tɛ̃ légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ lékɑ̂̃hnɛ, à kyɩ pé níy wu; tɛ́ nɛ́npɔ́
swɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól mɛ wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ.

[34] Képah náh, à Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃ yuku ǹ gbô sɔkɔ, à kyɩ yõkelɛ pè kɔ̃ pè
yõ. Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ no pól nɩ sɔ̏ mɛ vɩ yɩ̃́ pé wɛ́nsɛ̃nɔ yĩnnɛ Liyel yõ sɔkɔ.
[35] Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal, yɔ̏tãm nɔ́pi tɛ̃ntɔ̏ névye tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ
yo wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dɩ̃́ tyí nɛ, à díbí nɔ́pi fin mɔ.
[36] Dɩ̃́ mɛ kyɩ kè yo Pole tyí nɛ ńkɛ̃́, yɔ̏tãm-á tɛ̃ntɔ̏ mɔ pé tyí nɛ, pé pè fin
mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú pǎh kɩ fɛ̃ wil kɩ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.
[37] Ǹtɛ Pole mɛ pè syah nɛ, pépi nónó-á gbɔ̏ mɔ yõ Wrome tãn tyí, pépi
kó pè tɛ̃ ko tɔ́wû yɩ̃́ yah pé tùkè-ǹkɛ̃́nɛ; tɛ́ pé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɩ?
Tɛ́ núkúnúkú, pè tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ pé wɩ̏lkɩ̀nfinnmɔ-ńsahlɛ sètɩ̏n sɔ̏ sɔkɔ
nɩ? Képah náh fɛ̃ n pɩ n pi dɛ́! Ǹkɛ̃́, fɔ́ɔ́ pé dáhnmɔpu-á kɩ pɔ pé fin mɔ
pé gblɔ̌y.
[38] Képah tɛ̃́nɛ, tɛ̃ntɔ̏ névye nɔ́pi mɛ pé syɩ kyɩ wɛlɔ nɔ́pi yo yɔ̏tãm nɔ́pi
tyí. Pépi-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́ nɛ, Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ, Wrome tãn gbɔ̏nmɔ̀nyõbe-
á pélɛ, tíkí pè tɛ̃.
[39] Pè pɔ gblɔ̌y yɛ yah kɔ̃ Polepi tyí, tɛ́ pè fin mɔ, tɛ́ mɛ pè ni nɛ pè wil
kwil sɔkɔ.
[40] Polepi-á wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè yuku Lidi tɩ̏nnɛ. Pǎh kyɩ Yesu yõ sɛ̃́pú
wɛ, pè sɔ̋ré mɔ pé sɔkɔ tɛ́ sɔkɔ.

17

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Tesaloniki kwil

[1] Képah náh, Polepi syɔ̃ Anfipolisi kwil ànɛ̂ Apɔlɔnɩ kwil, à kyɩ de
Tesaloniki kwil sɔkɔ. Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́.
[2] Képah sɔkɔ, Pole-á sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ kélɛ n pɩ sɔ̃́, à tɔ̃ kyɩ yɑ̃́hkì yɑ̃h Nsyifunɔlɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi yõ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À képah tɛ̃ pɩ syɩ
sɛ̃́ wɛ̃ tyí kɛ tɔ̃́nɔ́, pé mɩ mɩ yòh sõnɔ́lɛ.
[3] À sɔ̏ mɛ ké yahlɛ n yo pé tyí, à pélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃́: «Pwáhnmɔ-ò sɔ̏
yĩnɛ à pɔ yèvyɑ̃hrɩ pɩ ku sɛ̃́, Liyel mɔ́ à yilki mɔ. Yesu nɛ̂ tyí-á mé n yo yé
tyí yɔ̀, ǹmɔ ye kénɛ pwáhnmɔ-òlɛ.»
[4] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ túkù sah ǹ tyí yõ, ànɛ̂ Krɛkɩ névye nɛ́kwɩ̃́nkílɛ,
nónó-á sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kìlɛ n kɔ, à tahlɩ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ náhnáh tyí.
Pé pól mɛ mɔ Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ.
[5] Ǹtɛ Nsyifunɔ yísyɔ́ sɔ̏ mɛ Polepi dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ sɔkɔ à kyɩ nɛ́túkúnì
ǹkɔ̌nkɔ̌nì yísyɔ́ tɛ̃ wɑ̏l yey sɔkɔ, à pɔ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ, tɛ́ fɛ̃kìnɔ́lɛ n
pɩ kwil sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kyɩ kwɔ de Nsyasõ gbô, à Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ n
yah n kɔ̃ nɛ, pé pè tɛ̃ pɔ tɔ́wû tyí.
[6] Pǎh kyɩ pè yah kwlɔ sɛ̃́, pè Nsyasõ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú yísyɔ́ tɛ̃ à yuku
pélɛ pé kwil yɔ̏tãm tyí. Tɛ́ kyɩ tyah n yo wòhòh nɛ, nónó-á fɛ̃kɩ kèkõyɔ̋
póllɛ, pépi-á pɔ de ásɔ̂ tɔ sɔkɔ yɔ̀.
[7] Tɛ́ Nsyasõ mɛ fɛ̃ syi pè kɔ̃ pè twah ǹ tyí. Ǹtɛ Wrome kwíltãm yɔ̏tɛ̃
Sesar-á nɛ tyi nónó káh nɛ n pɩ, sépi-á no nɔ́pi pól mɛ n pɩ. Pǎh mɛ n yo
ńtɛ̃nɛ nɛ, yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́-á tɔ̃ mɛ, nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ.
[8] Képah sɔkɔ, wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ tɔ́wû ànɛ̂ kwil yɔ̏tãm fɔkɔ fil.

9 Kăh pı sɛ̃, kwil yɔ̃̀tãm mɛ Nsyasɔ̃pi kɔ̃ pè pɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɔ̃, tɛ́ pyɛ̌ pè fin
mɔ.

Pole ànɛ̂ Silası Liyel wɛy yónɔ́lɛ Bere kwil

10 Képah sɔkɔ, lékẫh-á fyɔ̀ mɔ, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú mɛ Pole ànɛ̂ Silası kɔ̃ pè sɔkɔ
Bere kwil. Păh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, pè kyı Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
11 Nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃̀ nɛ́gblɔ́lɛ kal Tesaloniki kwil tãnnɛ. Nìvìnì tir nɛ̂-á sɔ̃̀
Pole n yo Yesu tyí sɔkɔ, pè mɛ kè fɛ̃ syi pallɛ dékè sɔkɔ. Tɛ́ mɛ Liyel wɛynɛ
n kar, à ké sɔkɔ tyilɛ n sohlı n yah sɔ̃mɛsɔ̃́ nɛ, pé pĩ gblɔ-à kı nɛ̂ Polepi
wɛlɔlɛ.
12 Kăh pı sɛ̃, Nsyifunɔ náhnáh, ànɛ̂ Krɛkı syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́, ànɛ̂ díbí
nɛ́kwĩ́nkí pı Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ.
13 Ǹtɛ Tesaloniki kwil Nsyifunɔ-á fyɔ̀ noh nɛ, Pole-á mɛ Liyel wɛynɛ n
yo Bere kwil tɔ sɔkɔ, pè tɔ̃ pɔ nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ, à pɔ tɔ́wû kurki mɔ, pè kɔ̃ pè
fɛ̃kìnɔ́ pı.
14 Képah sɔkɔ, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú núkú Pole tɛkı mɔ pnɛ yɔ tĩ̀nnɛ. Tɛ́ Silası
ànɛ̂ Timote wɔ mɛ wũ nɛ́npɔ́.
15 Nónó-á kyı tɛkı mɔ Polelɛ, pè kyı de ǹnɛ, fɔ́ɔ́ Atɛnı kwil. Tɛ́ păh pé
syı n pi, Pole mɛ pè tɔ̃ nɛ, pàh kı kyı, pè kyı yo Silası ànɛ̂ Timote tyí, pè
pɔ péwɔ tnɔ̂ súú.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Atɛnı kwil

16 Tɛ́ Pole-á sɔ̃̀ mɛ Silası ànɛ̂ Timote syíkíntɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ sɛ̃ Atɛnı kwil, à fal
fal tã̀n kyɔmı wɛ dò kénɛ kwil sɔkɔ. Kăh pı sɛ̃, ǹ yah kah kwɔ.
17 Képah sɔkɔ, à kyı yã́hkì yãh Nsyifunɔlɛ, pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
à tahlı nónó tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kìlɛ n kɔ. Tɛ́ sɔ̃mɛsɔ̃́, wàh kyı
tɔ́wû tùkè-ǹsah, tɛ́ névye nónó wɛ nɛ́npɔ́, ǎ yã́hkì yãh pé tɔlɛ.
18 Tɛ́ lékã́m ǹgbnɔ névye yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ. Pè túkù sɔ̃̀ mɛ Yepikur wɛ̃kì
kwɔ́púlɛ, tɛ́ túkù mó mɛ Setoyiki wɛ̃kì kwɔ́púlɛ. Pépi mɛ yékẫb mɔ Polelɛ.
Pé túkù sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, wɛ̀nkwĩnki nɛy mè tɔ se nɛ sɔ̃́-á nı? Túkù mó nɛ,
kăh pı tɛ̃ nɛ fal fal tã̀n káhkí yísyɔ́ tyí sɔ̃́ à n yo, nónó-á pépi náh sélɛ n
pnɛ. Tɛ́ Nìvìnì tir ye sɔ̃̀ Pole n yo pé tyí Yesu tyí yɔ̃, ànɛ̂ lékyı̂ yílkínmɔnɔ
tyílɛ.
19 Képah tɛ̃nɛ, pè à tɛ̃ sɔkɔ pé kwil fĩ́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Arewopasılɛ.* Păh
kyı de, pè mɛ à piki yah nɛ, wăh pɔ kwɔ́nɔ́ késã́n nɛ̂nɛ névyelɛ n kwɔ, à
se kı fɛ̃ ké yah yo pé syah nı?
20 Ńkɛ̃, gbɛ̃ndùnì tyi ó-á à n yo pé n nohnı yɔ̀. Képah-á, à sé yah yo n
wah pé syah.
21 Ǹtɛ gbı yɔ̃, Atɛnı kwil tãn pól ànɛ̂ nɛ́pân nónó-á sɔ̃̀ mɛ twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ
ké sɔkɔ, pé pól ńkɛ̃nɛ pé wrɔ́ kan tɔkɔ n pı tyísnɔ́ yã́hnɔ́lɛ, képah náh pı,
sé nóhnɔ́lɛ.
22 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn pé nıyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Atɛnı tãn, mé
pĩ nɛ ńkɛ̃, Liyel yáhnkɔ̃pu yèsyìkìnì-á yélɛ.

---

* **17:19** 17.19 - Arewopasılɛ, kènpĩn yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂ yɔ̃-á sɔ̃̀ nɛ́-ǹgbnɔ wɛ̃nɛ n wɛ n pɔ, ǹ tyi yahlɛ
n wah.

23 Máh yé kwil kɔ kɔ̃, mé kè kyɔmɩ wɛ, líyelnɔ́ náhnáh mɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ mé
tyah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, kè mɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yɔ̃ nɛ: ‹Dùkù pɩ̃́-ńkɛ̃̂ líyel tyí ye.›
Tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á yé n gbilki ǹ dùkù pɩ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, ǹmɔ tyí ye mé pɔ yɔ́nwàh-ǹsah
yé tyí.
24 Ǹmɔ Liyel ye mɔ kèkɔ̃yɔ̃́lɛ, ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyìn póllɛ. Ǹmɔ ye tɔ̃ yɩ̃̂nyɔ̃
ànɛ̂ sétáh nétɛ̃̂nɛ. Á náh n tɛ̃ névi gbɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ.
25 Ǹmɔ ye mɔ minnɛ névi sɔkɔ, ànɛ̂ mìnìnɛ à kɔ̃ à n mɩ, à tahlɩ yíyìn pól
tyí. Képah ye, à náh mɛ névi gbɛ̃̂npɩnɩ yɔ́ ńtɛ̃̂nɛ n yah n kɔ̃, ǹ gblɔ̃̌y yohnɩ
n mɔ yɩ̃nnɛ.
26 Yah, nénúkù ó sɔkɔ ye kèkɔ̃yɔ̃́ yìkìnì pól wil Liyel-á nónó mɔ, tɛ́ pè kɔ̃
pè tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ. Tɛ́ ki ànɛ̂ kɔ̀kì gbɩ̃́nɛ pè kɔ̃, tɛ́ tɔ̃ gbàhnì
gboke pé tɛ̃-ǹtɑ̃̀n tyí.
27 Liyel sépi pól pɩ nɛ, nénúkù núkú pól fɛ̃ pé yah n kɔ̃. Gbɔ̀kénpɩ, pǎh
kɩ wnɛ yah kɔ̃ pɔ pé wɛ. Ǹtɛ gbɩ yɔ̃, à náh mó tɔ̃ mɛ fíí á sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃̂nɛ.
28 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye ápilɛ min sɔkɔ, tɛ́ mɛ n werke. Képah ye tɔ̃ yé yì
gbípú yísyɔ́ yo nɛ ńkɛ̃,
Liyel wɛ̃̂npì-á ápilɛ.
29 Ǹtɛ Liyel wɛ̃̂npì-á ápilɛ sɛ̃, á se tɔ̃ yɩ̃nɛ à nɛ n sɔ̃ nɛ, Liyel-á mɛ á kɩ nɛ
tɑ̃̀n nɔ́pi sɔ̃; sépi nónó-á névye sè mɔ sɑ̃́nnɛ, képah náh pɩ wárn vyɔrɩlɛ,
képah náh pɩ dyêhlɛ, à yɩ̃nɛ pé yɛ̃̂ngbɛ̃ lékɑ̃́mnɛ?
30 Tɛ́ yé yah, névye-á tyi nónó pɩ sɔkɔ ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃̂ sɔkɔ ǹgbòlɛ, Liyel náh tɔ̃
mɛ sépilɛ n mɔ n kɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ kélɛ n yo no pól tyí tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól
sɔkɔ nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ.
31 Wáh wɛ à képahlɛ n yo, à mɛ gbɩ̃̀yɩ̃̀kì yɔ́ yah wilki sah, sɔ̃ nɛ̂-á tukey kɩ
n tuke n pi kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól yɔ̃, à yɩ̃nɛ gbɩ wɛ̃̂kìlɛ. Á mɛ dɩ̃́ yɔ́ yah wilki
sah, nɛ̂-á kɩ pɔ tukey mè tuke n pi, tɛ́ pǎh pɔ tɛ̃ ko mɔ, à ǹ lékó yilki mɔ, à
kélɛ á wɛ̃̂kɩ nɛ, wǎh kɩ fɛ̃ tɛ̃.»
32 Képah tɛ̃̂nɛ, pǎh fyɔ̀ lékó yílkínmɔnɔ tyí noh, pé túkù tyah kɔ̃́lɛ Polelɛ
n ko. Túkù mó mɛ n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, sɔ̃ yɔ́lɛ, à tɔ̃ pɔ ǹ syɩ ǹ wɛy mè yɔ̃ pé
tyí.
33 Kǎh pɩ sɛ̃, Pole mɛ yal pé tnɔ̂.
34 Ǹtɛ ǹ wɛy nóhpú túkù kyɩ kwrɔ mɔ ǹnɛ, à pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃̂púlɛ. Né-ǹgbnɔ
nónó-á ńkɛ̃̂nɛ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ, ǹ tyi yahlɛ n wah, pépi nɛy yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ
pélɛ pè n ye Denisilɛ, ànɛ̂ sê yɔ́ tɔlɛ pè n ye Damarisilɛ, à tahlɩ nósyɔ́ tyí.

18

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Korɛ̃nti kwil

1 Képah náh, Pole yal Atɛnɩ kwil, à yuku Korɛ̃nti kwil.
2 Légbɩ̃́ pɔ yɩ̃nɛ Wrome kwíltɑ̃m yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Klode mɛ Nsyifunɔ pól yal
Wrome kwil. Kǎh pɩ sɛ̃, Nsyifu dɩ̃́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ nénpɔ́ pè n ye Akilasɩlɛ.
Á dubi Pɔ̃te kwil. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɩ Prisili mɛ yal Wrome kwil, Yitalɩ sétáh
yɔ̃, à sɔkɔ Korɛ̃nti kwil. Pole mɛ kyɩ yɩ̃nɛ pé pɔ́ntwahnɔ késɑ̃́nnɛ nénpɔ́,
tɛ́ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ.

3 Tɛ́ pé pól sɔ̀ mɛ tɔ̀ núkúlɛ n pɩ, nɛ̂-á pɩ yèpye flɔ kóhnɔ́lɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ tɛ̃ pé tyí pè tɔ̀lɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
4 Tɛ́ mɩ mɩ yòh sõnɔ́ póllɛ, Pole sɔ̀ mɛ yɑ̃́hkìlɛ n yɑ̃h n pɔ Nsyifunɔlɛ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé pépi ànɛ̂ Krɛkɩ névye sõnɔ vi mɔ.
5 Képah sɔkɔ, Silasɩ ànɛ̂ Timote wil Masedonɩ gbɛ̃̌nyah à pɔ. Păh fyɔ̀ pɔ de, Pole náh tɔ̃ mɛ tɔ̀ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ né Liyel wɛy yónkɔ̃nɔ ó náh. Ȁ sɔ̀ mɛ ké yahlɛ n yo Nsyifunɔ tyí nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ.
6 Ǹtɛ Nsyifunɔ mɛ kè yahle ǹ tyí, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, à ǹ wil flɔ kwer, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé mɔ́npunɔ kémû-á kɩ pɩ pé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyílɛ, péwɔ vyɑ̃h náh mɛ ké sɔkɔ. Ȁ tɔkɔ núkúnúkú tyí, páh kɩ pé yah mɔ névye tɛ̃̀nnɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
7 Képah sɔkɔ, tɛ́ yal nɛ́npɔ́ à sɔkɔ dɩ̃́ yɔ́ tɛ̃̀nnɛ, nɛ̂-á pè n ye Tityusi-Nsyusitusilɛ. Nsyifunɔ Liyel yõ sɛ̃́-ò ye sɔ̀ ǹnɛ. Ǹ gbô sɔ̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ gbɔ̀pɔ sɔkɔ.
8 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Krisipusi ànɛ̂ ǹ no pól sɛ̃ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Yesu yõ. Korɛ̃̌nti kwil tɑ̃n nónó tɔ-á sɔ̀ mɛ Pole wɛynɛ n nohnɩ, pé náhnáh sɛ̃ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ yõ, tɛ́ wèlnwìlkìnɔ́ wɛ ni sɔkɔ.
9-10 Képah tɛ̃̌nɛ, sõ yɔ́ lékɑ̂̂hnɛ, Pole wɛ̃̌kínɔ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Névye náhnáh kɩ n pɩ n pi ńmɔ tyílɛ kwil mè sɔkɔ. Képah ye, káh á vyɑ̃h vike n sah, yɔ̃ n sɔkɔ nɛ n wɛkɩ, káh tíkí pɩ. Ǹmɔ mɛ álɛ, nɛy náh fɛ̃ ǹ tɛ̃ n tir n pi póllɛ.»
11 Képah tɛ̃̌nɛ, Pole tɛ̃, à yi núkú ànɛ̂ ńwɔ̃̌lɔ́ kénúkò pɩ Korɛ̃̌nti kwil, à nolɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ.
12 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ pɔ yuku wɛ̃ tyí mɔ, à tyah Polelɛ n fwo. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Kalyõ ye lésõ Akayi gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-òlɛ. Pè mɛ Pole tɛ̃ kyɩ ǹ tyí tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ,
13 tɛ́ nɛ dɩ̃́ mè-á mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ, à pélɛ n mɔ Liyel nínɔ́ gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ náh mɛ núkúlɛ pépi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ.
14 Képah sɔkɔ, Pole-á mɛ nɛ pé wɛy tɔkɔ, Kalyõ mɛ yo Nsyifunɔ tyí nɛ, kàh sɔ̀ mɛ pɩ tyíkɛ̃̌kì, képah náh pɩ, tyípékè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ dɩ̃́ mè pɩ, páh náhkɩ tɛ̃ noh pé tyí pallɛ.
15 Ǹtɛ păh se mɛ yékɑ̂̂blɛ n pɩ wɛlɔ, ànɛ̂ yni, ànɛ̂ pé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yõ tɛ́; képah-á mɛ pépilɛ n yah kè. Péwɔ náh fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ tukey tuke n pi lɔ́!
16 Tɛ́ mɛ pè yal tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, Sositɛnɩ nɛ̂-á sɔ̀ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yètɛ̃̌nɛ, pé pól tuke ǹmɔ yõ, à ǹnɛ n ko tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ǹtɛ Kalyõ náh dahbɩ wilki pé tyí ké sɔkɔ.

Pole syínyukunɔlɛ Antyɔsyɩ kwil, Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ wũ à sèpìn náhnáh pɩ Korɛ̃̌nti kwil. Képah náh, à wɛ̃̌kì ni Yesu yõ sɛ̃́pú tyí nɛ́npɔ́ nɛ, páh kɩ pé syɩ yuku Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩlɛ. Tɛ́ à lésõ mɛ ǹ vyɑ̃h tɔkɔ Liyel tyí. Kăh pɩ sɛ̃́, wăh pópó n sɔkɔ, à kyɩ Sɑ̃nkrɩ kwil, à kyɩ ǹ yõ kye vyɑ̃h tɔ́kɔ́nɔ́ mè yɩ̃nnɛ.*

* **18:18** 18.18 - Nsyifu nɛy-à sɔ̀ ǹ vyɑ̃h tɔkɔ Liyel tyí, à náh tɔ̃ ǹ yõlɛ n kye, fɔ́ɔ́ n pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí. Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 6.1-21.

[19] Képah náh, ǹmɔ, ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩ kyɩ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ,
à yal nɛ́npɔ́ à kyɩ de Yefɛsɩ kwil. Pole mɛ ǹ kɔ́mû sah nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ sɔkɔ
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à kyɩ yɑ̃́hkì yɑ̃h pélɛ.
[20] Képah sɔkɔ, pè kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à tɔ̃ sèpȉn yísyɔ́ pɩ pépilɛ nɛ́npɔ́.
Ǹtɛ Pole náh fɛ̃ syi.
[21] Tɛ́ mɛ wɛ̃kì ni pé tyí, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-à kɩ fɛ̃ syi, sɔ̃ yɔ́lɛ, páh kɩ tɔ̃ pé
syɩ pɔ yah pé tyí. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ Yefɛsɩ kwil, à sɔkɔ.
[22] Wǎh kyɩ tiki Sesarɩ kwil, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil, à kyɩ wɛkɩ
Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉ tyí. Wǎh wil nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ tiki yuku Antyɔsyɩ kwil,
[23] à kyɩ tɛ̃ yah nɛ́npɔ́. Képah náh, à tɔ̃ yal à kyɩ Kalasi gbɛ̃̌nyah kwlo kɔ
kɔ̃ ànɛ̂ Frisyi gbɛ̃̌nyah kwlolɛ, à nìsɑ̃h mɔ kɔ̃ Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔkɔ.

Apɔlɔsɩlɛ Yefɛsɩ ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil

[24] Légbȉ́nɛ, Nsyifu dȉ́ yɔ́ pɔ Yefɛsɩ kwil. Ǹ yȋn ye sɔ̏ Apɔlɔsɩlɛ, à dubi
Alɛkisɑ̃dri kwil. À sɔ̏ wɛy tyí yah wɛ yȋ́ȋ́, tɛ́ à mɔ́ tɔ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ tyi
pȋ yȋ́ȋ́.
[25] À lésɔ̃ kwɔ́nɔ́ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kì tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ Yesu tyílɛ n yo,
à kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ ké wɛ̃kì yɔ̃, dékè sɔkɔ ǹ nɩ póllɛ. Ǹtɛ Nsyɔ̃ ni sɔkɔ
wèlnwȉlkȉnɔ́ ó ye sɔ̏ à n pnɛ.
[26] Tɛ́ sɔ̃ yɔ́lɛ, wǎh tyah n wɛkɩ nìsɑ̃hlɛ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
sɛ̃́, Prisili ànɛ̂ Akilasɩ mɛ ǹ wɛy noh pɔ tyɛ. Képah tɛ̃̌nɛ, tɛ́ à ye yah kyɩ
Yesu wɛ̃kì tyi yo wah yȋ́ȋ́ à syah, wǎh sɔ̏ mɛ nónó yȋ́tũri sɔkɔ.
[27] Képah náh, Akayi gbɛ̃̌nyah sɔ́kɔ́nɔ́ sɔ̃nɔ de Apɔlɔsɩ sɔkɔ. Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, pépi mɛ ké sɔ̃́ré gbah mɔ ǹ sɔkɔ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wɑ̃rkɩ tɛkɩ
mɔ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí Akayi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ nɛ, Apɔlɔsɩ-à kɩ yȋni tɛ̃ pé tyí, pè
à tɛ̃ plɛ. Wǎh kyɩ yȋni tɛ̃, Liyel gbɔ̏ yɔ̃, ǹ kyínɔ́ sɔ̏ pɩ yȋ́ȋ́ yɔ̃re ǹgbɛ̃nɛ Yesu
yɔ̃ sɛ̃́pú tyí Akayi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
[28] À sɔ̏ mɛ Liyel wɛynɛ n kar, à kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ
pwáhnmɔ-òlɛ. Tɔ́wû pól yȋ́ yah, ǹ wɛy sɔ̏ mɛ gbɩlɛ kal Nsyifunɔ tyílɛ.

19

Pole yȋ́nȋ̂ntɛ̃nɔlɛ Yefɛsɩ kwil

[1] Gbȋ́ nɛ̂-á sɔ̏ Apɔlɔsɩ mɛ Korɛ̃nti kwil, Pole sɔ̏ mɛ Asi gbɛ̃̌nyah tlɛy tɑ̏ntɑ̏n
kɔ kah, à kyɩ de Yefɛsɩ kwil sɔkɔ. À kyɩ Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú yísyɔ́ wɛ nɛ́npɔ́,
[2] tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃́, pǎh sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ gbȋ́ nɛ̂nɛ, pè se Liyel Mirki
wɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé náh Liyel Mirki yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɔ́nɔ́ noh yah póllɛ.
[3] Képah sɔkɔ, Pole mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ ni sɔkɔ wèlnwȉlkȉnɔ́ dùkù nɛ̂
se pè wɛ nɩ? Pè mɛ à syah nɛ, Nsyɔ̃ tyí-á.
[4] Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ, névye nónó-á fɛ̃ syi pé nnɔ vi
mɔ, pépi-á sɔ̏ Nsyɔ̃ n wel n wilki ni sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh sɔ̏ mɛ n yo névye tyí
nɛ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, pè sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃; ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ.
[5] No-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pè mɛ wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yȋn
yɔ̃.

6 Pole mɛ ǹ gbȁn sah pé yõ tɛ́ nírí pɩ pé tyí, Liyel Mirki mɛ tiki pé yõ.
Képah tɛ̃nɛ, pè tyah wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh,* tɛ́ mɛ
Liyel tɛ̃ntõnènɛ n wɛ n syi n yo névye tyí.
7 Pé pól sȍ mɛ nɛ́pȋ gbɔ̃nimí kénkɔ̃lɛ.
8 Képah sɔkɔ, Pole sȍ mɛ n de n pɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Ȁ
sȍ mɛ n yãh n pɔ névyelɛ nìsãh sɔkɔ Liyel tɔ̃rí tyí yõ, pópó ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́. Ȁ
sȍ mɛ ǹ tah sah nɛ, pé pé wɛy nóhpú sõnɔ vi mɔ.
9 Ǹtɛ túkù sȍ mɛ pɔ nikisekɔ́kɔ́lɛ n pɩ, à yahle sɛ̃nɔ́lɛ ké yõ, tɛ́ mɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tyílɛ n yo n ko tɔ́wû yȋ yah. Kǎh pɩ sɛ̃, Pole mɛ pè sah, tɛ́ Yesu
tȍ sȁhpú tɛ̃ sɔkɔ pé yahlɛ, à kyɩ yȁhkìlɛ n yãh pélɛ sõmɛsȍ kǎrn pí-ńsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á Tiranusi tyílɛ.
10 Ȁ képah tɛ̃ pɩ sɛ̃ ye nínɔ́, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́
mɛ Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, pé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy wɛ noh.

Seva ďȋnpȉ tyȋpínìnɛ

11 Liyel sȍ mɛ Pole tɔkɔ à gbȉl tyísnɔ́lɛ n pɩ,
12 fɔ́ɔ́ névye pɔ tyah Pole flɔ ànɛ̂ ǹ myèhtùkènènɛ n tɔkɔ n tũ n pɔ pé
yámpú tyí, pè kɔ̃ pè n dɛ; ànɛ̂ sétȁn-à mɛ nónó sɔkɔ, sè n wil pé sɔkɔ.
13 Tɛ́ Nsyifunɔ yísyɔ́ sȍ mɛ nónó tȍ-á sȍ sétȁn yȋnínwȉlkȉnkɔ̃nɔlɛ névye
sɔkɔ. Pépi tɔ mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yȋn tɔkɔ kélɛ n pɩ. Pè sȍ
mɛ n yo sétȁn tyí nɛ, Yesu nɛ̂ tyí-á Pole n nɛ n yo, ǹmɔ yȋn yõ, ńkɛ̃ sè wil.
14 Nsyifunɔ sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ nɛ̂-á pè n ye Sevalɛ, ǹmɔ ďȋnpȉ
nɛ́pȋ kwǎrnimi ye sȍ n pɩ képahlɛ.
15 Ǹtɛ pǎh képah yo sɛ̃, sétõ pè syah nɛ, páh Yesulɛ n pnɛ, tɛ́ tõ pȋ névi
dùkù nɛ̂-á Polelɛ. Ǹtɛ pépi-á dò, nónó se pépilɛ nɩ?
16 Képah tɛ̃nɛ, sétõ-á sȍ ďí nɛ̂ sɔkɔ, à yuku mɩ pé sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ pé tyí
képékèyɔ̂. Ȁ pè pɩ yɔ, fɔ́ɔ́ pè to wil wɔ̀kɔ̀ mè sɔkɔ à sɔkɔ wil tȉtílɛ.
17 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó pól-á sȍ mɛ Yefɛsɩ kwil, à tahlɩ nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ, pǎh yȋ mè noh, kè pɩ tíkílɛ pé pól tyí. Pè mɛ tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu yȋnnɛ n gbilki.
18 Tɛ́ nónó-á sȍ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pé náhnáh pé tyítúkúnȉ pínɔ́lɛ n yo n
dal n mɔ n pɔ tɔ́wû yȋ yah.
19 Képah sɔkɔ, nónó-á sȍ mɛ snɛ̀ynɛ n pɩ, pé náhnáh mɛ pé snɛ̀y pɩ pɩ
sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔkɔ pɔ tuke mɔ, à sukɛ no pól yȋ yah. Pǎh sɛ́bɛ́y nɔ́pi drɔ kõ yah,
sè pɩ pɔ́ plɔ́ kèyõ túkúrí pɔ́ kwlɔ́lɛ.†
20 Sɛ̃ ye sȍ Liyel wɛy mɛ tǎhkìlɛ n wɛ, à n tõ n mɔ n yuku yahlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
gbȍ yõ.

Fɛ̃kìnɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á pɩ Yefɛsɩ kwil

21 Tyi nɔ́pi pínsɔkɔntɛnɔ náh, Pole kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ kyɩ Masedonɩ
gbɛ̃nyah ànɛ̂ Akayi gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ kɩ pyě yuku Yerusalɛmɩ kwil. Ȁ sȍ mɛ
kélɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, páh kɩ yȋni tɛ̃ nɛ́npɔ́, páh yȋnɛ pé kyɩ Wrome kwil
tɔ sɔkɔ.

* **19:6** 19.6 - Yah n tɛ 2.4. † **19:19** 19.19 - Légbȋnɛ, pɔ́ plɔ́ kèyõ túkúrí pɔ́ kwlɔ́ (50 000) kɩ sȍ fɛ̃
nɛ́pȋ gbɔ̃nkenúkò kénkɔ̃ tȍ pínɔ́ pɔ́ dyah ye gbãm sɔkɔ.

22 Kăh pı sẽ, à mɛ Timote ànɛ̂ Yerasıtı tɛkı mɔ Masedonı gbɛ̃nyah sɔkɔ,
pépi nónó-á sɔ̃̀ ǹ yòhnìnmɔpulɛ. Tɛ́ ǹmɔ wɔ wũ à sèpı̃̀n yísyɔ́ pı Asi
gbɛ̃nyah sɔkɔ.
23 Légbı̃́nɛ, fɛ̃kìnɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ pı Yefɛsı kwil, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tyí sɔkɔ.
24 Sã́n ywɔ́-ò kètɔ̃ndı̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Demetriyusilɛ. Kénɛ dı̃́ ńkɛ̃nɛ
tã̀n vì yã́ryã́r yísyɔ́lɛ nɛ n ywɔ wárn vyɔrı pérpérlɛ. Yefɛsı tãn tɔ̃̀ yũ̌kì
nɛ̂-á pè n ye Artemisilɛ, képah wɔ̀kɔ̀ kètɔ̀nɔ́ ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n ywɔ. Tɛ́ ǹ
tɔ̃̀npıbı sɔ̃̀ mɛ pɔ́lɛ n wɛ yı̃̃́ ǹ tyí, tɔ̃̀ mɛ̀ pínɔ́ sɔkɔ.
25 Sõ yɔ́lɛ, à ǹ tɔ̃̀npıbı pól ye tuke, à tahlı ǹ tɔ̃̀ dùkù pípú pól tyí. Képah
tɛ̃nɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé kódíbí, pé pól-á kè pı̃ yı̃̃́ nɛ páh mɛ yõrelɛ n
wɛ n yı̃̃́ pé tɔ̃̀ mɛ̀ pínɔ́ sɔkɔ.
26 Ǹtɛ dı̃́ nɛ̂-á pè n ye Polelɛ, wăh mɛ pɔ tir nɛ̂nɛ n pı, păh se mɛ kélɛ n
nohnı, tɛ́ mɛ kélɛ n yah tɛ́. Kénɛ Pole-á mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, fal fal
tã̀nnɛ, névye gbɛ̃npınɔ yı̂-á sélɛ, yõ náh mɛ sé tyí. Kénɛ wɛy mɛ̀ ńtɛ̃-á mɛ
névye náhnáh yõ yıkı Yefɛsı kwil. Tɛ́ kè náh se tõ mɛ yı̃n képah ó tyí, ńkɛ̃
kăh mɛ Asi gbɛ̃nyah kwlo kan pól névye yõlɛ n yıkı.
27 Kàh yõ sɔkɔ sẽ, yı̃ mɛ̀-á kı n syah pépi pı pı tɔ̃̀lɛ n yıkı dɛ́! Kè náh se
tõ n yı̃n n pi képah ó tyí, pé fal fal tɔ̃̀ yũ̌kì Artemisi wɔ̀kɔ̀ náh tõ n mɔ n kõ
n pi póllɛ. Gbílkínɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ n sah tɔ̃̀ mɛ̀ yõ, kăh kı yı̃n mɔ. Tɛ́ képah-á
mó tõ Asi gbɛ̃nyah névye pól ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ névye pól mɛ n gbilki.
28 Demetriyusi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo névye noh sẽ, pé fɔkɔ kah vyãh. Pè
mɛ tyah yo tũ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsı tãn Artemisi tɛ̃ wɔ kénkõ náh mɛ.
29 Píntũnɔ mɛ̀ yı̃́npɔ̃ kwil pól tõ. Tɛ́ Masedonı gbɛ̃nyah tãn nɛ́pı̃̂ nímí
yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ yuku Polelɛ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ Yefɛsı kwil. Pé sɔkɔ núkú yı̃n ye
Kayusilɛ, ní-ò yı̃n mɛ Arisitarkılɛ. Képah tɛ̃nɛ, no núkú wɛ̃ tyí mɔ, à to
tuke nɛ́pı̃̂ nímí nɔ́pi yõ, à pè tɛ̃ yɔrı sɔkɔ pé tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ.
30 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé kyı pé yõ wilki mɔ tɔ́wû tyí. Ǹtɛ
Yesu tɔ̃̀ sã́hpú mɛ kè yahle ǹ tyí.
31 Asi gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ, nónó-á sɔ̃̀ Pole kódíbílɛ. Pépi tɔ
mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ ǹ tyí, à à vi mɔ nɛ, à káh n kyı tɔ́wû tùkè-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ.
32 Tɛ́ légbı̃́nɛ, tɔ́wû mɛ̀ névye pól sɔ̃̀ mɛ wɛkı fɛ̃kı tũ wòhòh, tɛ́ pé pól
tyíyɔ́nɔ́nɔ mó tõ mɛ sé tyí tyílɛ. Kăh pı sẽ, kè pı fɛ̃kìnɔ́lɛ. Névye kan ńtɛ̃
náh sɔ̃̀ mɛ pé pɔ́nɔ́ yõ pı̃.
33 Nsyifu dı̃́ yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ pè n ye Alɛkisãdrelɛ. Pé no Nsyifunɔ mɛ ǹmɔ
kurki mɔ kyı sah tɔ́wû yah tı̃̀nnɛ nɛ, à yo ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Alɛkisãdre
mɛ ǹ gbɔ̃̀ pı mɔ tɔ́wû tyí. Ȁ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé pé no Nsyifunɔ vyãh syi.
34 Ǹtɛ tɔ́wû-á fyɔ̀ pɔ n pı̃ ké sɔkɔ nɛ Nsyifu nɛy-á ǹnɛ, pé pól núkú tõ
tyah yo mɔ tũ wɛ̃ yõ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsı tãn Artemisi tɛ̃ wɔ kénkõ
náh mɛ! Pè képah tɛ̃ yo tũ sẽ, pópó kè syi pɔ n nɔ lɛ́rínɔ́ nínɔ́ kénkõ tyí.
35 Ǹtɛ ké tyɛ́-ńsah, kwil sɛ́bɛ́y wã́rkí-ò dı̃́‡ pɔ tɛ̃ wɛ pè yı̃n mɔ. Képah
sɔkɔ, tɛ́ mɛ nɛ ńkɛ̃, Yefɛsı tãn, névye pól-á pı̃ nɛ, Yefɛsı kwil-á n syıkı pépi
fal fal tɔ̃̀ ǹgbɛ̃ Artemisi wɔ̀kɔ̀lɛ, ànɛ̂ ké tàhsè nɛ̂-á wil yı̃̂nyõ à pɔ syıkı.

‡ **19:35** 19.35 - Kwil sɛ́bɛ́y wã́rkí-ò dı̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, nɛ́-ǹgbɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ kwil mɛ̀ sɔkɔ.

36 Ké kɔ̃lì-ò náh mɛ póllɛ. Képah-á, pè pé nnɔ vɩ. Pè káh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ
sɔ̂̀nyah-ńkɛ̃̂nɛ.
37 Díbí nónó-á pè tɛ̃ pɔ ásɔ̂, pè náh tir yɔ́ pɩ de pépi tɔ̂̀ wɔ̀kɔ̀ tyí, pè náh
se mó tɔ̃ yo de pé fal fal tɔ̂̀ yǔ̃kì mɛ̀ tyí.
38 Ǹtɛ kàh kɩ mɛ pɩ ǹnî mɛ pɩ de Demetriyusi ànɛ̂ ǹ tɔ̂̀ pímû tyí, tukey
tùkènɔ́ yòhnì-á mɛ, tukey tùkèpu mó tɔ̃ mɛ. Pè kyɩ n tɔkɔ tɛ̃̀ kɔ̃ pépi tyí
kɛ̀.
39 Tɛ́ tyi yísyɔ́ tɔ-à kɩ se tɔ̃ mɛ pé tyí wah wah tɛ̃̀nɛ, pǎh kɩ fɛ̃ pɔ sé yah
yo kwil névye tuke mɔ sɔ̃lɛ.
40 Páh yékɑ̂̃b nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tir yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ pé tyí, pé kɩ fɛ̃ wɛ yo
yékɑ̂̃b mɛ̀ yɔ̃lɛ nɩ? Képah-á, páh kɩ n to n kɔ̃ yɔ̀, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ
pélɛ n kɔ̃ dɛ́!§
41 Wɛlɔ nópi yóntɛnɔ náh, à névye kɔ̃ pè karkɩ.

20

Pole yúkúnɔ́lɛ Masedonɩ ànɛ̂ Krɛsɩ gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

1 Tɛ́ fɛ̃̌kìnɔ́ mɛ̀-á pɔ yĩn mɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, Pole mɛ Yesu tɔ̂̀ sɑ̂̃hpú ye tuke, à
sɔ̃̋ré mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ wɛ̃̌kì ni pé tyí, à sɔkɔ Masedonɩ gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
2 À kénɛ gbɛ̃̌nyah pól kɔ kɔ̃, à sɔ̃̋ré yah mɔ kɔ̃ náhnáh Yesu yɔ̃ sɛ̃̌pú sɔkɔ.
Wǎh yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ Krɛsɩ gbɛ̃̌nyah,*
3 à kyɩ ńwɔ̃̌lɔ́ tɔ̃̌nɔ́ pɩ nɛ́npɔ́. Képah náh, wǎh pɔ ǹ vi nɛ, pé de krótókè
ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pé yal n yuku Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, à kè wɛ noh nɛ, Nsyifunɔ-á
mɛ ǹnɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à kè yah tɔkɔ nɛ páh kɩ pé syɩ syɔ̃
Masedonɩ gbɛ̃̌nyahlɛ.
4 Tɛ́ nónó-á sɔ̂̀ Pole wɛ̃̌kì kɔ́mûnɛ, pépi wɛ yɔ̀: Sopatɛrɩ nɛ̂-á n wil Bere
kwil, tɛ́ ǹ sú yĩn mɛ Pirusilɛ, ǹmɔ sɔ̂̀ mɛ, à tahlɩ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Sekũdusi
tyí, pépi nónó-á n wil Tesaloniki kwil, ànɛ̂ Kayusilɛ, nɛ̂-á n wil Dɛrɩbɩ kwil,
ànɛ̂ Tisyikilɛ, ànɛ̂ Torofiminɛ, pépi nónó-á n wil Asi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, à tahlɩ
Timote tyí.
5 Pépi mɛ sɔkɔ ápi yahlɛ, à kyɩ álɛ n syɩkɩ Turasɩ kwil.
6 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh syáhnsɔkɔntɛnɔ náh, ápi wɔ mó kyɩ de krótókè ǹgbɛ̃
yɔ́ sɔkɔ Filipi kwil, à pé nyáh sɔ̃. Á sèpı̂̀n kwâl pɩ tɛ́ pyě de á no tnɔ̂ Turasɩ
kwil. Képah tɛ̃̀nɛ, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à sèpı̂̀n kwǎrninɔ pɩ.

Pole-á Yetiki lékó yilki mɔ sɔ̃́ Liyel gbɔ̂̀ yɔ̃, Turasɩ kwil

7 Yòh wrɔ́ gbı̂̀yı̂̀kì gben sɔ̃lɛ,† á lésɔ̃ mɛ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃ke yɔ̃ yĩnnɛ,
tɛ́ Pole mɛ yɑ̂̃hkìlɛ n yɑ̃h tɔ́wûlɛ. À kɩ sɔ̂̀ n yal n pi dı̃ndallɛ Turasɩ kwil.
Kǎh pɩ sɛ̃́, à Liyel wɛy yo mo pé tyí, pópó à pɔ nɔ tyah tɔ́nɔ́ tyí.
8 Tɛ́ á pól sɔ̂̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃̌ntı̂̃n yɔ̃ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃́-ò sɔkɔ, tɛ́ fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mɛ
tũ̀nsàhnɔ́lɛ pípí ké sɔkɔ.

---

§ **19:40** 19.40 - Yɔ̂̀tãm nónó-á Wrome tãnnɛ, pépi tyí ye pè n yo ásɔ̂ sɔkɔ nɛ, páh kɩ n to n kɔ̃, pǎh
kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃. * **20:2** 20.2 - Krɛsɩ nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, ké yĩn ye tɔ̃ Akayilɛ. Yah n tɛ
19.21. † **20:7** 20.7 - Yòh wrɔ́ gbı̂̀yı̂̀kì gben nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù mɛ n sɔ̃ nɛ samidi-á, túkù
mó mɛ n sɔ̃ nɛ dimansyi-á.

9 Kètẽ̆npi̋ki̋ yɔ́ tɔ sȍ mɛ álɛ pè n ye Yetikilɛ. Ǹmɔ sȍ mɛ kɔ̃ tɛ̃ fnètír vyãh
yõ. Dŏ, dɔy pɔ mɩ ǹ sɔkɔ. Ǹtɛ Pole Liyel wɛy yõ-á sȍ mɛ ko sɛ̃̋, à pɔ dɔ, tɛ́
tɛ̃ syi yĩ̂nyõ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃̋-ò sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩkɩ sétáh. Pǎh pópó pɔ nɛ pé à yilki
sah, pè à wɛ kúnɔ́lɛ.
10 Képah tɛ̃̆nɛ, Pole tɔ tiki pɔ, tɛ́ kɔ à yɔ̃ ǹ gbȁn sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé
káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ; à mɛ min sɔkɔ.»
11 Képah náh, à ǹ syɩ dɔkɔ yuku ńtɔ̃, pè kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ wɛ̃ tyí, tɛ́
tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ Liyel wɛy yónɔ́lɛ, pópó à pɔ nɔ tyah dal gbĩ̋ tyí, tɛ́ à pyě sɔkɔ.
12 Képah sɔkɔ, no mɛ Yetiki tɛ̃ sɔkɔ ǹ vilɛ krémkrém ǹ gbô. Yĩ mè pɩ yĩ̋ĩ̋
nɩ dénɔ́ ǹgbɛ̃̆nɛ no pól tyí.

Pole wȉlnɔ́lɛ Turasɩ kwil, à yuku Milɛti kwil sɔkɔ

13 Pole sȍ kè yah tɔkɔ, à sɔkɔ Asɔsɩ kwil sɔkɔ, gbáhkì yõ. Ȁ sȍ nɛ ápi pé
yah yohnɩ nɛ́npɔ́, á pé twah. Kǎh pɩ sɛ̃̋, ápi mɛ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à mɔ
ǹ yahlɛ à kyɩ ǹnɛ n syɩkɩ nɛ́npɔ́, ǹ twah yĩnnɛ.
14 Wǎh pɔ de, á pól de krótókè sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ à kyɩ yĩn Mitilɛnɩ kwil.
15 Képah náh, á tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ. Ké sèpȉn ní-ò sõlɛ, á kyɩ yĩni tɛ̃ gbɛ̃̆nyah yɔ́
yèsreynɛ pè n ye Kyolɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̋. Ké sèpȉn tɔ̃̋-ò sõlɛ, á kyɩ sɔkɔ gbɛ̃̆nyah
yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Samoselɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̋. Ké sèpȉn ńyấh-ò sõlɛ, á pyě yĩni
tɛ̃ Milɛti kwil.
16 Tɛ́ Pole sȍ mɛ sàlnɔ́ sɔkɔ nɛ kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, pé nɛ mɛ Yerusalɛmɩ
kwil Pãntekɔtɩ syáh syah sõlɛ. Képah ye à kɔ̃ à yɔ̃ sɔkɔ, à náh syɔ̃ Yefɛsɩ
kwillɛ. Ȁ sȍ pĩ nɛ páh kɩ de nɛ́npɔ́, pé náh wɛ n wil n pi súú Asi gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ.

Pole-á vȉnmɔnɔ nɛ̂nɛ Yesu yõ sɛ̃̋pú yah tãm kɔ̃ Yefɛsɩ kwil

17 Képah sɔkɔ, Pole tɛ̃ Milɛti kwil, tɛ́ tɛ̃ntȍ mɔ Yefɛsɩ kwil Yesu yõ sɛ̃̋pú
yah tãm tyí nɛ pè pɔ.
18 Pǎh pɔ yĩni tɛ̃ ǹ tnɔ̂, à yo pé tyí nɛ: «À tɔkɔ ńmɔ pɔ sõ tyí Asi gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ, máh mɛ n pɩ sɔ̃ gbĩ̋mɛgbĩ̋ yé wrɔ́, yé se kélɛ n pnɛ tɛ́.
19 Mé tȍ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí gblɔ̆y tíkínmɔnɔ kègbɩ sɔkɔ, à yétĩ kwɛ. Tɛ́
Nsyifunɔ tɔ mɛ vi ń náh gbáhyĩ̋ náhnáh sɔkɔ, à yèvyãhrɩ náhnáhlɛ ń yĩni
tɛ̃.
20 Ǹtɛ yé se pĩ nɛ, mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɔ̃bɩ yélɛ nɛ̂-á kɩ fɛ̃ yé tyí pɛkɩ n pi
tɛ́. Mé sȍ mɛ sé póllɛ n yo yé tyí, tɛ́ mɛ yélɛ n kwɔ tɔ́wû tùkè-ǹtȁn sɔkɔ
ànɛ̂ yé gbên tɔ sɔkɔ.
21 Mé kè yo kɔ̃ Nsyifunɔ ànɛ̂ Krɛkɩ névye tɔ tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè
mɔ́ sɛ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ.
22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel Mirki wɛ ń kyĩ mɔ mé n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil
yɔ̀. Mé náh pĩ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á kɩ kyɩ ń yĩni n tɛ̃ n pi nɛ́npɔ́.
23 Máh nɛ̂ tɛ̃ wɔlɛ n pnɛ, mâh de kwil nɛ̂ sɔkɔ, Liyel Mirki ńkɛ̃̆nɛ kélɛ n
wɛ̃kɩ nɛ, wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ ànɛ̂ yèvyãhrɩ-á mɛ ń syɩkɩ tɛ̃.
24 Ǹtɛ sépinɔ́ pól sɔkɔ, ń gblɔ̆y min tɛ̃ tyí náh mɛ tah ń tyí póllɛ. Mé náh
mɛ kélɛ n mɔ n kɔ̃ kwáhtǎhlɛ. Tir nɛ̂ tyí-á mɛ tah ń tyí, képah ye pɩ ń tȍ
píntɛnɔlɛ; tȍ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dahbɩ ń gbȍ sɔkɔ nɛ mé Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃
Liyel pèpɔrɩ tyí sɔkɔ.

[25] Ǹtɛ núkúnúkú, mé pĩ nɛ máh syɔ̃ yépi nónó pól tyí à Liyel tɔ̃rí tyí yo
kɔ̃, yé náh tɔ̃ ń wɛ n yah n pi.
[26-27] Ǹtɛ mé náh yé wɔ̃bɩ Liyel dyɔ yɩ̃́ tir yó ńtɛ̃nɛ, mé ye sé pól yo sɔkɔ
yé tyí. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kwɛynɛ nɛ, yé sɔkɔ nɛy
nɛ̂-à kɩ se tɔ̃ mɔ pu, ké kémû náh n pɩ n pi ńmɔ tyílɛ.
[28] Yé yé gblɔ̌y tɛ̃nɔ́ plɛ, yè mó Liyel yípɛ̂y‡ tɛ̃nɔ́ plɛ, Liyel Mirki-á yé sah
sépi nónó yõ nɛ, yé sélɛ n tɛ̃ plɛ. Sépi ye Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkìlɛ, Liyel-á nónó
pɩ ǹ tyílɛ ǹ píɗí tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
[29] Mé pĩ nɛ, ńmɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, névye yísyɔ́-á kɩ pɔ de yé wrɔ́ gbɛ̃nképèl
tyí kɔ̃lɛ, kɩ yényêh pɩ yípɛ̂y sɔkɔ.
[30] Tɛ́ yépi ńtɛ̃ sɔkɔ, névye túkù kɩ pɔ yuku tyah mìnì wɛlɔlɛ n yo, kɩ Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yõ yɩkɩ, pè kɔ̃ pè kɩ pé sɔ̃̀ tɛ̃.
[31] Kǎh pɩ sɛ̃, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yè mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ,
máh lésɔ̃ yé kwɔ ye tɔ̃́nɔ́, ké lékɑ̃̂h ké gbɩ̃̀ntɔ̃, à vɩ̀nmɔnɔlɛ yé nɛ́núkù núkú
pól kɔ̃. Tɛ́ kèyǎhlɛ ń yétĩ ńtɛ̃ n kwɛ ké tyí sɔkɔ.
[32] Tɛ́ núkúnúkú, mé yélɛ n dahbɩ Liyel ànɛ̂ ǹ pèpɔrɩ wɛy gbɔ̃̀ sɔkɔ. Tǎhkì
mɛ ǹmɔ sɔkɔ kɩ fɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ yuku yahlɛ ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ wǎh ǹ
vyɑ̃hlɛ yé kɔ̃ ǹ pèpɔrɩ nɛ̂ tyí sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ nónó pól-á mɛ
Liyel tyí yõ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ.
[33] Mé náh pɔ́, ànɛ̂ sɑ̃́n, ànɛ̂ flɔ yah kɔ̃ ǹnî yó ńtɛ̃ tyí.
[34] Yé pól pĩ nɛ, máh tɔ̃̀ pɩ ń gbɑ̃̀nnɛ à yĩn ń gblɔ̌y yɩ̃́nnɔ́lɛ, ànɛ̂ ń kómû tɔ
yɩ̃́nnɔ́lɛ kɛ̀.
[35] Mé kélɛ yé wɛ̃kɩ tyi pól sɔkɔ nɛ, sɛ̃́-á névi yĩnɛ à tɔ̃̀lɛ n pɩ, à kwɑ̂hlɛ
n wɛ à yɑ̃m tɑ̃nnɛ n yohnɩ n mɔ, à mó ǹ dyɔ sah nɛ n kwnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
wɛy mɛ̀ tyílɛ wǎh nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃, sɑ̃m-á mɛ kɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à kal wɛ́nsyinɔlɛ.»
[36] Pole-á wɛlɔ nɔ́pi yo pɔ tyɛ, à kuku yĩn pélɛ wɛ̃ tyí, pé pól Liyel ni.
[37-38] Tɛ́ Pole sɔ̃̀ yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ pé yèpɔ wɛ n yah n pi póllɛ. Képah
sɔkɔ, pé pól tyah ǹnɛ n pɔrɩ n tɛ̃ n pɔ à n wɛkɩ ǹ tyí, tɛ́ n gbo yèkwɔrɩ tɛ̃
tyí. Képah náh, pè kyɩ à tɛkɩ mɔ, fɔ́ɔ́ krótókè tɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ.

21

Pole dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

[1] Képah sɔkɔ, áyáh pɔ wɛ yal pé tyí, á de krótókè ǹgbɛ̃ yó sɔkɔ, à yõ
sɔkɔ gbɛ̃nyah yó sɔkɔ pè n ye Koselɛ, pnɛ yo nɩyɔ̃́. Á náh kwɔ dah fɩ̃́ yó
ńtɛ̃ sɔkɔ. Ké ɗĩndallɛ, á yõ sɔkɔ gbɛ̃nyah yó sɔkɔ pè n ye Wrodɛsɩlɛ, pnɛ
yɔ nɩyɔ̃́. Áyáh wil nɛ́npɔ́, á yuku Patara kwil sɔkɔ.
[2] Á kyɩ yĩnɛ krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ, kè mɛ n yuku Fenisi gbɛ̃nyah sɔkɔ. Á mɛ
de ké sɔkɔ, à sɔkɔ.
[3] Á kyɩ syɔ̃ yúkɛy gbɛ̃nyah yɔ́lɛ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́, fɔ́ɔ́ á ké yõ
ńtɛ̃nɛ n yah. Ǹtɛ á mɛ kè mɔ á gbɛ̃yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ á yah mɔ Siri gbɛ̃nyahlɛ, à
kyɩ tiki ké kwil yó sɔkɔ pè n ye Tirilɛ. Krótókè mɛ̀ vyɔ́ kɩ sɔ̃̀ n tiki n mɔ n
pi nɛ́npɔ́.

‡ **20:28** 20.28 - Liyel yípɛ̂y nónó tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, Yesu yõ sɛ̃pú ye pè n ye.

4 Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ Yesu tȍ sấhpú nónó wɛ nénpó, á tɛ̃ pélɛ à sèpȉn
kwǎrninɔ pɩ. Té kénɛ sèpȉn sɔkɔ, Yesu tȍ sấhpú kè yo Pole tyí Liyel Mirki
gbȍ yõ nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil.*
5 Ǹtɛ sèpȉn kwǎrninɔ nópi-á fyò sɔkɔ, á tõ kyɩ yõ sɔkɔ á kólólɛ. Ấyáh n
sɔkɔ, díbí, ànɛ̂ syó, ànɛ̂ wɛ̃́npȉ pól kyɩ á gbáhkɩ̀ wilki mɔ kwil náh tȉnnɛ,
yóngbalɩ sɔkɔ. Ấ pól mɛ á gbètukunɔ di nénpó, à Liyel ni pélɛ wɛ̃ tyí.
6 Képah náh, á wɛkɩ wɛ̃ tyí, té wɛ̃ fin mɔ. Ấ tékínmɔpu nópi mɛ pé syɩ
sɔkɔ pé tȉnnɛ. Ấpi mɛ tõ de krótókè mɛ̀ sɔkɔ
7 à yal Tiri kwil sɔkɔ, pópó à kyɩ de kwil yó sɔkɔ pè n ye Pitolemayisilɛ.
Nénpó sɔkɔ ye á krótókè sɔkɔ kóló yĩn mɔ. Ấ mɛ wil krótókè sɔkɔ, à kyɩ
yah wɛkɩ kõ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí kwil nɩyő, té gbȉyȉkȉ núkú pɩ pélɛ.
8 Ké dȉndallɛ, á pɔ yõ sɔkɔ á kólólɛ, à sɔkɔ Sesarɩ kwil. Ấyáh yĩni tɛ̃
nénpó, á kyɩ twah Filipi tyí, nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yó-òlɛ. Népȋ kwǎrnimi† nónó-á
lésõ pè yah wilki Yerusalɛmɩ sɔkɔ, à pɩ Yesu tɛ̃ntȍ névye yòhnɩ̀nmɔpulɛ,
pépi sɔkɔ nɛy yó ye sȍ ǹnɛ.
9 Té syónpȉ népȋ ǹyɛ̂h sȍ mɛ ǹ tyí, pè náh díbí tyí pĩ. Kénɛ syónpȉ sȍ
Liyel tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
10 Képah sɔkɔ, á mɛ sèpȉn yísyó pɩ nénpó. Ấ mɛ nénpó, té Liyel tɛ̃ntȍ
syínyo-ò yó tɔ wil Nsyude gbɛ̃̌nyah, à pɔ á wɛ. Pè ǹnɛ n ye Akabusilɛ.
11 Wǎh pɔ á wɛ, à Pole kõ tɔkɔ, à ǹ gblɔ̌y gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ gbȁn pukubi kélɛ,
té nɛ, Liyel Mirki-á yo nɛ ńkɛ̃́, sõ̀-á pé pukubi pé gblɔ̌ynɛ, sɛ̃́ntɛ̃̀-á Nsyifunɔ
kɩ n pukubi n pi kõ mɛ̀ nétɛ̃̄nɛ Yerusalɛmɩ kwil, té kɩ ǹ gbàh dɛ mɔ névye
kõ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
12 Képah tɛ̃nɛ, áyáh wɛlɔ nópi noh sɛ̃́, à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á sȍ mɛ
Sesarɩ kwil, ápi pól Polelɛ n ni nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
13 Ǹtɛ Pole mɛ yo á tyí nɛ, sõ̏ se pɩ, té á n gbo, à n yah n kõ yèkwɔrɩ
mó-ńsahlɛ pé sɔkɔ nɩ? Ńkɛ̃́, kàh kɩ sõ̏ yɩ̃́n-ńkɛ̃̄nɛ pé púkúbínó ó tyí, té pé
ku ńtɛ̃̄nɛ Yesu yĩnnɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, páh kè fɛ̃̄ syi.
14 Té áyáh ǹ sõnɔ vi mɔ kwlɔ sɛ̃́, á yal mɔ ǹ gbáhntɛ̃̄nɔlɛ, té nɛ, Liyel dyɔ
dyɔ tɛ̃̏ ó pɩ!
15 Ấyáh sèpȉn nópi pɩ pɔ n dal mɔ, á á vi, té wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃, à dɔkɔ yuku
Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
16 Té Sesarɩ kwil Yesu tȍ sấhpú yísyó mɛ á sȍ tɛ̃. Pépi mɛ á tɛ̃ yuku dɩ̃́ yó
tȉnnɛ pè n ye Mnasõnɛ. Ầ sȍ n wil gbɛ̃̌nyah yó sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ
yɔ nɩyő. Ấ sȍ yĩnɛ à twah ǹmɔ tyí. Kénɛ dɩ̃́nɛ, Yesu tȍ sấh-ò ye sȍ ǹnɛ di
mónólɛ.

Pole kyínyahnɔlɛ Nsyakɩ tyí

17 Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yõ sɛ̃́pú mɛ á tõ
sah tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
18 Ké dȉndallɛ, Pole sɔkɔ álɛ Nsyakɩ tȉnnɛ, ńyãh sɔkɔ-á sȍ Yesu yõ sɛ̃́pú
tȉnkȉ yah tãm tɔ mɛ tùkènmɔnɔlɛ pé tɔ̂ó.
19 Wǎh kyɩ de, à wɛkɩ pé tyí, té Liyel-á tɔkɔ à tyi nónó pɩ névye wró,
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à mɛ sé pól yo wah pé tyí pnépné.

* **21:4** 21.4 - Yah n tɛ 20.22-24. † **21:8** 21.8 - Yah n tɛ 6.5 ; 8.5.

20 Pǎh képah noh sɛ̃, pè Liyel gbilki, tɛ́ mɛ yo Pole tyí nɛ, pé yṹnpi Pole,
à kó mɛ n yah Nsyifunɔ nɛ́kwḯnkí sɛ̃ Yesu yõ nɩ? Ǹkɛ̃, pǎh mɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ n yḯ̃ pé póllɛ dɛ́!
21 Ǹtɛ à yah, no-á mɛ nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ; pǎh mɛ n yo nɛ, Nsyifunɔ
nónó pól-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, wǎh mɛ pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃,
pè pé syɩ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh. Wǎh mɛ n yo pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ pé
wɛ̃npı̀lɛ n kõ, ànɛ̂ pè káh tɔ̃ Nsyifunɔ wǎ̀llɛ n kɔ.
22 Tɛ́ pǎh kɩ se mó tɔ̃ ǹ pɔ́nɔ́ noh n pi. Núkúnúkú, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ?
23 Ǹkɛ̃, páh kɩ nɛ̂ yo n pi ǹ tyí, à képah pɩ. Díbí nɛ́pı̂̃ ǹyɛ̂̃h-á mɛ ásɔ̂,
nónó-á pé vyãhlɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ kɩ ké tyi pɩ n pi.
24 Ǹkɛ̃, à pè tɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ ànɛ̂ pépi kyɩ ké tyi pɩ pé gblɔ̌y tɔ̃ sah Liyel yah,
ǹmɔ mó yĩn pé ywɔ̃ kyénɔ́ sárká gbɔ̃̀nwı̀lkı̀lɛ. Képah sɔkɔ, no pól-á kɩ pĩ
nɛ, páh tyi nónónɛ n nohnɩ ǹ tyí sɔkɔ, gblɔ náh sélɛ, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ-á mɛ n
kɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃kì yõ.
25 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, páh nɛ̂
yah tɔkɔ, páh kè wãrkɩ tɛkɩ mɔ tɛ pé tyí nɛ: Pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́
yı̂lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ.
26 Képah sɔkɔ, dĩndallɛ Pole díbí nɔ́pi tɛ̃ pè sɔkɔ wɛ̃ tyí, à kyɩ pé gblɔ̌y tɔ̃
sah. Képah náh, à de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Tɛ́ sõ nɛ̂-á pé gblɔ̌y tɔ̃nsàhnɔ́
sèpı̀̃n kɩ tũ, tɛ́ pè kɩ sárká wilki n pi pé nɛ́núkù núkú pól yĩn yõ, à mɛ ké
gbı̀̃yı̀̃kì yo nɛ́npɔ́.

Pole tɛ̃́nɔ́lɛ Liyel nı̂-ńsah gbô sɔkɔ

27 Tɛ́ sèpı̀̃n kwǎrninɔ nɔ́pi tyɛ́nɔ́ sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó-á n wil Asi gbɛ̌̃nyah
sɔkɔ, pè Pole wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè mɛ tɔ́wû pól kurki mɔ ǹ yõ, tɛ́
à tɛ̃.
28 Pè sɔ̃̀ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃, Yisrayel tãn, pè pé yohnɩ n mɔ oo! Pè yah
dḯ̃ mɛ̀nɛ, ǹmɔ-á n yo n yɩkɩ pépi Nsyifunɔ tyílɛ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyílɛ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô tyílɛ. À wil képah sɔkɔ, névye nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ, wǎh pè tɛ̃ de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Liyel tyah mɛ̀ ńtɛ̃
dɛ̂l kó à pɩ yɔ̀ nɩ?
29 Tɛ́ Torofimi nɛ̂-á n wil Yefɛsɩ kwil, ǹmɔ ye lésõ pè wɛ ànɛ̂ Polelɛ wɛ̃
tyí kwil nɩyɔ̃́ sɔkɔ. Képah ye, pè núkú wɛ nɛ, Pole-á à tɛ̃ de Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ.
30 Kǎh pɩ sɛ̃, kwil fɛ̃kɩ. Névye mɛ to wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, à pɔ. Pè mɛ Pole
tɛ̃ yɔrɩ wil Liyel ní-ńsah gbô náhlɛ, tɛ́ núkú ké yey vike.
31 Gbḯ̃ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ n yah n kɔ̃ Pole kònmɔ-ńsahlɛ, Wrome tãn sràsyíbí
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ kè wɛ noh nɛ, Yerusalɛmɩ kwil pól-á mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ.
32 Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú sràsyíbí ye tuke ànɛ̂ sràsyíbí yɔ̃̀tãmnɛ, tɛ́ to sɔkɔ
pélɛ tɔ́wû mɛ̀ mɛ́-ńsah sɔkɔ. Tɛ́ tɔ́wû mɛ̀-á fyɔ̀ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ à
n pi ànɛ̂ sràsyíbílɛ, pè núkú yal mɔ Pole kònɔ́lɛ.
33 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ nɔ de Polelɛ, à à tɛ̃, tɛ́ nɛ, pè à
pukubi kɛ̃́lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ. Tɛ́ piki yah nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ǹnɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂ se à
pɩ nɩ?

[34] Ǹtɛ tɔ́wû mɛ̀ névye pól yuku yo mɔ tũ wɛ̃ yõ pé tyíyónɔ́nɔlɛ sé tyí
tyílɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh fɛ̃ tɛ̃ ké yõ pĩ. Képah sɔkɔ, à nɛ
sràsyíbí Pole tɛ̃ kyɩ dah mɔ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
[35-36] Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ yah, tɛ́ Pole tyah n dɔkɔ ké súndɔkɔ-
ńtɛ̂n yõ, no pól ǹ sõ tɛ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ, pè à ko mɔ oo, pè à ko mɔ! No-á
Polelɛ n kah n yĩkɩ n kɔ̃ sɛ̃́, sràsyíbí kwlɔ pè à yɔ̃ sɔkɔ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃

[37] Tɛ́ gbĩ́ nɛ̂-á pè n tyah dénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ, Pole mɛ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀
syah nɛ, pé se kɩ fɛ̃ tir yɔ́ yo ǹ tyí nɩ? Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ nɛ, è, tɛ́ wǎh Krɛkɩ wɛynɛ n
nohnɩ kɛ̀!
[38] Ǹkɛ̃́, Yesyipti kwil dĩ́ nɛ̂-á fɛ̃kìnɔ́ pɩ sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀, à tyínyêh pípú népĩ̂
kèyõ nínɔ́ (4 000) tɛ̃ sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, tɛ̃ náh ǹmɔlɛ kɛ̀.
[39] Képah sɔkɔ, Pole à syah nɛ, Nsyifu nɛy-á péwɔlɛ, pé dúbí-ńsah tɔ́tɔ́-á
Tarsɩ kwillɛ, Silisi gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. Pé dúbí-ńsah kwil mɛ̀ yĩn-á mɛ wǐlnɔ́lɛ.
Ǹkɛ̃́, à ǹ gblɔ̌y yɛ, à mó yɛ pé kɔ̃ pé yo mɔ no tyí.
[40] Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ ké wɛ̃̀kìlɛ à kɔ̃. Képah tɛ̃̀nɛ, Pole yuku yĩn
súndɔkɔ-ńtɛ̂n yõ, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ no tyí, pè mɛ yĩn sɯ̃́mm. À mɛ tyah n
wɛkɩ pé tyí Yebre wɛy‡ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

22

[1] «Ń súbí ànɛ̂ ń yɯ̃́npyé, yé yé gblɔ̌y yɛ, yè mó noh ń tyí, nɛ̂-á mé kɩ yo
kɩ ń vyãh kɔ̃lɩ n pi yé tyí.»
[2] Képah sɔkɔ, pǎh Pole wɛ à n wɛkɩ pé tyí Yebre wɛy sɔkɔ sɛ̃́, tyah tɔ̃
gbah pɩ sɯ̃́mm.
[3] À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nsyifu nɛy ye ńmɔlɛ. Mé dubi Tarsɩ kwil, Silisi
gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Yerusalɛmɩ kwil mɛ̀ sɔkɔ ye mé kyãh yɔ̀. Tɛ́ Kamalyɛlɩ
ye sɔ̃̀ kwɔ ńnɛ. À ń kwɔ yĩ́ á náh tãn tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wǎllɛ. Mé sɔ̃̀ mɛ gbah
tɛ̃ yĩ́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃-á yélɛ ké sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀.
[4] Mé Yesu yõ sɛ̃pú fõh, fɔ́ɔ́ à pé túkù ko mɔ. Mé pé díbí ànɛ̂ pé syɔ́ túkùlɛ
n tɛ̃ n pukubi n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
[5] Sárká syínwǐlkǐpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnì pól kɩ fɛ̃ pɩ ń
tàrfyɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ tyí ye lésõ mé wɛ syi sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ nɛ mé kyɩ á
no Nsyifunɔ kɔ̃ Damasɩ kwil, mé mó Yesu yõ sɛ̃pú wɛ n tɛ̃ n pukubi nónó-
á mɛ nɛ́npɔ́, mé pɔ pélɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, mé pɔ pè fõh.
[6] Képah sɔkɔ, máh mɛ wɛ̃̀kì yõ, tɛ́ mɛ de n tɛ Damasɩ kwillɛ, kyòo yɔ́
núkú wil yĩ̂nyõ sɔkɔ gbĩ̀ntɔ̃lɛ, à pɔ kwɛ ń yõ pěrr à ń mɔ gbĩ.
[7] Kǎh pɩ sɛ̃́, mé yõ syɩkɩ sétáh, tɛ́ yĩ́npɔ̃ yɔ́ noh nɛ̂-á mɛ n yo ń tyí nɛ:
‹Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh sɛ̃́?›
[8] Mé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yĩ́npɔ̃ tɔ̃ ké syɩ yo ń
tyí nɛ: ‹Nasarɛtɩ kwil Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh.›
[9] Képah sɔkɔ, máh sɔ̃̀ mɛ wɛ̃̀kì yõ ànɛ̂ nónónɛ, pépi tɔ sɔ̃̀ kyòo mɛ̀ wɛ;
tɛ́ nɛ̂-á n yo n mɔ ń tyí, pè náh tɛ̃ wɔ wɛy noh.

‡ **21:40** 21.40 - Nsyifunɔ wɛy ye sɔ̃̀ Yebre wɛynɛ.

10 Mé mɛ piki yah nɛ, tir nê se mé yĩnɛ mé pɩ nɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Á mɛ yo ń tyí
nɛ: ‹Yuku n de Damasɩ kwil. Té wáh yĩnɛ ǹ tyi nónó pól pɩ, pè kɩ sè yo ǹ
syah.›
11 Ǹtɛ kyòo mɛ̀ píkínɔ́ sɔ̃̀ mɛ ń yĩ́ wɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, áyáh mɛ wɛ̃̌kɩ̀ yõ ànɛ̂
nónónɛ, pépi mɛ ń gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à de Damasɩ kwil.
12 Té dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Ananiyasilɛ. Kénɛ dĩ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃̌kɩ̀
tɛ̃́nɔ́ plɛ, mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ sé wɑ̃̀l yõ. Nsyifunɔ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ
nɛ́npɔ́, pé pól sɔ̃̀ mɛ ǹ yĩ́ngbílɛ n yo.
13 Ǹmɔ mɛ pɔ ńmɔ tnɔ̂, té yo ń tyí nɛ: ‹Ǹ yṹnpi Sole, fɛ̃ nɛ n yah ńtõ.›
Wǎh yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ ń yĩ́ yɩkɩ, mé mɛ à wɛ.
14 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Liyel nɛ̂-á á náh tãn n gbilki, ǹmɔ ye ǹ
yah tɔkɔ nɛ á pé dyɔ yĩ́ĩnɛ n pnɛ, ànɛ̂ á pé tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí* wɛ yĩ́nɛ, á mó ǹ
vyãh wɛy noh.
15 Képah ye, wáh tyi nónó wɛ, té tyi nónó noh Liyel tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí tyí sɔkɔ,
á kɩ n pɩ n pi sé yónwàh-òlɛ no pól yĩ́ yah.
16 Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú káh n tõ n tɛ̃ n mo. Yuku, á yĩnɛ wèlnwɩ̃̀lkɩ̀nɔ́lɛ
ni sɔkɔ, á tyípêl mó yõ mɔ ǹ kõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yéngbonɔ sɔkɔ.›
17 Képah náh, mé ń syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil. Té sõ yɔ́lɛ, máh mɛ nírílɛ
n pɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, Liyel wɛ̃́kínɔ́ yɔ́lɛ ń wɛ̃kɩ.
18 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ à mɛ n yo ń tyí nɛ ńkɛ̃́, Yerusalɛmɩ kwil tãn náh ń
tyíyɔ́nɔ́ fɛ̃ n syi n pi péwɔ tyí sɔkɔ. Képah-á, mé sal n wil súú Yerusalɛmɩ
kwil sɔkɔ.
19 Ǹtɛ mé mɛ yo ǹ tyí nɛ, á no Nsyifunɔ-á kè pĩ yĩ́ĩ́ nɛ, máh lésõ mɛ n
kyɩ n pɔ á Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ, à ǹmɔ yõ sɛ̃́púlɛ n tɛ̃ n dah n mɔ n pɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, té pélɛ n ko yèfõhlɛ;
20 à tahlɩ pǎh ǹ tyí yónwàh-ò Yetyɛ̃nɩ ko mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ńmɔ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ
dò. Máh sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹ kònmɔpulɛ, té pɩ pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ syíkí-òlɛ dò.
21 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Fíí sɔkɔ ye mé n tɛkɩ n mɔ álɛ
kwlókáhkí névye tyí. Nɛ n yuku!›»
22 Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Pole wɛlɔlɛ n tõ n sah n nohnɩ, ǹtɛ wǎh fyɔ̀ pɔ wɛlɔ nɔ́pi
yo nɛ, kwlókáhkí névye tyí-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n tɛkɩ n mɔ pélɛ, pè núkú gbo mɔ
wòhòh nɛ, ǹsɔ̃ntɛ̃́ névi-á yĩnɛ kònmɔntonɔlɛ sétáh yõ. Á náh yĩnɛ à tɛ̃ min
sɔkɔ.
23 Pè sɔ̃̀ mɛ kah gbo mɔ tũ, mɛ pé flɔlɛ n dɛ n milki, té mɛ nèngbɔ̃nɛ n
yilki n mɔ.
24 Kǎh pɩ sɛ̃́, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ, sràsyíbí Pole tɛ̃ de pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ,
pè mó à ko yèfõhlɛ. Képah sɔkɔ, tir nê yĩn-á tɔ́wû n gbo n mɔ ǹ yõ sɔkɔ,
páh kɩ ké yõ pĩ.
25 Ǹtɛ pǎh Pole pukubi mnɔlɛ nɛ páh ǹnɛ n ko gbĩ́ nɛ̂nɛ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́
nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à yo ǹmɔ tyí nɛ: «Ké wɛ̃̌kɩ̀ se mɛ yépi tyí kɩ fɛ̃ Wrome
tãn gbɔ̃̀ mɔ yõ ko ǹ tùkè-ǹkɛ̃́ ńtɛ̃nɛ?»
26 Dĩ́-á képah noh sɛ̃́, à kyɩ kè yo sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, tyítúkù nê se
à n tyah pínɔ́lɛ sɛ̃́ nɩ? Ǹgbɔ̌ Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ yõ-á dĩ́ mɛ̀nɛ dɛ́!

* **22:14** 22.14 - Liyel tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí nɛ̂ tyí-á pè n yo yɔ̀, Yesu ye.

27 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ Pole piki yah nɛ, à yo pé syah,
Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ yõ se ńtyɩ̃́nɔ ǹnɛ nɩ? Pole mɛ nɛ àwe-á.
28 Pole-á yo sɛ̃́, dɩ̃́ à syah nɛ, tɛ́ pɔ́ ǹgbɛ̃-á péwɔ tɛ̃ wɔ wilki, tɛ́ pɩ Wrome
tãn gbɔ̃̀ mɔ yõlɛ dɛ́! Pole mɛ nɛ, ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ-á dubi kélɛ.
29 Képah tɛ̃̀nɛ, nónó-á kɩ sɔ̃̀ yĩnɛ pè Pole ko n pi nɛ à wɛkɩ, pè gbɛ mɔ
ǹnɛ. Tɛ́ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á kè wɛ pĩ nɛ, Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ yõ-á Polelɛ,
tɛ́ pé mɛ pè kɔ̃ pè à pukubi, ké tíkí de ǹ sɔkɔ.

Pole tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí

30 Képah sɔkɔ, ké dɩ̃ndallɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pĩ tɔ́tɔ́,
tir nɛ̂ yõ-á Nsyifunɔ tɔkɔ Pole kɔ̃. Képah tɛ̃̀nɛ, à pè kɔ̃ pè kyɩ Pole wah
mɔ, tɛ́ mɛ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ névye pól ye tuke, pépi nónó sɔkɔ-á sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãmnɛ, tɛ́ pè kɔ̃ pè Pole tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́.

23

1 Képah sɔkɔ, Pole tyah tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀lɛ n yah díkídíkí, tɛ́ yo pé tyí
nɛ: «Ń yṹnpyé, mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ yõ, pópó à pɔ nɔ
kwɛy tyí.»
2 Pole-á yo sɛ̃́, nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ tnɔ̂, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Ananiyasi
yo pé tyí nɛ, pè ǹ vyãh mɩ.
3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, sékṹ sɔ̃̀ wahy nɛ̂-á ǹnɛ, Liyel-á kɩ mɩ
ǹmɔlɛ. Wǎh mɛ kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̃̂, à péwɔlɛ n tuke à yĩnɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ à yo, tɛ́
mó tɔ̃ mɛ sé dêllɛ n pɩ nɛ pè pé mɩ kɛ̀.
4 Képah tɛ̃̀nɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pè à syah nɛ, Liyel sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ à n gbyɔ lɛ́?
5 À mɛ pè syah nɛ, pé náh sɔ̃̀ mɛ pĩ nɛ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹnɛ
lɔ́, pé yṹnpyé. Ǹkɛ̃́, kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ: «Káh á kwil névye yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ
n gbyɔ.»
6 Képah sɔkɔ, Pole-á sɔ̃̀ mɛ kè pĩ sah nɛ, tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tɔ́nɩ núkúlɛ
Sadusɛ̃ névye-á, tɛ́ pé tɔ́nɩ mè mɛ Farisiyɛ̃ névyelɛ sɛ̃́, à tyah n kah n wɛkɩ
pé nɩyɔ̃́ nɛ: «Ń yṹnpyé, Farisiyɛ̃ névye ye ń dúbípúlɛ, ńmɔ tɔ mɛ Farisiyɛ̃
nɛynɛ. Tɛ́ ńmɔ sõnɔ-á mɛ ké yõ nɛ, lékyî-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yĩn
ye ńnɛ tukey sɔkɔ ásɔ̃̂ yɔ̀.»
7 Pole-á fyɔ̀ képah yo n tɛ ǹsɔ̃, yékɑ̃̂b ǹgbɛ̃ núkú de Farisiyɛ̃ névye ànɛ̂
Sadusɛ̃ névye wrɔ́, à pé tɔ́wû gbɛkɩ.
8 Sadusɛ̃ névye wɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ, lékó yílkínmɔnɔ náh mɛ, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́
ńtɛ̃ náh mɛ, mírkí yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye wɔ mó nɛ, sé pól-á
mɛ.
9 Kǎh pɩ sɛ̃́, wãn tɔ̃ mɔ névye gbónmɔnɔ yõ. Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ n wil Farisiyɛ̃ névye tɩ̃̀nkɩ̀ sɔkɔ, pépi yísyɔ́
yuku yahle képékèyɔ̂ nɛ, pépi náh mɛ tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pínɔ́ wɛ dɩ̃́ mè tyí
póllɛ. Tɛ́nkàh mírkí yɔ́, képah náh pɩ, Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́-á kɩ nɛ̂ yo mɔ
ǹ tyí tɛ́?

10 Tɛ́ yékâ̂b-á pɔ kah pɩ sǒhsǒh sɛ̃́, tíkí mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ nɛ, pǎh
kɩ pɔ Pole yɔrɩ n kɔ̃̀lɩ n pi. Képah sɔkɔ, à mɛ yo sràsyíbí tyí nɛ, pè tiki kyɩ
Pole tɛ̃ n yal pé wrɔ́, pè yuku ǹnɛ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
11 Ké lékâ̂h-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wil Pole yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Sɔ̃̋ré mɔ á
gblɔ̌y sɔkɔ. Ǹgbǒ, wáh ń tyí yo sɔ̃́ Yerusalɛmɩ kwil, á yĩnɛ ǹ tɔ̃ ń tyí yo sɛ̃́
Wrome kwil tɔ sɔkɔ dɛ́!»

Nsyifunɔ-á yĩ́nvĩ̀ nɛ̂ dahbɩ Pole gbáhkì sɔ̃̀

12 Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal Nsyifunɔ yísyɔ́ yuku Pole tyí yo syɩ wɛ̃ tyí,
tɛ́ pé wo Liyellɛ nɛ, pé náh tɔ̃́nì yõ yõ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ
wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, Pole kònmɔ-ńkɛ̃́ sɔkɔ.
13 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ pɩ yĩ́nvĩ̀ mɛ̀nɛ, pè kah nɛ́pî̃ tikinininɛ.
14 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè kyɩ wil sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnì tyí,
tɛ́ yo pé tyí nɛ, pépi-á pé wo Liyellɛ képékèyɔ̂ nɛ, pé náh tɔ̃́nì kwâh yɔ́ ńtɛ̃
dah n mɔ n pi pé vyɛ̃y sɔkɔ, Pole kònmɔ-ńkɛ̃́ sɔkɔ.
15 Képah-á, ńkɛ̃́ pépi tɔ pé vyɛ̃y pɩ núkúlɛ ànɛ̂ tukey tùkèpu tĩ̀nkĩ̀lɛ, pè
mó kyɩ kè yah kɔ̃ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃. Ǹkɛ̃́, pè
kè pɩ á kɩ nɛ, pè sɔ̃́ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ pépi tɛ̃
wɔ-á kɩ pé vi, kɩ kyɩ à syɩkɩ tɛ̃ wɛ̃̌kì yah sɔkɔ, kɩ à wɛ ko mɔ, ǹ yĩ́níntɛ̃-ńkɛ̃́
sɔkɔ.
16 Ǹtɛ Pole lèpi mɛ yĩ́nvĩ̀ mɛ̀ tyí wɛ noh, tɛ́ Pole nyáh sõ sràsyíbí wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à kyɩ kè yo à syah.
17 Képah sɔkɔ, Pole mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ
dípír mɛ̀ tyí yo yo tɛ̃̌nɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Ǹkɛ̃́, à kyɩ ǹnɛ ǹ tyí.
18 Wǎh yo sɛ̃́, dĩ́ mɛ kyɩ dípírlɛ, tɛ́ yo pé yɔ̃̀tɛ̃ tyí nɛ, Pole nɛ̂ yah-á víkénɔ́lɛ
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ-á ye yah pélɛ, tɛ́ kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pé pɔ dípír mɛ̀nɛ
ǹ tyí. Wǎh mɛ ké tyí nɛ, pé tir yɔ́ yo à syah.
19 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃ pè kɛ̃kɩ gbɔ̀pɔlɛ, tɛ́ à piki
yah nɛ, tir nɛ̂ se ǹ tyí yo yo tɛ̃̌nɛ nɩ?
20 À mɛ yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yísyɔ́-á mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ pɔ à
ni, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃ ńsɔ̂̃nɛ tukey tùkèpu tĩ̀nkĩ̀ tyí, á kɩ nɛ pè sɔ̃́ mɛ ké
tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ.
21 Tɛ́ à yah, nɛ́pî̃ tikininí dòhnɔ̀-á mɛ pé vi sah, mɛ Polelɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ.
Pǎh kè yah tɔkɔ, à pé wo nɛ, pé náh tɔ̃́nì yõ yõ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ n pi, ànɛ̂ pé
náh wɔ wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, ǹ kònmɔ-ńkɛ̃́ sɔkɔ. Pǎh kè sah tɛ gbáhkì
núkú yõ, tɛ́ mɛ ǹmɔ ó fɛ̃̌nsyinɔ syɩkɩ tɛ̃. Ǹtɛ à káh n yɛ pè à pilki.
22 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír fin mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ,
à káh kè yãh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ, páh tyi nɔ́pi gbél kye péwɔ tyí dɛ́!

Pole tɛ́kínmɔnɔlɛ Sesarɩ kwil

23 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tãm nɛ́pî̃ nímí ye pɔ yo
pé tyí nɛ, pè sràsyíbí nɛ́pî̃ lègbãm (200) wilki n sah, ànɛ̂ sèsèn nátãm nɛ́pî̃
tikitɔ̃́ní pɔ́ gbãmnɛ, ànɛ̂ màmàl nátãm nɛ́pî̃ lègbãmnɛ (200). Pè mó pé vi
sah Sesarɩ kwil sɔkɔ sɔkɔ tɛ̃̌nɛ yɛ̃́pní sɔ̃̀.
24 Pè mó tɔ̃ sèsèn yísyɔ́ wilki n sah, sépi pɔ Pole twah yuku gbɛ̃̌nyah yah
tɛ̃-ò dĩ́ Felikisi tĩ̀nnɛ, dlo yɔ́ ńtɛ̃ káh à wɛ nɔ.

25 Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkɩ pè kɔ̃ nɛ, pè kyɩ Felikisi kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á à yo nɛ ńkɛ̃:

26 «Ńmɔ Klode Lisyasɩ ye n tɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ á tyí, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò dɩ́ pèpɛy Felikisi. Ǹ wɛy mɛ á tyí.

27 Dɩ́ nɛ̂-á mé n tɛkɩ mɔ á tyí yɔ̀, Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃, mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ. Ǹtɛ máh noh nɛ Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ yɔ̃-á ǹnɛ, ńmɔ ànɛ̂ ń sràsyíbí mɛ kyɩ à tɛ̃ syi pé tyí.

28 Ǹtɛ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ̃ tir nɛ̂ yĩn-á pè tɔkɔ à kɔ̃. Képah ye, mé à tɛ̃ kyɩ pé tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí.

29 Képah sɔkɔ ye mé pɩ̃ nɛ, pǎh mɛ yékɑ̂̃blɛ n pɩ Polelɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yɔ̃, tɛ́ képah tyí yɔ̃-á pè tɔkɔ à kɔ̃. Tɛ́ sépi pól sɔkɔ, à náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah náh pɩ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

30 Képah náh, mé pɔ noh nɛ, pǎh mɛ yɩ̃́nvɩ̌ yɔ́lɛ n dahbɩ ǹ gbáhkɩ̀ sɔ̃̀. Képah ye, mé núkú ǹnɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí yɔ̀. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɔkɔ à kɔ̃, mé mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ ké yah yo áwɔ tyí.»

31 Képah sɔkɔ, kǎh yo sɔ̃́ sràsyíbí tyí, pè mɛ kè pɩ sɛ̃́. Pè kyɩ Pole tɛ̃ à sɔkɔ ǹnɛ lékɑ̂̃hnɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ de Antipatrisi kwil.

32 Dĩndallɛ, pè sèsèn nátãm kɔ̃ pè yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ, tɛ́ pé tɛ́lɔ́ mɛ pé syɩ sɔkɔ pé sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.

33 Sèsèn nátãm nɔ́pi-á fyɔ̀ kyɩ de Polelɛ Sesarɩ kwil, pè sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò dɩ́ kɔ̃, tɛ́ Polelɛ ǹ gbɔ̃̀ dahbɩ.

34 Gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò dɩ́ mɛ sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar, tɛ́ Pole piki yah nɛ, gbɛ̃nyah nɛ̂ nɛy se ǹnɛ nɩ? Wǎh noh nɛ Silisi gbɛ̃nyah nɛy-á ǹnɛ,

35 à yo ǹ tyí nɛ, nónó-á tɔkɔ à kɔ̃, pàh kɩ pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh kɩ pyě nóhnɔ́ pɩ ǹ tyí. Tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè à tɛ̃ ǹ yah vike n sah Yerɔdɩ tɔ̃rí kéte sɔkɔ.

24

Nsyifunɔ mɛ n yah n kɔ̃ Pole tùkè-ǹsahlɛ

1 Tɛ́ sèpĩ̀n kwâl sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Ananiyasi tiki pɔ Sesarɩ kwil, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ yísyɔ́lɛ, à tahlɩ wɛy pɩ̃́-ò ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Tɛrtulusilɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ pɔ Pole ye, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò dɩ́ Felikisi tyí.

2 Képah sɔkɔ, pè mɛ Pole ye yah, tɛ́ Tɛrtulusi mɛ de wɛy sɔkɔ, à n tɔkɔ Polelɛ n kɔ̃ nɛ ńkɛ̃, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò pèpɛy, yèvɩnɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ kwɛynɛ yɔ̀, ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ-á kè wɛ. Wǎh ǹ gbɛ̃nyah yah tɛ̃ pallɛ sɔ̃́, képah-á vɩ̃̀nmɔnɔ náhnáh dahbɩ ké sɔkɔ.

3 Wǎh n tɔ̃ n sah n pɩ pépi tyí sɔ̃́ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ, páh n gbah n wɛkɩ ǹ tyí képah yĩnnɛ.

4 Tɛ́ à ǹ kékwɛ, à mɔ́ ǹ níkí kwɔ noh pé tyí kwéy. Pé náh pé wɛy yɔ̃ ko n pi, kè kɔ̃ kè n pɩ n pi ǹ tyí gblɔ́vyɑ̃́hrílɛ.

5 Ǹkɛ̃, dɩ́ nɛ̂-á yɔ̀, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ, wǎh mɛ pɩ tɛ̃ soh soh ńyân tyí kɔ̃lɛ. Wǎh mɛ Nsyifunɔ yɔ̃lɛ n yɩkɩ kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ. Ǹmɔ-á n tɛ̃ névye yahlɛ, nónó-á n kɔ Nasarɛtɩ kwil Yesu wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, nɛ̂-á gbɩ náh kélɛ.

6 Wǎh sȍ mɛ n yah n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô dêl ńtɛ̃ pí-ńsahlɛ, képah-á pé
kɔ̃ pé à tɛ̃. [Páh sȍ nɛ pé à tuke à yı̃nɛ pépi Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ tyi
yónɔ́lɛ.
7 Ǹtɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyası-á pɔ à tɛ̃ syi pé tyí gbùgbù,
8 tɛ́ nɛ: «Nónó-á nɛ Pole tyípínɔ́ náh mɛ plɛ, pè kyı tɔkɔ à kɔ̃ Felikisi
tyí.»] Képah náh, Tɛrtulusi tɔ̃ nɛ, núkúnúkú ǹmɔ ńtɛ̃ Pole piki yah ǹ gblɔ̌y,
képah sɔkɔ, wǎh kı pı̃ nɛ, tyi nónó yı̃n-á pépi pɔ tɔkɔ à kɔ̃, gblɔ-á sélɛ.
9 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ mɛ dı̃́ wɛy sȍ so mɔ nɛ, sɛ̃́-á kè wɛ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lı sɔ̃́ tukey sɔkɔ

10 Képah náh, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò dı̃́ mɛ ǹ gbȍ pı mɔ Pole tyí, à wɛynɛ à
kɔ̃. Képah sɔkɔ, Pole mɛ nɛ: «Mé pı̃ nɛ áwɔ-á ápi no tukey tùkè-òlɛ ké ye
náhnáh-á yɔ̀. Képah ye, ń nı mɛ yı̃́nnɔ́lɛ kı ń vyãh kɔ̃lı á yah sɔkɔ.
11 Ǹmɔ dɔ́kɔ́npɔnɔlɛ Yerusalɛmı sɔkɔ, nɛ mé pɔ Liyel gbilki, kè náh tɔ̃̀nı̀
kah sèpı̃̀n gbɔ̃ninɔ́lɛ. Áwɔ ńtɛ̃ kı fɛ̃ ké níy tɛ̃, kı ké gbı pı̃.
12 Pè náh ń wɛ mé mɛ yékɑ̂blɛ n pı ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ,
képah náh pı Liyel ní-ńtɑ̂n vı̀ sɔkɔ, képah náh pı kwil fı̃́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Mé
náh se mó tɔ̃ tɔ́wû kurki mɔ tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
13 Tɛ́ pǎh pɔ tɔkɔ ńnɛ n kɔ̃ yɔ̀, tir nɛ̂ mɛ pè kı fɛ̃ yo nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ gblɔ-á
pé tyíyónɔ́ nɔ́pilɛ?
14 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃́-á mé kı n yo n pi, képah ye yɔ̀, mé mɛ tȍlɛ n pı ń náh tãn
Liyel tyí wɛ̃kı̀ mɛ̀ yõ, wɛ̃kı̀ nɛ̂-á pépi nɛ gbı náh kélɛ. Ǹtɛ tyi nónó pól-á
wãrkı tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ
sé pól yõ.
15 Ǹmɔ sɔ̃nɔ-á mɛ Liyel yõ nɛ̂ tyí sɔkɔ, pépi tɔ sɔ̃nɔ mɛ képah ó yõ nɛ,
nɛ́péplɔ ànɛ̂ nɛ́túkúnı̀ pól lékyı̂-á kı yilki mɔ.
16 Képah ye, mé mɛ gbah tɛ̃ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel yah ànɛ̂ névye yah
sɔkɔ gbı̃́mɛgbı̃́, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ.
17 Ǹ pɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á mé yo yɔ̀, ye náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh ye mé pɔ
Yerusalɛmı sɔkɔ, à pɔ ń kwil névye yohnı mɔ pɔ́lɛ, tɛ́ sárkánɔ́ wilki Liyel
tyí.
18 Képah sɔkɔ ye sȍ pè pɔ wɛ ńnɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, máh ń gblɔ̌y tɔ̃
sah gbı̃́ nɛ̂nɛ. Tɔ́wû náh sȍ mɛ ńnɛ, ànɛ̂ gbrɔ̌gbrɔ̌ yɔ́ ńtɛ̃ náh sȍ mɛ n pı.
19 Tɛ́ Asi gbɛ̃nyah Nsyifunɔ yísyɔ́ wɔ sȍ mɛ. Mâh sȍ mɛ tir yɔ́ pu pı pè
wɛ, pépi ye náhkı pɔ ásɔ̂, à pɔ tɔkɔ ń kɔ̃ áwɔ tyí dò.
20 Képah náh pı, Nsyifunɔ nónó-á ásɔ̂ yɔ̀, pǎh lésɔ̃ ń tɛ̃ kyı pé tukey
tùkèpu tı̃̀nkı̀ tyí, lékàh-à kı mɛ wɛ ń tyí, pè kè yo kɛ̀!
21 Tyínúkú yɔ́ ó ye lésɔ̃ mé yo gbǎp pé tyí tukey tùkèpu yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃,
máh sɛ̃ ké yõ nɛ lékyı̂-á kı n yilki n mɔ n pi, képah yı̃n-á ńnɛ tukey sɔkɔ
kwɛynɛ yɔ̀ dɛ́!»
22 Tɛ́ kwil yah tɛ̃́-ò dı̃́ Felikisi sȍ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kı̀ dùkù pı̃ yı̃́ı̃. Kǎh
pı sɛ̃́, à tukey mɛ̀ kur mɔ sah náh tı̃̀n yõ, tɛ́ nɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyası-à
kı pɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, páh kı pé tir mɛ̀ yah wah.

[23] Tɛ́ mɛ nɛ, sràsyíbí yȍtɛ̃ dɩ̃́ ǹ syɩ n kyɩ Pole dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
Ȁ mó yɛ à kɔ̃ à nɛ n mɛ ǹ gblɔ̌y yõ kwéy. Ȁ káh ǹ tyí névye yĩni mɔ ǹ
pɔ́nyòhnìnmɔnɔlɛ.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Felikisi ànɛ̂ Drusili tyí

[24] Sèpȉn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Felikisi pɔ de ànɛ̂ ǹ kyɩ Drusililɛ. Tɛ́
Drusililɛ, Nsyifu nɛy ye sȍ ǹnɛ. Képah sɔkɔ, Felikisi pè kɔ̃ pè Pole ye yah,
à pɔ Yesu Krista yõ sɛ̃ dùkù tyílɛ n yãh ǹ tyí.
[25] Ǹtɛ Pole-á pɔ tyah n yãh gbɩ wɛ̃̆kì kɔ dùkù pèpɛy tyí yõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ànɛ̂
gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ tyí yõ, ànɛ̂ Liyel névye pɔ n tuke dùkù tyí yõ, képah sɔkɔ, tíkí
Felikisi tɛ̃, à mɛ yo Pole tyí nɛ, núkúnúkú tɛ̃nɛ, wǎh kɩ fɛ̃ n yuku, tɛ́ pâh
pɔ wrɔ́ wɛ, páh kɩ tɔ̃ yo mɔ ǹ tyí.
[26] Tɛ́ ǹ sõnɔ sȍ mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ, Pole-á kɩ pé kɔ̃ n pi pɔ́lɛ; képah ye, à sȍ
mɛ ǹnɛ n tɔ̃ n ye fárfár pè yẫhkìlɛ n yãh n pɔ ǹnɛ.
[27] Pè ye nínɔ́ pɩ képah tɛ̃ sɔkɔ sɛ̃́. Képah náh, yȍtɛ̃ késẫn yɔ́ pɔ Felikisi
swɔ tɔkɔ pè n ye Porsiyusi Fɛsitusilɛ. Tɛ́ Felikisi-á sȍ mɛ ké tyí nɛ pé
Nsyifunɔ dyɔ yĩ́ pɩ sɛ̃́, képah ye à Pole sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

25

Pole ǹ gblɔ̌y tyí dahbɩ Wrome kwîltãm yȍtɛ̃ Sesar gbȍ

[1] Képah náh, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò Fɛsitusi* pɔ́nɔ́ sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ Sesarɩ kwil
sɔkɔ, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil.
[2] Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ Nsyifunɔ nɛ́-ǹgbnɔ kyɩ ǹ tyí
nɛ ńkɛ̃́, Pole-á tyítúkúnȉ pɩ.
[3] Tɛ́ tyah ǹnɛ n gbah n ni nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ pé tyí, à mó Pole kɔ̃ à pɔ
Yerusalɛmɩ kwil, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ kègbɩ tɛ̃ yõ, yĩ́nvȉ ye sȍ pè
n pɩ nɛ, pé à wɛ ko mɔ wɛ̃̆kì yah.
[4] Ǹtɛ Fɛsitusi mɛ pè syah nɛ, Pole-á mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
Sesarɩ kwil. Tɛ́ péwɔ ńtɛ̃ tɔ náh tɔ̃ n mo n pi pé syínsɔkɔ-ńsah nɛ́npɔ́.
[5] Ǹkɛ̃́, pé yah tãm nónó-à kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi, pè péwɔ sȍ tɛ̃ pé tiki yuku Sesarɩ
kwil. Pole-à kɩ se mɛ tyítúkù yɔ́ pɩ pè wɛ, páh kɩ kyɩ nɛ́npɔ́, pè kɩ n tɔkɔ
à kɔ̃.
[6] Képah sɔkɔ, Fɛsitusi náh tɔ̃ tɛ̃ mo nɛ́npɔ́ à kah sèpȉn kwǎrtɔ̃nɔ, képah
náh pɩ, gbãm yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹ syɩ sɔkɔ Sesarɩ kwil. Ké dĩndallɛ, à mɛ kɔ̃ tɛ̃
tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ntȍ mɔ nɛ pè pɔ Polelɛ.
[7] Pole-á pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ nónó-á sȍ wil Yerusalɛmɩ kwil, pè pɔ à
mɔ gbĩ, tɛ́ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ képékèyɔ̂ tyi náhnáh sɔkɔ. Tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃
náh mɛ pé tyíyónɔ́ nópi sɔkɔ, nɛ̂-á wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á sélɛ.
[8] Képah sɔkɔ, Pole mɛ tyah ǹ gblɔ̌y vyãhlɛ n kɔ̃lɩ nɛ, pé náh tyítúkù yɔ́
ńtɛ̃ pɩ à de Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ tyí, képah náh pɩ Liyel ní-ńsah gbô tyí,
képah náh pɩ Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar tyí.

* **25:1** 25.1 - Fɛsitusilɛ, Wrome nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye sȍ Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar sah Nsyude gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-òlɛ.

9 Ǹtɛ Fɛsitusi wɔ sȍ mɛ ké tyí nɛ, Nsyifunɔ pé yǐ́ngbílɛ n yo. Kǎh pɩ sɛ̃́,
à Pole syah nɛ, à se kɩ fɛ̃ syi kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, ǹ tukey kyɩ n tuke péwɔ
yǐ́ yah nɩ?
10 Wǎh yo sɛ̃́, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tukey tùkè-ǹsah yɔ́ sɔkɔ-á pélɛ
yɔ̀, ǹmɔ tyí-á pé tukey yĩnɛ kè tuke. Nsyifunɔ-á yɔ̀, pé náh tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃
pɩ pé tyí. Yȍtɛ̃ dǐ́, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pǐ́nyĩnɔ-á mɛ ké sɔkɔ ó.
11 Ǹkɛ̃́, pé tyí-à kɩ mɛ kah, ànɛ̂ pé mɛ tir yɔ́ pɩ nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ, pé náh
mɛ yahle pé kúnɔ́ yõ dò. Ǹtɛ pǎh tɔkɔ péwɔlɛ n kõ tyi nónó sɔkɔ, gblɔ-à
ńkɛ̃́nɛ sélɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ pé gbàh dɛ mɔ pè kõ n pi. Páh mɛ ké tyí nɛ,
pé tyí tukey kyɩ n tuke Sesar tyí.
12 Képah sɔkɔ, Fɛsitusi ànɛ̂ ǹ tukey tùkèpu tǐ̀nkǐ̀ mɛ wɛ̃ wɛ. Pǎh tyɛ, à
mɛ yo Pole tyí nɛ, wǎh fyɔ̀ Sesar yĩn yo tɛ, wǎh kɩ kyɩ ǹmɔ tyí Wrome kwil
sɔkɔ.

Akripa mɛ Polelɛ n piki n yah

13 Sèpǐ̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, yȍtɛ̃ dǐ́ Akripa ànɛ̂ ǹ dósê Berenisi pɔ yah
gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò dǐ́ Fɛsitusi tyí, Sesarɩ kwil.
14 Pè kɩ sȍ sèpǐ̀n yísyɔ́ pɩ n pi nɛ́npɔ́. Kǎh pɩ sɛ̃́, Fɛsitusi mó núkú Pole tyí
wɛ kõ mɔ yãh Akripa tyí nɛ ńkɛ̃́, Felikisi-á dǐ́ yɔ́ dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ ásȍ.
15 Tɛ́ páh pɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil, sárká syínwǐ̀lkǐ̀pu yȍtãm ànɛ̂
Nsyifunɔ yèwàhnì-á mɛ pɔ n tɔkɔ ǹnɛ n kõ pé tyí, tɛ́ mɛ kélɛ n yah n
kõ pé tyí nɛ, pé à mɔ kũ kõ.
16 Ǹtɛ páh kè yo pé tyí nɛ, kè náh n pɩ sɛ̃́ pépi Wrome tãn wɛ̃̌kì sɔkɔ. Pé
náh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛynɛ n mɔ kũnɛ n kõ, nɛ́ pé náh wɛ̃̌kìlɛ à kõ, à ǹ yo
yo tɛ̃́ yo névye yǐ̃́ yah, nónó-á tɔkɔ à kõ.
17 Képah sɔkɔ, kénɛ no mɛ pɔ ànɛ̂ péwɔlɛ ásȍ sɔkɔ. Péwɔ náh sȍ mɛ ké
tyí nɛ pé tir mɛ̀ sah mo. Képah-á, ké dĩ̀ndal ńtɛ̃̀nɛ pé núkú yuku tukey
tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ nɛ pè pɔ kénɛ dǐ́nɛ.
18 Péwɔ tɛ̃́-á sȍ mɛ n sõ nɛ, névye nónó-á tɔkɔ à kõ, pǎh kɩ pɔ tyítúkúnǐ̀
ǹgbnɔ duke duke kwãh n pi nɛ, sépi-á à pɩ. Ǹtɛ pǎh pɔ, kè náh pɩ sɛ̃́.
19 Pǎh mɛ pɔ yékȃb yísyɔ́ ólɛ n pɩ ǹnɛ pé yɛ̃́ngbɛ̃̂ Liyel wɛ̃̌kì tyí sɔkɔ ànɛ̂
Yesu yɔ́ tyí sɔkɔ nɛ̂-á lésõ ku, tɛ́ Pole tõ mɛ n yo nɛ, wǎh mɛ min sɔkɔ.
20 Kǎh pɩ sɛ̃́, péwɔ náh sȍ pĩ, páh nɛ yĩ mɛ̀ dùkù wah n pi sṍ. Képah
sɔkɔ, pé mɛ Pole piki yah nɛ, à se kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ kwil, ǹ tukey kyɩ tuke
nɛ́npɔ́ nɩ?
21 Ǹtɛ Pole mɛ nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ásȍ, pé tyi yah mó pɔ kyɩ
wah Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé mɛ nɛ pè à dah mɔ sah
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ ǹ tɛ́kínmɔnɔ tyí Sesar tyí.
22 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyí nɛ, péwɔ tɔ-á mɛ ké tyí nɛ dǐ́
mɛ̀ pɔ ǹ tyi yãh pé noh. Képah tɛ̃̌nɛ, Fɛsitusi mɛ nɛ ńkɛ̃́, ńsȍ ńtɛ̃ ó sɔkɔ,
wǎh kɩ pɔ ǹ tyi yãh à kɩ noh.
23 Dĩ̀ndallɛ, Akripa ànɛ̂ Berenisi pé mɔ wil yȍtõrí flɔ sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí
yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ mɛ pé sȍ tɛ̃́, pè yuku tukey tùkè-ǹsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Fɛsitusi pè kõ pè pɔ Polelɛ.

[24] Wǎh pɔ, Fɛsitusi mɛ de wɛy sɔkɔ té nɛ, yɔ̀tɛ̃ dɩ́ Akripa, ǹmɔ ànɛ̂ nónó
pól-á mɛ pélɛ ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, pé pól-á mɛ dɩ́ mɛ̀nɛ n yah kɛ̀. Nsyifunɔ tɔ́wû
pól-á pɔ wil pé tyí ǹ tyí sɔkɔ Yerusalɛmı, ànɛ̂ fɔ́ɔ́ ásɔ̂ tɔ sɔkɔ. Pǎh mɛ gbo
mɔ tũ nɛ, à náh yĩnɛ sàhnɔ́lɛ min sɔkɔ póllɛ.
[25] Ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ tyípínı̀ sɔkɔ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ.
Tɛ́ wǎh fyɔ̀ ǹ gblɔ̌y tyí dahbı Wrome kwíltãm yɔ̀tɛ̃ Sesar gbɔ̀, képah-á pé
nɛ, páh kı à tɛkı mɔ à kɔ̃.
[26] Tɛ́ tir nɛ̂ tɛ̃ tɔ́tɔ́-á pé kı wãrkı, kı à tɛkı mɔ n pi Wrome kwíltãm yɔ̀tɛ̃
Sesar tyí, pé náh mɛ képah pĩ. Képah-á pé pɔ ǹnɛ pé tyí ànɛ̂ ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ
tyí ǹ wahlɛ yɔ̀tɛ̃ dɩ́ Akripa. Páh nɛ, pàh kı à piki yah tɛ, pé tɛ̃ wɛ tir yɔ́ wɛ
n wãrkı ǹ tyí sɔkɔ, pé à tɛkı n mɔ Sesar tyí.
[27] Péwɔ tɛ̃ tyí ké yah náh, à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛy tɛkı mɔ Wrome kwíltãm
yɔ̀tɛ̃ tyí, tɛ́ à náh mó tɔ̃ tɛ̃ tyi yah wɛ yo tɛkı mɔ ǹ tyí, nónó yĩn-á pè tɔkɔ
à kɔ̃.

26

Pole-á ǹ tyîpínı̀ yãh sɔ̃ yɔ̀tɛ̃ dɩ́ Akripa tyí

[1] Képah sɔkɔ, yɔ̀tɛ̃ dɩ́ Akripa yo Pole tyí nɛ, wɛy-á mɛ ǹ tyí, wǎh kı fɛ̃ ǹ
vyãh kɔ̃lı. Wǎh yo sɛ̃, Pole mɛ ǹ gbɔ̀ yɔ̃, tɛ́ tyah ǹ vyãh kɔ̃lı̀nɔ́lɛ pé tyí nɛ
ńkɛ̃,
[2-3] yɔ̀tɛ̃ dɩ́ Akripa, ǹmɔ-á pépi Nsyifunɔ tyídɩ̀ póllɛ n pnɛ ànɛ̂ tyi nónó
yɔ̃-á pě yékɑ̂blɛ n pı. Képah-á, nı̀vı̀nı̀ ǹgbɛ̃-á kélɛ péwɔ tyí kwɛynɛ, kı pé
vyãh kɔ̃lı tyi nɔ́pi pól sɔkɔ, Nsyifunɔ-á n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ tyi nónó sɔkɔ. Páh
ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̌y yɛ, à mó noh pé tyí.
[4] Ȁ tɔkɔ pé kètɛ̃npı̀kı̀ gbı̃́ dùkù tyí, páh sɔ̀ mɛ pé minnɛ n pı dùkù nɛ̂nɛ
pé kwil tãn wrɔ́ ànɛ̂ Yerusalɛmı sɔkɔ, Nsyifunɔ pól-á képahlɛ n pnɛ.
[5] Pǎh pélɛ n pnɛ di mónɔ́lɛ. Pàh kı mɛ ké tyí, pǎh kı fɛ̃ pé kèdùkù yo
ńtɛ̃nɛ nɛ, Farisiyɛ̃ névye tı̀nkı̀ sɔkɔ nɛy-á pélɛ, tı̀nkı̀ nɛ̂ Liyel wɛ̃kı̀ tyí-á kah
tah.
[6] Ǹtɛ Liyel-á ǹ vyãh tɔkɔ pé náh tãn tyí nɛ̂ tyí sɔkɔ, péwɔ gbɔ̀ sàhnɔ́-á
mɛ ké yɔ̃, képah yĩn-á pélɛ tukey sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀.
[7] Tɛ́ pépi yı̀kı̀nı̀ gbɔ̃ninɔ́ gbɔ̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yɔ̃ nɛ, kǎh kı n pı n dal n
mɔ n pi, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ à Liyellɛ n gbilki ké lékɑ̂h, ké gbı̀ntɔ̃. Képah yɔ̃ gbɔ̀
sàhnɔ́ yĩn-á Nsyifunɔ tɔkɔ péwɔ kɔ̃ yɔ̀, yɔ̀tɛ̃ dɩ́ Akripa.
[8] Ǹtɛ kwɑ̂h nɛ̂ se pı, tɛ́ ké fɛ̃nsyinɔ tɔ̃ kah tah pé no Nsyifunɔ tyí nɛ,
Liyel-á lékyı̂lɛ n yilki n mɔ nı?
[9] Péwɔ ńtɛ̃ tɔ-á sɔ̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, páh yĩnɛ pé tyi pól pı, pé Nasarɛtı kwil
Yesu yĩn yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yah kɔ̃.
[10] Sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̀tãm-á ké wɛ̃kı̀lɛ pé kɔ̃ tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, páh Yesu yɔ̃
sɛ̃pú náhnáh tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Tɛ́ pàh sɔ̃ sɔ̀ pélɛ n ko n mɔ
fyélɛ, péwɔ kè fɛ̃ n syi. Képah-á pé pı Yerusalɛmı kwil.
[11] Páh sɔ̀ mɛ n de n kɔ̃ pépi Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̂n vı̀ sɔkɔ, à Yesu yɔ̃
sɛ̃púlɛ n tɛ̃ n fɔ̃h, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pè kyĩ mɔ, pè Yesu yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yal mɔ.
Tɛ́ pé fɔkɔ vyɑ̃́hnkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí pélɛ, páh ńkɛ̃nɛ pé nyáh sɔ̃ ǹ kyı pélɛ n
fɔ̃h kwlókáhkínɔ tɔ sɔkɔ.

12 Sɛ̃́-á sõ yɔ́lɛ, sárká syínwi̇̀lki̇̀pu yȍtãm mɛ tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ wɛ̃kìlɛ pé kɔ̃,
pé yuku à n yuku Damasɪ kwil.
13 Ŋ́kɛ̃́, yȍtɛ̃ dɪ̃́ Akripa, páh sȍ mɛ wɛ̃kì yõ gbȉntɔ̃ pɔ̃lɛ, tɛ́ mɛ kyòo yɔ́ wɛ
kè wil yȋnyõ, nɛ̂-á piki kal gbȋnɛ, à pɔ kwɛ péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃kì kɔ́mû yõ pěrr,
à pé mɔ gbĩ.
14 Képah tɛ̃̀nɛ, pé pól syɪkɪlɪ sétáh tɛ́ péwɔ mɛ yȋ́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo
pé tyí Yebre wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɪ tɛ́ á ńnɛ n fõh sɛ̃́?
Ŋgbǒ gbȍ nɛ̂-à yahle náh vȉnɔ́lɛ, képah ye n kwɔ dɛ́!»
15 Kǎh pɪ sɛ̃́, pé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɪ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Á mɛ yo pé tyí
nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh.
16 Ǹtɛ yuku n yĩn á gbyȇh yõ. Máh ń gblɔ̌ynɛ ǹ wɛ̃kɪ tir nɛ̂ yĩnnɛ, képah
wɛ yɔ̀: Mé nɛ á pɪ ń tȍnpɪlɛ. Sɔ̃́-á á wɛ ńnɛ yɔ̀, á kɪ kélɛ n yah n yo n kɔ̃,
à tahlɪ tyi nónó tɔ-á mé kɪ pɔ ǹ wɛ̃kɪ n pi náhlɛ.
17 Mé kɪ ǹ pwah mɔ wilki Nsyifunɔ ànɛ̂ kwlókáhkínɔ névye gbȍ, pépi
nónó tyí-á mé n tɛkɪ n mɔ álɛ.
18 Mé álɛ n tɛkɪ n mɔ pé tyí nɛ, á kyɪ pé yɪ̃́ yɪkɪ, pè kɔ̃ pè wil fɛ̃́ntȗ sɔkɔ
pè pɔ kyòo yah. Pè mó wil sétȁn yȍtɛ̃ yɔ̃rɪ sɔkɔ pè pɔ Liyel tyí, pé tyípêl
kɔ̃ sè yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, pè mó kyɪ tɛ̃-ǹsah wɛ Liyel wɛ̃́npȉ wrɔ́, nónó-á mɛ Liyel
tyí yõ ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ.»
19 Pole-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à ǹ syɪ yo Akripa tyí nɛ ńkɛ̃́, yȍtɛ̃
dɪ̃́, páh tyi nónó noh, tɛ́ tyi nónó wɛ wɛ̃kínɔ́ mè sɔkɔ nɛ̂-á n wil Liyel tyí,
pé náh yahle sé pínɔ́lɛ.
20 Tɛ́ Damasɪ tãn ǹgbò tyí-á pé yo sélɛ. Képah náh, pé mɛ sè yo
Yerusalɛmɪ tãn tyí, ànɛ̂ Nsyude gbɛ̆nyah tãn póllɛ, à tahlɪ kwlo kwlo tɛ́lɔ́
tyí. Páh kè yo pé pól tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó Liyel wɛ̃kì tɛ̃. Ŋ́kɛ̃́, pè
tyípéplɔlɛ n pɪ, nónó-á n wɛ̃kɪ nɛ gbɪ yõ, pé nnɔ-á vi mɔ.
21 Tɛ́ képah yõ sɔkɔ-á Nsyifunɔ tɛ̃ pélɛ, gbɪ̃́ nɛ̂-á sȍ pé mɛ Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ. Pǎh sȍ mɛ n yah n kɔ̃ pé kònmɔ-ńsahlɛ.
22 Ǹtɛ Liyel yòhnìnmɔnɔ gbȍ yõ, páh mɛ min sɔkɔ à pɔ syɪ kwɛy tyí.
Tɛ́ páh tɔ̃ ásȍ sɔkɔ yɔ̀, gblɔ yo yĩnnɛ tahbɪ ànɛ̂ yãm tãn tyí. Liyel tɛ̃ntȍ
syínyopu ànɛ̂ Moyisi-á tyi nónó tyí yo nɛ, sǎh kɪ pɔ n pɪ n pi, pé náh tir yɔ́
ńtɛ̃ yo kah mɔ sépi yõ, sépi nónó-á yo nɛ ńkɛ̃́:
23 Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɪ yèvyãhrɪ pɪ kɪ ku. Tɛ́ ǹmɔ-á kɪ n pɪ n pi
nɛ́gbennɛ, kɪ yilki mɔ lékyî sɔkɔ. Wǎh kɪ pɔ pwáhnmɔnɔ tyí yo wah kyòo
pépi Nsyifunɔ tyí ànɛ̂ névye tɛ́lɔ́ tyí.
24 Tɛ́ Pole-á mɛ ǹ tyi yah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́ mɛ ǹ vyãhlɛ n kɔ̃lɪ, Fɛsitusi wɛkɪ
páhpáh ǹ yõ nɛ ńkɛ̃́, ǹ yȍgbèkè náh mɛ, ǹ kǎrn pínɔ́ képékè-á ǹ yȍgbèkè
yuku.
25 Ǹtɛ Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, yȍtɛ̃ pèpɛy, pé yȍgbèkè náh yuku dɛ́! Gblɔ
ànɛ̂ yèsrey wɛlɔ ó kɔ́kɔ́-á pé n wɛkɪ.
26 Ŋ́kɛ̃́, tyi nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pɪ sètȉn sȍ sɔkɔ, pé sɛ̃́nɔ́-á mɛ ké yõ nɛ,
yȍtɛ̃ dɪ̃́ Akripa ńtɛ̃ pɪ̃́nɔ́-á mɛ sé sɔkɔ dò. Képah-á, pé kɔ̃ pé kélɛ n yo n dal
n mɔ ǹ yah sɔkɔ nìsãhlɛ.
27 Ǹtɛ yȍtɛ̃ dɪ̃́ Akripa, à kó sɛ̃ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ yõ nɪ? Péwɔ tɛ̃-á
pĩ nɛ wǎh sɛ̃ sé yõ.

[28] Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Pole tyí nɛ, kàh náh kı nɛ pé mo kwéy, wăh náhkı núkú péwɔ vi mɔ pı Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.*
[29] Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kı se pı núkúnúkú ò, kàh kı se mo ò, péwɔ tɛ̃-á mɛ Liyellɛ n ni nɛ, kè káh yı̃n ǹmɔ ńtɛ̃ ó tyí, ńkɛ̃ nónó pól tɔ-á mɛ pé wɛlɔlɛ n nohnı kwɛynɛ yɔ̀, pé pól pı péwɔ tyí kõlɛ, Yesu yõ sɛ̃púlɛ, tɛ́ kârn wɔ káh mɔ pépi tyí.
[30] Képah náh, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Akripa yuku, ànɛ̂ gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃-ò dı̃́ Fɛsitusilɛ, ànɛ̂ Berenisilɛ, à tahlı nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̆nɔ́lɛ pélɛ.
[31] Ǹtɛ păh wil, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, dı̃́ mɛ̀ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pı, nɛ̂-á yı̃nɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah náh pı, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
[32] Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyí nɛ, dı̃́ mɛ̀ à sɔ̃̀ mɛ ǹ tukey tyí dáhbí-ńkɛ̃̆nɛ Wrome kwı́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀ sɔkɔ, wăh yı̃nɛ fı̃́nmɔnɔlɛ.

27

Fɛsitusi nɛ pè sɔkɔ Polelɛ Wrome kwil

[1] Képah sɔkɔ, kăh pɔ sah núkú yõ nɛ, áyáh kı yuku n pi Wrome kwı́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí Yitalı gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, pè mɛ Pole ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye yísyɔ́ dahbı sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ gbɔ̃̀, nɛ à sɔkɔ álɛ. Dı̃́ mɛ̀ yı̃n ye sɔ̃̀ Nsyulyusilɛ. Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Wrome tãn sràsyíbí tı̃̀nkı̀ yɔ́ yɔ̃̀tɛ̃̆nɛ nɛ̂-á pè n ye Wokustilɛ.
[2] Képah tɛ̃̆nɛ, á de Adramiti kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à sɔkɔ. Krótókè mɛ̀ kı sɔ̃̀ n syɔ̃ n pi Asi gbɛ̃̆nyah krótónè yı̃́n-ńtɐ̂n sɔkɔ. Arisitarkı sɔ̃̀ mɛ álɛ, nɛ̂-á n wil Masedonı gbɛ̃̆nyah kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tesalonikilɛ.
[3] Ké dı̃ndallɛ, á kyı de Sidõ kwil. Ǹtɛ Nsyulyusi sɔ̃̀ mɛ Pole tɛ̃́nɔ́ plɛ. Kăh pı sɛ̃́, à wɛ̃̆kı̀lɛ Pole kõ nɛ, à kyı yah ǹ kódíbí tyí, pè kõ pè à wɛ n yohnı n mɔ.
[4] Képah náh, áyáh yal nɛ́npɔ́, yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ álɛ n fwo. Kăh pı sɛ̃́, á syɔ̃ gbɛ̃̆nyah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nıyɔ̃́. Képah sɔ̃̀ mɛ yɑ̃́hkí yah kõ sah á tyí kwéy.
[5] Tɛ́ yɔ̃ sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ, à syɔ̃ Silisi gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ Pãnfili gbɛ̃̆nyah gbɔ̀pɔ, à kyı tiki Mira kwil, Lisi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.
[6] Áyáh mɛ nɛ́npɔ́, Wrome tãn sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ mɛ Alɛkisãdri kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á kı sɔ̃̀ n yuku n pi Yitalı* gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. À mɛ á dah mɔ képah sɔkɔ.
[7] Á sèpı̃̀n náhnáh pı, tɛ́ á náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ n to súú. Á yèvyãhrı kah pı, tɛ́ pyĕ yı̃ni tɛ̃ Knidi kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy. Ǹtɛ yɑ̃́hkí-á sɔ̃̀ mɛ álɛ n fwo nɛ́npɔ́ tı̃̀n yúkúnɔ́lɛ sɛ̃́, gbɛ̃̆nyah nɛ̂-á pè n ye Krɛtılɛ pnɛ yɔ nıyɔ̃́, á syɔ̃ képah dónmɔ-ńsah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Salmonenɛ. Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yɑ̃́hkí yah kõ sah á tyí kwéy.
[8] Á yèvyãhrı pı nɛ́npɔ́ sɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ, à kyı yı̃ni tɛ̃ Krɛtı fı̃́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Krótónè yı̃́n-ńsah pèpɛynɛ. Lası kwil mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂.

---

* **26:28** 26.28 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sɔ̃nɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, kɔ̃́ ye Akripa Polelɛ n ko. Túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ mó, Pole wɛy ǹ nı tɛ̃. * **27:6** 27.6 - Yitalı gbɛ̃̆nyah sɔkɔ ye Wrome kwillɛ.

[9] Légbɪ̃́nɛ, wrɔ́ náhnáh sɔ̀̃ mɛ sɔkɔ tɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ fílsầhkɪ̀ sɔ̀̃ níkɪ̀ tɛ̃
gbɪ̃́-á sɔ̀̃ mɛ sɔkɔ tɛ sɛ̃́, yɑ̃́hkí sɔ̀̃ mɛ kɔ̃. Kǎh pɪ sɛ̃́, krótókè tónɔ́ sɔ̀̃ mɛ pɪ
dlolɛ. Képah ye, Pole mɛ ké gbáhdyâh di pé tyí nɛ,
[10] pé kódíbí, péwɔ-á kè wɛ tɛ nɛ, krótókè tónɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ n
pi, nɛ́ dlo náh wɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ kè náh n yɪ̃n n pi krótókè ànɛ̂ ké sɔkɔ vyɔ́
yíkínɔ́ képékè ó tyí dɛ́, pépi tɔ min-á kɪ n syah n wũ ké sɔkɔ.
[11] Ǹtɛ sràsyíbí yɔ̀̃tɛ̃ dɪ̃́ sɔ̀̃ mɛ sɛ̃ krótókè tó-ò dɪ̃́ ànɛ̂ ké yɔ̀̃tɛ̃ wɛy yɔ̃ sɔkɔ,
à kal Pole tyílɛ.
[12] Tɛ́ Krɛtɪ gbɛ̃̆nyah krótónè yɪ̃́n-ńsah mɛ̀ náh sɔ̀̃ mɛ plɛ kwɔ̀vɪrɪ gbɪ̃́nɛ.
Képah ye, névye kan sɔ̀̃ mɛ ké tyí nɛ, kàh kɪ fɛ̃ n pɪ n pi, pé yɪ̃ni tɛ̃ ké
krótónè yɪ̃́n-ńsah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Fenikisilɛ, pé kyɪ kwɔ̀vɪrɪ gbɪ̃́ pɪ nɛ́npɔ́.
Nɛ́npɔ́ sɔ̀̃ mɛ Krɛtɪ gbɪ̃̀yiki tɪ̃̀nnɛ.

Yɑ̃́hpékè yɔ́ kɔ̀̃nɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

[13] Képah sɔkɔ, yɑ̃́hkí yɔ́ tyah n kɔ̃ n wil fálfál yɔ nɪyɔ̃́ tɪ̃̀nnɛ. Képah tɛ̃̆nɛ,
pè sɔ̀̃ mɛ n sɔ̃ nɛ páh nɛ̂ yah tɔkɔ, kǎh kɪ fɛ̃ pɪ, tɛ́ mɛ krótókè yɪ̃n mɔ
mɔ vyɔ́ngbílkɪ̀ dɔkɔ mɔ, krótókè kɔ̃ kè tyah n sɔkɔ, à kyɪ tɔrɪ sɔkɔ Krɛtɪ
gbɛ̃̆nyah gbɔ̀pɔlɛ.
[14] Dǒ kwéy, yɑ̃́hpékè yɔ́ kɔ̃ wil ymɔ yɔ̃ à tiki pɔ mɪ á sɔkɔ. Yɑ̃́hkí mɛ̀ yɪ̃n
ye sɔ̀̃ Yerakilɔ̃nɛ.
[15] Kè pɔ á krótókè tɔkɔ n yuku gbɛ̃̆ntɛ̃̆náhlɛ, á náh tɛ̃ wɛ ké yah kɔ̃. Á
mɛ á gblɔ̃̆y fin mɔ kè kɔ̃.
[16] Kè kyɪ sɔkɔ álɛ gbɛ̃̆nyahpír yɔ́ tnɔ̂ pè n ye Kodalɛ, pnɛ yɔ nɪyɔ̃́. Kénɛ
gbɛ̃̆nyah sɔ̀̃ mɛ yɑ̃́hkí yah kɔ̃ sah á tyí kwéy. Kǎh pɪ sɛ̃́, krótópír nɛ̂-á sɔ̀̃
mɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ krótókè ǹgbɛ̃ tyí, á gbah tɛ̃, à képah wɛ yɔrɪ dah mɔ
ké sɔkɔ yèvyɑ̃hrɪlɛ.
[17] Ké dáhnmɔntɛnɔ náh, á mnɔlɛ krótókè ǹgbɛ̃ pukubi kore vi nɛ kè káh
kwɔkɪ. Tɛ́ tíkí-á sɔ̀̃ mɛ á tɛ̃ nɛ á káh kyɪ n nir Libi gbɛ̃̆nyah sèmɪ̀yɑ̃́hrí sɔkɔ
sɛ̃́, képah ye á krótókè yɔ̀̃tah flɔ kũ, sépi nónó gbɔ̀̃ yɔ̃-á ńkɛ̃́nɛ yɑ̃́hkí kélɛ
n tu n mɔ súú, tɛ́ mɛ á gblɔ̃̆y fin mɔ yɑ̃́hkí kɔ̃ kè n yuku álɛ.
[18] Dɪ̃ndallɛ, yɑ̃́hkí sɔ̀̃ mɛ yɔ̃ sɔkɔ álɛ n kah fwo sɛ̃́, kǎh pɪ sɛ̃́, pè krótókè
tɔ́kɔ́bí wilki min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ.
[19] Sèpɪ̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃lɛ, krótókè tópú tɔ mɛ ké tɔ̃̀npɪ̀vyɔ́ túkù wilki ké sɔkɔ, à
min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ pé gblɔ̃̆y.
[20] Kè sɔ̀̃ mɛ pɪ sèpɪ̃̀n náhnáhlɛ, tɛ́ á náh gbɪ̃ wɛ yah yɪ̃́nɛ, képah náh pɪ,
ńwɔ̃́ kèpyelɛ. Yɑ̃́hkí sɔ̀̃ mɛ peke tɛ̃ sɛ̃́, fɔ́ɔ́ á náh tɔ̃ mɛ pɔ n sɔ̃ nɛ, áyáh kɪ
pwah.
[21] Kǎh pɪ sɛ̃́, á sɔ̀̃ mɛ sèpɪ̃̀n náhnáh pɪ yɔ̃ke yɔ̃́-ńkɛ̃̆nɛ. Képah sɔkɔ, Pole
mɛ yuku yɪ̃n no pól nɪyɔ̃́, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, pé kódíbí, pǎh sɔ̀̃ yɪ̃nɛ pè sah péwɔ
yóré yɔ̃, pé mó wũ Krɛtɪ gbɛ̃̆nyah. Képah-à sɔ̀̃ mɛ pɪ, páh dlo nónó gbal,
ànɛ̂ yíkínɔ́ nónó-á pɪ pé tyí yɔ̀, sè náh náhkɪ pé yɪ̃ni n tɛ̃ n pi dò!
[22] Ǹtɛ núkúnúkú, páh kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pè pé nɪ syɑ̃h, ńkɛ̃́ ǹnɪ̂
yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ náh yɪ̃ n pi à wil krótókè tyí sɔkɔ.

23 Ǹkɛ̃, Liyel nê tyí yõ-á péwɔlɛ pé tò̃lɛ n pɩ ǹ tyí, ǹmɔ yî̃nyõ tò̃npɩ yɔ́-á
wil pé yah lékẫh mɛ̀ sɔkɔ,
24 tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Káh tíkí pɩ, Pole! Á kɩ n yĩn n pi Wrome kwíltãm
yò̃tɛ̃ Sesar yah sɔkɔ, kɩ á yő̃tyí yo ǹ tyí. Tɛ́ névye nónó pól-á mɛ n yuku
álɛ krótókè sɔkɔ, áwɔ gbò̃ yõ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh n yĩ n pi.»
25 Képah-á, péwɔ Pole sɛ̃nɔ́-á mɛ Liyel yõ nɛ, kǎh kɩ n pɩ n pi sɔ̃́-á ǹ yî̃nyõ
tò̃npɩ yo kélɛ pé tyí. Képah-á, pè pé nɩ syãh pé kódíbí.
26 Ǹtɛ krótókè tɛ̃ wɔ-á kɩ kyɩ n yɩkɩ n pi pé tyí yɔ nɩyő̃ kwil yɔ́ sɔkɔ dɛ́!
27 Légbî̃nɛ, yấhkí sò̃ mɛ yɔ̃ sɔkɔ álɛ n fwo n yuku sɛ̃ pnɛ yɔ yõ, nê-á pè
n ye Mediteranɩnɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ ké sèpì̃n gbɔ̃nyấh-ò sõ lékẫh tyí. Tɛ́ lénɩ
mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, krótókè tópú sò̃ kè sõ nɛ, áyáh mɛ de n tɛ kènkwầh yõlɛ,
28 tɛ́ yɔ́ntî̃ sãh sãh kwâh min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ
mɛ́tɛ́rnɔ́ yõgbãm pɔ́ kwǎrninɔlɛ. Áyáh yuku yahlɛ kwéy, pè tɔ̃ kè min dah
mɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ túkúrí pɔ́ kwǎrtɔ̃nɔlɛ.
29 Pè sò̃ mɛ tíkílɛ n pɩ nɛ, krótókè káh pɔ kyɩ syɩ dyêh yísyɔ́ tyí, kè yɩkɩ.
Képah ye, pè krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbîl ǹyễh dah mɔ krótókè náh tì̃nnɛ,
tɛ́ mɛ tyah dálnɔ́ ólɛ n dɛkɩ.
30 Ǹtɛ krótókè tópú sò̃ mɛ n yah n kɔ̃ tó-ńsahlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè krótópír
tiki mɔ yɔ yõ, tɛ́ nɛ páh nɛ pé krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbîl dah mɔ krótókè
yah tì̃nnɛ.
31 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo sràsyíbí ànɛ̂ pé yò̃tɛ̃ dí̃ tyí nɛ ńkɛ̃, díbí nɔ́pi-à
kɩ wű̃-ńkɛ̃̀nɛ krótókè sɔkɔ, pépi náh tɛ̃ wɛ n pwah n pi dɛ́!
32 Képah sɔkɔ, mnɔ nónó-á sò̃ tɛ̃ sah krótópírlɛ, sràsyíbí núkú sépi kɔ̃lɩ
mɔ kè kɔ̃ kè sɔkɔ.
33 Képah náh, tyah-á pópó n dal, Pole kè yah kɔ̃ no pól tyí nɛ ńkɛ̃, pè
yõke yõ. À nɛ ńkɛ̃, ké sèpì̃n gbɔ̃nyấh-ò-á kwɛynɛ yɔ̀, pé yáh-ńsah mɛ tyɛ
tɛ̃ pópó, pè náh mɛ fɛ̃ yõkelɛ n yõ.
34 Ǹtɛ yõke vyãh-á mó tɔ̃ mɛ pé min pwáhnɔ́ tyí sɔkɔ. Képah-á, páh kélɛ
n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pè yõke yõ. Ǹkɛ̃, pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ yò̃yén pɔ́ núkú
fyé náh n mɔ n pu n pi.
35 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Pole búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí no pól yí̃ yah, tɛ́
kè kwɔ à tyah n tah.
36 Képah sɔkɔ, no pól nɩ sũ, pé tɔ mɛ yõke yõ.
37 Névye nónó-á sò̃ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, á pól sò̃ mɛ népî̃ lègbãm tikitɔ̃ní
pɔ́ gbãm pɔ́ kénúkòlɛ (276).
38 Á pól-á yõ tɔ̃ tɛ gbí̃ nênɛ, á sèmukɔ wilki min dah mɔ yɔ sɔkɔ krótókè
kɔ̃ kè pɩ fáhfáh.

Krótókè tyí yíkínɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

39 Képah tɛ̃̀nɛ, tyah-á pɔ dal krótókè tópú náh sò̃ mɛ kènkwầh yõ yah pĩ.
Pǎh pɔ yɔ kéngbárkì yɔ́ kyɔmɩ wɛ, nɛ́npɔ́ mɛ wɛ́nyí̃n-ńsahlɛ, pè nɛ páh kɩ
yuku yah nɛ́npɔ́ krótókèlɛ, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi.
40 Képah sɔkɔ, pè krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbîl dɛ mɔ sè kɔ̃ sè wũ pnɛ
yɔ sɔkɔ. Tɛ́ núkú yɔ̃ sɔkɔ krótókè yah tɛ̃ tɛ̃ yî tɔ wah mɔ, ké yah tɛ̃ yĩnnɛ.

Tɛ́ mɛ fwɔ toh yȋnyõ, krótókè yah tȉnnɛ, yấhkí kɔ̃ kè kélɛ n tu n mɔ, tɛ́ pé
yah mɔ à yɔ kéngbárkɩ̀ mɛ̀nɛ n yĩkɩ.
41 Ǹtɛ pè kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́ntáh sèmȉyấhrí fȉȉ yɔ́ tyí, à nir ké sɔkɔ. Krótókè
yah tȉn sȍ mɛ kyɩ di sèmȉyấhrí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh mɛ fɛ̃ n yike, tɛ́ níkwȋl mɛ
ké náh tȉnnɛ n mɩ n kwɔkɩ n pɔ.
42 Képah sɔkɔ, sràsyíbí sȍ mɛ n yah n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye kònmɔ-
ńsahlɛ. Tíkí sȍ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ n yɔ̃ n wil n to n pwah.
43 Ǹtɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ dɩ̋-á sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé Pole pwah mɔ sɛ̃́, à pè yĩni
mɔ képah pínɔ́lɛ. Tɛ́ nɛ, yɔ yɔ̃́npnɛ̀pu ǹgbò yɔkɔ de yɔ sɔkɔ, pè kènkwȁh
yõlɛ n yĩkɩ.
44 Tɛ́ mɛ nɛ, no tɛ́lɔ́ sésárnɔ tɔkɔ, képah náh pɩ, krótókè kwɔ́kínɔ́lɛ, pè
dɔkɔ sépi yõ, pè nɛ n yɔ̃ n yuku. Sɛ̃ ye kè pɩ, tɛ́ no pól yĩni tɛ̃ kènkwȁh yõ
sɔkɔ krómkróm pé vyelɛ.

28

Pole-á nɛ̂ pɩ gbɛ̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Maltɩlɛ, pnɛ yɔ nɩyő

1 Képah sɔkɔ, áyáh pwah sɛ̃́, á kè noh nɛ pnɛ yɔ nɩyő gbɛ̆nyah mɛ̀ yĩn-á
Maltɩlɛ.
2 Kénɛ kwil tãn mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ yĩ̋ pallɛ. Tɛ́ pȕ-á sȍ mɛ n pɩ, tɛ́ vɩrɩ mɛ n
pɩ sɛ̃́, pè mɛ nyàh mɔ tȉí á pól kɔ̃ á mɛ tuke mɔ tɛ̃ n wnɛ.
3 Képah sɔkɔ, Pole-á kyɩ lésɔ́pȋ kwel nɛ pé pɔ mɔ nyàh sɔkɔ, nyàh swɔ̀ɔ̀-á
kyɩ sé tyí, wáhnpo yɔ́ wil sé sɔkɔ à Pole kõ, fɔ́ɔ́ à toh mɔ ǹ gbȍ tyí.
4 Kwil mɛ̀ tãn-á wahy wɛ tóhnmɔnɔlɛ ǹ gbȍ tyí sɛ̃́, pè tyah n yo wɛ̃ tyí
nɛ, tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ póllɛ, dɩ̋ mɛ̀-á nɛ́kókè mɔ yah. Wăh sénsɔ̃ pwah
pnɛ yɔ gbȍ sɔkɔ ó, ǹtɛ pépi sétõ nɛ̂-á gbɩlɛ n wah, képah tɛ̃ wɔ náh à sah
n pi min sɔkɔ dɛ́!
5 Képah sɔkɔ, Pole wahy mɛ̀ mir dah mɔ nyàh sɔkɔ. Tɛ́ syɛ̋hɛ̋h kwéy ńtɛ̃
náh kyɩ Pole wil tyí.
6 Tɛ́ kwil tãn sȍ mɛ syíkíntɛ̆nɔ́lɛ n pɩ nɛ, dǒ páh kɩ à wɛ à kɩ mɛ tyah
n sɛ̃, képah náh pɩ, kɩ syɩkɩ n ku n pi nénpɔ́ swɔ. Ǹtɛ păh képah syɩkɩ tɛ̃
wrɛ́tɛ́tɛ́, pè pɔ pĩ nɛ, pèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh à nɔ n pi. Kăh pɩ sɛ̃́, pè pé vyɛ̃y vi à
tyah n yo nɛ, tȍ yɔ́-á ǹnɛ.
7 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á sȍ álɛ, fɩ̋ yɔ́ sȍ mɛ nénpɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pnɛ yɔ nɩyő gbɛ̆nyah
mɛ̀ yȍtɛ̃ dɩ̋ tyílɛ. Kénɛ dɩ̋ yĩn ye sȍ Publiyusilɛ. Ǹmɔ mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ ǹ
kódíbí sɔ̃́, tɛ́ á kɔ̃ á twah ǹ tyí à sèpȉn tɔ̃́nɩ̀ pɩ.
8 Tɛ́ kénɛ dɩ̋ sú sȍ mɛ yam pɛ̀kɩ̀ yõ. Ǹ wil sȍ mɛ vyãh, tɛ́ ǹ fɔkɔ tɔ mɛ
kye. Képah tɛ̃nɛ, Pole mɛ kyɩ yah ǹ tyí, tɛ́ ǹ gbȁn sah ǹ yõ à Liyel ni ǹ tyí,
à à dɛ mɔ.
9 Képah náh, kénɛ kwil yámpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ pɔ Pole tyí, tɛ́ pɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ.
10 Kăh pɩ sɛ̃́, á yõ yɔ̃ nénpɔ́ sɔkɔ kègbɩlɛ. Tɛ́ áyáh pɔ n tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ, yȋ
nónó yétȍ̂-á sȍ mɛ á tɛ̃, pè sé póllɛ á kɔ̃.

Pole yĩ̋nȋntɛ̆nɔlɛ Wrome kwil

11 Képah náh, ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, á mɛ de sɔkɔ Alɛkisãdri kwil
krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á kènǐnìnɛ. Képah sɔ̏ mɛ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ tyɛ́nɔ́
syɩkɩ tɛ̃ Maltɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ.
12 Áyáh kyɩ yĩni tɛ̃ Sirakusi kwil, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à sèpǐn tɔ̃nì pɩ.
13 Áyáh yal nɛ́npɔ́, à tyah n tɔrɩ n yuku krótókèlɛ yɔ vyãh tyí, pópó à kyɩ
de Wregbyo kwil. Ké dĩndallɛ, yắhkí kõ wil á náh tĩ̀nnɛ à pɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́,
sèpǐn nínì wrɔ́, á yĩni tɛ̃ Pusɔlɩ kwil, tɛ́ wil krótókè sɔkɔ.
14 Áyáh kyɩ nɛ́npɔ́, á kyɩ Yesu yõ sɛ̃pú yísyɔ́ wɛ. Pépi mɛ á ni, á kõ á wũ
à sèpǐn kwǎrninɔ pɩ pé tyí. Képah náh, á sɔkɔ Wrome kwil.
15 Tɛ́ Wrome kwil Yesu yõ sɛ̃pú-á fyɔ̀ á pǐnɔ́ noh, pé túkù pɔ á yohnɩ, fɔ́ɔ́
Apyusi yòhntàhkì sɔkɔ; pé túkù mó pɔ á yohnɩ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Nɛ́pân
twáh-ńtân tɔ̃nìnɛ. Pole-á fyɔ̀ pè wɛ sɛ̃́, à wɛkɩ Liyel tyí, ànɛ̂ ǹ nɩ sũ.
16 Képah tɛ̃nɛ, áyáh yĩni tɛ̃ Wrome kwil, pè ké wɛ̃kìlɛ Pole kõ à kyɩ tɛ̃ ǹ
tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ sràsyí yɔ́ kõ à ǹnɛ n kyɔmɩ.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Wrome kwil

17 Képah sɔkɔ, sèpǐn tɔ̃nì-á sɔkɔ, Pole Nsyifunɔ yah tãm ye ǹ tĩ̀nnɛ. Pǎh
pɔ tuke mɔ, à yo pé tyí nɛ, pé no, pé náh sénsɔ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ de pé no
Nsyifunɔ tyí, pé náh pé náh tãn wǎl dêl pɩ, ǹtɛ pè pé tɛ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ,
tɛ́ pé dahbɩ Wrome tãn gbɔ̏ sɔkɔ.
18 Ǹtɛ Wrome tãn-á pé piki yah tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè náh pé tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
nɛ̂ yĩn-á pé yĩnɛ pé ko mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɛ nɛ páh pélɛ n fin n mɔ.
19 Tɛ́ Nsyifunɔ mɛ képah yahle. Képah-á, pé gbɔ̏ yɩ̃́ náh, pé mɛ pé gblɔ̌y
tyí dahbɩ Wrome kwíltãm yɔ̏tɛ̃ Sesar gbɔ̏. Ǹkɛ̃́, tɔ́kɔ́nkɔ̃nɔ tɛ̃ wɔ náh pé
nɛ pé tɔkɔ pé no Nsyifunɔ kõ dɛ́!
20 Képah yĩn-á pé kõ pé kè yah kõ nɛ, pé pè wɛ, pé mó yắhkì yãh pélɛ.
Yisrayel tãn gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ pwáhnmɔ-ò nɛ̂ yõ, ǹmɔ yĩn-á kârn nɔ́pilɛ
mɔ́nɔ́lɛ péwɔ gbǎn sɔkɔ yɔ̀.
21 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo Pole tyí nɛ, sɛ́bɛ́y yɔ́ ńtɛ̃ náh wil Nsyude
gbɛ̃nyah, à pɔ pépi tyí ǹmɔ Pole tyí sɔkɔ. Pé no Nsyifunɔ sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃
náh mó tɔ̃ wil nɛ́npɔ́, à pɔ tir yɔ́ yo pé tyí ǹ tyí sɔkɔ, képah náh pɩ, à ǹ
yɩ̃́po yo pépi tyí.
22 Ǹtɛ pépi-á pĩ nɛ, wɛ̃kì nɛ̂ sɔkɔ-á ǹnɛ, pǎh mɛ kélɛ n fwo ywɔ̃ ywɔ̃ pól
sɔkɔ. Képah-á, ǹmɔ sõnɔ-á nɛ̂nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé kè noh ǹ vyãh sɔkɔ.
23 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ wɛ̃ wɛ́nɔ́ yòh mɔ wɛ̃ tyí Polelɛ.
Lésõ-á pɔ nɔ, wãn tɔ̃ mɔ pé wǐlnɔ́ yõ, à pɔ Pole tyí ǹ twáhntɛ̃-ǹsah sɔkɔ.
Ȁ mɛ tyah à Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo n wah pé tyí, à tɔkɔ séngbɔ̃ tyí, pópó à pɔ
nɔ ńvɩ̃́ tyí. Ȁ sɔ̏ mɛ de Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu wɛlɔ
sɔkɔ, à Yesu tyílɛ n yo pé tyí nɛ, pè kè fɛ̃ syi.
24 Képah sɔkɔ, túkù ǹ tyi yónɔ́ fɛ̃ syi, ǹtɛ túkù mó sè yahle.
25 Ǹtɛ pǎh tɛ̃ wɛkɩ sah kwlɔ núkú yõ, tɛ́ n karkɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Pole tɔ̃ tyínúkú
yɔ́ yo pé tyí nɛ, gbɩ-á Liyel Mirki wɛy mènɛ, nɛ̂-á lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò
Yesayi yo pé náh tãn tyí nɛ ńkɛ̃́:
26-27 «Kùkùtǎhkì mɛ de no nɔ́pi nnɔ sɔkɔ.
Pè mɛ pé níkílɔ́ tah tũ,

tɛ́ pé yɩ̃́ vike sah;
nɛ ńkɛ̃́ pé yɩ̃́ káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé níkílɔ́ káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh,
pé nnɔ kɔ̃ sè pɔ n yɛ kùkùtǎhkì pínɔ́lɛ,
pé mó vi mɔ ńmɔ Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃,
ń kɔ̃ mé pè wɛ pwah mɔ.
Képah ye, kyɩ n yo pé tyí nɛ,
pǎh kɩ n nohnɩ tɛ̃̀ wɔlɛ, tɛ́ pè náh ké tyí yah wɛ n pi.
Pǎh kɩ n yah dyěh sɛ̃́ yɔ̀, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi.»*
28 Képah yóntɛnɔ náh, Pole tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yé pĩ nɛ, Liyel-á
pwáhnmɔnɔ wɛy tɛkɩ mɔ névye tɔ tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pépi tɛ̃̀ wɔ
kɩ kè noh n pi.» [
29 Wǎh képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ yuku sɔkɔ, tɛ́ mɛ yékɑ̂blɛ n pɩ n yuku
képékèyɔ̂ pé wɛ̃ wrɔ́.]
30 Képah náh, Pole ye nínɔ́ tũ ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wǎh sɔ̏ nɛ̂ tɔkɔ de tɛ̃. Nónó
pól-á sɔ̏ n wil n pɔ ǹ tyí, à sɔ̏ mɛ pé póllɛ n tɛ̃ pallɛ.
31 Ȁ sɔ̏ mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo névye tyí, tɛ́ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyilɛ
nolɛ n kwɔ nìsãh sɔkɔ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ ǹ yahlɛ n kɔ̃ ké pínɔ́lɛ.

* **28:26-27** 28.26-27 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Wrome tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Liyel ye Pole yah wilki nɛ à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ nɛ̂-á kɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Yah n tɛ Wrome tãn 1.5; Kalatɩ tãn 2.9. Ǹmɔ Pole ye wãrkɩ tɛkɩ mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ Yesu yõ sɛ̃pú tyí, nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ. Nósyɔ́ ye wɛ yo pé tyí Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ Yesu tyí sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ kè fɛ̃ syi. Képah sɔkɔ, Pole mɛ sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé pɔ pé tɩ̏nnɛ, pé pɔ sɔ̋ré mɔ pé sɔkɔ pé mó yɔ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́lɛ.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à mɛ n pɩ, képah yah ye à yo pé tyí ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ.

Ȁ nɛ ńkɛ̃ Nsyifunɔ ò, ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, pé pól-á tyípêl pɩ, pè kɔ̃ pè náh wɛ de Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. Ǹtɛ pé pól tyí-á nɔ Liyel tyí. Wǎh mɛ ké tyí nɛ pè pé nnɔ vi mɔ. Pè yal n mɔ tyípêl pínɔ́lɛ, pè mó sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ǹmɔ-á ku pé tyípêl yĩnnɛ. Pàh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yõ, ǹmɔ gbɔ̏ yõ pǎh kɩ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. Yɔ̏bènɔrɩ-á Liyel pɩ pé tyí kélɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃ wɔ náh tɔ̃ mɛ n pi tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ. Tɛ̃-á kɩ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ kṹmm, tɛ́ Liyel Mirki kɩ ǹnɛ n yohnɩ n mɔ. Yah n tɛ Wrome tãn 1-8.

Pole tɔ̃ Nsyifunɔ Yesu yáhlenɔ tyí yo ǹ sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Liyel-á yɔ̏bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ, kè n tɛ̃ n pnɛ tyi pól tyí. Képah ye, à nɛ pé Liyel yáhlenɔ náh n yɔ̃ n sɔkɔ n pi. Yah n tɛ Wrome tãn 9-11.

Ȁ tɔ̃ kè yo nɛ, núkúnúkú Liyel-á mɛ sãmnɛ n mɔ névye pól sɔkɔ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pǎh yĩnɛ pè pé minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí. Yah n tɛ Wrome tãn 12-15.

Sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Pole nɛ páh mɛ ké tyí nɛ pé yuku Wrome kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn kɔ̃ pè pé wɛ yohnɩ mɔ pé kɔ̃ pé yɔ̃ sɔkɔ Yesɩpayĩ yamana sɔkɔ. Ȁ nɛ páh n wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí Wrome kwil sɔkɔ, nónó-á pé nɛ́pĩ́nɔ́lɛ.

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɔ̏npɩlɛ, ńmɔ ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ yé tyí. Liyel ye ńmɔ ye pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ. Ȁ ń wilki sah nɛ mé pé
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo.
2 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ sah kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à lésõ syɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̏
syínyopu tyí à ké tyí yo sah ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ.
3 Ǹ Pídĩ́ tyí ye kè n yo, nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ yɔ̏tɛ̃
dĩ́ Davidi pétó náhkɩ̀lɛ ǹ pɔ́ndubinɔ sɔkɔ névilɛ.
4 Tɛ́ wǎh pɔ ku, tɛ́ ǹ lékó-á yilki mɔ, képah sɔkɔ Liyel Mirki mɛ kè wɛ̃kɩ
nɛ Liyel Pídĩ́-á ǹnɛ, tɛ̃nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyí.
5 Ǹmɔ gbɔ̏ yõ ye ńmɔ yɔ̏bènɔrɩ wɛ à pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̏ névilɛ, kɩ yɩ̏kɩ̏nɩ̏ pól yohnɩ
mɔ pè kɩ pɩ ǹmɔ yõ sɛ̃púlɛ kɩ n sah ǹ tyí yõ, ǹ yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki.
6 Kénɛ yɩ̏kɩ̏nɩ̏ sɔkɔ névye ye yépi tɔlɛ, Yesu Krista-á yépi nónó ye pɩ ǹ
tyílɛ.
7 Yépi nónó pól tyí-á nɔ Liyel tyí Wrome kwil sɔkɔ, tɛ́ à mɛ yé ye nɛ yé
yé minnɛ n pɩ péwɔ tyí yõ, yépi tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé
kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̏bènɔrɩ
ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Wrome kwil Yesu yõ sɛ̃pú tyí

8 Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, mé n wɛkɩ ń Sú Liyel ǹgbò tyí yépi pól tyí sɔkɔ, yé
Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí-á sɔ̃npílɛ mɛ n yo kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ.
9 Mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel tyí ń nɩ póllɛ ǹ Pídĩ́ Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ. Ǹmɔ
ńtɛ̃ ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ gbĩ́mɛgbĩ́, mâh nírílɛ n pɩ, máh ńkɛ̃́nɛ nɛ n mɛ yé tyílɛ
n yo pé tyí.
10 Máh ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí gbĩ́mɛgbĩ́ nɛ, péwɔ dyɔ yĩ́ĩ
tɛ̃-à kɩ nɛ̂, pé wɛ̃kì yɩkɩ mɔ ń kɔ̃ sɛ̃ mé n kyɩ n yah yé tyí.
11 Yé náh wɛ di, pɔ n yah dékè mɛ ń kah tɛ̃ yé tyí.Képah sɔkɔ, Liyel
Mirki-á nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé kɩ pɔ kélɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ tǎhkìlɛ yé kɔ̃.
12 Képah ye kɩ á kɔ̃ á kɩ sɔ̃́ré wɛ mɔ wɛ̃ sɔkɔ à yuku ápi Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí
tĩ̀nnɛ.
13 Ń yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ nɛ máh kè yah kɔ̃ gbáhyĩ́ náhnáhlɛ
nɛ mé pɔ yé tĩ̀nnɛ, mé pɔ tɔ̃̀ wɛ n pɩ yõre-á mɛ nɛ̂ tyí, sɔ̃-á mé pɩ kélɛ yĩ̀kĩ̀nĩ̀
tɛ́ló tĩ̀nnɛ. Ǹtɛ ké wɛ̃̀kì náh mɛ tɛ̃ wɛ wɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí yɔ̀.
14 Mé yĩnɛ mè Nìvìnì tirlɛ n yo yĩ pĩ́pú ànɛ̂ yĩ pĩ́-ńkɛ̃̄pú tyí, ànɛ̂ kǎrn
pípú ànɛ̂ kǎrn pí-ńkɛ̃̄pú tyí.
15 Képah ye, ké dékè mɛ yĩ́ĩ ń sɔkɔ nɛ mé pɔ Nìvìnì tir yo yépi tɔ tyí,
yépi nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ.

Tǎhkì nɛ̂-á mɛ Nìvìnì tir sɔkɔ

16 Nìvìnì tir yónɔ́ sen náh mɛ ńmɔ tɛ̃. Liyel tǎhkì ye kélɛ nɛ̂-á névye
póllɛ n pwah n mɔ nónó-à sɛ̃ ké yõ. Kè tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, té pyě yĩni
tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
17 Yé náh wɛ di, képah ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel-á mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Ǹ yõ sɛ̃nɔ́ ó gbɔ̃̀ yõ ye kè n pɩ, sɔ̃-á kélɛ
wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yõ
sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ̃ kɩ min yèsyìkì wɛ képah gbɔ̃̀ yõ.»*

Névye pól mɛ tyîpékè mnɔ sɔkɔ

18 Yé yah, névye Liyel yah tíkí pí-ńkɛ̃̄ ànɛ̂ pé tyítúkúnĩ̀ pínɔ́ pól yĩnnɛ,
Liyel tɛ̃ yĩ̂nyõ té ǹ fɔ́kɔ̀vyầhnì pè wɛ̃kɩ, pǎh sɔ̃npílɛ pé tyítúkúnĩ̀ tɔkɔ à gbɩ
yah vike.
19 Yé náh wɛ di, névi-á fɛ̃ nɛ̂ pĩ n pi Liyel tyí sɔkɔ, ké sèndĩ̀ náh pépilɛ
dò. Liyel ye kélɛ pè wɛ̃kɩ.
20 Liyel tyi nónó-á sè náh n wɛ yĩ́nɛ, sépi nónó-á pɩ ǹ tɛ̃́npnènɔ́lɛ nɛ̂-á
mɛ tyɛ́-ńkɛ̃̄nɛ, ànɛ̂ wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ tɔ́tɔ́; sépi mɛ fɛ̃ n pnɛ ǹ tyípínɔ́ gbɔ̃̀
yõ à tɔkɔ kèkõyɔ̃́ mɔ gbĩ́ dùkù tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, lénɔ̀ náh fɛ̃ n wɛ n pi névye
tyí póllɛ.
21 Pè ye Liyel pĩ, té pè náh fɛ̃ syi gbílkínɔ́ sah ǹ yõ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ. Pèpɔrɩ
pĩ́nɔ́ wɛy nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ, pè náh kélɛ à kɔ̃. Ǹtɛ pè pyě sõnɔ wâ̂nnɛ pé
gblɔ̃̌y pilki, à pɩ lékɑ̃́m kɛ̃ névyelɛ à de fɛ̃́ntû̃ sɔkɔ.
22 Pé gblɔ̃̌y tɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ lékɑ̃́m névyelɛ, pè pyě pɩ nɛ́wâ̂nnɛ yɔ̀ sɔ̃.

---

* **1:17** 1.17 Yah n tɛ Yabakuki 2.4.

[23] Gbílkínɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ sàhnɔ́lɛ kú-ńkɛ̃ Liyel yõ, pè képah vi mɔ n sah
névye, ànɛ̂ kèpye, ànɛ̂ gbyɛ̂hnyɛ̂h yî, ànɛ̂ til til yî kètò pínsàhnɔ́nɔ yõ. Tɛ́
névye ànɛ̂ kénɛ gbɛ̃́nkyɔ nɔ́pi pól kɩ mó tõ pɔ n ku n pi.
[24] Képah ye Liyel yɛ pè kõ pè pé pɔ̌pɔ̌lɛ n pɩ, képah nɛ̂ dékè-á mɛ pé
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ sennɛ n pɩ pé gblɔ̌y tyí.
[25] Gbɩ nɛ̂-á yo Liyel tyí sɔkɔ, pè képah vi mɔ pɩ mɩ̀nɩ̀nɛ. Pè mɔ mɔ Liyel
sah tɛ́ ǹ yî mɔ́nɔ́ wɔlɛ n gbilki, tɛ́ tɔ̂lɛ n pɩ sépi tyí. Ǹtɛ ǹmɔ ye mó tõ yĩnɛ
gbílkínɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ. Amiina!
[26] Képah ye, Liyel mɛ yɛ pè kõ pè sen tyi ólɛ n pɩ nónó dékè-á mɛ pé
sɔkɔ. Pé syɔ́ mɛ pɛ̀kɩ̀ yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃ntɛ̃náh yõ, mɛ n sɛ̃ wɛ̃nɛ.
[27] Sɛ̃ ó ye, díbí tɔ mɛ pɛ̀kɩ̀ yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃ntɛ̃náh yõ. Pè náh tõ mɛ
n sɛ̃ syɔ́lɛ. Sɛ̃́nɔ́lɛ wɛ̃nɛ, képah lédɔ́rí ó ye mɛ n ko pélɛ. Sen pĩ́-ńkɛ̃ tir ye
pè mɛ n pɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ mó pé mɔ́npunɔ lédyáhní wɛ nɛ̂-á yĩnɛ pélɛ.
[28] Pǎh yahle Liyel pĩ́nɔ́lɛ sɛ̃, à mɛ yɛ pè kõ pè pé sõnɔ túkúnɩ̀ sɔ̂ tɛ̃ à
pí-ńkɛ̃ tyilɛ n pɩ.
[29] Tyíknɛ̌nɩ̀ duke pól ye pè mɛ n pɩ, ànɛ̂ tyítúkúnɩ̀nɛ, ànɛ̂ yĩ́sesúkúlɛ, ànɛ̂
nɛ́pékèlɛ. Dyɔ́yɔ́kè ó ye pé tɔ̂lɛ, à tahlɩ nɛ́kókè mɔ́nɔ́ tyí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́ynɛ,
ànɛ̂ yĩ́nvɩ̌ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́túkùnɩ̀ tyi pínɔ́lɛ, ànɛ̂ mɩ̀nɩ̀ sàhnɔ́lɛ névye yõ,
[30] ànɛ̂ névye tyí yónkònɔ́lɛ. Pè pɩ Liyel sépɛ́bílɛ, ànɛ̂ vyấhsenóhkɩ̀púlɛ,
ànɛ̂ gblɔ̌y gbílkípúlɛ, ànɛ̂ wèngbɩ̌l wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ pèkè yah wɛ́npɩpulɛ, ànɛ̂
dúbípú tyí yáhlepulɛ.
[31] Pè pɩ lékấm kɛ̃ névyelɛ. Pàh nɛ̂ yo, pè náh kélɛ n pɩ. Kùkùtǎhkɩ̀ névye
ànɛ̂ nɛ́pĩ́kɔbɩ ye pélɛ.
[32] Tɛ́ pè mó tõ pĩ nɛ Liyel-á mɛ kè yo sah nɛ, sɛ̃́nknɔ tyi pípú-á yĩnɛ
kònmɔnɔlɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ, pè mɛ yõ sɔkɔ tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ. Tɛ́ pè náh
mɛ yĩn sépi ó tyí dɛ́, pè mɛ mɔ sɛ̃́nknɔ tyi pípú tɔlɛ.

2

Liyel-á kɩ tukey nɛ̂ tuke n pi

[1] Ấwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kõ, wáh kɩ sɔ̃ mɛ nɛ́dúkú nɛ̂nɛ, lénò wɛ́-
ńsah náh mɛ á tyí. Ấ náh wɛ di, wáh lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kõ, lékàh ye á á
gblɔ̌ynɛ n kõ, áwɔ tɔ-á sɔ̃́npílɛ mɛ n pɩ pé tyí kõlɛ, áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ pélɛ
n kõ.
[2] Ấpi pĩ nɛ ńkɛ̃ nónó-á kénɛ tyi dùkùlɛ n pɩ, Liyel-á kɩ pè tuke n pi à yĩnɛ
gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ.
[3] Ấwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ kénɛ tyi pípúlɛ n kõ, tɛ́ mó tõ mɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ, á se
mɛ n sõ nɛ wáh kɩ n pwah n pi Liyel tukey sɔkɔ?
[4] Képah náh pɩ, Liyel pèpɔrɩ ǹgbɛ̃, ànɛ̂ ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ, ànɛ̂ ǹ sɔ̃́mnɔ́ se á
yahle mɔ́nkɔ̂nɔ́lɛ? Ấ náh pĩ nɛ Liyel pèpɔrɩ mɛ̀-á kɩ ǹ kõ á kɩ á nɩ vi mɔ
kɩ tyípêl pínɔ́ yal mɔ di?
[5] Ǹtɛ á níkísekɔ́kɔ́ ànɛ̂ á nɩ táhntũnɔ yĩnnɛ, á mɛ Liyel plɔlɛ n gbah n
yɔrɩ n mɔ á gblɔ̌y yõ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi ǹ fɔ̀kɔ̀vyằhnɩ̀ sõlɛ, sõ nɛ̂-á à kɩ
névye tuke n pi à yĩnɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ.
[6] Ầ kɩ nɛ́núkù núkú pól dyah à yĩnɛ pé tyípínɩ̀nɛ.

7 Nónó-á mɛ gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pɩ, nɛ pé kyɩ yõ yɔ̃nɔ́ wɛ, gbílkínɔ́ mó
nɛ n sah pé yõ, ànɛ̂ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ, à kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ pépi kɔ̃.
8 Tɛ́ névye nónó-á yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ́ gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ yahle tɛ́ pèkè
pínɔ́ sɔ̃̀ tɛ̃, à kɩ ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì pépi wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ fɔ̃́hnɔ́ sah pé yõ.
9 Yèvyɑ̃hrɩ ànɛ̂ tíkí képékè kɩ pɩ tyítúkúnì pípú pól tyílɛ. Kè kɩ tyah
Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ kɩ pɔ yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
10 Ǹtɛ gbílkínɔ́, ànɛ̂ yõ yɔ̃nɔ́, ànɛ̂ yèvɩnɩ kɩ pɩ tyípéplɔ pípú nɛ́núkù núkú
pól tyílɛ. Kè kɩ tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ kɩ pɔ yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ.
11 Yé náh wɛ di, Liyel náh névyelɛ n wah.
12 Névye nónó pól-á pè náh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ tɛ́ tyípêl pɩ, kénɛ
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyɑ̃h náh n wɛ n pi pépi tyí yíkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ nónó pól-á tyípêl
pɩ tɛ́ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, pépi kɩ n tuke n pi à yĩnɛ képahlɛ.
13 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyíyónɔ́ nóhpú náh Liyel n yah nɛ́gblɔ́lɛ dɛ́. Ké
tyíyónɔ́ pípú ye.
14 Névye nónó-á pè náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi náh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n
pnɛ, tɛ́ pé kɔ dùkù mó tɔ̃ pɔ yĩnɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yóréle. Kǎh pɩ sɛ̃,
képah n wɛ̃kɩ nɛ pǎh pèpɛynɛ n pnɛ pé gblɔ̌y, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kɛ̃́nɛ
pé tyí.
15 Pè mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á nɛ̂ yo nɛ kè
nɛ n pɩ, kǎh mɛ pé nnɔ sɔkɔ. Pé sõnɔ sɔkɔ, kèyǎhlɛ pè n nɛ n mɛ lékàhlɛ
pé gblɔ̌ynɛ n kɔ̃, kèyǎhlɛ ǹ tɛ n nɛ n mɛ gbɩlɛ pé gblɔ̌ynɛ n kɔ̃.
16 Nìvìnì tir nɛ̂-á ńmɔ n yo, à yĩnɛ képahlɛ, Liyel kɩ syɔ̃ Yesu Krista tyí
kɩ névye tuke n pi pé sètĩ̀n sɔ̃̀ tyi pól tyí sɔkɔ. Lésõlɛ, tyi nɔ́pi kɩ wilki mɔ
kwèy.

Nsyifunɔ náh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ

17 Yépi nónó-á nɛ Nsyifunɔ-á yélɛ, yé mɛ yé gbɔ̃̀ sah Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
yõ, tɛ́ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ Liyel-á mɛ yépilɛ.
18 Tɛ́ Liyel dyɔ yĩ́í-á nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́! Yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, képah gbɔ̃̀ yõ, yé pèpɛynɛ n pnɛ dò.
19-20 Kénɛ kwɔ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yé nɛ yé pnɛ̀nɔ́-á syɩ ké yĩ̀n tyí, ànɛ̂ yáh gbɩ
pĩ dal mɔ, tɛ́ núkú yuku yĩ́tũbi yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ kyòolɛ n mɔ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ
névye tyí yé yo kɛ̀? Yé mɛ vĩ̀nmɔnɔlɛ lékɑ̃́m kɛ̃ névyelɛ n kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃́npĩ̀
yrɔ̃́lɛ n kwɔ yé yo kɛ̀?
21 Yé mɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kwɔ, tɛ́ yé náh yé gblɔ̌y wɔlɛ n kwɔ kɛ̀? Yé mɛ
névyelɛ n kwɔ nɛ pè káh yĩbelɛ n yĩ, tɛ́ yépi wɔ n yĩ kɛ̀?
22 Yé nɛ fɔ̀fíkì káh nɛ n pɩ, tɛ́ yépi wɔ kélɛ n pɩ kɛ̀? Yé nɛ fal fal tɑ̃̀n tyí
náh nɔ yé tyí póllɛ, tɛ́ mó tɔ̃ tɑ̃̀n vì yîlɛ n yĩ n tɔkɔlɩ kɛ̀?
23 Yé mɛ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ yáh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́
mó tɔ̃ mɛ sé dêllɛ n pɩ. Liyel náh yé n yilɔ yɔ̀ di?
24 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Yépi
Nsyifunɔ ye yĩ̀kĩ̀nì tɛ́lɔ́ kɔ̃ pè Liyel yĩnnɛ n yɩkɩ.»*

* **2:24 2.24** Yah n tɛ Nsyeremi 52.5.

25 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, yõre mɛ kȍkè tyí yâh mɛ fɛ̃ n kɔ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́
wȁl yõ. Ǹtɛ yâh mɛ sé dêllɛ n pɩ, yé kȍnɔ́ pɩ nɔ̀nɔ́lɛ.
26 Kȍ-ǹkɛ̃ névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ n kɔ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl yõ, Liyel kɩ tɛ̃
mɔ kõ kènkõbe sɔkɔ.
27 Yépi Nsyifunɔlɛ, Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁrkɩ́nsàhnɔ́ mɛ yé tyí, ànɛ̂ yé
se mó tõ kȍkè tɔ kõ. Tɛ́ képah fyé yõ, yé mɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ dêllɛ n pɩ.
Kǎh pɩ sɛ̃, kȍ-ǹkɛ̃ névye nónó-á mɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, pépi
ye kɩ pɔ lékàhlɛ yé kõ n pi.
28 Yé náh wɛ di, névi kȍnɔ́ náh n pɩ tɛ̃nɛ Nsyifulɛ. Kȍkè kȍnɔ́ nótɔ́lɩ́ tɔ
náh n pɩ névilɛ Nsyifulɛ.
29 Liyel-à névi nɛ̂ nɩ vi mɔ, tɛ̃ wɔ ye n pɩ Nsyifu yèsyɩ̀kɩ̀lɛ. Kȍkè yèsyɩ̀kɩ̀
tɔlɛ, Liyel Mirki ye n pɩ kélɛ nɩ sɔkɔ, Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ náh. Nsyifu
yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, Liyel ye n sõ ǹnɛ, névi náh.

3

Névye pól mɛ pȋlkȋnɔ́ sɔkɔ

1 Wâh pɩ Nsyifulɛ tɛ́ kȍkè kõ, yõre se mɛ ké tyí?
2 Ké yõre mɛ gblò yey yey póllɛ. Pépi ǹgbò gbȍ sɔkɔ ye Liyel dahbɩ ǹ
wɛynɛ.
3 Ǹtɛ à, pépi sɔkɔ túkù-á yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃kɩ̀ yõ, képah se kɩ pɔ Liyel tɔ
kɔ à kɩ yahle kɔ́lɔ́lɛ ǹ tyi yónɔ́ sȍ?
4 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Névye pól sénsõ mɛ mɩ̀nyobelɛ, ǹtɛ kè yĩnɛ kè nɛ mɛ pɩ́kɩ́nɔ́lɛ
nɛ Liyel wɔ-á n kɔ ǹ tyɩ́yónɔ́ sȍ, sɔ̃-á kélɛ wȁrkɩ́nsàhnɔ́lɛ ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ:
«Á tyɩ́yónɔ́ yĩnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yó-ò-á álɛ.
Pàh álɛ n tuke, gbɩ yĩnɛ kè wɛ á tyɩ́.»*
5 Ǹtɛ ápi kɛ̃kɩ̀nɔ́-à kɩ pɔ kè kõ kè wɛ pĩ nɛ Liyel-á mɛ tómm à, á kɩ tõ
yo sɔ̃ wɛ́? Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ, wǎh ǹ
fɔ̀kɔ̀vyȁhnɩ̀ sɔkɔ fȍhnɔ́lɛ n sah á yõ? — Névi yȍtàhsyi sõ dùkù ye mé yah
tɛ́ kélɛ n yo. —
6 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Kàh mɛ sɛ̃, tɛ́ Liyel kɩ tuke sɔ̃ kèkõyȍ névyelɛ wɛ́?
7 Ǹtɛ ńmɔ mɩ̀nɩ̀ yónɔ́-à kɩ mɛ kè wilki mɔ nɛ Liyellɛ, gbɩ Liyel-á ǹnɛ ǹ
yĩn kõ kè kɩ n gbilki à, sɔ̃ pɩ tɛ́ lékàh kɩ tõ ńmɔlɛ n kõ á kɩ nɛ tyɩ́pékè pɩ́-ò
sɔ̃ ńnɛ?
8 Tɛ́ névye yĩn yɩ́kɩ́pú yɩ́syɔ́ nɛ, ápi-á mɛ n yo nɛ pèkè-á yĩnɛ kè nɛ n pɩ,
nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi pèpɔrɩlɛ. Lékàh ye yĩnɛ kénɛ névye dùkù kɔ̃nɔ́lɛ.
9 Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Ápi Nsyifunɔ se fȍnfȍ névye tɛ́lɔ́ yõ? Póllɛ! Yé
náh wɛ di, mé ye kè yo wah tɛ nɛ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pé pól-á mɛ tyɩ́pékè mnɔ sɔkɔ,
10 sɔ̃-á kélɛ wȁrkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Nɛ́gbí náh mɛ póllɛ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.
11 Lékȁm névi náh mɛ póllɛ.
Ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyellɛ n yah n kõ.

* **3:4** 3.4 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 51.6.

12 Pé pól ye wɛ̃kɩ̀ pèpɛy fin mɔ, tɛ́ mɛ mɔ pu wɛ̃ tyɩ́.
Nɛy náh mɛ nɛ̂-á mɛ tyɩ́pépɛ̌ynɛ n pɩ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.†
13 Pé yɩ̏ngbãhlɔ mɛ léyẫl yey yɩ́kɩ́nmɔnsàhnɔ́ sɔ̃.
Pě névyelɛ n vi n tɛ̃ pé nɛ́npɔ́rɩ́lɛ.‡
Pé vyɛ̃y wɛlɔ mɛ wahy sohrɩ sɔ̃́.§
14 Plɔ yénmɔnɔ wɛlɔ ànɛ̂ wɛ̀npèl ó n nɛ n wil pé vyɛ̃y sɔkɔ.*
15 Kàh pɩ nɛ́kókè mɔ́-ńsah yúkúnɔ́ wɔlɛ, pé gbáhkɩ̀ n nɛ n sal képah sɔ̏.
16 Pépi syɔ̃-ǹtɜ̏n pól sɔkɔ, pě yɩ́kɩ́nɔ́ ànɛ̂ pèkè ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ.
17 Yèvɩnɩ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃nɛ, pè náh képahlɛ n pnɛ.†
18 Pè náh Liyel yah tɩ́kɩ́lɛ n pɩ póllɛ.»‡
19 Ǹtɛ á mó tɔ̃ pɩ̃ nɛ, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á tyi nónó póllɛ n yo, săh mɛ
sé yey mɔ sé wâ̏l kɔ́pú tɩ̏nnɛ pé vyɛ̃y tũ yɩ̃nnɛ, ànɛ̂ lékàh wɛ yɩ̃nnɛ kèkõyɔ̃́
névye pól tyɩ́ Liyel yah sɔkɔ.
20 Képah ye, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh n pɩ n pi nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah sɔkɔ Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ yõ.§ Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yõre-á nɛ̂nɛ, tyɩ́pékè
ye kè névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Névye-á n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ dùkù nɛ̂nɛ Liyel yah sɔkɔ

21 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye kè wɛ̃kɩ nɛ páh mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ pé
yah sɔkɔ. Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ vyãh náh mɛ ké sɔkɔ. Kénɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́
ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ ńtɛ̃ kè yo ó.
22 Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ ye Liyel névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
Nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ sɛ̃ Yesu Krista yõ, Liyel tɛ̃ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. Yé náh wɛ di,
wăhkɩ̀ náh mɛ ké sɔkɔ dò.
23 No pól ye tyɩ́pêl pɩ, pè kɔ̃ pè tɛkɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ.
24 Ǹtɛ Liyel yɔ̏bènɔrɩ pɩ pé tyɩ́, à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ nɔ̀nɔ́lɛ Yesu
Krista gbɔ̏ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á pwah mɔ pélɛ tyɩ́pékè sɔkɔ.
25 Yesu Krista ye Liyel tɔkɔ kɔ̃ sárkálɛ, nɛ ǹ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̏ yõ, nónó-á sɛ̃ ǹ
yõ, pé tyɩ́pêl yɔ̃ n mɔ pè kɔ̃. Képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ Liyel-á mɛ tómm. Ǹgbòlɛ,
à náh lésõ mɛ névye tyɩ́pêllɛ n mɔ n kɔ̃,
26 à lésõ mɛ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ sélɛ n mɔ n kɔ̃, tɛ́ mó tɔ̃
mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, nónó-á sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah n
wɛ̃kɩ nɛ wăh mɛ tómm tɛ́ mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
27 Gblɔ̌y gbɩ́lkɩ́-ńsah se tɔ̃ mɛ névi tyɩ́? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́. Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ wɛ́? Kè
náh tɔ̃ mɛ á kɩ nɛ pé tyɩ́pɩ́nɩ̀ sɔ̃ mɛ n mɔ n kɔ̃, Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ ye mɛ
n mɔ n kɔ̃ képah ye.
28 Yé náh wɛ di, ápi kɩ fɛ̃ kè yo nɛ névi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ó gbɔ̏ yõ-á tɛ̃ n pɩ
nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah. Kè náh mɛ á kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wâ̏l kɔ́lɔ́ gbɔ̏ yõ
sɔ̃.
29 Tɔ̀dɩ̏ Liyellɛ, Nsyifunɔ ó Liyel se ǹnɛ? No tɛ́lɔ́ tɔ Liyel náh ǹnɛ di?
Ȁwe, no tɛ́lɔ́ tɔ Liyel ye ǹnɛ,

---

† **3:12** 3.10-12 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 14.1-3 ; 53.2-4. ‡ **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 5.10. § **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 140.4. * **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 10.7. † **3:17** 3.15-17 - Yah n tɛ Yesayi 59.7-8. ‡ **3:18** 3.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 36.2. § **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 143.2.

30 ǹmɔ ó-á sɔ̃̌npílɛ pɩ Liyellɛ. Ǹmɔ ye kɩ Nsyifunɔ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ
ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kɩ tɔ̃ no tɛ́lɔ́ tɔ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀
yõ.
31 Ǹtɛ kǎh pɩ sɛ̃, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ se mɛ pɔ á kɔ̃ á mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ
n pɩ yõre kɛ̃ kwâhlɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, yõre ye pyě á kélɛ n kɔ̃ yɔ̀ ńkɛ̃.

4

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Abrahmɩ pɩ nɛ́gbílɛ

1 Sɔ̃́ mɛ ápi kɩ yo Abrahmɩ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á á náh nɛynɛ? Kwâh nɛ̂ mɛ
à fɛ̃ wɛ ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ tǎhkɩ̀lɛ?
2 Abrahmɩ tyípínɩ̀ yĩn-à sɔ̃̀ nɛ Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ, à náhkɩ sɔ̃̀
fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃ n sah kɛ̀. Ǹtɛ à náh fɛ̃ képah pɩ Liyel yah sɔkɔ dɛ́.
3 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Abrahmɩ sɛ̃ Liyel
yõ, Liyel mó à pɩ nɛ́gbílɛ.»*
4 Ǹtɛ kàh mɛ tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ̃̌kɩ̀ yõ, tɔ̃̀npɩ ye n wɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhnínɛ. Nɔ̀nɔ́
náh à wɛ kélɛ dɛ́. Á yĩnɛ ké wɛ́nɔ́lɛ.
5 Ǹtɛ sɛ̃ náh kélɛ Liyel tɛ̃̌ wɔ tyí dɛ́. Névi nɛ̂-à sɔ̃́ tɔ̃̀lɛ n pí-ńkɛ̃́nɛ tɛ́ fyɔ̀ mɛ
sɛ̃ ǹ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tyípêl pípúlɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah gbɔ̃̀ yõ ǎ tɛ̃̌ pɩ nɛ́gbílɛ.
6 Liyel-á névye nónónɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ pé tyípínɩ̀ mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ,
yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ́nɔ́ tyí yo nɛ ńkɛ̃:

7 «Névye nónó pílkí-ńtɑ̃̂n-á yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ pé tyípêl mɛ niri pé tyí,
pépi tyí nɔ.
8 Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃-à névye nónó tyípêl mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ,
pépi tyí nɔ.»†

9 Kénɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɛ̀nɛ, Nsyifunɔ ó tyí náh kélɛ dɛ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ
pépi tɔ tyí ye. Á kè yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel
yah.
10 Ǹtɛ gbɩ̃́ nɛ̂ mɛ Liyel pɩ ǹnɛ nɛ́gbílɛ? Ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃ gbɩ̃́ sɔkɔ se, tɩ̃̂ ǹ kɔ̃̀ntɛnɔ
náh sɔkɔ se? Ɔ̃́ɔ̃, ǹ kɔ̃̀ntɛnɔ náh sɔkɔ náh dɛ́, ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃ sɔkɔ ye.
11 Képah náh sɔkɔ ye Liyel à kɔ̃ à kɔ̃̀kè kɔ̃. Kénɛ kɔ̃̀kè kélɛ n wɛ̃̌kɩ nɛ
wǎh à pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃ gbɩ̃́ sɔkɔ. Kǎh pɩ
sɛ̃, kɔ̃̀-ǹkɛ̃ névye nónó-á sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Abrahmɩ pɩ
pépi súlɛ Liyel yah.
12 Tɛ́ pɩ kènkõbe tɔ súlɛ, nónó-á pè náh mɛ n yah pé kɔ̃̀nɔ́ ó tyí, pè mɛ
sɛ̃ Liyel yõ Abrahmɩ tyí kɔ̃lɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á à náh tɔ̃̌nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃.

Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Liyel ǹ vyɑ̃̌hlɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ náh tãn kɔ̃

13 Yé yah, Liyel-á ǹ vyɑ̃̌hlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn kɔ̃ nɛ páh kɩ kèkõyɔ̃́lɛ
pè kɔ̃, kè náh pɩ á kɩ nɛ Abrahmɩ-á n kɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l yõ képah yĩn sɔ̃́
dɛ́, ǹ pínɔ́ yĩn ye nɛ́gbílɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

---

* **4:3** 4.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6.   † **4:8** 4.7-8 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 32.1-2.

14 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, kàh sɔ̏ mɛ pɩ nɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏l kɔ́nɔ́ gbɔ̏ yõ sɔ̃ képah n wɛ, yõ se náhkɩ tɔ̃ mɛ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ ǹ vyãh kɔ̃nɔ́ mɛ̀ tyí?

15 Yé náh wɛ di, tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ye n yilki n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̏hnɩ̀nɛ. Tyi kɔ̏nsàhnɔ́-à n knɛ ńyãh sɔkɔ, ké dêl náh fɛ̃ n pɩ nɛ́npɔ́.

16 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ ye képah n wɛ. Képah kɩ pɩ yɔ̏bènɔrɩlɛ Abrahmɩ náh tãn pól tyí. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏l kɔ́pú ó tyí sɔ̃ à pɩ kélɛ dɛ́. Nónó pól tɔ-á sɛ̃ ǹ yõ Abrahmɩ tyí kɔ̃lɛ, pépi pól tyí ye à pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di, Abrahmɩ ye á pól súlɛ,

17 sɔ̃-á kélɛ wɑ̃̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Áwɔ ye mé pɩ kwlo kwlo náhnáh.»‡ Ǹmɔ ye ápi súlɛ Liyel yah sɔkɔ, wǎh sɛ̃ nɛ̂ yõ. Ǹmɔ Liyel ye n yilki n mɔ lékyîlɛ, tɛ́ yîlɛ n mɔ ǹ vyãh wɛynɛ nónó náh sɔ̏ mɛ.

18 Tir nɛ̂-á kè náh sɔ̏ mɛ gbɔ̏ sah sah tɛ̃nɛ ké yõ, Abrahmɩ ǹ gbɔ̏ sah képah yõ. Á sɛ̃ Liyel yõ, képah yĩnnɛ Liyel mɛ à pɩ kwlo kwlo náhnáh névye súlɛ, sɔ̃-á lésõ à yo kélɛ ǹ tyí nɛ, ǹ náh tãn-á kɩ pɩ dò.§

19 Tɛ́ légbĩ̋nɛ, Abrahmɩ sɔ̏ kè wɛ nɛ páh wah mɔ náhnáh. Á sɔ̏ mɛ ye lèkwɛ̌ vyãh yah sɔkɔ. Ǹ kyɩ Sara tɔ pɩ̀kɩ̀ sɔ̏ sɔkɔ tɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ, wɩ̏lkɩ̏nɔ́ náh pɩ ǹ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.

20 Á náh tɔ̀tɔ̀ pɩ sɛ̃nɔ́lɛ Liyel vyãh kɔ̃nɔ́ mɛ̀ yõ. Ǹtɛ à tǎhkɩ̀ wɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ, à Liyellɛ n gbilki.

21 Ǹ sɛ̃nyĩnɔ sɔ̏ mɛ ké yõ nɛ, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ̃nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyí kɩ fɛ̃ kè pɩ.

22 Képah ye, Liyel mɛ à mɔ kɔ̃ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ.

23 Tɛ́ kǎh wɑ̃rkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel à mɔ kɔ̃ nɛ́gbílɛ.» Kè náh pɩ nɛ Abrahmɩ ó yĩn sɔ̃ dɛ́;

24 ápi tɔ yĩn ye, ápi nónó Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á kɩ n mɔ n kɔ̃ n pi, áyáh sɔ̃npílɛ sɛ̃ Liyel yõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó yilki mɔ.

25 Á lésõ ko mɔ ápi tyípêl yĩnnɛ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ ápi pɩ yĩnnɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.

5

Névye wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ

1 Ápi-á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, yèvɩnɩ wɛ á wrɔ́ ǹnɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̏ yõ.

2 Yɔ̏bènɔrɩ nɛ̂ wɛ̃kɩ̀-á yɩkɩ mɔ á tyí tɛ́ álɛ ké sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye dah mɔ álɛ ké sɔkɔ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ. Tɛ́ á gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ áyáh kɩ Liyel tɔ̃rí wɛ n pi, kè mɛ yɔ̃nɔ́lɛ á tyí.

3 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, yèvyãhrɩ ńtɛ̃ tɔ pínɔ́ mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ ápi tyí. Yé náh wɛ di, á pĩ nɛ ńkɛ̃ yèvyãhrɩ pínɔ́-á névilɛ n pɩ gbáhntɛ̃-òlɛ,

4 gbáhntɛ̃nɔ mó névilɛ n pɩ tɛ̃nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ gbĩ̋nɛ. Névi-à pɩ tɛ̃nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ sɔkɔ, ǹmɔ gbɔ̏ sàhnɔ́ n nɛ n mɛ Liyel yõ.

‡ **4:17** 4.17 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.5. § **4:18** 4.18 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.5.

5 Ǹtɛ ápi nı̀gbɛ̀kı̀-á mɛ Liyel sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, à kélɛ á wɛ̃kı ǹ Mirki gbɔ̏
yõ wăh képah nɛ̂nɛ á kõ. Képah ye névi nɛ̂-à ǹ gbɔ̏ sah ǹ yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃
n pi.

6 Yé náh wɛ di, Liyel-á gbı̃́ nɛ̂ yah tɔkɔ sah, kăh pɔ nɔ, Krista ku tyípêl
pípú pwah n mɔ yı̃nnɛ. Tɛ́ légbı̃́nɛ, ápi lésõ mɛ tăhkı̀ kɛ̃nɛ á sɔkɔ.
7 Névi nɛ̂-á kı fɛ̃ syi n ku n pi nɛ́gbí yı̃nnɛ, tɛ̃ wɛ́nɔ́ kı tah. Gbɔ̀kénpı ǹnî
kı fɛ̃ fɛ̃ syi ku pèpɔrı pí-ò wɔ yı̃nnɛ.
8 Ǹtɛ Liyel-á kélɛ á wɛ̃kı dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ yɔ̀: Ápi
lésõ mɛ á tyípêl sɔkɔ sɛ̃́ tɛ́ Krista ku á pwah n mɔ yı̃nnɛ.

9 Tɛ́ núkúnúkú, áyáh fyɔ̀ pı tɛ́ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ Krista kúnɔ́ gbɔ̏
yõ, Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̏hnı̀ wɔ yah se pyĕ à kı n yɛ n pi kɔ̏nɔ́lɛ á tyí?
10 Áyáh lésõ mɛ Liyel sépɛ́bílɛ, à á wrɔ́ tõ sah ǹnɛ ǹ Pídı̃́ kúnɔ́ gbɔ̏ yõ.
Tɛ́ ǹ Pídı̃́ tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à se kı pyĕ n yɛ n pi á pwáhnmɔnɔlɛ?
11 Tɛ́ kè náh yı̃n képah ó tyí dɛ́, kè tõ mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ á tyí Liyel yah sɔkɔ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yı̃nnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á wrɔ́ tõ sah Liyellɛ.

Tyi nónó-á wɛ Adama tyí sõwãh ànɛ̂ nónó-á wɛ Yesu tyí sõwãh

12 Yé yah, nɛ́núkù yɔ́ yı̃n ye tyípékè de kèkõyɔ̃́. Kénɛ tyípékè ye yɔrı mɔ
kũnɛ. Tɛ́ névye pól mɛ kũ mnɔ sɔkɔ, pé pól-á sɔ̃npílɛ tyípékè pı...
13 Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ pɔ tyípékè wɛ kèkõyɔ̃́. Ké pɔ́-ńkɛ̃ gbı̃́nɛ, tyípékè
mɛ̀ náh sɔ̏ mɛ n mɔ n kõ.
14 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, à tɔkɔ Adama gbı̃ tyí, pópó à pɔ nɔ Moyisi gbı̃ tyí,
névye pól sɔ̏ mɛ kũ mnɔ sɔkɔ. Pè náh sénsɔ̃ tyípékè pı Adama tyí kõlɛ ǹmɔ
nɛ̂-á Liyel dêl pı, ǹtɛ kũ sɔ̏ mɛ pélɛ n tɛ̃. Névi nɛ̂-á sɔ̏ yı̃nɛ à pɔ, Adama pı
ǹmɔ kètɔ̀lɛ.

15 Ǹtɛ tyípékè nɛ̂-á pı, kè náh mɛ sãh yah yah tɛ̃nɛ yɔ̏bènɔrılɛ Liyel-á
nɛ̂nɛ n pı. Gbı ye, nɛ́núkù tɛ̃ wɔ tyípékè yı̃n ye névye náhnáh ku ó; ǹtɛ
Liyel-á yɔ̏bènɔrı nɛ̂ pı á tyí, ànɛ̂ wăh syɔ̃ Yesu Krista tɔ gblɔ̆y núkúní tyí
à pèpɔrı nɛ̂ pı nɛ́kwı̃́nkí tyí, sépi ye kal.
16 Liyel-á pèpɔrı nɛ̂ pı, ké swɔ náh mɛ núkúlɛ nɛ́núkù tyípékè mɛ̀ tyílɛ.
Yé náh wɛ di, nɛ́núkù tyípékè yı̃n ye lékàh wɛ. Ǹtɛ névye tyípêl náhnáh
píntɛnɔ náh ye Liyel yɔ̏bènɔrı pı pé tyí à pè pı nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
17 Gbı tɛ̃ wɔ ye nɛ́núkù tyípékè ye mɔ névyelɛ kũ mnɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ Liyel-á
yɔ̏bènɔrı ǹgbɛ̃ pı nónó tyí à pè pı nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, pépi kı mɛ min
sɔkɔ Yesu Krista gblɔ̆y núkúní gbɔ̏ yõ, kı tɔ̃rílɛ n pı.
18 Sɔ̃-á nɛ́núkù tyípékè pínɔ́ lékàhlɛ no pól yı̃ni tɛ̃, sɛ̃́ ó ye, nɛ́núkù
tyípépɛ̆y pínɔ́ yı̃n ye no pól kı fɛ̃ pı nɛ́gblɔ́lɛ, nɛ̂-á kı pè kõ pè kı tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ.
19 Sɔ̃-á nɛ́núkù Liyel yóré yáhlenɔ pɔ kénɛ névye náhnáh kõ pè pı tyípêl
pípúlɛ, sɛ̃́ ó ye, nɛ́núkù Liyel yóré fɛ̃nsyinɔ yı̃n ye névye náhnáh kı pı
nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.
20 Tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, képah ye pɔ tyípêl kõ sè kwel. Tɛ́ tyípêl-à kwel
ńyãh sɔkɔ, Liyel n mó yɔ̏bènɔrı pı nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á kal sépilɛ.

21 Kǎh pɩ sɛ̃, sɔ̃-á tyípékè névye pól dahbɩ kũ mnɔ sɔkɔ, sɛ̃ ó ye, yɔ̏bènɔrɩ
nɛ̂-á Liyel n pɩ névye tyí à pélɛ n pɩ nɛ́gblólɛ, képah tɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ
pé pól kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̏ yõ.

6

Nɛ̂-à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, tɛ̃ kɩ min pɩ dùkù kɩ vi mɔ pɩ sɛ̋nnɛ

1 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Á se yĩnɛ à yɔ̃ n sɔkɔ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ, Liyel kɔ̃
à yɔ̏bènɔrɩlɛ n gbah n pɩ á tyí?
2 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Ápi á náh vi tyípêl pínɔ́ kɔ̃ á kɩ nɛ á sɔ̃ ku. Tɛ́ á kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ kɩ tɔ̃
pɔ á minnɛ n pɩ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ?
3 Yé náh pĩ nɛ, ápi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ,
á wèlnwȉlkȉnɔ́ mɛ̀-á mɛ á kɩ nɛ kúnɔ́ sɔ̃ ápi tɔ ku ǹnɛ wɛ̃ tyí di?
4 Wèlnwȉlkȉnɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, ápi tɔ ye ku ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ yĩ ǹnɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́ ǹ
lékó-á yilki mɔ Sú Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ gbɔ̏ yõ sɔ̃, sɛ̃ ye ápi tɔ min pɩ dùkù
vi mɔ pɩ sɛ̋nnɛ.
5 Yé náh wɛ di, áyáh fyɔ̀ kwrɔ mɔ ǹnɛ à kũ dùkù núkú ku, ápi tɔ lékyî
kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
6 Á yĩnɛ à pĩ nɛ áyáh sɔ̏ mɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, áyáh képah kwrɔ
mɔ syɩ Kristalɛ dahnɩ yõ à ké tyí yɩkɩ, tɛ́ wɛ wil tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.
7 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à ku, tɛ̃ vyãh n dɛ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.
8 Tɛ́ áyâh fyɔ̀ ku ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, á sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh kɩ á min
pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
9 Ápi pĩ nɛ Krista lékó-á yilki mɔ, à náh tɔ̃ n ku n yah n pi, kũ náh tɔ̃ tɛ̃
wɛ n pi ǹ tyí.
10 Wǎh kũ nɛ̂ ku yɔ̀, tyípêl tyí yɩkɩ yĩn ye kũ̋mm à ku. Ǹtɛ núkúnúkú
wǎh mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹ minnɛ n pɩ Liyel tyí yõ.
11 Sɛ̃ ó ye, yépi tɔ yĩnɛ yè pĩ nɛ yáh yé náh vi tyípêl pínɔ́ kɔ̃ á kɩ nɛ yé sɔ̃
ku, tɛ́ mɛ min sɔkɔ Liyel tyí yõ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ.
12 Gbĩ́ nɛ̂-á ye mɛ min sɔkɔ kèkõyɔ̋ mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, yé káh tɔ̃ yɛ tyípékè pɔ
fyãh yé yõ, kè pɔ yélɛ n mɔ yé dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ dɛ́.
13 Yé káh tɔ̃ yé wil gbɛ̃́nsê tɛ̏ntɛ̏nnɛ tyípêllɛ n pɩ á kɩ nɛ tyípékè sɔ̃ n tɛ̃
yé yahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃. Yé mɛ á kɩ nɛ yé sɔ̃ ku tɛ́ yé lékyî
mɛ yilki mɔ. Yé yé wil gbɛ̃́nsê tɛ̏ntɛ̏n pól fin mɔ Liyel kɔ̃ sè pɩ tyígbló pɩ
pɩ tɔ̏npìyîlɛ.
14 Tyípékè náh tɔ̃ n dɔkɔ n tɛ̃ n pi yé yõ póllɛ. Yé náh tɔ̃ mɛ Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ dò. Liyel-á yɔ̏bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, képah gbɔ̏ sɔ̏
sɔkɔ ye yélɛ.

Gbɩ wɛ̃́kì kɔ́lɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ

15 Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Áyáh fyɔ̀ mɛ yɔ̏bènɔrɩ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ, tɛ́ á náh
tɔ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ, képah se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ tyípêl pínɔ́
wɛ̃́kì-á yɩkɩ mɔ á tyí? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́!
16 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃ yâh tɔ̏lɛ n pɩ ǹnî yɔ́ tyí yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ, tɛ́ n sah ǹ tyí
yõ, yè n pɩ tɛ̃ yɔ̃lɛ kègbɩ yõ di? Sɛ̃ ó ye, yâh n sah tyípékè tyí yõ, yè n pɩ ké

yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ kũnɛ. Tɛ́ yâh n sah Liyel tyɩ́ yõ, yè n pɩ ǹ yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ.

17 Yé lésõ mɛ tyɩ́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, képah gbɔ̃̀ yõ, núkúnúkú yé mɛ n sah Liyel yóré yõ yé nnɔ póllɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, á ye wɛkɩ Liyel tyɩ́.

18 Yé wil tyɩ́pékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ de gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.

19 Yépi tyi yah yáhnkwlɔnɔ ye ń kõ mé tyi nɔ́pilɛ n yo à yĩnɛ névye
pɩ dùkùlɛ yɔ̀. Ǹgbòlɛ lésõ, yáh yé wil gbɛ̃́nsê tɔ̃̀ntɔ̃̀n póllɛ pɔ̃̌pɔ̃̌ ànɛ̂
tyɩ́túkúǹìnɛ n pɩ, à Liyel dêllɛ n pɩ sɔ̃́; núkúnúkú, yé sélɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀lɛ n
kɔ, yè n nɛ n mɛ wɩ̀lkɩ̀nsàhnɔ́lɛ Liyel tyɩ́ yõ.

20 Yáh lésõ mɛ tyɩ́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nɛy náh mɛ yélɛ n kyĩ n mɔ nɛ yé gbɩ wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ.

21 Kénɛ tyi nónó-á lésõ yé n pɩ, kwâh nɛ̂ mɛ yé wɛ sɔkɔ sé sɔkɔ, à wil sen tyɩ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ yé yõ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ? Sépi tyɛ́-ńsahlɛ kũ ye dò.

22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel-á yé wilki tyɩ́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹmɔ tyɩ́, nɛ̂-á kɩ yé kõ yé kɩ mɛ wɩ̀lkɩ̀nsàhnɔ́lɛ ǹ tyɩ́ yõ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah.

23 Yé náh wɛ di, tyɩ́pékè lédyáhnɩ́nɛ, kũ ye. Ǹtɛ Liyel-á kwâh nɛ̂nɛ n yĩ névyelɛ n kõ, tyɛ́-ńkɛ̃́ min ye. Á képahlɛ névyelɛ n kõ pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

7

Yesu yõ sɛ̃́pú wɩ̀lnɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ

1 Ǹ́ yṹnpyé, yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi yé tyɩ́,
ké sèndɩ̀ náh yélɛ. Névi tɛ̃́-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀
sɔkɔ.

2 Sɛ̃́ ó ye, sê nɛ̂-à de pɛ tyɩ́, ǹ pɛ tɛ̃́-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹmɔ tyɩ́ yõ fúr wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ. Ǹtɛ tɛ̃ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ fúr wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ.

3 Tɛ́ wàh de dɩ̃́ káhkɩ́ tyɩ́ tɛ́ ǹ pɛ sah min sɔkɔ, à kɩ n ye fɔ̀fɩ́npɩlɛ. Tɛ́ ǹ
pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ fúr wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ. Wàh de dɩ̃́ káhkɩ́
tyɩ́, fɔ̀fɩ́kɩ̀ náh képahlɛ.

4 Képah núkú ó ye ń yṹnpyé, yépi wrɔ́-á kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè mɛ á kɩ nɛ
yé tɔ sɔ̃́ ku ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yé náh tõ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ.
Ǹtɛ ǹ lékó-á yilki mɔ, yé mɛ ǹmɔ tyɩ́ yõ núkúnúkú, nɛ̂-á kɩ á kõ á kɩ Liyel
dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ.

5 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ á dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ lésõ mɛ tyɩ́pékè dékè kõ kè á tɛ̃, á kõ á mɛ tyilɛ n pɩ nónó-á kɩ
kũnɛ á yĩni n tɛ̃ n pi.

6 Ǹtɛ núkúnúkú kwâh nɛ̂ yɔ̃rɩ sɔkɔ-á lésõ álɛ, áyáh á náh vi kè kõ á kɩ
nɛ á sɔ̃́ ku, á ye wil Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀. Tɛ́ núkúnúkú á kɩ tɔ̃̀lɛ n pɩ
Liyel tyɩ́ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Kè náh tõ n pɩ n pi ǹgbò tyɩ́ kɔ̃lɛ
gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ á mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á tir nɛ̂nɛ n pɩ

7 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Tyípékè se Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ? Ɔ́ɔ̃ dɛ́! Sépi
gbɔ̃̀ yɔ̃ ye ńmɔ pĩ tyípékèlɛ. Sépi-à sɔ̃̀ mɛ yó-ńkɛ̃̄nɛ nɛ ńkɛ̃̄: «Káh yĩ́wílkìlɛ
n pɩ!» Mé se náhkɩ pĩ nɛ tyípékè-á yĩ́wílkì pínɔ́lɛ?
8 Kăh pɩ sɛ̃́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ ye wɛ̃̄kì yɩkɩ mɔ tyípékè kɔ̃ kè wɛ syɔ̃ à ńmɔ
mɔ yĩ́wílkì duke pól pínɔ́ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-à sɔ̃̀ mɛ
n knɛ, tăhkì náh n wɛ n pi tyípékè sɔkɔ.
9 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ́-ńkɛ̃̄ gbĩ́nɛ, ńmɔ sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ. Ǹtɛ tir
kɔ̃̀nsàhnɔ́-á fyɔ̀ pɔ, tyípékè tăhkì wɛ
10 à pɔ ńmɔ min syi. Kénɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɔ ńmɔ kɔ̃ mè
min wɛ, képah ye pyě pɔ kũnɛ ńmɔ yĩni tɛ̃ yɔ̀ sɔ̃́.
11 Tyípékè ye syɔ̃ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí à ńmɔ pilki, tɛ́ kũnɛ ń yĩni tɛ̃.
12 Kăh pɩ sɛ̃́, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pól mɛ yályál. Sè mɛ gbɩ wɛ̃̄kì yɔ̃, tɛ́ mó
tɔ̃ mɛ plɛ.
13 Sépi nɔ́nɔ́-á mɛ plɛ, sépi se n mɔ ńmɔlɛ kũ sɔkɔ? Ɔ́ɔ̃ dɛ́! Tyípékè ye.
Sɛ̃́ ye kè wɛ̃kɩ dal mɔ ké gblɔ̆y dùkùlɛ kwèy. Kè pil pèpɛy náh, tɛ́ ń fike ko.
Sɛ̃́ ye tyípékè pil pèpɛy náh tɛ́ gbah peke tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃.

Névye mɛ tyîpékè mnɔ sɔkɔ

14 Á pól pĩ yĩ́ĩ́ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á wil Liyel tyí. Ǹtɛ ńmɔ gblɔ̆y dyɔ
dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ, mé mɛ yɔ̃̀ sɔ̃́ ńnɛ pè tɛ̃ yãm tyípékè tyí.
15 Kègbɩ yɔ̃, máh nɛ̂nɛ n pɩ, mé náh ké dùkùlɛ n pnɛ. Mâh mɛ ké tyí
nɛ mé pèpɛy nɛ̂ pɩ, mé náh képahlɛ n pɩ. Tɛ́ ń dêl-á nɛ̂ wɔlɛ, mè n pyě
képahlɛ n pɩ.
16 Ǹtɛ mâh ń dêl tirlɛ n pɩ, mé sah ké yɔ̃ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á mɛ
plɛ.
17 Kăh pɩ sɛ̃́, ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyípékè nɛ̂-á ń sɔkɔ, képah ye n pɩ
kélɛ.
18 Yé náh wɛ di, tyípépɛ̆y yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ ń gblɔ̆y dyɔ dyɔ tyi sɔkɔ.
Tyípépɛ̆y pínɔ́ sɔ̃nɔ mɛ ń sɔkɔ, tɛ́ ké fɛ̃̄npɩnɔ tăhkì náh n wɛ ń sɔkɔ.
19 Mâh mɛ ké tyí nɛ mé tyípépɛ̆y nɛ̂ pɩ, mé náh kélɛ n pɩ. Ǹ tɛ́ n pyě
pèkè wɔlɛ n pɩ nɛ̂ tyí náh nɔ ń tyí.
20 Ǹtɛ mâh ń dêl tirlɛ n pɩ, ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyípékè nɛ̂-á ń sɔkɔ,
képah ye n pɩ kélɛ.
21 Máh nɛ̂ kyɔmɩ wɛ ń gblɔ̆y sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Mâh mɛ ké tyí nɛ mé
tyípépɛ̆y pɩ, pèkè ó n nɛ n yĩn ń yah.
22 Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí nɔ yĩ́ĩ́ ń tyí ń nɩ póllɛ.
23 Ǹtɛ mé kè kyɔmɩ wɛ nɛ, sépi nɔ́nɔ́ tyí-á nɔ yĩ́ĩ́ ń tyí, mâh nɛ mé sé
wȁllɛ n kɔ, kwâh yɔ́ n wɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á mɛ sélɛ n fwo. Kénɛ kwâh ye mɔ
sah ńnɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.
24 Ń yãm pínɔ́ dùkù tɛ̃nɛ n yah yɔ̀ lɛ́! Nɛ̂ tɛ̃ ó kɩ pɔ wɛ syi fin mɔ ńnɛ
kénɛ kwâh tyí, képah nɛ̂-á n mɔ ń yɔ̃ kũnɛ?
25 Liyel ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yɔ̃. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹ yɔ̃ képah
yĩnnɛ.

Mâh nɛ mé kè yo yɔ̃̀tukulɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ tyí mɛ ń tyí ń nɩ
sɔkɔ. Ǹtɛ ń gblɔ̆y dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ, mé mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.

8

Névi nɛ̂-á yɛ Liyel Mirki kɔ̃ kè ǹ yahlɛ n tɛ̃

1 Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nónó wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, Liyel tukey
náh tɔ̃ n syɩkɩ n pi pé yɔ̃.
2 Yé náh wɛ di, Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃ tɛ̃ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏
yɔ̃ Yesu Kristalɛ, képah ye wɛ wilki ńmɔlɛ tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ.
3 Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ náh sɔ̏ fɛ̃ képah pɩ n pi dò. Névye gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi
pínɔ́ sɔ̏ mɛ kǎn pɩ kélɛ képah ye. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel mɛ ǹ Pídɩ̃́ tɛkɩ mɔ à pɔ
dubi névi wil dùkùlɛ ǹ tyí ápi tyípêl pípú tyí kɔ̃lɔ, tɛ́ ku ápi tyípêl yĩnnɛ,
sé tyí wɛ n yɩkɩ yĩnnnɛ névye sɔkɔ.
4 Ápi nónó-á á dyɔ yɩ̃́ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Liyel Mirki sɔ̏ tɛ̃. Liyel kè pɩ nɛ á fɛ̃ tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ tyíyónɔ́lɛ n pɩ. Képah ye à kɔ̃ à képah pɩ.
5 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à yɛ ǹ dyɔ yɩ̃́ tyi yah syi ǹ tyí, tɛ̃ sɔ̃nɔ n nɛ n mɛ
ǹ dyɔ yɩ̃́ tyi ó yɔ̃. Nɛ̂-à mó yɛ Liyel Mirki yah syi ǹ tyí, tɛ̃ sɔ̃nɔ n nɛ n mɛ
Liyel Mirki dyɔ yɩ̃́ tyi ó yɔ̃.
6 Wâh á dyɔ yɩ̃́ tyi sɔ̏ tɛ̃, ké syɩ̏-ǹsah n pɩ kũnɛ. Tɛ́ wâh Liyel Mirki dyɔ yɩ̃́
sɔ̏ tɛ̃, ké syɩ̏-ǹsah n pɩ yèvɩnɩ ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ́nɔ́lɛ.
7 Kègbɩ yɔ̃, névye nónó dyɔ yɩ̃́ tyi-á yah syi pé tyí, Liyel sépɛ́bí ye pélɛ
pǎh sɔ̃́npílɛ yahle sàhnɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yóré yɔ̃. Pè náh fɛ̃ sé wɑ̏l kɔ
ńtɛ̃nɛ dò.
8 Tɛ́ névye-à pé gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n pɩ, Liyel yɩ̃́ náh n yuku pélɛ.
9 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé náh mɛ yé gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n pɩ. Liyel Mirki dyɔ yɩ̃́ tyi
ye yé mɛ n pɩ, képah nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ. Krista Mirki-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ,
tɛ̃ náh mɛ ǹ tyí yɔ̃.
10 Krista-à mɛ yé yahlɛ n tɛ̃, yé kɩ sénsɔ̃ pɔ kũ n pi ó, ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̏
yɔ̃, yé pɩ négblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ à tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
11 Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Yesu lékólɛ, ǹ Mirki-à kɩ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, yáh sɔ̃́ pɔ
ku, yé lékyɩ̂ kɩ yilki mɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
12 Képah ye ń yɩ̃́npyé, á yĩnɛ à Liyel Mirki dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n pɩ, á náh tɔ̃
yĩnɛ à á gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ tyílɛ n pɩ.
13 Yâh yé dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n pɩ, yé kɩ ku. Ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̏ yɔ̃ yâh yé dyɔ
yɩ̃́ tyi wɛ yɛ, yé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
14 Yé náh wɛ di, Liyel Mirki-à nónó yahlɛ n tɛ̃, Liyel wɛ̃́npɩ̏ ye pélɛ.
15 Liyel-á ǹ Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè náh yélɛ n mɔ yɔ̃rɩ pínɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ tíkí
pínɔ́ sɔkɔ dɛ́. Képah ye pɩ yélɛ Liyel wɛ̃́npɩ̏lɛ, tɛ́ yé fɛ̃ n yo yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ
nɛ: «Bɔ̌, ápi Sú!»
16 Liyel Mirki mɛ̀ ńtɛ̃ ye á kɔ̃ á sɛ̃ yɩ̃́ ké yɔ̃ nɛ Liyel wɛ̃́npɩ̏-á álɛ.
17 Tɛ́ áyáh fyɔ̀ pɩ ǹ wɛ̃́npɩ̏lɛ, á vyãh kɩ wɛ pèpɔrɩ sɔkɔ, wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ
wɛ̃́npɩ̏ kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ. Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ Krista tyí, ápi tɔ vyãh kɩ wɛ ké
sɔkɔ. Áyáh fyɔ̀ mɛ yèvyãhrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyí Kristalɛ, gbílkínɔ́ kɩ n sah n pi á
yɔ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí.

Gbɩ̂lkɩ̂nɔ́ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi

18 Mé pĩ nɛ áyáh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ kwɛy mɛ̀nɛ, képah náh mɛ sãh n
yah yah tɛ̃nɛ gbílkínɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ n sah n pi á yɔ̃ ńsɔ̂nɛ.

19 Liyel wɛ̃npɩ̀-á kɩ gbílkínɔ́ wɛ n pi sɔ̃, képah ye ǹ yî mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ n dɛkɩ.
20 Yé náh wɛ di, Liyel yî mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ yõre kɛ̃ tǎhkɩ̀ yɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ.
Pépi dyɔ dyɔ tɛ̃ náh nɛ kè pɩ sɛ̃ dɛ́. Nɛ̂-á sah pélɛ ké gbɔ̃̀ sɔ̃̀, ǹmɔ ye pɩ
kélɛ. Ǹtɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah tɔ̃ mɛ pé tyí.
21 Sõ yɔ́ mɛ n pi, Liyel yî mɔ́nɔ́nɔ pól kɩ pɔ n wilki n pi yɔ̃rɩ sɔkɔ yíkínɔ́
pí-ò gbɔ̃̀. Tɛ́ kɩ gbílkínɔ́ wɛ wɛ̃ tyí Liyel wɛ̃npɩ̀lɛ.
22 Ǹtɛ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí, á pĩ nɛ Liyel yî mɔ́nɔ́nɔ pól-á mɛ n gbĩ
kúrntɛ̃sè tyí kɔ̃lɛ yèvyãhrɩ tɛ̃ tyí.
23 Tɛ́ kè náh yĩn pépi ó tyí dɛ́, Liyel-á ǹ Mirkilɛ ǹgbòlɛ ápi nónó kɔ̃, ápi
tɔ mɛ n gbĩ á fɔkɔ táhlɔ́ sɔkɔ, mɛ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀lɛ n syɩkɩ sõ nɛ̂-á Liyel kɩ kè wɛ̃kɩ
n pi nɛ áyáh pɩ pé wɛ̃npɩ̀lɛ, tɛ́ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ dal mɔ.
24 Yé náh wɛ di, á ye pwáhnmɔnɔ wɛ. Tɛ́ kè mɛ á kɩ nɛ sɔ̃-á ńkɛ̃nɛ névi
ǹ gbɔ̃̀ sah kwâh yɔ́ pɔ́nwɛnɔ yõ. Ǹtɛ wàh kè wɛ syi tɛ, à náh tɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah
n pi ké pɔ́nwɛnɔ yõ dò. Wàh kè wɛ syi tɛ, à kɩ tɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah sɔ̃ ké pɔ́nwɛnɔ
yõ?
25 Ǹtɛ áyâh tɔ̃̀nɩ̀ mɛ kwâh nɛ̂ wɛ́nsyi-ńkɛ̃nɛ, ǎ sɔ̃́mnɔ́ pɩ ǹ tɛ́ á gbɔ̃̀ sah
ké pɔ́nwɛnɔ yõ.
26 Sɛ̃ ó ye, Liyel Mirki tɔ mɛ ápilɛ n yohnɩ n mɔ á tɛ̃nkwlɔ́nɔ yĩnnɛ. Yé
náh wɛ di, ápi náh pĩ nɛ̂-á yĩnɛ nínɔ́lɛ. Ǹtɛ Liyel Mirki mɛ nírílɛ n pɩ ápi
tyí nɛ̂-á ápi náh fɛ̃ ké dùkù yah yo.
27 Tɛ́ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ táhlɔ́lɛ n pnɛ, ǹ Mirki-á mɛ nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃,
ǹmɔ kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹ Mirki nírílɛ n pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tyí à yĩnɛ
ǹmɔ dyɔ yĩ̃ tɛ̃nɛ.
28 Á mó tɔ̃ pĩ tɔlɛ nɛ Liyel tyí-á nɔ nónó tyí, ǎ tyi póllɛ n pɩ pépi tyí pɛkɩ
yĩnnɛ, pépi nónó-á à ye à yĩnɛ wǎh kè yah tɔkɔ sah sɔ̃.
29 Liyel-á nónó yah wilki ǹgbò dùkùlɛ, à ye kwãh tɛ̃ kè yah tɔkɔ tɔlɛ nɛ
pǎh yĩnɛ pè pɩ pé Pídĩ́ tyí kɔ̃lɛ, ǹmɔ kɔ̃ à pɩ pé pól nɛ́nkyílɛ.
30 Wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah tɔkɔ, à ye pè ye tɔlɛ. Wǎh nónó ye, à ye pè pɩ
nɛ́gblɔ́ tɔlɛ ǹ yah sɔkɔ. Wǎh nónó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, à ye yõ yɔ̃nɔ́lɛ
pè kɔ̃.
31 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel-à mɛ ápilɛ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ á fwo?
32 Ǹmɔ nɛ̂-á à náh ye ǹ yɛ̃ngbɛ̃ Pídĩ́ kɔ̃nɔ́lɛ, à à mɔ kũ kɔ̃ ápi pól yĩnnɛ.
Á kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ à náh yî télɔ́ póllɛ á kɔ̃ à n tahlɩ n pi ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
33 Liyel-á névye nónó yah wilki, nɛ̂ tɛ̃ kɩ pɔ n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃? Liyel ye pɩ
névyelɛ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
34 Nɛ̂ kɩ tɔ̃ fɛ̃ Liyel tukey kɔ̃ kè kɩ syɩkɩ pé yõ? Yesu Krista ye ku, tɛ́ kè
náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ǹ lékó yilki mɔ. Yé náh wɛ di, à mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Liyel
gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí.
35 Ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kõ n pi.
Yèvyãhrɩ ò, tíkí képékè ò, fɔ̃́hnɔ́ ò, kwɛkɩ ò, kwâh kɛ̃ ò, dlo ò, kũ ò, sé sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kõ n pi.
36 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ yĩnnɛ, ápi
mɛ kũ dlo sɔkɔ sõmɛsɔ̃́. Pè mɛ álɛ n pɩ á kɩ nɛ yípɛ̂y sɔ̃ pè tɛ̃ n yuku

kò-ǹsah sɔkɔ.»*
37 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, á tyí-á nɔ Liyel nɛ̂ tyí, ǹmɔ gbɔ̏ yõ á pı tɛ̃́npnɛ̀pu
ǹgbnɔlɛ.
38-39 Gbı yõ, ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ, tɛ́ à syɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
tyí à kélɛ á wɛ̃kı, ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, kwáhmɔ́ní yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah
kõ n pi. Kàh kı sɔ̃́ kũnɛ ò, kàh kı sɔ̃́ minnɛ ò, kàh kı sɔ̃́ yĩ̂nyõ tɔ̃̏npıbılɛ ò,
kàh kı sɔ̃́ yɔ̃̏tɔ̃rínɔlɛ ò, kàh kı sɔ̃́ kwɛy gbĩ tyilɛ ò, kàh kı sɔ̃́ ńsɔ̃̂ tyilɛ ò, kàh
kı sɔ̃́ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́nɔlɛ ò, kàh kı sɔ̃́ yĩ̂nyõ tǎhkìnɔ́lɛ ò, kàh kı sɔ̃́ sétáh sõwãh
tǎhkìnɔ́lɛ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ápi tyínɔnɔ yah kõ n pi ǹ tyí.

9

Yìkì nɛ̂ névye-á Liyel yah tɔkɔ

1 Krista tyí yõ ye ńnɛ. Képah ye, máh kı nɛ̂ yo n pi, gbı ye kélɛ, mìnì
náh mɛ ké sɔkɔ. Liyel Mirki ye ké sõnɔ dahbı tɛ ń sɔkɔ nɛ nɛ̂-á mé kı n
yo n pi, gbı-á kélɛ.
2 Yèkwɔrı ǹgbɛ̃ mɛ ń sɔkɔ. Ǹ nı mɛ n sukɛ gbĩ́mɛgbĩ́.
3 Yé náh wɛ di, máh mɛ nɛ̂ tyí, ńmɔ tyí sɔ̃́ náhkı yıkı ànɛ̂ ń wrɔ́ mɔ́
gbɛ Kristalɛ ń yṹnpyé swɔ sɔkɔ, pé pwah n mɔ yĩnnɛ, pépi nónó-á ń yìkì
névyelɛ.
4 Pépi ye Yisrayel nolɛ, Liyel-á nónó pı ǹ wɛ̃́npìlɛ. Ȁ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ pè kɔ̃, tɛ́
yégbékè kwrɔ mɔ pélɛ gbáyĩ́ náhnáhlɛ, tɛ́ tyi kõ sah pè kɔ̃, tɛ́ ǹ ni dùkùlɛ
pè wɛ̃kı, tɛ́ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃.
5 Abrahmı, ànɛ̂ Yisakı, ànɛ̂ Nsyakɔbıpi ye pé náh tãnnɛ. Yìkì núkú ye
pélɛ Yesulɛ wǎh pɔ sétáh yõ. Ǹmɔ ye Liyellɛ, nɛ̂-á mɛ yíyìn pól yõ. Ǹ yĩn
nɛ n gbilki gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!
6 Máh nɛ̂ yo sɔkɔ yɔ̃̏tah, képah náh n wɛ̃kı nɛ Liyel náh n kɔ ǹ tyíyɔ́nɔ́
sɔ̏. Ǹtɛ Yisrayel no pól náh pı Yisrayel no yèsyìkìnìnɛ Liyel yah sɔkɔ.
7 Sɛ̃ ó ye, Abrahmı wɛ̃́npì pól tɔ náh pı ǹ wɛ̃́npì yèsyìkìnìnɛ. Ǹ píɗɛ̃́
Yisakı wɔ wɛ̃́npì ye kı n mɔ n kõ ǹ pétóbélɛ sɔ̃́-á Liyel yo kélɛ ǹ tyí.
8 Mâh nɛ mé kè yo pallɛ, wɛ̃́npì nónó-á dubi gbɔynɛ, pépi náh Liyel
wɛ̃́npìlɛ. Nónó-á dubi à yĩnɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ, pépi ye ǹ wɛ̃́npìlɛ.
9 Yé yah, Liyel lésõ ǹ vyãhlɛ Abrahmı kõ nɛ ńkɛ̃: «Gbĩ yɔ́ yĩ̌nkõ gbĩ́nɛ,
mé kı ń syı pɔ á tĩ̏nnɛ, tɛ́ Sara kı mɛ ɗĩ́npir wɛ dubi.*»
10 Tɔ̂ɔ náh dɛ́, yé yah Wrebeka tɔ tyílɛ kè: Ápi sútó Yisakı mè ye dubi à
kõ ɗĩ́npì nɛ́pĩ̂ nímínɛ nónó-á kènìnìnɛ.
11-13 Gbĩ́ nɛ̂-á wɛ̃́npì nɔ́pi náh tɔ̃́nì dubi, pè náh tyítúkúnì pı, pè náh
tyípéplɔ tɔ pı. Ǹtɛ Liyel mɛ yo Wrebeka tyí nɛ: «Wɛ̃́npì nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́nkyí
tɛ̃ kı pɔ pı gbɛ̃ tɛ̃ yɔ̃lɛ.»† Kè tõ mɛ wɑ̃́rkínɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y ńtɛ̃ sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃: «Nsyakɔbı wɔ tyí ye nɔ ń tyí, Yesayu náh»‡ Yé náh wɛ di, képah n
wɛ̃kı nɛ névi tyípínɔ́ náh Liyel n yah ǹ tɛ́ tɛ̃ yah n wilki. Névi nɛ̂-à ǹ dyɔ,
tɛ̃ wɔ ye à n yah n wilki.
14 Sɔ̃́ mɛ ápi kı yo yɔ̀ wɛ́? Liyel náh mɛ n kɔ gbı wɛ̃kì yõ di? Ȁ mɛ n kɔ
gbı wɛ̃kì yõ kɛ̀.

* **8:36 8.36** Yah n tɛ Gbálnɔ́ 44.23. * **9:9 9.9** Yah n tɛ Yenɛsı 18.10. † **9:11-13 9.11-13** Yah n tɛ Yesɛsı 21.23. ‡ **9:11-13 9.11-13** Yah n tɛ Malaki 1.3.

15 Yé náh wɛ di, à yo Moyisi tyí nɛ: «Mâh mɛ ké tyí nɛ mé pèpɔrı pı névi
nɛ̂ tyí, mě kè pı tɛ̃ tyí. Tɛ́ mâh mɛ ké tyí nɛ mé névi nɛ̂ yãm yah, mě tɛ̃
yãm yah.»§
16 Kǎh pı sɛ̃, képah náh n wil névi dyɔ yı̃́ı̃ tɛ̃ sɔkɔ, képah náh pı ǹ
gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ dɛ́. Ǹtɛ kè n wil Liyel ó tyí, nɛ̂-á névi yãmnɛ n yah.
17 Kè mɛ wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Liyel-á yo Yesyipti yɔ̏tɛ̃
dı̃́ tyí nɛ: «Ń tɛ̃nwɛnɔ wɛ̃kı yı̃n ànɛ̂ ń yı̃n wil yı̃n ye kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, ń kõ
mé ǹ pı yɔ̏tɛ̃nɛ.»*
18 Kǎh pı sɛ̃, kàh Liyel dyɔ, ǎ ǹnı̂ yãm yah, tɛ́ kàh ǹ dyɔ ǎ ǹnı̂ pı
kùkùtǎhkı̀ névilɛ.
19 Gbɔ̀kénpı túkù kı fɛ̃ nɛ, kwâh nɛ̂ se pı tɛ́ Liyel kı tɔ̃ n tɔkɔ névyelɛ n
kɔ̃ nı? Nɛ̂ se kı fɛ̃ ǹ dyɔ dyɔ tyi yah kɔ̃ nı?
20 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kı pɔ Liyellɛ n kɔ̃lı? Pı̃́n se kı fɛ̃ ké mɔ́-ò
piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pı tɛ́ à pé mɔ sɛ̃ nı?
21 Pní mɔ́-ò tyí náh ǹ fãhrılɛ di? Á kı fɛ̃ tyígbí pı pı pı̃́n mɔ kélɛ, tɛ́ kı tɔ̃
fɛ̃ ńyǎ̃n tyi pı pı pı̃́n mɔ kénɛ fãhrı ólɛ.
22 Liyel mɛ ké tyí nɛ pé pé fɔ̀kɔ̀vyǎ̃hnı̀ wilki mɔ, pé mó pé tǎhkı̀ wɛ̃kı.
Tɛ́ wǎh mó tɔ̃ sɔ̏ yı̃nɛ à ǹ fɔkɔ vyãh névye nónónɛ, à sɔ̃́mnɔ́ pı tɛ́ ǹ gblɔ̌y
yɛ náhnáh pé tyí.
23 Ǹtɛ ǹ tɔ̃́rí-á mɛ gblò dùkù nɛ̂nɛ, à sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé kélɛ no tɛ́lɔ́ wɛ̃kı,
wǎh pépi nónó yãm yah tɛ́ pè yah wilki sah ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ de yı̃nnɛ.
24 Tɛ́ kénɛ névyelɛ, ápi ye. Á náh á yah wilki Nsyifunɔ ó sɔkɔ dɛ́, ǹtɛ à
túkù yah wilki yı̏kı̏nı̀ tɛ́lɔ́ sɔkɔ,
25 sɔ̃́-á Liyel kè yo sah Wose sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névye nónó náh sɔ̏ mɛ ńmɔ
nolɛ, mé kı pélɛ n ye ń nolɛ. Yı̏kı̏ nɛ tyí náh sɔ̏ nɔ ń tyí, mé kı kélɛ n ye ń
dyɔ yı̃́ı̃ yı̏kı̏lɛ.†
26 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á lésõ kè yo pé tyí nɛ ńmɔ no náh pélɛ, nɛ́npɔ́ mè ó sɔkɔ
ye tɔ̃ pè kı ye pélɛ Min nɛ́tɛ̃ Liyel wɛ̃npı̏lɛ.»‡
27 Yesayi tɔ mó yo Yisrayel no tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yisrayel névye-à sɔ̃ mɛ
dò pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ sèmı̏yǻhrí sɔ̃, kwéy ó ye kı n pwah n pi pé sɔkɔ.
28 Yé náh wɛ di, TƐ̏ ǸGBƐ̂ Liyel-á tyi nónó yo, à kı sè pı dal mɔ súú sétáh
yõ.»§
29 Tɛ́ Yesayi tɔ̃ lésõ kè yo sah nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól tyí tɛ̃nwɛ-ò TƐ̏ ǸGBƐ̂ Liyel-
à sɔ̏ mɛ á túkù sàh-ǹkɛ̃nɛ min sɔkɔ, á duku náhkı to Sodɔmı ànɛ̂ Gbomɔrı
névye tyí kɔ̃lɛ.»
30 Sɔ̃ mɛ ápi kı yo yɔ̀ wɛ́? Névye nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pè pı nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ, pépi nónó-á pè náh sɔ̏ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃.
31 Tɛ́ Yisrayel no nónó wɔ-á pyě sɔ̏ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel
yah Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wǎ̏l kɔ́lɔ́ gbɔ̏ yõ, pè náh wɛ pı nɛ́gblɔ́lɛ képah gbɔ̏
yõ.

§ **9:15** 9.15 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.19. * **9:17** 9.17 - yah n tɛ Yálnɔ́ 9.16. † **9:25** 9.25 - Yah n tɛ Wose 2.25. ‡ **9:26** 9.26 - Yah n tɛ Wose 2.1. § **9:28** 9.27-28 - Yah n tɛ Yesayi 10.22-23.

[32] Sɔ̃ pɩ tɛ́ pé náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ wɛ́? Pè náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, pè sɔ̃̀ wɛ nɛ ńkɛ̃́ pé tyɩ́pɩ́nɩ̀-á kɩ fɛ̃ pé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah
képah ye. Pé gbáhkɩ̀ ye pyě pè mɩ pé wilki n mɔ mɔ dáhkɩ̀ tyɩ́ yɔ̀ sɔ̃.
[33] Kénɛ dáhkɩ̀lɛ, Yesu Krista ye. Képah tyɩ́ ye wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yé yah, mé kɩ gbáhkɩ̀ mɩ mɩ dáhkɩ̀ yɔ́ sah Siyõ kwil
sɔkɔ. Névye wilki n mɔ mɔ tɛ́dáhkɩ̀ yɔ́ ye kélɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gbɔ̃̀ sah ké
yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.»*

10

[1] Ń yṹnpyé, máh mɛ nɛ̂ tyɩ́ ń nɩ póllɛ, képah ye nɛ Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔ
wɛ. Mé mɛ Liyellɛ n ni pé tyɩ́ képah tyɩ́ sɔkɔ.
[2] Yé náh wɛ di, mé kɩ fɛ̃ kè yo nɛ pǎh mɛ gbah tɛ̃ yɩ̃́ Liyel wɛ̃kɩ̀ kóló sɔkɔ,
ǹtɛ pǎh mɛ kélɛ n pɩ yɩ̃́tũri sɔkɔ.
[3] Liyel-á névilɛ n pɩ nɛ́gbɩ́lɛ ǹ yah sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, pè náh kè pĩ. Tɛ́ pé
yɛ̃ngbɛ̃ tyɩ́lɛ n pɩ, tɛ́ Liyel tyɩ́ wɔ yahle.
[4] Krista ye pɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi pɩ syɩ sé yĩn tyɩ́. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista
yõ, tɛ̃ kɩ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.
[5] Névi-á fɛ̃ n pɩ n pi nɛ́gbɩ́lɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ dùkù nɛ̂nɛ, Moyisi-á nɛ̂
wɑ̃rkɩ ké tyɩ́ sɔkɔ kè wɛ yɔ̀: «Névi nɛ̂-à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ tyɩ́yɔ́nɔ́lɛ n pɩ,
tɛ̃ kɩ ǹ minnɛ n pɩ sépi gbɔ̃̀ yõ.»*
[6] Ǹtɛ névi-á n pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ dùkù nɛ̂nɛ, kè mɛ yɔ́nɔ́lɛ
képah tyɩ́ sɔkɔ nɛ: «Káh nɛ n sõ á fɔkɔ sɔkɔ nɛ: ‹Nɛ̂ kɩ dɔkɔ kyɩ yɩ̃̂nyõ?›»
Nɛ̂ kɔ́r-á, kɩ kyɩ Krista kɔ̃ à kɩ tiki pɔ.
[7] Képah náh pɩ: «Nɛ̂ kɩ tiki yuku sétáh sõwɑ̃h?» Nɛ̂ kɔ́r-á, kɩ kyɩ Krista
kɔ̃ à kɩ wil lékókwɩ́l kɩ dɔkɔ pɔ.
[8] Ǹtɛ tir nɛ̂ mɛ tɔ̃ yɔ́nɔ́lɛ wɛ́? Kè mɛ yɔ́nɔ́lɛ nɛ: «Liyel wɛy mɛ á tnɔ̂. Kè
mɛ á vyɑ̃h sɔkɔ ànɛ̂ á nɩ sɔkɔ.» Kénɛ wɛynɛ, Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ wɛy ye
kélɛ, áyáh mɛ nɛ̂nɛ n yo n kɔ̃.†
[9] Wâh kè yo á vyɑ̃hlɛ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ-á Yesu Kristalɛ, tɛ́ sɛ̃ ké yõ á nɩ sɔkɔ nɛ
Liyel-á ǹ lékó yilki mɔ, á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.
[10] Wâh sɛ̃ Liyel yõ á nɩ sɔkɔ, képah álɛ n pɩ nɛ́gbɩ́lɛ; ànɛ̂ wâh kè yo á
vyɑ̃hlɛ, képah álɛ n pwah n mɔ.
[11] Á náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ névi nɛ̂-à
sɛ̃ Krista yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.
[12] Kǎh pɩ sɛ̃, wǎhkɩ̀ náh mɛ Nsyifunɔ wrɔ́ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ó ye mɛ pé pól tyɩ́, nɛ̂-á pèpɔrɩlɛ n pɩ no pól tyɩ́ nónó-á ǹnɛ
n ye n gbo.
[13] Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Névi nɛ̂-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»
[14] Ǹtɛ sɔ̃ mɛ pè kɩ ye gbo ǹnɛ, nɛ́ pè náh sɛ̃ ǹ yõ? Ǹ tyɩ́ wɛ́nnoh-ńkɛ̃́nɛ,
pè kɩ sɛ̃ sɔ̃ ǹ yõ? Pè kɩ wɛ noh sɔ̃ ǹ tyɩ́lɛ nɛ́ nɛy náh ǹ tyɩ́ wɛ yo pé tyɩ́?

* **9:33** 9.33 - Yah n tɛ Yesayi 28.16 ; 8.14. * **10:5** **10.5** Yah n tɛ Levitiki 18.5. † **10:8** **10.8** Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 30.12-14.

15 Tɛ́ sɔ̃ mɛ Liyel wɛy kɩ yo, nɛ́ névi náh tɛkɩ mɔ ké yo yĩnnɛ? Képah ye
kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ wâh
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yópú wɛ pè pé gbáhkɩ̀ tɔkɔ n pi.»‡
16 Ŋ̀tɛ no pól se yɔ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir fɛ̃ syi? Yé yah, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi
lésõ mɛ píkínyahnɔlɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, ápi-á tir nênɛ n yo, nê sɛ̃ ké
yõ?»§
17 Sɛ̃́ ye Krista yõ sɛ̃́nɔ́ n wɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nóhnɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀nɛ
mó, Yesu Krista tyí yónɔ́ ye.
18 Ŋ̀tɛ à; pè náh ǹ tyí yónɔ́ noh yah di? Pè kè noh kyɔ́! Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃nɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pé yĩ́npɔ̃́ mɛ n dɔkɔ sétáh yõ pól sɔkɔ, pé
wɛy mɛ n yĩni n tɛ̃ kèkõyɔ̃́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól tyí.»*
19 Ŋ̀tɛ à; Yisrayel no náh lésõ Liyel wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah pĩ di? Moyisi mó
tɔ̃ kwãh tɛ̃ kè yo nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ yìkì fɔ̃́rɔɔ yɔ́
yèwannɛ n yah. Yìkì nê névye-á lékã́m kɛ̃́ névyelɛ, mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ
pé dyɔlɛ n yɔ.»†
20 Yesayi ǹ nɩ syãh kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Névye nónó náh sɔ̃̀
mɛ ńmɔlɛ n yah n kɔ̃, pépi ye wɛ ńnɛ. Névye nónó náh sɔ̃̀ mɛ kwâh yɔ́
ńtɛ̃nɛ n yah n kɔ̃ ń tyí, mé ń gblɔ̃̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ.»
21 Ŋ̀tɛ Yisrayel no tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ, Yesayi nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Gbĩ́mɛgbĩ́
mè n nɛ n mɛ ń gbɛ̃̀n yɩkɩ mɔ pè syɩkɩ n tɛ̃, pépi nónó-á nòhnɩ̀-ǹkɛ̃́ ànɛ̂
kèlékɛ̃ névyelɛ.»‡

11

Liyel náh ǹ náh vi Yisrayel no kɔ̃

1 Ŋ̀tɛ-à, Liyel se ǹ náh vi ǹ no Yisrayel tãn kɔ̃? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Yé náh wɛ di, ńmɔ
tɔlɛ Yisrayel nɛy ye dò. Abrahmɩ náh nɛy yɔ́ ye ńnɛ, nê-á wil Bɛ̃nsyamɛ
yìkì sɔkɔ.
2 Liyel náh ǹ náh vi ǹ no kɔ̃ wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah wilki sah dɛ́. Yé se
kɩ nɛ yé pĩ́nɔ́ náh mɛ ké sɔkɔ nɛ, kǎh mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ Yeli-á sɔ̃̀ mɛ n tɔkɔ Yisrayel nolɛ n kɔ̃ Liyel tyí
3 nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, pè ye á tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ko mɔ, tɛ́ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńtɛ̃̂n
yɩkɩ nónó-á mɛ áwɔ tyí yõ. Ŋ̀mɔ ó wũ ń gblɔ̃̌y, tɛ́ pè tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ ń
kònmɔ-ńsahlɛ.»
4 Ŋ̀tɛ sɔ̃ mɛ Liyel yo ǹ tyí? À nɛ: «Mé ye díbí nɛ̂pĩ̂ kèyõ tɔ̃nɔ́ kyɛgbãm (7
000) wilki sah ń gblɔ̃̌y tyí, nónó-á pè náh gbètukunɔ di fal fal tɔ̃̀ Baal yah
sɔkɔ à kè gbilki.»
5 Képah núkú ó ye kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ, névye kwéy yísyɔ́ mɛ wũ tɛ̃ Liyel-á
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ nónó tyí à pè yah wilki.
6 Ŋ̀tɛ yɔ̃̀bènɔrɩ-à kɩ nê Liyel pɩ pé tyí à pè yah wilki, pé tyípínɔ́ gbɔ̃̀ yõ
náh mó tɔ̃ kɛ̀. Kàh mɛ sépi gbɔ̃̀ yõlɛ, yɔ̃̀bènɔrɩ náh mó tɔ̃ dò.

‡ **10:15 10.15** Yah n tɛ Yesayi 52.7. § **10:16 10.16** Yah n tɛ Yesayi 53.1. * **10:18 10.18** Yah n tɛ Gbálnɔ́ 19.5. † **10:19 10.19** Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.21. ‡ **10:21 10.21** Yah n tɛ Yesayi 65.1-2.

7 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Yisrayel no-á nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pé pól náh kè
wɛ. Ǹtɛ Liyel-á nónó yah wilki pé sɔkɔ, pépi ó wɛ kélɛ tɛ́ tɛ́lɔ́ wɔ ní mɛ
tah tũ
8 sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel ye pè pɩ tɔ̃̌rɔ̀ɔ̀.
À pé yɩ̃́ pɩ sè náh mɛ n yah, tɛ́ pé ní pɩ sè náh mɛ n nohnɩ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ
kwɛy mɛ̀ tyí.»
9 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi tɔ tɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃: «Pé yõke yĩnɛ kè pɩ pé tyí pé tɛ̃ tɛ̃
vyɔ́nɛ, ànɛ̂ pé tɛ̃ tɛ̃ kɛ̃́ynɛ, ànɛ̂ pé wilki n mɔ mɔ kwâhlɛ, kɩ pé tyítúkúǹìnɛ
pè dyah.
10 Pé yɩ̃́ mó nɛ mɛ syɩ̃̀, pè káh fɛ̃ nɛ n yah, pè mó nɛ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ
gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ tɔ́kɔ́bí sɔ̃ mɛ pé yõ.
11 Ǹtɛ-à, Yisrayel no-á pé gbáhkì mɩ syɩkɩ sɛ̃́-à, pè se kɩ wũ tɛ̃ sɛ̃ kṹmm?
Sɛ̃ tɛ̃̀ wɔ náh dɛ́. Ǹtɛ pépi-á pilki, yìkǐnì tɛ́lɔ́ mó pwáhnmɔnɔ wɛ, pépi
Nsyifunɔ kɔ̃ pè pé yèwannɛ n yah.
12 Ǹtɛ pépi-à pílkínɔ́-à kɩ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ névye tyí, tɛ́ pé
tɛ̃́nkwlɔnɔ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ yìkǐnì tɛ́lɔ́ tyí à, pépi-à pwáhnmɔnɔ wɛ
tɛ, képah náh n pɩ n pi pèpɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ kal di?

Névye pwáhnmɔnɔlɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

13 Yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yépi tyí ye mé n yo wɛy mɛ̀nɛ núkúnúkú.
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi ye ńmɔlɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yépi yĩnnɛ. Tɔ̃̀ mɛ̀ mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ
ńmɔ tyí,
14 nɛ̂-á kɩ á no Nsyifunɔ kɔ̃ kè kɩ yìkǐnì tɛ́lɔ́ yèwannɛ n yah, ń kɔ̃ mé kɩ
pé túkù wɛ pwah mɔ.
15 Yé náh wɛ di, Liyel-á pè gbɛ milki képah-à mɛ kèkõyɔ̃́ névye wrɔ́ tɔ̃
sah Liyellɛ à, wàh tɔ̃ pɔ pé ye kwrɔ́ ǹnɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃ wɛ́? Kè náh n pɩ n pi
á kɩ nɛ lékyɩ̂ sɔ̃ yilki mɔ di?
16 Sèmukɔ pye nónó-á ko gbrolɛ, sépi-à kɩ mɛ wilki sah Liyel tyí yõ, sé
tɛ́lɔ́ pól tɔ mɛ ǹ tyí yõ. Séswɔ̂ sémɩ̂n-à mɛ sàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yõ, ké yɩ̃̀ngbɑ̃̀n
tɔ kɩ mɛ ǹ tyí yõ.
17 Nsyifunɔ mɛ wólívɩ̂ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ sɔ̃, tɛ́ Liyel mɛ ké yɩ̃̀ngbɑ̃̀n kɔ̃lɩ. Tɛ́
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi mó mɛ á kɩ nɛ kyẽh sɔkɔ wólívɩ̂ séswɔ̂ sɔ̃,
nɛ̂-á Liyel ké yɩ̃̀ngbɑ̃̀n kɔ̃lɩ kyɩ pukubi wólívɩ̂ yòhkì sɔ̃́nɔ́ tyí. Yáh Liyel
yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ wɛ, képah n wil Nsyifunɔ tyí sɔ̃-á wólívɩ̂ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ nìkì n
yohnɩ n mɔ yɩ̃̀ngbɑ̃̀n púkúbínɔ́lɛ.
18 Képah ye, yɩ̃̀ngbɑ̃̀n nónó-á Liyel kɔ̃lɩ kwɛ, yé káh sélɛ n yilɔ. Yé káh
yé gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃ n sah, yépi tyí náh sémɩ̂nnɛ, pépi tyí ye sélɛ.
19 Yé kɩ fɛ̃ ń syah nɛ, Liyel-á yɩ̃̀ngbɑ̃̀n nɔ́pi kɔ̃lɩ to tɛ́ yépi wɛ pukubi.
20 Gbɩ tɛ̃̀ wɔ ye, pépi Liyel yõ sɛ̃́-ńkɛ̃ ye Liyel kɔ̃ à pè kɔ̃lɩ to tɛ́ yépi wɛ
pukubi pé swɔ sɔkɔ yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Yé náh yĩnɛ yè yé gblɔ̃̌ynɛ n
gbilki. Kè pyɛ̌ yĩnɛ kè nɛ n mɛ tíkílɛ yé tyí ńtɛ̃nɛ ńkɛ̃.
21 Yé náh wɛ di, Liyel-à mɛ yɛ̀-ǹkɛ̃nɛ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ yɩ̃̀ngbɑ̃̀n kɔ̃lìnɔ́lɛ, yépi
wɔ se pyɛ̌ à kɩ wɛ yɛ yâh sɛ̃́-ńkɛ̃nɛ ǹ yõ?

22 Yé yah, Liyel plɛ, tɛ́ mó tɔ̃ peke. Å peke pílkípú yõ, tɛ́ n pɩ plɛ yépi tyí.
Ŋ̀tɛ yé yĩnɛ yè nɛ n mɛ ǹ pèpɔrɩ mɛ̀nɛ n pnɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Képah-à pí-ńkɛ̃̄nɛ,
yé tɔ kɩ kɔ̃lɩ milki.
23 Ŋ̀tɛ Nsyifunɔ tɔ-à kɩ pé kèlékɛ̃ pínɔ́ yal mɔ tɛ́ sɛ̃ Liyel yõ, Liyel kɩ pè
tɔ̃ pukubi séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ tyí. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹmɔ tyí kɩ ǹ syɩ pè tɔ̃ pukubi.
24 Yé náh wɛ di, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yé mɛ á kɩ nɛ kyẽh sɔkɔ
wólívɩ̂ séswɔ̂ sɔ̃, nɛ̂-á Liyel ké yɩ̀ngbɛ̂n kɔ̃lɩ kyɩ pukubi wólívɩ̂ yòhkì sɔ̃́nɔ́
tyí. Nsyifunɔ mó mɛ wólívɩ̂ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ yɩ̀ngbɛ̂n tyí kɔ̃lɛ nónó-á Liyel kɩ
pè tɔkɔ pukubi sé séswɔ̂ tyí.

Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔlɛ

25 Ń yṹnpyé, mé kɩ Liyel tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ tyí yah yo wah yé syah,
sɔ̃nko yè káh n pɔ yé gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n pɩ yĩ pɩ̃́púlɛ. Yé yah, Yisrayel no
túkù kɩ wũ tɛ̃ níkísekɔ́kɔ́ pínɔ́ sɔkɔ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pè kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ kɩ de Liyel no sɔkɔ.
26 Képah sɔkɔ, Yisrayel no pól kɩ pyě pwah sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pwáhnmɔ-ò kɩ wil Siyõ kwil sɔkɔ. Å kɩ
pɔ Nsyakɔbɩ no tyípêl tɔ́kɔ́bí tɛ̃ yõ pé yõ.
27 Ńmɔ Liyel-á kɩ pɔ pé tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ kɩ yégbékè nɛ̂ kwrɔ n mɔ
n pi pélɛ, képah ye yɔ̀.» *
28 Yah yɔ́lɛ, Liyel sépɛbí ye Yisrayel nolɛ pǎh sɔ̃npílɛ Nìvìnì tir yahle, tɛ́
képah wɔ mó nɛkɩ yépilɛ. Ŋ̀tɛ yah yɔ́lɛ, pépi ye sɔ̀ à yah tɔkɔ pɩ ǹ nolɛ.
Pé tyí nɔ ǹ tyí pé náh tãn yĩnnɛ.
29 Yé náh wɛ di, Liyel-à kwâhlɛ névi kɔ̃, à náh ǹ yahlɛ n vi kélɛ n syi
póllɛ. Wàh névi nɛ̂ ye, à náh ǹ nahlɛ n vi tɛ̃nɛ n kɔ̃ póllɛ.
30 Ŋgbòlɛ, yé lésɔ̃ mɛ Liyel yóré yahle. Ŋ̀tɛ núkúnúkú, Nsyifunɔ tɔ-á ǹ
yóré yahle, à mɛ yépi yãm yah.
31 Sɛ̃́ ó ye, Liyel yóré nɛ̂-á pè yahle núkúnúkú yɔ̀, tɛ́ Liyel mɛ yépi yãm
yah, pépi tɔ yãm yah yĩn ye à pɩ képahlɛ.
32 Yé náh wɛ di, Liyel yɛ no pól kɔ̃ pè ǹ yóré yahle pé pól yãm wɛ n yah
yĩnnɛ.
33 Liyel pèpɔrɩ mɛ gblò dɛ́! Lékɑ̃́m mɛ yĩ̃́ ǹ sɔkɔ, ǹ fɔkɔ se mó tɔ̃ mɛ
dényĩnɔlɛ. Ǹ tyi tɛ̃ dùkù náh fɛ̃ n pĩ, ǹ syɔ̃-ǹtɛ̂n tɔ náh fɛ̃ n pĩ lɔ́.
34 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̃nɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vɩ̀nmɔnɔlɛ à kɔ̃?†
35 Nɛ̂ kwâh yɔ́lɛ à kɔ̃,
tɛ́ à pɔ ké lédyáhnínɛ tɛ̃ kɔ̃ náhlɛ?»‡
36 Yé náh wɛ di, yíyɩ̀n pól wil ǹmɔ tyí. Ǹmɔ mɔ́nɔ́ ye sé póllɛ. Sé pól mɛ
ǹmɔ tyí yõ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹ yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!

12

Min pínɔ́ késɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ

---

* **11:27 11.27** Yah n tɛ Yesayi 59.20-21. † **11:34** 11.34 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ **11:35** 11.35 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 41.3.

[1] Ŋ́ yʉ̃́npyé, Liyel pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ ápi tyí, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ,
yé yé gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃ yé sɔ̃ pɩ sárkálɛ ǹ tyí. Yè mó yé minnɛ n pɩ yályál ǹ
yah sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ǹ yĩ́ yuku. Képah ye Liyel gbilki dùkù pèpɛynɛ, yáh yĩnɛ
yè nɛ̂nɛ n pɩ.
[2] Yé káh kèkõyɔ̃́ névyelɛ n yah n pɩ. Ŋ̀tɛ yé yɛ Liyel kɔ̃ à lékʉ̃́m késʉ̃́nnɛ
yé kɔ̃ sɔ̃nko yé vi mɔ. Képah sɔkɔ, tyi nónó tyí-á mɛ Liyel tyí, yé kɩ tɛ̃ wɛ
sélɛ n wah n pnɛ. Sépi ye pɩ tyi tyípéplɔlɛ, ànɛ̂ nónó tyí-á nɔ ǹ tyí, ànɛ̂
nónó-á sɔ̌hkì kɛ̃́nɛ.
[3] Liyel-á yɔ̀̃bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ńmɔ tyí, képah yĩnnɛ mé kélɛ n yo yé nɛ́núkù
núkú pól tyí nɛ, yé káh yé gblɔ̌ynɛ n gbilki n kah n mɔ. Yé yɛ gblɔ̌y
tíkínmɔnɔ sõnɔ nɛ n mɛ yé sɔkɔ, à yĩnɛ Liyel-á ǹ yõ sɛ̃́nɔ́lɛ yé nɛ́núkù
núkú pól kɔ̃ sɔ̃.
[4] Yé náh wɛ di, wil gbɛ̃́nsê núkú núkú ye á pól tyí, tɛ́ tʉ̃̀ntʉ̃̀nnɛ sé tyí dò,
nónó-á sé pól pɩ pɩ tyi mɛ sé tyí tyílɛ.
[5] Sɛ̃́ ó ye, ápi tɔ mɛ dò, ǹtɛ á pól pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ tyí kɔ̃lɛ á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ. Á pól kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ wil gbɛ̃́nsê tʉ̃̀ntʉ̃̀n
tyí kɔ̃lɛ nónó yétɔ̂̃-á mɛ wɛ̃nɛ n tɛ̃.
[6] Liyel-á pèpɔrɩ pɩ á tyí à nónónɛ á kɔ̃, sè mɛ sé tyí tyílɛ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ
Liyel tɛ̃ntõnè syínyonɔlɛ, tɛ̃ kélɛ nɛ n pɩ à yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃́kìlɛ.
[7] Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ sónmɔnɔlɛ névye tyí, tɛ̃ nɛ n so n mɔ pé tyí. Nɛ̂ tyí-à kɩ
mɛ névye kwɔ́nɔ́lɛ, tɛ̃ névyelɛ n kwɔ.
[8] Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye vɩ̀nmɔnɔlɛ, tɛ̃ névyelɛ n vi n mɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ
pèpɔrɩ pínɔ́lɛ névye tyí, tɛ̃ kélɛ nɛ n pɩ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ
névye yah tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ̃ gbah tɛ̃ ké sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye yãm yáhnɔ́lɛ,
tɛ̃ kélɛ n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.

[9] Yé yĩnɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí fɔ̀kɔ̀kwɩ̌nkɩ̀ kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. Yé pèkè pínɔ́ yal n
mɔ pnɛ́pnɛ́, yè mó pèpɔrɩlɛ n pɩ.
[10] Yé yɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí yʉ̃́npíkɩ̀ núkú tyí kɔ̃lɛ. Yé gbah tɛ̃ yè yɔ̀̃yénnɛ n
sah wɛ̃ yõ.
[11] Yé klɛ́yklɛ́ynɛ n pɩ, yé káh pɩ gbãndal névyelɛ. Yé tɔ̃̀lɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí
yé nnɔ póllɛ.
[12] Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ képah yĩnnɛ. Yé
sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ yèkwɔrɩ gbĩ́nɛ. Yé gbah n tɛ̃ níríɩ pínɔ́ sɔkɔ.
[13] Yé yé yʉ̃́npyélɛ n yohnɩ n mɔ pé fyʉ̃̀h-ǹtʉ̃̀n sɔkɔ, yé mó nɛ́pânnɛ n tɛ̃
plɛ.
[14] Nónó-á yélɛ n fõh, yé sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé sãmmnɛ n mɔ pé sɔkɔ,
yé káh léplɔlɛ n ye n mɔ pé yõ.
[15] Nónó-à mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Nónó-à
mó mɛ gbní sɔkɔ, yé nɛ n mɛ gbní sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí.
[16] Yé yé fɔ́kɔ́sõnɔ pɩ núkúlɛ. Yé káh pɩ gblɔ̌y gbílkípúlɛ, yé yɛ gblɔ̌y
tíkínmɔnɔ tyí nɔ yé tyí. Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n pɩ yĩ pĩ́púlɛ.

[17] Yé káh ǹnî yɔ̀ ńtɛ̃ pèkè pínɔ́ wɔ́ dɛ ǹ sɔkɔ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ no pól tyí.
[18] Kàh kɩ mɛ yépi tɛ̃ ó sɔ̃, yé gbah n tɛ̃ yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ ànɛ̂ no
póllɛ kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi.

19 Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, yé káh nɛ yáh yé gblɔ̌y vyãhlɛ n syi, yé kè toh Liyel syĩ. Yé
náh wɛ di, kè mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ
ńkɛ̃: «Ńmɔ tyí ye vyãh syínɔ́lɛ, ńmɔ ye n dɛ wɔ́lɛ.»*
20 Tɛ́ tɔ̃ yo ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ: «Á sépɛ-à mɛ kwɛkı sɔkɔ, yĩ à kɔ̃ à yõ; wàh
mɛ níkı̀ sɔkɔ, yĩ à kɔ̃ à wɔ. Wâh képah pı, kè mɛ á kı nɛ nı̀ségbnɔ sɔ̃ á
kwɛ mɔ ǹ yɔ̃̀nı yõ.»†
21 Káh n yɛ pèkè kɔ̃ kè fyãh á yõ sɔkɔ, ǹtɛ áwɔ fyãh ké yõ sɔkɔ á pèpɛy
pínɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

13

No pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ

1 Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ se mɛ nɛ́ kè náh wil Liyel tyí? Névye nónó-á mɛ tɔ̃́rí yõ,
Liyel sahkı sɔkɔ ye pélɛ dò. Képah ye, no pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm
yóré yõ.
2 Kǎh pı sɛ̃, névi nɛ̂-à yɔ̃̀tãmnɛ n fwo, Liyel yóré ye tɛ̃ n yahle. Tɛ́ nɛ̂-à
se mó tɔ̃ Liyel yórélɛ n yahle, pèkè ye tɛ̃ n yɔrı n mɔ ǹ gblɔ̌y yõ.
3 Tyípéplɔ pí-ò náh yĩnɛ tukey tùkèpu yah tíkí pínɔ́lɛ. Tyítúkúnı̀ pí-ò wɔ
ye yĩnɛ pé yah tíkí pínɔ́lɛ. Wáh kı mɛ ké tyí nɛ á káh yɔ̃̀tãm tíkílɛ n pı,
tyípéplɔlɛ nɛ n pı, képah sɔkɔ pè kı álɛ n sõ.
4 Á náh wɛ di, Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ ye yɔ̃̀tãmnɛ á tyí pıkı yĩnnɛ. Ǹtɛ wâh
tyítúkúnı̀nɛ n pı, pé tíkí yĩnɛ kè ǹ tɛ̃. Dípíyı̂ náh pè kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ
mɛ pé tyí Liyel tɔ̃̀ mɛ̀ sɔkɔ kı fɛ̃ fɔ̃́hnɔ́ sah pèkè pí-ò yõ, kı Liyel yrɔ wilki
tɛ̃ sɔkɔ.
5 Képah ye á yĩnɛ ǹ nɛ n sah pé tyí yõ. Liyel fɔ̀kɔ̀vyã̀hnı̀ yah tı̀ to yĩn ó
náh dɛ́, á nı tɔ mɛ kélɛ álɛ n wɛ̃kı nɛ képah-á plɛ.
6 Képah tɔ yĩn ye yě mɔ́rílɛ n mɔ. Tɛ́ nónó-á mó n syi sélɛ, Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ
ye pélɛ ké tɔ̃ n sah n pı yĩnnɛ.
7 Kwâh nɛ̂-à yĩnɛ névi nɛ̂ kɔ̃́nɔ́lɛ, kélɛ tɛ̃ kɔ̃. Mɔ́rílɛ mɔ́rí syí-òlɛ n kɔ̃, ǹ
tɛ́ lã̀polɛ lã̀po syí-òlɛ n kɔ̃. Wâh yĩnɛ ǹ névi nɛ̂ yah tíkí pı, tɛ̃ yah tíkí pı.
Wâh yĩnɛ ǹ yɔ̃̀yén sah névi nɛ̂ yõ, kè sah tɛ̃ yõ.

Yé tyí-á yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃́

8 Ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃lı káh wɛ yé yõ sɔkɔ. Yé yɛ wɛ̃ tyínɔnɔ ó kɔ̃lı nɛ n mɛ yé
yõ. Á ní-ò tyí-à mɛ nɔ á tyí, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l pól ye á kɔ dal mɔ.
9 Kǎh yo Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛy káh fɔ̀fíkı̀ pı, nɛy káh nɛ́kókè
mɔ, nɛy káh yĩbe yĩ, nɛy káh ǹ yĩ́ wil ǹ ní-ò kwâh tyí, à tahlı tyi nónó tɛ́lɔ́
tɔ tyí-á yónɔ́lɛ ké sɔkɔ, sépi pól ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ núkú mɛ̀ tuke mɔ yo kɛ
núkúlɛ nɛ ńkɛ̃: «Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.»*
10 Tyínɔnɔ névi náh n pı n dah n mɔ névi tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂
sɔkɔ, tɛ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l póllɛ n kɔ n dal n mɔ.
11 Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, yé kè pĩ ó. Pwáhnmɔnɔ mɛ yúkɛy álɛ núkúnúkú à
kal gbĩ́ nɛ̂-á lésõ á sɛ̃ Krista yõ. Képah ye, dɔ n yuku gbĩ́ nɔ.

---

* **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.35. † **12:20** 12.20 - Yah n tɛ Sèmı̀rn 25.21-22. * **13:9** **13.9** Yah n tɛ Levitiki 19.18.

12 Tyah kah tɛ, tyah dal gbı̃́ mɛ yúkɛy. Á ye fɛ̃́ntṹ tyi wɛ n yɛ. Liyel-á
nɛ̂nɛ á kɔ̃ kyòo yah tɔ̃̀ pɩ yĩnnɛ,
13 à mó képahlɛ kyòo yah tyípínɔ́ ólɛ n pɩ. Á ye káh n pɩ yèwònpɩbɩlɛ,
á ye káh mó tɔ̃ sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ. Á ye káh n pɩ fɔ̀fínpɩbɩlɛ, á ye káh n pɩ
prɔ̀npɩbɩlɛ. Á ye káh mâllɛ n kɔ̃lɩ, á ye káh yı̃́wílkı̃̀lɛ n pɩ.
14 Yé yɛ yé tyípínɔ́ pól nɛ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí kɔ̃lɛ. Yé káh n yɛ
yé dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ fyãh yé yõ, kè pɔ yé mɔ tyítúkúnı̃̀ pínɔ́ sɔkɔ.

14

Káh á yṹnpilɛ n tuke

1 Névi nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yúkú-ńkɛ̃̀nɛ yahlɛ, yé tɛ̃̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ. Yé káh tɛ̃̀
sõnɔlɛ n kɔ̃lɩ.
2 Sɔ̃́ kénkɔ̃-á ǹnî Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à yuku yahlɛ tɛ̃̀ kɔ̃ à mɛ fɛ̃ yíyı̃̀n póllɛ n
yõ, té nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ náh mó yuku yahlɛ, kè mɛ tɛ̃̀ kɔ̃ à mɛ kɔ̀ yahle;
3 yíyı̃̀n pól yɔ̃́-ò káh kɔ̀ kɔ̀-ǹkɛ̃̀ névilɛ n yilɔ, kɔ̀ kɔ̀-ǹkɛ̃̀ névi tɔ káh mó
yíyı̃̀n pól yɔ̃́-òlɛ n tuke. Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃̀ tɛ̃ plɛ dò.
4 Ǹtɛ nɛ̂ mɛ áwɔlɛ, té á kɩ pɔ ǹnî yɔ́ tɔ̃̀npɩlɛ n tuke? Wàh kɩ sɔ̃́ mɛ n pɩ
plɛ ò, à náh mɛ n pɩ plɛ ò, képah mɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́nɛ n yah kè. Ǹtɛ à kɩ pɩ plɛ
n pi. Yé náh wɛ di, tǎhkì mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí kɩ fɛ̃ à kɔ̃ à kɩ n pɩ plɛ.
5 Túkù tyí sèpı̃̀n mɛ sé tyí tyílɛ, túkù tyí sè mɛ núkúlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɔ̃́ mɛ
nɛ̂nɛ n sõ, tɛ̃̀ sɛ̃́nyĩnɔ nɛ n mɛ ké yõ.
6 Névi nɛ̂-á mɛ sèpı̃̀nnɛ n mɔ n kõ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃̀ n pɩ kélɛ. Nɛ̂-à mɛ
yíyı̃̀n póllɛ n yõ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃̀ n pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel yĩn ye tɛ̃̀
n gbilki. Nɛ̂-à se yíyı̃̀n póllɛ n yɔ̃́-ńkɛ̃̀nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃̀ n pɩ kélɛ. Liyel
yĩn ye tɛ̃̀ tɔ n gbilki.
7 Yé náh wɛ di, ápi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ min sɔkɔ ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ, ànɛ̂ ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh n ku n pi ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ.
8 Áyâh mɛ min sɔkɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ min sɔkɔ. Áyâh se ku, ǹmɔ
tyí yõ ye á ku. Képah ye, á mɛ min sɔkɔ ò, á ku ò, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ.
9 Krista ye ku té ǹ lékó mɛ yilki mɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à pɩ lékyî ànɛ̂ vye Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃nɛ.
10 Ǹtɛ áwɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pɩ té á á yṹnpilɛ n tuke? Té áwɔ tɔ-á dò, kwâh
nɛ̂ pɩ té á á yṹnpilɛ n yilɔ? Liyel kɩ pɔ á pól tuke n pi dò.
11 Yé náh wɛ di, kè mɛ wǎ́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Ńmɔ nɛ̂-á TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ mé mɛ min sɔkɔ. No pól kɩ gbètukunɔ di ńmɔ yah
sɔkɔ, ànɛ̂ no pól kɩ ńmɔlɛ n gbilki.»*
12 Kǎh pɩ sɛ̃́, á nénúkù núkú pól kɩ á tyípínɔ́ yah yo n pi Liyel tyí á gblɔ̌y.
13 Képah ye, á ye yal mɔ wɛ̃ tùkènɔ́lɛ, yè mó kè yah tɔkɔ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
káh tir yɔ́ pɩ nɛ̂-á kɩ yé yṹnpi yɔ́ yõ yɩkɩ, képah náh pɩ tɛ̃̀ syɩkɩ mɔ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
14 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, ńmɔ kè pĩ, ànɛ̂ ń sɛ̃́nyĩnɔ
mɛ ké yõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ sı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ké
gblɔ̌y sɛ̃́. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n sõ nɛ kwâh nɛ̂-á mɛ sı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ, kè n pɩ sı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ tɛ̃̀
tyí Liyel yah sɔkɔ.

---

* **14:11** 14.11 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

15 Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ á yűnpi mɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ, á náh tɔ̃ mɛ n kɔ
tyínɔnɔ wɛ̃kì yõ dò. Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ névi min kɔ̃ kè mɔ pu, Krista-á
ku ǹmɔ nɛ̂ yĩnnɛ.
16 Kwâh nɛ̂-á kwâh pèpɛynɛ áwɔ tyí, képah káh pɔ pɩ yĩ́nyíkìlɛ dɛ́.
17 Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rílɛ, yõke ànɛ̂ wɔ wɔ yî náh. Gbɩ wɛ̃kì, ànɛ̂
yèvɩnɩ, ànɛ̂ nìvìnì ye kélɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ.
18 Névi nɛ̂-à tɔ̃̀lɛ n pɩ Krista tyí sɛ̃́ntɛ̃nɛ, Liyel yĩ́ n yuku tɛ̃nɛ, ànɛ̂ névye
ǹ yĩ́ngbílɛ n yo.
19 Képah ye, áyáh nɛ yèvɩnɩ ànɛ̂ wɛ̃ yah yúkúnɔ́ wɛ n pi sɔ̃́, á ye képahlɛ
n yĩkɩ.
20 Á náh yĩnɛ ǹ pɔ Liyel tɔ̃̀lɛ nɛ n yɩkɩ yõke yĩnnɛ. Gbɩ ye, yíyǹ pól tɛ̃
wɔ mɛ yályál Liyel yah ó; ǹtɛ wâh kwâh yɔ́lɛ n yõ nɛ̂ yɔ̃́nɔ́-á kɩ fɛ̃ pɔ á
yűnpi yɔ́ syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, képah náh plɛ.
21 Nɛ̂-á ké pèpɛynɛ, tir nɛ̂-á kɩ fɛ̃ á yűnpi syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, kè
se kɔ̀ kɔ̀nɔ́lɛ ò, kè se tɔ̃ wɔ́nɔ́lɛ ò, kè se tyi dùkù nɛ̂nɛ, káh kélɛ n pɩ.
22 Áwɔ sɛ̃́nɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ à yuku nɛ́npɔ́ tĩ̀nnɛ, yɛ képah tɛ̃ áwɔ ànɛ̂ Liyel
wrɔ́. Nɛ̂-à tyilɛ n pɩ wǎh mɛ nónónɛ n yah nɛ sǎh mɛ plɛ, tɛ́ à náh mɛ
lékàhlɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n kɔ̃, tɛ̃ tyí nɔ.
23 Ǹtɛ névi nɛ̂-à kwâh yɔ́lɛ n yõ tɛ́ mɛ ké tyílɛ n sõ tɔ̀tɔ̀, lékàh mɛ tɛ̃ tyí
Liyel yah sɔkɔ, wǎh sɔ̃́npílɛ kélɛ n pɩ tɛ́ kè náh mɛ pɔ yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
wɛ̃kìlɛ. Tyi nónó pól-á n pɩ nónó náh mɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kì yõ, tyípêl ye
sélɛ.

15

Wɛ̃ tɛ̃́nplɛnɔlɛ

1 Ápi nónó Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á yuku yahlɛ, á ye á no tɛ́lɔ́ yɔ̃́tyílɛ n twah pé
tyí. Á ye káh á dyɔ yĩ́ĩ tyi ó yah wũ.
2 Nɛ̂ mè nɛ̂ mè, à ǹ ní-ò tyí pɛkɩ pɛkɩ tyilɛ nɛ n pɩ à kɔ̃ à nɛ n yuku yahlɛ
Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
3 Krista ńtɛ̃ fyé náh ǹ dyɔ yĩ́ĩ tyi pí-ńsah yah kɔ̃. Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Liyel, á gbyɔ̀pu-á ǹ gbyɔ gbyɔ
nónónɛ, sè vi kwĩnki ńmɔ yõ.»*
4 Tyi nónó pól-á wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ, sè
wɑ̃rkɩ nɛ sè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ ápi tyí. Sépi gbɔ̃̀ yõ, á kɩ gbah tɛ̃ ànɛ̂ sɔ̃́ré kɩ wɛ á
sɔkɔ, á yáh-ńsah kɔ̃ kè náh n tyɛ n pi.
5 Liyel nɛ̂-á névilɛ n pɩ gbáhntɛ̃-òlɛ ànɛ̂ sɔ̃́ré névilɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃
ǹ tyí nɛ à yé sõnɔ pɩ núkúlɛ, yé mó Krista pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.
6 Képah sɔkɔ, yé pól kɩ yé vyãh pɩ núkúlɛ kɩ Liyellɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á á
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ.
7 Képah ye, yé wɛ̃ tɛ̃ plɛ sɔ̃́-á Krista yé tɛ̃ plɛ à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ.
8 Máh nɛ̂nɛ n yo yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Liyel n kɔ ǹ tyíyɔ́nɔ́ sɔ̃̀. Wǎh ǹ vyãhlɛ
Nsyifunɔ náh tãn kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, Krista pɔ pɩ pé tɔ̃̀npɩlɛ à képah pɩ pé
tyí.

* **15:3** 15.3 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10.

9 A̋ wil képah tyí sɔkɔ, yɪ̏kɪ̏nɪ̏ téló tɔ yı̃n ye à pɔ, pè kɔ̃ pè kɪ Liyellɛ n
gbilki ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔ̀rɪ yı̃nnɛ, sɔ̃-á kélɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Képah ye mé kɪ álɛ n gbilki yɪ̏kɪ̏nɪ̏ téló névye nɪyɔ̃́, tɛ́ kɪ álɛ n gbɪ.»†
10 Kè tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ ké fı̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yɪ̀kɪ̏nɪ̏ téló névye, yé nɪ̀vɪ̀nɪ̀nɛ
n pɪ wɛ̃ tyí Liyel nolɛ.»‡
11 Tɛ́ tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Yɪ̀kɪ̏nɪ̏ téló névye, yé pól Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ n gbilki.
No pól mó ǹ gbilki gbilki yɪ̀lɛ n gbɪ.»§
12 Yesayi tɔ kè yo nɛ ńkɛ̃́: «Nsyese pétó náhkɪ̀ kɪ pɔ yuku kɪ yɪ̏kɪ̏nɪ̏ pól
névye yah tɛ̃, tɛ́ pè kɪ pé gbɔ̃̏ sah ǹ yõ.»*
13 Liyel nɛ̂-á névi gbɔ̃̏ sàh-ǹsahlɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à nɪ̀vɪ̀nɪ̀
ǹgbɛ̃ mɔ yé sɔkɔ, à mó yèvɪnɪnɛ yé kɔ̃ yáh sɔ̃̀npílɛ sɛ̃ ǹ yõ. Képah sɔkɔ, yé
kɪ yé gbɔ̃̏ sah yı̃̋ ǹ yõ ǹ Mirki tǎhkɪ̀ gbɔ̃̏ yõ.

Pole sɛ́bɛ́y wã̋rkínɔ́ yõlɛ

14 Ń yṹnpyé, ńmɔ sɛ̃ yı̃̋ ké yõ nɛ pèpɔrɪ pípú-á yélɛ, yáh tyi póllɛ n pnɛ,
ànɛ̂ yáh kɪ fɛ̃ vɪ̏nmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ n kɔ̃.
15 Ǹtɛ yé dyɔ to n kɔ̃ yı̃n ye ń kɔ̃ mé tyi túkù wãrkɪ nɪsãhlɛ tɛ̃̏ntɛ̃̏n yísyɔ́
sɔkɔ. Liyel gbɔ̃̏ yõ ye mé pɪ képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɪ pɪ ńmɔ tyí,
16 à ń pɪ Yesu Krista tɔ̃̏npɪlɛ névye wrɔ́, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ. Liyel tɔ̃̏
kètǎr ye mé n pɪ ǹ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yónɔ́lɛ. Képah sɔkɔ, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ,
pè kɪ pé gblɔ̃̌ynɛ Liyel kɔ̃ kɪ pɪ yályál ǹ yah ǹ Mirki gbɔ̃̏ yõ, pè kɔ̃ pè kɪ pɪ
Liyel dyɔ yı̃̋nɛ.
17 Ń wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̏ yõ Kristalɛ, máh tɔ̃̏ nɛ̂nɛ n pɪ Liyel tyí, kè mɛ
yõ yɔ̃̌nɔ́lɛ ń tyí.
18 Kénɛ tɔ̃̏ ye Krista ńmɔ tɔkɔ à pɪ névye wrɔ́ nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ.
Mé se kɪ tɔ̃ kèyǎh yo kah mɔ képah yõ? Ǹmɔ ye pè kɔ̃ pè n sah Liyel tyí
yõ, ńmɔ vyãh wɛy ànɛ̂ ń tyípínɪ̀ gbɔ̃̏ yõ,
19 ànɛ̂ gbɪ̌l tyi ǹgbnɔ náhnáh sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkɪ̀ gbɔ̃̏ yõ. A̋ tɔkɔ
Yerusalɛmɪ kwil tyí ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlolɛ, fɔ́ɔ́ à kyɪ sɔkɔ Yiliri mara pól
sɔkɔ, mé Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yo yı̃̋ Krista tyí sɔkɔ.
20 Tɛ́ mé kè yah tɔkɔ à Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ n yo tɛ̃̏ntɛ̃̏n nónó sɔkɔ-á Krista yı̃n
náh yo yah. Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir-á yo sɔkɔ tɛ tɛ̃̏ntɛ̃̏n nónó sɔkɔ, mé náh sɔ̃̏ mɛ ké tyí
nɛ mé kè yo nɛ́npɔ́ ńtɔ̃, á kɪ nɛ ǹnɪ̂ wɔ̀kɔ̀ sètyah yõ sɔ̃́ mé n mɔ n dohnɪ.
21 Tɛ́ máh tɔ̃̏ nɛ̂ pɪ yɔ̀, kè mɛ yı̃́nɛ́nɔ́lɛ Liyel wɛynɛ nɛ̂-á wã̋rkínsàhnɔ́lɛ
nɛ ńkɛ̃́: «Ǹ tyí náh yo sah nónó tyí, pépi ye kɪ wɛ ǹnɛ. Nónó-á pè náh ǹ
tyí noh yah, pépi ye kɪ ké dùkù pı̃.»†

Pole mɛ Wrome kwil yúkúnɔ́ tyílɛ n sõ

22 Kénɛ tɔ̃̏ ye kõ ń yahlɛ gbáhyı̃́ náhnáhlɛ ń kɔ̃ mé náh mɛ tɛ̃ wɛ kyɪ yé
tı̃̏nnɛ.
23 Ǹtɛ núkúnúkú, ń tɔ̃̏ ye tyɛ mara mɛ̀ sɔkɔ. Tɛ́ ké ye náhnáh ye yɔ̀, yé
tı̃̏n kyɪ dékè mɛ ń kah tɛ̃.

---

† **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 18.50 ; 2 Samuyɛlɪ 22.50. ‡ **15:10** 15.10 Yah n tɛ Tɔ̃̌nyonɔ 32.43.
§ **15:11** 15.11 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 117.1. * **15:12** 15.12 Yah n tɛ Yesayi 11.10. † **15:21** **15.21** Yah n
tɛ Yesayi 52.15.

24 Máh kɩ pɔ n yuku Yɛsɩpayĩ yamana sɔkɔ, mé kɩ yĩn yah yé tyí kɩ yé
dékè ku yah kwéy, yè mó yòhnìnmɔnɔ pɩ ń tyí ń kɔ̃ mè fɛ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ ń
kɔ́lɔ́lɛ kénɛ yamana sɔkɔ.
25 Ǹtɛ núkúnúkú, sɔ́kɔ́nɔ́ ye ńnɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ kɩ kyɩ Yesu yõ
sɛ̃pú yohnɩ mɔ nɛ́npɔ́.
26 Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á mɛ Masedoni ànɛ̂ Akayi sɔkɔ, pépi ye kè yah tɔkɔ
à pé gbɛ̏n yî yísyɔ́ tuke mɔ wɛ̃ yõ, Yesu yõ sɛ̃pú yãm tãn yohnɩ n mɔ yĩnnɛ
Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
27 Pè kè yah tɔkɔ pé gblɔ̌y. Ǹtɛ gbɩ yõ, ké kɔ̃lɩ ńtɛ̃ sɔ̏ mɛ pé yõ. Yah kɛ̀;
Nsyifunɔ gbɔ̏ yõ ye névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé tɔ vyãh wɛ Liyel tyi
sɔkɔ. Pépi tɔ mó yĩnɛ pè Nsyifunɔlɛ n yohnɩ n mɔ pé gbɛ̏n yîlɛ kɛ̀.
28 Mâh pɔ kénɛ tyi nɔ́pi yah wah tɛ à gbɛ̏n yî tùkènmɔnɔ nɔ́pilɛ pè kɔ̃
tɛ, tɛ́ n sɔkɔ Yɛsɩpayĩ yamana sɔkɔ, mé kɩ syɔ̃ yé tyí.
29 Ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ mâh pɔ yé tȉnnɛ, Krista-á kɩ sãm mɔ yɩ̃́ á sɔkɔ.
30 Ń yɩ̃́npyé, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki-á tyínɔnɔ
nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, sépi yĩnnɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé so mɔ ń tyí
náhnáh Liyel nínɔ́ sɔkɔ.
31 Yé Liyellɛ n ni ńmɔ tyí ń kɔ̃ mè wɛ n pwah Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃-
ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ yòhnìnmɔnɔ nɛ̂-á mé syi n yuku kɔ̃-ńsah Yerusalɩmɩ kwil
sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú kè fɛ̃ n syi nìvìnì sɔkɔ.
32 Képah náh, Liyel-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ yĩni tɛ̃ yé tȉnnɛ nìvìnì sɔkɔ kɩ pɔ
mɩ yah kwéy.
33 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à nɛ n mɛ yé
pɔ́llɛ. Amiina.

16

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí

1 Mé á dósɛ̂ Febelɛ n dahbɩ yé gbɔ̏, ǹmɔ nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ Sãnkrɩ kwil
Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ sɔkɔ.
2 Yé ǹ tɛ̃nɔ́ plɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, ǹ yõ sɛ̃pú-á wɛ̃nɛ n tɛ̃ sɔ̃. Yè mó ǹnɛ n
yohnɩ n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ yé yétɔ̂-à syɩ ǹ tyí. Yé náh wɛ di, à ye névye
náhnáh yohnɩ mɔ sɔkɔ, tɛ́ ńmɔ tɔ yohnɩ mɔ.
3 Yé wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyí, pépi nónó-á ńmɔ tɔ̏ pɩ mûnɛ Yesu Krista
tyí.
4 Pè ye ku farkɩ ńmɔ min pwáhnmɔ-ńsah. Ǹmɔ ó náh n kɔ̃ pélɛ pèpɔrɩ
pɩ̃́nɔ́ wɛynɛ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ pól nónó-á pè náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi
tɔ mɛ pé pèpɔrɩlɛ n pnɛ.
5 Yé wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tɔ tyí, nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n mɔ pé gbɔ̂ sɔkɔ.
Yé wɛkɩ ń nɛ́nɔ́ní Yepayinɛtɩ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ nɛ́gbennɛ à sɛ̃ Krista yõ Asi
mara sɔkɔ.
6 Yé wɛkɩ Mari tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̏ kah pɩ yé tyí.
7 Yé wɛkɩ Andronikusi ànɛ̂ Nsyunyasɩ tyí, pépi nónó-á ńmɔ tyí névyelɛ
tɛ́ á wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ wɛ̃ tyí pélɛ. Yɔ̏yén mɛ n sah n yɩ̃́ pé yõ pé no Yesu tɛ̃ntɔ̏
névye sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ ńmɔ yah sɔkɔ.
8 Yé wɛkɩ Anpiliyatusi tyí ǹmɔ nɛ̂ tyí-á tah yɩ̃́ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́
sɔkɔ.

9 Yé wɛkɩ Yuribɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á á tɔ̃̀ pɩ mûnɛ Krista tyí. Yè mó wɛkɩ ń
nɛ́nɔ́ní Syitakisi tɔ tyí.
10 Yé wɛkɩ Apɛlɛsɩ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yĩ́n-ńsah fîlkì viki Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
Yé wɛkɩ Arisitobuli gbô tãn tyí.
11 Yé wɛkɩ Yorodyõ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ń tyí névilɛ. Yé wɛkɩ Narsisi gbô tãn
tyí, nónó-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ.
12 Yé wɛkɩ Tirifɛnɩ ànɛ̂ Tirifɔsɩ tyí, pépi nónó-á tɔ̃̀ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Yè mó
wɛkɩ ń kósê Pɛrsidi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yi-á tɔ̃̀ kah pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.
13 Yé wɛkɩ Wrufusi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yĩn-á mɛ wìlnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ sɔkɔ.
Yè mó wɛkɩ ǹ yṹ tyí, ǹmɔ nɛ̂ tɔ-á pɩ ńmɔ yṹnɛ.
14 Yé wɛkɩ Asɛ̃kriti tyí, ànɛ̂ Flekõlɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmɛsɩlɛ, ànɛ̂ Patrobaselɛ, ànɛ̂
Yɛrɛmasɩlɛ, à tahlɩ á yṹnpyé nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí.
15 Yé wɛkɩ Filolɔkɩ ànɛ̂ Nsyuli tyí, ànɛ̂ Nere, ànɛ̂ ǹ dósêlɛ, à tahlɩ Wolɛ̃pasɩ
ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú pól tyí, nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí.
16 Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkìnɔ́ pól n wɛkɩ yé tyí.

Pole mɛ vìnmɔnɔ tɛ́ynɛ n kõ

17 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nónó-á yé wɛ sɔkɔ,
névye nónó-á mɛ yuku sépilɛ n fwo, té gbɛ́kínɔ́lɛ n dah n mɔ yé wrɔ́, yé
yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ pélɛ. Yé káh pélɛ n tĩnki.
18 Kénɛ névye nɔ́pi dùkùlɛ kè; yé káh wɛ nɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí-á pè
n pɩ tɔ̃̀lɛ dɛ́, pé kèkùrn ye pè n yĩkɩ. Vyá̃hsesyĩ́rí sɔkɔ, pě ǹpĩ̀-ǹkɛ̃́ névye
yõ yɩkɩ pé yĩ́nvì wɛlɔlɛ.
19 Yáh mɛ n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ dùkù nɛ̂nɛ, no pól mɛ kélɛ n pnɛ. Képah
ye ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ yélɛ náhnáh. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé lékɑ̃́m wɛ yé
tyípéplɔlɛ n pɩ. Yé nɛ n mɛ yályál, yé káh tyítúkúnìnɛ n pɩ.
20 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nétɛ̃́nɛ, dǒ kwéy, à kɩ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí yɩkɩ pɩ yé gbáhkì
súnsàh-ǹsahlɛ. Mé kélɛ n yah n kõ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ
yé tyí.
21 Timote nɛ̂-á ń tɔ̃̀ pɩ mûnɛ, à n wɛkɩ yé tyí, à tahlɩ Lusiyusi, ànɛ̂ Nsyasõ,
ànɛ̂ Sosipatɛrɩ tyí, pépi nónó-á ń tyí névyelɛ.
22 Ńmɔ Tɛrityusi nɛ̂-á pè ń kõ mé sɛ́bɛ́y mè wãrkɩ, ń tɔ n wɛkɩ yé tyí Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yĩn yõ.
23 Kayusi nɛ̂ tyí-á ńmɔlɛ twáhntɛ̃́nɔ́lɛ, té Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì wɛ̃nɛ n tuke
n mɔ n pɔ ǹ tĩ̀nnɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Kwil pɔ́ màr-ò dĩ́ Yerasɩtɩ ànɛ̂ á yṹnpi
Kwaritusi n wɛkɩ yé tyí.
24 [Mé kélɛ n yah n kõ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé pól tyí.
Amiina!]

Gbîlkînɔ́ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ

25 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹ tyí kɩ fɛ̃ tǎhkìlɛ yé kõ à
yĩnɛ Nìvìnì tir nɛ̂nɛ mé n yo yé tyí Krista tyí sɔkɔ. Sètĩ̀n sɔ̃̀ tir ye lésõ kélɛ
ǹgbò dùkùlɛ,
26 té pɔ wilki mɔ núkúnúkú kwèyy kyòo yah, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyi
wɑ̃́rkínsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tyé-ńkɛ̃́ Liyel ye lésõ pè kõ pè kè wãrkɩ sah sɔ̃nko

yı̀kı̀nı̀ pól névye kè wɛ n pı̃. Képah sɔkɔ, pè kɩ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ kɩ n sah ǹ tyɩ́
yõ.
27 Liyel núkúnɩ́ nɛ̂-á lékɑ̃́m ó ǹ tɔ̂ɔ́, gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́
Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Korɛ̃nti kwillɛ, kè mɛ pnɛ yrɛynɔ nínɔ́ yísyɔ́ wrɔ́, pè n ye Yesye ànɛ̂ Yadratikilɛ. Gbɔ̀ yĩ yĩ wȁl ǹgbnɔ nónó pól-á sȍ syɔ̃ kénɛ kwil, kénɛ kwil tãn ye sȍ n yah sé yɔ̃. Krɛkɩ névye mɔ́ntɛ̃-ǹsah kédyâh yɔ́ ye sȍ nɛ́npɔ́lɛ. Ǹtɛ Wrome tãn pɔ kè sɔ, tɛ́ tɔ̃ pé syɩ kè tɔ̃ mɔ. Korɛ̃nti kwil tãn tyí, lékɔ̃lɔ́ wȁl kɔ́-ńtȁn sȍ tnɔ kah mɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, tyídȉ duke pól sȍ n wɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ lékȁm dukenɔ póllɛ, à tahlɩ tȁn gbilki gbilki wȁl duke náhnáh tyí. Tɛ́ gbɔ̀ yĩ́-ńsah kwil ye tɔ̃ sȍ kélɛ.

Pole-á lésɔ̃ n yuku ǹ kɔ́lɔ́ kɛ ní-ò sɔkɔ, à kyɩ ńwɔ̃̄lɔ́ gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ pɩ nɛ́npɔ́. Tɛ́ Nìvìnì tir wɛ yo, névye kɔ̃ pè wɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɛ́npɔ́. Nónó-á sɛ̃ Yesu yɔ̃, Nsyifunɔ ye sȍ pé túkùlɛ. Tɛ́ pé kannɛ, Nsyifunɔ náh pélɛ. Tahbɩ ànɛ̂ yȍtãm náh sȍ mɛ fwɔ́ɔ pé sɔkɔ. Pé kan sȍ mɛ yãm tãnnɛ. Pè sȍ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ lékȁm ǹgbnɔ névyelɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, pè sȍ mɛ nìvìnì sɔkɔ, tɛ́ mɛ n sɔ̃ nɛ pǎh mɛ pé gblɔ̌y yɔ̃, ànɛ̂ lékȁm-á mɛ pé tyí.

Ye yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Pole-á pópó n sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ kɛ tɔ̃́-ò sɔkɔ, sɛ́bɛ́y nɛ̂-á yɔ̀, à kè wãrkɩ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, à tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí.

Ǹtɛ dȉ yɔ́ lésɔ̃ mɛ pè n ye Apɔlɔsɩlɛ. Ȁ n wil Alɛkisãdri kwil. Wǎh pɔ kyɩ Yefɛsɩ kwil, Prisili ànɛ̂ ǹ pɛ Akilasɩ nɛ̂-á Pole kɔ́dȉnɛ, pépi mɛ à kwɔ, tɛ́ sɔ̋ré mɔ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à kyɩ sèpȉn yísyɔ́ pɩ Korɛ̃nti kwil.

Kè mɛ á kɩ nɛ Pole sɔ̃̄ sɛ́bɛ́ynɔ́ yísyɔ́ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí, nónó-á sé tyí yah náh mɛ wɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, à wil 1 Korɛ̃nti ànɛ̂ 2 Korɛ̃nti tyí sɔkɔ.

Tyinɔ nínɔ́ yĩn ye sȍ Pole wãrkɩ tɛkɩ mɔ 1 Korɛ̃ntilɛ:

- Pole lésɔ̃ tyi yísyɔ́ wɛ noh Korɛ̃nti kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí sɔkɔ, nónó-á mɛ yèkwɔrɩlɛ n mɔ ǹ sɔkɔ.
- Korɛ̃nti tãn lésɔ̃ nósyɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, pè pɔ sɛ́bɛ́y yɔ́lɛ Pole kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á pè mɛ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pé vi mɔ tyi náhnáh sɔkɔ.

Ȁ wil képah sɔkɔ, Pole-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú túkù sȍ mɛ sè yahle, ànɛ̂ pè náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu tɛ̃ntȍ névi-á ǹnɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ de yo kénɛ tyi sɔkɔ náhnáh ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ.

1 Korɛ̃nti sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, kè vȉnmɔnɔ náhnáhlɛ n kɔ̃, nónó-á kɩ fɛ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́ yohnɩ mɔ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Liyel ye pɩ Yesu Krista tɛ̃ntȍ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́́ tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Sositɛnɩ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
2 yépi Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉ tyí, yépi nónó-á mɛ Korɛ̃nti kwil. Yépi nónó-á mɛ wȉlkȉnsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yɔ̃ tɛ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, yépi ye Liyel ye à tahlɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú pól tyí tȁntȁn pól sɔkɔ. Yépi pól mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ n ye n gbo. Ǹmɔ ye yépi TƐ̃̀ ŊGBƐ̃NƐ ànɛ̂ ápi tɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

3 Á kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrı
ànɛ̂ yèvınınɛ yé kõ.

4 Liyel ye yɔ̃̀bènɔrı pı yé tyí, yáh sɔ̃́npílɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ.
Képah ye, mé n wɛkı Liyel tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yépi yĩnnɛ.
5-6 Yesu Krista tyí nɛ̂-á yo wah yé tyí, kè ye tɛ̃-ǹsah wɛ yé nnɔ sɔkɔ.
Képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé wɛ kwrɔ mɔ Kristalɛ, tɛ́ Liyel mɛ pèpɔrı dukenɔ
pól pı yé tyí, yé kõ yé wɛy dùkù póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ yé tyí.
7 Kăh pı sɛ̃, Liyel pèpɔrı yɔ́ ńtɛ̃ náh yah kwlɔ yé tyí, yépi nónó-á mɛ á
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ syıkı tɛ̃.
8 Liyel ye kı tõ yé pı gbáhntɛ̃pulɛ, fɔ́ɔ́ kı pɔ syı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syı
n pɔ sõ tyí. Képah sɔkɔ, yé kı pı wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí lésõlɛ.
9 Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂-á yé ye pɔ kwrɔ mɔ ǹ Píɗɩ̃́ Yesu Kristalɛ,
nɛ̂-á á pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á de Yesu yõ sɛ̃́pú wrɔ́ Korẽnti kwil sɔkɔ

10-11 Ń yṹnpyé, mé noh Klowe no yísyɔ́ tyí nɛ yékɑ̂b-á mɛ de yé wrɔ́.
Képah ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé
yé vyãh pı núkúlɛ. Yé káh n yɛ gbɛ́kínɔ́ nɛ mɛ yé wrɔ́. Yé yé sõnɔ ànɛ̂ yé
tyi yáhntɔkɔnɔnɔ pól pı núkúlɛ.
12 Nɛ̂-á mé n yo yé tyí gbɛ́kínɔ́ mè tyí sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: - Túkù nɛ ńkɛ̃,
ńmɔ Pole náh névye-á pépilɛ. - Túkù mɛ nɛ Apɔlɔsı náh névye-á pépilɛ. -
Túkù mó nɛ Pyɛrı náh névye-á pépilɛ. - Túkù wɔ mó nɛ Krista náh névye-á
pépilɛ.
13 Yépi tɛ̃ se mɛ n sõ nɛ Krista-á mɛ tɔ́kínɔ́lɛ? Pole se pè syı dahnı yõ yé
yĩnnɛ? Pole yĩn yõ se pè wel wilki yélɛ ni sɔkɔ?
14 Mé n wɛkı Liyel tyí, máh sɔ̃́npílɛ mé náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wel wilki ni sɔkɔ
yépi sɔkɔ, à wil Krisipusi ànɛ̂ Kayusi tyí sɔkɔ.
15 Kăh pı sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ, ńmɔ yĩn yõ-á pè pé wel wilki
ni sɔkɔ.
16 Ɔ̃̀ɔ̃ɔ̃, ń dyɔ to kõ nɛ máh Sitefanası ànɛ̂ ǹ no tɔ wel wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ à
wil pépi tɛ̃ tyí sɔkɔ, ń dyɔ náh tõ mɛ n kwnɛ nɛ máh ǹnî yɔ́ wel wilki ni
sɔkɔ.
17 Krista náh ńmɔ tɛkı mɔ nɛ mé wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ n pı ni sɔkɔ dò, à ń tɛkı
mɔ Nı̀vı̀nı̀ tir yo yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh yĩnɛ kè nɛ n yo à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi
yɩ̃́pɩ̂ dùkùlɛ, Krista syínɔ́ kõ kè pɔ pı yõ kɛ̃́nɛ dahnı yõ.

Krista syínɔ́ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yɩ̃́pɩ̂lɛ n wɛ̃kı

18 Yah, wâh nɛ Krista-á ku dahnı yõ, kè n pı n tɛ̃ nɛ́wõré wɛlɔlɛ névye
yah, nónó-á mɛ mɔ́npunɔ wɛ̃kı̀ yõ Liyel tyí tı̃̀nnɛ. Ǹtɛ ápi nónó-á mɛ
pwáhnmɔnɔ wɛ̃kı̀ yõ, ápi tɛ̃ wɔ tyí, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ye kèlɛ.
19 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Mé kı yĩ pɩ̃́pú yɩ̃́pɩ̂ yıkı,
tɛ́ kı lékɑ̃́m névye lékɑ̃́m niri.»*
20 Ǹtɛ yĩ pɩ̃́pú tõ ńyãh, ànɛ̂ kărn ǹgbnɔ pípúlɛ, à tahlı kwɛy gbĩ
vyɑ̃́hsensyɩ̃́rípu tyí wɛ́? Liyel kè wɛ̃kı pnɛ́yy nɛ yɩ̃́pɩ̂ nɛ̂-á mɛ kèkõyɔ̃́ mè
névye sɔkɔ, nɛ́wõré-á kélɛ dò.

* **1:19** 1.19 - Yah n tɛ Yesayi 29.14.

21 Kèkõyő névye ànɛ̂ pé yı̋pı̂ fyé yõ, pè náh tɛ̃ wɛ Liyel dùkù pı̃ ǹ yı̋pı̂
sɔkɔ. Kǎh pı sɛ̃, ǹ wɛy nɛ̂-á n yo tɛ́ kélɛ nɛ́wɑ̂n wɛynɛ pé yah, nónó-á sɛ̃
ké yõ, Liyel kè yah tɔkɔ à pépi pwah mɔ képah gbɔ̏ yõ.
22 Nsyifunɔ tɛ̃ n nɛ n mɛ ké tyí nɛ gbı̌l tyi pı pé wɛ, tɛ́ Krɛkı névye wɔ n
mó n nɛ n mɛ yı̋pı̂lɛ n yah n kõ.
23 Ǹtɛ ápi tɛ̃ wɔ mɛ Krista tyílɛ névyelɛ n kwɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ pè syı dahnı yõ. Kè mɛ yõ yíkínɔ́ wɛynɛ Nsyifunɔ tɛ̃ sõnɔ
sɔkɔ. Nɛ́wõré wɛlɔ mó kélɛ névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ.
24 Ǹtɛ Liyel-á nónó ye pwah mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ, ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ, pépi tɛ̃
wɔ tyí, Liyel tɛ̃nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yı̋pı̂ ye Kristalɛ.
25 Yé náh wɛ di, Liyel tyípínı̀ nónó-á nɛ́wõré tyilɛ névye sõnɔ sɔkɔ, sè
yı̋pı̂ tyilɛ kal névi yı̋pı̂lɛ, tɛ́ ǹ tyípínı̀ nónó-á ǹ tɛ̃nkwlɔnɔlɛ n wɛ̃kı névye
sõnɔ sɔkɔ, sé tɔ tɛ̃nwɛnɔlɛ kal névi tɛ̃nwɛnɔlɛ.
26 Ń yűnpyé, Liyel-á yépi nónó ye, yé yé gblɔ̌y kèdùkù yah kɛ̀. Kèkõyő
névye-á nónónɛ n yah yı̋pı̂ névyelɛ, ànɛ̂ tɛ̃npnɛ̀pulɛ, ànɛ̂ nɛ́-ǹgbnɔlɛ,
sɛ̃nknɔ névye náh mɛ fwɔ́ɔ yé sɔkɔ.
27 Ǹtɛ tyi nónó-á kèkõyő névye mɛ n yah nɛ́wɑ̂n tyilɛ, sépi ye pyɛ̌ Liyel
yah tɔkɔ à sennɛ yı̃ pı̋pú tɛ̃. Tɛ́ tyi nónó-á pè mɛ n yah tɛ̃nkwlɔnɔ tyilɛ,
sépi ye à yah tɔkɔ à sennɛ tɛ̃nwɛpu tɛ̃.
28 Tyi nónó-á kèkõyő névye mɛ n yilɔ, sè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ pé yah, pè
náh mɛ sélɛ n mɔ n kõ, sépi ye Liyel yah tɔkɔ à sé tɛ́lɔ́ tyí yıkı, pǎh mɛ
nónónɛ n mɔ n kõ.
29 Képah sɔkɔ, Liyel nɛ́mɔ́nı́ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ gblɔ̌y yõ n sah n pi Liyel
yah sɔkɔ.
30 Ǹtɛ Liyel gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye yélɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ. Tɛ́ Yesu
Krista wɔ gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye ápi mɛ yı̋pı̂ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Ǹmɔ gbɔ̏
yõ ye tõ á pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel tyí, tɛ́ mɛ wı̏lkı̏nsàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́ à mɛ á
pwah mɔ á tyípêl sɔkɔ.
31 Képah ye, «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi
nónó pı ápi tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbilki sépi yı̃nnɛ.»† Sɛ̃ ye kélɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.

2

1 Ń yűnpyé, Liyel tir nɛ̂-á sɔ̏ mɛ wɔ̃bı̀nsàhnɔ́lɛ, máh kyı yé tı̏nnɛ à kyı
ké tyí yo wilki mɔ yé tyí gbı̋ nɛ̂nɛ, mé náh sɔ̏ mɛ kélɛ n yo yé tyí wɛ̀ngbı̏l
sɔkɔ, ànɛ̂ névi yɔ̏tàhsyi yı̋pı̂ sɔkɔ.
2 Mé náh sɔ̏ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ yo yo tɛ̃nɛ yé tyí yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, à wil Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔ Yesu tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ syínɔ́ tyílɛ dahnı yõ sɔkɔ.
3 Ńmɔ sɔ̏ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tǎhkı̀ kɛ̃nɛ ń sɔkɔ, tɛ́ tíkí mɛ ń tɛ̃, ànɛ̂ ń wil mɛ
n syah.
4 Máh sɔ̏ mɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pı, tɛ́ Liyel wɛy nɛ̂nɛ n yo, névi yɔ̏tàhsyi yı̋pı̂
náh sɔ̏ mé n pı sélɛ à yé sõnɔlɛ n vi n mɔ. Liyel Mirki ye sɔ̏ n wɛ̃kı ǹ
tɛ̃nwɛnɔlɛ.

† **1:31** 1.31 - Yah n tɛ Nsyeremi 9.23.

5 Kăh pɩ sɛ̃, kè náh pɩ nɛ névye yɩ̃́pɩ̂ gbɔ̃̀ yõ sɔ̃ yé sɛ̃ Yesu yõ dɛ́, Liyel
tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̃̀ yõ ye.

Yɩ̃́pɩ̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

6 Nónó Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á de yĩn, á mɛ pépilɛ n kwɔ yɩ̃́pɩ̂lɛ nɛ̂-á ké gblɔ̌y
kèkõyɔ̃́ névye ànɛ̂ pé yɔ̃̀tãm tyílɛ, pépi nónó min-á kɩ n tyɛ n pi.
7 Ápi mɛ yɩ̃́pɩ̂lɛ névyelɛ n kwɔ nɛ̂-á wil Liyel tyí, képah nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ
wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ. Kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́ dùkù sɔkɔ ye lésõ Liyel yah tɔkɔ sah
kélɛ, ápi yõ yɔ̃ yĩnnɛ.
8 Kèkõyɔ̃́ yɔ̃̀tãm sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ. Pàh sɔ̃̀ mɛ kè pĩ, pè náh náhkɩ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ syɩ n pi dahnɩ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃rí nɛ́tɛ̃́nɛ.
9 Tyi nɔ́pi pɩ à yĩnɛ sɔ̃-á lésõ kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃:
«Névi yɩ̃́ náh tɛ̃ yah nɛ̂ yõ,
ǹ níkí náh nɛ̂ noh yah,
nɛ̂ sõnɔ náh de yah ǹ sɔkɔ,
sépi ye Liyel yah sah névye kɔ̃, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.»*
10 Yé náh wɛ di, Liyel tyi nɔ́pilɛ á wɛ̃kɩ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Liyel Mirki kɩ fɛ̃
tyi pól sohlɩ, kàh sɔ̃ Liyel fɔ́kɔ́sõnɔ ńtɛ̃ tɔlɛ.
11 Nɛ́ áwɔ ó náh, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ á sõnɔ pĩ n pi. Nɛ́ Liyel Mirki tɔ ó náh,
ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel sõnɔ pĩ n pi.
12 Ǹtɛ Mirki nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á ápi sɔkɔ, Liyel Mirki ye; kèkõyɔ̃́ tyí náh. Liyel-á
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ ápi tyí à yɩ̂ nónónɛ á kɔ̃, ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye á fɛ̃ pĩ yɩ̃́ɩ̃́ sélɛ.
13 Tɛ́ á náh mɛ sé tyílɛ n yo à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yɩ̃́pɩ̂ kwɔ dùkùlɛ dɛ́, Liyel
wɛy ye ápi n yo à yĩnɛ Liyel Mirki-á kélɛ á wɛ̃kɩ sɔ̃. Tɛ́ Liyel Mirki-á mɛ
nónó sɔkɔ, pépi tyí ye à n nɛ n yo n wah Liyel Mirki tyilɛ.
14 Névi yɔ̃̀tàhsyi sõnɔ dùkù kɔ́kɔ́ tɛ̃ ó-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh Liyel Mirki
tyilɛ n fɛ̃ n syi. Tɛ̃ n tɛ̃ sé dùkù pĩ n kwlɔ. Kàh pɩ sɛ̃, sè n nɛ n mɛ nɛ́wõré
tyilɛ tɛ̃ yah. Ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ ó ye, névi sé dùkùlɛ n pnɛ.
15 Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye kɩ fɛ̃ tyi pól dùkù kyɔmɩ pĩ,
tɛ́ nɛy náh fɛ̃ tɛ̃ wɔ dùkù kyɔmɩ n pĩ n pi.
16 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vĩ̀nmɔnɔlɛ à kɔ̃?»† Ǹtɛ yé yah, Krista sõnɔ ye ápi sɔkɔ.‡

3

Liyel wɛy yópú tɔ̃̀-á nɛ̂nɛ

1 Ń yɯ̃́npyé, mé náh lésõ tɛ̃ wɛ Liyel wɛy yo yé tyí, sɔ̃-á mě kélɛ n yo
névye tyí, nónó-á Liyel Mirki mɛ pé yahlɛ n tɛ̃. Ǹtɛ mé kè yo yé tyí, sɔ̃-á
mě kélɛ n yo névye tyí nónó-á nɛ̂ ó-à tɛ̃ dyɔ à n pɩ. Kăh pɩ sɛ̃, yé lésõ mɛ
píyɩ̃́rínɔlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
2-3 Yáh lésõ mɛ píyɩ̃́rínɔlɛ sɛ̃, yõke tɩ̃́ntɩ̃́ kɩ lésõ kǎn pɩ yélɛ, képah ye mé
lésõ yɛ̃níkìlɛ yé kɔ̃. Ǹtɛ à pɔ syɩ kwɛy mè ńtɛ̃ tyí, nɛ̂ ó-à yé dyɔ yè n pɩ.

* **2:9** 2.9 - Yah n tɛ Yesayi 64.3. † **2:16** 2.16 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ **2:16** 2.16 - Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂
Krista sõnɔ mɛ núkúlɛ.

Képah ye, kè kɩ tõ kǎn pɩ yélɛ. Yé yah kɛ̀, sɔ̃́-á yʉ̃́nwɔ̃rɩ́ ànɛ̂ mâl tɛ̃̌nɛ fyɔ̀
yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, nɛ̂ ó-á yé dyɔ képah ye yé mɛ n pɩ, ànɛ̂ névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ
dùkù ye yé sɔkɔ.
4 Sɔ̃́-á yé túkù tyah n yo nɛ, Pole náh névye-á pépilɛ, túkù mɛ nɛ, Apɔlɔsɩ
náh névye-á pépilɛ, névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù ye yé n pɩ.
5 Nɛ̂ mɛ Apɔlɔsɩlɛ? Ànɛ̂ nɛ̂ mɛ ńmɔ Polelɛ? Tɔ̃̀npɩbɩ ye ápilɛ, nónó gbɔ̃̀
yõ-á yé sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Ắ nɛ́núkù núkú pól tɛ̃̀n ye á n pɩ, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á
nónó sah á kɔ̃.
6 Ǹmɔ ye sõ mɔ, Apɔlɔsɩ mɛ kè pu. Ǹtɛ Liyel ye pɩ kélɛ kè kyãh.
7 Ǹmɔ nɛ̂ wɔ-á pɩ kélɛ kè kyãh, ǹmɔ ó kɩ n mɔ n kõ. Névi nɛ̂-á sõ kélɛ,
ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi náh n mɔ n kõ n pi.
8-9 Ắpi pól pɩ tɔ̃̀ pípúlɛ Liyel tyɩ́. Képah ye névi nɛ̂-á sõ mɔ, ànɛ̂ nɛ̂-á
pu kélɛ, pépi pól mɛ núkúlɛ. Tɛ́ pé nɛ́núkù núkú pól kɩ pɔ pé tɛ̃̀n pínɔ́
lédyáhnɩ́ wɛ n pi à yĩnɛ pé tɛ̃̀n pínɔ́lɛ. Yépi ye pɩ Liyel swãhlɛ.
Yépi ye tõ pɩ ǹ wɔ̀kɔ̀lɛ nɛ̂-á à mɛ n mɔ.
10 Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyɩ́, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, mé tɛ̃ wɛ wɔ̀kɔ̀ sètyah
wilki wɔ̀kɔ̀ mɔ́npnɛ̀-ò pèpɛy tyɩ́ kɔ̃lɛ. Tɛ́ képah yõ sɔkɔ ye ǹnî mɛ n mɔ n
dohnɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à n mɔ n dohnɩ ké yõ, tɛ̃ kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ ǹ mɔ dùkù sɔkɔ.
11 Sètyah nɛ̂-á wilki tɛ yɔ̀, ǹnî yɔ́ náh tõ fɛ̃ kèyǎh wilki n pi à wil képah
tyɩ́ sɔkɔ, képah nɛ̂-á Yesu Kristalɛ.
12 Wɔ̀kɔ̀ sètyah nɛ̂-á wı̏lkı̏ntɛnɔlɛ yɔ̀, sɔ̃́-á túkù-à mɛ kélɛ n mɔ n dɔkɔ
mo mo yîlɛ sɔ̃́-á sɛ̃́nnɛ, ànɛ̂ wárnnɛ, ànɛ̂ dyêh pèplɔlɛ, tɛ́ túkù mɛ kélɛ n
mɔ n dɔkɔ mó-ńkɛ̃ yîlɛ sɔ̃́-á léslɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹdrɔlɛ, képah náh pɩ fílkɔ́kɔ́rɩ́lɛ,
13 kèkõyɔ̃́ tukey tuke sõ ye, nɛ́núkù núkú pól-á tɛ̃̀n nónó pɩ sɔkɔ, sàh kɩ
mɛ plɛ, sé gbɩ kɩ pĩ. Lésõ kɩ mɛ nyàh sɔ̃, nɛ̂-á kɩ no pól tɛ̃̀n gbɩ yah, kɩ sé
dùkù wɛ̃kɩ.
14 Nɛ̂ tɔ̃̀ pínɔ́-à súké-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ kɩ ké lédyáhnɩ́ wɛ.
15 Ǹtɛ nɛ̂ tyɩ́-à sukɛ, tɛ̃ tɛ̃ wɔ kɩ pwah ó, tɛ́ à náh ké lédyáhnɩ́ wɛ n pi. Ằ
kɩ núkú mɛ á kɩ nɛ nyàh sɔkɔ sɔ̃ à yĩkɩ to wil ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ.
16 Yé se yɔ́ pĩ nɛ yépi Yesu yõ sɛ̃́pú tı̏nkı̀-á Liyel ní-ńsah gbôlɛ, ànɛ̂ ǹ
Mirki-á mɛ déntɛ̃̌nɔ́lɛ yé sɔkɔ tɛ́.
17 Liyel ní-ńsah gbô mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyɩ́ yõ, képah nɛ̂-á yépilɛ. Képah
ye, névi nɛ̂-à Liyel ní-ńsah gbô yɩkɩ, Liyel kɩ tɛ̃ tyɩ́ yɩkɩ.
18 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̃̌y tõ mɔ. Yé sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ yĩ́pî̃
névilɛ à yĩnɛ kèkõyɔ̃́ névye yĩ́yáhnɔ́lɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y vi n mɔ n pɩ nɛ́wɔ̃̂lɛ à
yĩnɛ névye yĩ́yáhnɔ́lɛ, à mó Liyel yĩ́pî̃ wɛ.
19 Yé náh wɛ di, kèkõyɔ̃́ névye yĩ́pî̃lɛ, nɛ́wɔ̃ré ye kélɛ Liyel yah sɔkɔ dò.
Kè mɛ wɛ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «À yĩ pĩ́púlɛ n mɔ n
tɛ̃ pé lékɛ̃́mkãm sɔkɔ.»*
20 Tɛ́ tõ mɛ wɛ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩ pĩ́pú sõnɔlɛ
n pnɛ. Ắ pĩ nɛ sè náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɛkɩ n pi.»†
21-22 Kǎh pɩ sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ páh mɛ yɛ̃̀hnkõ
náh, képah náh pɩ yɛ̃̀hnkõ wɔ náh. Ǹmɔ Pole ò, Apɔlɔsɩ ò, Pyɛrɩ ò, kèkõyɔ̃́

* **3:19** 3.19 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 5.13. † **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 94.11.

ò, min képah náh pɩ kũ ò, kwɛy gbĩ tyi ò, ńsɔ̂ tyi ò, sépi ànɛ̂ ápi póllɛ, yépi tyí ye.
23 Ǹtɛ yépi mɛ Krista tyí yõ, Krista wɔ mó mɛ Liyel tyí yõ.

4

Pole ànɛ̂ Korɛ̃nti tãn wrɔ́ tyilɛ

1 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ Krista tɔ̃̀npɩbɩ-á ápilɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á lésõ wɔ̃bìnsàhnólɛ, Liyel-á sélɛ ápi gbɔ̃̀ dahbɩ, á kɔ̃ á syi n yo.
2 Ǹtɛ tyi-à dahbɩ nɛ̂ gbɔ̃̀, kè n nɛ n mɛ yáhnkɔ̃nɔlɛ tɛ̃ tyí nɛ à nɛ n mɛ tómm sé pínɔ́ sɔkɔ.
3 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ tyí, yépi képah náh pɩ tukey tùkèpu-à kɩ sɔ̃ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńnɛ n kɔ̃ sɔ̃, képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ yah. Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ń gblɔ̌ynɛ n kɔ̃.
4 Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ńmɔ nɩ sɔkɔ póllɛ nɛ máh tyípékè pɩ. Ǹtɛ képah náh n wɛ̃kɩ nɛ lékàh kɛ̃ névi-á ńnɛ tɛ̃ wɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó ye kɩ fɛ̃ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńmɔ kɔ̃.
5 Képah ye, yé káh ǹmɔ dyàh tɛ̃ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ. Yé ǹ pɔ́nɔ́ syɩkɩ. Ǹmɔ kɩ pɔ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tyi wilki mɔ kwèyy, tɛ́ kɩ névye fɔkɔ sɔ̃nɔ wilki mɔ kégbɔ́. Képah sɔkɔ, yõ yɔ̃nɔ́ nɛ̂-à yĩnɛ nɛ̂nɛ, tɛ̃ kɩ kè wɛ Liyel tyí.
6 Ń yṹnpyé, yépi yĩn ye mé Apɔlɔsɩ ànɛ̂ ń gblɔ̌y pɩ dùkù tɔkɔ à yé wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yé kɩ pĩ nɛ tyi nónó-á wãrkɩ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n pɩ n kah n mɔ sépi yõ. Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹ gblɔ̌y gbílkínɔ́ sɔkɔ, ǹnî yɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ n kal n pi ǹ ní-òlɛ.
7 Kwâh nɛ̂ kɩ ǹ kɔ̃ á kɩ kal no télɔ́lɛ? Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ á tyí, nɛ́ Liyel náh ǹ kɔ̃ kélɛ? Ǹtɛ kɔ̃́nɔ́ à kélɛ à, sɔ̃ pɩ tɛ́ á á gblɔ̌ynɛ n gbilki á kɩ nɛ Liyel kósyɩ̀ ǹ kɔ̃ kélɛ?
8 Yɩ̀ nónó pól-á yé n yah n kɔ̃, yé ye núkú sè wɛ tɛ yé yo kɛ̀? Yé pɩ tɛ tahbɩlɛ yé yo kɛ̀? Yɔ̃̀tɔ̃rí ye núkú yé mɛ n pɩ ápi kɛ̃́nɛ yé yo kɛ̀? Yáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ pɩ yɔ̃̀tãmnɛ ápi tɔ náh kɩ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ yélɛ.
9 Ǹkɛ̃ kè mɛ ńmɔ tɛ̃ tyí, á kɩ nɛ Liyel sɔ̃ ápi Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pɩ no pól náh névyelɛ. Á pɩ névye sɔ̃ nónó-á kɩ pɔ n ko n mɔ n pi. Kǎh pɩ sɛ̃, á pɩ syáh syah yɩ̂lɛ kèkɔ̃yɔ̃́ pól tyí, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tɔkɔ dohnɩ névye yõ.
10 Ápi pɩ néwɑ̃̂nnɛ Krista yĩnnɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ yĩ pɩ̃́púlɛ Krista sɔkɔ yé yo kɛ̀? Ápi pɩ tɛ̃́nkwlɔpulɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ tɛ̃́nwɛpulɛ yé yo kɛ̀? Ápi mɛ yílɔ́nɔ́lɛ n wɛ, tɛ́ yɔ̃̀yén mɛ n sah yépi yõ yé yo kɛ̀?
11 Yé náh wɛ di, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú mɛ̀ ńtɛ̃ tyí, kwɛkɩ ànɛ̂ níkɩ̀ mɛ álɛ n kwlɔ. Mɔ mɔ flɔ náh mɛ á tyí. Á mɛ kolɛ n syi, tɛ́ tɛ̃-ǹsah náh mɛ á tyí.
12 Á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ kétǎhkɩ̀yɔ̂ á gbɑ̃̀nnɛ, à á yõ yõ tɛ̃́nɛ n wɛ. Pàh álɛ n gbyɔ, ǎ sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pàh álɛ n fõh, ǎ kè fɛ̃ n syi.
13 Pàh á tyílɛ n yo n ko, ǎ wɛ̀npèplɔlɛ n wɛkɩ pé tyí. Á mɛ pɩ tɛ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ yésyɩ̂ ànɛ̂ ké yítúkúnɩ̀nɛ névye tyí, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú mɛ̀ tyí yɔ̀.

14 Ǹtɛ mé náh mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé sennɛ yé
tɛ̃ dɛ́, gbáhdyâh ye mé n di n sah kélɛ yé tyí, yépi nónó tyí-á nɔ yɩ̃́ ń tyí á
kɩ nɛ ń wɛ̃́npì sɔ̃́.
15 Yé yah, Nìvìnì tir yónó gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé pɩ ńmɔ wɛ̃́npìlɛ à sɛ̃ Yesu
Krista yõ. Képah ye, ńmɔ mɛ n mɔ kõ á kɩ nɛ yé sú sɔ̃́. Nónó-á mɛ yélɛ n
kwɔ Yesu Krista tyilɛ, pàh sɔ̃́ mɛ nɔ nɛ́pɩ̂ kèyõ kwlɔ́lɛ ò (10 000), yé pɩ̃ nɛ
sú núkú tɛ̃ ó-á yé tyí.
16 Képah ye, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.
17 Képah yɩ̃n ye tõ mé Timotelɛ n tɛkɩ mɔ yé tyí, nɛ̂-á mɛ ń pɩ́dɩ̃́ sɔ̃́. Ǹ
tyí nɔ yɩ̃́ ń tyí. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kó-ò pèpɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye kɩ pɔ yé dyɔlɛ n
to n kõ máh mɛ Krista wɛ̃kìlɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ, sɔ̃́-á mé kélɛ Yesu yõ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkìnó póllɛ n yah n kwɔ n kõ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ.

18 Ǹtɛ yé túkù mɛ n sõ nɛ mé náh ń syɩ n pɔ n pi yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ mɛ yuku
pé gblɔ̌ynɛ n yõ n sah.
19-20 Ǹtɛ kàh kɩ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ n syɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ núkúnúkú.
Wɛ̀ngbìl wɛ́kínó náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel tɔ̃́rí névi-á álɛ, Liyel tǎhkì nɛ̂-á á
sɔkɔ, képah ye n wɛ̃kɩ kélɛ. Képah ye, mâh pɔ pɔ, kè náh n yɩ̃n n pi gblɔ̌y
gbílkípú wɛ̀ngbìl nóhnó-ó tyí dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ-à kɩ mɛ pé tyí, mé kɩ kè pɩ̃.
21 Máh kɩ kènpyãhní tɔkɔ pɔ yé tyí, képah náh pɩ máh kɩ pɔ yárr yé tyí
tyínɔnɔ sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yé n yah n kõ?

5

Pí-ńkɛ̃ tyi nónó-á sɔ̃̀ Yesu yõ sɛ̃́pú túkù mɛ n pɩ

1 Kè mɛ n nohnɩ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, prɔ̀prɔ̀ pínó-á mɛ yé wrɔ́
sɔkɔ. Prɔ̀prɔ̀ pínó yó ńtɛ̃-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃́pú ńtɛ̃ náh
fɛ̃ syi sɛ̃́nkõ pɩ n pi. Pè nɛ yé sɔkɔ yó ńtɛ̃-á mɛ ǹ sú kyɩ tɔkɔ.
2 Tɛ́ sépinó pól sɔkɔ, yé tõ mɛ yé gblɔ̌ynɛ n yõ n sah n kõ kɛ̀? Kè pyɛ̌ sɔ̃̀
yɩ̃nɛ kè pɩ yɩ̃́ yèkwɔrɩlɛ yé tyí, yé kõ yè kénɛ tɛ̃ yɩ̃ni n wilki yé wrɔ́.
3 Ńmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ yélɛ fɩ̃́ núkú sɔkɔ. Ǹtɛ mé mɛ yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Képah
ye, ńmɔ tɛ̃ wɔ lékàhlɛ yɩ̃ mɛ̀ pí-ò kõ tɛ, á kɩ nɛ mé sɔ̃́ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.
4-5 Yâh pɔ wɛ̃ tuke mɔ, ńmɔ tɔ kɩ mɛ yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Sɛ̃́nkõ névi tɛ̃nɛ, yé
Yesu Krista yɩ̃n ànɛ̂ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ à wilki yé wrɔ́, yè ǹ gbàh dɛ n mɔ sétɛ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃ kõ. Kàh tɛ̃nɛ n kwlɔ, à kɩ pí-ńkɛ̃ tyi pínó yal mɔ ǹ min kõ kè kɩ wɛ
pwah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ.
6 Yé gblɔ̌y gbílkínó mɛ̀ yah náh. Yé se yó pɩ̃ nɛ, kókónó kwéy ó-á n dɔkɔ
mífɑ̃́hkì póllɛ tɛ́.*
7 Yé kénɛ tyípékè wilki n to yé wrɔ́, képah nɛ̂-á mɛ n tõ n mɔ kókónó tyí
kõlɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ mɛ wásáá kókónó kɛ̃̂n búrn tyí kõlɛ. Krista lésõ fɛ̃
syi pè kõ pè à ko mɔ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyénó syáh képó tyí kõlɛ ápi tyípêl wu
n to yɩ̃nnɛ á tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, yé mɛ wásáá kókónó kɛ̃̂n búrn tyí kõlɛ.

* **5:6** 5.6 - Kókónó kwéy mífɑ̃́hkì pól dókónó nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, képah dùkù ye Wɩ̃́n n nɛ n yo pé sèmìrkì yó sɔkɔ nɛ, yɩ̃́kúnkáh núkú-á n põ yɔ póllɛ.

8 Yé yɛ à tyípêl duke pól wilki n to á min sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ yályál
négblólɛ kókónó kẫn búrn tyí kõlɛ, nɛ̂-á pè n nɛ n tah Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyénó
syáh sɔkɔ.†
9 Máh lésõ sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé lésõ yo ké sɔkɔ nɛ yé káh
nɛ n pɩ n soh prɔ̀npɩbɩlɛ.
10 Ǹtɛ kèkõyɔ̃́ névye tyí sɔkɔ náh lésõ ńnɛ dɛ́. Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ prɔ̀npɩbɩ,
képah náh pɩ ké yɩ̃́sesúkú névye, ànɛ̂ ké yɩ̃́pú, képah náh pɩ, ké sãh fálpú
tyí sɔkɔ-à sɔ̃̀ ńnɛ, yé náh náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ n wũ n pi kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ dò.
11 Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́. Mé nɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n ye Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ mɛ
prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ, képah náh pɩ, yɩ̃́sesúkúlɛ n pɩ, képah náh pɩ, sãhlɛ n fal,
képah náh pɩ, névye tyílɛ n yo n ko, képah náh pɩ, sètɛ̃̌nìnɛ n pɩ, képah
náh pɩ, mɛ yĩbelɛ n yĩ, yé káh nɛ n pɩ n soh sɛ̃́nkɔ̃ nɛynɛ póllɛ. Yé káh
yõke ńtɛ̃nɛ n yõ wɛ̃ tyí tɛ̃́nɛ.
12-13 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃́pú tùkènó tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ tɔ̃̀ náh képahlɛ. Liyel ye
kɩ tuke pélɛ. Ǹtɛ kè mɛ wẫrkínsàhnólɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yé
népékè yĩni n wilki yé wró.»‡ Kǎh yo sɛ̃ à, yé náh yé tɩ̃̀nkɩ̀ névye tuke n pi
di?

6

Yesu yõ sɛ̃́pú píndenɔlɛ wɛ̃ tyí

1 Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ tir-à de yépi Yesu yõ sɛ̃́pú sɔkɔ yó ànɛ̂ ǹ ní-ò wró, yě yé
tɩ̃̀nkɩ̀ névye sah, ǹ tɛ́ kè tɔkɔ n kyɩ nɛ n tuke Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃́pú tyí?
2 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́pú-á kɩ pɔ kèkõyɔ̃́ névye tuke n pi di? Ǹtɛ
yépi-à mɛ pɔ n tuke n pi kèkõyɔ̃́ névyelɛ, tyípî wɔ se yé kɩ tɛ̃ tuke kwlɔ?
3 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃́, áyáh kɩ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ ńtɛ̃ tuke n pi di? Tɛ́ kèkõyɔ̃́ mɛ̀
tyi wɔlɛ pyě á kɩ pɔ tuke kwlɔ nɩ?
4 Ǹtɛ sɛ̃́nkɔ̃ tir-à wɛ yé wró sɔkɔ, névi nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃́pú náh mɛ ǹnɛ n
mɔ n kõ, yè n pyě n kyɩ ǹmɔ tɔkɔ n pɔ nɛ, à pɔ kè tuke nɩ?
5 Sen ye kélɛ yé tyí dɛ́. Yépi tɛ̃ wró sɔkɔ, lékẫm névi yó ńtɛ̃ náh núkú
mɛ, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ yé wró tyi yah wah lɛ́?
6 Tir se yĩnɛ kè wɛ yé sɔkɔ yó ànɛ̂ ǹ ní-ò wró, kè syi n pɔ n yĩni n tɛ̃
tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, fóó Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃́pú ńtɛ̃ tɔ pɔ pɩ ké tùkèpulɛ?
7 Ǹtɛ yáh fyɔ̀ mɛ wɛ̃ tɛ̃̌nɛ n ye n tuke n pɔ, képah yé tɛ̃́nkwlɔnɔ wɛ̃̌kɩ tɛ
dò. Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ pàh tyíkɛ̃̌kɩ̀ pɩ yé tyí, ànɛ̂ pàh yé gbẫn yĩ yĩ tɔkɔ, yè n
tɛ̃ yé nnɔ tɛ̃ n kwlɔ?
8 Tɛ́ yépi ye mó tɔ̃ n pɩ kénɛ tyíknɛ̃̌nɩ̀ ànɛ̂ yĩbe tyilɛ yé yɩ̃́npyé Yesu yõ
sɛ̃́pú tyí.
9 Yé náh pĩ nɛ tyíknɛ̃̌nɩ̀ pípú náh n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ di? Yé káh yé
gblɔ̃̌y tɔ̃ mɔ ló. Prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ sãh fálpú, ànɛ̂ fɔ̀fínpɩbɩ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tókópú,
10 ànɛ̂ yɛ̃́nwóbé, ànɛ̂ yɩ̃́sesúkú névye, ànɛ̂ sètɛ̃̌nɩ̀ pípú, ànɛ̂ névye tyí
yónkòpu, ànɛ̂ névye yõ syíkípúlɛ, pépi sɔkɔ yó ńtɛ̃ náh n de n pi Liyel
tɔ̃́rí sɔkɔ.

† **5:8** 5.8 - Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyénó syáh-à sɔ̃̀ de n tɛ, Nsyifunɔ pé gbên kókónó dyî pól kwɛ, ǹ tɛ́ n tyah kókónó kẫnnɛ n yõ. Pě képah tɛ̃nɛ n pɩ sɛ̃, ǹ kè wɛ̃kɩ nɛ, tyípêl nónó pól-á sɔ̃̀ pé pɩ, páh sè milki.
‡ **5:12-13** 5.12-13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.7.

[11] Tɛ́ yé yah, sɛ̃́nknɔ névye ye sȍ yé túkùlɛ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista ànɛ̂ Liyel Mirki gbȍ yõ sɔkɔ, yé pɩ yályál. Yé mɛ wȉlkȉnsàhnɔ́lɛ Liyel
tyí yõ. Yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃́-ò gbɛ̃́nsê-á pɩ Liyel tyílɛ dùkù nɛ̂nɛ

[12] Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.»
Ǹtɛ yõre náh n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ
tyí.» Ǹtɛ ńmɔ náh n pɩ n pi sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃lɛ lɔ́.
[13] Kè tõ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Yõke mɛ kèkùrkȉ yĩnnɛ, kèkùrkȉ tɔ mó mɛ
yõke yĩnnɛ.» Ǹtɛ Liyel kɩ pɔ sé nínɔ́ pól tyí yɩkɩ n pi. Ǹtɛ névi wil gbɛ̃́nsê
tɛ̃ wɔ náh mɔ prɔ̀prɔ̀ pɩ yĩnnɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye kè mɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ ye
mó n yah ké yõ.
[14] Liyel ye yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ. Á kɩ ápi tɔ lékyî yilki n mɔ n pi
ǹ tɛ̃́nwɛnɔ gbȍ yõ.
[15] Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃́nsênɔ́lɛ, Krista wil tȁntȁnnɔ́-á tɛ́. Mé pɩ sɔ̃́
mè n pɔ Krista wil fɩ̃́ yɔ́ tɔkɔ n pɔ n kwrɔ n mɔ prɔ̀npɩ willɛ? Póllɛ, mé
náh képah pɩ n yah n pi.
[16] Yé se yɔ́ pĩ nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ prɔ̀npɩlɛ, pé nímí-á kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê
núkúlɛ tɛ́. Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃́nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pé nímí-á kwrɔ
mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.*
[17] Ǹtɛ névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à ǹ gblɔ̌ynɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kõ, tɛ̃ sõnɔ vi n mɔ n pɩ
núkúlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyílɛ.
[18] Yé yé náh vi prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ kõ. Tyípêl tɛ́lɔ́ nónó-á névi n nɛ n pɩ, tɛ̃ wil
gbɛ̃́nsê vyãh náh n wɛ sé sɔkɔ. Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹ tɛ̃ mɛ n pɩ n de
ǹ wil gbɛ̃́nsê tyí.
[19-20] Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃́nsê-á Liyel Mirki mɛ́-ńsahlɛ tɛ́. Liyel ye yé
kõ ǹ Mirkilɛ, nɛ̂-á déntɛ̃́nɔ́lɛ yé sɔkɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye yé dwe dántǎhlɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, yé tyí náh yé gblɔ̌ynɛ dò. Képah ye, yé yé wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ gbilki gbilki
kwâhlɛ.

7

Fúr tyi dùkù yónɔ́lɛ

[1] Yáh tyi nónó piki yah ń tyí yé sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sépi yah ye mé kɩ yo yé syah
núkúnúkú yɔ̀. Yé nɛ ńkɛ̃́* kǎh sȍ fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́nɛ.
[2] Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ yah kõ yĩnnɛ, kè ye fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ mɛ̀ dɩ̃́ mɛ̀, à sê tɔkɔ, ànɛ̂
sê mɛ̀ sê mɛ̀, ǹ tɔ mó de pɛ tyí.
[3] Dɩ̃́-á yĩnɛ nɛ̂ pínɔ́lɛ ǹ kyɩ tyí tnɔ sɔkɔ, à kélɛ n pɩ ǹ tyí. Sê tɔ-á yĩnɛ nɛ̂
pínɔ́lɛ ǹ pɛ tyí tnɔ sɔkɔ, ǹ tɔ kélɛ n pɩ ǹ tyí.
[4] Sê tyí yõ náh ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ dɛ́. Ǹ pɛ tyí yõ ye kélɛ. Dɩ̃́ tɔ tyí yõ náh ǹ
wil gbɛ̃́nsêlɛ dɛ́. Ǹ kyɩ tyí yõ ye kélɛ.
[5] Yé káh pɛ̀kȉ kãm wɛ̃nɛ, nɛ́ kè náh pɩ yé nímí yáhntɔkɔnɔlɛ nírí yɔ́ wɛ n
pɩ yĩnnɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ. Ǹtɛ képah-à sɔkɔ tɛ, yé yé syɩ pɛ̀kȉ kwrɔ mɔ.
Képah-à pí-ńkɛ̃́nɛ, yé kɩ pɔ n syah n tɛ̃ n kwlɔ, sétȁn yȍtɛ̃ kõ à kɩ syɔ̃-ǹsah
wɛ kɩ yé wilki mɔ.

---

* **6:16** 6.16 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24. * **7:1** 7.1 - Túkù sõnɔ sɔkɔ, Pole ye yo wɛy mɛ̀nɛ nɛ ńkɛ̃́, kǎh
sȍ fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́nɛ.

6 Ǹtɛ ńmɔ-á nɛ̂ yo yé tyí yɔ̀, kyɪ̃̀nmɔnɔ náh dɛ́, syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ̃kɪ̀ ye mé
yé kɔ̃.
7 Kàh ńmɔ tɛ̃ ó sɔ̃, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ no pól nɛ mɛ lédyɔ́nɪ̀nɛ ńmɔ tyí
kɔ̃lɛ. Ǹtɛ Liyel ye no pól mɔ ànɛ̂ pé tɛ̃́nwɛ-ńtɑ̃̂nnɛ. Á tir yɔ́ pɪ́nɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ
ǹnɪ̂ kɔ̃, ǹtɛ kèyǎh pɪ́nɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹ ní-ò kɔ̃.
8 Ǹtɛ nɛ̂-á mé kɪ yo lédyɔ́nɪ̀ ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ tyí, képah ye yɔ̀. Pàh tɛ̃
lédyɔ́nɪ̀nɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ, képah kɪ plɛ.
9 Ǹtɛ pàh kɪ pɪ̃ nɛ pé náh fɛ̃ pé gblɔ̌y tɛ̃ n pi, pè fúr pɪ. Fúr pɪ́nɔ́ ye fɔ̃́nfɔ̃́
kal, ǹ tɛ̃ lédɔ́rɪ́ kɔ̃ kè nɛ n ko.
10 Tɛ́ nónó-á fúr pɪ tɛ, máh kɪ nɛ̂ kõ n sah pè kɔ̃ n pi, ńmɔ náh n kõ n
sah kélɛ pé tyí dɛ́. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye n kõ n sah kélɛ pé tyí nɛ ńkɛ̃, sê náh yĩnɛ à
yal ǹ pɛ tyí.
11 Wàh se mó yal ǹ pɛ tyí, à náh tɔ̃ yĩnɛ à de pɛ káhkí yɔ́ tyí, à yĩnɛ à ǹ
syɪ yuku ǹ pɛ tyí, pè kyɪ pé wrɔ́ tɔ̃ n sah. Ǹtɛ dɪ̃́ tɔ káh mó ǹ kyɪ wilki.
12 Ǹtɛ nɛ̂-á mé n yo no tɛ́lɔ́ tɛ̃ wɔ tyí yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh n yo képahlɛ dɛ́.
Ǹmɔ ye n yo kélɛ nɛ ńkɛ̃, Yesu yõ sɛ̃́-ò dɪ̃́ yɔ́ tyí sê-à mɛ nɛ̂ náh pɪ Yesu yõ
sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ kénɛ pi mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ǹ tyí, à káh à wilki.
13 Yesu yõ sɛ̃́-ò sê yɔ́ tɔ tyí pɛ-à mɛ nɛ̂ náh pɪ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ kénɛ dɪ̃́
mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí, à káh yal ǹ tyí.
14 Yé náh wɛ di, Yesu yõ sɛ̃́-ò pi mè gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ǹ pɛ kɪ mɛ yúkɛy
Liyellɛ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́-ò dɪ̃́ mè tɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ǹ kyɪ kɪ mɛ yúkɛy Liyellɛ.
Ǹkɛ̃ kàh pí-ńkɛ̃́nɛ sɛ̃, pé wɛ̃́npɪ̀ kɪ mɛ á kɪ nɛ pé wrɔ́ sɔ̃ dɔ Liyellɛ. Ǹtɛ
kègbɪ tɛ̃ yõ sɔkɔ, pè ye mɛ yúkɛy Liyellɛ.
15 Ǹtɛ kàh mɛ pɪ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ nɛy tɛ̃ wɔ nɛ páh pé ní-ò Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ
n yahle, yé yɛ à kɔ̃ à kè pɪ. Kàh pɪ sɛ̃, ǹ ní-ò Yesu yõ sɛ̃́-ò nɛ̂-á pɛ képah
náh pɪ kyɪlɛ, ǹmɔ kɪ wɛ wũ ǹ gblɔ̌y yõ sɔkɔ. Yèvɪnɪ sɔkɔ tɛ̃ yĩn ye Liyel ye
álɛ dò.
16 Ǹkɛ̃ à, áwɔ nɛ̂-á kyɪlɛ, á se sɛ̃ ké yõ nɛ wáh kɪ tɛ̃ wɛ á pɛ min pwah
mɔ? Tɪ̃̂, áwɔ nɛ̂-á pɛlɛ, á se sɛ̃ ké yõ nɛ, wáh kɪ tɛ̃ wɛ á kyɪ min pwah mɔ?

Swɔ nɛ̂ sɔkɔ-á lésɔ̃ álɛ tɛ́ Liyel ǹ ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, tɛ̃ képah ó sɔkɔ

17 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-à nɛ̂ sah swɔ nɛ̂ sɔkɔ, kè yĩnɛ kè yĩnɛ
tɛ̃ tyí. Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, à yĩnɛ à nɛ n pɪ
à yĩnɛ képahlɛ. Kénɛ pɪ dùkù ye mé mɛ n yo Yesu yõ sɛ̃́pú tɪ̃̀nkɪ̃̀nɔ́ pól tyí.
18 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ tɛ́ Liyel à ye, tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃̀nɔ́lɛ. Nɛ̂ tɔ-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀-
ǹkɛ̃́nɛ tɛ́ Liyel à ye, tɛ̃ tɔ káh nɛ páh kɔ̃̀kèlɛ n kɔ̃.
19 Á kɔ̃ ò, á náh kɔ̃ ò, yõ náh mɛ képah tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́lɛ.
20 Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, tɛ̃ yĩnɛ à tɛ̃ képah
sɔkɔ.
21 Wâh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ tɛ́ à ǹ ye, káh n yɛ kè álɛ n yɔ. Ǹtɛ gblɔ̌y yõ wɛ́ntɛ̃̀nɔ́
yɔ̃̀bènɔrɪ-à mó wil mɔ á yõ, káh n yɛ kè n kal.
22 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, ǹ tyípêl yɔ̃rɪ n tyɛ.
Yé náh wɛ tɔlɛ à, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̌y yõ tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, à n pɪ Krista
yɔ̃lɛ.

23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yé dwe wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ dántǎhlɛ. Képah ye, yé káh ńtɔ̃ n pɩ
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃lɛ gbógbó.
24 Ǹtɛ ń yṹnpyé, yáh lésõ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel yé ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí,
yé yĩnɛ yè tɛ̃ képah ó sɔkɔ.

Fúr-á n pɔ n pɔ tyi nónónɛ

25 Névye nónó-á pè náh tɔ̃nì fúr pɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh tir yɔ́ yo ń tyí pé tyí
sɔkɔ. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, mé pɩ névi yɔ́lɛ nɛ̂-á yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ.
Képah ye, mé kɩ ń yɛ̃́ngbɛ̃́ sõnɔ yo yé tyí fúr tyí sɔkɔ.
26 Tyi-á mɛ tɛ̃ tah sɔ̃́ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ, ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, yé nɛ́núkù núkú
pól-à tɛ̃ sɔ̃́-á yélɛ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ.
27 Wáh kɩ mɛ sê tɔkɔ tɛ, káh à fĩn n mɔ. Wáh kɩ se mó tɔ̃̀nì mɛ sê tɔ́kɔ́-
ńkɛ̃̀nɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́.
28 Dɩ́-à sê tɔkɔ, képah náh pɩ sênpir-à de pɛ tyí, tyípékè tɛ̃ wɔ náh pè pɩ
dɛ́. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á mɛ ké sɔkɔ, ké pípú kɩ kwlɔ́nɔ́lɛ n wɛ. Képah yah ye
mé mɛ ké tyí nɛ mé n kõ yé tyí.
29 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n yo yé tyí, tyah mɛ n tyah sɔ́kɔ́ntɛnɔlɛ. Képah ye,
à tɔkɔ núkúnúkú tyí, sê-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ, sê kósyì mɛ ǹ tyí.
30 Nɛ̂-à mɛ gbní sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyì mɛ gbní sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ
nìvìnì sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyì mɛ nìvìnì sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ yídwénènɛ
n dwe, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ ǹ tyí kósyì yídwénè nɔ́pilɛ.
31 Nɛ̂-à mɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ nɔlɩlɛ n yõ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyì mɛ ké nɔlɩlɛ
n yõ. Wáh n yah yɔ̀, kèkõyɔ̃́ mɛ̀ náh tõ n mo n pi lɔ́.
32 Mé mɛ ké tyí nɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ káh kwel. Névi nɛ̂-à sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃̀nɛ, tɛ̃ ǹ
fɔkɔlɛ n sõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃̀n tyí sɔkɔ. Ǎ n nɛ n mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nìvìnì pí-ńsahlɛ n
yah n kõ.
33 Ǹtɛ sê-à mɛ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ kèkõyɔ̃́ tyi yõ. Ǎ n nɛ n mɛ ǹ
kyɩ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kõ.
34 Kàh pɩ sɛ̃́, ǹ nɩ n nɛ n mɛ n yil n kõ yey nínínɛ. Tɛ́ sênpir, képah náh
pɩ sê nɛ̂-à dé-ńkɛ̃̀nɛ pɛ tyí, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃̀n yah syi tɛ̃ tyí. Tɛ̃ ǹ gblɔ̌y kõ n dal
n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃̀n pínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ sê pètɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, kèkõyɔ̃́ tyi yah syi ǹmɔ
tyí. Ǎ n nɛ n mɛ ǹ pɛ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kõ.
35 Mé náh tyi nɔ́pi yo yé tyí yé fikéntɛ̃̀nɔ yĩnnɛ dɛ́, yé yohnɩ n mɔ yĩn ye
mé n yo sélɛ yé tyí. Képah ye, nɛ̂-á pèpɛynɛ, mé mɛ ké tyí nɛ yé képahlɛ
n pɩ, képah nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó tɛ̃̀n yah wṹnɔ́lɛ.
36 Kètɛ̃̀npìkì nɛ̂-à pĩ nɛ pé ségbɩ̃́ní dékè-á mɛ pélɛ n ko,† tɛ́ páh kɩ n to n
kõ, páh kɩ n syah n pɩ n de ǹ tyí, tɛ́ tyi-á yĩnɛ sè kɔ sé wɛ̃̀l yõ, tɛ̃ à fur ǹ
dyɔ ó. Tyípékè náh kélɛ.
37 Ǹtɛ kètɛ̃̀npìkì nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy fyɛ̃̀h-ǹkɛ̃̀nɛ ǹ yõ, tɛ́ nɛ
páh kɩ fɛ̃ tɛ̃ pé gblɔ̌y tyí lédɔ́rí náh fɛ̃ pé fwo pɛ̀kì kõ kè n wɛ n pi pé wrɔ́
pé ségbɩ̃́nínɛ, tɛ̃ pɩ plɛ.

† **7:36** 7.36-38 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù nɛ Pole-á nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-à pĩ nɛ ńkɛ̃ pé písê pɛ tyí dé-ńkɛ̃ yah náh, tɛ́ à syi pɔ n dye, tɛ́ wǎh yĩnɛ à de pɛ tyí, tɛ̃ ǹnɛ pɛ kõ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ. Tyípékè náh kélɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy fyɛ̃̀h-ǹkɛ̃̀nɛ ǹ yõ, nɛ ńkɛ̃ páh kɩ fɛ̃ pé písê tɛ̃ sah à náh n de n pi pɛ tyí, tyi vi sɔkɔ-á tɛ̃̀nɛ. Képah-á, nɛ̂-à ǹ písêlɛ pɛ kõ, tɛ̃-á pɩ plɛ, tɛ́ nɛ̂-à se ǹ písêlɛ pɛ kɔ̃́-ńkɛ̃̀nɛ, tɛ̃-á pɩ plɛ yĩ́.

38 Képah ye, nɛ̂-à ǹ ségbɪ̃́ní fur, tɛ̃ pɪ plɛ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ ségbɪ̃́ní fúr-ńkɛ̃́nɛ, tɛ̃
wɔ pɪ plɛ kal.
39 Sê pɛ-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹmɔ ó tyí. Ǹtɛ ǹ pɛ-à pɔ
yah kwlɔ, à kɪ fɛ̃ de pɛ yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ.
40 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ ó sõnɔ sɔkɔ, wàh wũ dé-ńkɛ̃́nɛ pɛ tyí, képah nɪ̀vɪ̀nɪ̀ kɪ kal
ǹ tyí. Ǹmɔ fɔ́kɔ́sõnɔ ye mé yo yé tyí yɔ̀. Ǹtɛ ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, Liyel Mirki
mɛ ń sɔkɔ.

8

Sãh fálnɔ́ kɔ̀ tyí yónɔ́lɛ

1 Á ye á fɔkɔ mɔ n yah núkúnúkú à yuku sãh fálnɔ́ kyɔ tyí tɪ̃̀nnɛ. Gbɪ tɛ̃
wɔ ye yé yo nɛ á pól-á mɛ tyilɛ n pnɛ ó. Tɛ́ kénɛ tyi pnɛ̀nɔ́ wɔ ye mó tõ n
mɔ névilɛ gblɔ̃̌y gbílkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ tyínɔnɔ wɔ yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kõ.
2 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ páh tyilɛ n pnɛ, tɛ̃ náh tɔ̃̀nɪ̀ mɛ kwâh yɔ́lɛ n pnɛ
wăh sɔ̃̀ yĩnɛ à sè pĩ sɔ̃.
3 Ǹtɛ Liyel tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, Liyel tɛ̃nɛ n pnɛ.
4 Ǹtɛ à yuku sãh fálnɔ́ kɔ̀ kɔ̀nɔ́ tɛ̃ tyí tɪ̃̀nnɛ, á se yĩnɛ à sélɛ n kɔ? Á pĩ
nɛ fal fal tɔ̃̀lɛ, kwâh yɔ́ náh kélɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, Liyel núkú ó-á mɛ.
5 Gbɪ tɛ̃ wɔ ye, yíyɪ̃̀n náhnáh mɛ yɪ̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nónó-á túkù mɛ sélɛ
n tɔkɔ n pɪ pé líyelnɔ́lɛ. Ǹtɛ líyelnɔ́ ànɛ̂ tãm náhnáh-à sɔ̃ mɛ pé tyí,
6 ápi tɛ̃ wɔ tyí, Liyel núkú ó ye mɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. Ǹmɔ ye mɔ yíyɪ̃̀n
póllɛ, ápi mɛ ǹmɔ tyí yõ. Sɛ̃́ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ó tɔ ye mɛ, nɛ̂-á Yesu
Kristalɛ. Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yíyɪ̃̀n pól mɛ, ànɛ̂ ápi tɔlɛ min sɔkɔ.
7 Ǹtɛ fal fal tãnnɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú túkù náh pĩ nɛ kwâh yɔ́ náh sélɛ. Pé
túkù lésõ dar kah mɔ sãh fálnɔ́ tyilɛ. Tɛ́ pépi sɔkɔ nónó tɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-à
fyɔ̀ yúkú-ńkɛ̃́nɛ yahlɛ, pàh sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ, pè n nɛ n sõ n kyɪ n pɔ sãh
fálnɔ́ tyí sɔkɔ. Kàh pɪ sɛ̃́, pè n nɛ n sõ nɛ tyípékè-á pé n pɪ kɔ̀ mè kɔ̀nɔ́lɛ.
8 Yõke náh ápi nɔ n de n pi Liyellɛ dò. Ké yɔ̃́-ńkɛ̃ náh kwâh yɔ́ wilki n
pi á sɔkɔ, ké yɔ̃́nɔ́ tɔ náh se mó tõ kwâh yɔ́ dohnɪ n pi á yõ.
9 Sé kɔ̀nɔ́ gbàh sénsɔ̃ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ yé tyí ó, ǹtɛ yé kyɔ̀mɪ̀nɔ́lɛ n pɪ,
képah káh pɔ túkùlɛ n syɪkɪ n mɔ, nónó Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ.
10 Sɔ̃-á áwɔ nɛ̂-á tyilɛ n pnɛ, ǹnɪ̂ yɔ́-à ńtyɪ̃́nɔ kyɪ ǹ wɛ tɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ á mɛ
yõkelɛ n yõ, tɛ́ tɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ, sɔ̃ mɛ kè kɪ pɪ? Kè náh
sɔ̃́ré mɔ n pi tɛ̃ sɔkɔ, à kõ à sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ n pi di?
11 Kàh pɪ sɛ̃́ à, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ, ǹ min náh
n mɔ n pu n pi áwɔ tyi pnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ di? Tɛ́ á yɪ̃́npi ye mó tõ ǹnɛ,
ǹmɔ nɛ̂ tɔ yĩn-á Yesu Krista ku.
12 Yâh n pɪ n de yé yɪ̃́npyé tyí sɛ̃́ntɛ̃nɛ à pé sõnɔlɛ n yɪkɪ pé tyi yah
wɛ́-ńkɛ̃ yĩnnɛ, Yesu Krista tyí ye yé n pɪ n de dɛ́.
13 Mâh nɛ yõke yɔ́ yõ, tɛ́ képah ń yɪ̃́npi yɔ́ yõ yɪkɪ n mɔ n pi tyípékè pínɔ́
sɔkɔ, mé kɪ kè wɛ yɛ gbógbó. Képah sɔkɔ, mé náh tɛ̃ yõ yɪkɪ n mɔ n pi
tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.

9

Pole pɪ dùkùlɛ

[1] Ń yṹnpyé, gblɔ̌y yõ névi náh ńnɛ di? Yesu tɛ̃ntȍ névi náh ńnɛ di? Mé
náh Yesu wɛ yɩ̃́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ di? Ńmɔ tȍ pínɔ́ gbȍ yõ sɔkɔ náh
yé wɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ di?
[2] Yáh fyɔ̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ǹ tɛ̃ntȍ
névi-á ńnɛ. Képah ye, túkù-à sɔ̃ ké pɩ̃́-ńkɛ̃́nɛ ń tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ntȍ névi-á ńnɛ,
yépi tɛ̃ wɔ yɩ̃nɛ yè kè pɩ̃.
[3] Nónó-á mɛ n tɔkɔ ńmɔlɛ n kɔ̃, máh nɛ nɛ̂ yo n pi pé tyí, kè wɛ yɔ̀:
[4] Ápi náh yɩ̃nɛ à á tɛ̏n pínɔ́ yõke yõ à mó ké ni wɔ di?
[5] Ké wɛ̃̀kɩ̀ náh mɛ ápi tyí kɩ fɛ̃ syɔ́ tɔkɔ Yesu yõ sɛ̃́pú sɔkɔ, tɛ́ áyâh n sɔkɔ
kɔ́lɔ́ sɔkɔ, á fɛ̃ n sɔkɔ n pi pélɛ, sɔ̃́-á Yesu tɛ̃ntȍ névye tɛ́lɔ́ kélɛ n pɩ, pépi
nónó sɔkɔ yɔ́-á Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂ sɔ̃́-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yṹnpyé kélɛ n pɩ di?
[6] Tɩ̂, ńmɔ ànɛ̂ Barnabasɩ ó kɔ́kɔ́ se yɩ̃nɛ à tɛ̏n káhkínɔlɛ n pɩ ńtɔ̃ à á gblɔ̌y
vyãhlɛ n yah?
[7] Yé se kè wɛ noh yah nɛ, ǹnî yɔ́-á mɛ sràsyȉyálɛ n pɩ, tɛ́ mɛ yɩ̃n ǹ gblɔ̌y
yɩ̃́nnɔ́lɛ? Tɩ̂, séswɔ̂ sɔ̃́-ò náh yɩ̃nɛ ké pye yɔ̃́nɔ́lɛ di? Tɩ̂, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ yípɛ̂ynɛ
n fɛ̃, tɛ́ à náh sé yɛ̃́níkȉ wɔ n pi?
[8] Yé káh n wɛ nɛ kégbɔ́ mè tyi pɩ dùkù ó-á mé yah tɛ́ sélɛ n yo dɛ́. Kè tɔ̃
mɛ sɛ̃́ntɛ̃ ńtɛ̃nɛ tɔ́tɔ́ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ.
[9] Kénɛ tyi kȍnsàhnɔ́ nɛ̂-á Liyel Moyisi kɔ̃, kè mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃́, nyeh-à mɛ swãh tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ á tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y pukubi á
sèmukɔ yɔ̃́nɔ́lɛ.* Yé se wɛ nɛ nyeh yãm-á tɛ̃ Liyellɛ à kɔ̃ à képah yo?
[10] Ápi yɩ̃n náh à yo kélɛ di? Àwe, ápi yɩ̃n ye à yo kélɛ. Yé náh wɛ à, ápi
yɩ̃n ye tyi nɔ́pilɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ ńtɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, sètɔ̃-à swãhlɛ n wɔ, ǹ sɔ̃nɔ n
nɛ n mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃ yõ. Táh mí-ò tɔ-à mó táhlɛ n mɩ, ǹ sɔ̃nɔ n nɛ mɛ ǹ wɛ
wɛ tɛ̃ yõ.
[11] Ápi-á pɔ Liyel wɛy yo yé tyí, ǹ tyí kɔ̃ kè wɛ de yé nnɔ sɔkɔ à; áyâh sȍ
mɛ yé gbɛ̏n yȋlɛ á gblɔ̌ynɛ n pu, kè se yɩ̃nɛ kè yé gbɛ̏n du?
[12] Ké yah-à kɩ nɛ̂ fyɔ̀ névye túkù mɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ yé tyí à, ápi wɔ se
pyě? Tɛ́ képah fyé yõ, ápi náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ syi yé tyí. Ǹtɛ ápi náh sȍ mɛ
ké tyí nɛ kè fɛ̃kìnɔ́ dahbɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ́nɔ́ sɔkɔ Yesu Krista tyí yõ. Képah
ye, á mɛ tyi pól sro.
[13] Tɛ́ yé pɩ̃ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃́, Liyel ní-ńsah gbô tȍ pípúlɛ, Liyel ní-ńsah gbô-á n
yah pé vyãhlɛ. Sárká syínwȉlkȉpu tɔ-á pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ n wɛ sárká yȋ sɔkɔ.
[14] Sɛ̃ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃́, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ́nɔ́ sɔkɔ-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ́pú
kɩ n yõ.
[15] Ǹtɛ ńmɔ yõke yɔ́ ńtɛ̃ náh wil képah sɔkɔ. Mé náh mó tɔ̃ mɛ tyi nɔ́pilɛ
n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé yé kɔ̃ sélɛ dɛ́. Máh kélɛ n pɩ nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́
mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ nɛ̂nɛ n wɛ ké sɔkɔ, kàh nɛ̂ n tɛ̃ n syi n pi ń tyí, mè n ku ńtɛ̃nɛ.
[16] Kè nɔ ń tyí ò, kè náh nɔ ń tyí ò, mé yɩ̃nɛ mè yo ólɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo. Képah
ye, ké yɔ́nɔ́ náh mɛ yɩ̃́nyáhkɩ̀ tirlɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ pèkè mɛ ń yõ, mâh yahle
ké yɔ́nɔ́lɛ.

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.4.

17 Ǹmɔ-à sɔ̏ mɛ yah tɔkɔ tɔ̏ mɛ̀nɛ, à ń gblɔ̌y mɔ ké pı́nɔ́ sɔkɔ, mé náhkı
ké yõre wɛ. Ǹtɛ kɔ̏nsàhnɔ́ ye Liyel kõ sah ń kɔ̃ kélɛ mé n pı. Képah ye, ń
pı pı tɔ̏ ó ye mé n pı.
18 Ǹtɛ ńmɔ wɛ wɛ tɛ̃ wɔ nɛ̂nɛ wɛ́? Nı̀vı̀nı̀ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ ń kɔ̃ mé Nı̀vı̀nı̀
tirlɛ n yo névye tyı́ nɔ̀nɔ́lɛ kwâh yɔ́ yáhnkɔ̃-ńkɛ̃nɛ ké sɔkɔ, képah ye ń wɛ
wɛ tɛ̃nɛ.
19 Ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ náh ńnɛ dɛ́, mé mɛ ń gblɔ̌y yõ. Ǹtɛ mé ń gblɔ̌y pı no
pól yɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pı Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
20 Mâh mɛ Nsyifunɔ sɔkɔ, mě ń minnɛ n pı pé tyı́ kɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi
n mɔ pè kɔ̃ pè pı Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Pépi nónó-á Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl
kɔ́púlɛ, mě ń minnɛ n pı pé tyı́ kɔ̃lɛ ǹ pé yõ wɛ n vi n mɔ, tɛ́ sé wȁl kɔ́-ò
náh mó tɔ̃ ńnɛ dɛ́.
21 Mâh sɔ̃ mɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́-ńkɛ̃pú sɔkɔ ò, mè n nɛ n pı pé tyı́ kɔ̃lɛ,
ǹ pé náhnáh yõ wɛ n vi n mɔ. Tɛ́ képah náh n wɛ̃kı nɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́
wȁl kɔ́-ńkɛ̃ névi-á ńnɛ dɛ́. Máh fyɔ̀ mɛ Krista tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl tɛ̃nɛ n kɔ,
képah n wɛ̃kı nɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl-á mé n kɔ.
22 Névye nónó Yesu yõ sɛ̃nɔ́ náh yuku yahlɛ, mâh mɛ pé sɔkɔ, mě ń
minnɛ n pı pé tyı́ kɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pı Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
Mâh sɔ̃ mɛ nɛ́dúké nónó sɔkɔ ò, mě ń gblɔ̌y pı pı dùkùnɔ́ póllɛ pé yı̃nnɛ,
nɛ mé pé túkù yõ wɛ n vi n mɔ pè kɔ̃ pè pı Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
23 Mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n pı Nı̀vı̀nı̀ tir yónɔ́ yah yuku yı̃nnɛ, nɛ pèpɔrı
nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ń vyãh wɛ ké sɔkɔ.
24 Yé se pı̃ nɛ ńkɛ̃ wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tópú pól-á ńkɛ̃nɛ nɛ n mɛ n to kéntáhkı̀
sɔkɔ, tɛ́ pé nɛ́núkù ó-á n wɛ ké yõrelɛ tɛ́? Yépi tɔ nɛ n to tɛ̃ tyı́ kɔ̃lɛ ké yõre
wɛ yı̃nnɛ.
25 Wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tópú kwlɔ́nɔ́nɔ pól fɛ̃ n syi yõ yɔ̃nɔ́ pɔ n wɛ yı̃nnɛ, nɛ̂-á
kè náh n mo n pi. Ǹtɛ ápi kélɛ n pı yõ yɔ̃nɔ́ pɔ n wɛ yı̃nnɛ, nɛ̂-á kı mɛ
kũ̋mm.
26 Képah ye ńmɔ tɔ mɛ n to, tɛ́ mé náh mɛ n to n dah n mɔ dɛ́. Mé mɛ
gbɔ̏nkukuri syí-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á à náh n syı n dah n mɔ.
27 Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel wɛynɛ n yo no tɛ́lɔ́ tyı́, mé mɛ ń wil gbɛ̃nsêlɛ n fõh ń
gblɔ̌y tɛ̃nɔ́ sɔkɔ, nɛ mé káh n pɔ n tɛkı yõ yɔ̃nɔ́ sɔkɔ.

10

Yisrayel no pı dùkùlɛ gbɛ̃nnı sɔkɔ

1 Ǹ yũ̋npyé, nɛ̂-á á sútóbé yı̃ni tɛ̃ Moyisi gbı̃ sɔkɔ, mé mɛ ké tyı́ nɛ yé yé
dyɔ sah nɛ n kwnɛ kélɛ. Pé pól sɔ̏ mɛ n kɔ ńyı̋rkı̏ fob sɔ̏, tɛ́ de kah pnɛ
yɔ́nsyâ̏h sɔkɔ pé tɔ̂ɔ́.
2 Pé pól de sɔkɔ ńyı̋rkı̏ fob sɔkɔ ànɛ̂ pnɛ yɔ́nsyâ̏h sɔkɔ wèlnwı̏lkı̏nɔ́ tyı́
kɔ̃lɛ, à pı Moyisi sɔ̏ tɛ̃púlɛ.
3 Pé pól yõke núkú yõ wɛ̃ tyı́, nɛ̂-á wil Liyel tyı́,
4 tɛ́ mɛ wɔ wɔ ni núkú wɛ wɔ, nɛ̂-á wil Liyel tyı́. Tɛ́dáhkı̀ yɔ́ sɔkɔ ni ye
sɔ̏ kélɛ. Kénɛ tɛ́dáhkı̀lɛ sɔ̏, Krista ye nɛ̂-á mɛ n yuku pélɛ.

5 Ǹtɛ pé kan náh sȍ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.* Kǎh pɩ sɛ̃́, pè ku kwɛ gbɛ̃́nnɩ
sɔkɔ.
6 Kénɛ tyi ye pɩ, à ápi yɩ̃́ yɩkɩ, nɛ̂-á kɩ á kõ á yɩ̃́ náh tõ n wil n pi tyɩ́túkúnɩ̀
pínɔ́ tyí pépi tyí kõlɛ.
7 Yé káh pɩ sãh fálpúlɛ pépi túkù tyí kõlɛ, pépi nónó tyí-á yónɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Tɔ́wû ye kõ tɛ̃ à n yõ, tɛ́ n wɔ, képah náh tɛ́ yuku
à syáhlɛ n syah.»†
8 Á ye káh á gblɔ̌y pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ, sɔ̃́-á lésõ pé túkù kélɛ n pɩ, tɛ́ nɛ́pɩ̂̃ kèyõ
gbɔ̃núkú kyɛgbãm (23 000) mɛ ku pé sɔkɔ gbɩ̀̃yɩ̀̃kɩ̀ núkúlɛ.‡
9 Á ye káh Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n mɔ n yah, sɔ̃́-á lésõ pé túkù pɩ kélɛ, tɛ́ vyeh mɛ
pè kwãkɩ ko.§
10 Yé káh Liyel sèyɔ̀kèlɛ n yo sɔ̃́-á lésõ pé túkù kélɛ n pɩ, tɛ́ yɩ̂̃nyõ tɔ̏npɩ
nɛ̂-á nɛ́kókèlɛ n mɔ, ǹmɔ mɛ pɔ pé duku to.*
11 Tyi nɔ́pi ye pè yĩni tɛ̃, à névye yɩ̃́ yɩkɩ. Ápi nónó-á mɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ́ntɛnɔ
gbɩ̃́ mɛ sɔkɔ yɔ̀, ápi yĩn ye pè tyi nɔ́pi wãrkɩ, à gbáhdyâh di sah á tyí.
12 Képah ye, nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ páh mɛ wɛ su yĩn pallɛ, tɛ̃ kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ,
à káh pɔ yɔ̃ syɩkɩ.
13 Tɔ̃nmɔnɔ nónó-á yé yĩni tɛ̃ yah, sɛ̃́nknɔ ye n nɔ névi yɔ̏tàhsyilɛ. Ǹtɛ
Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sȍ. Â náh n yɛ tɔ̃nmɔnɔ yó ńtɛ̃ kõ kè kǎn pɩ n pi
yélɛ. Tɛ́ tɔ̃nmɔnɔ-à yé wɛ, à kɩ tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kõ yé kɩ kè fwo, tɛ́ kɩ yé wɛ̃kɩ
syɔ̃-ǹsahlɛ, yáh nɛ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ sɔ̃́.

Á ye káh nɛ n pɩ n soh tɛ̏nnɛ

14 Ń yṹnpyé pèplɔ, yé yé náh vi tɛ̏n tyi kõ pnɛ́pnɛ́.
15 Ńmɔ mɛ yélɛ n mɔ n kõ yĩ pɩ̃́pú sɔkɔ. Képah ye, tyi nónó-á mé n yo
yé tyí, yé sõ n yah sé tyí yõ yé gblɔ̌y.
16 Liyel yõke yõ gbɩ̃́nɛ, áyáh ńkɛ̃́nɛ wɔ wɔ kwâh nɛ̂ wɔ á wɛ́kíntɛnɔ náh
Liyel tyí, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ áyáh pɩ núkúlɛ Yesu Kristalɛ ǹ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́
gbɔ̏ yõ. Búrn nɛ̂ tɔ-á ńkɛ̃́nɛ à n kwɔkɩ n dibi n tah wɛ̃ tyí, ké tɔ álɛ n pɩ
núkúlɛ Yesu Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ.
17 Búrn núkú ó ye mɛ. Tɛ́ ápi pípí nɔ́pi pól mɛ kénɛ búrn núkú mè ólɛ n
tah. Képah ye, kè mɛ á kɩ nɛ á pól sɔ̃́ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.
18 Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ Yisrayel no nɩyɔ̃́, yé yé fɔkɔ mɔ n yah képah tyí yõ
kɛ̀. Pé sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah mɛ Liyel tyí yõ. Képah ye, yípɛ̂y nónó-á pè n
ko ké yõ sɔkɔ, pé nónó-á sé kyɔlɛ n kɔ, pè mɛ núkúlɛ Liyellɛ.
19 Képah se n wɛ̃kɩ nɛ máh nɛ yõre-á mɛ tɛ̏n ànɛ̂ sãh fálnɔ́ kyɔ tyí?
20 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, mé nɛ sãh fálpú-á sãhlɔ nónónɛ n fal, sétɛ̏n tyí-á pè n fal sélɛ,
Liyel tyí náh. Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé pɩ núkúlɛ sétɛ̏nnɛ gbógbó.
21 Yé náh fɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wóh sɔkɔ wɔ wɔ kwâh wɔ n pi, tɛ́ tõ yé yah vi n wɔ
n pi sétɛ̏n tyí sɔkɔ. Yé náh fɛ̃ nɛ n yõ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, tɛ́ tõ yé yah vi kyɩ
n yõ n pi sétɛ̏n tyí.

* **10:5** 10.5 - Yah n tɛ Yɛ̃́hnɔ́ 14.22-24 ; 28-38. † **10:7** 10.7 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, pé tɔ̏
yah sɔkɔ ye sȍ pè syah syáh mɛ̀nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1-6. ‡ **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Yɛ̃́hnɔ́ 25.1-9.
§ **10:9** 10.9 - Yah n tɛ Yɛ̃́hnɔ́ 21.4-7. * **10:10** 10.10 - Yah n tɛ Yɛ̃́hnɔ́ 16 ; 17.

22 Tî̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yõ, ǹmɔ vyãh sɔ̂̃ se á n yah
n kɔ̃ nóh-ńsahlɛ? Ápi tǎhkì se kal ǹ tyílɛ?

Gbîlkînɔ́lɛ n sah Liyel yõ, á tyípínì pól sɔkɔ

23 Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ yõre
náh n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ sé túkù
pínɔ́ náh yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kɔ̃.
24 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌y pɛ́kí-ńsah ólɛ n yah n kɔ̃ dɛ́, yé no tɛ́lɔ́ pɛ́kí-
ńtẫnnɛ n yah n kɔ̃ n kal.
25-26 Kè mɛ wẫrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye
sétáh ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyǐn póllɛ.»[†] Képah ye, yî̃ nónó pól-á fyɔ̀ mɛ yãbrɩ sɔkɔ
yòh sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃ sé póllɛ n yõ. Kè náh yĩnɛ kè nɛ n mɛ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé tyí,
yé kɔ̃ yè píkínyahnɔ yɔ́ ńtɛ̃ pɩ sé wǐl-ǹtẫn tyí sɔkɔ.
27 Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi yɔ́-à ǹ ye yõke yɔ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ á fɛ̃ syi kyɩ, wàh yé nónó
tɔkɔ pɔ, sélɛ n yõ fwòó. Kè náh yĩnɛ kè pɩ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ á tyí ǹ kɔ̃ ǹ pɔ
píkínyahnɔ yɔ́lɛ n pɩ sé wǐl-ǹtẫn tyí sɔkɔ.
28 Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à yo á tyí nɛ ńkɛ̃, kɔ̀ mɛ̀nɛ, sãh fálnɔ́ kɔ̀-á kélɛ, tɛ̃ wɔ yĩnnɛ
ànɛ̂ ké tyí sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, káh kè kɔ.
29 Sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí nɛ̂ tyí-á mé yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, áwɔ tyí sɔkɔ náh ńnɛ dɛ́,
nɛ̂-á yo ǹ syah kélɛ, tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ ye ńnɛ. Ǹtɛ ǹnî kɩ fɛ̃ nɛ kwâh nɛ̂ se pɩ
tɛ́ ǹnî fɔkɔ sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, péwɔ náh fɛ̃ pé dyɔ dyɔ tyi pɩ n pi nɩ?
30 Pâh wɛkɩ Liyel tyí yõke nɛ̂ yĩnnɛ, tɛ́ fyɔ̀ kélɛ n yõ, nɛy se yĩnɛ à pé
tyílɛ n yo kénɛ yõke yɔ̃́nɔ́ yĩnnɛ, képah nɛ̂ yĩn-á pé wɛkɩ Liyel tyí nɩ?
31 Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́, wâh kwâh nɛ̂nɛ n yõ ò, wâh kwâh nɛ̂nɛ n wɔ ò, wâh se
tir dùkù nɛ̂nɛ n pɩ ò, yɛ Liyel yĩn nɛ n gbilki ké sɔkɔ.
32 Kè se Nsyifunɔ́ ò, kè se nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, kè se Yesu yõ sɛ̃pú
tĩ̀nkǐlɛ ò, yépi tyípínɔ́ káh pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ yɩkɩ n mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.
33 Yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Ǹmɔ ńkɛ̃nɛ n gbah n tɛ̃ ǹ no pól nìvìnìnɛ n pɩ
tyi pól sɔkɔ. Ǹmɔ náh mɛ ń gblɔ̌y pɛ́kí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ
nɛ́kwĩ̂nkílɛ n yohnɩ n mɔ pé wɛ n pwah n mɔ yĩnnɛ.

11

1 Yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ, sɔ̃-á mé Krista pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.

Dɩ̃́ ànɛ̂ sɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃ dùkùlɛ Liyel ni gbĩ̂nɛ

2 Mé yélɛ n sõ náhnáh, yáh sõnpílɛ yé dyɔ sah n kwnɛ ńmɔ tyílɛ
gbĩ̂mɛgbĩ̂, tɛ́ se tɔ̃ mɛ n kɔ tyi yónɔ́ wǎl yõ, máh kwɔ́nɔ́ wɛ sépi nónó
yõ à pɔ yé kwɔ.
3 Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, sɛ̂ yɔ̀tɛ̃-á dɩ̃́nɛ, díbí pól yɔ̀tɛ̃
mó Yesu Kristalɛ, Yesu Krista wɔ yɔ̀tɛ̃ mó Liyellɛ.
4 Képah ye, dɩ̃́ nɛ̂-à yɔ̃́kúrí kwĩnki sah tɛ́ nírílɛ n pɩ, képah náh pɩ tɛ́ mɛ
Liyel tɛ̃ntɔ̀lɛ n syi n yo, ǹ yɔ̀tɛ̃ ye à n yilɔ.
5 Ǹtɛ sɛ̂ nɛ̂-à ǹ yõ dɛ mɔ sah tɛ́ nírílɛ n pɩ, képah náh pɩ à Liyel tɛ̃ntɔ̀lɛ
n syi n yo, ǹ yɔ̀tɛ̃ ye à n yilɔ. Kè núkú mɛ á kɩ nɛ ǹ yõ sɔ̃ à kye mɔ.

---

† **10:25-26** 10.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 24.1.

6 Sê nɛ̂-à nɛ mɔ̀nsɔr tɛ̃ n pi ńkɛ̃nɛ, à ǹ yõ kye. Ǹtɛ sen-à nɛ sê tyí ǹ yõ
kyénɔ́lɛ, képah náh pɩ ké kɔ̃́nɔ́lɛ, à káh kè dɛ n mɔ n sah kɛ̀.
7 Dɩ̃́nɛ, Liyel kètò ye ǹnɛ, ànɛ̂ à Liyel yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ. Képah ye, à náh
yĩnɛ yɔ̃́kúrí kwɩ̃́nkínsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ sê wɔ dɩ̃́ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ.
8 Kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ náh wil sê sɔkɔ, sê wɔ ye wil dɩ̃́ sɔkɔ.
9 Dɩ̃́ náh mɔ sê yĩnnɛ dɛ́, ǹtɛ sê mɔ dɩ̃́ yĩnnɛ.*
10 Képah ye, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yĩnnɛ, kwâh yɔ́ yĩnɛ kè nɛ n mɛ sê yõ sɔkɔ,
nɛ̂-á kɩ ǹ yɩ̃́n-ńsahlɛ n wɛ̃kɩ.
11 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, ápi nónó tɛ̃-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, á ye pĩ nɛ
ńkɛ̃, dɩ̃́ yétɔ̃̂-á mɛ sê tyí, sê tɔ yétɔ̃̂ mó mɛ dɩ̃́ tyí.
12 Yé náh wɛ di, sê wil dɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ sê ye mó n dubi dɩ̃́nɛ. Ǹtɛ Liyel ye pɩ
sépi póllɛ sɛ̃́.
13 Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kɛ̀; ké yah se sê Liyellɛ nɛ n ni ǹ yõlɛ
dɛ́nmɔnsàhnɔ́lɛ?
14 À yĩnɛ kégbɔ́ dùkùlɛ, yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃ dɩ̃́-à yɔ̃̀yùkù mɔ, sen-á kélɛ ǹ
tyí di?
15 Ǹtɛ yɔ̃̀yùkù mɔ́nɔ́lɛ, yõ yɔ̃̀nɔ́ ye kélɛ sê tɛ̃ wɔ tyí. Liyel kélɛ à kõ, ǹ yõ
yah vike yĩnnɛ.
16 Névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à kɩ tõ mɛ n yah n kõ yékɑ̃̂b pí-ńsahlɛ yĩ mɛ̀ tyí yõ, tɛ̃
pĩ nɛ ńkɛ̃, sɛ̃́-á ápi n pɩ kélɛ à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ pól tɔ tyí.

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke-á yĩnɛ kè nɛ n yõ dùkù nɛ̂nɛ

17 Tɛ́ yah, máh tyi nónó tɔ yo n pi yé tyí núkúnúkú, sè wɛ yɔ̀: Yé wɛ̃
tùkènmɔnɔnɔ mɛ yényêhlɛ n pɩ n kal yé tyí pèpɛynɛ. Képah ye, mé náh
fɛ̃ yé sõ n pi képah sɔkɔ lɔ́.
18 Ké gbennɛ, pè nɛ yâh wɛ̃ tuke mɔ, gbɛ́kínɔ́ n nɛ n mɛ yé wrɔ́. Tɛ́ ńmɔ
sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á mɛ pé wɛy sɔkɔ.
19 Ǹtɛ gbɛ́kínɔ́ dùkù yɔ́ tɛ̃ wɔ yĩnɛ kè wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, á kõ à Yesu yõ
sɛ̃́pú kègblɔ pĩ n wah yé sɔkɔ.
20-21 Ǹtɛ gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ tyí-á mé n yo yé wrɔ́ sɔkɔ, yâh wɛ̃ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yõke yõ gbɩ̃́nɛ, yé nɛ́núkù núkú pól n núkú n yĩkɩ n kyɩ yé yɛ̃́ngbɛ̃ yõkenɔ
tɔkɔ n yõ. Képah sɔkɔ, túkù n wũ kwɛkɩlɛ, tɛ́ túkù n nɛ n mɛ sètɛ̃̀nɩ̀ sɔkɔ.
Kàh pɩ sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke tɛ̃ wɔ náh tõ kélɛ yé n yõ légbɩ̃́nɛ dɛ́.
22 Gbên náh mɛ yé tyí nónó sɔkɔ-á yé kɩ fɛ̃ yõkelɛ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ di?
Tɩ̃̂, Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ se yé n yilɔ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ yé sennɛ kwâh kɛ̃́pú tɛ̃?
Sɔ̃̀ mɛ mé kɩ yo yé tyí yɔ̀ wɛ́? Mé se yĩnɛ mɛ̀ yé sõ? Póllɛ, mé náh yé sõ n
pi képah sɔkɔ lɔ́.
23 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ̂nɛ ńmɔ kwɔ tɛ́ mé mɛ kélɛ yé kwɔ, kè wɛ yɔ̀: Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu-á kɩ sɔ̃̀ n dahbɩ n pi gbɔ̃̀ sɔkɔ sõ nɛ̂ lékɑ̃̂hnɛ, lésõlɛ à búrn tɔkɔ,
24 tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ mɛ kè kwɔkɩ dibi pé tyí, tɛ́ mɛ n yo pé tyí nɛ:
«Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ kõ yépi yĩnnɛ. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékɑ̃́m sah
ńmɔ tyílɛ.»
25 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tõ wóh tɔkɔ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ dɩ̃̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí
nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi yĩnnɛ, kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ

* **11:9** 11.9 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.18-23.

késɛ̃́nnɛ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékɛ̃́m sah ńmɔ tyɩ́lɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yâh kélɛ n wɔ.»
26 Yé yah, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yâh búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ dɩ̃̀vɛ̃ mɛ̀nɛ n wɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ kúnɔ́ tyɩ́ ye yé mɛ n yo, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ ǹ syɩ́npɔnɔ tyɩ́.
27 Képah ye, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ dɩ̃̀vɛ̃ mɛ̀nɛ n wɔ, tɛ́ tɛ̃́ pɩ dùkù
náh mɛ plɛ, tɛ̃́ mɛ pèkèlɛ n pɩ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ wil ànɛ̂ ǹ tɔ̃́ tyɩ́ pɩ́ndenɔ sɔkɔ.
28 Nɛ́núkù núkú pól yɩ̃nɛ pé pé gblɔ̃̌y dùkù kyɔmɩ yah pallɛ, pè mó pyɛ̌
búrn mɛ̀ tah, pè mó dɩ̃̀vɛ̃ mɛ̀ wɔ.
29 Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀ tah tɛ́ dɩ̃̀vɛ̃ mɛ̀ wɔ, tɛ́ tɛ̃́ náh sè mɔ kõ
Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ willɛ, tɛ̃́ mɛ pèkèlɛ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̃̌y yõ.
30 Képah yɩ̃n ye yámpú ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́lɛ pípi yé wrɔ́, tɛ́ yé náhnáh ńtɛ̃ mɛ
ku.
31 Ǻyâh mɛ n sõ n yah pallɛ á gblɔ̃̌y tyɩ́ sɔkɔ, Liyel tukey náh n syɩkɩ n
pi á yõ.
32 Ǹtɛ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ náh mɛ ké tyɩ́ nɛ ápi tɔ tyɩ́ kyɩ yɩkɩ wɛ̃ tyɩ́ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́
névyelɛ, képah ye à kõ à ápilɛ n fõh á kwɔ yɩ̃nnɛ.
33 Képah ye ń yṹnpyé, yâh tuke mɔ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ yõke yõ yɩ̃nnɛ, yé pól wɛ̃
syɩkɩ.
34 Kwɛkɩ-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃́ yõ ǹ tɩ̃̀nnɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé náh Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ pèkè yɔrɩ
n mɔ n pi yé gblɔ̃̌y yõ yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ sɔkɔ. Tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ, mâh
pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé kɩ sépi tyɩ́ yah wah.

12

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ névilɛ n kõ

1 Ǹ yṹnpyé, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ tɛ̃́ wɔlɛ névilɛ n kõ, mé
náh mɛ ké tyɩ́ nɛ yé nɛ n mɛ sé yɩ̃́tũri sɔkɔ.
2 Yépi ńtɛ̃ pɩ̃ nɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ yé náh tɔ̃̀nɩ̀ Liyel pɩ̃, vɩ̃̀-ǹsah yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀
mɛ yé tyɩ́ nɛ́ tɛ̃̀n yah ó tónkɔ̃nɔ náh tɔ̌ɔ̀, sépi nónó-á sè náh fɛ̃ n wɛkɩ.
3 Képah ye, mé kélɛ n yo n yɩ̃́ yé tyɩ́ nɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ yahlɛ n
tɛ̃, tɛ̃́ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ ńkɛ̃́ Yesu tyɩ́ yɩkɩ; ànɛ̂ nɛy tɔ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ
ńkɛ̃́ Yesu-á Tɛ̃̀ ǸGBƐNƐ nɛ́ Liyel Mirki náh tɛ̃ tɛ̃́ yahlɛ.
4 Tyi duke náhnáh pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ kɩ fɛ̃ wɛ, ǹtɛ kénɛ Liyel Mirki núkúní
ó ye sélɛ névyelɛ n kõ.
5 Liyel tɛ̃̀n duke mɛ dò, ǹtɛ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ núkúní tyɩ́ ye sé póllɛ á n pɩ.
6 Tɛ̃̀n pɩ dùkùnɔ́ mɛ dò, ǹtɛ Liyel núkúní ó ye sé pól pínɔ́ tǎhkɩ̀lɛ nɛ́núkù
núkú póllɛ n kõ.
7 Liyel Mirki ye tir fɛ̃̀npɩnɔ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kõ, no pól
tyɩ́ pɛkɩ yɩ̃nnɛ.
8 Liyel Mirki ńkɛ̃́nɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnɩ̂ kõ, à n nɛ n wɛkɩ yɩ̃́pɩ̂ sɔkɔ, tɛ́ kénɛ
Mirki ó ńtɔ̃ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnɩ̂ kõ, ǎ tyilɛ n pnɛ n yo.
9 Kénɛ Liyel Mirki ó ye tõ ńkɛ̃́nɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnɩ̂ kõ, à n sɛ̃ yɩ̃́ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ yõ,
kénɛ Liyel Mirki núkúní n tõ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnɩ̂ kõ, ǎ yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
10 Kě yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnɩ̂ kõ, ǎ gbɩ̌l tyilɛ n pɩ, ǹ tɛ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnɩ̂ kõ, ǎ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo. Kě yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnɩ̂ kõ, ǎ Liyel Mirki tyɩ́pɩ́nɩ̀nɛ n wah n

pnɛ sétằn tyí sɔkɔ. Kě yȍbènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh
kè sãh, ǹ tɛ́ yȍbènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, à n fɛ̃ sé yahlɛ n yo.
11 Kénɛ Liyel Mirki núkúní ó tȍ vyãh ye sépi póllɛ. Kě tyi fɛ̃̋npɩnɔ
yȍbènɔrɩ dibi nɛ́núkù núkù pól kɔ̃, à yĩnɛ nɛ̂-á ké dyɔ.

Yesu yõ sɛ̃̋pú-á tɔkɔ sãh névi wil gbɛ̃̋nsêlɛ dùkù nɛ̂nɛ

12 Névi wil gbɛ̃̋nsêlɛ, núkú ye kélɛ. Ǹtɛ tằntằn mɛ dò ké tyí. Ké tằntằn dò
fyé yõ, wil gbɛ̃̋nsê núkú ye kélɛ. Névye nónó tɔ-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu
Krista sɔkɔ, sɛ̃́ ó ye pépi tɔlɛ.
13 Yé náh wɛ di, kè se Nsyifunɔ ò, kè se nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, kè se
yɔ̃bɩ ò, kè se gblɔ̌y yõ névye ò, Liyel Mirki núkú mɛ̀ ó gbȍ yõ sɔkɔ ye á pól
wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ, à pɩ wil gbɛ̃̋nsê núkúlɛ. Kènɛ Liyel Mirki mɛ̀ ye mɛ á pól
sɔkɔ.
14 Wil gbɛ̃̋nsêlɛ, tằntằn mɛ dò ké tyí, fĩ̋ núkú ó náh ké tyí.
15 Gbáhkì-à sȍ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pɩ gbȍlɛ, wil gbɛ̃̋nsê tyah yɔ́ náh mó
pélɛ, képah se náhkɩ kè kɔ̃ kè náhkɩ gbɛ wilki wil gbɛ̃̋nsê sɔkɔ?
16 Níkí-à sȍ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pɩ yĩ̋nɛ, wil gbɛ̃̋nsê tyah yɔ́ náh mó pélɛ,
képah se náhkɩ kè kɔ̃ kè náhkɩ gbɛ wilki wil gbɛ̃̋nsê sɔkɔ?
17 Wil gbɛ̃̋nsê pól-à sȍ mɛ yĩ̋nɛ, kè náhkɩ n nohnɩ sɔ̃? Ké pól-à sȍ mɛ
níkílɛ, kè náhkɩ pãnnɛ n tɔkɔ sɔ̃?
18 Ǹtɛ Liyel ye wil gbɛ̃̋nsê tằntằn pól mɔ ké sɔkɔ, à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.
19 Wil gbɛ̃̋nsê pól-à sȍ mɛ fĩ̋ núkú ólɛ, wil gbɛ̃̋nsê náh náhkɩ n mɛ n pi.
20 Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́, wil gbɛ̃̋nsêlɛ, núkú ye kélɛ, tɛ́ tằntằnnɛ dò ké tyí.
21 Kǎh pɩ sɛ̃́, yĩ́ náh fɛ̃ n yo n pi gbȍ tyí nɛ, ké yétȏ náh mɛ pé tyí. Yõ tɔ
náh fɛ̃ n yo n pi gbyȇh tyí nɛ, sé yétȏ náh mɛ pé tyí.
22 Ǹtɛ wil gbɛ̃̋nsê tằntằn nónó ńtɛ̃ wɔ-á pyě á kɩ nɛ sohkɩ kósyȉ mɛ sé
sɔkɔ, yétȏ mɛ sé tyí.
23 Wil gbɛ̃̋nsê tằntằn nónó-á sè náh mɛ n mɔ n kɔ̃ n yĩ̋ĩ, sépi ye pyě à n
nɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃. Sé nónó-á sé tyí yónɔ́ mɛ sennɛ, à n nɛ n yah n dah n
mɔ yĩ̋ĩ sépi tyí sɔkɔ,
24 tɛ́ nónó wɔ-á mɛ pallɛ, à n pyě sépi sah. Wil tằntằn nónó-á á náh mɛ
sélɛ n mɔ n kɔ̃ kwâh yɔ́lɛ, Liyel-á wil gbɛ̃̋nsê mɔ, à gbílkínɔ́ sah kal sépi
yõ.
25 Kǎh pɩ sɛ̃́, wil gbɛ̃̋nsê tằntằn náh wɛ̃nɛ n wɛ n mɔ. Sé pól mɛ wɛ̃ tɛ̃nɔ́
plɛ dùkù núkúlɛ.
26 Ké tyah yɔ́-à mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n nɛ n mɛ n kwlɔ kélɛ wɛ̃ tyí.
Tɛ́ gbílkínɔ́-à mó n sah ké tyah yɔ́ yõ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n mó ké nìvìnì pɩ kélɛ wɛ̃
tyí.
27 Ǹtɛ yé yah kè, yépi ye Krista wil gbɛ̃̋nsêlɛ dò. Yé nɛ́núkù núkú póllɛ,
Krista wil gbɛ̃̋nsê fĩ̋ yɔ́ ye yélɛ.
28 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ nósyɔ́ wilki sah Yesu yõ sɛ̃̋pú tȉnkȉ sɔkɔ pé tyí
tyílɛ: Gbennɛ, à Yesu tɛ̃ntȍ névye yah wilki. Ní-òlɛ, à Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu
yah wilki. Tɔ̃-òlɛ, tɛ́ kwɔ́pú yah wilki. Képah náh, gbȉlnpɩbɩ mɛ syɩ. Tɛ́ mɛ
yámpú fɛ̃̋ndɛnmɔnɔ yȍbènɔrɩlɛ túkù kɔ̃, tɛ́ névye yòhnìnmɔnɔ yȍbènɔrɩlɛ

túkù kɔ̃, tɛ́ névye yah tɛ̃nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ túkù kɔ̃, tɛ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ túkù kɔ̃ pè fɛ̃ wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh.

29 No pól se yɔ́ pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ, képah náh pɩ kwɔ́púlɛ, képah náh pɩ gbɩ̃̌lnpɩbɩlɛ?

30 Tɩ̂̃, no pól se yɔ́ pɩ yámpú dɛ́nmɔpulɛ, képah náh pɩ wɛ́nkáhkínɔ wɛ́kípúlɛ nónó-á pè náh sè sãh, képah náh pɩ wɛ́nkáhkí nɔ́pi yah yópúlɛ?

31 Kǎh pɩ sɛ̃́, tir nɛ̂ fɛ̃npɩnɔ-á kɩ névi yohnɩ mɔ kal, yé képah yɔ̃̀bènɔrɩ yah n kɔ̃.

Ǹtɛ mé kɩ tɔ̃ yé wɛ̃kɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ́lɛ nɛ̂-á plɛ kal sé tɛ́lɔ́lɛ.

13

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

1 Ǹ́mɔ-à kɩ sɔ̃́ névye wɛlɔlɛ n wɛkɩ, à tahlɩ yɩ̂̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ wɛlɔ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, mé mɛ á kɩ nɛ ǹtey yɔ́ sɔ̃́ mɔ tũ, képah náh pɩ kɛ̃nkɛ̃kɩ̀ yɔ́lɛ.

2 Ǹ́mɔ-à kɩ sɔ̃́ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ wɛlɔlɛ n syi n yo, Liyel-à kɩ sɔ̃́ mɛ tyi póllɛ n wɛ̃kɩ nónó-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ńmɔ-à kɩ sɔ̃́ mɛ tyi póllɛ n pnɛ, Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́-à kɩ sɔ̃́ mɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á ymɔlɛ n tɔkɔ n yal sé mɛ́-ńtɛ̃̂n sɔkɔ tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kwâh yɔ́ náh ńnɛ.

3 Ǹ́mɔ-à kɩ sɔ̃́ ń gbɛ̃̀n yɩ̂ pól dibi kwɛ́ndébé kɔ̃ ò, ńmɔ-à kɩ sɔ̃́ ń wil gbɛ̃́nsɛ̂ ńtɛ̃ kɔ̃ pè sukɛ nyàh sɔkɔ ò, tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kè náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi ń tyí.

4 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃́ tyilɛ n sro, ǎ yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ n pɩ, à náh yɩ̃́wílkɩ̀lɛ n pɩ, à náh ǹ gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ, à náh ǹ gblɔ̌ynɛ n gbilki.

5 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃́ náh sen tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ, à náh ǹ wɩ̃̀l-ǹsah ólɛ n yah n kɔ̃, à náh ǹ fɔkɔlɛ n vyãh, ànɛ̂ à náh nɛy tyílɛ n tɛ̃ n sah ǹ fɔkɔ.

6 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tyíkɛ̃kɩ̀ pínɔ́ náh n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ ǹ tyí, gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ǹnɛ n kɔ̃.

7 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃́ tyi póllɛ n yɔ̃ n mɔ. Tyi tyi pól sɔkɔ, à n nɛ n mɛ sɛ̃nɔ́lɛ Liyel yɔ̃, ǹ yáh-ńsah náh n tyɛ, ànɛ̂ à n nɛ n mɛ gbah n tɛ̃.

8 Yɩ̃̀n náh mɛ tyínɔnɔ tyí. Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyonɔ kɩ pɔ tyɛ, wɛ́nkáhkínɔ wɛ́kínɔ́ kɩ pɔ yal mɔ, pnɛ̀nɔ́ tɔ kɩ pɔ tyɛ.

9 Ápi pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ, ànɛ̂ á Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyonɔ tɔ náh dal mɔ.

10 Ǹtɛ sé píndalnmɔnɔ gbɩ̃-à kɩ sɛ Liyel tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, légbɩ̃́nɛ sépi nónó-á sè náh dal mɔ, sè kɩ tyɛ.

11 Máh lésɔ̃ mɛ wɛ̃npirlɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ń wɛkɩ dùkù, ànɛ̂ ń sɔ̃nɔ dùkù, ànɛ̂ ń tyi yah dùkù pól sɔ̃̀ mɛ wɛ̃npir tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ máh pɔ wah mɔ, mé wɛ̃npɩ̀ tyi yal mɔ.

12 Núkúnúkú, ápi mɛ tyilɛ n yah yɩ̀rkɔ̀ɔ, á kɩ nɛ dwɔ̌ldyâh dɩ̌rɔ̀ɔ yɔ́ sɔkɔ sɔ̃́ á n yah sélɛ. Ǹtɛ á kɩ pɔ sè wɛ n pi kyòo. Núkúnúkú, ńmɔ pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ. Ǹtɛ mé kɩ pɔ sè pɩ̃ sɔ̃́-á Liyel ńnɛ n pnɛ.

13 Núkúnúkú, tyinɔ tɔ̃́nɔ́ nɔ́pi wɔ ye sépi náh n tyɛ n pi: Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́lɛ, yáh-ńsah tyɛ́-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah ye tyínɔnɔlɛ.

14

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrılɛ n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀ yohnı n mɔ yı̃nnɛ

1 Yé gbah n tɛ̃, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrılɛ
n kɔ̃, yé sé tɔ yah n kɔ̃, tɛ́ ké nɛ̂ wɔ-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyonɔlɛ, yé képah wɔ
gbah n yah n kɔ̃ n kal.
2 Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, Liyel tyi
wɔ̃bı̀nsàhnɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ à n nɛ n yo Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, nónó-á névye náh
sélɛ n nohnı. Kàh pı sɛ̃́, névye tyí náh tɛ̃ n nɛ n yãh dɛ́, Liyel tyí ye.
3 Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, névye tyí ye tɛ̃ n nɛ n yo n
mɔ, ǹ yah yúkúnɔ́lɛ pélɛ n kɔ̃, ǹ tɛ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ pé nnɔlɛ n sũ.
4 Tɛ́ nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̃̀y ó yah
yúkúnɔ́lɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, tɛ̃ wɔ mɛ Yesu yõ
sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀ pól yah yúkúnɔ́lɛ n yah n kɔ̃.
5 Yé pól-à sɔ̃̀ mɛ wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkı nónó-á yé náh sè sãh, kè náhkı
plɛ ó; ǹtɛ yáh kı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, képah kı nɔ kal ń tyí. Névi nɛ̂-à
wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ́ ké yah náh tɛ̃ wɛ yo Yesu yõ sɛ̃́pú
tı̃̀nkı̀ wɛ̃kı kè kɔ̃ kè yah yúkúnɔ́lɛ pè kɔ̃, yõre náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ à nɔ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyó-òlɛ.
6 Ǹ yṹnpyé, sɔ̃-á mâh ńtyı̃́nɔ pɔ yah yé tyí, tɛ́ wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı yé tyí,
tir nɛ̂ mɛ kè kı pɛkı yé tyí, nɛ́ kè náh pı tir yɔ́lɛ Liyel ń wɛ̃kı mé yo yé
syah, képah náh pı pnɛ̀nɔ́ yɔ́lɛ, képah náh pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ mé syi yo yé
tyí, képah náh pı kwɔ́nɔ́ yɔ́lɛ mé yé kɔ̃.
7 Yé yah yímɔ́nı̀nɛ kè, sɔ̃-á yıkılɛ, képah náh pı gbrèynɛ; sàh n
mɔ́nwàhnmɔ-ńkɛ̃́nɛ, nɛy se kı fɛ̃ sé yı̀ dùkù pı̃?
8 Tɛ́ kèpɔ̃ nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ pè n fı̃bı ǹ yo névye tyí nɛ pè yuku n sɔkɔ mɛ́kı̀
fwó-ńsah, képah-à ńtyı̃́nɔ fı̃́bínwàhnmɔ-ńkɛ̃́nɛ, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kı ǹ vi mɛ́kı̀ fwo
yı̃nnɛ?
9 Sɛ̃́ ó ye, yé nɛ́npɔ́rí-à wɛ́nkáhkínɔ yísyɔ́lɛ n wɛkı nónó-á névye náh mɛ
sélɛ n nohnı, tyi nónó-á yé n yo, pè kı pı̃ sɔ̃ sélɛ? Wɛ́kínmíndahnmɔnɔ ye
yé kı n wɛkı n min n dah n mɔ ni sɔkɔ.
10 Wɛlɔ duke mɛ dò kèkõyɔ̃́, mé náh sé dan ńtɛ̃nɛ n pnɛ. Ǹtɛ kɔ́r mɛ sé
núkú núkú pól tyí.
11 Ǹtɛ mâh wɛy nɛ̂nɛ n nòhnı̀-ǹkɛ̃́nɛ, ké wɛ́kí-ò n pı nɛ́kɑ̃̂hnɛ ń tyí, ńmɔ
tɔ n mó n pı nɛ́kɑ̃̂hnɛ tɛ̃ tyí.
12 Képah ye, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrılɛ n kɔ̃, yáh mɛ sépi
yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ yɔ̀, sé nónó-á Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀lɛ n yuku yahlɛ, yé sépi
náhnáh yah n kɔ̃.
13 Kǎh pı sɛ̃́, nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ kè yah n kɔ̃
Liyel tyí à ké yah yónɔ́lɛ à wɛ̃kı.
14 Yé náh wɛ di, nírí pínɔ́ sɔkɔ wâh wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á á náh kè
sãh, ǹ n pı̃ á nı sɔkɔ nɛ wáh mɛ nírílɛ n pı, ǹtɛ wɛy nɛ̂-á á n wɛkı, áwɔ
ńtɛ̃ náh kélɛ n nohnı.

15 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ mé yĩnɛ mè n pɩ wɛ́? Mé kɩ nírílɛ n pɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel
Mirki gbɔ̏ yõ, tɛ́ kɩ kélɛ n pɩ ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ. Mé kɩ yìlɛ n gbɩ
wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel Mirki gbɔ̏ yõ, tɛ́ kɩ n gbɩ ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ.
16 Kàh pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, tɛ́ á wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃ wɛ́nkáhkí ó sɔkɔ, nónó-á mɛ
ké sèndȉlɛ, pépi kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ kɩ yohnɩ syi yo nɛ Liyel á wɛy mɛ̀ tɛ̃, wáh kɩ sɔ̃
mɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ Liyel tyí sɔ̃ ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ?
17 Á Liyel tyí tɔ̃́nsàhnwɛkɩnɔ mɛ̀-à kɩ sɔ̃ mɛ plɛ sɔ̃, kè náh yah yúkúnɔ́lɛ
tɛ́ló kɔ̃ n pi.
18 Ǹmɔ n wɛkɩ Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ n wɛkɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ à kal yépi
póllɛ.
19 Ǹtɛ mâh mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ wrɔ́, mâh wɛlɔ kwlɔ́ wɛkɩ nónó-á
névyelɛ n kwɔ, képah tyí nɔ ń tyí kal wɛlɔ kèyõ kwlɔ́ (10 000) wɛ́kínɔ́ yõ
wɛ́nkáhkí sɔkɔ.
20 Ǹ yṹnpyé, yé káh yɛ yé tyi yah dùkù nɛ mɛ wɛ̃́npȉ tyí kɔ̃lɛ. Kàh mɛ
pèkè pínɔ́lɛ, yé nɛ mɛ wɛ̃́npȉ yrɔ̃́ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ tyi yah dùkù tɛ̃̀ wɔ sɔkɔ, yé
nɛ mɛ yèwàhnì tyí kɔ̃lɛ.
21 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́béy sɔkɔ nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
«Yìkȉ yɔ́ névye ye mé kɩ kɔ̃ pè kɩ yo mɔ no nɔ́pi tyí wɛy yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè
náh kélɛ n nohnɩ. Ǹtɛ képah fyé yõ, pè náh fɛ̃ syi n noh n pi ń tyí.»*
22 Képah ye, wɛ́nkáhkí wɛ́kínɔ́lɛ nɛ̂-á á náh kè sãh, kè Liyel tǎhkìlɛ Yesu
yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ n wɛ̃kɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú yohnɩ n mɔ yĩn náh kélɛ. Liyel
tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔ syínyonɔ wɔlɛ, képah Liyel tǎhkìlɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n wɛ̃kɩ.
Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yohnɩ n mɔ yĩn náh kélɛ.
23 Sɔ̃-á Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ pól-à ńtyĩ́nɔ mɛ tuke mɔ, tɛ́ yé pól núkú tyah
wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ à, nónó-á mɛ ké sèndȉlɛ, képah náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-
ńkɛ̃pú yísyɔ́-à pɔ de nɛ́npɔ́, pè náh yé pɩ n pi vínpɩbɩlɛ di?
24 Ǹtɛ kàh mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔlɛ yé pól n syi n yo, névi nɛ̂-á mɛ ké
sèndyàhlɛ, képah náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi nɛ̂-à de pɔ nɛ́npɔ́, yé wɛlɔ
nɔ́pi pól nóhnɔ́ kɩ à kɔ̃ à kɩ pĩ nɛ páh pèkè pɩ, pé tyí-á kah.
25 Ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ wɔ̃bìntɛ̃́nɔ́ pól kɩ wilki mɔ kènkwȁh yõ kwèyy. Képah
sɔkɔ, à kɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh kɩ Liyel gbilki, tɛ́ kɩ n yo nɛ, kègbɩ tɛ̃
yõ Liyel-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃ pàh wɛ̃ tuke mɔ

26 Sɔ̃ mɛ á yĩnɛ à nɛ n pɩ wɛ́, ń yṹnpyé? Yâh tuke mɔ nɛ yé Liyel ni gbĩ́
nɛ̂nɛ, ǹnî kɩ fɛ̃ yìkì gbɩ, ǹnî mó kwɔ́nɔ́ kɔ̃, ǹnî mó Liyel tyi wɛ̃́kínɔ́lɛ n wɛ
n yo, ǹnî mó wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ, ǹnî mó wɛ́nkáhkí mɛ̀ yahlɛ n yo. Sépi
pól yĩnɛ sè yah yúkúnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉlɛ n kɔ̃.
27 Nósyɔ́-à mɛ ké tyí nɛ pé wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ, kè káh kah nɛ́pȋ nímí,
képah náh pɩ tɔ̃́mí yõ. Pè mó wɛ̃nɛ n syɩkɩ n wɛkɩ. Tɛ́ ǹnî mó nɛ mɛ, nɛ̂-á
kɩ fɛ̃ sé yahlɛ n yo.
28 Ǹtɛ sé yah yó-ò-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ, wɛ́nkáhkí wɛ́kí-ò mɛ̀ yĩnɛ à ǹ vyãh vike
Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ wrɔ́. Tɛ̃ Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, ǹ gblɔ̌y tyí.
29 Nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopulɛ, pépi nɛ́pȋ nímí, képah náh pɩ tɔ̃́mí wɔ
yĩnɛ pè wɛkɩ, tɛ́ló mó nɛ n mɛ pé wɛlɔlɛ n sohlɩ n yah.

---

* **14:21** 14.21 - Yah n tɛ Yesayi 28.11-12.

30 Ǹtɛ Liyel-à tir yɔ́lɛ ǹnî yɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ n wɛkɩ, ǹmɔ yĩnɛ à ǹ vyãh
vike, tɛ̃ mó ǹ tyí yo.
31 Yé pól kɩ fɛ̃ Liyel tɛ̃ntõnè wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ́núkù núkúlɛ, nɛ̂-á kɩ no
pól kɔ̃ pè kɩ kwɔ́nɔ́ wɛ, ànɛ̂ sɔ̃́ré kɩ de pé sɔkɔ.
32-33 Liyellɛ, tyífɛ̃ tyí náh nɔ ǹ tyí. Tir tɔ̃́nsàhnpɩnɔ tyí nɔ ǹ tyí, yèvɩnɩ
Liyel ye ǹnɛ. Képah ye Liyel tɛ̃ntõnè syínyopu yĩnɛ pè nɛ mɛ n fyãh n pnɛ
pé gblɔ̃̌y yõ.

Sɔ̃-á kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ pól sɔkɔ,
34 wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ pól sɔkɔ, syɔ́ yĩnɛ pè tɛ̃ syísyí. Pè náh yĩnɛ
yɔ́ndahnmɔnɔlɛ wɛy sɔkɔ. Pè yĩnɛ pè tɛ̃ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔ sɔkɔ, sɔ̃-á tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ yo kélɛ.
35 Pàh mɛ ké tyí nɛ pé tir yɔ́ dùkù pĩ, pè pé pɛbɩ piki yah gbên sɔkɔ. Ké
yah náh sê nɛ n yo n dah n mɔ wɛy sɔkɔ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ sɔkɔ.
36 Liyel wɛy sõ se tyah yépi tyí? Yépi ó se noh kélɛ?
37 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á pélɛ, képah náh pɩ, Liyel
Mirki-á mɛ pé yahlɛ n tɛ̃, wɛy nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yɔ̀, tɛ̃
yĩnɛ à kè fɛ̃ syi nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́-á kélɛ.
38 Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃̂nɛ, Liyel náh mó mɛ tɛ̃nɛ n mɔ n kõ
lɔ́.
39 Kàh pɩ sɛ̃ ń yṹnpyé, yé Liyel tɛ̃ntõnè wɛlɔ syínyonɔlɛ n yah n kõ, tɛ́
yé káh wɛ́nkáhkí wɛ́kínɔ́ tɔ yah kõ.
40 Ǹtɛ tyi pól yĩnɛ sè nɛ n pɩ sé yah yõ, ànɛ̂ sè mó nɛ n tõ n sah n pɩ.

15

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir-á nɛ̂ yo Krista lékó yîlkînmɔnɔ tyí sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ mé yé dyɔ to kõ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀ tyílɛ, nɛ̂-á
mé yo sɔkɔ yé tyí, képah nɛ̂-á yé kè fɛ̃ syi tɛ́ mɛ ké wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ n yĩ́.
2 Képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, yé kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, yáh kɩ n kɔ ké wɛ̃kɩ̀ yõ máh
kè yo sɔ̃ yé tyí. Kàh kɩ pí-ńkɛ̃̂nɛ sɛ̃, ké yõ sɛ̃nɔ́ kɩ pɩ yõ kɛ̃̂nɛ yé tyí.
3 Ńmɔ-á kwɔ́nɔ́ wɛ nɛ̂ yõ, képah ǹgbò ye mé yé kwɔ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ-á ku ápi tyípêl yĩnnɛ. Sɛ̃ ye kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
4 Mé tõ kwɔ́nɔ́lɛ yé kõ nɛ wǎh yĩ, tɛ́ ké sèpɩ̃̀n tɔ̃-ò sõlɛ ǹ lékó mɛ yilki
mɔ. Sɛ̃ ye kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
5 À ǹ gblɔ̃̌ynɛ Pyɛrɩ wɛ̃kɩ, képah náh tɛ́ gblɔ̃̌ynɛ pé nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí* wɛ̃kɩ,
pépi nónó-á ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ.
6 Képah náh, à pɔ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ kyɛkwɛ́ (500) kahnɩ wɛ̃kɩ
fɩ̃́ núkú sɔkɔ. Pépi kan mɛ min sɔkɔ kwɛy nɔ yɔ̀, tɛ́ pé túkù wɔ ku.
7 Képah náh, tɛ́ ǹ gblɔ̃̌ynɛ Nsyakɩ wɛ̃kɩ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névye
pól wɛ̃kɩ.
8 Pépi pól tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, à mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ńmɔ tɔ wɛ̃kɩ, ńmɔ nɛ̂-á piri
kòndal-ńkɛ̃̂ tyí kõlɛ.

* **15:5** 15.5 - Nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, yĩ́ndyíní ye sɔ̃̀ kélɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí. Pàh sɔ̃ mɛ tṹ-ńkɛ̃̂nɛ, pě pélɛ n ye sɛ̃.

9 Ŋ́mɔ ye Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye sɔkɔ tyɩ̃́ɩ̃ tɛ̃̀nɛ. Mé náh yĩnɛ yénɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névilɛ, máh sɔ̃́npílɛ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yõ.
10 Ŋ̀tɛ máh swɔ nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, Liyel pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ńnɛ ké
sɔkɔ. Pèpɔrɩ nɛ̂-á à pɩ ńmɔ tyí, kè náh sɔkɔ de ni sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ńmɔ
ye tɔ̃̀ pɩ kal á no tɛ́lɔ́ póllɛ. Ŋ̀tɛ ńmɔ tɛ̃̀ wɔ tǎhkɩ̀ náh n pɩ kélɛ dɛ́, Liyel-á
pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyí, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye mé n pɩ kélɛ.
11 Képah ye, kè sɔ̃́ ńmɔ ò, kè sɔ̃́ pépi ò, kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀ ó ye á pól mɛ
n yo. Képah yõ ye mó tɔ̃ yépi tɔ mɛ sɛ̃.

Lékyɩ̂ pɔ́nyilkinmɔnɔlɛ

12 Ápi-á kélɛ n yo n wah nɛ ńkɛ̃̀ Krista lékó-á yilki mɔ, sɔ̃́ mɛ tɛ́ yé túkù
nɛ lékyɩ̂ náh n yilki n mɔ n pi?
13 Lékyɩ̂-à kɩ mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̀nɛ, Krista lékó tɔ náh mó yilki
mɔ dò.
14 Tɛ́ wàh mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃̀nɛ, ápi Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́lɛ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ, yépi
tɔ Krista yõ sɛ̃́nɔ́lɛ mó, nɔ̀nɔ́ ye ké tɔlɛ.
15 Á wil képah sɔkɔ, kàh sɔ̃̀ mɛ gbɩlɛ nɛ lékyɩ̂ náh n yilki n mɔ n pi, mɩ̀nɩ̀
yónsàhpu ye ápi ńtɛ̃̀nɛ Liyel yõ sɔkɔ, áyáh sɔ̃́npílɛ nɛ wǎh Krista lékó yilki
mɔ, tɛ́ à náh se mó tɔ̃ kè pɩ.
16 Lékyɩ̂-à kɩ mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̀nɛ, Krista lékó tɔ náh mó yilki mɔ
dò.
17 Tɛ́ Krista lékó-à kɩ mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃̀nɛ, yé sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.
Yé mɛ sɛ̃́ yé tyípêl sɔkɔ.
18 Tɛ́ névye nónó-á sɛ̃ Krista yõ tɛ́ ku, pépi tɔ tyí ye mó yɩkɩ.
19 Kàh kɩ mɛ ápi á gbɔ̃̀ sah Krista yõ, á min pɩ yĩnnɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tɛ̃̀ ó sɔkɔ,
yãm pípú ye álɛ à kal no póllɛ.
20 Ŋ̀tɛ gbɩ yõ sɔkɔ, Krista lékó ye yilki mɔ gbennɛ lékyɩ̂ sɔkɔ, nɛ̂-á kélɛ
álɛ n wɛ̃kɩ n dal n mɔ nɛ névye nónó tɔ́-á ku sɔkɔ, pé tɔ lékyɩ̂-á kɩ pɔ yilki
mɔ.
21 Yé náh wɛ di, nɛ́núkù yɔ́ yĩn ye névye póllɛ kũ mnɔ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ nɛ́núkù
yɔ́ tɔ gbɔ̃̀ yõ ye névye pól lékyɩ̂ kɩ pɔ yilki mɔ.
22 Sɔ̃́-á Adama náh tãn pól n ku, sɛ̃ ó ye Krista yõ sɛ̃́pú pól tɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̀
min wɛ.
23 Ŋ̀tɛ no pól lékyɩ̂ kɩ yilki mɔ syɩ yuku wɛ̃ náh, kǎh yĩnɛ sɔ̃́. Krista ǹgbò
lékó ye yilki mɔ. Képah náh, ǹ syɩ n pɔ gbĩ́nɛ, nónó-á mɛ ǹmɔ tyí yõ, pépi
tɔ lékyɩ̂ kɩ yilki mɔ.
24 Képah náh, tyi tyi pól tyɛ gbĩ́ kɩ nɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, Krista kɩ mɛ névye
fnɛ̀pu ànɛ̂ tɔ̃́rínɔ, ànɛ̂ tǎhkɩ̀nɔ́ duke duke pól tyí yɩkɩ, tɛ́ kɩ yɔ̃̀tɔ̃rí dahbɩ
Sú Liyel gbɔ̃̀.
25 Yé náh wɛ di, Krista yĩnɛ à nɛ n mɛ tɔ̃́rí yõ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ gbĩ́ nɛ̂-á
Liyel kɩ sépɛ́bí pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ.†
26 Kũ ye kɩ pɩ sépɛ tɛ́ynɛ, nɛ̂ tyí-á kɩ yɩkɩ.
27 Liyel yíyǹn pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ.‡
Ŋ̀tɛ kǎh yo sɛ̃, pè náh nɛ Liyel tɔ-á dɛ́, ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yíyǹn pól pɩ Krista
gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ.

---

† **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1. ‡ **15:27** 15.27 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.7.

28 Yíyǹn pól-à kɩ pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ Krista
nɛ̂-á Pídı̃́nɛ, à kɩ ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ Liyel yah, ǹmɔ nɛ̂-á yíyǹn pól pɩ Krista
gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ tɔ̃̌rí tɔkɔ dal mɔ yíyǹn pól yõ.
29 Ǹtɛ à, lékyı̂-à pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̂nɛ, névye nónó-á pé gblɔ̃̌ynɛ n
wel n wilki ni sɔkɔ lékyı̂ yı̃nnɛ, pè se náhkɩ kélɛ n pɩ? Lékyı̂ tɛ̃̂-à mɛ pɔ
n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̂nɛ, sɔ̃́ pɩ té pè pé gblɔ̃̌ynɛ n wel n wilki ni sɔkɔ pépi
yı̃nnɛ wɛ́?
30 Té lékyı̂-à kɩ mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̂nɛ, sɔ̃́ pɩ té ápilɛ dlo sɔkɔ gbı̃́mɛgbı̃́
wɛ́?
31 Ń yṹnpyé, sɔ̃́-á kélɛ gbɩlɛ nɛ ń nɩ-á mɛ vínólɛ yélɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́nó
yı̃nnɛ, sɛ̃́ tɔ ye kélɛ gbɩlɛ nɛ swɔ̃swɔ̃ póllɛ máh mɛ kũnɛ n dɔ n yah.
32 Gbɛ̃́nképèl nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, máh mɛ́kɩ̀ fwo sélɛ dùkù
nɛ̂nɛ nénpɔ́, kàh sɔ̃̀ mɛ nɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ min pɩ yı̃n tɛ̃́ ó sɔ̃́, yõre nɛ̂ mɛ
mé náhkɩ wɛ ké sɔkɔ? Ǹtɛ kàh mɛ pɩ nɛ lékyı̂ tɛ̃́ náh pɔ n yilki n mɔ n pi,
á ye nɛ n yõ à mó nɛ n wɔ kè, ńsɔ̃̂nɛ á kɩ se pɔ n ku n pi té.
33 Yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n tõ n mɔ dé, ǹgbǒ wâh nétúkù pɩ á kɔ́-òlɛ, ǎ á yõ
yɩkɩ dé!
34 Mé kélɛ n yo yé tyí, túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh Liyellɛ n pnɛ. Ǹtɛ yé pól
sen ye kélɛ dò. Yé tõ n tɛ̃́ kègbɩ yõ, yè yèsrey tyilɛ n pɩ kǎh yı̃nɛ sɔ̃́, yè mó
pèl pínɔ́ yal n mɔ.

Lékyı̂ yı̂lkı̂nmɔnɔ wil gbɛ̃́nsê dùkùlɛ

35 Ǹnı̂ kɩ fɛ̃́ n piki n yah nɛ, lékyı̂ se kɩ yilki mɔ sɔ̃́ nɩ? Wil gbɛ̃́nsê dùkù
nɛ̂ se kɩ mɛ pé tyí nɩ?
36 Lékɑ̃́m kɛ̃́ névi! Wâh sèmukɔ pi duku mɔ, kàh fi, dúkúnmɔnɔ mɛ̀ ye
ńkɛ̃̂nɛ n ku dò.
37 Wáh ńkɛ̃̂nɛ nɛ̂ duku n mɔ, sèmukɔ pi yɔ́ ó ye. Kè kɩ fɛ̃́ pɩ kwlɔlɛ, képah
náh pɩ sèmukɔ káhkílɛ, ńkɛ̃́ yòhkɩ̀ tɛ̃́ wɔ náh ǹ n duku mɔ kè n fi dé.
38 Képah náh, Liyel kè kɔ̃ kè n fi n wil yòhkɩ̀lɛ à yı̃nɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃́nɛ.
Sèmukɔ pye duke pól yèh mɛ sé tyí tyílɛ.
39 Wil gbɛ̃́nsê dùkù núkú náh min sɔkɔ yı̂ pól tyí. Névye wil gbɛ̃́nsê mɛ
ké tyílɛ, gbɛ̃́nkyɔ tyí mɛ ké tyílɛ, kèpye tyí mɛ ké tyílɛ, yɛ̃́nkyɔ tyí mɛ ké
tyílɛ.
40 Yı̂̃nyõ yı̂ tɔ mɛ, sétáh yõ yı̂ mɛ. Ǹtɛ yı̂̃nyõ yı̂ plɛ́nɔ́ mɛ sé tyílɛ ànɛ̂ sétáh
yõ yı̂ tyílɛ.
41 Gbı̃ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, ńwɔ̃́ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, ńwɔ̃́ kèpye plɛ́nɔ́ mɛ sé
tyílɛ. Té ńwɔ̃́ kèpye túkù ńtɛ̃́ plɛ́nɔ́ tõ sé gblɔ̃̌y sé túkù tyílɛ.
42 Sɛ̃́ ye lékyı̂ yílkínmɔnɔ tɔ kɩ pɔ n pɩ n pi. Wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á kɩ n pyãh n
pi, képah kɩ yı̃, té kɩ pɔ yilki mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsêlɛ nɛ̂ náh tõ n pyãh n yah n
pi.
43 Kàh n yı̃ gbı̃́ nɛ̂nɛ, kè n nɛ n mɛ kétúkùyɔ̂ sohkɩ kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ kàh pɔ yilki
mɔ, kè n nɛ n mɛ kètǎr ó, tǎhkɩ̀lɛ ké sɔkɔ.
44 Kè n yı̃ wil gbɛ̃́nsê gbɔynɛ, ǹtɛ n pɔ n yilki n mɔ wil gbɛ̃́nsê késɑ̃́nnɛ
Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. Wil gbɛ̃́nsê gbɔy mɛ, wil gbɛ̃́nsê késɑ̃́n tɔ mɛ Liyel
Mirki gbɔ̃̀ yõ.

45 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Nɛ́gben nɛ̂-á Adamalɛ, nɛ́gbɔy ye ǹmɔlɛ, nɛ̂-á min dah mɔ ǹ sɔkɔ.»§ Ǹtɛ
Adama tɛ́y wɔlɛ,* Liyel Mirki mɛ ǹmɔ sɔkɔ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃.
46 Wil gbɛ̃́nsê késɑ̃́n nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, képah náh pɔ gbennɛ
dɛ́, wil gbɛ̃́nsê gbɔy ye pɔ gbennɛ. Képah náh, nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ,
képah pyě pɔ.
47 Puri ye mɔ Adama gbennɛ, sétáh névi ye ǹmɔlɛ. Adama ní-ò wɔlɛ,
ǹmɔ wil yɩ̃̂nyõ.
48 Nɛ̂-á wil sétáh sɔkɔ, sétáh yõ névye mɛ ǹmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ,
yɩ̃̂nyõ tyɩ́nɔ mó mɛ ǹmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ.
49 Ǻyáh pɩ sétáh yõ névi mɛ̀ kètɔ̀lɛ dùkù nɛ̂nɛ, sɛ̃́ ó ye á kɩ tɔ̃ pɔ n pɩ n
pi yɩ̃̂nyõ névi mɛ̀ tɔ kètɔ̀lɛ.
50 Yé yah, nɛ̂-á mé n yo yé tyɩ́ ń yṹnpyé, kè wɛ yɔ̀: Wil gbɛ̃́nsê gbɔy náh
fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ. Pyãh pyãh kwâh tɔ náh fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
51-52 Yé yah, mé kɩ tir wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́ yɔ́ yo yé syah: Ǻ pól tɛ̃ wɔ náh n ku n
pi dɛ́. Ǹtɛ kèpɔ̃ tɛ́y-à pɔ fɩ̃bɩ, á pól kɩ viri nɛ́npɔ́ swɔ, yɩ̃́ víkényɩkɩnmɔnɔ
wrɔ́. Kàh fɩ̃bɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, lékyɩ̂ kɩ yilki mɔ, tɛ́ pè náh tɔ̃ n ku n yah n pi. Ǹtɛ
ápi nónó-à mɛ min sɔkɔ, ápi kɩ viri.
53 Pyãh pyãh kwâh yĩnɛ kè vi mɔ pɩ pyɑ̃́h-ńkɛ̃ kwâhlɛ. Tɛ́ ku ku kwâh
mó vi mɔ pɩ kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ.
54 Ǹtɛ pyãh pyãh kwâh mɛ̀-à pɔ vi mɔ pɩ pyɑ̃́h-ńkɛ̃ kwâhlɛ, tɛ́ ku ku
kwâh mɛ̀ mɛ vi mɔ pɩ kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ, légbɩ̃́nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir
wɑ̃́rkínsàhnɔ́ mɛ̀ kɩ wil, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃́: «Kũ tyɩ́ ye yɩkɩ. Gbɔ̃̀ ye syi ké tyɩ́
pnɛ́pnɛ́.»†
55 «Kũ, ńyãh mɛ á tɛ̃́nwɛnɔlɛ? Kũ, á kókè mɔ mɔ sõhkɩ ńyãh?»‡
56 Névye tyɩ́pékè pínɔ́ ye kũ sõhkɩlɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mó tǎhkɩ̀lɛ tyɩ́pékèlɛ
n kɔ̃.
57 Ǹtɛ á ye wɛkɩ Liyel tyɩ́, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃ tyi nɔ́pi yõ á Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃
Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.
58 Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé yé tah n sah yé nɛ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ gbáhkɩ̀
núkú yõ. Yé wãnnɛ n mɔ yé gbáhntɛ̃nɔ yõ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ sɔkɔ. Yè mó pĩ
nɛ yáh kwlɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ sɔkɔ, kè náh n pɩ n pi nɔ̀nɔ́lɛ.

16

Pɔ́ mɔ́rɩ́ nɛ̂-á yah kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yohnɩ n mɔ yĩnnɛ, nónó-á mɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 À yuku pɔ́ mɔ́rɩ́ wɔ tyɩ́ tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á kɩ Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃́pú
yohnɩ n mɔ, máh vɩ̃̀nmɔnɔlɛ Kalasi mara Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ kɔ̃ nɛ pè kè
pɩ sɔ̃́, yépi tɔ kè pɩ sɛ̃́ntɛ̃nɛ.
2 Dimansyi sõnɔ́ póllɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀-à nɔ nɛ̂nɛ, à kè wilki n kɛ̃kɩ n sah gbɔ̀pɔlɛ.
Yé káh ńmɔ pɔ́nɔ́ ólɛ n syɩkɩ pɔ́ mɔ́rɩ́ mɔ́nɔ́lɛ.

§ **15:45** 15.45 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.7. * **15:45** 15.45 - Adama tɛ́y nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̂̀ sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye Kristalɛ. † **15:54** 15.54 - Yah n tɛ Yesayi 25.8. ‡ **15:55** 15.55 - Yah n tɛ Wose 13.14.

3 Képah sɔkɔ, mâh pɔ pɔ, mé kɩ sɛ́bɛ́ynɔ́ wãrkɩ tɛ́ kɩ sépi ànɛ̂ pɔ́ nɔ́pilɛ
yé névye yáhnwȉlkȉnsàhnɔ́ gbɔ̏ dahbɩ, pè kɔ̃ pè kɩ kyɩ sè kɔ̃ Yerusalɛmɩ
sɔkɔ.
4 Kàh kɩ se mɛ nɔ ńmɔ tɔ kyɩ́nɔ́ tyɩ́, á kɩ wɛ̃̀kì pɩ núkúlɛ.

Kɔ́lɔ́ nónó-á mɛ Pole gbáhkì sɔ̏

5 Mé kɩ n pɔ n pi yé tȉnnɛ. Máh kɩ n pi, mé kɩ sɔkɔ Masedonɩ maralɛ.
Képah ye mé kɩ kah tɛ́ kɩ de yé tȉnnɛ.
6 Máh kɩ pɔ, kè kɩ fɛ̃ pɩ mé kɩ sèpȉn yɩ́syɔ́ pɩ yé tyɩ́. Gbɔ̀kénpɩ mé kɩ
kwɔ̀vɩrɩ gbȋ́ pól ńtɛ̃ pɩ n pi yé tyɩ́. Képah sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃ yòhnìnmɔnɔ pɩ ń
tyɩ́ ń kɔ̃ mé kɩ yɔ̃ sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ nɛ́npɔ́.
7 Kèpàhpɩ́kì sɔkɔ, mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ mé n pɔ n yah n sɔkɔ yé tyɩ́ yȋ̃nyɔ̃.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ wũ kɩ wɔ̂ yɔ́ pɩ yélɛ.
8-9 Ń fwópú sénsɔ̃ mɛ dò Yefɛsɩ kwil sɔkɔ ó, ǹtɛ wɛ̃̀kì ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ wɛ yɩkɩ
mɔ ń tyɩ́ ń tɔ̏ wɛ n pɩ yȋnnɛ nɛ́npɔ́. Képah ye, mé kɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́ kɩ syi pɔ nɔ
Pãntekɔtɩ syáh syah sõ tyɩ́.
10 Timotelɛ, Liyel tɔ̏ ye à n pɩ ńmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Képah ye wàh kɩ pɔ pɔ yé
tȉnnɛ, yé ǹ tɛ̃́nɔ́ plɛ tíkí kɔ̃ kè káh à tɛ̃ yé wrɔ́ sɔkɔ.
11 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹnɛ n yilɔ dɛ́. Ńmɔ mɛ ǹnɛ n syɩkɩ ànɛ̂ ń yṹnpyé Yesu
yɔ̃ sɛ̃́púlɛ. Képah ye, wàh kɩ pɔ n yal yé tȉnnɛ, yé yòhnìnmɔnɔ pɩ ǹ tyɩ́ ǹ
kɔ́lɔ́ yȋnnɛ à kɔ̃ à pɔ ń tnɔ̂ yèvɩnɩ sɔkɔ.
12 Tɛ́ á yṹnpi Apɔlɔsɩ wɔlɛ, mé sɔ̏ kè yah kɔ̃ ǹ tyɩ́ gbáhyȋ́ náhnáhlɛ nɛ à
kyɩ yé tȉnnɛ ànɛ̂ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́lɛ. Tɛ́ à náh sɔ̏ mɛ ké tyɩ́ póllɛ nɛ pé kyɩ
yé tȉnnɛ núkúnúkú. Ǹtɛ wrɔ́-à pɔ wɛ ǹ tyɩ́, à kɩ pɔ yé tȉnnɛ sõ yɔ́lɛ.

Wɛy syȉ-ǹsahlɛ

13 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé su yȋn gbáhkì núkú yɔ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ. Yé yé nɩ syãh, yè mɔ́ yé tah n sah.
14 Yé tyi póllɛ n pɩ tyɩ́nɔnɔ sɔkɔ.
15 Ń yṹnpyé, Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no ye pɩ nɛ́gbrolɛ à pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ Akayi
mara sɔkɔ. Pè tɔ̃ mɛ pé gblɔ̌y kɔ̃ yȋ̃́ mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ n yohnɩ n mɔ. Yé
pȋ́nɔ́ se yɔ́ mɛ ké sɔkɔ tɛ́. Képah ye, mé kɩ tɔ̃ kè yah kɔ̃ yé tyɩ́ nɛ,
16 yé nɛ n sah sɛ̃́nknɔ névye tyɩ́ yɔ̃, à tahlɩ nónó tɔ-á mɛ tȁn nɔ́pilɛ n pɩ
pélɛ mɛ n kwlɔ.
17 Sitefanasɩ ànɛ̂ Fɔrtunatusi, ànɛ̂ Asyayikusi mɛ́nɔ́lɛ ńnɛ ásɔ̂, kè ń nɩ vɩ
yȋ̃́. Pè ye mɛ pɔ yé swɔ tɔkɔ.
18 Pè ńmɔ nɩ de à tahlɩ yépi tɔ tyɩ́ tyɩ́. Yé yȋnɛ yè fɛ̃ sɛ̃́nknɔ névye yȋ́gbɩ́lɛ
n yo.
19 Asi mara Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́ n wɛkɩ yé tyɩ́. Akilasɩ ànɛ̂ Prisili à tahlɩ
Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú nónó-á Liyellɛ n ni n pɔ Akilasɩpi gbô, pé pól n wɛkɩ yé tyɩ́
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yȋnnɛ.
20 Yé yṹnpyé Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú nónó pól-á mɛ ńnɛ ásɔ̂, pé pól n wɛkɩ yé tyɩ́.
Yé pól wɛkɩ wɛ̃ tyɩ́ tyɩ́nɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.
21 Yé yah, nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyɩ́ ń gbɔ̏lɛ, kè wɛ yɔ̀: Ńmɔ
Pole n wɛkɩ yé tyɩ́.

22 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu tyɩ́-à nɔ́-ńkɛ̃̄nɛ névi nɛ̂ tyɩ́, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ tɛ̃̀ tyɩ́ yɩkɩ.
Maranata. [Pàh nɛ Maranata-á, ké kɔ́r ye: Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, pɔ!]
23 Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyɩ́!
24 Yé pól tyɩ́ nɔ ń tyɩ́ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩ̄nnɛ.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Wɛy kɔ̃nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́ tɛ̃nɛ, ńmɔ
ànɛ̂ á yũnpi Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ Yesu yõ sɛ̃pú tĩnkì tyí Korɛ̃ntɩ
kwil sɔkɔ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí nónó-á mɛ Akayi mara pól sɔkɔ.
2 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ
ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛy kɔ̃nɔ́lɛ

3 Mé n wɛkɩ Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. Ǹmɔ ye
Súlɛ nɛ̂-á névye yãmnɛ n yah. Névye nnɔ dé-ò Liyel ye ǹnɛ.
4 Ǹmɔ ye ápi nnɔ dé-òlɛ á yèkwɔrɩ tyinɔ pól sɔkɔ, sɔ̃nko nónó pól-á mɛ
yèkwɔrɩ sɔkɔ, ápi tɔ fɛ̃ pé nnɔ de sɔ̃-á à ápi nnɔ de.
5 Áyáh mɛ yèvyãhrɩlɛ n gbah n wɛ n yuku sɔ̃ Krista tyí kɔ̃lɛ, sɛ̃ ye Krista
tɔ mó mɛ á nnɔlɛ n gbah n de n yuku sɛ̃.
6 Áyâh yèvyãhrɩlɛ n pɩ, yépi nnɔ de yĩn ye ànɛ̂ yé pwáhnmɔnɔ yĩnnɛ. Á
nnɔ-à de, sɔ̃ré mɔ yĩn ye yé sɔkɔ sɔ̃nko yépi tɔ fɛ̃ yèvyãhrɩlɛ n sro ápi-á
nónó dùkù sro sɔkɔ.
7 Ápi yáh-ńsah náh mɛ tyɛ́nɔ́lɛ à yuku yépi tyí tĩnnɛ. Á pĩ nɛ sɔ̃-á yé
yèvyãhrɩlɛ n pɩ álɛ wɛ̃ tyí, sɛ̃-á yé nnɔ tɔ kɩ n de n pi álɛ wɛ̃ tyí.
8 Á yũnpyé, áyáh yèvyãhrɩ nɛ̂ wɛ Asi mara sɔkɔ, á náh mɛ ké tyí nɛ yépi
tɛ̃ ké yĩ́tũri sɔkɔ. Kénɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ kǎn pɩ ápilɛ à pɔ kah mɔ á yáh-ńsah
kɔ̃ kè tyɛ, fɔ́ɔ́ á sõ mɛ n sõ nɛ kǎh kɩ á yõ yĩ.
9 Á sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ ké yõ nɛ tir yɔ́ náh á kúnɔ́ dùkù ku n pi. Képah ye á
mɛ á sõnɔ tɔkɔ to á gblɔ̃y yõ, tɛ́ kè sah Liyel yõ ǹmɔ nɛ̂-á lékyîlɛ n yilki n
mɔ.
10 Ǹmɔ ye ápi pwah mɔ kũ mɛ̀ dùkù gbɔ̃. À kɩ tɔ̃ á pwah n mɔ n pi. Á
gbɔ̃ sàhnɔ́ mɛ ǹ yõ nɛ, wǎh kɩ á pwah n mɔ n pi ńtɔ̃.
11 Sónmɔnɔ ye yépi tɔ mɛ n so mɔ á tyí yáh nírílɛ n pɩ á tyí. Kǎh pɩ sɛ̃,
á kɩ pèpɔrɩ wɛ Liyel tyí nɛ́kwĩ́nkí nírí pínɔ́ gbɔ̃ yõ. Tɛ́ névye náhnáh tɔ
kɩ wɛ wɛkɩ ǹ tyí ápi yĩnnɛ.

Pole vìnmɔnɔ dah mɔ ǹ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ

12 Ápi nìvìnì yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Á kè pĩ á sõnɔ sɔkɔ nɛ áyáh mɛ á
fɔkɔ dal no póllɛ yãryãr pí-ńkɛ̃nɛ, ǹtɛ áyáh mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ n pɩ n kal yépi wɔ
tyí. Liyel yòhnìnmɔnɔ gbɔ̃ yõ ye á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ képah pɩ, névi lékãm gbɔ̃ yõ
náh.
13 Ápi tɔ náh kwâh yɔ́ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí nɛ̂-á yé kar tɛ́ ké kɔ́r pĩ kwlɔ.
Ǹ sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ fɛ̃ ǹyɔ̃ tɔ kar kɩ ké kɔ́r pĩ yĩ́.
14 Yé mɛ tyi nɔ́pi dùkùlɛ n pnɛ kwéy. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ, yé yõ
kɩ yɔ̃ ápi yĩnnɛ, ápi tɔ yõ kɩ mó yɔ̃ yépi yĩnnɛ.
15 Ǹ sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ képah yõ, képah ye mé nɛ mé pɔ yépi ǹgbò tĩnnɛ kè
kɔ̃ kè pɩ yõbènɔrɩ kɛ ní-òlɛ yé tyí.

16 Ŋ́mɔ sõ mɛ ké tyí nɛ máh kɩ n sɔkɔ Masedonɩ mara sɔkɔ, mé n pɔ n
wil n sɔkɔ yé tyí. Tɛ́ máh kɩ ń syɩ, mé n pɔ n wil yé tyí ńtõ yé kõ yé ń
yohnɩ n mɔ mé wɛ n yɔ̃ n sɔkɔ ń kólɔ́lɛ Nsyude mara sɔkɔ.
17 Ŋ̀tɛ kǎh pɔ pɩ mé náh tɛ̃ wɛ pɔ yé tɩ̃nnɛ, képah se n wɛ̃kɩ nɛ máh mɛ
tyilɛ n yah n tɔkɔ n dah n mɔ sɛ̃? Képah náh pɩ, máh mɛ tyilɛ n yah n
tɔkɔ ń yah yɩ̃ɩ̃nɛ; mâh nɛ àwe-á, dǒ mè n tõ nɛ ɔ̃ɔ̃-á?
18 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ áyáh wɛy nɛ̂ yo yé tyí, kɔ̃nvìnwɛkɩnɔ náh kélɛ.
19 Ŋ́mɔ, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote-á Liyel Pídĩ Yesu Krista wɛy nɛ̂nɛ n yo yé
tyí, kɔ̃nvìnwɛkɩnɔ wɛy náh kélɛ dɛ́, gbɩ kókó ye kélɛ.
20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbõ̀ yõ ye Liyel vyãh kɔ̃nó tyi pól yĩnɛ n tɛ̃. Ŋ̀mɔ
gbõ̀ yõ ye tõ ápi amiinalɛ n yo à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ.
21 Liyel ye kõ ápi ànɛ̂ yépilɛ tǎhkìlɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ̀ yõ Kristalɛ.
Ŋ̀mɔ ye wilki sah álɛ ǹ tyí yõ.
22 À á pɔkɔ mɔ à á pɩ ǹ tyílɛ. Tɛ́ ǹ Mirki dah mɔ á sɔkɔ nɛ̂ gbõ̀ yõ-á á pĩ
nɛ, wǎh ǹ vyãhlɛ á kõ yî nónó tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè wɛ n pi.
23 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ, máh kɩ mɛ mìnì yo mè n ku. Yé yõ wilki yĩn ye tir
sɔkɔ ń kõ mé náh ń syɩ pɔ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ.
24 Á náh mɛ n yah n kõ nɛ á tir yɔ́ kãhlɩ n sah yé yõ à yuku yé Liyel yõ
sɛ̃nɔ́ tyí tɩ̃nnɛ dɛ́. Yòhnìnmɔnɔ ye á n yohnɩ n mɔ yélɛ sɔ̃nko nìvìnì wɛ yé
sɔkɔ, yáh sɔ̃npílɛ mɛ yé tah sah Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.

2

1 Ŋ́mɔ kè yah ń gblɔ̌y nɛ yõ náh mɛ ké tyí mé n syɩ n pɔ yé tɩ̃nnɛ mé pɔ
yèkwɔrɩ yɔrɩ mɔ yé yõ ńtõ.
2 Ŋ́mɔ-à kɩ yèkwɔrɩ mɔ yépi sɔkɔ, nɛ̂ kɩ pɩ ńmɔ nìvìnì yõlɛ, nɛ́ yépi náh
máh yèkwɔrɩ mɔ yépi nónó sɔkɔ?
3 Mé sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, sɔ̃nko mé káh pɔ yé tɩ̃nnɛ yé túkù
kõ pè yèkwɔrɩ mɔ ń sɔkɔ, pépi nónó-á sõ̀ yĩnɛ nìvìnì mɔ́nɔ́lɛ ń sɔkɔ. Mé
kè pĩ yĩĩ nɛ, mâh mɛ nìvìnì sɔkɔ, kè n pɩ nìvìnìnɛ yépi tɔ tyí.
4 Ŋ́mɔ-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ gbĩ nɛ̂nɛ, ń nɩ sõ mɛ yíkínɔ́lɛ, ń lékã́m
sõ mɛ vye fɛ̃kɩ tɛ́ yétĩ mɛ n kah n kwɛ. Yèkwɔrɩ náh sõ mé n yah n kõ
mɔ́-ńsahlɛ yé sɔkɔ dɛ́, mé sõ mɛ ké tyí nɛ yé pĩ, yé tyí-á mɛ nɔ ń tyí à kyɩ
syɩ ńyãh tyí.
5 Yèkwɔrɩ-à wɛ ǹnî yɔ́ gbõ̀ yõ, ńmɔ tyí náh tɛ̃ pɩ dɛ́, yé pól yõ ye tɛ̃ yɔrɩ
mɔ kélɛ. Ŋ̀tɛ áyâh nɛ á káh kè yo n kah mɔ, á kɩ nɛ yé pól yõ-á tɛ̃ yɔrɩ mɔ
kélɛ.
6 Kénɛ tɛ̃ tɛ̃nɛ, tɔ́wû-á kɩ lékàh nɛ̂nɛ à kõ, képah kɩ yĩnɛ ǹnɛ.
7 Képah ye, yé yĩnɛ yè yɔ̃ mɔ tɛ̃ kõ yè mɔ́ ǹ nɩ de, sɔ̃nko yèkwɔrɩ káh pɔ
ǹ yáh-ńsah tyɛ n kah mɔ.
8 Mé kélɛ n yah n kõ yé tyí tɔlɛ nɛ, yé kélɛ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ ǹ tyí-á mɛ nɔ yé
tyí.
9 Máh sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yõ nɛ̂ yõ tɔlɛ, mé sõ mɛ ké
tyí nɛ mé yé gbɩ yah, yáh kɩ mɛ n sah ń yóré yõ tyi tyi pól sɔkɔ.
10 Yâh yɔ̃ mɔ névi nɛ̂ kõ, ńmɔ tɔ kɩ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kõ. Tɛ́ yâh wɛ mé yɔ̃ mɔ
ǹnî kõ, yépi yĩn ye mè n pɩ kélɛ Krista yah sɔkɔ.
11 Képah sɔkɔ, sétãn yõtɛ̃ náh syɔ̃-ǹsah wɛ à tɛ̃ wɛ n pi á tyí. Á pól ǹ
yah mɔ́-ńsahlɛ n pnɛ dò.

Pole sõnɔ fɛ̃kìnɔ́lɛ Tite tyí sɔkɔ

12 Máh yĩni tɛ̃ Turasɩ mara sɔkɔ Yesu Krista Nìvìnì tir yó-ńsah, mé kè
wɛ Liyel ké wɛ̃kì yɩkɩ mɔ ń kɔ̃ pallɛ.
13 Ǹtɛ mé náh ń yũnpi Tite wɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, ń sõnɔ náh sõ
mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fɛ̃́ núkú sɔkɔ. Képah ye, mé mɛ wɛ̃kì ni nɛ́npɔ́ tãn tyí, tɛ́ sɔkɔ
Masedonɩ mara sɔkɔ.

Tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ

14 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á pɩ tɛ̃nwɛpulɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃ yõ Kristalɛ. À á kɔ̃ á Krista dùkùlɛ n yo n tɔ̃ n mɔ n kɔ̃ tãntãn pól sɔkɔ,
sɔ̃-á làsèkwɛ̌l pãn n tɔ̃ n mɔ tyah pól sɔkɔ.
15 Ápi pɩ làsèkwɛ̌l pãn pènɛ̀kì tyí kɔ̃lɛ Liyel tyí, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀
Kristalɛ. Névye nónó-á pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ, ànɛ̂ nónó-á mɛ tyí yíkínɔ́
wɛ̃kì yõ, pãn mɛ̀ mɛ n yĩni n tɛ̃ pé pól tyí.
16 Túkù tyí, á mɛ n põ kétukùyɔ̂ nɛ̂-á n pɔ n pɔ kũnɛ. Túkù tyí mó, á mɛ
n põ pallɛ nɛ̂-á n pɔ n pɔ minnɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃̀ wɔ kɩ fɛ̃ képah pɩ wɛ́?
17 Névye náhnáh mɛ Liyel wɛy tɔkɔ gbɔ̀lɛ n yĩ. Ápi tɛ̃ wɔ náh mɛ pépi
tyí kɔ̃lɛ. Liyel ye tõ ápilɛ, képah ye á mɛ á fɔkɔ dal mɔ ǹ wɛynɛ n yo ǹ
yah sɔkɔ, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ Kristalɛ.

3

1 Ápi se tɔ̃ yĩnɛ á gblɔ̌y dùkù yónɔ́lɛ yé tyí? Képah náh pɩ, á se yĩnɛ à
sɛ́bɛ́y yɔ́ wãrkɩ yé kɔ̃ à á gblɔ̌y dùkù yo yé syah, sɔ̃-á túkù kélɛ n pɩ? Tĩ,
yépi se kɩ wãrkɩ á kɔ̃ sɛ́bɛ́ynɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á yé kɩ mɛ ápi dùkù yo?
2 Yépi ye ápi sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Kè mɛ wãrkínɔ́lɛ á nnɔ sɔkɔ. No pól kélɛ n
pnɛ, tɛ́ kélɛ n kar n pnɛ.
3 Kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ yépi-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, nɛ̂ sɔkɔ wɛlɔ-á Krista á kɔ̃ á
wãrkɩ. Wãrkínɔ́ mɛ̀nɛ, min nɛ́tɛ̃ Liyel Mirki gbɔ̃ níy ye, wãrkɩ wãrkɩ kwâh
níy náh. Dyêh fábkɔ́ fábkɔ́ yõ sɔkɔ náh kélɛ wãrkínɔ́lɛ dɛ́, névye nnɔ sɔkɔ
ye.
4 Krista gbɔ̃ yõ ye á sɛ̃nyĩnɔ mɛ kénɛ wɛlɔ yõ Liyel yah sɔkɔ.
5 Ápi-á tyi nónónɛ n pɩ yɔ̀, á yɛ̃ngbɛ̃ tɛ̃nwɛnɔ náh á fɛ̃ n pɩ sélɛ dɛ́, Liyel
kɔ̃́nɔ́ ye.
6 Ǹmɔ ye á kɔ̃ tɛ̃nwɛnɔlɛ á fɛ̃ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késãn tyilɛ névyelɛ
n kwɔ. Kénɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ náh n wil tyi kɔ̃nsàhnɔ́ wãrkínsàhnɔ́
sɔkɔ dɛ́, Liyel Mirki tõ vyãh ye kélɛ. Yé náh wɛ di, tyi kɔ̃nsàhnɔ́ nɛ̂-á
wãrkínsàhnɔ́lɛ, képah n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ. Ǹtɛ Liyel Mirki wɔ minnɛ n
kɔ̃.
7 Tyi kɔ̃nsàhnɔ́ wɔ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, ké wãrkínmɔnɔ gbĩ́nɛ
dyêh fábkɔ́ fábkɔ́nɔ́ yõ, Liyel tɔ̃́rí sõ mɛ tiki pɔ Moyisi yèpɔ kɔ̃ kè n tɛ̃, fɔ́ɔ́
Yisrayel no náh sõ mɛ fɛ̃ n yah n dah n mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ tɔ̃́rí náh
mo póllɛ.
8 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃ wɔ-á tõ nɛ̂nɛ n pɩ, képah náh Liyel tɔ̃́rí wɛ̃kɩ n kal n
pi di?
9 Tyi kɔ̃nsàhnɔ́ wãl kɔ́nɔ́ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, gbílkínɔ́-à wɛ képah
tyí sɔkɔ, gbɩ wɛ̃kì kɔ́nɔ́ wɔ se pyě.
10 Á kɩ fɛ̃ yo ńtɛ̃nɛ nɛ tɔ̃́rí nɛ̂-á sõ mɛ gben tɛ̃nɛ, núkúnúkú tyí-á képah
tɔkɔ yõ.

11 Gbílkínɔ́-à mɛ sah mó-ńkɛ̃ kwâh yõ, mo mo tyí wɔ se pyě.

12 Á gbõ sàhnyĩnɔ mɛ képah yõ, képah ye á nı mɛ yĩ́nnɔ́lɛ.

13 Ápi náh mɛ pı Moyisi tyí kõlɛ, nɛ̂-á sõ fwɔ vike tũ ǹ yah sɔkɔ sɔ̃nko
Yisrayel no káh ǹ yèpɔ tɛ̃́nɔ́ yal n mɔ gbĩ́ pĩ, képah nɛ̂-á sõ mo mo tyí náh
kélɛ.

14 Ǹtɛ pè mɛ sɛ̃ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. À pɔ nɔ kwɛy tyí, pàh tyi kõnsàhnɔ́ kédyâhlɛ
n kar, kénɛ fwɔ mɛ̀ n nɛ n mɛ fɔ́kɔ́ntũtɛ̃̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. Kè náh tɔkɔ to
pé yah. Nɛ́ nɛ̂ náh ǹ wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè náh n tɔkɔ n to tɛ̃ yah.

15 Gbı yõ à pɔ syı kwɛy tyí, pàh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n kar, fwɔ mɛ̀ n
nɛ n mɛ pé lékã́m yah fɔkɔ n tũ n sah.

16 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, fwɔ mɛ̀ n tɔkɔ n to tɛ̃ yah sɔkɔ.

17 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃, Liyel Mirki ye. Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ ńyãh
sɔkɔ, névye n nɛ mɛ pé gblɔ̃̌y yõ nɛ́npɔ́.

18 Fwɔ náh mɛ víkéntũnɔlɛ ápi tɛ̃ wɔ yah. Á dùkù mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃́ríle n
wɛ̃kı. Á vi mɔ pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kõlɛ. Wãn mɛ n mɔ n yuku á tɔ̃́rí yõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃
tõ vyãh ye képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Mirkilɛ.

4

Pole ànɛ̂ pé no-á fɔ̃́hnɔ́ nónó wɛ

1 Liyel ye ápi yãm yah tɛ́ tõ mɛ̀ dahbı á gbõ, képah ye á kélɛ n pı wílkúnì
kɛ̃́nɛ.

2 Sen tyi nónó-á névye n nɛ n wɔ̃bı n pı, ápi sépi wɛ yɛ. Á mɛ á tyilɛ n
pı yĩ́nvĩ̀ kɛ̃́nɛ, á náh mɛ Liyel wɛy kɔ́rlɛ n vi n mɔ póllɛ. Gbı ye ápi mɛ n
yo tɔ́tɔ́, sɔ̃nko névye pól sɛ̃ á yõ Liyel yah sɔkɔ.

3 Ǹtɛ ápi-á Nìvìnì tir nɛ̂nɛ n yo, képah-à kı tõ mɛ́-ńkɛ̃́nɛ kyòo, tyí yíkípú
tyí ye kè náh mɛ kyòo.

4 Sétãn yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂-á kèkõyɔ̃̃ mɛ̀ tõlɛ, ǹmɔ ye fɛ̃́ntũ̂ mɔ pé yah. À kàh-ǹsah
tũ pé tyí, sɔ̃nko Nìvìnì tir-á Krista tɔ̃́rí kyòo nɛ̂nɛ n wɛ̃kı, pè káh fɛ̃ képah
wɛ. Tɛ́ Liyel kètɔ̀ ye mó tõ Kristalɛ.

5 Ápi gblɔ̃̌y tyí náh á n yo n kɔ̃ dɛ́, Yesu Krista tyí ye á n yo n kɔ̃ nɛ ǹmɔ-á
Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ápi tɛ̃ wɔ pı tõnpıbılɛ yé tyí Yesu Krista yĩnnɛ.

6 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃ kyòo mɔ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, ǹmɔ ye kõ mɔ
kyòolɛ ápi nnɔ sɔkɔ, sɔ̃nko névye ǹ tɔ̃́rí wɛ nɛ̂-á mɛ n tɛ̃ Krista yèpɔ sɔkɔ.

7 Kénɛ tahrı mɛ̀ ye ápi kɔ̃, ápi nónó-á sohkı kɛ̃́nɛ á sɔkɔ puri pĩ́n tyí kõlɛ,
sɔ̃nko névye pĩ nɛ ńkɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh wil ápi tyí, kǎh wil Liyel tyí.

8 Fɔ̃hnɔ́ mɛ n sah ápi yõ yey yey póllɛ, ǹtɛ á náh mɛ tɛ̃ kwlɔ. Á lékã́m
mɛ vye fɛ̃kı, ǹtɛ á yáh-ńsah náh tyɛ.

9 Pè mɛ kɔ̃ á náh à álɛ n fõh, ǹtɛ Liyel náh ǹ náh vi á kɔ̃. Pè á mı min,
ǹtɛ á náh ku.

10 Yesu-á fɔ̃́hnɔ́ wɛ à ku dùkù nɛ̂nɛ, képah ye mɛ ápilɛ n wɛ sõmɛsɔ̃̃.
Képah ye kı névye kɔ̃ pè kı pĩ nɛ áyáh mɛ á min sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.

11 Nɛ́ ápi náh ku, gbĩ́mɛgbĩ́ á kı mɛ kũnɛ n dɔ n yah Yesu yĩnnɛ. Á wil
gbɛ̃́nsê nɛ̂-á mó sohkı kɛ̃́nɛ, kè kı min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.

12 Kǎh pı sɛ̃, ápi mɛ wɛ̃ sɔkɔ kũnɛ, yépi mó mɛ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n wɛ.

13 Kè mɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Mé sɛ̃ Liyel yõ,
képah ye ń kɔ̃ mé ǹ wɛynɛ n yo.» Sɛ̃ ye ápi tɔ sɛ̃ ǹ yõ, képah ye á kɔ̃ á ǹ
wɛynɛ n yo.
14 Yé náh wɛ di, á pĩ nɛ Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ, wǎh kɩ
ápi tɔ lékyɩ̂ yilki mɔ, tɛ́ kɩ kyɩ ápi ànɛ̂ yépi sah ǹ tnɔ̂.
15 Yépi yĩn ye tyi nɔ́pi pól ápilɛ n wɛ. Tɛ́ képah sɔkɔ ye mó Liyel kɩ
yɔ̃bènɔrɩ náhnáh pɩ névye tyí, sɔ̃nko pè nɛ n wɛkɩ ǹ tyí, pè mó ǹnɛ n
gbilki.

Káh n yɛ á wil ku, nɔlɩ dò mɛ ǹ syɩkɩ tɛ̃

16 Képah ye kè náh mɛ wílkúnìnɛ ápi tyí póllɛ. Á wil gbɛ̃́nsê tyí-à kɩ sɔ̃
mɛ n yɩkɩ n yuku, á min tɛ̃ wɔ mɛ n gbah n pɩ n yuku sɛ̃́nnɛ sõmɛsɔ̃.
17 Yé náh wɛ di, mó-ńkɛ̃ yèvyãhrɩ kwéy nɛ̂-á ápi yõ núkúnúkú yɔ̀, képah
náh mɛ sãh yah yah tɛ̃nɛ tyɛ́-ńkɛ̃ yõ yɔ̃nɔ́ nɛ̂-á á kɩ pɔ n wɛ n pi képah tyí
sõwãh.
18 Yĩ́-á yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi náh ápi mɛ n yah n kɔ̃. Kè náh yî
nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi ye á mɛ n yah n kɔ̃. Yĩ́-á n tɛ̃ n pnɛ yî nónó yõ,
sépi náh n mo. Ǹtɛ kè náh n tɛ̃ n pnɛ nónó yõ, sépi n nɛ n mɛ tyɛ́tyɛ́ní
kɛ̃́nɛ.

5

1 Wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á ápi min tɛ̃-ǹsahlɛ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ yɔ̀, ké tyí-à pɔ yɩkɩ,
Liyel kɩ min tɛ̃-ǹsah yɔ́ yah á kɔ̃ yĩnyõ, nɛ̂-á kɩ mɛ kũmm yõ sɔkɔ. Kénɛ
tɛ̃-ǹsah mɛ̀nɛ, névi gbɛ̃npɩnɩ náh kélɛ.
2 Ǹtɛ núkúnúkú, ké sɔkɔ de dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ n gbĩ ké
yĩnnɛ.
3 Áyáh kɩ wɛ de ké sɔkɔ, á wil tìtí náh tɔ̃ n wɛ n pi.
4 Wɔ̂ nɛ̂ pól-á á min kɩ n pɩ n pi sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, á kɩ mɛ gbɩ̃̀nɔ́ sɔkɔ
tɔ́kɔ́pékè sɔ̃ á yõ. Min tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á á tyí sétáh mɛ̀ yõ, kè náh mɛ á kɩ nɛ á
sɔ̃ mɛ ké tyí yíkí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́. Yíkí-ńkɛ̃ min tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á Liyel kɩ
á kɔ̃ n pi yĩnyõ, á mɛ ké tyí nɛ képah pɔ yɩkɩ yɩkɩ tyí mɛ̀ swɔ tɔkɔ.
5 Liyel ye sépi pól yah sah ápi yĩnnɛ. Pèpɔrɩ nónó-á à kɩ n pɩ n pi á tyí,
ǹ Mirki ǹgbò ye à tɛkɩ mɔ á kɔ̃ sé sɔkɔ.
6 Képah ye, á sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ gbĩ́mɛgbĩ́ nɛ á min tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ tɛ̃ á wil
gbɛ̃́nsê mɛ̀ tɛ̃ sɔkɔ, á wrɔ́-á mɛ dɔ́nɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
7 Ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃ yõ ye á mɛ n yuku yahlɛ, ǹ wɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh.
8 Á sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ, képah ye á mɛ ké tyí nɛ á min yal wil gbɛ̃́nsê mɛ̀
sɔkɔ, kè kyɩ n tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tnɔ̂.
9 Ǹtɛ kàh kɩ se wɛ wil ò; kàh kɩ se wɛ wìl-ǹkɛ̃́nɛ ò; áyáh pɩ sɔ̃ tɛ́ á tyí n
nɔ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah ye á mɛ n yah n kɔ̃.
10 Yé náh wɛ di, á pól yĩnɛ Krista á tuke. Képah sɔkɔ, nɛ̂-à kɩ mɛ pèpɛy
pɩ kèkõyɔ̃ mɛ̀ sɔkɔ, à kɩ à dyah kélɛ. Nɛ̂-à kɩ mó mɛ pèkè pɩ, à kɩ à dyah
kélɛ.

Ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ Liyellɛ Krista gbɔ̃̀ yõ

11 Kwâh nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́lɛ, ápi kélɛ n pnɛ. Képah ye, á mɛ n
yah n kɔ̃ nɛ á névye sõnɔ vi mɔ pè ǹ yah tíkílɛ n pɩ. Ápi fĩ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ
Liyel pu. Tɛ́ ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, yépi tɔ api pĩ yĩ́ĩ.

12 Á gblɔ̌y dùkù náh tɔ̃ á n yo yélɛ n syah, ǹtɛ syɔ̃-ǹsah ye á yélɛ n kɔ̃ yè
fɛ̃ yé gblɔ̌ynɛ n gbilki ápi yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, wɛ́nyo-ńsah kɪ wɛ yé tyɪ́ yĩ
yah pɪ́pú tyɪ́.
13 Ápi yɔ̃gbèl-à kɪ sɔ̃ mɛ yuku, Liyel yĩn ye. Ǹtɛ á yah-à kɪ se mó mɛ
gbrɛ́y, yépi yĩn ye.
14 Krista tyɪ́nɔnɔ ye yah syi ápi tyɪ́, ápi nónó-á pĩ nɛ nɛ́núkú-á ku no pól
swɔ sɔkɔ. Kǎh pɪ sɛ̃, kè mɛ á kɪ nɛ no pól tɔ sɔ̃ ku.
15 À ku no pól yĩnnɛ sɔ̃nko nónó-á mɛ min sɔkɔ, pè káh pé minnɛ n pɪ
pé gblɔ̌y yĩnnɛ, nɛ̂-á ku tɛ́ ǹ lékó yilki mɔ, pè kélɛ n pɪ ǹmɔ yĩnnɛ.
16 Kǎh pɪ sɛ̃, núkúnúkú tɛ̃nɛ á náh tɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yah n pi à yĩnɛ névi
yɔ̃̀tàhsyi yáhnɔ́lɛ. Áyâh sɔ̃ sõ mɛ Kristalɛ n yah sɛ̃, núkúnúkú á náh tɔ̃ mɛ
ǹnɛ n yah sɛ̃.
17 Névi nɛ̂ wrɔ́-à mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ nɪ n vi n mɔ. Á̃ ǹ pɪ dùkù
kédyâh fĩn n mɔ, ǹ tɛ́ pɪ dùkù késã́n tɔkɔ.
18 Liyel tõ vyãh ye sépi póllɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹnɛ Krista gbõ
yõ, tɛ́ mɛ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tõ dahbɪ ápi gbõ.
19 Yé náh wɛ di, Liyel náh kèkõyɔ̃́ névye tyɪ́pêl mɔ kõ, à syɔ̃ Krista tyɪ́ à
pé wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tyɪ́ yɔ́nɔ́ dahbɪ ápi gbõ nɛ, á
névye wrɔ́lɛ n kwrɔ n mɔ péwɔlɛ.
20 Krista yĩn yõ ye ápi mɛ n wɛkɪ. Kè mɛ á kɪ nɛ Liyel sɔ̃ n yo n mɔ
névye tyɪ́ ápi gbõ yõ. Képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyɪ́ Krista yĩn yõ nɛ,
yé yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ Liyellɛ.
21 Krista nɛ̂-á à náh tyɪ́pékè pɪ yah, Liyel ǹmɔ twah mɔ ápi tyɪ́pêllɛ, sɔ̃nko
ǹmɔ gbõ yõ, ápi tɔ pɪ yályál Liyel yah sɔkɔ.

6

1 Ápi-á pɪ Liyel tõ pɪ mùnɛ sɛ̃, képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyɪ́ nɛ wǎh
yɔ̃bènɔrɪ nɛ̂ pɪ yé tyɪ́, yé káh yɛ kè pɪ yõ kɛ̃nɛ.
2 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ ńkɛ̃:
«Tyah-á sõ mɛ pallɛ gbĩ nɛ̂nɛ, mé á nírí tɛ̃.
Pwáhnmɔnɔ sõlɛ, mé ǹ yohnɪ mɔ.
Tyah pèpɛy gbĩ mè ye núkúnúkú yɔ̀.
Yah, pwáhnmɔnɔ yòh ye kwɛynɛ.»*
3 Á náh mɛ ké tyɪ́ nɛ á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ yɪkɪ, ǹnî kɔ̃ à pɔ wɛ́nyo-ńsah wɛ á
tõ tyɪ́ sɔkɔ.
4 Ǹtɛ tyi tyi pól sɔkɔ, ápi mɛ á gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɪ Liyel tõnpɪbɪ kègblɔlɛ. Á
mɛ gbah tɛ̃ yèvyãhrɪ, ànɛ̂ yèkwɔrɪ, ànɛ̂ tíkí képékèlɛ n sro náhnáh.
5 Á ko syi, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè pɪ. Pè névye mɔ á yõ, tɛ́ á mɔ tãn pèl pɪ́nɔ́ sɔkɔ.
Á̃ náh mɛ n wɛ n dɔ, yõke tɔ náh mɛ n wɛ n yõ.
6 Á mɛ tõlɛ n pɪ Liyel tyɪ́ fɔkɔlɛ píkínɔ́lɛ ànɛ̂ á lékã́m póllɛ. Á̃ mɛ tyilɛ n
sro mɛ pèpɔrɪlɛ n pɪ Liyel Mirki gbõ yõ. Tyɪ́nɔnɔ yèsyɪ̀kɪ̀ mɛ á sɔkɔ,
7 ànɛ̂ gbɪ wɛlɔ ye á mɛ n yo Liyel tǎhkɪ̀ gbõ yõ. Gbɪ wɛ̃kɪ̀ kɔ́lɔ́ ye ápi pɪ
á mɛ́fwó yîlɛ à á sépɛ́bɪ́lɛ n fwo, tɛ́ á gblɔ̌y yõlɛ n syɪkɪ.
8 Névye á dɔkɔ n mɔ, képah náh pɪ pě á kɔ̃ fɛ̃. Pě á yĩ́gbɪ́lɛ n yo, képah
náh pɪ pě á yĩ́pollɛ n yo. Pě álɛ n pɪ mɪ̀nyobelɛ, tɛ́ gblɔ yópú ye mó tɔ̃ álɛ.

* 6:2 6.2 Yah n tɛ Yesayi 49.8.

9 Pě álɛ n pɩ pé kósyì á pĩ, tɛ́ pè mó tɔ̃ álɛ n pnɛ kyɔ́. Pě álɛ n pɩ lékyɩ̂
sɔ̃ álɛ tɛ́ vye ye mó tɔ̃ álɛ. Pě fɔ̃hnɔ́lɛ n sah á yõ, tɛ́ pè náh álɛ n ko n mɔ.
10 Pě yèkwɔrɩ tyilɛ n pɩ á tyí, tɛ́ gbĩ́mɛgbĩ à n nɛ mɛ nìvìnì sɔkɔ. Pě álɛ
n tɔkɔ n pɩ yãm tãnnɛ, tɛ́ á mó tɔ̃ mɛ névye náhnáhlɛ n pɩ tahbɩlɛ. Pě álɛ
n pɩ kwâh kɛ̃pùlɛ, tɛ́ yíyìn pól mó tɔ̃ mɛ á tyí.
11 Korɛ̃ntɩ tãn, gbɩ ye ápi n yo yé tyí. Á á fɔkɔ dal mɔ yélɛ.
12 Ápi náh á fɔkɔ kwĩnki yélɛ. Yépi ye yé fɔkɔ kwĩnki ápilɛ.
13 Sú-á ńkɛ̃nɛ tyilɛ n yo ǹ wɛ̃npì tyí sɔ̃, sɛ̃ ye mé mɛ n yo tyilɛ yé tyí. Yé
yĩnɛ yè kè pĩ á tyí, yépi tɔ mó yé fɔkɔ dal n mɔ yĩ̃ álɛ.

Kyòó ànɛ̂ fɛ̃ntũ̂ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ

14 Yé káh nɛ n pɩ n soh Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́
ànɛ̂ tyítúkúnì pínɔ́ náh mɛ wɛ̃kì núkú yõ. Kyòó ànɛ̂ fɛ̃ntũ̂ náh fɛ̃ n kwrɔ
n mɔ.
15 Krista ànɛ̂ sétãn yõtɛ̃ wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. Yesu yõ sɛ̃-ò ànɛ̂ Yesu
yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ.
16 Fal fal tãn náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Yé náh wɛ di,
ápilɛ, Liyel ní-ńsah gbô ye álɛ à yĩnɛ Liyel-á kè yo sɔ̃ nɛ ńkɛ̃:

«Mé kɩ tɛ̃ pélɛ tɛ́ kɩ mɛ pélɛ pé kɔ́-ńtãn sɔkɔ.

Mé kɩ pɩ pé Liyellɛ, tɛ́ pè kɩ mó pɩ ń nolɛ.»

17 Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ: «Yé wil kénɛ névye wrɔ́, yè gbɛ n tɛ̃ yé tyílɛ.

Yé káh n tũ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ̂ náh mɛ yályál ńmɔ yah, képah sɔkɔ ńmɔ
kɩ mó yé tɛ̃ plɛ.

18 Mé kɩ pɩ yé Súlɛ, tɛ́ yé kɩ mó pɩ ń dĩ́npì ànɛ̂ ń syɔ́npìlɛ.» Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yo, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkì nétɛ̃nɛ.»

7

1 Ń nénɔ́nɔ́, Liyel vyãh kɔ̃nɔ́ nɔ́pilɛ, ápi tɔ vyãh mɛ sé sɔkɔ. Képah ye,
tyi nónó pól-á silki sah á wil ànɛ̂ á minnɛ, á ye sè wu n to á gblɔ̌y sɔkɔ, à
mó nɛ n mɛ yályál Liyel yah ǹ yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ.

Nìvìnì nɛ̂-á wɛ Pole sɔkɔ Korɛ̃ntɩ tãn-á pé gblɔ̌y tiki mɔ

2 Yé yɛ á tyí nɔ yé tyí. Ápi náh pɩ de ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Á náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
gbõ tyɛ. Á náh syɩkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ.
3 Yé káh wɛ nɛ máh mɛ sépilɛ n yo à lékàhlɛ yélɛ n kɔ̃ dɛ́. Mé kè yo sah
tɛ yé tyí nɛ á min pól sɔkɔ, yé tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí kũ ńtɛ̃ fyé náh fɛ̃ á
wrɔ́ yɩkɩ.
4 Ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ yé yõ, ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ yélɛ. Yé tyí pɩ yĩ̃ nɩ dénɔ́lɛ ń tyí.
Yèkwɔrɩ duke pól sénsɔ̃ mɛ álɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ, nìvìnì mɛ kah mɔ
ń sɔkɔ.
5 Áyáh fyɔ̀ pɔ de Masedonɩ mara sɔkɔ, yèvyãhrɩ duke pól núkú syɩkɩ á
yõ, á náh wɛ mɩ yah kwéy ńtɛ̃nɛ. Mâl ye yey yey póllɛ, tíkí wɛ á sɔkɔ.
6 Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á tɛ̃nkwlɔpu nɩ dé-òlɛ, à Tite tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃ á nɩ kɔ̃ kè de.
7 Kè náh mɛ nɛ Tite pɔ́nɔ́ ó sɔ̃ ápi nɩ kɔ̃ kè de, yáh sɔ̃ré nɛ̂ mɔ ǹ sɔkɔ
képah tɔ ye. Tite pɔ yo á syah ń wɛ dékè-á mɛ yé kah tɛ̃ sɔ̃, ànɛ̂ yèkwɔrɩ
nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ yáh mɛ yuku yĩn sɔ̃ à ń vyãhlɛ n syi. Képah wãn
gbah mɔ ń nìvìnì yõ.

8 Máh sɛ́bɛ́y nɛ̂ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé pĩ nɛ kăh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ. Ǹtɛ
ké tɛ́kínmɔnɔ náh pɩ nàhnpĩnɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ máh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ kăh
yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ wrɔ́ kwéy ó sɔkɔ, kè pɩ nàhnpĩnɛ ń tyí.
9 Ǹtɛ núkúnúkú, kè mɛ nìvìnìnɛ ń tyí. Kăh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ képah
yĩn náh dɛ́, yèkwɔrɩ mɛ̀-á vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé pɩ dùkù sɔkɔ, képah yĩn
ye. Yé yèkwɔrɩ mɛ̀ sɔ̃ mɛ yĩ̋nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí. Kăh mó pɩ sɛ̃́, á náh pèkè yɔ́
ńtɛ̃ pɩ yé tyí.
10 Yé náh wɛ di, yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yĩ̋nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, képah névi pɩ dùkùlɛ
n vi n mɔ à ǹnɛ n mɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ, kè náh n pɩ nàhnpĩnɛ tɛ̃ tyí.
Ǹtɛ kèkõyɔ̃ tyi sõnɔ-á yèkwɔrɩ nɛ̂nɛ n mɔ névi sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ
kũnɛ.
11 Yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yĩ̋nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, kăh vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ yé
kè wɛ yɔ̀:
Yé mɛ yé gblɔ̌y kɔ̃ yĩ̃.
Yé mɛ gblɔ̌y yɛlɛ n yah n kɔ̃.
Yé fɔkɔ mɛ vyãh yĩ̃ yé gblɔ̌ynɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ.
Tíkí mɛ yé tɛ̃ pèkè pínɔ́lɛ.
Ń wɛ dékè mɛ yé tɛ̃.
Yé mɛ gbah tɛ̃ yĩ̃ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
Yé mɛ ké tyí nɛ fɔ̃hnɔ́ sah lékàh névi yõ.
Yé kè wɛ̃kɩ dal mɔ nɛ yé vyãh náh mɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ póllɛ.
12 Ńmɔ náh sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ tyítúkù pí-ò yĩnnɛ, képah náh pɩ
tyítúkù-á pɩ névi nɛ̂ sɔkɔ tɛ̃ wɔ yĩnnɛ dɛ́, mé kè tɛkɩ mɔ nɛ yé kè pĩ Liyel
yah sɔkɔ nɛ ápi tyí-á mɛ tah yĩ̃ yé tyí.
13 Yáh nɛ̂ pɩ, képah ápi nnɔ de kègbɩlɛ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, yáh
Tite nɩ sũ ǹ nɩ kɔ̃ kè vɩ sɔ̃, kè wãn mɔ ápi nìvìnì yõ.
14 Mé lésõ ń gblɔ̌y yɔ̃ sah kwéy Tite tyí yé tyí sõwãh. Ǹtɛ yé náh mó
sennɛ ń tɛ̃. Áyáh dar tɛ́ gbɩlɛ n yo sɔ̃ yé tyí, sɛ̃ ye á yo yé yĩ̀ngbílɛ Tite tyí,
tɛ́ à mó ńtyĩ̋nɔ kyɩ kè wɛ sɛ̃́.
15 Yáh à tɔ̃ sah tɛ̃ tɛ́ yɔ̃̀yen sah ǹ yõ sɔ̃, ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ kélɛ, képah ye
yé tyí gbah nɔ yĩ̃ ǹ tyí.
16 Kè mɛ nìvìnìnɛ ń tyí, à tɛ̃ wɛ ń gbɔ̃̀ sah yé yõ tyi tyi pól sɔkɔ.

8

Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkì-á pɔ́ mɔ́rí nɛ̂ mɔ

1 Ń yũ̋npyé, Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkìnɔ́ tyí, á
mɛ ké tyí nɛ á kè yo yé syah.
2 Yèkwɔrɩ duke náhnáh sɔ̃̀ pè yĩni tɛ̃, ǹtɛ képah fyé yõ, nìvìnì sɔ̃̀ mɛ kah
mɔ pé sɔkɔ. Yãm sɔ̃̀ mɛ kah peke pé yõ, ǹtɛ képah fyé yõ, pè pɩ yĩ̋nkɔ̃pu
kègblɔlɛ.
3 Ńmɔ ye pé tàrfyɔ̀lɛ nɛ păh kè pɩ à syɩ pé gbɔ̃̀ yĩ̀n tyí, fɔ́ɔ́ à kah mɔ pé
gbɔ̃̀ yĩ̀n ńtɛ̃ yõ à yĩnɛ pé dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ.
4 Tɛ́ mɛ kè gbah yah kɔ̃ ápi tyí nɛ á yɛ pé gbɔ̃̀ dahbɩ á tyí yòhnìnmɔnɔ
mɛ̀ tɛ́kínmɔnɔ sɔkɔ Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃́pú tyí.

5 Ápi-á sȍ mɛ nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pè kè pɩ kah mɔ képah yõ ńtɛ̃nɛ. Pè pé
gblɔ̌ynɛ Liyel ǹgbò kɔ̃, képah náh, tɛ́ pé gblɔ̌y dahbɩ ápi tɔ gbȍ sɔkɔ à yĩnɛ
Liye dyɔ yĩ́ tɛ̃nɛ.
6 Képah ye, á mɛ Titi ni nɛ wǎh pɔ́ mɔ́rɩ́ syɩ́nɔ́ tȍ nɛ̂ tyah yé tȉnnɛ, à kè
pɩ n dal n mɔ.
7 Sɔ̃-á yélɛ yahlɛ tyi pól sɔkɔ yò: Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ, yé n wɛkɩ n
pnɛ, yĩ́pȋlɛ yé sɔkɔ, sɔ̃́rélɛ yé sɔkɔ yȉn kɛ̃nɛ, à tahlɩ névye tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á
á dahmɔ yé sɔkɔ, képah yĩnnɛ á mɛ ké tyɩ́ nɛ yé nɛ n mɛ yahlɛ pɔ́ mɔ́rɩ́
mɔ́nɔ́ mɛ̀ tɔ sɔkɔ.
8 Kyĩ́nmɔnɔ náh mé n kyĩ n mɔ yélɛ máh képahlɛ n yo dɛ́. Ǹtɛ máh no
tɛ́lɔ́ gbáhntɛ̃nɔ tyɩ́lɛ n yo yé tyɩ́, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ yépi tɔ kè wɛ̃kɩ nɛ tyɩ́nɔnɔ
kègbɩ-á mɛ yé sɔkɔ.
9 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, yé kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ nɛ̂-
á kwâh nɛ́tɛ̃nɛ, à fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y pɩ yãm nɛynɛ sɔ̃nko yépi pɩ kwâh nátãmnɛ.
10 Ǹmɔ sõnɔ-á nɛ̂nɛ, yĩ mɛ̀ tyɩ́ tȉnnɛ, képah ye mé n yo yé tyɩ́. Képah mɛ
yĩ́nɛ́nɔ́lɛ yépi tyɩ́ yépi nónó-á pɩ gbrolɛ yán dùkùlɛ à pɔ́ mɔ́rɩ́ mɛ̀ mɔ, tɛ́
kè náh yĩn képah ó tyɩ́ dɛ́, ké pɩ́nɔ́ yáhntɔkɔnɔ wil yépi tyɩ́.
11 Kǎh pɩ sɛ̃, núkúnúkú yé tȍ mɛ̀ pɩ n dal n mɔ. Yáh kè yah tɔkɔ sõnɔ
pèpɛynɛ sɔ̃, yé kè pɩ n dal n mɔ sɛ̃ à yĩnɛ yé gbȍ yȉnnɛ.
12 Yé náh wɛ di, wâh yĩ kɔ̃ á gbȍ yȉnnɛ à yĩnɛ wáh kè yah tɔkɔ sɔ̃, képah
tyɩ́ nɔ Liyel tyɩ́. Kwâh nɛ̂ náh mɛ á tyɩ́, à náh képah nɩ́ynɛ n tɛ̃.
13 Mé náh yo nɛ yé yé gblɔ̌y mɔ yãm sɔkɔ no tɛ́lɔ́ tyɩ́ pɛkɩ yĩnnɛ dɛ́. Ǹtɛ
mé mɛ ké tyɩ́ nɛ yé kè pɩ yé pól nɛ n mɛ núkúlɛ.
14 Kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, kwâh mɛ yépi gbȍ. Képah ye, kwâh náh mɛ nónó tyɩ́,
yé pélɛ n yohnɩ n mɔ. Kwâh-à mó sõ nɛ̂nɛ mɛ pépi tyɩ́ tɛ́ kɩ n knɛ yépi tyɩ́,
pè kɩ yé yohnɩ mɔ. Kàh pɩ sɛ̃, yé pól kɩ mɛ núkúlɛ,
15 sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á sȍ kwel dò,
wãn náh wũ ǹ tyɩ́. Nɛ̂-á sȍ kwel kwéy, ǹ tyɩ́ náh tɛkɩ.»*

Titi ànɛ̂ ǹ kɔ́mûnɛ

16 Liyel yĩn nɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á yé yòhnɩ̀nmɔnɔ dékè dahbɩ Titi nɩ sɔkɔ,
sɔ̃-á sȍ à kè dahbɩ ápi nnɔ sɔkɔ.
17 Ayáh nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyɩ́, à kè fɛ̃ syi. Tɛ́ yé yòhnɩ̀nmɔnɔ dékè-á sȍ mɛ ǹ
nɩ sɔkɔ sɛ̃, à núkú kè yah tɔkɔ ǹ gblɔ̌y ńtɛ̃nɛ nɛ, páh kɩ yuku yé tȉnnɛ.
18 Á mɛ á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyɩ́, nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́
pól mɛ ǹ yĩ́ngbɩ́lɛ n yo Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ́nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ.
19 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ yah wilki nɛ à ápi
tɛkɩ mɔ á kyɩ pèpɔrɩ tȍ mɛ̀ pɩ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn gbilki yĩn ye ápi n pɩ tȍ mɛ̀nɛ
à kélɛ n wɛ̃kɩ tɔlɛ nɛ tȍ mɛ̀ pɩ́nɔ́ tyɩ́-á mɛ nɔ á tyɩ́.
20 Á mɛ tyi póllɛ n pɩ tɔlɛ nɛ, pɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyɩ́-á dahbɩ á gbȍ, á ké tyi tɔ̃
sah pɩ pɔ tyɛ á káh yĩ́nyɩ́kɩ̀ wɛ ké tyɩ́ sɔkɔ.
21 Á mɛ ké tyɩ́ nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ kè náh yĩn
képah ó tyɩ́ dɛ́, á mɛ ké tyɩ́ nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ névye tɔ yah sɔkɔ.

---

* **8:15 8.15** Yah n tɛ Yálnɔ́ 16.18.

22 Á ye á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɩ mɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Á à wɛ mɔ yah gbáhyĩ́
náhnáhlɛ, tɛ́ sé pól sɔkɔ á kè wɛ nɛ gbáhntɛ̃-ò-á ǹnɛ. Ǹtɛ à tõ mɛ gbah tɛ̃
kal núkúnúkú, wǎh sɔ̃́npílɛ mɛ sɛ̃ yĩ́ĩ́ yépi yõ sɔkɔ.
23 Titi tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ kɔ́-ò ye ǹnɛ, à mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ànɛ̂ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí yépi
yĩnnɛ. Ǹtɛ á yṹnpyé tɛ́lɔ́ wɔlɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ ye tɛkɩ mɔ pélɛ, Krista
yĩn gbilki yĩnnɛ.
24 Képah ye, yé kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pé tyí-á mɛ nɔ yĩ́ĩ́ yé tyí, sɔ̃́nko Yesu yõ
sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ kè wɛ, pè mó pĩ nɛ gbɩ-á mɛ á tyí á yélɛ n sõ.

9

Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ Yude mara sɔkɔ

1 Yòhnɩ̀mɔnɔ nɛ̂-á kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi Yude mara Yesu yõ sɛ̃́pú tyí, yõ
náh mɛ ké tyí mè sɛ́bɛ́y tõ yé tyí képah tyí sɔkɔ.
2 Mé pĩ nɛ yáh mɛ ké tyí nɛ yé kè pɩ. Mé mɛ yélɛ n sõ ńtɛ̃nɛ Masedɔnɩ
mara Yesu yõ sɛ̃́pṹ tyí, mɛ n yo pé tyí nɛ, Akayi mara Yesu yõ sɛ̃́pú-á mɛ pé
gblɔ̃̌y vi tɛ yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ yĩnnɛ fɔ́ɔ́ yán dùkùlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yépi nónó-á
mɛ kénɛ mara sɔkɔ, yépi gbáhntɛ̃nɔ mɛ̀ sɔ̃̋ré mɔ névye kan sɔkɔ.
3 Mé á yṹnpyélɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, sɔ̃́nko máh mɛ yélɛ n sõ sɔ̃̀nɔ́ nɛ̂nɛ
yĩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, kè káh pɔ pɩ yõ kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ yè nɛ n mɛ yé gblɔ̃̌y vi sah kègbɩ
yõ sɔ̃́-á mé yo kélɛ.
4 Kàh kɩ pɩ dùkù yɔ́lɛ, tɛ́ Masedɔnɩ mara tãn-à kɩ pɔ́nɔ́ yĩ́ ńmɔlɛ, tɛ́ pɔ
nɛ yah yé náh mɛ yé gblɔ̃̌y vi sah, kè kɩ pɩ sen ǹgbɛ̃nɛ ápi tyí áyáh sɔ̃́npílɛ
kàh sɛ̃ yé yõ. Tɛ́ yépi ńtɛ̃ wɔ tyí ye kè kɩ pɩ sennɛ. Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí
nɛ mé képah yo.
5 Képah ye, mé kè sõ nɛ máh yĩnɛ mé á yṹnpyé nɔ́pi ni pè mɔ ńmɔ yahlɛ,
pè pɔ pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ tyí yahlɛ n wah yáh yé vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ; sɔ̃́nko máh
kɩ pópó n pi, ké tyí yah nɛ n mɛ wàhntɛnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ yáh kè pɩ
yé dyɔ dyɔ tɛ̃́nɛ, kyĩ́nmɔnɔ náh pè kyĩ mɔ yélɛ.
6 Yé se kè pĩ nɛ, névi nɛ̂-à duku mɔ kwéy, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ kwéy tɔkɔ; tɛ́
nɛ̂-à duku mɔ dò, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ dò tɔkɔ tɛ́.
7 Yé nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ yè kɔ̃ à yĩnɛ yáh kè yah tɔkɔ sɔ̃ yé nnɔ sɔkɔ.
Nɛy káh kɔ̃ à mó tõ ké nàhnpĩnɛ n gbo, képah náh pɩ, pè sɔ̃ tɛ̃ kyĩ mɔ. Yé
náh wɛ di, nɛ̂-á n yĩ n kɔ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, ǹmɔ tyí nɔ Liyel tyí.
8 Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ Liyel tyí kɩ fɛ̃ pèpɔrɩ duke pól pɩ yĩ́ĩ́ yé tyí, sɔ̃́nko yî nónó
pól yétɔ̂̃-á mɛ yé tyí, sè nɛ n mɛ yé tyí gbĩ́mɛgbĩ́ ànɛ̂ dòhnɔ̀ tɔlɛ, yé kɔ̃ yè
fɛ̃ pèpɔrɩ duke póllɛ n pɩ,
9 sɔ̃́-á kélɛ wǻrkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«À ǹ nɩlɛ n dal n mɔ n yĩ n kɔ̃,
à n yĩ yãm tãnnɛ n kɔ̃ n yĩ́ĩ́.
ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ tyí yĩ̀n náh mɛ.»
10 Liyel nɛ̂-á kwáhdúkúlɛ sètɔ̃lɛ n kɔ̃, tɛ́ ǹ yõ yõ yõkelɛ ǹnɛ n kɔ̃, ǹmɔ ye
kɩ kwáhdúkúlɛ yépi kɔ̃ n pi, tɛ́ kɩ kè kɔ̃ kè kɩ kwel, kɩ wãn mɔ yé fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ
pínɔ́ yõ.

[11] A̍ kɩ yé pɩ kwâh nátãmnɛ gbĩ́mɛgbĩ́, sɔ̃́nko yè fɛ̃ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩlɛ n pɩ tyɛ́ńkɛ̃̀nɛ. Képah sɔkɔ, yáh yî nónónɛ álɛ n kɔ̃ á névyelɛ n kɔ̃ n pɔ, pé náhnáh kɩ wɛkɩ Liyel tyí sépi yĩnnɛ.
[12] Yé náh wɛ di, yé pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ kɩ Yesu yõ sɛ̃́pú yohnɩ mɔ. Tɛ́ kè náh n yĩn n pi képah ó tyí dɛ́, kè kɩ névye náhnáh kɔ̃ pè kɩ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃.
[13] Yõre tɔ̃̀ nɛ̂-á yé pɩ, pàh kɩ kè wɛ pè kɩ Liyel yĩn gbilki yáh sɔ̃́npílɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ à fɛ̃ syi tɔ̃̀ pɩ Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ sɔkɔ. Pè kɩ tɔ̃ Liyel yĩn gbilki yáh sɔ̃́npílɛ yé gbɛ̃̀n yîlɛ pépi ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól tɔ yohnɩ mɔ.
[14] Pè kɩ nírí pɩ yé tyí, kɩ pé tyínɔnɔlɛ yé wɛ̃kɩ yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃ mɛ̀ yĩnnɛ, Liyel-á nɛ̂ pɩ yé tyí.
[15] Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ ǹ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ pínɔ́ yĩnnɛ, nɛ̂-á ké kénkɔ̃ náh mɛ.

10

Pole mɛ lékàhlɛ ǹ tyí yónyɩkɩpulɛ n kɔ̃

[1] Ǹmɔ Polelɛ, pè nɛ mâh mɛ yé tnɔ̂ mè n nɛ n wɛkɩ dáb dáb, té mâh gbɛ mɔ yélɛ mè n nɛ n wɛkɩ fyɔ̌rɩ̀ fyɔ̌rɩ̀. Yesu Krista nɛ́pír pínɔ́ ànɛ̂ ǹ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ yĩn yõ,
[2] ńmɔ Pole kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̌y yɛ, máh kɩ pɔ pɔ yé tnɔ̂, yé káh ń kɔ̃ mè pɔ nɛ n wɛkɩ fyɔ̌rɩ̀ fyɔ̌rɩ̀ yépi tɔ tyí, sɔ̃ mé mɛ kè sõ sah pɩ pɩ tɛ̃̀nɛ névye tyí nónó-á mɛ n sõ nɛ névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù-á ápi sɔkɔ.
[3] Gbɩ ye névye tɛ̃ wɔ ye álɛ ó, ǹtɛ áyáh mɛ́kɩ̀ nɛ̂ sɔkɔ yɔ̀, névi yɔ̃̀tàhsyi tǎhkɩ̀ náh á n fwo kélɛ.
[4] Ápi-á mɛ́kɩ̀lɛ n pɩ mɛ́fwóyî nónónɛ, névi gbɛ̃̀npɩnɔ náh sélɛ, sè n wil Liyel tyí. Tǎhkɩ̀ mɛ sé sɔkɔ kɩ fɛ̃ Liyel sépɛ́bí tyí yɩkɩ ànɛ̂ sõnɔ túkúǹ̀nɛ.
[5] Kénɛ mɛ́fwóyî gbɔ̃̀ yõ, ápi mɛ gblɔ̌y gbílkípú tǎhkɩ̀lɛ n yɩkɩ pépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ kàh-ǹsah tũ névye tyí nɛ pè káh Liyel pĩ. Á mɛ névye yõlɛ n vi n mɔ pè kɔ̃ pè n sah Krista tyí yõ.
[6] Yáh kɩ pɔ n sah pallɛ Krista tyí yõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ápi náh tɔ̃ nòhnɩ̀-ǹkɛ̃̀ tir sah kè n sɔkɔ n pi fɔ̃́hnɔ́ kɛ̃́nɛ ké tyí sɔ̃́wãh.
[7] Yé yĩ́-á mɛ tyi nónó yõ, yě tyilɛ n yah n tɔkɔ à yĩnɛ sépi ólɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ páh mɛ Krista tyí yõ, tɛ̃ yĩnɛ à kè pĩ yĩ́ĩ tɔlɛ nɛ sɔ̃-á pélɛ Krista tyí yõ, sɛ̃́ ó-á ápi tɔlɛ ǹ tyí yõ.
[8] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃ nɛ á yé yohnɩ mɔ yé yuku yahlɛ. A̍ náh kélɛ á kɔ̃ yé tyí yɩkɩ yĩnnɛ. Tɛ́ ńmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ ń gblɔ̌y yɔ̃ sah kah mɔ kwéy képah tyí sɔ̃́wãh, kè náh mɛ sennɛ ńmɔ tyí.
[9] Kè náh mɛ á kɩ nɛ sɛ́bɛ́y nɔ́pi sɔ̃ mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí à tíkílɛ n mɔ yé sɔkɔ dɛ́.
[10] Yé náh wɛ di, túkù nɛ mâh mɛ fíí yélɛ té sɛ́bɛ́ynɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí mè n nɛ n nɔ n wɛkɩ fyɔ̌rɩ̀ fyɔ̌rɩ̀ ké sɔkɔ, té mâh pɔ yé tnɔ̂ mè n pɩ tɛ̃̀nkwlɔ-òlɛ, wɛ̀nfɩ̂ ó-á mè n nɛ n wɛkɩ.
[11] Névi nɛ̂-á n yo képahlɛ, tɛ̃ yĩnɛ à kè pĩ nɛ sɔ̃-á ápi wɛkɩ tɛkɩ mɔ á sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, áyâh pɔ yé tĩ̀nnɛ sɛ̃́-á á kɩ n wɛkɩ.

12 Névye nónó-á mɛ pé gblɔ̌y yı́gbílɛ n yo, ápi náh á nılɛ n syãh à á
gblɔ̌ynɛ n sãh pépilɛ. Lékấm kɛ̃ névye ye pélɛ, nónó-á pé gblɔ̌y tɔkɔ pı sãh
sãh dúlɛ à wɛ̃nɛ n sãh kélɛ.
13 Yı́n-ńsah nɛ̂-á mɛ ápi tyí, ápi tɛ̃ wɔ náh á gblɔ̌y gbilki n kah n mɔ n pi
képah yõ. Tɔ̃̀ nɛ̂-á Liyel dahbı á gbɔ̃̀, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á á yı̃ni tɛ̃ yé tı̃̀nnɛ, ápi kı
á gblɔ̌ynɛ n gbilki à yı̃nɛ képahlɛ.
14 Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ, á kı nɛ á kósyı̀ pɔ yé tı̃̀nnɛ. Ápi ǹgbò
ye pɔ yé tı̃̀nnɛ à pɔ Yesu Krista Nı̀vı̀nı̀ tir yo yé tyí.
15 Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ, kı pɔ á gblɔ̌ynɛ gbilki no téló tɔ̃̀ pínó
yı̃nnɛ. Ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé yuku yahlɛ Yesu yõ sɛ̃̋nó sɔkɔ, sɔ̃̋nko wãn mɔ
á tɔ̃̀ yõ yé tı̃̀nnɛ à yı̃nɛ yı̃n-ńsáh nɛ̂-á á kõ.
16 Képah náh, á kı fɛ̃ Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ n yo n kõ tằntằn tɛ́ló sɔkɔ nónó-á sé
gblɔ̌y yépi tı̃̀nnɛ. Á náh ǹnî yó ńtɛ̃ tɔ̃̀ pínó tɔkɔ á gblɔ̌y gbilki n pi.
17 Kè mɛ wấrkínsàhnólɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí
nɛ pé pé gblɔ̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pı ápi tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbilki sépi
yı̃nnɛ.»*
18 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n sõ, kè náh pı á kı nɛ ǹmɔ sɔ̃̋ nɛ́gbílɛ dɛ́, Tɛ̃
ǹgbɛ̃-à névi nɛ̂nɛ n sõ, ǹmɔ ye nɛ́gbílɛ.

11

Pole ànɛ̂ névye nónó-á pé gblɔ̌ynɛ n pı Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ

1 Yé náh wɛ di, mé mɛ ké tyí nɛ yé ń vı̂ tyi sɔ̃̋mnó pı yah sɛ̃̋ kwéy. Ɔ̃̀ʉ̃́,
yé ń sɔ̃̋mnó pı.
2 Mé mɛ yé gbı̃ mɔ sah pɛ núkú ó tyí, nɛ̂-á pı Kristalɛ, kı pɔ yélɛ à kõ n
pi dı̃́ tyí pı̃́-ńkɛ̃̂ sénpir sɔ̃̋ nɛ̂-á mɛ yályál Liyel yah. Képah ye, yé tyí mɛ ń
nılɛ n yɔrı sɔ̃̋-á kè Liyel nılɛ n yɔrı.
3 Ǹtɛ tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ yé sõnɔ káh pɔ vi mɔ, kè pɔ yé wró kwrónmɔnɔ
pèpɛy mè gbɛkı ànɛ̂ Kristalɛ, sɔ̃̋-á wahy Awa vi tɛ̃ lékấmkãm sɔkɔ.
4 Yé náh wɛ di, névi yó-à pɔ Yesu káhkí yó tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á mɛ ǹ
gblɔ̌y áyáh nɛ̂ tyí yo yé tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi yó-à pɔ mírkí káhkí yó
tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Liyel Mirkilɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè
fɛ̃ n syi. Névi yó-à pɔ nı̀vı̀nı̀ tir káhkí yó tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y
Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi.
5 Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ǹgbnɔlɛ yé tyí yé yo, ńmɔ náh mó tõ mɛ
fı̃́ yó wɛ, ńyãh-á pè fɔ̃̋nfɔ̃̋ ńmɔ yõ.
6 Máh kı sɔ̃̋ mɛ wɛy yah wɛ́-ńkɛ̃̂nɛ, pnɛ̀nó tɛ̃ wɔ mɛ ń tyí à yuku Liyel
tyí tı̃̀nnɛ. Á ye képah dùkùlɛ yé wɛ̃kı dal mɔ tyi tyi pól sɔkɔ.
7 Máh Liyel Nı̀vı̀nı̀ tir yo yé tyí nɔ̀nólɛ, tɛ́ ń gblɔ̌y tiki mɔ yé yõ yɔ̃ yı̃nnɛ,
tyípékè se pyě mé pı képahlɛ?
8 Yesu yõ sɛ̃̋pú tı̃̀nkı̃̀nó yísyó ye yı̃n ńmɔ yı̃̋nnólɛ ń kõ mé tɛ̃ wɛ pɔ tɔ̃̀ pı
yépi wró à yé yohnı mɔ.
9 Máh lésõ mɛ yé tı̃̀nnɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yı̂ túkù yétɔ̂ lésõ mɛ ń tɛ̃, ǹtɛ mé náh
sè syi ǹnî yó ńtɛ̃ tyí. Á yʉ̃́npyé nónó-á wil Masedɔnı mara sɔkɔ, pépi sɔ̃̀

* **10:17 10.17** Yah n tɛ Nsyeremi 9.23 ; 1 Korɛ̃ntı tãn 1.31.

mɛ ń yétȭ yî póllɛ ńnɛ n kõ képah ye. Tyi pól sɔkɔ, mé náh sȍ mɛ ké tyí
nɛ mé pɩ yȍ̃tɔ́kɔ́bílɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ mé kɩ tõ gbah n tɛ̃ n pi sɛ̃́.
10 Gbɩ yó-ò ye ńnɛ Krista gbȍ yõ: ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ yõ yɔ̃̌nɔ́ mè wɛ́nɔ́
yah kõ n pi ń tyí Akayi mara pól sɔkɔ.
11 Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ mé képahlɛ n yo? Yé tyí náh mɛ nɔ ń tyí képah se?
Liyel ńtɛ̃ pĩ nɛ yé tyí-á nɔ ń tyí dò.
12 Máh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ yɔ̀, mé kɩ yɔ̃ n sɔkɔ n pi ké pínɔ́lɛ, kɩ névye kùrn
kah nónó-á mɛ syɔ̃̌-ǹsahlɛ n yah n kõ kɩ pé gblɔ̃̌y gbilki, nɛ páh pɩ núkúlɛ
ápilɛ.
13 Kénɛ névye nɔ́pilɛ, nósyɔ́ ye nónó-á mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntȍ
névyelɛ. Pè n nɛ n vi n syɩkɩ névye yõ, ǹ tɛ́ pé gblɔ̃̌ynɛ n pɩ Yesu Krista
tɛ̃ntȍ névyelɛ.
14 Ǹtɛ képah náh mɛ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ dò. Yé náh wɛ di, sétãn yȭtɛ̃ ńtɛ̃ tɔ ǹ
gblɔ̃̌ynɛ n viri n pɩ yĩ̂nyõ tȍnpɩlɛ, nɛ̂-á mɛ kyòo dò.
15 Képah ye ǹ tȍnpɩbɩ tɔ-à pé gblɔ̃̌ynɛ n pɩ gbɩ Liyel tȍnpɩbɩlɛ, kè náh
mɛ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ. Pè kɩ pé tȍ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ à yĩnɛ
pé tyípínìnɛ.

Pole-á yèvyãhrɩ nónó pɩ Liyel tȍ sɔkɔ

16 Mé kɩ n syɩ kè tõ yo yé tyí nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ńmɔlɛ n yah vínpɩlɛ. Ǹtɛ
yáh kɩ se mɛ n sõ sɛ̃́, yé ń tɛ̃ vínpɩ tyí kɔ̃lɛ, ń tɔ mó ń gblɔ̃̌y wɛ n gbilki
kwéy kɛ̀.
17 Ǹtɛ máh kɩ nɛ̂ yo n pi, mé náh mɛ kélɛ n yo Tɛ̃́ ǹgbɛ̃-á mɛ ké tyí sɔ̃́ dɛ́,
mé mɛ kélɛ n yo vínpɩ tyí kɔ̃lɛ sɔ̃̀nko mè ń gblɔ̃̌y wɛ n gbilki.
18 Névye náhnáh-á fyɔ̀ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n gbilki kèkõyȍ̃ dékè tyi yĩnnɛ,
ńmɔ tɔ kɩ ń gblɔ̃̌y gbilki.
19 Yépi nónó-á lékã́m névyelɛ, kè yé dyɔ yé fɛ̃ syi à vínpɩbɩ sȍ̃mnɔ́lɛ n pɩ.
20 Yè n fɛ̃ n syi pè kõ pě yélɛ n pɩ yɔ̃̌bɩ tyí kɔ̃lɛ, ǹ tɛ́ nɛ n syɩkɩ yé yõ, ǹ
tɛ́ yélɛ n yĩ, ǹ tɛ́ yélɛ n yilɔ, ǹ tɛ́ yé létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ.
21 Máh nɛ̂nɛ n yo yɔ̀, kè mɛ sennɛ yé tyí. Kè ye á tɛ̃́nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ.
Ǹtɛ képah fyé yõ, ǹnî-à kɩ fɛ̃ syi ǹ gblɔ̃̌y gbilki n pi tir yɔ́ tyí sɔkɔ, ńmɔ
tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃ pɩ, máh kɩ sɔ̃́ mɛ n wɛkɩ vínpɩ tyí kɔ̃lɛ.
22 Pépi-à kɩ se mɛ Yebreninɛ, Yebreke ye ńmɔ tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Yisrayel
nolɛ, Yisrayel nɛy ye ńmɔ tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Abrahmɩ náh tãnnɛ, ǹ náh
nɛy ye ńmɔ tɔlɛ.
23 Pàh kɩ se mɛ Krista tȍnpɩbɩlɛ ò, mé kɩ tõ kè yo á kɩ nɛ vínpɩ sɔ̃́ ńnɛ.
Ǹmɔ tȍ pɩ kal pé póllɛ, tɛ́ yèvyãhrɩ pɩ kal pé póllɛ, tɛ́ de wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
à kal pé póllɛ, tɛ́ ko syi kal pé póllɛ, tɛ́ kũ dlo gbal gbáhyĩ́ náhnáhlɛ à kal
pé póllɛ.
24 Nsyifunɔ ń ko yèfõh yĩ́ yõgbãm pɔ́ kwǎryãhlɛ, fɔ́ɔ́ gbáhyĩ́ kwlɔ.
25 Wrome tãn n ko yèfõhlɛ gbáhyĩ́ tɔ̃́nɔ́.
Névye ń minki dyêhlɛ kɛ núkúlɛ.
Krótókè tiki de yah ńnɛ yɔ sɔkɔ kɛ tɔ̃́nɔ́,
ànɛ̂ yɔ ń yõ farkɩ yah gbȉyȉkȉ núkú ànɛ̂ lékã̂h núkú wrɔ́ sɔkɔ.
26 Ǹ kɔ́lɔ́ náhnáh sɔkɔ,
mé dlo gbal yrɛy yúkúnɔ́ kàh-ǹtã̂n sɔkɔ,

tɛ́ de wil névye yõ vı̃̀nsyıkıpu dlonɔ sɔkɔ.
Mé sɔ̃̀ mɛ dlo sɔkɔ ń yı̃̀kı̀ névye Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ nɛ́káhbí wrɔ́.
Mé sɔ̃̀ mɛ dlo sɔkɔ kwil nıyɔ̃́,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ.
Mé sɔ̃̀ mɛ dlo sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ ń yṹnpyé mı̀nyobe wrɔ́.
27 Mé tã̀nkyèh náhnáh pı à yèvyãhrı pı sɔkɔ. Mé yah sõ lékãhlɔ
náhnáhlɛ, tɛ́ kwɛkı ànɛ̂ níkı̀ sɔ̃́mnɔ́ pı. Yõke yah kwlɔ yah ń tyí gbáhyı̃́
náhnáhlɛ, mé tɛ̃ kwɛkı sɔkɔ. Mé tɛ̃ yah vırı sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ yah flɔ kɛ̃́nɛ ń tyí.
28 Ǹtɛ nɛ̂ ńtɛ̃ tyí-á mɛ tah yı̃́ ń tyí, ń vyãh náh syı képah tyí dɛ́: Képah
nɛ̂-á pı fɔ́kɔ́sõnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ à yuku Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀nɔ́ tyí tı̃̀nnɛ.
29 Ǹnî-à mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, ńmɔ tɔ n pı tɛ̃ tyí kõlɛ tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ. Ǹnî-à
tyípékè pı, kě ńmɔlɛ n yɔ.
30 Máh kı sɔ̃ mɛ yı̃nɛ mè ń gblɔ̌y gbilki, mé kı ń gblɔ̌ynɛ n gbilki ń
tɛ̃́nkwlɔnɔ tyí sɔkɔ.
31 Liyel nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Súlɛ, ǹmɔ pı̃ nɛ mı̀nı̀ náh mé n yo. Sãm nɛ
mɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ gbı̃́mɛgbı̃́.
32 Máh sɔ̃̀ mɛ Daması kwil sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Aretası-á kwíltɛ̃ nɛ̂
wilki sah nɛ́npɔ́, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ pè kɔ̃ pè kwil dé-ńtã̂nnɛ n syıkı ńmɔ tɛ̃ yı̃nnɛ.
33 Ǹtɛ pè mɛ ń dah mɔ gbétɔ́ yɔ́ sɔkɔ à wilki mɔ sétír pwã̀hlɛ à tiki mɔ
kwil kɛ̃́nkahnınɛ ń kɔ̃ mé wɛ pwah ǹ gbɔ̃̀.

12

1 Ǹmɔ se yı̃nɛ mè ń gblɔ̌ynɛ n gbilki? Yõ kɛ̃́ ye képahlɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ,
máh wɛ̃́kínɔ́ nɛ̂ wɛ, tɛ́ pnɛ̀nɔ́ nɛ̂ wɛ wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kı sépi tyí yo.
2 Mé Krista yõ sɛ̃́-ò yɔ́lɛ n pnɛ, ké ye gbɔ̃nyã́h ye yɔ̀, — à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yı̃̂nyõ
léyy tɛ̃-ǹsah sɔkɔ. Tɛ́nkàh à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbɛ̃́nsɛ̂ tɔlɛ nı? Tɛ́nkàh
wɛ̃́kínɔ́ ye à wɛ nı? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh pı̃. Liyel ó ye n pnɛ kélɛ. —
3-4 Gbı ye, mé pı̃ nɛ dı̃́ mɛ̀-á yɔ̃ dɔkɔ yuku fɔ́ɔ́ yı̃̂nyõ pal tɛ̃-ǹsah. Tɛ́nkàh à
yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbɛ̃́nsɛ̂ tɔlɛ nı? Tɛ́nkàh wɛ̃́kínɔ́ ye à wɛ nı? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ
náh pı̃. Liyel ó ye n pnɛ kélɛ. Tɛ́ à mɛ wɛlɔ yísyɔ́ noh nɔ́nɔ́-á sè náh fɛ̃ n
yo, ké wɛ̃kı̀ náh mɛ névi tyí kı fɛ̃ ǹ syı sé yõ.
5 Ǹmɔ kı fɛ̃ ń gblɔ̌y gbilki sɛ̃́nkɔ̃ névi tyí sɔkɔ. Ǹtɛ mé náh ń gblɔ̌y gbilki
n pi ń tir yɔ́ ńtɛ̃ yı̃nnɛ nɛ́ ń tɛ̃́nkwlɔ-ńtã̂n ó yı̃n náh.
6 Mâh sɔ̃ sɔ̃̀ mɛ nɛ mé ń gblɔ̌y gbilki, mé náh n mɔ n kõ n pi vínpılɛ. Yé
náh wɛ di, gbı ye mé náhkı n yo. Ǹtɛ mé mɛ ń gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ képah pínɔ́lɛ,
sɔ̃nko yáh nɛ̂ wɛ tɛ́ nɛ̂ noh ń tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ ń sõ kah mɔ sépi yõ,
7 ànɛ̂ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki wɛ̃́kínɔ́ mè wɛ́nɔ́ yı̃nnɛ nɛ̂-á pı gbı̃̌llɛ.
Fɔ̃́hnɔ́ yɔ́ mɛ sah ńmɔ wil gbɛ̃́nsɛ̂ yõ, á kı nɛ sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃ tɛkı mɔ ǹ yı̃̂nyõ
tɔ̃̀npı yɔ́lɛ nɛ à pɔ ń yah kõ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki.
8 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ, à fɔ̃́hnɔ́ mè wrɔ́ gbɛ mɔ ńnɛ.
9 Ǹtɛ à mɛ yo ń tyí nɛ: «Ǹ́mɔ-á pèpɔrı nɛ̂ pı á tyí, képah kı yı̃nɛ álɛ. Á
tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ ye ńmɔ n wɛ̃kı n yı̃́ ń tǎhkı̀lɛ.» Képah ye, ńmɔ mɛ ké tyí

nɛ mé ń gblɔ̌ynɛ n gbilki ń tɛ̃́nkwlɔnɔ wɔ sɔkɔ, sɔ̃nko Krista tǎhkì nɛ n mɛ ń sɔkɔ.
10 Képah ye, Krista yĩnnɛ mâh mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, képah náh pı pàh ńnɛ n gbyɔ, képah náh pı mâh mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, képah náh pı pàh ńnɛ n fõh, képah náh pı tíkí képékè-à mɛ ń sɔkɔ, mè n nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ. Ń tɛ̃́nkwlɔnɔ gbĩ́ ye tǎhkì n wɛ ń sɔkɔ.

Pole yáh-ńsah mɛ tyɛ Korɛ̃nti tãn Yesu yõ sɛ̃́pú tyílɛ

11 Mé wɛ pı lékɑ̃́m kɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. Tɛ́ képah wil yépi tyí. Yépi ye sɔ̃̀ yĩnɛ ńmɔ yĩ́ngbí yónɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, máh kı sɔ̃ mɛ tir yɔ́lɛ n pɛ́kí-ńkɛ̃́nɛ, nónó-á yé n ye Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ǹgbnɔlɛ, pè náh fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yõ.
12 Gbı yõ, mé sɔ̃́mnɔ́ pı yé tı̃̀nnɛ à gbɛ̃̌ndùnì tyi pı, ànɛ̂ gbı̌l tyi duke náhnáhlɛ, ànɛ̂ tyítǎhnìnɛ, nónó-á n wɛ̃kı nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ.
13 Mé se Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̃̀nɔ́ télɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pı yélɛ tir yɔ́ sɔkɔ? Máh yahle nɛ yé káh yĩn ń yĩ́nnɔ́lɛ képah ó náh di? Yé képah yɔ̃ mɔ ń kɔ̃, mé náh pı plɛ yé tyí. Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̃̀nɔ́ télɔ́ fɔ̃́nfɔ̃́ yé yõ tir nɛ̂ sɔkɔ?
14 Yé yah, ńmɔ mɛ ń gblɔ̌y vi tɛ gbáhyĩ́ tɔ̃́-ò pɔ́nɔ́ yĩnnɛ yé tı̃̀nnɛ, tɛ́ yé náh n yĩn n pi ń yĩ́nnɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, yépi ye mé n yah n kɔ̃, yé gbɑ̃̀n yı̂ náh. Wɛ̃́npı̀ náh yĩnɛ pè gbɑ̃̀n yı̂lɛ n yah n sah pé dúbípu tyí. Dúbípú ye yĩnɛ pè nɛ n yah n sah pé wɛ̃́npı̀ tyí.
15 Ńmɔ kı fɛ̃ syi kı ń gbɑ̃̀n yı̂ ànɛ̂ ń min tɔ kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé tyí-á sɔ̃npılɛ kah nɔ ń tyí, képah se kı kwâh wilki ńmɔ tyínɔnɔ sɔkɔ yé tyí?
16 Gbı ye ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩn ń yĩ́nnɔ́lɛ. Ńtɛ yé túkù mɛ n yo nɛ lékɑ̃́mkɑ̃m névi-á ńnɛ, máh yélɛ n yõ yĩ́nvı̂ sɔkɔ.
17 Máh nónó tɔ̃ tɛkı mɔ yé tyí, mé se syɔ̃ pépi tyí à yé yõ?
18 Mé Tite gbah tɛ̃ nɛ à kyı yé tı̃̀nnɛ. Mé á yṹnpi yɔ́ tɔ tɛkı mɔ ǹnɛ nɛ̂ tyí-á lésɔ̃ mé yo yé tyí. Tite se mɛ pɔ yélɛ n yõ? Ńmɔ sɔ̃nɔ ànɛ̂ ńmɔ tyí náh pı núkúlɛ di? Á kɔ dùkù tɔ náh pı núkúlɛ di?
19 Yé mɛ n sõ di mónɔ́lɛ nɛ ápi-á mɛ gbılɛ á gblɔ̌ynɛ n kɔ̃ yépi yah sɔkɔ. Ńtɛ sɛ̃́ náh dɛ́, tyi nónó-á á n yo, Liyel yah sɔkɔ ye á n yo sélɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ. Ń nɛ́nɔ́nɔ́, ápi mɛ sé póllɛ n yo yépi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yah yuku yĩnnɛ.
20 Tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kı pɔ yé tı̃̀nnɛ mé káh n pɔ yé wɛ máh mɛ n sɔ̃̀ sɔ̃, yépi tɔ káh ńmɔ wɛ yáh mɛ n sɔ̃̀ sɔ̃. Tíkí tɔ̃ mɛ ń tɛ̃ nɛ mé káh n pɔ mâl wɛ yé wrɔ́, ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyɑ̃̀hnì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ tyí yónkònɔ́lɛ, ànɛ̂ yĩ́n yìkì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y gbílkínɔ́lɛ ànɛ̂ tyífɛ̃́ pínɔ́lɛ.
21 Tíkí tɔ̃ mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kı pɔ yé tı̃̀nnɛ, ń Liyel káh n pɔ ń yilɔ yé wrɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ mé káh n pɔ n gbo névye yĩnnɛ, nónó-á lésɔ̃ tyípékè pı ǹgbòlɛ, tɛ́ pè náh mɛ yal mɔ pɔ̃̌pɔ̃̌ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ sèn pĩ́-ńkɛ̃́ tyi pínɔ́lɛ.

13

Pole-á vı̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Korɛ̃ntı tãn kɔ̃

1 Ń gbáhyĩ́ tɔ̃́-ò ye n pi yé tȉnnɛ. Tyi pól kɩ n wah à yĩnɛ tàrfyɔ̀ nɛ́pȋ nímí,
képah náh pɩ tɔ̃́mɩ́ vyãh wɛynɛ.
2 Ń pɔ́nyahnɔ kɛ ní-ò sɔkɔ, mé lésõ gbáhdyâh di névye tyí nónó-á sȍ
tyípêl pɩ sɔkɔ ǹgbòlɛ ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ tɔ tyɩ́. Tɛ́ kwɛynɛ mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ
mé tɔ̃ ké gbáhdyâhlɛ n tɔ̃ n di yé tyɩ́ nɛ, mâh ń syɩ pɔ, mé náh tɔ̃ ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ yãm yah n pi.
3 Yé mɛ ké tyɩ́ nɛ yé kè pĩ Krista-à kɩ mɛ n syɔ̃ ńmɔ tyɩ́ à n yo n mɔ yé
tyɩ́. Tɛ̃́nkwlɔ-ò náh ǹnɛ yé tyɩ́. À kɩ ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wɛ̃kɩ yé wrɔ́ sɔkɔ.
4 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, ǹ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ ye à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ à mɛ min sɔkɔ
Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbȍ yõ. Ápi wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ ǹnɛ, á tɔ mɛ tɛ̃́nklwɔnɔ
sɔkɔ. Ǹtɛ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbȍ yõ, á mɛ min sɔkɔ ǹnɛ.
5 Yé yé gblɔ̃̌y sohlɩ n yah yè pĩ yáh kɩ mɛ yé minnɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ. Yé kɩ kè wɛ pĩ nɛ Krista-á mɛ yélɛ. Gbɩ náh di? Kàh mó pí-ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́,
gblɔ̃̌y sóhlínyahnɔ mè náh sɔkɔ ké wɛ̃̀kì yõ yé tyɩ́.
6 Ǹtɛ ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ kè wɛ pĩ nɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ á
sɔkɔ.
7 Á mɛ Liyellɛ n ni yé tyɩ́ sɔ̃nko yè káh tyípékèlɛ n pɩ. Á náh mɛ ké tyɩ́
nɛ á kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ á tyɩ́, ǹtɛ á mɛ ké tyɩ́ nɛ yé tyípéplɔ ólɛ
n pɩ, ápi-á sɔ̃́ mɛ tɛ̃ klwɔ.
8 Yé náh wɛ di, gbɩ fwo fwo tǎhkì náh mɛ á sɔkɔ. Gbɩ tyɩ́ ye á mɛ n so n
mɔ.
9 Ápi-à mɛ tɛ̃ kwlɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yépi mɛ tɛ̃ wɛ, ké nɛ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ápi tyɩ́.
Áyáh mɛ nɛ̂nɛ n ni Liyel tyɩ́ képah ye nɛ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ n yuku yahlɛ.
10 Képah ye n kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyɩ́ tɛ́ ń sah fɩ́ɩ́ yélɛ,
sɔ̃nko máh kɩ pɔ pɔ yé tȉnnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé káh n pɔ
képah tɔkɔ n peke yé yõ. Yé náh wɛ di, à kélɛ ń kɔ̃ nɛ mé yé yohnɩ mɔ yé
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kɔ̃ kè nɛ n yuku yahlɛ. À náh kélɛ ń kɔ̃ yé tyɩ́ yɩkɩ yĩnnɛ.
11 Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yṹnpyé, yé tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yè mó gbah n tɛ̃ n pɩ
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ye tyɩ́. Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ, yè mó nɛ n sah wɛ̃ tyɩ́
yõ. Yé yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ, képah sɔkɔ tyínɔnɔ ànɛ̂ yèvɩnɩ Liyel kɩ
mɛ yélɛ.
12 Yé wɛkɩ wɛ̃ tyɩ́ tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. Yesu yõ sɛ̃́pú pól n wɛkɩ yé tyɩ́.
13 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ, à yȍbènɔrɩ pɩ yé tyɩ́,
Liyel mó tyínɔnɔ dahbɩ yé sɔkɔ, ǹ Mirki mó yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Kalatɩ tãn tyí

Kalatɩ tãn wɩ̀l-ǹsah kwil yĩn ye sȍ Kolelɛ ŋ̀gbòlɛ. Kénɛ kwil ye pè n ye Frãnsilɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè kyɩ tɛ̃ Asi minɛrɩ sɔkɔ, képah nɛ̂-á pè ye Tirki yamanalɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pole-á kyɩ kénɛ kwlo kɔ kõ gbı̋ nɛ̂nɛ à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo pé tyí, névye náhnáh fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ. Képah náh, nósyɔ́ kyɩ pè vi tɛ̃. Pè sȍ mɛ kyɩ n yo pé tyí nɛ pǎh yĩnɛ pè Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, ànɛ̂ pǎh yĩnɛ pè pé ɗı̋npɩ̀lɛ n kõ à yĩnɛ sɔ̃́-á Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ yo kélɛ.

Pole-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí à yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ yĩnɛ pè yɛ névye pè kyĩ mɔ pè kõ pè Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ káhkáh. Ŋ́kɛ̃́ kénɛ tyi kȍnsàhnɔ́ gbȍ yõ náh pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ-á pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

Pole sɛ́bɛ́y tyàh-ǹsah sɔkɔ, à kè yo wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂-á Yesu à ye pɩ ǹ tɛ̃ntȍ névilɛ, ànɛ̂ wǎh ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ à wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ. Ȁ tɔ̃ kè yo tɔlɛ nɛ péwɔ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntȍ névye tɛ́lɔ́ tɔ́-á pɔ wɛ̃ wɛ. Pé wɛ̃ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, pǎh kè yo pé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pé mɛ n pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ, kǎh mɛ n pɩ ké yah yõ. Yah n tɛ Kalatɩ 1-2.

Pole syɔ̃ Vyãh kɔ̃́nɔ́ kédyâh wɛy tyí, à kè wɛ̃kɩ nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃́-á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. Yesu Krista kúnɔ́lɛ dahnɩ yõ, képah gbȍ yõ-á pépi mɛ pé gblɔ̌y yõ, pé náh tɔ̃ mɛ tyi kȍnsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ. Yah n tɛ Kalatɩ 3-4.

Pole sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, à nɛ pépi min pɩ dùkù-á yĩnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ, páh mɛ pé gblɔ̌y yõ, yɔ̃rɩ sɔkɔ náh pélɛ. Pé ye yɛ Liyel Mirki pé yahlɛ n tɛ̃, pé káh tɔ̃ tyípɛ̂llɛ n pɩ. Pé pé minnɛ n pɩ Yesu tyí kɔ̃lɛ, pé tyí mɔ́ nɔ wɛ̃ tyí.

Pole mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ Yesu tɛ̃ntȍ névi-á pélɛ

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á Yesu tɛ̃ntȍ névilɛ, mé náh pɩ Yesu tɛ̃ntȍ névilɛ névye gbȍ
yõ, képah náh pɩ ǹnı̂ yɔ́ yòhnɩ̀nmɔnɔ gbȍ yõ dɛ́. Ŋ̀tɛ Yesu Krista ànɛ̂ Sú
Liyel gbȍ yõ ye mé pɩ kélɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesu lékó yilki mɔ wilki lékyı̂ sɔkɔ.
2 Ŋ́mɔ ànɛ̂ ń yű̃npyé nónó pól-á mɛ ásȍ, ápi ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
Kalatɩ mara Yesu yõ sɛ̃pú tı̋nkı̀nɔ́ tyí.
3 Á kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃́ ŋ̀gbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yȍbènɔrɩ
pɩ yé tyí, pè mɔ́ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.
4 Krista ye ǹ gblɔ̌y kɔ̃ pè à ko mɔ ápi tyípêl yĩnnɛ, nɛ pé á wilki kèkõyɔ̋
mɛ̀ pèkè sɔkɔ à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ.
5 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbı̋mɛgbı̋. Amiina!

Kalatɩ tãn náh vı̀nɔ́lɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir kɔ̃

6 Liyel nɛ̂-á ye yélɛ Yesu Krista pèpɔrɩ gbȍ yõ, yáh yé náh vi ǹmɔ kɔ̃
súú tɛ́ tir káhkí yɔ́ sȍ tɛ̃, nɛ̂-á mɩ̀nyobe nɛ képah-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ, képah pɩ
gbɛ̃̀ndùǹ̀nɛ ńmɔ tyí.

7 Tɛ́ kè náh mɛ á kɩ nɛ Nìvìnì tir káhkí yɔ́ sɔ̃ mɛ dɛ́, ɔ̃ɔ̃, ǹtɛ nósyɔ́ ó ye
mɛ, nónó-á mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ n dahbɩ yé wrɔ́ sɔkɔ, mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé Krista
Nìvìnì tir vi mɔ.
8 Ǹtɛ ǹnî yɔ́, képah náh pɩ ápi ńtɛ̃, képah náh pɩ yɩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ fyé-à pɔ
Nìvìnì tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh mɛ núkúlɛ ápi-á nɛ̂ yo yé tyí, tɛ̃
tyí kɩ yɩkɩ.
9 Á kè yo sɔkɔ tɛ, tɛ́ mé kɩ tɔ̃ ń syɩ kè tɔ̃ yo núkúnúkú nɛ, ǹnî yɔ́-à Nìvìnì
tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh mɛ núkúlɛ yáh nɛ̂ fɛ̃ syi sɔkɔ tɛ, tɛ̃ tyí
kɩ yɩkɩ.
10 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n sɔ̃ dɛ́, mé mɛ
ké tyí nɛ Liyel ńnɛ n sɔ̃. Névye dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ náh ńmɔ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ.
Képah-à nɛ̂ sɔ̃̀ mé n yah n kɔ̃, mé náh náhkɩ n mɛ n pi Krista tɔ̃̀npɩlɛ.

Pole-á pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ dùkù nɛ̂nɛ

11 Ń yɩ̃́npyé, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Nìvìnì tir nɛ̂-á mé yo yé
tyí, kè náh wil névye tyí dɛ́.
12 Névi náh yo ń syah kélɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mó tɔ̃ kwɔ ńnɛ kélɛ. Ǹtɛ Yesu
Krista ye ń wɛ̃kɩ kélɛ.
13 Ńmɔ-á sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, máh sɔ̃̀ mɛ n
pɩ dùkù nɛ̂nɛ, yé ké tyí yónɔ́ noh. Mé sɔ̃̀ mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀lɛ n kah n
fɔ̃h, fɔ́ɔ́ mɛ n yah n kɔ̃ pé duku tó-ńsahlɛ.
14 Mé sɔ̃̀ mɛ á kɔ̃ Nsyifunɔ náhnáh yah tɩ̃̀nnɛ ápi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́
wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Mé sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ kal pélɛ kénɛ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah
nɛ̂-á á súbí wɛ̃dyàhlɛ.
15 Ǹtɛ Liyel ye ńmɔ yah tɔkɔ ń dúbí-ńkɛ̃̂ gbɩ̃́ dùkùlɛ, tɛ́ ń ye ǹ tɔ̃̀ pɩ yɩ̃nnɛ
ǹ pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yɔ̃.
16 Tɛ́ wǎh pɔ kè yah tɔkɔ à ǹ Pídɩ̃́nɛ ń wɛ̃kɩ, tɛ́ nɛ mé ǹ tyílɛ n yo n kɔ̃
névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, kǎh pɩ sɛ̃, mé náh kyɩ vɩ̃̀nmɔnɔ yah kɔ̃
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
17 Mé náh mó tɔ̃ dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ à kyɩ wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
tyí nónó-á tɔ̃̀ tyah ńmɔ yah dɛ́. Mé yɔ̃ sɔkɔ Arabi yamana ǹgbò sɔkɔ.
Képah náh, mé ń syɩ pɔ Damasɩ kwil sɔkɔ.
18 Tɛ́ ye tɔ̃́nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, mé kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, á kyɩ wɛ̃ wɛ pɩ̃
ànɛ̂ Pyɛrɩlɛ, tɛ́ tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí à sèpɩ̃̀n gbɔ̃nkwlɔ́ pɩ.
19 Ǹtɛ à wil ǹmɔ ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɛ̃̀ndɩ̃́ Nsyakɩ tyí sɔkɔ, mé náh tɔ̃ Yesu
tɛ̃ntɔ̃̀ névi yɔ́ ńtɛ̃ wɛ.
20 Tyi nónó pól-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yɔ̀, Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ
nɛ mìnì náh mé n yo.
21 Képah náh, mé mɛ sɔkɔ Siri yamana ànɛ̂ Silisi mara sɔkɔ.
22 Ǹtɛ Nsyude mara Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ náh sɔ̃̀ mɛ ńnɛ n pnɛ yɩ̃́ yah.
23 Pè sɔ̃̀ noh ólɛ nɛ, névi nɛ̂-á sɔ̃̀ n fɔ̃h pélɛ ǹgbòlɛ, wǎh mɛ ǹ syɩ Krista
yɔ̃ sɛ̃nɔ́ tyílɛ n yo, képah nɛ̂ tyí-á lésɔ̃ à n yah n kɔ̃ yíkí-ńsahlɛ.
24 Képah sɔkɔ, pè sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n gbilki ńmɔ tyí sɔkɔ.

2

Yesu tɛ̃ntɔ̀ névye wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

1 Képah náh, ye gbɔ̃nyɑ̃́h sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, mé tɔ̃ yuku Yerusalɛmɩ kwil
sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasɩlɛ. Mé Tite tɔ tɛ̃ dohnɩ ń gblɔ̌y yõ à sɔkɔ.
2 Liyel ye wɛ̃kɩ ńnɛ tir yɔ́lɛ ń kɔ̃ mé dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Tɛ́ máh
tɔ̀ nɛ̂ pɩ sɔkɔ tɛ, ànɛ̂ máh mɛ nɛ̂ pɩ́nɔ́ sɔkɔ, mé náh sɔ̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ sè pɩ
yɔ̀kɑ̀nnɛ. Képah yĩnnɛ, máh yĩni tɛ̃, mé kyɩ wil Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm tyɩ́ pé
yahlɛ, tɛ́ máh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo dùkù nɛ̂nɛ névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
mé ké yah yo pépi tyɩ́.
3 Ǹtɛ ńmɔ kɔ́-ò Tite nɛ̂ ńtɛ̃-á Nsyifu náh ǹnɛ, pè náh à kyĩ mɔ à kɔ̃ à kɔ̀kè
kɔ̃.
4 Á yɑ̃́npyé nɛ́túkúnɩ̀ yɩ́syɔ́ sɔ̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ Tite kɔ̀kè kɔ̃. Pépi ye sɔ̀ pɔ
de fɛ̃kɩ á wrɔ́ sɔkɔ, Yesu Krista-á pɔ á wɛ wilki tyi kɔ̀nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ nɛ̂ sɔkɔ,
képah ségblɔ́ ye pè pɔ yáh-ńsah tɛ́ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé á tɔ̃ dahbɩ kénɛ yɔ̃rɩ
sɔkɔ.
5 Ǹtɛ ápi sɔ̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á gbɩlɛ, kè tɛ̃ ké dùkùlɛ yépi yĩnnɛ.
Képah ye, á náh kè fɛ̃ syi pé tyɩ́. Á náh sah pé tyɩ́ yõ kwéy ńtɛ̃nɛ.
6 Ǹtɛ nónó-á no mɛ n yah yah tãmnɛ, yɩ̃́n-ńsah nɛ̂-á sɔ̀ mɛ pé tyɩ́, képah
náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyɩ́. Liyel náh ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́nɛ n pɩ ǹ
ní-òlɛ dò. Kénɛ névye nɔ́pi ńtɛ̃ tɔ náh mɔ́ tir yɔ́ wɛ yo dohnɩ ń Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir
yɔ́nɔ́ yõ.
7 Ǹtɛ pè pyě kè wɛ pĩ ńtɛ̃nɛ nɛ, Liyel-á kè dahbɩ ńmɔ gbɔ̀ nɛ mé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tirlɛ n yo névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, sɔ̃́-á à kè dahbɩ Pyɛrɩ gbɔ̀ nɛ
à kélɛ n yo Nsyifunɔ tyɩ́.
8 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á pɩ Pyɛrɩlɛ tɛ̃ntɔ̀ névilɛ Nsyifunɔ tyɩ́, ǹmɔ ó ye
pɩ ńmɔ tɔlɛ tɛ̃ntɔ̀ névilɛ névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
9 Képah sɔkɔ, Nsyakɩ ànɛ̂ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃pi nónó-á yah tãmnɛ Yesu yõ
sɛ̃pú tɩ̀nkɩ̀ sɔkɔ, pépi mɛ kè pĩ nɛ Liyel-á pɩ ń tyɩ́ yɔ̀bènɔrɩlɛ à ń dah mɔ
tɔ̀ mè pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɛ yuku pɔ gbɑ̀n dahbɩ wɛkɩ ńmɔ ànɛ̂
Barnabasɩ tyɩ́, à kè wɛ̃kɩ nɛ á pɔ́l-á pɩ tɔ̀ núkú pɩ́púlɛ pélɛ. Képah tɛ̃nɛ, á
mɛ yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, ápi-á kɩ á yah mɔ névye tɩ̀nnɛ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, tɛ́ pépi kɩ mɔ́ pé yah mɔ Nsyifunɔ tɩ̀nnɛ.
10 Tɛ́ pè kè yah kɔ̃ á tyɩ́ wɔlɛ nɛ, á á dyɔ sah nɛ n kwnɛ pépi Yesu yõ
sɛ̃pú tɩ̀nkɩ̀ yãm tãn tyɩ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Pǎh kè yo sɔ̃, képah ye mé mɛ n
pɩ ń nɩ pɔ́llɛ.

Pole mɛ lékàhlɛ Pyɛrɩlɛ n kɔ̃ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ

11 Képah náh, Pyɛrɩ-á pɔ pɔ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à pɩ́-ńkɛ̃ tyi pɩ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, mé lékàhlɛ à kɔ̃ no pól yɩ̃́ yah.
12 Yé náh wɛ di, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ Nsyakɩ tɛ̃ntɔ̀ névye náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ pɔ Antyɔsyɩ
sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̀ mɛ n yõ wɛ̃ tyɩ́ ànɛ̂ á yɑ̃́npyé Yesu yõ sɛ̃púlɛ, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ no nɔ́pi-á fyɔ̀ pɔ yĩni tɛ̃, à núkú ǹ gbɛ á yɑ̃́npyé Yesu yõ sɛ̃pú

nɔ́pilɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Á náh tõ mɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí Nsyifunɔ yah tíkí tɛ̃ tyí.*
13 Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ tɔ mó kõ ǹ náh pí-ńkɛ̃́ tyi nɔ́pi pínɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ pè Barnabasɩ ńtɛ̃ tɔ yõ yɩkɩ mɔ ké sɔkɔ.
14 Ǹtɛ Nìvìnì tir nɛ̂-á gbɩlɛ, máh fyɔ̀ pɔ kè wɛ nɛ pè náh mɛ n kɔ képah
wɛ̃kì yõ, mé núkú yo Pyɛrɩ tyí no pól yĩ́ yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Áwɔ nɛ̂-á
Nsyifulɛ, wáh pɔ ásɔ̃̂ sɔkɔ, á á náh vi Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kõ, tɛ́ n
kɔ á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú tyí kõlɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ yõ nɛ̂ yõ mɛ,
á kɩ pɔ pépi wɔlɛ n kyĩ n mɔ n mɔ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ sɔkɔ
núkúnúkú wɛ́?»
15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye Nsyifunɔ ye ápilɛ á wɩ̀l-ǹsah sɔkɔ, nɛ́káhbí náh álɛ pépi
nónó-á pè n nɛ n ye Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pípúlɛ.
16 Ǹtɛ á pól pĩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ
nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ ké tyí
nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kè káh pɩ
nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ pèpɛy gbɔ̃̀ yõ sɔ̃́. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n
pɩ n pi nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ, képah gbɔ̃̀ yõ tɛ́. Ǹtɛ á pól pĩ nɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂
ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ ké tyí nɛ á pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ Yesu
Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kè káh pɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ pèpɛy
gbɔ̃̀ yõ sɔ̃́. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel yah sɔkɔ, képah gbɔ̃̀
yõ tɛ́.
17 Ǹtɛ áyáh n yah n kõ pí-ńsahlɛ tómm Liyel yah sɔkɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, tɛ́ kè kè wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pípú-á ápi tɔlɛ,
képah se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ Krista-á á mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ? Póllɛ!
18 Ńmɔ-à ńtyṹnɔ ń náh vi Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kõ, tɛ́ tõ pɔ ń syɩ pɔ
sélɛ n kɔ à, mé náh ń gblɔ̃̌y wɛ̃kɩ sé dêl pí-òlɛ di?
19 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ tyí tĩ̀nnɛ, ńmɔ mɛ nɛ kókè sɔ̃́ ńnɛ. Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ńtɛ̃ ye pɩ képahlɛ ń kõ mé ń minnɛ n wɛ n pɩ Liyel tyí yõ.
Ńmɔ ànɛ̂ Kristalɛ, á tɔ̂ɔ́ ye syɩ dahnɩ yõ wɛ̃ tyí.
20 Mé sénsõ mɛ min sɔkɔ ó, ǹtɛ ńmɔ náh n tɛ̃ ń gblɔ̃̌y yahlɛ dɛ́, Krista ye
n tɛ̃ ń yahlɛ. Máh min sɔkɔ wil gbɛ̃́nsêlɛ ń tyí núkúnúkú yɔ̀, mé mɛ ń min
póllɛ n pɩ Liyel Pídĩ́ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ń tyí-á nɔ ǹmɔ nɛ̂ tyí, fɔ́ɔ́ à fɛ̃ syi
pè à ko mɔ ńmɔ yĩnnɛ.
21 Yé náh wɛ di, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ névi-á kɩ fɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yõ se náhkɩ sɔ̃̀ mɛ Krista kúnɔ́ tyí? Ǹmɔ
náh Liyel pèpɔrɩ yahle n pi dɛ́!

3

Pole-á Kalatɩ mara tãn yah yo dùkù nɛ̂nɛ

1 Kalatɩ mara tãn, yé lékɑ̃́m tɛkɩ kah mɔ; nɛ̂ yɩkɩ yé yõlɛ? Tɛ́ Yesu Krista
dahnɩ yõ kúnɔ́ tyí mó tõ yo wah yé wɛ̃kɩ pallɛ.

* **2:12** 2.12 - Nsyifunɔ yah tíkí pínɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ yɔ̀, Nsyifunɔ pól náh pè n ye dɛ́. Pé nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mó tõ mɛ ké tyí nɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l nɛ n kɔ káhkáh, pépi ye pè n ye.

2 Nɛ̂ ó-á mé mɛ ké tyí nɛ mé piki yah yé tyí képah ye yɔ̀. Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ se yé wɛ Liyel Mirkilɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, Nı̀vı̀nı̀ tir yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ
ye yé wɛ kélɛ.
3 Yé lékɑ̃́m tɛ́kínɔ́ se yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ tyí? Yáh nɛ̂ tyah Liyel Mirki tǎhkı̀lɛ,
yé se mɛ n sõ nɛ yáh kı fɛ̃ kè syi yé yɛ̃ngbɛ̃ tǎhkı̀lɛ?
4 Ǹtɛ à, tyi nónó pól sɔkɔ-á yé de wil sɔkɔ, sè se pı yõ kɛ̃́nɛ? Sè náh fɛ̃ n
pı n pi yõ kɛ̃́nɛ dɛ́.
5 Liyel nɛ̂-á yé kõ ǹ Mirkilɛ, tɛ́ mɛ gbı̌l tyilɛ n pı yé wrɔ́ sɔkɔ, yé tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ yĩn se à n pı kélɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, Nı̀vı̀nı̀ tir yõ sɛ̃́nɔ́ yĩn ye.
6 Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Abrahmı tɛ̃ wɔ sɛ̃ Liyel
yõ, képah yĩnnɛ à pı nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ.»*
7 Yé yĩnɛ yè kè pĩ nɛ ńkɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́pú-á Abrahmı náh tãnnɛ.
8 Liyel kè yo Abrahmı tyí nɛ: «Mé kı syɔ̃ áwɔ tyí kı sãm mɔ yı̃̀kı̃̀nı̃̀ pól
sɔkɔ.»† Képah ye, kè lésõ mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ,
névye nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, Liyel-á kı pè pı tómm Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
9 Sɔ̃́-á Abrahmı sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ à mɛ sãm mɔ ǹ sɔkɔ, sɛ̃ ye névi nɛ̂ tɔ-à sɛ̃
Yesu yõ, Liyel kı sãm mɔ tɛ̃ sɔkɔ ǹmɔ tyí kõlɛ.
10 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-á tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
tyíyónɔ́ pól wɑ̃̀llɛ n kɔ́-ńkɛ̃́nɛ, pèkè-á mɛ tɛ̃ yõ.‡ Képah ye, nónó pól gbɔ̃̀
sàhnɔ́-á mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ ó yõ, pèkè mɛ pé yõ.
11 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
gbɔ̃̀ yõ ye tómm kı min yèsyı̀kı̀ wɛ.»§ Képah ye, kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ ǹnı̂ yɔ́
ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pı n pi tómm Liyel yah sɔkɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
12 Ǹtɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ náh mɛ núkúlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́lɛ dò. Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n
kɔ, sépi gbɔ̃̀ yõ-á tɛ̃ kı mɛ min sɔkɔ.*
13 Krista ye ápi yõ dwe wilki tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pèkè gbɔ̃̀, wǎh sɔ̃́npí fɛ̃ syi
pèkè twah ǹ yõ ápi yĩnnɛ. Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ,
pàh névi nɛ̂ gbel séswɔ tyí, pèkè-á mɛ tɛ̃ yõ.†
14 Sɛ̃ ye kè pı tɛ́ sãm nɛ̂-á mɔ Abrahmı sɔkɔ, Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, kè yĩni
tɛ̃ névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ye ápi Liyel
Mirki wɛ, Liyel-á ǹ vyãh kõ nɛ̂ tyí sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ vi n mɔ n pi

15 Ń yṹnpyé, mé kı wɛy mɛ̀ yo kı yĩnɛ névye pı dùkùlɛ. Sɔ̃́-á névi-à ǹ
fɔkɔ wɛkı ǹ kú-ńkɛ̃́ sɔkɔ, tyi nónó-á ńkɛ̃́nɛ tɛ̃ n yo, ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh sé dùkùlɛ
n ko n pnɛ, képah náh pı kı fɛ̃ kwâh dohnı sé yõ.
16 Ɔ̃̀hɔ̃, sɛ̃ ye Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ tɔlɛ Abrahmı ànɛ̂ ǹ náh nɛy tyí. Kè náh
yo nɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmı ànɛ̂ ǹ náh tãn kõ, á kı nɛ ǹ náh tãn sɔ̃ mɛ
dò dɛ́. Kè yo nɛ, ǹ náh nɛy-á. Képah n wɛ̃kı nɛ nɛ́núkù tyí-á n yo, nɛ̂-á pı
Kristalɛ.

* 3:6 3.6 - Yah n tɛ Yenɛsı 15.6. † 3:8 3.8 - Yah n tɛ Yenɛsı 12.3. ‡ 3:10 3.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ
27.26. § 3:11 3.11 - Yah n tɛ Yabakuki 2.4. * 3:12 3.12 - Yah n tɛ Levitiki 18.5. † 3:13 3.13 -
Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23.

[17] Yé yah, nɛ̂-á sɔ̃̀ mé mɛ ké tyí nɛ mé yo kè wɛ yɔ̀. Liyel-á sɔ̃̀ ǹ vyãh kɔ̃
sah tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, ye kyɛyɛ̃́h yõgbãm sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
náh fɛ̃ n pɔ képah ko kè kɔ̃ kè n pɩ n pi yõ kɛ̃́nɛ dò.
[18] Yé náh wɛ di, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ pèpɔrɩ nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah-à mɛ n wɛ
n pnɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ, vyãh kɔ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh mó tɔ̃
kè n wɛ dò. Ǹtɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye à pèpɔrɩ pɩ Abrahmɩ tyí.
[19] Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kɔ̃? À sɔ̃̀ képahlɛ á kɔ̃ dohnɩ,
nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ ǹ dɛ̂l tyilɛ álɛ n wɛ̃kɩ, pópó kɩ pɔ nɔ Abrahmɩ náh nɛy dúbínɔ́ tyí,
Liyel-á lésõ ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ. Yĩ̂nyõ tɔ̃̂npɩbɩ ye sɔ̃̀ syɔ̃ wɛy syínyo-ò‡
tyí, à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀nɛ névye kɔ̃.
[20] Tɛ́ kàh nɛ́núkù ólɛ, á se kɩ fɛ̃ nɛ nɛy pɔ de yo ǹ wrɔ́ sɔkɔ? Ǹtɛ Liyellɛ,
núkú ó ye ǹnɛ dò.
[21] Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á mɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ n fwo?
Póllɛ! Kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́ sɔ̃ névye kɔ̃, nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ pé min
pwah mɔ, névye náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ kénɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́
gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ dò.
[22] Ǹtɛ Liyel wɛy nɛ ńkɛ̃, kèkõyɔ̃́ névye pól-á mɛ tyípékè mnɔ sɔkɔ. Kǎh
pɩ sɛ̃, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kɩ kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú kɔ̃ pé sɛ̃́nɔ́
gbɔ̃̀ yõ Yesu Krista yõ.
[23] Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbĩ-á pópó n sɛ, á lésõ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ǹgbò
gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ à légbĩ́nɛ n syɩkɩ.
[24] Kǎh pɩ sɛ̃, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye lésõ n wɛ̃kɩ álɛ wɛ̃̀kɩ̀ pèpɛynɛ, pópó
à pɔ yĩni tɛ̃ Krista pɔ́nɔ́ tyí, á kɔ̃ á wɛ pɩ tómm Liyel yah Krista yõ sɛ̃́nɔ́
gbɔ̃̀ yõ.
[25] Ǹtɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbĩ-á fyɔ̀ sɛ tɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh dɛ á yah tɛ̃́nɔ́ tyí
sɔkɔ.
[26] Núkúnúkú, Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yépi pól pɩ Liyel wɛ̃́npì̀lɛ.
[27] Yépi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ, yé pɩ núkúlɛ Kristalɛ. Krista pɩ dùkù
ye yé sɔkɔ tɔ́tɔ́.
[28] Képah ye, kè se Nsyifu ò, kè se névi nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ ò, kè se yɔ̃ ò,
kè se névi nɛ̂ náh pɩ yɔ̃lɛ ò, kè se dĩ́ ò, kè se sɛ̂ ò, núkú ye yé póllɛ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
[29] Tɛ́ yáh fyɔ̀ pɩ Krista tyílɛ, Abrahmɩ náh tãn ye yélɛ nónó-á kɩ pèpɔrɩ
wɛ n pi, à yĩnɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kɔ̃ sɔ̃.

4

[1] Máh mɛ nɛ̂nɛ n sõ, kè wɛ yɔ̀: Gbɛ̃̆nyõ-à mɛ wɛ̃́npirlɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à n nɛ
mɛ núkúlɛ yɔ̃lɛ ǹ tahrɩ nɛ́tɛ̃̂ fyé yah yõ.
[2] Kàh pɩ sɛ̃, ǹ tɛ̃́nsàhpu ànɛ̂ ǹ tyi yah wàhpu n nɛ n yah n dah n mɔ ǹ
tyí sɔkɔ, pópó ǹ pɔ n nɔ ǹ yah syíkínɔ́ gbĩ́ tyí, ǹ sú-á nɛ̂ yah tɔkɔ sah.
[3] Sɛ̃ ye, gbĩ́ nɛ̂-á ápi tɔ lésõ mɛ wɛ̃́npì̀ sɔ̃, á lésõ mɛ kɔ̃ kèkõyɔ̃́ tyi náh, tɛ́
mɛ pɩ tɛ̃ yɔ̃bɩlɛ sé tyí.

‡ **3:19** 3.19 - Wɛy syínyo-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Moyisi ye.

4 Ǹtɛ gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Liyel syıkı tɛ̃, légbĩ́-á pɔ nɔ, à ǹ Píɗĩ́ tɛkı mɔ kèkõyɔ̃́.
Píɗĩ́ mɛ̀ pɔ dubi sê yɔ́ tyí, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ,
5 névye yõ wɛ n dwe n wilki yĩnnɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ yɔ̃rı
sɔkɔ, ànɛ̂ á pól wɛ n pı yĩnnɛ Liyel wɛ̃́npı̃̀lɛ.
6 Ǹtɛ ǹ wɛ̃́npı̃̀ ye ńtyĩ́nɔ yélɛ kɛ̀. Yé náh wɛ à ǹ Píɗĩ́ Mirki dah mɔ á pól
nnɔ sɔkɔ, nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ á kɔ̃ à n nɛ n yo yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: ‹Bɔ̌, ńmɔ Sú!›*
7 Kǎh pı sɛ̃́, yɔ̃bı náh tɔ̃ álɛ; Liyel pye ye álɛ. Tɛ́ áyáh pı ǹ pyelɛ sɛ̃́, képah
ye ápi tɔ kı pèpɔrı wɛ ǹmɔ tyí.

Pole yáh-ńsah tyɛ́nɔ́lɛ Kalatı tãn tyílɛ

8 Ǹgbòlɛ, gbĩ́ nɛ̂-á yé náh lésõ mɛ Liyellɛ n pnɛ, yé lésõ mɛ yɔ̃rılɛ n pı yĩ̂
yísyɔ́ tyí sé gbílkínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel náh se mó tɔ̃ sélɛ sé wı̃̀l-ǹsah.
9 Ǹtɛ núkúnúkú, yé Liyel pĩ. Tɛ́ mé kı tɔ̃ fɛ̃ yo nɛ Liyel-á n pnɛ yépilɛ
ńkɛ̃́. Yé se tɔ̃ yĩnɛ yè yé syı n tɔ̃ n de kénɛ yɔ̃rı sɔkɔ, yè kénɛ yõ kɛ̃́ yı̂lɛ n
gbilki sépi nónó-á sohkı kɛ̃́nɛ?
10 Yé mɛ sèpı̃̀n, ànɛ̂ ńwɔ̃́lɔ́, ànɛ̂ tyi túkù pı gbĩ́, ànɛ̂ ye wɔ túkùlɛ n mɔ n
kɔ̃.
11 Ɛ́! Yé tyí mɛ ńmɔ yáh-ńsah tyɛ dɛ́. Máh yèvyɑ̃hrı tɔ̃̀ nɛ̂ pı yépi yĩnnɛ,
kè náh n pı n pi nɔ̀nɔ́lɛ lɛ́?
12 Ńmɔ ń gblɔ̌y pı yépi tyí kɔ̃lɛ. Képah ye ń yṹnpyé, mé yélɛ n ni nɛ,
yépi tɔ yé gblɔ̌y pı ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé náh pı de yah ń tyí dò.
13 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, Nı̀vı̀nı̀ tir yónɔ́ gbennɛ yé tyí, yam gbɔ̃̀ yõ-á mé wɛ yo
kélɛ yé tyí.
14 Tɛ́ ń wil gbɛ̃́nsê yam mɛ̀ yáhnɔ́ náh sɔ̃̀ mɛ nɔ. Tɛ́ képah fyé yõ, yé náh
fɛ̃ syi ń yilɔ, yé náh ń sohlı. Ǹtɛ yé pyě ń tɔ̃ sah tɛ̃ Liyel yĩ̂nyõ tɔ̃̀npı yɔ́ sɔ̃́
ńnɛ; á kı nɛ Yesu Krista ńtɛ̃ sɔ̃́ ńnɛ.
15 Nı̀vı̀nı̀ lésõ mɛ yĩ́ yé sɔkɔ légbĩ́nɛ. Tɛ́ ńyɑ̃h mɛ yé mɔ kénɛ nı̀vı̀nı̀nɛ
núkúnúkú wɛ́? Mé kélɛ n yo kègbı yõ nɛ, kàh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ n pı n pi, yáh náhkı
sɔ̃̀ mɛ yé yĩ́ gbahlı wilki ń kɔ̃.
16 Ǹtɛ núkúnúkú, ń gbı yónɔ́ yĩnnɛ yé tyí, mé kı pı yé sépɛlɛ lɛ́?
17 Nósyɔ́ mɛ gbah tɛ̃ nɛ páh mɛ yé sɔ̃̀ tɛ̃, ǹtɛ yé tyí sõnɔ pèplɔ náh mɛ
pé sɔkɔ dɛ́. Pè mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ ànɛ̂ yépi wrɔ́ gbɛkı, yépi mó gbah tɛ̃
pépi sɔ̃̀ tɛ̃.
18 Yâh gbah tɛ̃ tyípéplɔ sɔ̃̀ tɛ̃ gbĩ́mɛgbĩ́, tyípépɛ̌y ye kélɛ. Tɛ́ kè náh yĩnɛ
kè nɛ n pı yâh ńmɔ wɛ gbĩ́ nɛ̂ ólɛ dɛ́.
19 Ń wɛ̃́npı̃̀, mé tɔ̃ mɛ n kwlɔ yé tyí sɔkɔ kúrntɛ̃́sè sɔ̃́, pópó kı pɔ nɔ gbĩ́
nɛ̂-á yé pı dùkù kı vi mɔ pı Krista tyí kɔ̃lɛ.
20 Ǹtɛ ń yáh-ńsah mɛ tyɛ yé tyílɛ. Képah ye, mé sɔ̃́ náhkı ǹ gblɔ̌y wɛ yé
wrɔ́ sɔkɔ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ, mè tyi nópi wɛ n yo yé tyí dùkù yɔ́lɛ.

Gblɔ̌y yõ mɛ́nɔ́ se fɔ̃́nfɔ̃́, tı̃̂, yɔ̃rı se fɔ̃́nfɔ̃́?

21 Yépi nónó-á mɛ n yah n kɔ̃ tɔ̃́nkɔ̃̀-ǹsahlɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh, yé
se kı fɛ̃ yo ńmɔ tyí nɛ kǎh tyi nónó yo, yé náh sè wɛ noh?

* **4:6** 4.6 - Bɔ̌, ńmɔ Sú nɛ̂-á Liyel Mirki á kɔ̃ á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, á dyɔ ye kè n to n kɔ̃ nɛ Liyel-á á Súlɛ.

22 Kè mɛ wa̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, wɛ̃́npì nɛ́pȋ nímí-á lésõ
mɛ Abrahmɩ tyɩ́. Núkúlɛ, yɔ̃ pi Akar pɩ́dɩ̃́-á, ní-ò mɛ Sara pɩ́dɩ̃́nɛ, nɛ̂-á yɔ̃
náh ǹnɛ.†
23 Piri nɛ̂-á pɔ dubi yɔ̃ pi Akar tyɩ́, ǹmɔ dubi à yĩnɛ névi yȍtàhsyi
yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹtɛ piri nɛ̂-á pɔ dubi Sara wɔ tyɩ́, ǹmɔ dubi à yĩnɛ Liyel-á
sȍ ǹ vyãh kɔ̃ sɔ̃.
24 Tyi nɔ́pilɛ yɔ̀ kɛ̀; tir yɔ́ ye sè álɛ n wɛ̃kɩ. Syɔ́ nɔ́pi tyi mɛ yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ duke nínɔ́lɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Akar ye yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbennɛ,
nɛ̂-á wɛ Syinayi yɔ̃lɩ yõ. Yɔ̃bɩ ye ǹmɔ mɛ n dubi n mɔ.
25 Ǹmɔ ye Syinayi yɔ̃lɩlɛ, nɛ̂-á mɛ Arabi yamana sɔkɔ. Á kɩ fɛ̃ à tɔkɔ sãh
Yerusalɛmɩ kwillɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Yerusalɛmɩ kwil tɔ mɛ yɔ̃rɩ
sɔkɔ ànɛ̂ ké névyelɛ.
26 Ǹtɛ Yerusalɛmɩ nɛ̂-á mɛ yȋnyõ, képah náh mɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah ye ápi
yű̃nɛ.
27 Yé yah, kè mɛ wa̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ píka̋nsè, áwɔ nɛ̂-á á náh sȍ mɛ pilɛ n wɛ.
Nɛ n syɔ n wilki n mɔ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tɛ̃ tyɩ́, áwɔ nɛ̂-á á náh pi dúbínɔ́ yɔ́nɔ́ pĩ.
Yé náh wɛ di, sê yáhlensàhnɔ́ pye kɩ dò kal
pɛ̀tɛ̃ tyɩ́lɛ.›‡
28 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, ń yű̃npyé, yé dubi à yĩnɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ, sɔ̃-á Yisakɩlɛ.
29 Piri nɛ̂-á lésõ dubi à yĩnɛ névi yȍtàhsyi yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ lésõ mɛ ǹ
ní-òlɛ n fõh, nɛ̂-á dubi Liyel Mirki gbȍ yõ. Tɛ́ sɛ̃́ ó ye kélɛ kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ.
30 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo wɛ́? Kè nɛ ńkɛ̃́: ‹Yɔ̃ pi pɩ́dɩ̃́ náh yĩnɛ
gbɛ̃kɩ yɔ̃́nɔ́lɛ wɛ̃ tyɩ́ pɩ́dɩ̃́ yɔ́lɛ, nɛ̂ yű̃ náh mɛ yɔ̃lɛ. Képah ye, yɔ̃ pi yĩni ànɛ̂
ǹ pɩ́dɩ̃́ tɔlɛ.›§
31 Kǎh pɩ sɛ̃́, ń yű̃npyé, yɔ̃ pi pye náh ápilɛ dɛ́. Sê nɛ̂ pye-á ápilɛ, yɔ̃ náh
ǹnɛ.

5

Yé se kɩ yé syɩ de yɔ̃rɩ sɔkɔ ńtɔ̃?

1 Krista mɛ ké tyɩ́ nɛ á nɛ n mɛ á gblɔ̌y yõ sɔkɔ, képah ye à kɔ̃ à á wilki
yɔ̃rɩ sɔkɔ. Tɛ́ yé yé tah n sah, yé káh n tɔ̃ yé syɩ n de yɔ̃rɩ sɔkɔ.
2 Ǹmɔ Polelɛ, yé noh ń tyɩ́ yɔ̀: Yáh kɩ kȍkè kõ, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi
yé tyɩ́.*
3 Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ ńtɔ̃ nɛ, névi nɛ̂ tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ kȍkè kõ, wǎh kɩ Moyisi
tyi kȍnsàhnɔ́ pól wa̋llɛ n kɔ káhkáh.
4 Yépi nɔ́nɔ́-á mɛ n yah n kɔ̃ nɛ yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́ wa̋l kɔ́lɔ́ gbȍ yõ, yé gblɔ̌y ye yé gbɛ Krista náh. Yé vyãh náh
tɔ̃ mɛ Liyel pèpɔrɩ tyɩ́ sɔkɔ.
5 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, á mɛ ké tyɩ́ nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ
yõ. Képah sõnɔ ye Liyel Mirki dahbɩ ápi sɔkɔ, tɛ́ á mɛ kélɛ n dɛkɩ náhnáh.

† **4:22** 4.22 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 16 ; 17 ; 21. ‡ **4:27** 4.27 - Yah n tɛ Yesayi 54.1. § **4:30** 4.30 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 21.10. * **5:2** 5.2 - Kȍkè kȍnɔ́ nɛ̂ tyɩ́-á Pole n yo ásȏ sɔkɔ yɔ̀, kè náh mɛ á kɩ nɛ à sɔ̃ nɛ kȍkè káh nɛ n kõ dɛ́. À nɛ névi nɛ̂-à ǹ sõnɔ sah kȍkè kȍnɔ́ yõ nɛ képah-á kɩ pé pɩ nɛ́gbɩlɛ Liyel yah, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi tɛ̃ tyɩ́.

6 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂ wrɔ́ tɛ̃́-à fyɔ̀ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃́ kɔ̃̀kè
kõ ò, tɛ̃́ náh kɔ̃̀kè kõ ò, tir yɔ́ náh képahlɛ. Nɛ̂-á ké yõlɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnɛ
kè nɛ n wɛ̃kɩ tyi pɩ dùkù sɔkɔ, tyínɔnɔ sɔkɔ.
7 Yé lésõ mɛ n yuku yahlɛ pallɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃́ ó pɔ kõ yé yahlɛ yé kõ yé gbɩ
wɛ̃kì fin mɔ wɛ́?
8 Liyel nɛ̂-á yé ye pɩ ǹ tyílɛ, ǹmɔ tɛ̃́ wɔ náh se yɩkɩ yé yõlɛ tɛ́.
9 Pè náh nɛ kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy ó-á n dɔkɔ mífã́hkì póllɛ di?
10 Tɛ́ sépinɔ pól sɔkɔ, ńmɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ yé yõ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ nɛ, yé
náh n fɛ̃ n syi káhkí vi n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-á n yɩkɩ yé yõlɛ, tɛ̃́-à ké se mɛ
nɛ́dúkú nɛ̂nɛ, fɔ̃́hnɔ́ kɩ n sah n pi tɛ̃́ yõ.
11 Ǹmɔ tɛ̃́ wɔlɛ ń yṹnpyé, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ tyí sɔ̃́ tõ mé mɛ
gbah tɛ̃́ n yo nɛ kè nɛ n pɩ, yõ se náhkɩ mɛ ké tyí pè ńnɛ nɛ n fõh ńtõ?
Kègbɩ yõ, képah tyí-à tõ sɔ̃̀ nɛ mé mɛ gbah tɛ̃́ sɛ̃́, Krista dahnɩ yõ syínɔ́ se
náhkɩ mɛ yõ yíkínɔ́lɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃́ tyí ńtõ?
12 Nónó-á n dahbɩ fɛ̃̀kìnɔ́lɛ yé wrɔ́, pè káh yĩn kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ ó tyí dɛ́, pè pé
tyínɔ́ kɔ̃lɩ n to pnɛ́pnɛ́ ńtɛ̃nɛ kè.
13 Ǹ yṹnpyé, gblɔ̌y yõ wɛ n tɛ̃́ yĩn ye Liyel ye yélɛ. Ǹtɛ yé káh núkú sah
képah yõ, yè mó yé dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ dɛ́. Yé wɛ̃nɛ nɛ n yohnɩ n mɔ tyínɔnɔ
sɔkɔ.
14 Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi pól ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ núkú mɛ̀
tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.»†
15 Ǹtɛ yáh wɛ̃nɛ n nwã̀hkɩ, tɛ́ wɛ̃nɛ n kɔ sɛ̃́ à; yáh kɩ yé gblɔ̌y tɛ̃́-ńkɛ̃́nɛ,
yé kɩ pɔ wɛ̃ tyí yɩkɩ.
16 Yé noh ń tyí yɔ̀: Yé yɛ Liyel Mirki yé yahlɛ n tɛ̃. Képah sɔkɔ, yé náh
tõ yé gblɔ̌y dyɔ yĩ́ tyi pɩ n pi.
17 Yé náh wɛ di, névi gblɔ̌y dyɔ yĩ́ tyilɛ, Liyel Mirki dêl tyi ye sépilɛ.
Liyel Mirki tɔ dyɔ yĩ́ tyi-á mó tyi nónónɛ, névi dyɔ yĩ́ tyi náh sépilɛ. Tɛ́
sépi tɛ̃́-á pɩ wɛ̃ sépɛ́bílɛ sɛ̃́, képah ye yé kõ yé náh yé gblɔ̌y dyɔ yĩ́ tyilɛ n
pɩ n pnɛ.
18 Ǹtɛ Liyel Mirki-à kɩ fyɔ̀ yé yahlɛ n tɛ̃, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh kɩ dɛ yé tyí
sɔkɔ.
19 Ǹtɛ á gblɔ̌y dyɔ yĩ́ tyi-á tyi nónónɛ, á pól sélɛ n pnɛ. Sè wɛ yɔ̀: fɔ̀fíkì
pínɔ́lɛ, pɔ̃̌pɔ̃̌ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ,
20 ànɛ̂ sãh fálnɔ́lɛ, ànɛ̂ klɔ́ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ, ànɛ̂ mɛ́kì pínɔ́lɛ,
ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔkɔ vyã́hnɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ,
ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ ɩ̃̀ntɩ̃̀nnɛ,
21 ànɛ̂ yĩ́wílkìlɛ, ànɛ̂ sètɛ̃̀nì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yèwò pínɔ́lɛ, ànɛ̂ sé sɛ̃́nknɔ
dukelɛ. Mé ké gbáhdyâhlɛ n di yé tyí, máh sɔ̃̀ kè di sah sɔkɔ yé tyí ǹgbò
dùkùlɛ sɔ̃́ nɛ, névye nónó pól-á n pɩ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃́ náh n de n pi
Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.
22 Ǹtɛ tyi nónó-á n pɩ Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: Tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂
nìvìnìnɛ, ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ, ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́lɛ, ànɛ̂ pèpɔrɩ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yãm yáhnɔ́lɛ,
ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́lɛ,

† **5:14** 5.14 - Yah n tɛ Levitiki 19.18, ànɛ̂ Markɩ 12.31, ànɛ̂ Likyi 10.27.

23 ànɛ̂ gblɔ̌y yɛlɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́lɛ. Sépi póllɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh mɛ sélɛ
n fwo.
24 Névye nónó-á mɛ Krista tyí yõ, pépi ye pé gblɔ̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyi, ànɛ̂ pé
dékè tyi, ànɛ̂ pé yĩ́wílkì tyi pól syɩ dahnɩ yõ, à sè ko.
25 Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ á kɔ̃, á ye yɛ képah kɔ̃ kè á yahlɛ n tɛ̃ kɛ̀.
26 Á ye káh pɩ gblɔ̌y gbílkípúlɛ, à nɛ n pɩ n de wɛ̃ tyí, képah náh pɩ, à wɛ̃
dyɔlɛ n yɔ.

6

1 Ń yṹnpyé, yâh sɔ̃ ǹnî yó wɛ tɛ̃ à mɛ tyítúkù yólɛ n pɩ, Liyel Mirki-á mɛ
yépi nónó yahlɛ n tɛ̃, yépi tɛ̃ tɛ̃ mámmám yè pɔ ǹnɛ wɛ̃kì pèpɛy yõ. Yé
nɛ́núkù núkú pól mó yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yé tɔ káh pɔ de tyítúkúnì pínɔ́
sɔkɔ.
2 Yé wɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ n twah. Yâh képahlɛ n pɩ, yé mɛ Krista tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀llɛ n kɔ.
3 Névi yɔ́-à ǹ gblɔ̌ynɛ n dɔkɔ n sah, tɛ́ kwâh yɔ́ náh mó tɔ̃ ǹnɛ, tɛ̃ mɛ ǹ
gblɔ̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ.
4 Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ pè pé tyípínì kyɔmɩ n yah pallɛ. Nɛ̂ nɩ-à mɛ fɛ̃ n
vɩ n pi ǹ gblɔ̌ynɛ, ǹ nɩ vɩ ǹ gblɔ̌ynɛ, à káh ǹ gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n sãh ǹ ní-òlɛ.
5 Yé náh wɛ di, nɛ́núkù núkú pól-á tyi nónó pɩ, pè kɩ yĩn sé yɔ̃́tyílɛ.
6 Névi nɛ̂-à álɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ, á yĩnɛ ǹ tɛ̃̀nɛ n yohnɩ n mɔ tyi tyi pól
sɔkɔ.
7 Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ lɔ́, pè náh kɔ̃́lɛ Liyellɛ n ko. Névi-à sèmukɔ
nɛ̂ duku mɔ, képah ye à kɩ tɔkɔ.
8 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ n pɩ, gblɔ̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyi yõre ye tɛ̃ kɩ wɛ,
képah nɛ̂-á tyí yíkínɔ́lɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ n pɩ, Liyel Mirki
dyɔ yĩ́ĩ́ tyi yõre ye tɛ̃ kɩ wɛ, képah nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ.
9 Á ye káh yal mɔ tyi pèplɔ pínɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, áyâh tyi pèplɔ pínɔ́
yálnmɔ-ńkɛ̃̂nɛ, á kɩ pɔ ké yõre wɛ ké gbĩ́ pèpɛy sɔkɔ.
10 Képah ye, áyâh tyípépɛ̌y pí-ńsah wɛ, á ye kélɛ n pɩ no pól tyí. Tɛ́ á ye
kélɛ n pɩ n kal á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú wɔ tyí.

Pole wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

11 Yáh wɑ̃́rkínɔ́ mè wɛ kélɛ yɛ̌hyɛ̌h yɔ̀, ńmɔ ye n wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ.
12 Gblɔ̌y wɛ̃kínɔ́ tyí-á nɔ nónó tyí, pépi náh mɛ ké tyí nɛ pé fɔ̃́hnɔ́ wɛ
Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyí yónɔ́ yĩnnɛ. Képah ye pè yépilɛ n kyĩ n mɔ n mɔ
kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ.
13 Kénɛ névye nónó ńtɛ̃-á mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ, pè náh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀llɛ n kɔ ò. Pè mɛ ké tyí ólɛ nɛ yé kɔ̃̀kè kɔ̃, pé kɔ̃ pé pé gblɔ̌ynɛ n wɛ n
gbilki képah yĩnnɛ.
14 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, mé náh ń gblɔ̌y gbilki n pi tir yɔ́ ńtɛ̃ yĩnnɛ à wil Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyí sɔkɔ. Ǹmɔ dahnɩ yõ kúnɔ́ yĩn ye ńmɔ
kɔ̃ mé kèkõyɔ̃́ tyilɛ n yah yõ kɛ̃́ tyilɛ, tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye tɔ mó mɛ ńmɔlɛ n
yah sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ.
15 Névi kɔ̃̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃̂nɛ, yõ náh mɛ sépi tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah
ye pɩ vĩ̀nmɔnɔ nɛ̂-á Liyel dahbɩ tɛ̃ nɩ sɔkɔ.

16 Nónó pól-á mɛ n kɔ képah wɛ̃kɩ̀ yõ, pépi ànɛ̂ Liyel no póllɛ, pépi nónó-
á Yisrayel nolɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyɩ́ nɛ à yèvɩnɩnɛ pè kɔ̃ à mó pé yãm yah.
17 À tɔkɔ núkúnúkú tyɩ́, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh tɔ̃ ńmɔlɛ n kwlɔ. Nɩ́tbɔ́ nónó-á
ńmɔ wil sɔkɔ, sépi n wɛ̃kɩ nɛ máh pɩ Krista tyɩ́lɛ.
18 Ń yű̃npyé, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ à yɔ̃̏bènɔrɩ
pɩ yé tyɩ́. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Yefɛsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ
ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mènɛ névye tyí nónó-á pɩ Liyel nolɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ,
tɛ́ mɛ n kɔ pallɛ pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.
2 Mé kélɛ n yah n kõ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ
pɩ yé tyí pè mó yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Liyel-á pèpɔrɩ nónónɛ n pɩ ápi tyí Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

3 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. À
ye sãm mɔ á sɔkɔ Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, à pèpɔrɩ duke duke pól pɩ á tyí
nónó-á wil yĩ̂nyõ sɔkɔ.
4 Kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbɩ̃́ dùkùlɛ, Liyel sɔ̃̀ ápi yah tɔkɔ pɩ ǹ tyílɛ Krista gbɔ̃̀
yõ sɔkɔ, nɛ á pɩ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ á tyí péwɔ yah sɔkɔ. Tyínɔnɔ
sɔkɔ,
5 Liyel sɔ̃̀ kwãh tɛ̃ kè yah tɔkɔ nɛ páh kɩ ápi pɩ pé wɛ̃npɩ̀lɛ Yesu Krista
gbɔ̃̀ yõ. Yé náh wɛ di, képah ye sɔ̃̀ à pɩ à yĩnɛ ǹ dyɔ yĩ̃́ tɛ̃nɛ.
6 Á ye ǹnɛ n gbilki ǹ pèpɔrɩ yĩnnɛ, wǎh nɛ̂ pɩ á tyí ǹ nɩ̀dɛ̀ Pídɩ̃́ gbɔ̃̀ yõ.
7 Ǹmɔ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye á wɛ wil pèkè sɔkɔ, tɛ́ á tyípêl mɛ yõ mɔ á tyí.
Sɛ̃ ye Liyel pɩ yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ á tyí,
8 képah nɛ̂-á à pɩ á tyí náhnáh à yĩ́pĩ̂ ànɛ̂ lékã́mnɛ á kõ yĩ̃́.
9 Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, à sɔ̃̀ képah yah tɔkɔ sah ǹgbò dùkùlɛ.
Núkúnúkú, à kélɛ á wɛ̃kɩ. Krista gbɔ̃̀ yõ ye sɔ̃̀ à yah tɔkɔ tyípépɛ̌y mènɛ.
10 Ké pɩ gbɩ̃́-à pɔ nɔ, à kɩ yíyɩ̀n pól tuke mɔ nónó-á mɛ yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh
yõ, nɛ́núkù kõ à kɩ pɩ sé yɔ̃̀tɛ̃nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Kristalɛ.
11 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ á wɛ wɛ tɛ̃nɛ, Liyel ye kélɛ
á kõ. À sɔ̃̀ kwãh tɛ̃ á yah tɔkɔ sah ǹ tyílɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, ǹ dyɔ yĩ̃́ tir
ye à n nɛ n pɩ à yĩnɛ wǎh kè yah tɔkɔ sɔ̃́.
12 Képah ye, ápi nónó ǹgbò-á á gbɔ̃̀ sah Krista yõ, á ye gbílkínɔ́lɛ n sah
Liyel yõ.
13 Yépi tɔlɛ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, yé gbɩ wɛy wɛ noh,
képah nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ, nɛ̂-á yélɛ n pwah n mɔ. Ǹmɔ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye tõ,
Liyel-á ǹ vyãhlɛ yé kõ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kélɛ yé kõ à yé pɔkɔ mɔ.
14 Liyel Mirki nɛ̂-á à á kõ, képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ no kõ yĩ̂
nónó tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè wɛ n pi. Képah á nɩlɛ n sũ nɛ áyáh kɩ sè wɛ n
pi, áyâh sõ nɛ̂nɛ pwáhnmɔnɔ wɛ pnɛ́pnɛ́. Képah sɔkɔ, gbílkínɔ́-á kɩ n sah
Liyel yõ.

Pole nîrî pínɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

15 Képah ye, ńmɔ tɔ-á fyɔ̀ noh nɛ yáh mɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, ànɛ̂ ǹ yõ
sɛ̃pú tyí-á mɛ nɔ yé tyí,

16 gbĩ́mɛgbĩ́, mè n nɛ n wɛkı Liyel tyí yé tyí sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnɛ n ye n gbo yé
tyí.
17 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃́rí
nɛ́tɛ̃́nɛ, nɛ à lékɑ̃́m Mirkilɛ yé kɔ̃ nɛ̂-á kı Liyel dùkùlɛ yé wɛ̃kı tɛ́ kı yé kɔ̃
yé kı à pĩ yĩ́ĩ́.
18 À mó yé lékɑ̃́m yıkı mɔ, sɔ̃nko wǎh yé ye nɛ yé yé gbɔ̏ sah kwâh nɛ̂
yõ sɔkɔ yé fɛ̃ ké dùkù pĩ; ànɛ̂ wǎh mɛ yípéplɔ nónó yah sah ǹ no kɔ̃, yé sé
tɔ pĩ.
19 Yè mó pĩ gbǐl tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á à mɛ yah sah á kɔ̃ ápi nónó-á Yesu yõ
sɛ̃́púlɛ. Kénɛ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀ ye Liyel tɔ̏ pı tǎhkìlɛ,
20 wǎh Krista lékó yilki mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ tɛ́ à kɔ̃ à kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ yĩ̂nyõ
sɔkɔ.
21 À mɛ tɛ̃nɔ́lɛ tɔ̃́rí, ànɛ̂ tǎhkì, ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ yɔ̏tɔ̃rínɔ pól yõ sɔkɔ.
Nónó yni-á mɛ wil kwɛynɛ, ànɛ̂ nónó yni-á kı n wil n pi ńsɔ̂̃nɛ, ǹmɔ mɛ
pépi pól yah sɔkɔ.
22 Liyel yíyìn pól pı Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ, tɛ́ à pı ǹ yõ sɛ̃́pú tĩ̏nkì
pól yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ,
23 pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsɛ̂lɛ. Krista mɛ tɛ̃nɔ́lɛ pépi sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á
Liyel tɔ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.

2

Tyɛ́-ńkɛ̃ min nɛ̂-á n wɛ nɔ̀nɔ́lɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyî tyí kɔ̃lɛ yé tyítúkúnì ànɛ̂ yé tyípɛ̂l pínɔ́ yĩnnɛ.
2 Kénɛ tyípɛ̂l sɔkɔ ye sɔ̏ yé mɛ n pı yé minnɛ ǹgbòlɛ, gbĩ́ nɛ̂-á yé mɛ
kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tǎhkì yɔ̏tɛ̃ sɔ̏ tɛ̃. Kénɛ yɔ̏tɛ̃ mɛ tɔ̏lɛ n pı tyah kènkãh sɔkɔ. Ǹmɔ
ye mɛ Liyel tyí yáhlepu yahlɛ n tɛ̃ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀.
3 Ápi tɔ pól sɔ̏ mɛ pépi tyí kɔ̃lɛ, mɛ á dyɔ yĩ́ĩ́ tyi ólɛ n pı. Tir nɛ̂-à sɔ̏ nɔ
á wil gbɛ̃́nsɛ̂ tyí ànɛ̂ áyâh nɛ̂ sõ wɛ nɛ kǎh mɛ plɛ, képah ye à n nɛ n pı.
Áyáh sɔ̏ pı sɛ̃́, képah ye Liyel pèkè kı sɔ̏ á nɔ n pi no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ.
4 Ǹtɛ Liyel nìgbɛ̀kì tnɔ. Á tyí kah nɔ ǹ tyí,
5 képah ye, áyáh lésõ mɛ lékyî tyí kɔ̃lɛ á tyítúkúnì pínɔ́ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à
minnɛ á kɔ̃ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Kristalɛ. — Yɔ̏bènɔrı ye Liyel pı yé tyí à yé pwah
mɔ. —
6 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Kristalɛ, Liyel ye á wilki kũ sɔkɔ ǹmɔlɛ wɛ̃
tyí, tɛ́ á sah yĩ̂nyõ tɔ̃́rí sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
7 Pèpɔrı nɛ̂-á Liyel pı ápi tyí á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ, à
kè pı ǹ yɔ̏bènɔrı ǹgbɛ̃ wɛ̃kı yĩnnɛ gbĩ́mɛgbĩ́ no pól tyí.
8 Yé náh wɛ di, yáh sɛ̃ Liyel yõ, à mɛ yɔ̏bènɔrı pı yé tyí à yé pwah mɔ.
Pwáhnmɔnɔ mɛ̀ náh wil yépi tyí dɛ́, Liyel yĩ́nkɔ̃nɔ ye kélɛ
9 Yépi tǎhkì pínwɛnɔ náh kélɛ dɛ́. Kǎh pı sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gblɔ̌y
gbilki n pi.
10 Yé náh wɛ di, Liyel mɔ́nɔ́ ye álɛ. À ye á mɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ
Yesu Kristalɛ tyípéplɔ pı yĩnnɛ Liyel-á nónó yah sah ǹgbò dùkùlɛ nɛ á pɔ
sélɛ n pı.

No pól pı núkúlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ

11 Yépi nónó-á lésõ Nsyifunɔ n ye kȍ-ǹkɛ̃́ névyelɛ, tɛ́ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n ye
kènkõbelɛ ké nítbɔ́ yĩnnɛ nónó-á mɛ pé wil sɔkɔ, yáh lésõ mɛ dùkù nɛ̂nɛ
légbɪ̃́nɛ, yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ képahlɛ.
12 Légbɪ̃́nɛ yé lésõ mɛ fíí Kristalɛ. Yé lésõ mɛ nɛ́pânnɛ, yé náh mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel no sɔkɔ. Liyel-á ǹ vyãhlɛ n no kɔ̃ nɛ páh yȋ nónónɛ
pè kɔ̃ pé Yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ pélɛ, yé vyãh lésõ dɛ sé tyí sɔkɔ. Yé
lésõ mɛ kèkõyɔ̋ sɔkɔ gbȍ sàh-ǹsah kɛ̃́nɛ yé tyí. Liyel náh lésõ mɛ yé tyí.
13 Ǹtɛ núkúnúkú, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Yesu Kristalɛ, yépi nónó-á
sȍ mɛ fíí, yé nɔ de Liyellɛ Krista tő kwɛ́nɔ́ gbȍ yõ.
14 Ǹmɔ ye ápi yèvınınɛ. Ǹmɔ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ
pè kwrɔ mɔ pı yȉkȉ núkú névyelɛ. Dyɔ́yɔ́kì nɛ̂-á sȍ mɛ kɛ̃kı tyí kɔ̃lɛ, mɛ
Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ pé wrɔ́ gbɛkı sah, à ye pɔ kénɛ kɛ̃kı
sɔ to ǹ kúnɔ́ gbȍ yõ.
15 Ȁ ye Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ sé wȁl kɔ dúkùnɔ́ pól yĩn mɔ. Ǹmɔ
gbȍ yõ, à Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pé kwrɔ mɔ pı yȉkȉ núkú
névyelɛ, yèvını kɔ̃ kè wɛ pé wrɔ́.
16 Ȁ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ pé pól kwrɔ mɔ pı wil gbɛ̃́nsɛ̂
núkúlɛ ǹ kúnɔ́ gbȍ yõ dahnı yõ, tɛ́ pé wrɔ́ kwrɔ mɔ pı núkúlɛ Liyellɛ. Ȁ
dyɔ́yɔ́kì tɔ tyí tyí yıkı ǹ syínɔ́ gbȍ yõ dahnı yõ.
17 Ȁ pɔ yèvını wɛlɔ yo yé tyí yépi nónó-á sȍ mɛ fíí, ànɛ̂ nónó-á sȍ mɛ
yúkɛy.
18 Yé náh wɛ di, Krista gbȍ yõ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ,
á pól kı tɛ̃ wɛ yĩni tɛ̃ Sú Liyel tnɔ̂ ǹ Mirki núkúní mɛ̀ gbȍ yõ sɔkɔ.
19 Kǎh pı sɛ̃́, yépi nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, nɛ́pân náh tɔ̃ yélɛ, wɔ̂ yah tãn
náh yélɛ. Yé pı kwil núkú tãnnɛ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃púlɛ. Tɛ́ pı Liyel nolɛ.
20 Yé mɛ á kı nɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̃ pè mɔ nɛ̂ sètyah-á pı Yesu tɛ̃ntȍ névye ànɛ̂
Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ, tɛ́ Yesu mɛ pı ké dáhgbílɛ ǹ wahlɛ.
21 Ǹmɔ Yesu gbȍ yõ sɔkɔ ye wɔ̀kɔ̀ kı yĩn gbɑ̃́hngbɑ̃́h, tɛ́ kı kyãh kı pı
Liyel ní-ńsah gbɔ̂lɛ, nɛ̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ.
22 Yé wrɔ́-á kwrɔ mɔ ǹmɔlɛ, yépi tɔ ye pı gbɔ̂ mɛ̀ fɪ̃́ yɔ́lɛ, kı wɛ kwrɔ mɔ
no tɛ́lɔ́ sɔkɔ kı pı tɛ̃-ǹsah yɔ́lɛ, ńyãh sɔkɔ-á Liyel kı mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Mirki sɔkɔ.

3

Pole-á kı tȍ nɛ̂ pı n pi névye yĩnnɛ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ

1 Képah ye, ńmɔ Pole nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tȍ yĩnnɛ, ànɛ̂
yépi yĩnnɛ, yépi nónó náh pı Nsyifunɔlɛ...
2 Liyel-á ǹ pèpɔrı pínɔ́ sɔkɔ tȍ nɛ̂ dahbı ń gbȍ yépi tyí pɛkı yĩnnɛ, mé
sɛ̃ ké yõ nɛ yáh képah tɛ̃ wɔ noh ó.
3 Liyel ye syɔ̃ wɛ̃kínɔ́ yɔ́ tyí à ǹ sètȉn sȍ tirlɛ ń wɛ̃kı, sɔ̃-á mé yo sɔkɔ
kélɛ yé tyí kwéy sɛ́bɛ́y mɛ̀ yȍtah sɔkɔ yɔ̀.
4 Yáh kı kélɛ n kar, yé kı pĩ nɛ sètȉn sȍ tir nɛ̂-á mɛ Krista tyí sɔkɔ, ké
sèndyàh náh ńnɛ.

5 Liyel náh sȍ kénɛ sètȉn sȍ tirlɛ ǹgbò tãn wɛ̃kı, sɔ̃-á à kélɛ Yesu tɛ̃ntȍ
névye ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu nɛ́gblɔ́ wɛ̃kı núkúnúkú ǹ Mirki gbȍ yõ.
6 Sètȉn sȍ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀, nɛ Nı̀vı̀nı̀ tir gbȍ yõ, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pé
pól-á kwrɔ mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ kı gbɛ̃kı núkú yõ n pi pélɛ, tɛ́ kı n pı n pi
gbɛ̃́nsê núkúlɛ pélɛ. Tɛ́ Liyel-á ǹ vyãh kõ tir nɛ̂ tyı́ sɔkɔ Yesu Krista gbȍ
yõ, pé tɔ vyãh-á kı n wɛ n pi ké tyı́ sɔkɔ.
7 Liyel-á ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbȍ yõ yȍbènɔrı nɛ̂ pı ńmɔ tyı́, képah gbȍ yõ sɔkɔ
ye ńnɛ Nı̀vı̀nı̀ tir yónó tȍ sɔkɔ.
8 Ǹ́mɔ nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃́pú pól nɛ́tɛ́ynɛ, ńmɔ ye wɛ yȍbènɔrı mɛ̀nɛ kı Yesu
pèpɔrı tyı́lɛ n yo névye tyı́ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. Kénɛ pèpɔrı mɛ̀nɛ,
yȉn náh mɛ ké tyı́.
9 Liyel-á kı sètȉn sȍ tir mɛ̀ pı n pi dùkù nɛ̂nɛ, mé yĩnɛ mè kélɛ névye
wɛ̃kı n yı̃́ı̃ pallɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á yı́yȉn pól mɔ́-òlɛ, à ye képah wɔ̃bı sah ǹgbò
dùkùlɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ,
10 sɔ̃̀nko à tɔkɔ núkúnúkú tyı́, yı̃́pı̂̃ nɛ̂-á n wil Liyel tyı́, yȍtãm pól ànɛ̂
kèkõyɔ̃́ tɔ̃́rı́ nónó-á mɛ tȍlɛ n pı yı̂̃nyõ sɔkɔ, pé pól tɛ̃ wɛ kè pĩ Yesu yõ sɛ̃́pú
tȉnkȉ gbȍ yõ sɔkɔ.
11 Sépi pól pı à yĩnɛ Liyel-á sȍ nɛ̂ yah tɔkɔ sah tyɛ́-ńkɛ̃́, tɛ́ pɔ kè pı á Tɛ̃̌
ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbȍ yõ.
12 Ǻyáh á wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, képah gbȍ yõ, wɛ̃̌kı̀ mɛ
yı́kı́nmɔnɔlɛ á tyı́ kı fɛ̃ nɔ de Liyel tnɔ̂ nı̀sãh sɔkɔ.
13 Kǎh pı sɛ̃́, ńmɔ-á mɛ yèvyãhrı nɛ̂nɛ n pı yé yĩnnɛ, yé káh yɛ képah yé
wil ku. Képah ye kı yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ yé kõ.

Tyı́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ

14 Képah ye, mé kı gbètukunɔ di Sú Liyel yah sɔkɔ,
15 ǹmɔ nɛ̂ gbȍ yõ-á kétlo pól mɛ sétáh yõ ànɛ̂ yı̂̃nyõ.
16 Ǹ tɔ̃́rı́ mɛ gblò. Képah ye, mé kélɛ n yah kõ ǹ tyı́ nɛ à tǎhkı̀lɛ yé kõ ǹ
Mirki gbȍ yõ, sɔ̃̀nko tǎhkı̀ nɛ n mɛ yı̃́ı̃ yé sɔkɔ.
17 Krista nɛ n mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ yé nnɔ sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ, tyı́nɔnɔ mó nɛ
mɛ yȁhnı̀ mɔ yı̃́ı̃ yé sɔkɔ.
18 Képah sɔkɔ, tyı́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, yépi ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ pól
kı ké yȍtukuri, ànɛ̂ ké yȍsɛ̃̌kı̀, ànɛ̂ ké kyãhlɔ, ànɛ̂ ké súkúlı́nɔ́ dùkù pĩ.
19 Yé kı tyı́nɔnɔ mɛ̀ dùkù pĩ, képah nɛ̂-á kal pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ. Képah
sɔkɔ, Liyel kı mɛ ǹ tɔ̂ɔ́ yé sɔkɔ.
20 Ǻyáh yı̂ nónónɛ n yah n kõ ànɛ̂ áyáh mɛ nónó tyı́lɛ n sõ, Liyel ye kı
fɛ̃ sélɛ álɛ n kõ gbı̃́mɛgbı̃́, fɔ́ɔ́ kı kah mɔ ńtɛ̃nɛ, ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbȍ yõ nɛ̂-á mɛ
tȍlɛ n pı ápi sɔkɔ.
21 Yesu Krista gbȍ yõ, gbı́lkı́nɔ́ nɛ n sah Liyel yõ à wil Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ
tyı́, knɔ knɔ pól sɔkɔ tyɛ tyɛ́nı́ kɛ̃́nɛ. Amiina.

4

Yesu yõ sɛ̃́pú yégbékè pı́nɔ́lɛ núkúlɛ

1 Ǹmɔ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ yĩnnɛ, mé yélɛ n ni yépi
nónó-á Liyel ye, nɛ yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ ǹ yénɔ́ mɛ̀nɛ.
2 Yé pɩ gblɔ̃̌y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́pír névyelɛ, ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́ pípúlɛ. Yé wɛ̃nɛ
n n tɛ̃ tyínɔnɔ sɔkɔ.
3 Yáh mɛ yèvɩ̀nɩ̀ nɛ̂ sɔkɔ wɛ̃ tyí, képah gbɔ̃̀ yõ, yé gbah n tɛ̃ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ tɛ̃ n sah Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ yé kõ.
4 Yé pól pɩ wil gbɛ̃́nsê núkú Krista gbɔ̃̀ yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki núkú ye mɛ.
Liyel yé ye tɔlɛ kwâh núkú yĩnnɛ nɛ yé yé gbɔ̃̀ sah ké yõ.
5 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ye mɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ núkúlɛ, ànɛ̂ ni sɔkɔ wèlnwɩ̃̀kɩ̃̀nɔ́
núkúlɛ.
6 Liyel núkú ye mɛ. No pól Sú ye ǹnɛ. Ǹ tɔ̃́rí mɛ no pól yõ. Ȁ mɛ tɔ̃̀lɛ n
pɩ no pól sɔkɔ. Ȁ mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ no pól sɔkɔ.
7 Ǹtɛ á nɛ́núkù núkú pól ye Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ à yĩnɛ Krista-á mɛ ké tyí
nɛ pé kélɛ á kõ sɔ̃́.
8 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:

«Wǎh dɔkɔ yuku yɩ̃̂nyõ sɛ̃́,
à sɔkɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névyelɛ.
Ȁ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ yĩ névye kõ.»

9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ pè n ye yɩ̃̂nyõ dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ wɛ́? Képah ye n wɛ̃kɩ
nɛ wǎh sɔ̃̀ tiki yuku sétáh sõwãh tɔ sɔkɔ.
10 Nɛ̂-á tiki pɔ, ǹmɔ ó ye tõ dɔkɔ yuku yɩ̃̂nyõ léyy tɛ̃-ǹsah sɔkɔ, kɩ kèkõyɔ̃́
pól yuku.
11 Ǹmɔ Krista ye kõ névyelɛ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ duke dukelɛ. Ȁ túkù pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀
névyelɛ, tɛ́ túkù pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ, tɛ́ túkù pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónkõpulɛ,
tɛ́ túkù pɩ kwɔ́púlɛ.
12 Sɛ̃ ye à vi mɔ Liyel nolɛ pè kõ pè kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ dal mɔ, wãn kõ kè kɩ n mɔ
Krista yõ sɛ̃pú yõ.
13 Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kɩ á pól wrɔ́ kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ, tɛ́ á kɩ Liyel
Pɩ́dɩ̃́ pĩ tɛ́ kɩ yuku yahlɛ Liyel wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ fɔ́ɔ́ kɩ pɔ pɩ Krista tyí kõlɛ.
14 Képah sɔkɔ, á náh tõ n pɩ n tɛ̃ n pi wɛ̃́npɩ̃̀lɛ nónó-á kwɔ́nɔ́ kétúkúnɩ̃̀
pípú ànɛ̂ pé névye vɩ̃̀ntɛ̃nɔ kɩ álɛ n tɔkɔ n fĩ n kõ yɑ̃́hkí tyí kõlɛ, kɩ á mɔ
pílkínɔ́ wɛ̃̌kɩ̀ yõ.
15 Ǹtɛ áyáh kɩ gbɩlɛ n yo tyínɔnɔ sɔkɔ, á kɩ yah yúkúnɔ́ wɛ tyi pól sɔkɔ
kɩ n nɔ n de Kristalɛ ǹmɔ nɛ̂-á yõlɛ.
16 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye wil gbɛ̃́nsê tɑ̃̀ntɑ̃̀n póllɛ núkúlɛ. Gbèl tél-ńtɑ̃̂n gbɔ̃̀ yõ
ye wil gbɛ̃́nsê tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól wɛ̃ tɛ̃ yĩn sah. Kǎh pɩ sɛ̃́, wil tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól-à tɔ̃̀lɛ n pɩ
kǎh yĩnɛ sɔ̃́, wãn kɩ n mɔ wil gbɛ̃́nsê yõ, kè kɩ n yuku yahlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Min pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

17 Nɛ̂-á mé n gbah n yo yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kɩ̀ sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Yé káh tõ yé
minnɛ n pɩ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃ névye tyí kõlɛ, pépi nónó-á pé lékɑ̃́m pé yahlɛ n
tɛ̃ n mɔ yõre kɛ̃́ tyi sɔkɔ.
18 Pé lékɑ̃́m mɛ fɔ́kɔ́ntũnɔlɛ. Liyel-á min nɛ̂nɛ n kõ, kè náh mɛ pé tyí.
Képah ye pè pɩ yah wɛ́-ńkɛ̃pú ànɛ̂ kùkùtǎhkɩ̀ névyelɛ.

19 Pè pı sen pı̃́-ńkɛ̃púlɛ, pè náh n fyãh. Tɛ́ pè pı prɔ̀npıbılɛ à tyı́túkúnı̀
duke póllɛ n pı yı̃̀n kɛ̃́nɛ.
20 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, sɛ̃́ntɛ̃ náh yé pı̃ Kristalɛ dɛ́.
21 Mé sɛ̃ ké yõ nɛ ǹ tyı́ dùkù pól-á yo yé tyı́. Tɛ́ gbı nɛ̂-á mɛ ǹ tyı́ sɔkɔ,
yé kwɔ́nɔ́ wɛ ké tɔ yõ.
22 Yáh sɔ̃̀ mɛ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbɔ̀lɛ, yé yı̃nɛ yè képah milki. Yé yé náh vi
yé pı dùkù kédyâh kõ, képah nɛ̂-á sõnɔ túkúnı̀nɛ n mɔ yé sɔkɔ, nónó-á yé
tyı́lɛ n yıkı.
23 Liyel Mirki-á lékɛ̃́m nɛ̂nɛ yé kõ, yé yɛ kè yé vi mɔ.
24 Yé vi mɔ nɛ n pı pı dùkù késɛ̃́nnɛ à yı̃nɛ Liyel-á mɛ ké tyı́ sɔ̃́, yè mó
nɛ n mɛ tómm ànɛ̂ yályál liyel yah gbı wɛ̃̀kı̀ kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
25 Képah yı̃nnɛ, yé mı̀nı̀ yónɔ́ yal n mɔ, yè mó gbılɛ n yo wɛ̃ tyı́. Yé náh
wɛ di, wil gbɛ̃́nsê núkú tɛ̃̀ntɛ̃̀n ye á póllɛ.
26 Yé fɔkɔ-à vyãh yé káh tyı́pékè pı. Gbı̃́yı̃́ náh yı̃nɛ kè pɔ de yè mó nɛ n
mɛ fɔ̀kɔ̀vyã̀hnı̀ sɔkɔ sɛ̃́.
27 Yé káh yé mɔ n tɛ̃ tɛ̃ wɛ̃̀kı̀ yɔ́ ńtɛ̃ yıkı mɔ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kõ.
28 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yı̃belɛ n yı̃, tɛ̃ kè yal mɔ, à mó ǹ gblɔ̌y kõ tɔ̃̀lɛ n pı
ǹ gbɛ̃̀nnɛ yı̃́nvı̃̀ kɛ̃́nɛ, à fɛ̃ kwâh wɛ à névi yɔ́ tɔ yohnı n mɔ nɛ̂-á mɛ yãm
nɛynɛ.
29 Wɛ̀ntùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh yı̃nɛ kè nɛ n wil yé vyãh sɔkɔ. Yé wɛ̀npèplɔ ólɛ
n wɛkı nónó-á kı fɛ̃ névye yohnı mɔ, ànɛ̂ nónó-á kı fɛ̃ pèpɔrı pı sé nóhpú
tyı́.
30 Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ kètɔ̃̀npɔ́kɔ́ sɔ̃́ yé wil tyı́, yé káh yèkwɔrılɛ n
mɔ ké sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé sɛ̃ yı̃́ı̃́ ké yõ nɛ sõ yɔ́-á
mɛ n pi, Liyel-á kı yé pwah mɔ n pi pnɛ́pnɛ́.
31 Yé káh yrɔlɛ n tɛ̃ n sah yé fɔkɔnı sɔkɔ. Yé fɔ̀kɔ̀vyã̀hnı̀, ànɛ̂ mâl, ànɛ̂
wɛy sɔ̌hsɔ̌h, ànɛ̂ gbyɔ yal n mɔ, à tahlı nɛ́pékè pı́nɔ́ duke pól tyı́.
32 Yé pı nɛ́gblɔ́lɛ, yé tyı́ mó nɛ n mɛ nɔ́nɔ́lɛ wɛ̃ tyı́. Yé nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ
n kõ, sɔ̃́-á Liyel yɔ̃ mɔ yé kõ Krista gbɔ̃̀ yõ.

5

Kyɔ̀ɔ sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

1 Yáh pı Liyel wɛ̃́npı̀lɛ nónó tyı́-á nɔ ǹ tyı́ sɛ̃́, képah ye yé ǹmɔlɛ n yah n
pı.
2 Yé yɛ yé tyı́ nɔ wɛ̃ tyı́, sɔ̃́-á á pól tyı́ nɔ Krista tyı́, tɛ́ à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ
Liyel kõ ápi yı̃nnɛ à pı sárkálɛ, nɛ̂-á mɛ n põ sı́rr tɛ́ ké tyı́ mɛ nɔ Liyel tyı́.
3 Yé pı Liyel nolɛ, képah ye fɔ̀fı́kı̀, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pı́nɔ́ duke pól, à tahlı
yı̃́sesúkú tyı́, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ pı́nɔ́ tyı́ náh yı̃nɛ kè nɛ n nohnı yé wrɔ́ sɔkɔ.
4 Sen pı̃́-ńkɛ̃ wɛlɔ, ànɛ̂ wɛ̀ntùkùnı̀, ànɛ̂ nɛ́wɛ̃̂n wɛlɔ tɔ náh yı̃nɛ sè nɛ n
wil yé vyɛ̃y sɔkɔ. Ǹtɛ pèpɔrı pı̃́nɔ́ wɛy ye yé yı̃nɛ yè Liyellɛ n kõ.
5 Yé yı̃nɛ yè kè pı̃ yı̃́ı̃́ nɛ prɔ̀npıbı, ànɛ̂ nónó-á mɛ sı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ Liyel yah, ànɛ̂
yı̃́sesúkú névyelɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Krista tɔ̃́rı́ ànɛ̂ Liyel tɔ̃́rı́
sɔkɔ. Yı̃́sesúkú pı́nɔ́lɛ, sãh fálnɔ́ dùkù yɔ́ ye kélɛ.

6 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ à pɔ yé pilki ǹ sɔ̃nɔ prɛ̌nìnɛ. Sépi dùkù pínɔ́
ye ńkɛ̃́nɛ n pɔ Liyel kɔ̃ ǎ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ tyí yáhlepu yɔ̃.
7 Képah ye, yé káh nɛ pɩ n soh pélɛ póllɛ.
8 Yé lésɔ̃ mɛ fɛ̃́ntṹ sɔkɔ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ núkúnúkú yé mɛ kyòo sɔkɔ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Kyòo sɔkɔ névye-á n pɩ sɔ̃́, yé tɔ nɛ n pɩ sɛ̃́.
9 Yé náh wɛ di, kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́ ye n pɔ n pɔ pèpɔrɩ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̌kì
kɔ́lɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ yɔ́nɔ́lɛ.
10 Nɛ̂ tyí-á nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, yé gbah tɛ̃ kélɛ n pnɛ.
11 Yé káh fɛ̃́ntṹ sɔkɔ tyilɛ n pɩ. Yɔ̃re náh mɛ sé tyí. Ǹtɛ yé sé gbĩ̀nɛ n wɔ.
12 Tyi nónó-á kénɛ névye mɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, sé tyí yá̃́hnɔ́ ńtɛ̃ mɛ sennɛ.
13 Ǹtɛ tyi nónó gbĩ-à wɔ, sépi n nɛ n mɛ kyòo.
14 Yé náh wɛ di, tyi nónó gbĩ-à wɔ, sé dùkù n nɛ n pnɛ. Képah ye, kè mɛ
yɔ́nɔ́lɛ nɛ:

«Áwɔ nɛ̂-á mɛ n dɔ, dɔ n yuku.
Yuku n wil lékyî wrɔ́,
Krista kɩ kyòo mɔ á tyí.»

15 Yé yé pɩ dùkùlɛ n kyɔmɩ pallɛ. Yé káh nɛ n pɩ yĩ pĩ́-ńkɛ̃́ névye tyí kɔ̃lɛ,
yé nɛ n pɩ yĩ pĩ́pú tyí kɔ̃lɛ,
16 nónó-á tir nɛ̂ pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ-à fyɔ̀ wɛ pé tyí, pě kè pɩ. Yé náh wɛ di,
gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, kè náh mɛ pallɛ.
17 Képah ye, yé káh pɩ léká̃́m kɛ̃́ névyelɛ, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dyɔ yĩ̃́ tɛ̃-á nɛ̂nɛ,
yé gbah n tɛ̃ képahlɛ n pnɛ.
18 Yé káh tɔ̃ wɔ kè yé tɛ̃, képah névi tyílɛ n yɩkɩ. Yé yɛ Liyel Mirki yé
tɔkɔ.
19 Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ yìgbìnì sɔkɔ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n gbilki, yè mó yìlɛ n
gbɩ ǹ tyí ǹ Mirki-á nónó dahbɩ yé sɔkɔ. Yé yìlɛ n gbɩ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n gbilki
yé nnɔ póllɛ.
20 Gbĩ́mɛgbĩ́ ànɛ̂ tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n wɛkɩ Sú Liyel tyí á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista yĩn yɔ̃.

Pɛbɩ ànɛ̂ pé syɔ́-á yĩnɛ pè tɛ̃ sɔ̃́ wɛ̃ tyí

21 Yépi nónó-á pɩ Krista yah tíki pípúlɛ, yé nɛ n sah wɛ̃ tyí yɔ̃ sɔkɔ.
22 Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbɩ tyí yɔ̃, sɔ̃-á yé n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yɔ̃.
23 Yé náh wɛ di, dĩ́ ye sê yɔ̃̀tɛ̃nɛ sɔ̃-á Kristalɛ ǹ yɔ̃ sɛ̃pú tĩ̀nkì yɔ̃̀tɛ̃nɛ, pépi
nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ té à mɛ pɩ pé pwáhnmɔ-òlɛ.
24 Syɔ́ yĩnɛ pè nɛ n sah pé pɛbɩ tyí yɔ̃ tyi tyi pól sɔkɔ, sɔ̃-á Krista yɔ̃ sɛ̃pú
tĩ̀nkì n sah ǹ tyí yɔ̃.
25 Pɛbɩ, yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, Krista yɔ̃ sɛ̃pú tĩ̀nkì tyí-á nɔ sɔ̃́ ǹ tyí,
fɔ́ɔ́ à ǹ min kɔ̃ pé yĩnnɛ.
26 Sɛ̃ ye sɔ̃̀ à mɛ ké tyí nɛ pé pé yɔ̃ sɛ̃pú tĩ̀nkì pɩ yályál Liyel yah, ni sɔkɔ
wèlnwì̃lkĩ̀nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ Liyel wɛy gbɔ̃̀ yɔ̃.
27 Á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pè pɔ pé yah sɔkɔ yályál syíi kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ tĩ̀kì̃lì̃-ǹsah
kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ yíkí-ńsah kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé tyí.
28 Sɛ̃ ye pɛbɩ tɔ yĩnɛ pé syɔ́ tyí nɔ pé tyí pé gblɔ̃̌y wil gbɛ̃́nsê tyí-á nɔ sɔ̃́
pé tyí. Névi nɛ̂ kyɩ tyí-à nɔ ǹ tyí, ǹ gblɔ̃̌y tyí ye nɔ ǹ tyí.

29 Yé náh wɛ di, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wil gbɛ̃́nsê kɔ̃́ náh ǹnɛ n tɛ̃ dò, tɛ̃ n pyě kélɛ
n pu ńkɛ̃́; ǹ té kè tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃́-á Krista tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̃̀lɛ,
30 képah nɛ̂-á ápilɛ.
31 Képah ye, dı̃́ kɩ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tnɔ̂, té kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nímí
kɩ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.*
32 Sètı̃̀n sɔ̃̀ tir ǹgbɛ̃ ye kélɛ. Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo nɛ kăh mɛ ké yah mɔ Krista
ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̃̀ tyí.
33 Ǹtɛ kè mɛ ké yah mɔ yépi tɔ tyí. Yé nɛ́núkù núkú pól syɔ́ tyí yı̃nɛ kè
nɔ yé tyí yé gblɔ̃̀y sɔ̃, syɔ́ nɛ́núkù núkú pól mó yɔ̃̀yénnɛ n sah pé pɛbɩ yõ.

6

Wɛ̃́npı̃̀ ànɛ̂ pé dúbîpú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

1 Wɛ̃́npı̃̀, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yõ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kı̀ kóló sɔkɔ. Képah ye
plɛ.
2 Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbennɛ, vyãh
kɔ̃́nólɛ tàhlı̀nólɛ ké tyí nɛ:
3 Wâh képah pɩ, wáh kɩ mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ té kɩ min sɛ̃́kı̀ wɛ sétáh yõ sɔkɔ.*
4 Dúbípú, yépi tɔ káh yèkwɔrɩlɛ n mɔ yé wɛ̃́npı̃̀ sɔkɔ. Ȁ yı̃nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃
wɛ̃̌kı̀lɛ, yé pélɛ n pu, yè mó kwɔ́nɔ́ pèpɛynɛ pélɛ n kɔ̃, yè mó pélɛ n vi n
mɔ pallɛ.

Yɔ̃̀bɩ ànɛ̂ pé nátãm wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

5 Yɔ̃bɩ, yé nátãm nónó-á sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, yé nɛ n sah pé tyí yõ tíkí ànɛ̂
wílsyahrɩlɛ ké sɔkɔ. Yé kélɛ n pɩ yɑ̃́ryɑ̃́r dáhbí-ńkɛ̃́nɛ ké sɔkɔ Krista tyí sɔ̃
yé n pɩ kélɛ.
6 Kè káh pɩ á kɩ nɛ păh yélɛ n kyɔmɩ képah yı̃n sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, á kɩ nɛ
névi dyɔ yı̃́ı̃ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́. Yé kélɛ n pɩ Krista yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ,
yè Liyel dyɔ yı̃́ı̃ tɛ̃́nɛ n pɩ yé nnɔ póllɛ.
7 Yé tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí yé nnɔ póllɛ, á kɩ nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, kè
káh nɛ n mɛ névi tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ.
8 Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yé nɛ́núkù núkú póllɛ, nɛ̂-à kɩ sɔ̃ mɛ yɔ̃lɛ
ò, nɛ̂ náh mɛ yɔ̃lɛ ò, tɛ̃-á kɩ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí.
9 Yépi nónó-á yɔ̃bɩ nátãmnɛ, yépi tɔ sɛ̃́ntɛ̃́nɛ n pɩ pé tyí. Yé káh dírílɛ n
kõ pé yõ sɔkɔ. Yé pı̃ nɛ yépi ò, pépi ò, yé pól tyí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yı̃̂nyõ sɔkɔ,
nɛ̂-á à náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃́nɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹ ní-òlɛ.

Liyel yõ sɛ̃́-ò mɛ́fwóyı̃lɛ

10 Ké tyɛ́-ńsah, yé yɛ yé tăhkı̀ nɛ n wil Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ ǹgbɛ̃ tyí.
11 Yé Liyel mɛ́fwó yı̂ tɔkɔ, sɔ̃̀nko yè tɛ̃ wɛ sétõ yı̃́nvı̃̀ tyi yah kõ.
12 Yé náh wɛ di, ápi mɛ́kı̀ náh mɛ ké yah mɔ névye tyí dɛ́. Ǹtɛ kăh mɛ
ké yah mɔ nónó tyí pépi ye pɩ, yɔ̃̀tãmnɛ, ànɛ̂ tăhkı̀nólɛ, ànɛ̂ névye fnɛ̀pu
nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ kèkõyɔ̃́ fɛ̃́ntũ̂ mɛ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ pèkè pɩ pɩ mrɛ́y nónó-á mɛ
tɔ̃̀lɛ n pɩ yı̃̂nyõ.

* **5:31 5.31** Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24. * **6:3 6.3** Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12.

13 Képah ye, yé Liyel mɛ́fwóyȋ tɔkɔ, sɔ̃nko yòhnpèkè sõ-à pɔ, yè tɛ̃ n wɛ
sépɛ fwo. Képah-à pɩ yé kɩ yĩn gbáhkɩ̀ núkú yõ.
14 Yé nɛ n mɛ yé gblɔ̌y vi n sah. Yé yɛ gbɩ yónɔ́ pɩ syĩ kɔ̃lɛ yé tyí, gbɩ
wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ mó pɩ vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩnɛ yé tyí.
15 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ n kɔ̃, ké yónɔ́ dékè nɛ mɛ yé sɔkɔ yé gbyɛ̂̃h
sɔkɔ lékyêh tyí kɔ̃lɛ.
16 Yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tɛ̃ n yĩn mɛ̀mɛ̀kɩ̀ swàhkɩ̀ sɔ̃ yé gbɛ̃̀n sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́,
yè fɛ̃ pèkè pí-ò pnɛ́pêl pól swah kélɛ.
17 Yé pwáhnmɔnɔ fɛ̃ n syi á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃ yé kwĩnki, yè mó Liyel
wɛy fɛ̃ n syi kèkírkɩ̃̀ sɔ̃ Liyel Mirki-á nɛ̂ kɔ̃.
18 Yé yɛ yé Liyel nínɔ́ ànɛ̂ yé Liyel fàlnɔ́ duke pól nɛ n pɩ Liyel Mirki yah
tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé gbah tɛ̃ nɛ n yuku yahlɛ képah sɔkɔ. Yé Liyellɛ n
ni Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ pól tyí.
19 Yé nírílɛ n pɩ ńmɔ tɔ tyí, sɔ̃nko Liyel wɛlɔ pèplɔ dahbɩ ń vyãh sɔkɔ
mâh n wɛkɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mè n tɛ̃ n wɛ nɩ̀sãh wɛ mè tyípɩ̃̀llɛ n yo n wah nónó-á
mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir sɔkɔ.
20 Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yah yuku yĩn ye kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń gbɛ̃̀n tyí wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ yɔ̀. Yé nírílɛ n pɩ ń tyí ń kɔ̃ mè tɛ̃ n wɛ kélɛ n yo nɩ̀sãhlɛ kǎh yĩnɛ sɔ̃.

Wɛy tɛ́ynɛ

21 Mé mɛ ké tyí nɛ yépi tɔ pĩ ń tyí-á mɛ dùkù nɛ̂nɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂-á mé mɛ
n pɩ. Ӑ yṹnpi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ, tɛ́ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí,
ǹmɔ kɩ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo yé tyí.
22 Ń́mɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɩ á tyí kèdùkù yo yé syah
à mó yé nɩ sũ.
23 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yèvɩnɩ,
ànɛ̂ tyínɔnɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ á yṹnpyé pól kɔ̃.
24 Ӑ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ nónó pól tyí tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃́nɛ, mé
kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ pé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Filipi tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛy

1 Ǹmɔ Pole ànɛ̂ Timotelɛ, ápi nónó-á Yesu Krista tȍnpɩbɩlɛ, ápi ye n tɛkɩ
n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́pú pól tyí Filipi kwil sɔkɔ, pépi nónó sɔkɔ
yísyɔ́-á yah tɛ̃́pú ànɛ̂ yòhnìnmɔpulɛ, nónó-á yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ.
2 Ɑ́ kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yȍbènɔrɩ
ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Pole-á nîrî nɛ̂nɛ n pɩ Filipi kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí

3 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh sõ yé tyí sɔkɔ, mè n wɛkɩ Liyel tyí.
4 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mě nírílɛ n pɩ yé pól tyí nìvìnì sɔkɔ,
5 yáh sɔ̃́npílɛ pɩ ńmɔ yòhnìnmɔpulɛ Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ, à tɔkɔ ké tyah
sõ duku tyí, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú tyí.
6 Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛ̂-á tyah tȍ pèpɛy mɛ̀nɛ yé nnɔ sɔkɔ,
wǎh kɩ yɔ̃ sɔkɔ kɩ kélɛ n tõ n sah n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ ké píntɛnɔ tyí Yesu
Krista syɩ n pɔ sõlɛ.
7 Yé tyí nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyí. Képah ye, ké yah ye yé pól tyí sõnɔlɛ ń sɔkɔ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ.
Yépi tɔ vyãh mɛ yȍbènɔrɩ mè tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ ń tyí wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, ànɛ̂ máh sȍ mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo n wah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kélɛ n wɛ̃̀kɩ nɛ
gbɩ-á kélɛ.
8 Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ, Yesu Krista tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, képah-
á ń nɩ kõ kè n yɔrɩ yé tyílɛ.
9 Máh mɛ Liyellɛ n ni yé tyí tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah ye yɔ̀ nɛ: Tyínɔnɔ nɛ̂-á
mɛ yé sɔkɔ, kè nɛ n yuku yahlɛ, yé kõ yé pɩ lékɑ̃́m névyelɛ, ànɛ̂ yĩ pɩ̃́púlɛ.
10 Képah sɔkɔ, tyi nónó-á yĩnɛ kal, yé kɩ sépilɛ n yah n tɔkɔ n pnɛ. Képah-
à pɩ, yé kɩ mɛ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí Krista syɩ n pɔ sõlɛ.
11 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyi póllɛ n pɩ gbɩ wɛ̃̀kì yõ Yesu Krista gbȍ yõ, Liyel
yĩn kõ kè kɩ pɩ gblò, tɛ́ kɩ n gbilki.

Nìvìnì tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́lɛ

12 Ǹ yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ, tir nɛ̂-á ńmɔ yĩni tɛ̃, kǎh
yòhnìnmɔnɔ pɩ Nìvìnì tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́ sɔkɔ.
13 Yé náh wɛ di, yȍtɛ̃ dɩ̃́ tɔ̃́rí kéte nɛ̂ sɔkɔ-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ́npɔ́
tãn pól ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól pĩ nɛ, Krista tȍ yĩn-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
14 Ǹ yṹnpyé-á ńmɔ wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃, wãn mɔ pé kan Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ
sɛ̃nɔ́ yõ. Kǎh pɩ sɛ̃, pé nɩ tõ gbah syãh, pè Liyel wɛynɛ n yo tíkí kɛ̃́nɛ.
15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, túkù mɛ ńmɔ dyɔ yɔ yĩnnɛ Krista tyílɛ n yo à pé gblɔ̃̀ynɛ
n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔlɛ. Ǹtɛ túkù tɛ̃ wɔ mɛ kélɛ n yo sõnɔ pèplɔlɛ pé sɔkɔ.
16 Tyínɔnɔ sɔkɔ ye pépi n pɩ képahlɛ. Pè pĩ nɛ Nìvìnì tir gbɩ yo n wah
yĩn-á ńnɛ ásȍ.
17 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á Krista tyílɛ n yo à ńmɔlɛ n fwo, pépi sõnɔ náh mɛ plɛ.
Pè mɛ n sõ nɛ páh kɩ wãn mɔ n pi ńmɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ yèvyãhrɩ
yõ.

18-19 Ǹtɛ képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Kè sɔ̃́ pı sõnɔ túkù sɔkɔ ò, kè sɔ̃́
pı sõnɔ pèpɛy sɔkɔ ò, Krista tyí tɛ̃̀ wɔ mɛ n yo. Képah ye, kè mɛ nìvìnìnɛ
ńmɔ tyí.

Tɛ́ ńmɔ pĩ nɛ yépi nírí ànɛ̂ Yesu Krista Mirki yòhnìnmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, yĩ
mɛ̀-á mɛ n pi ńmɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kì yõ. Képah ye, ń nı kı tɔ̃ n vı n yuku
n pi yahlɛ.

20 Máh mɛ nɛ̂ syıkı tɛ̃ kègbılɛ, tɛ́ ń gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ ké yõ, képah ye nɛ, sen
káh ń tɛ̃ ń tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ póllɛ. Ǹmɔ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ núkúnúkú
ànɛ̂ gbĩ́mɛgbĩ́ nɛ, mâh se wũ min sɔkɔ ò, mâh se ku ò, képah-á kı Kristalɛ
n gbilki.

21 Yé náh wɛ di, ńmɔ ménɔ́ yõlɛ min sɔkɔ, Krista gbilki yĩn ye. Tɛ́ kúnɔ́lɛ,
yõre wɛ́nɔ́ ye kélɛ ńmɔ tyí.

22 Ǹtɛ min sɔkɔ tɛ̃̀nɔ́-à kı ńmɔ kɔ̃ mé fɛ̃ tɔ̃̀ wɛ n pı n pi yõre-á mɛ nɛ̂ tyí,
mé yĩnɛ mè nɛ̂ tɛ̃ yah n tɔkɔ wɛ́?

23 Ǹmɔ mɛ tɔ̀tɔ̀ sõnɔ sɔkɔ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé yal kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ mé
n kyı n tɛ̃ Kristalɛ, képah tyí mɛ kal ń tyí.

24 Ǹtɛ ń tɛ̃̀nɔ́lɛ min sɔkɔ, yõ mɛ képah tyí kal yépi yĩnnɛ.

25 Ń sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ, ànɛ̂ mé pĩ nɛ máh kı wũ, kı n tɛ̃ n pi yé póllɛ, yé yah
yuku yĩn ànɛ̂ yé nìvìnì wɛ yĩnnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.

26 Képah sɔkɔ, ńmɔ syínpɔnɔlɛ yé tnɔ̂, kè kı yé kɔ̃ yé kı Yesu Kristalɛ n
gbah n gbilki.

27 Nɛ̂ tɛ̃́-á tah kal, yé yé minnɛ n pı à yĩnɛ Krista Nìvìnì tir yɔ́nɔ́lɛ. Képah
sɔkɔ, máh kı sɔ̃́ pɔ wil yé tyí ò, máh kı sɔ̃́ pɔ n wı̀l-ǹkɛ̃́nɛ yé tyí ò, mé kı
mɛ yé tyílɛ n nohnı nɛ yáh mɛ su yĩn gbáhkì núkú yõ sõnɔ núkúlɛ yé sɔkɔ,
tɛ́ mɛ so wɛ̃ tyí à gbah tɛ̃ Nìvìnì tir yõ sɛ̃́nɔ́ yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ.

28 Yé káh yɛ yé sépɛ́bí kɔ̃ pè yé wore tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Képah sɔkɔ ye pè
kı pĩ nɛ pé tyí yıkı yıkı wɛ̃̀kì yõ-á pélɛ, tɛ́ yépi-á mɛ pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kì yõ.
Liyel ye n pı sépi póllɛ.

29 Yé náh wɛ di, Liyel ye yɔ̃̀bènɔrı pı yé tyí yé kɔ̃ yé pı Krista yõ sɛ̃́púlɛ.
Tɛ́ kè náh yĩn ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ ó tyí dɛ́, yé kı tɔ̃ yèvyãhrı tɔ wɛ n pı n pi ǹmɔ
yĩnnɛ.

30 Yépi ye mɛ mɛ́kìlɛ n fwo Nìvìnì tir yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ,
sɔ̃́-á lésõ yé ń wɛ mé mɛ ké mɛ́kìlɛ n fwo. Tɛ́ ńmɔ mɛ yɔ̃ sɔkɔ sɛ̃́ kélɛ. Yépi
ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ ó.

2

Krista gblɔ̌y tîkînmɔnɔlɛ ànɛ̂ ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ dùkùlɛ

1 Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, kè mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ yé sɔkɔ. Ǹ tyínɔnɔ
nɛ̂-á yé sɔkɔ, kè mɛ yé nnɔlɛ n sũ. Yé wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel Mirkilɛ.
Yé mɛ wɛ̃ yãmnɛ n yah, tɛ́ mɛ pèpɔrılɛ n pı wɛ̃ tyí.

2 Kǎh pı sɛ̃, núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, yé nɛ n sah núkú yõ. Tyínɔnɔ dùkù núkú
yĩnɛ kè nɛ n mɛ yé sɔkɔ, yè mɔ́ yé fɔkɔ táh ànɛ̂ yé sõnɔ pı núkúlɛ. Yâh
képah pı, nìvìnì ye yé kı mɔ yĩ́ĩ ńmɔ sɔkɔ.

3 Yé káh tir yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ n pı wɛ̃ fwɔ́nɔ́ sɔkɔ. Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃̀kı. Yé
yé gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ, yè mɔ́ no tɛ́lɔ́lɛ n tɔkɔ n pı fɔ̃́nfɔ̃́ yé gblɔ̌ynɛ.

4 Yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n yah ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ tyi ó tyí dɛ́, yé nɛ n sõ n kal no
tɛ́lɔ́ tyí sɔkɔ.
5 Sõnɔ nɛ̂ dùkù-á sɔ̃̀ mɛ Yesu Krista sɔkɔ, yé yɛ kénɛ sõnɔ dùkù nɛ̂ mɛ
yépi tɔ sɔkɔ.
6 Ŋ̀mɔ mɛ núkúlɛ Liyellɛ,
tɛ́ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ káhkáh.
7 Ŋ̀tɛ à sépi pól wɛ yɛ
tɛ́ ǹ gblɔ̌y pɩ yɔ̃lɛ,
à ǹ gblɔ̌y pɩ névilɛ.
No pól sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ névilɛ.
8 À ǹ gblɔ̌y tiki mɔ
à n sah Liyel tyí yõ,
à syi pɔ dahnɩ yõ kũ ku.
9 Képah ye, Liyel mɛ ǹmɔ dɔkɔ sah kal no póllɛ,
tɛ́ yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃nɛ à kɔ̃ kal no tɛ́lɔ́ póllɛ.
10 Képah sɔkɔ, yĩ̂ nónó pól-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ,
ànɛ̂ sétáh yõ, ànɛ̂ lékókwíl,
sé pól kɩ sé gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ,*
11 tɛ́ kɩ n yo nɛ Yesu Krista-á TƐ̀ ŊGBƐ̃NƐ,
Sú Liyel yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki.

Yesu yõ sɛ̃́pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃

12 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, máh sɔ̃̀ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tɛ́ yé mɛ n nohnɩ sɔ̃ ń tyí gbĩ́mɛgbĩ́,
núkúnúkú mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé wãn
mɔ sɛ̃ yé nòhnɩ̀nɔ́ yõ. Yáh fyɔ̀ pwah mɔ, yé tɔ̃̀lɛ nɛ n pɩ tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩ
sɔkɔ képah yĩnnɛ.
13 Yé náh wɛ di, Liyel ye n dahbɩ yé sɔkɔ tɔ̃̀ pínɔ́ dékèlɛ à yĩnɛ ǹmɔ-á
mɛ ké tyí sɔ̃, ǹ tɛ́ ké pínɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yě kélɛ n pɩ à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ
ké tyí sɔ̃.
14 Yé tyi póllɛ nɛ n pɩ wènkyɔ̃ wɛ́kí-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂ yékâb kɛ̃́nɛ.
15 Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ pèkè kɛ̃́ névyelɛ, pè náh wɛ́nyo-ńsah wɛ n pi yé
tyí. Yé kɩ pɩ Liyel wɛ̃́npi̋lɛ, lékàh kɛ̃́ névyelɛ kèkõyɔ̃́ névye wrɔ́, pépi nónó-
á yĩ́nvi̋ ànɛ̂ nɛ́pêl ó pé tɔ̂ɔ́. Yépi yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ pé tyí, sɔ̃-á ńwɔ̃ kèpyelɛ
kyòo yĩ̂nyõ sɔkɔ.
16 Tɛ́ wɛy nɛ̂-á minnɛ névyelɛ n kɔ̃, yé képah yo pé tyí. Képah-à pɩ, kè
kɩ pɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ ńmɔ tyí Krista syɩ n pɔ sõlɛ. Tɛ́ kè kɩ tɔ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh
yèvyãhrɩ ànɛ̂ tɛ̃̀n nónó pɩ sɔkɔ, sè náh pɩ yõ kɛ̃́nɛ.
17 Yépi-á yèvyãhrɩ nɛ̂ pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ, ńmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ yĩnɛ mè n
ko n pɩ sárkálɛ à tahlɩ képah tyí ò, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ye kélɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ mé mɛ ké
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ yé tɔlɛ.
18 Yépi tɔlɛ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yè ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí.

Timote ànɛ̂ Yepafroditi tyîpínɩ̀nɛ

* **2:10** 2.10 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

19 Ń̄mɔ gbɔ̏ sàhnɔ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ nɛ máh kɩ Timote tõ yé tyí kè náh
tõ n mo n pi. Képah sɔkɔ, wàh kɩ kyɩ yah yé tyí tɛ́ ǹ syɩ, à kɩ pɔ yé tyí
kèdùkù wɛ yo ń syah ń nɩ kõ kè kɩ de.
20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ ó mɛ ńmɔ tyí nɛ̂ nɩ-á mɛ n yɔrɩ yé tyílɛ ńmɔ tyí
kɔ̃lɛ.
21 No tɛ́lɔ́ pól tɛ̃ wɔ mɛ n yah pé yɛ̃ngbɛ̃ tyi ó tyí, pé dyɔ náh mɛ n kwnɛ
Yesu Krista tɔ̏ tyílɛ.
22 Ǹtɛ Timotelɛ, yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ tyípínì sɔkɔ-á à kè wɛ̃kɩ nɛ, tɔ̏npɩ pèpɛy-á
pélɛ. À ǹ gblɔ̌y kõ Nìvìnì tir yɔ́nɔ́ tɔ̏ sɔkɔ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, sɔ̃-á wɛ̃́npir tɔ̏lɛ
n pɩ ǹ sú tyí.
23 Képah ye, ń tyí-à kɩ fyɔ̀ pɔ sah gbáhkì núkú yõ, ǹmɔ ye mé mɛ n yah
nɛ máh kɩ núkú tõ yé tyí.
24 Ń̄ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̏ yõ, ńmɔ ńtɛ̃ tɔ-á kɩ pɔ yé tɩ̏nnɛ kè
náh n mo n pi.
25 Ǹtɛ mé kè wɛ, mé yĩnɛ mè ń yṹnpi Yepafroditi kõ à ǹ syɩ n yuku yé
tɩ̏nnɛ. Ń̄ kɔ́-ò ye ǹnɛ, tɔ̏ núkú pípú ànɛ̂ mɛ́kì núkú fwópú tõ álɛ. Yépi ye ń
fyȁhnɔ́ wɛ, tɛ́ à wilki tõ ń tyí à pɔ ń yohnɩ mɔ.
26 Yé pól wɛ dékè mɛ à tɛ̃ yĩ́ĩ, tɛ́ yáh noh ǹ yɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ, kè mɛ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ
ǹ tyí.
27 Kègbɩ yõ, à sɔ̏ mɛ n yɔ. Fárkɔ fárkɔ à náhkɩ ku. Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ yãm
yah. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ ǹmɔ ó yãm sɔ̃ à yah dɛ́, ńmɔ tɔ yãm ye à yah wãn
kõ kè náh n mɔ n pi ń yèkwɔrɩ yõ.
28 Képah ye, mé kɩ à kõ à kɩ ǹ syɩ yuku súú yé tɩ̏nnɛ, yé kõ yáh kɩ à wɛ,
kè pɩ nìvìnìnɛ yé tyí ńtɔ̃, kwâh mó wilki ńmɔ tɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ.
29 Képah ye, yé à tɛ̃ plɛ nìvìnì sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ, yè mó sɛ̃́nknɔ névyelɛ
nɛ n sõ.
30 Yé náh wɛ di, Krista tɔ̏ yĩn ye à ku farkɩ. Yépi-á nɛ yé ńmɔ yohnɩ n
mɔ yî nónónɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ n pɔ sélɛ ń kõ n pi yé gblɔ̌y, ǹmɔ fɛ̃ syi kũ dlo
gbal à sè syi pɔ ń kõ.

3

Kɔ́lɔ́ pèpɛynɛ Liyel yah sɔkɔ

1 Ń̄ yṹnpyé, yé nɛ mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
Máh tyi nónó yo sɔkɔ tɛ yé tyí, kè náh mɛ kwlɔ́nɔ́lɛ ń tyí kɩ tõ ń syɩ sè
wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí. Képah ńtɛ̃ ye kɩ yépi yohnɩ mɔ yékɩ tɛ̃ wɛ̃kì pèpɛy
yõ.
2 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ tɔ̏ntùkù pípúlɛ, kénɛ pãhlɔlɛ, pépi nónó kɔ̏kè
kɔ̏nɔ́-á wil fĩ́ yɔ́ ó kȁmnɔ́lɛ.
3 Ké gbɩ tɛ̃ yõ, ápi wɔ ye kõ kɔ̏kè pèpɛynɛ, képah nɛ̂-á Liyel yĩn gbílkínɔ́lɛ
ǹ Mirki gbɔ̏ yõ. Kè mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ á tyí áyáh wɛ kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ tɛ́ á
náh mɛ á gbɔ̏ sah á gblɔ̌y yõ.
4 Ǹnî yɔ́ tɛ̃-à fyɔ̀ fɛ̃ ǹ gbɔ̏ sah n pi ǹ gblɔ̌y yõ, gbɩ kɩ sɔ̏ fɛ̃ wɛ ńmɔ tyí kal
tɛ̃nɛ kɩ ń gbɔ̏ sah ń gblɔ̌y yõ,
5 ńmɔ nɛ̂-á kõ ń dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃-ò sõlɛ, tɛ́ mó tõ pɩ Yisrayel nɛynɛ
à wil Bɛ̃nsyamɛ yȉkȉ sɔkɔ. Yebreke ye ńnɛ, ń dúbípúlɛ Yebreni ye pélɛ.

Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́pú nónó-á pè n ye Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pépi
sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ńnɛ.*
6 Tɛ́ à yuku gbáhntɛ̃nɔ tyí tɩ̃̀nnɛ kénɛ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ sɔkɔ, mé sɔ̃̀ mɛ Yesu yõ
sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀lɛ n fõh. Á tõ yuku kénɛ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ tyí tɩ̃̀nnɛ, nɛy náh sɔ̃̀ fɛ̃ lékàhlɛ
n kɔ̃ n pi.
7 Ǹtɛ kénɛ tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ yõre tyilɛ ńmɔ tyí, núkúnúkú mé mɛ pɔ sè
wɛ syíkínɔ́ tyilɛ Krista yĩnnɛ.
8-9 Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista wɛ́npĩnɔ-á pɩ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ ńmɔ tyí,
képah yĩnnɛ mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yah syíkínɔ́ tyilɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé
pɩ Krista tyílɛ, ànɛ̂ ń wrɔ́ mó kwrɔ mɔ ǹnɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé fɛ̃ syi ń
náh vi tyi pól kɔ̃, tɛ́ sé póllɛ n yah tũ̀ yõ yĩ̀ tyí kɔ̃lɛ. Mé náh tõ mɛ n sõ nɛ
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́-á pɩ ńnɛ tómm dɛ́. Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye mé pɩ
tómm. Liyel ye n pɩ névilɛ tómm Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
10 Ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí képah ye yɔ̀ nɛ, mé Krista pĩ ànɛ̂ tǎhkì nɛ̂-á yilki mɔ
ǹ lékólɛ, ànɛ̂ ń vyãh mó wɛ ǹ yèvyãhrɩ pínɔ́ sɔkɔ, mé mó n pɩ ǹ tyí kɔ̃lɛ ǹ
ku dùkù sɔkɔ.
11 Képah sɔkɔ, ń sõnɔ kɩ mɛ ké yõ nɛ ń tɔ lékó-á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi.
12 Kè náh mɛ á kɩ nɛ nɛ̂-á mé n yah n kɔ̃ mé sɔ̃́ kè wɛ tɛ, ànɛ̂ ń tyí sɔ̃́
pɛkɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ yɔ̃ sɔkɔ ń tólɔ́lɛ nɛ mé gbah n tɛ̃ mé kè
wɛ, képah nɛ̂ yĩn-á Krista ń ye pɩ ǹmɔ ó tyílɛ.
13 Ɔ̃́õ dɛ́ ń yṹnpyé, kè náh mɛ á kɩ nɛ ńmɔ sɔ̃́ kè wɛ tɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á mé mɛ
n pɩ, kè wɛ yɔ̀: Tyi nónó-á sɔkɔ tɛ, mě ń dyɔ mɔ n fwɔ sépi tyílɛ, ǹ tɛ́ yah
tɩ̃̀n tyílɛ n yĩkɩ.
14 Mé mɛ n to ké yɩ̃̀nnɛ n yĩkɩ yõre wɛ yĩnnɛ Liyel-á álɛ n ye nɛ á pɔ nɛ̂
syi yɩ̃̂nyõ, Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.
15 Ápi nónó pól Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á de yĩn, sɛ̃́ ye á yĩnɛ à nɛ n sõ. Ǹtɛ sõnɔ
káhkí-à kɩ se mɛ yé sɔkɔ tir yɔ́ tyí sɔkɔ, Liyel kɩ tõ képah dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ.
16 Kàh kɩ sɔ̃́ n pɩ sɔ̃́, áyáh mɛ n kɔ wɛ̃kì nɛ̂ yõ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, á
ye yɔ̃ sɔkɔ nɛ n yuku yahlɛ képah ó yõ.
17 Ń yṹnpyé, yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Áyáh pɩ dùkù nɛ̂ wɛ̃kɩ, nónó-á mɛ
képah wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, yé pépilɛ n yah n pɩ.
18 Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ, tɛ́ tõ mɛ ń syɩ kélɛ n yo
yé tyí gbní sɔkɔ núkúnúkú nɛ, Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́-á nɛ̂nɛ n pɛkɩ,
névye náhnáh pɩ dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ kélɛ n fwo.
19 Pépi tyí-á kɩ pɔ n yɩkɩ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Pé kèkùrn-á pɩ pé líyellɛ.
Tir nɛ̂-á sennɛ pè tɛ̃ n pi, pè n nɛ mɛ pé gblɔ̃́ynɛ n gbilki képah sɔkɔ.
Kèkõyɔ̃́ yĩ̀ ó tyí-á pépi n nɛ n sõ.
20 Ápi tɛ̃̀ wɔ sú fɔ̃́ mɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á á pwáhnmɔ-ò nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Kristalɛ, à kɩ n wil n pɔ n pi, áyáh mɛ ǹmɔ nɛ̂nɛ n dɛkɩ.
21 Ápi wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á sohkɩ kɛ̃́nɛ, à kɩ pɔ kè vi mɔ pɩ ǹmɔ wil gbɛ̃́nsê tyí
kɔ̃lɛ, nɛ̂-á gbílkínɔ́ mɛ n sah ké yõ. Ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye à kɩ pɩ képahlɛ,
nɛ̂-á yíyɩ̀n pól kɔ̃ sè n sah ǹ tyí yõ.

* **3:5** 3.5 - Nsyifunɔ póllɛ, Yisrayel no ye pélɛ. Yisrayel no póllɛ mó, Yebreni ye pélɛ.

4

1 Képah ye ń yű́npyé pèplɔ, yé gbah n tɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ yè yé sõnɔ sah yĩ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Ń nɛ́nɔ́nɔ́, yé wɛ dékè mɛ ń kah tɛ̃. Yépi ye ńmɔ nìvìnì yõlɛ, ànɛ̂ yépi ye yɔ̃ ńmɔ yõlɛ.

Pole-á vìnmɔnɔ nɛ̂ kɔ̃

2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi tyí nɛ, pè pé wrɔ́ kwrɔ n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ.

3 Tɛ́ áwɔ nɛ̂-á tɔ̃̀ núkú pí-ò pèpɛynɛ ńmɔlɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi yohnɩ n mɔ pé wrɔ́ kɔ̃ kè kwrɔ n mɔ. Yah, syɔ́ yísyɔ́ ye pélɛ, nónó-á so mɔ ńmɔ tyí á gbah tɛ̃ Nìvìnì tir yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ. Klema tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, ànɛ̂ ń tɔ̃̀ núkú pípú tɛ́lɔ́lɛ, pépi nónó yni-á mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min névye yni sɛ́bɛ́y sɔkɔ.

4 Yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ gbĩ́mɛgbĩ́. Mé kélɛ n tɔ̃ n yo yé tyí, yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ.

5 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ́nɔ́ mɛ yúkɛy. Yé yɛ no pól yélɛ n pnɛ nɛ́péplɔ tyí sɔkɔ.

6 Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Tɛ́ tyi tyi pól sɔkɔ, kwâh nɛ̂ yétɔ̂̃-à yé tɛ̃, yé kè ni Liyel tyí níri pínɔ́ sɔkɔ, yè mó wɛkɩ ǹ tyí ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ.

7 Képah sɔkɔ, ǹ yèvɩnɩ nɛ̂-á kǎn pɩ névi sõnɔlɛ, képah kɩ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́ yah kõ dénɔ́lɛ yé nnɔ ànɛ̂ yé sõnɔ sɔkɔ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.

8 Nɛ̂-á mé kɩ yo yé tyí ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yű́npyé, tyi nónó-á mɛ gblɔlɛ, tɛ́ yĩnɛ gbílkínɔ́lɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tómtóm tɛ́ mɛ yályál, ànɛ̂ tyi nónó tyí-á kɩ fɛ̃ nɔ névi tyí tɛ́ à kɩ sè fɛ̃ syi, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tyípénàllɛ tɛ́ mɛ n mɔ n kõ, yé yɛ sépi ó nɛ mɛ yé sõnɔ sɔkɔ.

9 Yáh tyi nónó sãh ńmɔ tyí, tɛ́ nónó wɛ tɔkɔ ńmɔ tyí, ànɛ̂ yáh tyi nónó noh ńmɔ tyí, tɛ́ ń wɛ mé mɛ tyi nónónɛ n pɩ, yé nɛ n kɔ sépi wɛ̃̀l yõ. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ mɛ yélɛ ǹmɔ nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ n kɔ̃.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Filipi kwil tãn tyí, pé pèpɔrɩ pínɔ́ tyí sɔkɔ

10 Mé nìvìnì ǹgbɛ̃ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃́npílɛ tɛ̃ wɛ kè wɛ wɛ̃kɩ ńtɔ̃ nɛ ń tyí-á mɛ tah yé tyí. Ń tyí sɔ̃̀ mɛ tah yé tyí, ǹtɛ yé náh sɔ̃̀ mɛ syɔ̃-ǹsah wɛ à fɛ̃ kélɛ ń wɛ̃kɩ.

11 Kè náh pɩ nɛ ń fyɛ̃̀hnɔ́ sɔ̃ ń kɔ̃ mé képahlɛ n yo dɛ́. Máh nɛ̂ sãh képah ye yɔ̀ nɛ, kè sɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ, kè n nɛ n mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ ńmɔ tyí.

12 Mé ń minnɛ n pɩ n pnɛ yãm sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ kélɛ n pɩ n pnɛ tahrɩ sɔkɔ. Tyi pól sɔkɔ ànɛ̂ duke duke pól sɔkɔ, ńmɔ n fɛ̃ ń minnɛ nɛ n pɩ. Kàh se tɛ̃kɩ sɔkɔ ò, kàh se kwɛkɩ sɔkɔ ò, mé ń gblɔ̌y dar mɔ sépi póllɛ. Mé ń minnɛ n pɩ n pnɛ tahrɩ sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ kélɛ n pɩ n pnɛ fyɛ̃̀hnɔ́ sɔkɔ.

13 Mé kɩ fɛ̃ tyi pól pɩ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkìlɛ ńnɛ n kɔ̃.

14 Ǹtɛ képah fyé yõ, yé pɩ plɛ gbɔ̃̀ dáhbínɔ́lɛ ń tyí ń yèvyãhrɩ gbĩ́ sɔkɔ.

15 Filipi tãn, yépi ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Nìvìnì tir yónɔ́ tyah gbĩ́nɛ yé tĩ̀nnɛ, gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mé yal Masedonɩ sɔkɔ, à wil yépi tyí sɔkɔ yépi nónó-á pɩ soh ńmɔlɛ à kwâhlɛ ń kɔ̃, tɛ́ kwâh wɛ syi ń tyí, Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ kwâhlɛ ń kɔ̃.

16 Gbı̃́ nɛ̂ ńtɛ̃ fyé-á sɔ̃̀ mé mɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ, gbáhyı̃́ núkú ó náh yé
tɛkɩ mɔ ń tyí yòhnı̀nmɔnɔlɛ.
17 Kè náh mɛ á kɩ nɛ mé sɔ̃́ mɛ ké tyí nɛ, yé yı̂lɛ nɛ n yı̃ ńnɛ n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ
mé mɛ ké tyí nɛ wãn mɔ yé pèpɔrɩ pínɔ́ yõre wɛ́nɔ́ yõ.
18 Yáh yı̂ nónó pól tɛkɩ mɔ ń tyí, mé sè wɛ syi, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ mɛ ń
tɛkɩ. Yepafroditi-á fyɔ̀ pɔ yòhnı̀nmɔnɔlɛ ń kɔ̃, nɛ̂-á yé à kɔ̃ nɛ à pɔ ń kɔ̃,
mé núkú pɩ kwâh nɛ́tɛ̃́nɛ. Kénɛ yòhnı̀nmɔnɔ mɛ̀nɛ, tyípépɛ̌y ye kélɛ Liyel
yah sɔkɔ, wǎh nɛ̂ fɛ̃ syi, tɛ́ ké tyí nɔ ǹ tyí.
19 Ǹ́mɔ Liyel nɛ̂-á tahrɩlɛ ǹ tyí tyɛ́tyɛ́nı́ kɛ̃́, à kɩ syɔ̃ Yesu Krista tyí, kɩ yé
yétɔ̂̃ yı̂ póllɛ yé kɔ̃.
20 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ápi Sú Liyel yõ gbı̃́mɛgbı̃́. Amiina!
21 Yesu Krista yı̃n yõ, yé wɛynɛ Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́núkù núkú pól kɔ̃ ń tyí .
Ǹ́ yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á mɛ ńnɛ ásɔ̂̃, pé tɔ n wɛkɩ yé tyí.
22 Yesu yõ sɛ̃́pú pól n wɛkɩ yé tyí, ké dú dɔkɔ nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yɔ̃̀tɛ̃
dı̃́ Sesar tyí ásɔ̂̃ sɔkɔ.
23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Kolɔsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Kolɔsɩ tãn tyí

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ
ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye
2 n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi tyí, yépi nónó-á pɩ Liyel nolɛ Kolɔsɩ kwil
sɔkɔ, tɛ́ pɩ á yũnpyé Krista yõ sɛ̃́pú kègblɔlɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ
Yesu Kristalɛ. Ʌ́ kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí à
mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole mɛ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃

3 Liyel nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ áyâh ǹnɛ n ni, à n nɛ
n wɛkɩ ǹ tyí yé tyí sɔkɔ.
4 Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé
sɔkɔ, á sé tyí yónɔ́ noh.
5 Gbɩ wɛy nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛynɛ, ké yɩ̃́nɩ́ntɛ̃nɔ gbennɛ yé tyí, képah sɔkɔ ye
yé noh kélɛ nɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah yɔ́-á mɛ yé tyí yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, tɛ́ mɛ yé gbõ sah
ké yõ.
6 Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀-á yĩni tɛ̃ yépi tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, kǎh sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ n tɔ̃
mɔ kèkõyɔ̃́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ sɔ̃, sɛ̃́ kélɛ yépi tɔ tɩ̃̂nnɛ, à tɔkɔ sõ nɛ̂-á yé kè pĩ
kègbɩ yõ sɔkɔ nɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí.
7 Ʌ́pi nénɔ́ní Yepafratɩ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ ápilɛ, ǹmɔ ye kɔ̃ yélɛ
kwɔ́nɔ́ mɛ̀nɛ. Krista tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí ye ǹnɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yépi tyí.
8 Liyel Mirki-á tyínɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, à ké tyí yo á tyí.
9 Képah ye, ápi tɔ-á yé tyí noh sõ nɛ̂nɛ, à tɔkɔ lésõ tyí, á náh mɛ yal mɔ
nírí pínɔ́lɛ yé tyí. Ʌ́ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à ǹ dyɔ yɩ̃̃́nɛ yé wɛ̃kɩ
pallɛ, yɩ̃́pɩ̃̂ ànɛ̂ lékɑ̃́m gbɔ̃̀ yõ nónó-á n wil ǹ Mirki tyí.
10 Képah sɔkɔ, yé kɩ tɛ̃ wɛ n kɔ à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ, kɩ ǹ dyɔ yɩ̃̃́ tyilɛ
n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé kɩ tyípéplɔ duke póllɛ n pɩ, tɛ́ kɩ Liyellɛ n gbah n pĩ n
yuku yahlɛ.
11 Ʌ́ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ tyi tyi pól sɔkɔ, ǹ tɔ̃rí
tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, sɔ̃nko yé fɛ̃ tyi póllɛ n sro.
12 Yé wɛkɩ Sú Liyel tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yé vyãh kɔ̃ kè
wɛ ǹ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, wǎh képah nɛ̂ yah sah ǹ tɔ̃rí kyòo sɔkɔ kɩ névye
kɔ̃, nónó-á mɛ ǹ tyí yõ.
13 À ye á yɔrɩ tɛ̃ syi fɛ̃́ntṹ tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀, tɛ́ á dah mɔ ǹ nɩ̀dɛ̀ Pídɩ̃́ tɔ̃rí sɔkɔ.
14 Kénɛ Pídɩ̃́ gbɔ̃̀ yõ ye á pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ á tyípêl mɛ yɔ̃ mɔ á tyí.

Krista ye yîyı̀n pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ

15 Liyel nɛ̂-á à náh n wɛ yɩ̃́nɛ, Krista mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
Ǹmɔ ye Liyel Pi gbennɛ. À mɛ Liyel gbɛ̃̌npɩnɔ pól yõ.
16 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye yíyı̀n pól mɔ.
Kè se yĩnyõ sɔkɔ ò, kè se sétáh yõ sɔkɔ ò,

kè se yî nónó-á n wɛ yɩ̃́nɛ ò, kè se nónó náh n wɛ yɩ̃́nɛ ò,
kè se mréy tǎhkɩ̀nɔ́lɛ ò, kè se névye fnɛ̀pulɛ ò, kè se yɔ̃̀tãmnɔ́lɛ ò, kè se tɔ̃́rɩ́ yõ névyelɛ ò,
ǹmɔ gbɔ̃ yõ ye pé pól mɔ, ànɛ̂ pé pól mɛ ǹmɔ tyɩ́ yõ.
17 Ǹmɔ yɩ́yɩ̀n pól dyah tɛ̃,
yɩ́yɩ̀n pól mɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
18 Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yõtɛ̃ ye ǹmɔlɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ.
Ǹmɔ ye tyàh-ǹsahlɛ,
ǹmɔ lékó ǹgbò ye yilki mɔ,
sɔ̃nko ǹmɔ pɩ gbennɛ tyi tyi pól sɔkɔ.
19 Yé náh wɛ di, kè ye nɔ Liyel tyɩ́ à tɛ̃ ǹmɔ sɔkɔ ǹ tôɔ́.
20 Tɛ́ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé névye ànɛ̂ yɩ́yɩ̀n pól wrɔ́ tɔ̃ sah péwɔ Liyellɛ, Krista gbɔ̃̀ yõ.
Liyel Pɩ́dɩ̃́ mɛ̀ kúnɔ́lɛ dahnɩ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ ye yèvɩnɩ wɛ Liyel ànɛ̂ no pól wrɔ́
sétáh yõ ànɛ̂ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ.
21 Ǹgbòlɛ, yépi tɔ wrɔ́ lésõ mɛ gbɛ́kɩ́nɔ́lɛ Liyellɛ. Sépɛ́rɩ́ lésõ mɛ yé wrɔ́ ǹnɛ yé sõnɔ túkúnɩ̀ ànɛ̂ yé tyɩ́túkúnɩ̀ pɩ́nɔ́ yɩ̃nnɛ.
22 Ǹtɛ núkúnúkú, ǹ Pɩ́dɩ̃́-á wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ kũ nɛ̂ ku, képah gbɔ̃̀ yõ ye Liyel yé wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹ gblɔ̃́ynɛ, nɛ yé pɔ yɩ̃n péwɔ yah sɔkɔ yályál pèkè kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyɩ́.
23 Ǹtɛ yé yɩ̃nɛ yè Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ yɩ̃n gbɑ̃́hngbɑ̃́h, yé yɩ̃n dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ. Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ à tɔkɔ yé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir noh sõ dùkù tyɩ́, yè káh pɔ gbɛ mɔ kélɛ. Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir ye yo kèkõyɔ̃́ névye pól tyɩ́, képah nɛ̂ tɔ̃̀ sɔkɔ-á ńmɔ Pollɛ.

Pole-á Liyel tɔ̃̀ pɩ yèvyãhrɩlɛ dùkù nɛ̂nɛ

24 Máh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yépi yɩ̃nnɛ, núkúnúkú mé mɛ képah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ńmɔ mɛ ń gblɔ̃́y kɔ̃ à Krista yèvyãhrɩ tɛ́y tɔkɔ n pɩ ǹ yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yɩ̃nnɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ.
25 Ǹmɔ pɩ tɔ̃̀npɩlɛ yépi Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyɩ́ à yɩ̃nɛ Liyel-á tɔ̃̀ mɛ̀ dahbɩ sɔ̃ ń gbɔ̃̀ yé yɩ̃nnɛ. Á kè dahbɩ ń gbɔ̃̀ nɛ mé pé wɛy pól yo,
26 képah nɛ̂-á pɩ Liyel sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tirlɛ, nɛ̂-á à mɛ no pól wɔ̃bɩ sah kélɛ ǹgbò dùkùlɛ, tɛ́ mɛ kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ wɔ wɛ̃kɩ núkúnúkú.
27 Yõre ǹgbɛ̃ ànɛ̂ tɔ̃́rɩ́ nɛ̂-á mɛ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ sɔkɔ, névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, képah ye sɔ̃ Liyel mɛ ké tyɩ́ nɛ pé wɛ̃kɩ. Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀: «Kristalɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́ kɩ mɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ wɛ́nɔ́ yõ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.»
28 Ǹmɔ tyɩ́ ye á mɛ n yo no pól tyɩ́, tɛ́ mɛ ké gbáhdyâhlɛ n di n sah nɛ́núkù núkú pól tyɩ́, tɛ́ mɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kwɔ yɩ̃́pɩ̃̂ duke pól sɔkɔ, sɔ̃nko no pól Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ de yɩ̃n pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
29 Képah yɩ̃n ye mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ, mɛ ń tah sah syikey sɔkɔ Krista tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yɩ̃̃́ ńmɔ sɔkɔ.

2

[1] Mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ máh mɛ mɛ́kì ǹgbɛ̃nɛ n fwo yépi ànɛ̂ Lawodise
tãn yĩnnɛ, à tahlɩ nónó ńtɛ̃ tɔ pól-á pè náh ń wɛ yah yĩ́nɛ.
[2] Mé mɛ ké tyí nɛ nìsãh wɛ pé sɔkɔ, pè mó pɩ núkúlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ, lékã́m
mó nɛ mɛ yĩ́ĩ pé sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kɩ Liyel tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ pĩ, nɛ̂-á pɩ
Kristalɛ.
[3] Yõre nɛ̂-á yĩ́pĩ̂ ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ sɔkɔ, ké pól mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ ǹmɔ sɔkɔ.
[4] Mé tir mɛ̀nɛ n yo yé tyí sɔ̃nko ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ yé pilki vyã́hsesyĩ́rí
sɔkɔ.
[5] Gbɩ ye, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ yélɛ fĩ́ núkú sɔkɔ ó, ǹtɛ mé mɛ yélɛ sõnɔ
sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ vínɔ́lɛ yélɛ, máh kè wɛ yé mɛ yé tah sah tɛ́ mɛ Krista yõ
sɛ̃́nɔ́ koh tɛ̃ yĩn gbãhngbãh.

Min pínɔ́lɛ Krista gbɔ̃̀ yõ

[6] Yáh fyɔ̀ kè fɛ̃ syi nɛ yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á Yesu Kristalɛ, yé yé minnɛ n pɩ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ sɔkɔ ǹmɔlɛ.
[7] Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, yé yɛ ké yã̀hnì nɛ n mɛ dínyĩnɔlɛ ǹ sɔkɔ,
yè mó yé min póllɛ n pɩ ǹmɔ tyí yõ. Yé nɛ mɛ sũnyĩnɔlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ
sɔ̃-á pè yé kwɔ kélɛ, yè mó pɩ Liyel pèpɔrɩ pĩ́pú ǹgbnɔlɛ.
[8] Yé yé gblɔ̃ynɛ n kyɔmɩ sɔ̃nko ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ tyídî ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyi
tɔkɔ à yé pilki tɛ̃ mìnì tyilɛ, ǹ névi yõtàhsyi lékã́mnɛ. Sè náh mɛ wɛ̃̀kì
núkú yõ Krista tyilɛ.
[9] Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ Krista sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.
[10] Yíyìn pól mɛ yépi tyí ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. Ǹmɔ ye yɔ̃̀tɔ̃rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔnɔ pól
yõtɛ̃̀nɛ.
[11] Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ ǹmɔlɛ, yé kɔ̃̀kè kõ. Kénɛ kɔ̃̀kèlɛ, névi gbɔ̃
pínɔ́ náh kélɛ, Krista pínɔ́ ye kélɛ sɔ̃nko kè á wilki á tyípékè sɔkɔ.
[12] Yé náh wɛ di, yáh wèlnwìlkìnɔ́ wɛ ni sɔkɔ, kè mɛ á kɩ nɛ yé lékyî sɔ̃ yĩ
ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ yilki mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, yáh sɔ̃npílɛ sɛ̃ Liyel tǎhkì yõ, nɛ̂-á
yilki mɔ Krista lékólɛ.
[13] Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyî sɔ̃ yé tyípêl ànɛ̂ kɔ̃̀-ǹkɛ̃ yĩnnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú,
Liyel ye minnɛ yé kɔ̃ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí. Ȁ á tyípêl pól yɔ̃ mɔ á kɔ̃.
[14] Ȁyáh Moyisi tyi kɔ̃nsàhnɔ́ dêl pɩ tɛ́ lékàh nɛ̂ kɩ sõ pɔ á kɔ̃ n pi, Liyel
ye képah niri to á tyí, tɛ́ ké tyí yɩkɩ Krista syínɔ́ gbɔ̃ yõ dahnɩ yõ.
[15] Yɔ̃̀tãm ànɛ̂ tɛ̃́nwɛpu nónó-á mɛ yĩ̂nyõ, Liyel ye pé tǎhkì tyí yɩkɩ kwèyy.
À pè pɩ yɛ̀ɗĩ̀mɔ̀lɛ no pól tyí à n yɔrɩ n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tyí kɔ̃lɛ
Krista kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ dahnɩ yõ.
[16] Kǎh pɩ sɛ̃, yé káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé tuke yõke képah náh pɩ wɔ wɔ
kwâh yĩnnɛ. Yé káh n yɛ tɛ̃ yé tuke syáh yɔ́, képah náh pɩ ńwɔ̃ sãn yɔ́
wìlnɔ́, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ.
[17] Sépi póllɛ, yípéplɔ nónó-á mɛ n pi, sépi kètɔ̀ ye. Ǹtɛ ké kègbɩ tɛ̃̀nɛ,
Krista ye.
[18] Névye nónó-á n pɩ á kɩ nɛ pè sɔ̃ mɛ pé gblɔ̃ynɛ n tiki n mɔ yĩ̂nyõ
tɔ̃̀npɩbɩ yah, tɛ́ mɛ gbílkínɔ́lɛ n sah pé yõ, tɛ́ mɛ pé tah sah pé dlɛ́y tyilɛ n
mɔ n kɔ̃, yé káh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yé yah kɔ̃ yah yúkúnɔ́lɛ. Pé gblɔ̃y ye pè
n gbilki pé fɔkɔ táh tyi sɔ̃nɔlɛ.

19 Krista nɛ̂-á yõlɛ, pè yahle ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃́nɔ́lɛ. Tɛ́ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye gbèl tél-
ńtɑ̃̂n ànɛ̂ yɑ̃hlɔ wil gbɛ̃́nsê tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól tel sah wɛ̃ tyí, wil gbɛ̃́nsê kõ kè fɛ̃ n
kyɑ̃h à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃́.
20 Yé ku Kristalɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ pwah mɔ wilki kèkõyɔ̃́ sétɑ̃̀n tyi tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀.
Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé tõ yé minnɛ n pɩ á kɩ nɛ yé sɔ̃́ mɛ kénɛ tyi gbɔ̃̀ sɔ̃̀
sɔkɔ, à fɛ̃ syi pè kõ pè yélɛ n kyĩ n mɔ n mɔ sɛ̃́nknɔ tyi sɔkɔ ńtõ wɛ́? Pè n
nɛ:
21 «Káh kwâh mɛ̀ tɔkɔ, káh kwâh mɛ̀ yõ, káh n tũ kwâh mɛ̀ tyí.»
22 Kénɛ yî póllɛ, á kɩ fɛ̃ á gblɔ̃̌y tyí pɛkɩ sélɛ kɛ núkú ólɛ, tɛ́ sè kɩ pɩ yõ kɛ̃́
yîlɛ. Névye yah yĩ́ĩ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sélɛ à tahlɩ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n kõ.
23 Gbɩ ye gbílkínɔ́ sàhnɔ́lɛ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yõ ànɛ̂ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔlɛ sé yah
sɔkɔ, ànɛ̂ wil gbɛ̃́nsê fɔ̃́hnɔ́lɛ. Sè mɛ á kɩ nɛ yĩ́pĩ̂ tyi sɔ̃́ sélɛ. Ǹtɛ yõre náh
mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Névi dyɔ yĩ́ĩ tyi ó ye sélɛ.

3

Min pínɔ́ késɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Yépi tɔ lékyî-á fyɔ̀ yilki mɔ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, yé Liyel fɔ̃́ yîlɛ n yah n
kõ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á Kristalɛ tɛ̃́nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ.
2 Yé nɛ n sõ Liyel fɔ̃́ yî tyí sɔkɔ, yé káh nɛ n sõ sétáh yõ yî tyí sɔkɔ.
3 Yé náh wɛ di, yé ku tɛ́ yé min mɛ wɔ̃̀bìnsàhnɔ́lɛ Krista sɔkɔ Liyel tyí.
4 Ǹtɛ Krista nɛ̂-á yépi minnɛ, ǹmɔ-à sõ nɛ̂nɛ wil mɔ, yépi tɔ kɩ wil mɔ
ǹnɛ wɛ̃ tyí ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ.

Pɩ dùkù kédyâh ànɛ̂ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ

5 Tyi nónó-á pɩ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tyilɛ, yé sépi yal n mɔ, sépi nónó-á pɩ: Prɔ̀prɔ̀
pínɔ́lɛ, pɔ̃̌pɔ̃̌ pínɔ́lɛ, dékè tyi pínɔ́lɛ, dékè túkúnǹnɛ, à tahlɩ yĩ́sesúkú pínɔ́
tyí, képah nɛ̂-á sɑ̃h fálnɔ́ dùkù yɔ́lɛ.
6 Kénɛ tyi dùkù ye n yɔrɩ n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnìnɛ ǹ yóré yáhnlepu yõ.
7 Ǹgbòlɛ sɔ̃̀, yé min-á lésõ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, sɛ̃́ntɛ̃ ye yé mɛ n pɩ.
8 Ǹtɛ núkúnúkú, tyi nónó-á yé yĩnɛ yè milki, sè wɛ yɔ̀: Fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnìnɛ,
ànɛ̂ mâl pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́péké pínɔ́lɛ. Gbyɔ ànɛ̂ wɛ̀npèkè yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n wil
yé vyɛ̃y sɔkɔ.
9 Yé káh mìnìnɛ n yo wɛ̃ tyí. Yé náh wɛ di, yé yé náh vi yé min pɩ dùkù
kédyâh kõ tɛ, à ké tyípínì pól milki,
10 tɛ́ mɛ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ n pɩ, képah nɛ̂-á Liyel mɛ n vi n mɔ gbĩ́mɛgbĩ́,
sɔ̃̀nko yè pɩ ǹmɔ tyí kõlɛ, yè mó ǹnɛ n pĩ yuku yahlɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɔ yélɛ.
11 Képah sɔkɔ, wǎhkɩ̀ náh tõ n wɛ n pi yìkìnì tɛ́lɔ́ ànɛ̂ Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ,
kènkõbe ànɛ̂ kɔ̃̀-ǹkɛ̃pú wrɔ́. Kè náh tõ mɛ á kɩ nɛ yɑ̃̀hnkõ wɔ-á yĩ pĩ, tɛ́ ńyɔ
mɛ náh yĩ pĩ. Kè náh tõ mɛ á kɩ nɛ ńyɔlɛ yɔ̃́-á tɛ́ ńyɔ mɛ gblɔ̃̌y yõ névilɛ.
Nɛ̂-á mɛ n mɔ n kõ, Krista ye. Ǹmɔ ye yíyìnì póllɛ tɛ́ mɛ no pól min sɔkɔ.
12 Liyel-á fyɔ̀ yépi yah wilki pɩ ǹ nolɛ, à yé pɩ yályál ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yé
tyí mɛ nɔ ǹ tyí. Képah ye, yé pɩ névye yɑ̃m yáhpú, ànɛ̂ pèpɔrɩ pípúlɛ, ànɛ̂
gblɔ̃̌y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́pír névyelɛ, ànɛ̂ nónó-á tyilɛ n sro.
13 Yé wɛ̃ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ. Ǹnî yɔ́-à sɔ̃́ pɩ de ǹ ní-ò tyí, yé yɔ̃ mɔ wɛ̃ kõ. Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃-á yɔ̃ mɔ yé kõ sɔ̃́, yépi tɔ nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kõ sɛ̃́.

14 Ǹtɛ nɛ̂-á kal sépi póllɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Týínɔnɔ gbɔ̏ yõ ye yé wrɔ́ kı
mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ pallɛ.
15 Krista yèvını nɛ̂ mɛ yé sɔkɔ. Liyel ye yé ye kénɛ yèvını wɛ yı̃nnɛ,
sɔ̃nko yè pı wil gbɛ̃nsê núkúlɛ. Yé pı pèporı pı̋púlɛ.
16 Yé yɛ Krista wɛy tɔ̏ pı yı̃́ı̃ yé sɔkɔ. Yé wɛ̃nɛ n kwɔ, yè mó wɛ̃nɛ n vi
n mɔ yı̋pı̂ sɔkɔ. Yé pı pèporı pı̋púlɛ Liyel tyí yé nnɔ póllɛ, yè mó ǹnɛ n
gbal, yè ǹ yı̃n gbilki gbilki yı̀lɛ n gbı, à tahlı Liyel Mirki-á yɛ̀ nónó dahbı
yé sɔkɔ.
17 Yâh tyi nónónɛ n yo tɛ́ tyi nónónɛ n pı, yé sélɛ n pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃n
yõ, yè wɛynɛ Sú Liyellɛ n kɔ̃ ǹmɔ gbɔ̏ yõ.

Yesu yõ sɛ̃pú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ kɔ̋hkí sɔkɔ

18 Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbı tyí yõ kǎh yı̃nɛ sɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kı̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
19 Pɛbı, yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, yé káh peke tɛ̃ pé yõ.
20 Wɛ̃npı̀, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ. Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃
n yah n kɔ̃ yé tyí.
21 Dúbípú, yé káh fɔ̀kɔ̀nvyɑ̏hnı̀nɛ n mɔ yé wɛ̃npı̀ sɔkɔ kè kɔ̃ kè pɔ pı
wílkúnı̀nɛ pé tyí.
22 Yɔ̃bı, tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n sah yé yɔ̏tɑ̃m tyí yõ nónó-á mɛ sétáh mɛ̀
yõ. Yé káh tɔ̏lɛ n pı pé tyí pàh yélɛ n kyɔmı gbı̋ nɛ̂ ólɛ, á kı nɛ névye dyɔ
yı̃́ı̃ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̌y tiki mɔ kélɛ n pı fɔkɔ
pérpérlɛ yáh sɔ̃npılɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkílɛ n pı.
23 Yâh sɔ̃ tɔ̏ nɛ̂ dùkùlɛ n pı, yé kélɛ n pı yé nnɔ póllɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n
pı kélɛ, kè káh nɛ n mɛ nɛ névi tyí sɔ̃ yé n pı.
24 Yé pı̃ nɛ ńkɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á kı pɔ yépi tɔ dyah n pi yípéplɔlɛ, wǎh sépi nónó
yah sah ǹ no yı̃nnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ Krista ye yɔ̏tɛ̃ kègbılɛ nɛ̂ tyí-á yé
n pı tɔ̏lɛ.
25 Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y pı nɛ́túkùlɛ, ǹ nɛ́túkúnı̀ tyi lédyáhní ye à kı wɛ.
Yé náh wɛ di, Liyel náh wǎhkı̀lɛ n pı.

4

1 Yɔ̏tɑ̃m, yé yé yɔ̃bılɛ n tɛ̃ n plɛ gbı wɛ̃kı̀ yõ sɔkɔ, yé mó yé dyɔ sah nɛ n
kwnɛ nɛ yɔ̏tɛ̃ yɔ́-á mɛ yépi tɔ tyí yı̂̃nyõ sɔkɔ.

Pole-á vı̀nmɔnɔ nónó kɔ̃

2 Yé gbah n tɛ̃ níri pínɔ́ sɔkɔ. Yé nírílɛ n pı yè pépɔrı pı̋nɔ́ wɛynɛ Liyellɛ
n kɔ̃.
3 Yé Liyellɛ n ni ápi tɔ tyí sɔ̃nko à wɛ̃kı̀ yıkı mɔ á kɔ̃ à fɛ̃ ǹ wɛynɛ n yo,
ànɛ̂ mè fɛ̃ sèt̏ı̃n sɔ̏ tir tyílɛ n yo nɛ̂-á Liyel wɔ̃bı sah Krista sɔkɔ. Képah nɛ̂
yı̃n-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
4 Yé Liyellɛ n ni ń tyí sɔ̃nko à ń yah tɛ̃ ń kɔ̃ mè fɛ̃ sèt̏ı̃n sɔ̏ tir mɛ̀nɛ n yo
n wah, máh yı̃nɛ mè kè yo sɔ̃.
5 Yé yé minnɛ n pı lékɑ̋mnɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú wrɔ́. Syɔ̃-ǹsah-à fyɔ̀ wɛ yé
tyí pèpɔrı pı pı tɛ̃̀nɛ pé tyí, yé kè pı pé tyí.
6 Yé yɛ yé wɛlɔ nóhnɔ́ nɔ névye tyí, ànɛ̂ yõre mó nɛ n mɛ sé tyí. Névi
nɛ̂-á píkínyahnɔ pı, yé ké yah tɔ̃ n sah n yo tɛ̃ tyí.

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

7 Á yṹnpi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ ànɛ̂ ń kɔ́-òlɛ tɛ́ mɛ tɔ̏lɛ n pı pallɛ Tɛ̃̏
ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ kı pɔ ń tyí kèdùkù pól yo yé tyí.
8 Ńmɔ ye wɛ tɛ n tɛkı n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyı á tyí kèdùkù yo yé syah
à mó yé nı sũ.
9 Wonesimi tɔ mɛ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á yṹnpilɛ nɛ̂-á mɛ tómm, tɛ́ pı á
nɛ́nɔ́nínɛ. Yépi sɔkɔ yɔ́ ye ǹnɛ. Tyi nónó pól-á mɛ n pı ásɔ̂̏, pè kı pɔ
sè yãh yé syah.
10 Arisitarkı nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ, à n wɛkı yé tyí. Markı
tɔ n wɛkı yé tyí ǹmɔ nɛ̂-á Barnabası tyí névilɛ. Markı tyí kèdùkù yo sɔkɔ
yé tyí nɛ wàh kı pɔ yé tȉnnɛ, yé à tɛ̃ plɛ.
11 Yesu nɛ̂-á pè n ye Nsyusitusilɛ, à n wɛkı yé tyí tɔlɛ. Nsyufunɔ Yesu yõ
sɛ̃́pú sɔkɔ, pépi ó ye mɛ tɔ̏lɛ n pı ànɛ̂ ńmɔlɛ à Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo. Pè ń nı
de yĩ̋ kègbılɛ.
12 Yepafrası nɛ̂-á yépi sɔkɔ yɔ́lɛ, à n wɛkı yé tyí. Yesu tɔ̏npı ye ǹnɛ, nɛ̂-á
mɛ nírílɛ n pı yé tyí gbĩ̋mɛgbĩ̋ sɔ̃nko yè nɛ n mɛ sṹnyĩnɔlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ, Liyel dyɔ yĩ̋ tyi pól pı pı tɛ̃̏nɛ.
13 Á yèvyãhrı kah pı yépi ànɛ̂ Lawodise tãn, ànɛ̂ Yerapolisi tãn yĩnnɛ.
Ńmɔ ńtɛ̃ kı fɛ̃ pı képah tàrfyɔ̀lɛ.
14 Dɔ̀ktɔ̂r dĩ́ Likyi nɛ̂-á ápi kódĩ́nɛ, à n wɛkı yé tyí ànɛ̂ Damasılɛ.
15 Á yṹnpyé nónó-á mɛ Lawodise, yé wɛkı pé tyí à tahlı Nɛfa tyí ànɛ̂
Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ nɛ̂-á n tuke n mɔ n pɔ ǹ gbô.
16 Yáh kı sɛ́bɛ́y mɛ̀ wɛ kar, yé gbah n tɛ̃ Lawodise Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ tɔ
kɔ̃ pè kè wɛ n kar. Nɛ̂ tɔ-à kı se mó mɛ tɛkı mɔ pépi tyí, pàh kı kélɛ yé kɔ̃,
yé kè kar.
17 Yè mó n yo Arsyipi tyí nɛ, Tɛ̃̏ ǹgbɛ̃-á tɔ̏ nɛ̂ dahbı ǹ gbɔ̏, à gbah n tɛ̃ kè
pı pallɛ.
18 Ńmɔ Pole ye n wɛkı yé tyí, tɛ́ kélɛ n wãrkı ń gbɔ̏lɛ. Yé káh n yɛ yé
dyɔ fwɔ nɛ máh mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ, à
yɔ̏bènɔrı pı yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn tyí
Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ŋ́mɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
yépi Tesaloniki kwil Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyí, yépi nónó-á mɛ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ. Mé kélɛ n yah n kõ nɛ Liyel yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí, à
mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Liyel tyí Tesaloniki tãn Liyel wɛy fɛ̃̀nsyinɔlɛ tyí sɔkɔ

2 Á mɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé pól tyí sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, tɛ́ mɛ ǹnɛ n ye n gbo
yé tyí.

3 Yáh mɛ gbah tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyípínɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ tȍlɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ,
à yé gbȍ sah yɩ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ sɔ̃, Sú Liyel ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ,
gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ á dyɔ-á mɛ n kwnɛ sélɛ.

4 Á yṹnpyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, á pɩ̃ nɛ wǎh yé yah wilki pɩ ǹ
tyílɛ.

5 Yé náh wɛ di, áyáh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ yo yé tɩ̃̀nnɛ, kè náh sȍ pɩ vyãh wɛy
gbɔy ólɛ dɛ́. Á sȍ mɛ kélɛ n yo tɛ̃̀nwɛnɔ sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkɩ̀ gbȍ yõ, tɛ́
á sɛ̃̀nyɩ̃nɔ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á kélɛ. Áyáh á gblȍy tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ yé wrɔ́ sɔkɔ
yé tyí pɛkɩ yɩ̃nnɛ, ké sèndɩ̃ náh yélɛ dò.

6 Ápi ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɩ dùkù ye yé mɛ n yah n pɩ. Yèvyãhrɩ náhnáh fyé
sɔkɔ, yé Liyel wɛy fɛ̃ syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, ǹ Mirki-á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ nɛ̂ mɔ yé sɔkɔ.

7 Kǎh pɩ sɛ̃, yépi ye Masedonɩ mara ànɛ̂ Akayi mara Yesu yõ sɛ̃pú pól kɩ
n yah n pɩ.

8 Yé náh wɛ di, à tɔkɔ yépi tɩ̃̀nnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy mɛ tõ mɔ Masedonɩ mara
ànɛ̂ Akayi mara pól sɔkɔ. Tɛ́ kè náh yɩ̃n képah ó tyí dɛ́, yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́
tyí tɔ mɛ n yãh ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh tõ mɛ ápi tõ képah tyílɛ n
yo ńtɛ̃nɛ.

9 Áyáh kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ tɛ́ yé á tõ sah tɛ̃ pallɛ dùkù nɛ̂nɛ, névye pól mɛ
képahlɛ n yãh; ànɛ̂ yáh yé náh vi fal fal tȁn kõ tɛ́ yé yah mɔ Liyel tɩ̃̀nnɛ à
tȍlɛ n pɩ ǹ tyí dùkù nɛ̂nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á gbɩ Liyellɛ tɛ́ mɛ min sɔkɔ, névye pól
mɛ képah tɔlɛ n yãh.

10 Yé mɛ ǹ Pídɩ̃́ Yesu syɩkɩ tɛ̃ ǹmɔ nɛ̂-á kɩ wil yɩ̂nyõ kɩ n pɔ n pi. Ŋ̀mɔ
nɛ̂-á Liyel ǹ lékó yilki mɔ, ǹmɔ ye kɩ ápi yõ wilki n pi Liyel tukey sɔkɔ nɛ̂-á
mɛ n pi.

2

Pole tȍ pínɔ́lɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ

1 Á yṹnpyé, yépi ńtɛ̃ kè pɩ̃ yɩ̃́ nɛ á pɔ́nɔ́ náh pɩ nɔ̀nɔ́lɛ yé tɩ̃̀nnɛ.

2 Yé kè pɩ̃ tɔlɛ nɛ áyáh yèvyãhrɩ wɛ sɔkɔ Filipi kwil sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á pè
fɔ̃́hnɔ́ sah á yõ tɛ́ Liyel mɛ nɩ̀sãh mɔ á sɔkɔ á kõ á mɛ fɛ̃ pɔ ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ
n yo yépi tɔ tyí, gbɩ̃́ nɛ̂-á névye sȍ mɛ álɛ n fwo.

3 Tyi nónó-á á n yo névye tyí, á náh mɛ pílkínɔ́ sɔkɔ, yɨ̃́nvɨ̀ wɛlɔ náh sélɛ,
vɨ̀ntɛ̃nɔ tɔ náh à n vi n tɛ̃ pélɛ.
4 Liyel ye kè wɛ nɛ ápi-á kɩ fɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo, tɛ́ mɛ ké tyí dahbɩ ápi gbɔ̃̀
á kɔ̃ á kélɛ n yo ké yah yɔ̃. Névye dyɔ yɨ̃́ɨ̃́ tɛ̃ náh ápi n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ
dɛ́, Liyel dyɔ yɨ̃́ɨ̃́ tɛ̃ ye ǹmɔ nɛ̂-á ápi sɔ̃nɔlɛ n pnɛ.
5 Yépi ńtɛ̃ pɨ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ wɛlɔ nónó-á á yo yé tyí, yé vi n tɛ̃ tɛ̃ wɛlɔ
náh sélɛ. Liyel ye á tàrfyɔ̀lɛ nɛ á náh mɛ n yah n kɔ̃ yé yɔ̃́-ńsahlɛ.
6 Ápi náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki. Kàh sɔ̃́ yépilɛ ò, kàh
sɔ̃́ no tɛ́lɔlɛ ò, á náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki.
7 Tɛ́ ápi kɩ mó tɔ̃ sɔ̃̀ fɛ̃ á tɔ̃́rí sah yé yɔ̃ áyáh sɔ̃́npílɛ pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀
névyelɛ. Ǹtɛ á yé tɛ̃ mármár pídúbísè-á ǹ pyelɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃́.
8 Yé tyí sɔ̃̀ nɔ yɨ̃́ɨ̃́ ápi tyí, képah ye á mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yé tyí nɛ̂-á n wil
Liyel tyí. Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, á á min ńtɛ̃ mɔ kũ kɔ̃ yépi yĩnnɛ
yé tyí táhnɔ́ tɛ̃ yĩnnɛ á tyí.
9 Á yṹnpyé, áyáh yèvyãhrɩ ànɛ̂ kwlɔ́nɔ́ nónó pɩ, yé dyɔ mɛ n kwnɛ sélɛ
kyɔ́. Áyáh lésɔ̃ mɛ yé tɨ̃̀nnɛ à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n kɔ̃ yé tyí, á lésɔ̃ mɛ tɔ̃̀ tɔlɛ
n pɩ lékẫh ké gbɨ̃̀ntɔ̃ à yĩn á gblɔ̃̀y yɨ̃́nnɔ́lɛ, sɔ̃̀nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ
yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
10 Yépi ńtɛ̃ ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, áyáh tyi nónó pól pɩ yépi Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí,
sé pól-á mɛ plɛ, tɛ́ mɛ gbɩ wɛ̃̀kì yɔ̃ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ; Liyel tɔ ye á tàrfyɔ̀lɛ.
11 Yé pĩ tɔlɛ nɛ áyáh yé tɛ̃ plɛ, sɔ̃́-á súbí pé wɛ̃́npɨ̀lɛ n tɛ̃ plɛ.
12 Á vɨ̀nmɔnɔlɛ yé kɔ̃, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ yé sɔkɔ, tɛ́ kè gbah yo yé tyí nɛ yé yɛ
yé kɔ dùkù nɛ n mɛ Liyel dyɔ yɨ̃́ɨ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á ye yélɛ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ de yĩnnɛ kɩ
ké nɔlɩ wɛ yɔ̃.
13 Yáh Liyel wɛy nɛ̂ noh ápi tyí, yé náh kè pɩ névi vyãh wɛynɛ. Yé kè pɩ
Liyel wɛynɛ. Tɛ́ sɛ̃ ńtɛ̃ ye kélɛ kyɔ́. Kǎh pɩ sɛ̃, kè mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yé sɔkɔ, yépi
nónó-á Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ. Képah ye, á n wɛkɩ Liyel tyí gbɨ̃́mɛgbɨ̃́ ńtɔ̃.
14 Ń yṹnpyé, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɨ̃̀nkɨ̀nɔ́ nónó-á mɛ Liyel tyí yɔ̃ Nsyude mara
sɔkɔ, tir nɛ̂-á nɔ pélɛ, sɛ̃́nkɔ̃ ye nɔ yépi tɔlɛ. Yé náh wɛ di, yé sú fɔ̃́ névye-á
yé kwlɔ sɔ̃́, sɛ̃ ye Nsyifunɔ kwlɔ pépi tɔlɛ.
15 Nsyifunɔ ye ko mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ*. Pè fɔ̃́hnɔ́
sah ápi tɔ yɔ̃. Pé tyí náh nɔ Liyel tyí. No pól sépɛ́bí ye pélɛ.
16 Pè mɛ ké tyí nɛ pé ápi yah kɔ̃ á káh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yɨ̀kɨ̀nɨ̀ tɛ́lɔ́ névye tyí
pé tɔ kɔ̃ pè wɛ n pwah. Kǎh pɩ sɛ̃, dòhnɩ̀nɔ́ ó ye pè mɛ n pɩ n yuku pé
tyípêl yɔ̃. Ǹtɛ ké syɨ̀-ǹsah, Liyel fɔ̃́hnɔ́ sah pé yɔ̃.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Tesaloniki tãn tyí

17 Ń yṹnpyé, á yal yé tnɔ̂ wrɔ́ kwéy mè sɔkɔ, á yɨ̃́ tɛ̃ wɔ náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ
yé yɔ̃ ó, ǹtɛ á mɛ yé tyílɛ n sɔ̃ gbɨ̃́mɛgbɨ̃́. Yé wɛ dékè mɛ á kah tɛ̃, képah
ye á mɛ gbah tɛ̃ nɛ á yé wɛ.
18 Á lésɔ̃ mɛ ké tyí nɛ á á syɩ n pɔ yé tɨ̃̀nnɛ, tɛ́ gbáhyɨ̃́ náhnáh ńtɛ̃ ye ńmɔ
Pole yah kɔ̃ kélɛ tɛ́ sétẫ̀n yɔ̃̀tɛ̃ á yah kɔ̃.

---

* **2:15 2.15** Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂, pé pól náh pè ko mɔ. Pé túkù ye pè
ko mɔ.

19 Ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ, nónó gbɔ̏ yõ mɛ á yáh-ńsah náh n tyɛ
n pi, ànɛ̂ á nɩ kɩ vɩ, ànɛ̂ á yõ kɩ yõ? Yépi ye.
20 Kègbɩ yõ, yépi yĩn ye gbílkínɔ́ kɩ sah ápi yõ, tɛ́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ mɛ á sɔkɔ.

3

1 Képah sɔkɔ, áyáh pópó pɔ tɛ̃ kwlɔ yé wɛ́-ńkɛ̃nɛ, á kè yah tɔkɔ nɛ ápi-á
kɩ wũ á gblɔ̌y Atɛnɩ kwil sɔkɔ,
2 tɛ́ mɛ á yṹnpi Timote tɛkɩ mɔ yé kõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tɔ̏lɛ n pɩ ápilɛ
wɛ̃ tyí Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónkõnɔ sɔkɔ Krista tyí sɔkɔ. Á nɛ à pɔ yé yohnɩ mɔ yé
tǎhkɩ̀ wɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, à mó sɔ̋ré mɔ yé sɔkɔ,
3 sɔ̃nko kwɛy gbĩ yèvyãhrɩ káh pɔ yé kõ kwɔ. Yé pĩ́nɔ́ se mɛ ké sɔkɔ nɛ
yèvyãhrɩ mɛ̀nɛ n sɔkɔ tɛ́ á sah n pi tɛ́.
4 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ yé tɩ̏nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, á lésõ kè yo sah yé tyí
nɛ áyáh kɩ pɔ yèvyãhrɩ pɩ n pi. Képah ye pɩ yɔ̀, ké sèndɩ̏ náh yélɛ dò.
5 Képah ye, máh pɔ tɛ̃ sɔ̋mnɔ́ pɩ kwlɔ, mé Timote tɛkɩ mɔ nɛ à kyɩ yé
Liyel yõ sɛ̃nɔ́ dùkù yah n pɔ n yo ń syah. Tíkí sɔ̏ mɛ ń tɛ̃ nɛ sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃
tɔ̃nmɔnɔ káh nɛ mɛ tɛ̃ n wɛ yé tyí, ápi kwlɔ́nɔ́ kõ kè pɩ yõ kɛ̃nɛ.
6 Ǹtɛ núkúnúkú, Timote ye wil yé tɩ̏nnɛ à pɔ. À mɛ pɔ yé yĩ́ngbílɛ n yo
nɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ńkɛ̃ yáh mɛ n sõ ápi tyí sɔkɔ
gbĩ́mɛgbĩ́. Á wɛ dékè-á mɛ yé tɛ̃, sɔ̃́-á yépi tɔ wɛ dékè mɛ ápi tɛ̃.
7 Kǎh pɩ sɛ̃ á yṹnpyé, áyáh sɔ̏ mɛ yèkwɔrɩ ànɛ̂ yèvyãhrɩ nónó pól sɔkɔ,
yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí nóhnɔ́ pɩ nɩ dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ á tyí.
8 Ǹtɛ yáh fyɔ̀ mɛ sɛ̃nyĩnɔlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, á mɩ̀nɩ̀ ye pyě tiki de á fɔkɔ sɔkɔ
núkúnúkú yɔ̀.
9 Wɛy dùkù nɛ̂ tɛ̃ mɛ ápi kɩ fɛ̃ Liyel kõ n pi yé tyí sɔkɔ yɔ̀, wǎh nɩ̀vɩ̀nɩ̀
ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ á kõ yépi yĩnnɛ?
10 Ké lékɑ̂h ké gbɩ̏ntɔ̃, á mɛ kélɛ n gbah n ni Liyel tyí nɛ à wɛ̃kɩ̀ yɩkɩ mɔ
á kõ á fɛ̃ pɔ yah yé tyí. Tɛ́ fĩ́ nɛ̂-à kɩ mɛ yé tɛkɩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, á mó
yé yohnɩ n mɔ ké tyí sɔkɔ.
11 Á kélɛ n yah n kõ á Sú Liyel ńtɛ̃ tyí ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ,
pè wɛ̃kɩ̀ yɩkɩ mɔ á kõ á pɔ yé tɩ̏nnɛ.
12 Wɛ̃ tyínɔnɔ ànɛ̂ no pól tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, á kélɛ n yah n kõ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à wãnnɛ n mɔ ké yõ á kɩ nɛ yé tyí-á nɔ sɔ̃ ápi tyí.
13 À mó nɩ̀sãhlɛ yé kõ yĩ́ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, yé kõ yè pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ
yé tyí. Yè mó nɛ n mɛ yályál á Sú Liyel yah sɔkɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-à
sõ nɛ̂nɛ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ ǹ yĩ̂nyõ tɔ̏npɩbɩ póllɛ.

4

Min pɩ dùkù nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí

1 Á yṹnpyé, yáh yĩnɛ yè nɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ kè mó nɔ Liyel tyí, á kélɛ yé
wɛ̃kɩ tɛ. Sɛ̃ntɛ̃ ńtɛ̃ ye yé mɛ kɔ ó, ǹtɛ á tõ kélɛ n yah n kõ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu yĩn yõ nɛ, yé gbah n tɛ̃ wãn mɔ ké yõ.
2 Áyáh vɩ̏nmɔnɔ nónónɛ yé kõ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí, yé sélɛ n pnɛ.
3 Liyel-á mɛ nɛ̂ tyí, kè wɛ yɔ̀: À mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ yályál péwɔ
yah, yé káh prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ,

4 yé nɛ́núkù núkú pól mó yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ.
5 Yé káh yɛ lédɔ́rí tɛ̃ n wɛ yé tyí sɔ̃́-á kè Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃̄púlɛ n fnɛ.
6 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɩ n de ǹ ní-ò tyí à yuku képah tɛ̃ tyí tɩ̃̀nnɛ. Liyel náh
n yɛ képah tɛ̃ wɔ dɛ́nɔ́lɛ dɛ́. Á lésõ kè yo yé tyí, tɛ́ ké gbáhdyâh tɔ di sah
tɛ yé tyí dò.
7 Liyel náh á ye pɔ̃̌pɔ̃̌ pɩ yĩnnɛ dɛ́, à á ye nɛ á nɛ mɛ yályál péwɔ yah.
8 Kǎh pɩ sɛ̃́, névi nɛ̂-à vĩ̀nmɔnɔ nɔ́pi yahle, névi náh tɛ̃ yahle dɛ́, Liyel ye
tɛ̃ yahle, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Mirki dah mɔ yé sɔkɔ.
9 Liyel tyí ye yé wɛ kwɔ́nɔ́lɛ à yuku wɛ̃ tyínɔnɔ tyí tɩ̃̀nnɛ. Képah ye, yõ
náh mɛ ké tyí mè n tõ tir yɔ́ wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí képah tyí sɔkɔ.
10 Masedonɩ mara Yesu yõ sɛ̃́pú pól tyí mɛ nɔ yé tyí. Képah kélɛ n wɛ̃kɩ
nɛ yáh mɛ tyínɔnɔ mè wɛ̃̄kìlɛ n kɔ. Ǹtɛ á yṹnpyé, á tõ kélɛ n yah n kõ yé
tyí nɛ, yé tõ wãn mɔ ké yõ.
11 Yé yèvɩnɩ yáhnkɔ̃nɔ pɩ yé tɔ̃̀lɛ. Yé káh yé pɩ pɩ tyi sah yè mó nɛ n yɔkɔ
n de névye tyi sɔkɔ. Yé yé gblɔ̌y kõ tɔ̃̀ sɔkɔ áyáh kè yo sah sɔ̃ yé tyí.
12 Képah sɔkɔ, yé kɔ dùkù kɩ kèkõyɔ̃́ névye kõ pè kɩ yɔ̃̀yénnɛ n sah yé
yõ, ànɛ̂ yé náh n pɩ n tɛ̃ n pi yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí.

Lékyî ànɛ̂ vye tyí-á nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ sɔkɔ

13 Á yṹnpyé, yé no nónó-á pè náh tõ mɛ min sɔkɔ, pé tyí-á nɛ pɔ n pɩ n
pi sɔ̃́, ápi náh mɛ ké tyí nɛ yé tɛ̃ ké yĩ́tũri sɔkɔ kè pɔ n pɩ yèkwɔrɩlɛ yé tyí
névye tyí kõlɛ, nónó yáh-ńsah-á mɛ tyɛ́nɔ́lɛ.
14 Áyáh fyɔ̀ sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á ku tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, á sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ
tɔlɛ nɛ nónó-á sɛ̃ ǹ yõ tɛ pɔ yah kwlɔ, Liyel-á kɩ pépi tɔ lékyî yilki mɔ pè
kõ pè kɩ mɛ wɛ̃ tyí Yesulɛ.
15 Á kɩ tir yɔ́ yo yé syah, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yɔ́lɛ. À nɛ ńkɛ̃́ pé syɩ n pɔ
sõlɛ, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ, névye nónó lékyî-á yilki mɔ, á náh pépi
dyàh tɛ̃ n pi.
16 Yé náh wɛ di, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fyɔ̀ pɔ wɛ̃̄kì kõ, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yɔ̃̀tɛ̃ kɩ gbo
mɔ yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃̄nɛ, tɛ́ Liyel kèpɔ̃ kɩ fĩbɩ. Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ wil yĩ̂nyõ
kɩ tiki pɔ. Képah tɛ̃̄nɛ, nónó-á sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yõ tɛ́ pɔ yah kwlɔ, pépi ǹgbò lékyî
kɩ yilki mɔ.
17 Képah náh, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ légbĩ́nɛ, á tɔ kɩ kwrɔ mɔ yõ
dɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí ńyĩ̂rn sɔkɔ kɩ kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yohnɩ yĩ̂nyõ, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹnɛ
kṹmm yõ.
18 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé wɛ̃ nnɔlɛ n de wɛlɔ nɔ́pilɛ.

5

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔlɛ

1 Á yṹnpyé, tyi nɔ́pi-á kɩ pɔ n pɩ n pi gbĩ́ nɛ̂nɛ, yõ náh mɛ ké tyí mè n tõ
tir yɔ́ wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí sépi tyí sɔkɔ.
2 Yépi ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syɩ n pɔ sõ-á kɩ névye kwɔkɩ n tɛ̃
n pi yɛ̃́nwó pɔ́nɔ́ tyí kõlɛ lékẫhnɛ.

3 Gbɩ̃́ nɛ̂-á névye kɩ mɛ n yo nɛ, yèvɩnɩ-á mɛ, dlo náh tɔ̃ mɛ, légbɩ̃́ ye tyí
yíkínɔ́ kɩ núkú pè kwɔkɩ tɛ̃ sê kúrkɩ̀ tɛ̃́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ n wil n
pi ké sɔkɔ póllɛ.
4 Ǹtɛ yépi wɔlɛ á yṹnpyé, yépi tɔ se yɔ́ mɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ kénɛ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ kɔ̃ kè
kɩ pɔ yé kwɔkɩ n tɛ̃ n pi yɛ̃́nwɔ́ tyí kɔ̃lɛ?
5 Yé náh wɛ di, yépi póllɛ, yé fɔkɔ mɛ dálnɔ́lɛ. Yé mɛ tyilɛ n pɩ kyɔ̀o sɔkɔ.
Ápi tyípínɩ̀ náh mɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ.
6 Képah ye, á yé káh nɛ n dɔ no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Á ye nɛ mɛ n yah, à mó á
gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ sètɛ̃́nɩ̀ pínɔ́lɛ.
7 Yé náh wɛ di, lékȃh yé dɔy dɔ́pú n nɛ n dɔ, ànɛ̂ lékȃh ye sèwɔbɩ tɔ
sètɛ̃́nɩ̀nɛ n pɩ.
8 Ǹtɛ ápi nónó-á pɩ tyah kyɔ̀o sɔkɔ névyelɛ, á ye káh sètɛ̃́nɩ̀nɛ n pɩ. Á
ye yɛ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ n mɛ á sɔkɔ á kɩ nɛ vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩ
sɔ̃ á mɔ. Á gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mó nɛ mɛ pwáhnmɔnɔ yɔ̃ á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃ á
kwɩ̃nki.
9 Yé náh wɛ di, Liyel náh ápi mɔ nɛ pé pɔ á fɔ̃h dɛ́. Ǹtɛ à mɛ ké tyí nɛ á
pwáhnmɔnɔ wɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yɔ̃.
10 Ǹmɔ ku ápi yɩ̃nnɛ, sɔ̃nko áyâh sɔ̃ mɛ min sɔkɔ ò, áyâh sɔ̃ ku ò, à nɛ n
mɛ ǹmɔlɛ wɛ̃ tyí.
11 Képah ye, yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ, yè wãnnɛ n mɔ wɛ̃ tǎhkɩ̀ yɔ̃ Liyel
yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃-á yé mɛ kélɛ n pɩ yɔ̀.

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Tesaloniki tãn kɔ̃

12 Á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ nónó-á mɛ gbah tɛ̃ yé yahlɛ n
tɛ̃, tɛ́ mɛ yélɛ n vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃́kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yé yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yɔ̃.
13 Yé yɔ̃̀yénnɛ n sah n yɩ̃́ɩ̃ pé yɔ̃ tyínɔnɔ sɔkɔ pé tɔ̃̀ yɩ̃nnɛ. Yé nɛ n mɛ tnɔ
sɔkɔ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ sɔkɔ.
14 Á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé nɛ n wɛkɩ gbãndal pípú yɔ̃,
yé nɩ̀sãhlɛ n mɔ tíkí pípú sɔkɔ, yé mó tɛ̃́nkwlɔpulɛ n yohnɩ n mɔ. Yé no
pól sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ.
15 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh pèkè wɔ́lɛ n dɛ pèkèlɛ. Ǹtɛ yé
pèpɛy ó pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ wɛ̃ tyí, ànɛ̂ no pól tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
16 Yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
17 Yé Liyellɛ n ni kṹmm.
18 Tyi tyi pól sɔkɔ yé nɛ n wɛkɩ Liyel tyí. Képah ye Liyel n yah n kɔ̃ yé
tyí nɛ yé nɛ n pɩ Yesu Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
19 Yé káh Liyel Mirki yah kɔ̃ tɔ̃̀ pínɔ́lɛ,
20 yé káh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ tyílɛ n yo n ko.
21 Yé tyi póllɛ n sohlɩ n yah, tɛ́ nónó-à mɛ pallɛ, yè mó sépi fɛ̃ n syi.
22 Yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ tyípêl duke pól pínɔ́lɛ.
23 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nétɛ̃́nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à sãm mɔ yé
min pɩ dùkù pól sɔkɔ. À mó yé sɔ̃nɔ, ànɛ̂ yé min, ànɛ̂ yé wil gbɛ̃́nsê pɩ
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ sé tyí á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syɩ n pɔ sɔ̃lɛ.
24 Ǹmɔ nɛ̂-á n ye yélɛ, à n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀. Ǹmɔ ye kɩ pɩ sélɛ.
25 Á yṹnpyé, yé níri tɔlɛ n pɩ ápi tyí.

26 Yé wɛkɩ á yűnpyé pól tyɩ́ tyɩ́nɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.
27 Mé yélɛ n gbah n ni Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, nɛ yé sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar á yűnpyé pól
noh.
28 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi
Tesaloniki kwil Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyí, yépi nónó-á mɛ ápi Sú Liyel ànɛ̂
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ.
2 Mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí, à mó yèvɩnɩnɛ yé
kõ.

Liyel wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́lɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ

3 Á yű̃npyé, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ yépi tyí sɔkɔ,
yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ yé wɛ̃ tyínɔnɔ-á sɔ̃npílɛ mɛ n yuku yahlɛ.
4 Yé mɛ yèvyãhrɩ ànɛ̂ yèkwɔrɩ tɔlɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ, yé Liyel yõ
sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, yé mɛ fɛ̃ yé tah sah. Képah ápi nɩ vɩ yĩ̋ á kõ á mɛ yé tyílɛ n
yah n yãh n kõ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ tyí, nónó-á mɛ Liyel tyí yõ.
5 Kénɛ yèvyãhrɩ nɔ́pi ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel tukey-á mɛ gbɩ wɛ̃̀kì yõ,
ànɛ̂ nɔ̀nɔ́ náh yépi kɩ wɛ de Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, yáh mɛ n kwlɔ képah nɛ̂ yĩnnɛ.
6 Liyel mɛ tómm. Ȁ kɩ yé fő̃hpú wɔ́ dɛ pé sɔkɔ.
7 Yépi nónó-á mɛ fő̃hnɔ́lɛ n wɛ, à kɩ yèvɩnɩnɛ yé kõ n pi ànɛ̂ ápilɛ. Képah
kɩ n pɩ n pi sõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ wil yȋ̃nyõ kɩ pɔ ànɛ̂ ǹ yȋ̃nyõ tȍnpɩbɩ
tɛ̃npnɛ̀pulɛ
8 nyàh lépɔ̃ yɔ́ sɔkɔ, kɩ pɔ fő̃hnɔ́ sah Liyel pí-ńkɛ̃pú ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Nìvìnì tir yáhlepu yõ.
9 Pé fő̃hnɔ́ kɩ pɩ tyí yíkínɔ́ kű̃mmnɛ, té pé wrɔ́ kɩ gbɛ mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ
tɔ̃rílɛ.
10 Lésõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ n pɔ n pi yɔ̀, ǹ náh névye ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú pól kɩ
gbílkínɔ́ sah ǹ yõ lésõlɛ, té kɩ ǹnɛ n yah dékè ó. Yépi tɔ kɩ mɛ kénɛ névye
sɔkɔ, yáh fyɔ̀ sɛ̃ Nìvìnì tir yõ ápi-á képah nɛ̂ yo yé tyí.
11 Képah ye, á mɛ nírílɛ n pɩ yé tyí gbĩ́mɛgbĩ́. Á mɛ kélɛ n yah n kõ á
Liyel tyí nɛ, wǎh yé ye tir nɛ̂ yĩnnɛ, à kè pɩ yé fɛ̃ kè pɛkɩ. Á kélɛ n yah n kõ
ǹ tyí nɛ, à tǎhkìlɛ yé kõ yé fɛ̃ tyípéplɔ póllɛ n pɩ nónó dékè-á mɛ yé sɔkɔ,
à mó yé yohnɩ n mɔ yé ǹ yõ sɛ̃nɔ́ tyípínìnɛ n pɩ.
12 Képah sɔkɔ, yé kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩnnɛ n gbilki, té ǹ tɔ kɩ mó yé yõ yɔ̃.
Pèpɔrɩ ye sélɛ ápi Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista kɩ pɩ.

2

Tyi nónó-á kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ dyàh tɛ̃

1 Á yű̃npyé, à yuku ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ ànɛ̂ ápi tùkènmɔnɔ
tyí tȉnnɛ ǹ tnɔ̂, á kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ,
2 yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pɔ yé sõnɔ vye fɛ̃kɩ, képah náh pɩ tíkí mɔ yé sɔkɔ
sɛ́rɔsɛ́rɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ gbȉyȉkȉ-á yĩni tɛ̃. Tɛ̃-à kɩ sɔ̃ nɛ Liyel tɛ̃ntȍ-à
pé syi n yo, képah náh pɩ, tɛ̃ yɛ̃ngbɛ̃ wɛy-à kɩ sɔ̃ nɛ̂ à pɔ n yo yé tyí, képah
náh pɩ, sɛ́bɛ́y yɔ́ fyé-à kɩ sɔ̃ nɛ̂ tɛ̃ pɔ, té nɛ kǎh wil ápi tyí, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.

3 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kõ à pɔ yé pilki dùkù yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé náh wɛ di, kénɛ
gbȉyȉkȉ-à pópó n pi, Liyel wɛ̃kì ǹgbò ye pè kɩ pɔ tyah n fwo, tɛ́ Liyel fwó-ò
kɩ ǹ yõ wilki mɔ. Ǹmɔ nɛ̂-á n pilki névyelɛ, ǹ tyí kɩ pɔ n yɩkɩ n pi.
4 Ǹmɔ ye kɩ pɔ yuku Liyel ànɛ̂ gbilki gbilki yî póllɛ n fwo, tɛ́ kɩ kyɩ de
kõ tɛ̃ ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ kɩ nɛ Liyel-á péwɔlɛ.
5 Yé dyɔ se fwɔ nɛ máh lésõ kè yãh sɔkɔ yé tyí ń mɛ gbɩ̃́nɛ yé tȉnnɛ?
6 Ǹtɛ núkúnúkú, kwâh nɛ̂-á kõ sah ǹ yahlɛ à kõ à náh fɛ̃ wil n mɔ n pi
ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ, yé kélɛ n pnɛ dò.
7 Á mɛ ǹ tǎhkìlɛ tȍ tyah tɛ́ sètȉn sȍ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɛ̃́nsàh-ò-à sõ nɛ̂nɛ n knɛ,
8 légbɩ̃́nɛ à kɩ ǹ yõ wilki mɔ, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ ǹ tyí yɩkɩ ǹ vyãh yɑ̃́hfânnɛ,
tɛ́ Yesu pȉnɔ́ tǎhkì kɩ à pyãhrɩ pnɛ́pnɛ́.
9 Nɛ́pékè mɛ̀ kɩ n pɔ n pi sétȁn yȍtɛ̃ tǎhkìlɛ ǹ sɔkɔ. Á kɩ gbȉl ànɛ̂ gbɛ̃ndùnȉ
tyi duke póllɛ n pɩ nónó-á névilɛ n pilki.
10 Á kɩ tyíknɛ̌nì duke póllɛ n pɩ névye wɛ n pilki yĩnnɛ nónó-á mɛ
tyíyíkínɔ́ wɛ̃kì yõ. Pé tyí kɩ n yɩkɩ n pi pǎh sɔ̃npílɛ gbɩ wɛ̃kì kóló yahle,
képah nɛ̂-á kɩ sȍ fɛ̃ pè pwah n mɔ n pi.
11 Képah ye, Liyel yɛ sétõ tǎhkì kõ kè pɔ pè mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ, pè kõ pè kɩ
n sɛ̃ mìnì tyi yõ.
12 Képah sɔkɔ, nónó pól-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ gbɩ yõ, tɛ́ tyíknɛ̌nì tyí nɔ pé tyí,
fɔ̃́hnɔ́ kɩ sah pé yõ.

Tesaloniki tãn gbáhntɛ̃nɔlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

13 Á yṹnpyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɩ
Liyel tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yépi tyí sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ ye yah wilki yélɛ tyah
gbɩ̃́ dùkùlɛ nɛ pé yé pwah mɔ ǹ Mirki gbȍ yõ, képah gbȍ yõ-á yé kɩ yé
minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, ànɛ̂ gbɩ yõ sɛ̃́nɔ́ tɔ gbȍ yõ.
14 Képah yĩn ye à ye yélɛ Nìvìnì tir nóhnó gbȍ yõ áyáh nɛ̂ yo yé tyí, nɛ̂-á
kɩ yépi tɔ kõ yé kɩ wɛ de á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃́rí sɔkɔ.
15 Kǎh pɩ sɛ̃ á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ yé sɛ̃ yĩ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yõ. Áyáh kwɔ́nɔ́ nónónɛ yé kõ vyãh wɛy sɔkɔ, képah náh pɩ sɛ́bɛ́y
tɔ̃́ntɛkɩnmɔnɔ sɔkɔ, yé sè koh n tɛ̃ n yĩn.
16 Ápi tyí nɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ á Sú Liyel tyí. Pépi ye á nnɔlɛ n
de tyɛ́-ńkɛ̃nɛ pé pèpɔrɩ gbȍ yõ, tɛ́ á kõ á tɛ̃ wɛ á gbȍ sah yĩ̃́ pé yõ.
17 Á kélɛ n yah n kõ pé tyí nɛ pè yé nnɔ de, pè mó tǎhkìlɛ yé kõ yé fɛ̃ nɛ
n tõ n sah n pɩ, tyípínì ànɛ̂ vyãh wɛy sɔkɔ.

3

Nîrî pínɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ

1 Á yṹnpyé, ké syȉ-ǹsah mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ yé nírílɛ n pɩ ápi
tyí, sɔ̃nko Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy tõ mɔ súú, névye mó kélɛ n mɔ n kõ yépi tyí kɔ̃lɛ.
2 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni á tyí tɔlɛ à kõ à á pwah n mɔ nɛ́túkúnȉ ànɛ̂ nɛ́pêl gbȍ. Yé
náh wɛ di, no pól náh sɛ̃ Nìvìnì tir yõ.
3 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tómm. Á kɩ tǎhkìlɛ yé kõ, tɛ́ kɩ yé yõlɛ n syɩkɩ nɛ sétȁn
yȍtɛ̃ káh tɛ̃ wɛ yé tyí.

4 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̏ yõ, ápi sɛ̃nyɩ̋nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh nɛ̂ kõ sah yé kɔ̃, yáh mɛ
kélɛ n pɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ n pi sɛ̃.
5 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí nɛ, à yé yohnɩ n mɔ yé fɛ̃ pĩ yé
tyí-á nɔ sɔ̃ Liyel tyí, ànɛ̂ yé fɛ̃ sɔ̋mnɔ́lɛ n pɩ ǹmɔ Krista tyí kɔ̃lɛ.

Gbáhdyâh ďînsàhnɔ́lɛ gbãndal pínɔ́ tyí sɔkɔ

6 Ń yṹnpyé, ápi-á yé kwɔ tyi nónónɛ, yé yṹnpyé nónó-á sépi kɛ̃kɩ sah tɛ́
pé minnɛ n pɩ gbãndal pínɔ́ sɔkɔ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista yĩn yõ nɛ, yé káh pélɛ n tĩnki.
7 Yáh yĩnɛ yè ápilɛ n yah n pɩ dùkù nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́. Ápi náh á
min pɩ yé wrɔ́ gbãndal pínɔ́ sɔkɔ.
8 Áyáh lésõ mɛ yé tȉnnɛ, á náh kè yah kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ à ápi vyãhlɛ
n yah. Á tɔ̏ pɩ, á yah vyãh, à kwlɔ lékẫh ké gbȉntɔ̃ à yĩn á gblɔ̆y yɩ̋nnɔ́lɛ,
sɔ̃nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̋tɔ́kɔ́bílɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
9 Ké yah ye lésõ yè á vyãhlɛ n yah. Ǹtɛ ápi képah pɩ nɛ kè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ
yé tyí, yé tɔ kɔ̃ yé sɛ̃nkɔ̃lɛ n pɩ.
10 Áyáh lésõ mɛ yé tȉnnɛ, á ké gbáhdyâh di sah yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à yahle
tɔ̏ pínɔ́lɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ yɔ̋nɔ́ tɔlɛ.
11 Ǹtɛ á mɛ n nohnɩ nɛ, yé túkù-á mɛ gbandal ó yah wũ à yahle tɔ̏ pínɔ́lɛ,
tɛ́ mɛ n yɔkɔ n de névye tyi sɔkɔ.
12 Kénɛ névye nɔ́pi tɛ̃̀nɛ, á kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí tɛ́ sɔ̋rélɛ n mɔ pé sɔkɔ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ nɛ, pè pé yah di tɔ̏lɛ n pɩ, pè pé yõ yõ tɛ̃̀nɛ n
wɛ pé yɛ̃ngbɛ̃́ myèh nínkwɛnɔ sɔkɔ.
13 Yépi tɛ̃ wɔlɛ á yṹnpyé, yé káh n yal n mɔ tyípéplɔ pínɔ́lɛ.
14 Tyi nónó-á ápi yo sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, névi nɛ̂ tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ yahle sàhnɔ́lɛ
sé yõ, yé tɛ̃nɛ n kyɔmɩ, yé káh nɛ n pɩ n soh tɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ
sennɛ tɛ̃ tyí.
15 Tɛ́ yé káh tɛ̃ pɩ yé sépɛ tɛ̃ wɔlɛ dɛ́, yé vȉnmɔnɔlɛ tɛ̃̀nɛ n kɔ̃ sɔ̃-á yé kélɛ
yé yṹnpyélɛ n kɔ̃.

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí ànɛ̂ sãm mɔ́nɔ́lɛ pé sɔkɔ

16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yèvɩnɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ńtɛ̃ tyí nɛ, à yèvɩnɩnɛ yélɛ n kɔ̃
gbɩ̋mɛgbɩ̋ kàh sɔ̃ kɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à nɛ n mɛ
yé póllɛ.
17 Wɛy nɛ̂-á mé yé kɔ̃ yɔ̀, ńmɔ Pole ye wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̏lɛ. Sɛ̃ ye mè n nɛ
n mɔ ń gbɔ̏ níynɛ ń sɛ́bɛ́y wã̋rkíntɛkɩmɔnɔnɔ yõ. Ńmɔ wã̋rkínɔ́ ye kélɛ
tɔ́tɔ́.
18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̏bènɔrɩ pɩ yé
pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névilɛ à yĩnɛ Sú Liyel-á kè yah tɔkɔ sɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ, ànɛ̂ à yĩnɛ Yesu Krista tɔ-á kè yah tɔkɔ sɔ̃, á gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ ǹmɔ nɛ̂ yõ sɔkɔ.

2 Timote, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mènɛ, áwɔ nɛ̂-á ń píɗĩ́ kègbɩlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yɔ̏bènɔrɩ pɩ á tyí, pè á yãm yah pè mó yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́lɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹ pípúlɛ

3 Tɛ̃ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ sɔ̃-á sɔ̏ mé yo kélɛ á tyí máh n sɔkɔ Masedonɩ mara sɔkɔ. Névye túkù mɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹnɛ n pɩ nɛ́npɔ́, á yĩnɛ ǹ pè yĩni n mɔ ké pínɔ́lɛ.

4 Yo pé tyí nɛ, pè káh tɛ̃ sèmĩ̀rn yɑ̃́hnɔ́ ànɛ̂ náh tãn yĩni tyí níy tɛ̃́nɔ́ ó sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ. Yékɑ̂b ó ye sépi n pɔ n pɔ. Sè náh névyelɛ n yohnɩ n mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃.

5 Gbáhdyâh dínsàhnɔ́ mɛ̀ yõ ye nɛ kè tyínɔnɔ dahbɩ pé sɔkɔ, tyínɔnɔ nɛ̂-á n wil nɩ pèpɛy sɔkɔ, sõnɔ pèpɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ sɔkɔ.

6 Ǹtɛ névye túkù ye képah yahle, tɛ́ mɔ pu à yékɑ̂b túkúǹ pínɔ́ ó yah wũ.

7 Pě pé gblɔ̌y pɩ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́púlɛ. Tɛ́ tyi nónó ńtɛ̃-á pè mɛ n yo, ànɛ̂ tyi nónó-á pè mɛ névyelɛ n gbah n kwɔ, pè náh mɛ sé dùkùlɛ n pnɛ.

8 Ǻpi pĩ nɛ ńkɛ̃ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á plɛ, wâh mɛ sé tyilɛ n pɩ sǎh yĩnɛ sɔ̃.

9 Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ náh sah nɛ́gblɔ́ yĩnnɛ dɛ́. Nónó yĩn-á sè sah, pépi ye pɩ tyitúkúǹ pípúlɛ, ànɛ̂ kèlékɛ̃ pípúlɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pípúlɛ, ànɛ̂ tyípêl pípúlɛ, ànɛ̂ Liyel mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ Liyel tyi mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ súbí kònmɔpulɛ, ànɛ̂ yũ̋bí kònmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́púlɛ,

10 ànɛ̂ prɔ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ syɔ́ wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ yɔ̃bɩ yɑ̏mpulɛ, ànɛ̂ mɩ̀nyobelɛ, ànɛ̂ nónó-á pélɛ n wo mɩ̀nɩ̀ tyi sɔkɔ, à tahlɩ nónó pól-á mɛ Liyel tyi kwɔ́nɔ́lɛ n fwo.

11 Kénɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wil Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir sɔkɔ, tɔ̃rí Liyel-á nɛ̂ dahbɩ ńmɔ gbɔ̏, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɩ Liyellɛ.

Krista kɔ̃́nɔ́lɛ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ

12 Ǹmɔ n wɛkɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkɩ̀lɛ ń kɔ̃. Mé n wɛkɩ ǹ tyí, wǎh sɔ̃npílɛ kè yah nɛ máh yĩnɛ pé tɔ̏ pínɔ́lɛ, tɛ́ ń tɔkɔ ǹ tɔ̏ sɔkɔ.

13 Tɛ́ ńmɔ ye mó tɔ̃ lésɔ̃ n yo n ko ǹ tyílɛ, tɛ́ ǹnɛ n fɔ̃h, tɛ́ pɩ nɛ́pékèlɛ. Ǹtɛ mé lésɔ̃ mɛ sépi póllɛ n pɩ ǹpĩ̀-ǹkɛ̃ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ, képah ye Liyel mɛ pɔ ń yãm yah.

14 Ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye pèpɔrɩ pɩ ńmɔ tyɩ́ náhnáh, à Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyɩ́nɔnɔlɛ
ń kõ nɛ̂-á n wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.
15 Gbɩ ye wɛy mènɛ nɛ̂-á no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ syi, képah nɛ̂-á yo nɛ Yesu
Krista-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ tyɩ́pêl pípú pwah n mɔ yĩnnɛ. Pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye
ńmɔlɛ, tɛ́ ńmɔ tyɩ́ peke kal.
16 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂ tyɩ́pêl-á kal, Liyel ńmɔ yãm yah. Ȁ mɛ ké tyɩ́ nɛ Yesu Krista
ǹ gblɔ̌y pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ névye tyɩ́ nónó-á kɩ pɔ n sɛ̃
n pi ǹ yõ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
17 Tyɛ́-ńkɛ̃́ Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ nɛ̂-á à náh n wɛ, à náh n ku, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ,
mé mɛ ké tyɩ́ nɛ yõ yɔ̃̀nɔ́ ànɛ̂ gbílkínɔ́ pɩ ǹmɔ tyɩ́lɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina.

Pole mɛ nɩ̀sãhlɛ n mɔ Timote sɔkɔ

18 Ǹmɔ pídɩ̃́ Timote, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ wɛlɔ nónó-á yo sah á tyɩ́ sɔkɔ, mé kélɛ n
yah n kõ nɛ sépi ǹ yohnɩ n mɔ á gbah tɛ̃ tɔ̃̀ pèpɛynɛ n pɩ.
19 Kélɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ sõnɔ pèpɛynɛ. Túkù ye yahle sɛ̃́ntɛ̃̂
pínɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃̂, pé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ syi pé tyɩ́.
20 Pépi túkù ye Yimene ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ. Mé pépi gbah dɛ mɔ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃
kõ, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ pé tyɩ́ pè kõ pè náh tõ n yo n de n pi Liyel tyɩ́.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kõ nîrî pínɔ́ tyɩ́ yõ

1 Máh mɛ nɛ̂ ǹgbòlɛ n yah n kõ, képah ye nɛ á yáhnkɔ̃nɔlɛ n pɩ Liyel tyɩ́,
á ǹnɛ n ni, á ǹnɛ n fal, á mó wɛynɛ ǹnɛ n kõ no pól yĩnnɛ.
2 Á ye nírílɛ n pɩ yɔ̃̀tãm tyɩ́, ànɛ̂ névye pól tyɩ́ tɔ̃́rí-á mɛ nónó gbɔ̃̀, sɔ̃́nko
à á minnɛ n wɛ n pɩ syísyí yèvɩnɩ sɔkɔ, á kɔ dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ, à mó
Liyel yah tíkílɛ n pɩ.
3 Képah ye plɛ, ànɛ̂ ké tyɩ́ nɔ á pwáhnmɔ-ò Liyel tyɩ́,
4 ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyɩ́ nɛ no pól pwáhnmɔnɔ wɛ, pè mó tɛ̃ wɛ gbɩlɛ n pnɛ.
5 Yé náh wɛ di, Liyel núkú ó ye mɛ. Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́ tɔ̃́-ò núkú tɔ ó
mɛ. Névi ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye Yesu Kristalɛ,
6 ǹmɔ nɛ̂-á ǹ gblɔ̌y kõ à névye pól yõ dwe. Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ,
kè pɩ képah sɔkɔ.
7 Yesu Krista gblɔ̌y kɔ̃́nɔ́ mè yĩn ye Liyel ńmɔ yah tɔkɔ pɩ ǹ wɛy yó-òlɛ,
ànɛ̂ Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, nɛ névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ mé pélɛ n kwɔ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kìlɛ. Gbɩ ye mé n yo, mìnyo náh ńnɛ.

Dîbî ànɛ̂ syɔ́ pɩ dùkùlɛ tɔ́wû sɔkɔ

8 Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ, díbí pé gbɛ̃̀n yõ dɔkɔ yɩ̃̂nyõ pé Liyellɛ
n ni nnɔlɛ yályál, fɔ̀kɔ̀vyɛ̃̀hnì ànɛ̂ mɛ́kì kɛ̃́nɛ pé wrɔ́.
9 Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ syɔ́ tɔ flɔlɛ n tõ n sah n mɔ kǎh yĩnɛ sɔ̃́. Pè flɔlɛ
n mɔ nónó-á kɩ fɛ̃ pé sen yĩ ólɛ yɑ̃́ryɑ̃́r dáhbí-ńkɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. Pè káh yõ
kàhntɔ̃nsàhnɔ́ képékè, ànɛ̂ sɑ̃́n yèsɔ̃̀ yĩ, ànɛ̂ yĩ kètǎrnɔ, ànɛ̂ fwɔ̀tǎhnìnɛ n
yah n kõ.
10 Ǹtɛ pé gblɔ̌y tɔ̃́nsàhnɔ́ yĩnɛ kè pɩ tyɩ́péplɔ pínɔ́lɛ, sɔ̃́-á syɔ́ kélɛ n pɩ
nónó-á mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ.

11 Sê yĩnɛ à ǹ gblɔ̌y tiki mɔ tɛ̃ syísyí pàh ǹnɛ n kwɔ gbɩ̃́ nênɛ Yesu yõ
sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ wrɔ́.
12 Mé náh ké wɛ̃kìlɛ sê kõ nɛ à névyelɛ n kwɔ, képah náh pɩ à pɩ dɩ̃́
yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Ầ yĩnɛ à tɛ̃ syísyí.
13 Yé náh wɛ di, Adama ǹgbò ye Liyel mɔ, té pyě Awɔ mɔ dò.
14 Adama náh sétõ pilki; Awɔ ye à pilki à kõ à Liyel yóré yahle.
15 Ǹtɛ képah fyé yõ sê kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ yṹnɛ, wàh sɛ̃ Liyel
yõ, té tyínɔnɔ mɛ ǹ sɔkɔ, té mɛ n kɔ yályál Liyel yah yấryấr dáhbɩ́-ńkɛ̃nɛ
sépi pól sɔkɔ.

3

Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃

1 Yé yah, kègbɩ wɛy yɔ́ ye mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí yɔ̀. Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí
nɛ pé pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃-òlɛ, tɔ̃̀ pèpɛy ye tɛ̃ n yah n kõ pí-ńsahlɛ.
2 Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃-ò yĩnɛ à pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ ǹ tyí. Ầ yĩnɛ à
pɩ sê núkú nɛ́tɛ̃nɛ, gblɔ̌y tɛ̃npnɛ̀-òlɛ, nɛ̂-á mɛ ǹ tyilɛ n pɩ n yĩnɛ pallɛ, mɛ
nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ, té kɩ fɛ̃ névye kwɔ n pi.
3 Ầ náh yĩnɛ à pɩ sèwɔlɛ, képah náh pɩ nɛ́pékèlɛ. Ǹtɛ à yĩnɛ à pɩ névilɛ,
nɛ̂-á ǹ gblɔ̌ynɛ n yɛ n pnɛ. Ầ náh yĩnɛ à pɩ mâl kɔ̃lì-òlɛ, képah náh pɩ pɔ́
náh púkúbínmɔ-òlɛ.
4 Ầ yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃ n pnɛ pallɛ, à mó ǹ wɛ̃npɩ̀ kwɔ pè
nɛ n sah ǹ tyí yõ kǎh yĩnɛ sɔ̃.
5 Yé náh wɛ di, névi-à tɛ̃ wɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃npnɛ̀-ǹkɛ̃nɛ, à kɩ pɩ sɔ̃ té kɩ
fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tɛ̃nɔ́ plɛ, pépi nónó-á Liyel nolɛ?
6 Tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ nɛ́sấnnɛ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko gblɔ̌y
gbílkínɔ́ káh pɔ de tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tyí kõ kè pɔ n yɩkɩ sétằn yɔ̃̀tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ.
7 Ầ wil képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tɔ yĩnɛ pè nɛ mɛ tɛ̃ yɩ̃́ngbílɛ n yo,
sɔ̃nko yílɔ́nɔ́ káh pɔ à yĩni tɛ̃, à kõ à pɔ tɛ̃ sétằn yɔ̃̀tɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔpulɛ

8 Sɛ̃ ó ye, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔpu tɔ yĩnɛ pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
ànɛ̂ wɛ́kínyĩpulɛ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ sèwɔbɩlɛ ànɛ̂ kwâh yáhnkɔ̃pulɛ yɩ̃́nvɩ̃̀
sɔkɔ.
9 Gbɩ nɛ̂-á pè wɛ pĩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, pè yĩnɛ pè kè tɛ̃ n sah pé sɔ̃nɔ
sɔkɔ pallɛ.
10 Ké gbennɛ, pè yĩnɛ mɔ́nyahnɔlɛ. Pílkí-ńsah-à wɛ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí, pè kɩ
pyě fɛ̃ wilki sah Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔpulɛ.
11 Syɔ́ nónó tɔ-á Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔpulɛ, pé yĩnɛ pè
pɩ névyelɛ nónó-á yɔ̃̀yén mɛ n sah pé yõ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ névye tyí
yónkòpulɛ. Pè yĩnɛ pè pɩ gblɔ̌y tɛ̃npnɛ̀pulɛ, pè mó nɛ n mɛ tómm tyi tyi
pól sɔkɔ.
12 Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔ-ò yĩnɛ à nɛ n mɛ sê núkú nɛ́tɛ̃nɛ,
à mó nɛ mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛ̃npɩ̀ ànɛ̂ ǹ kéte yah tɛ̃nɔ́ tyí.
13 Nónó-à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ, pè kɩ yɩ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ ké sɔkɔ, té gbɔ̃̀ sàh-
ǹsah tɔ kɩ wɛ pé tyí pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.

Sèt̀ȉn sȍ tir ǹgbɛ̃nɛ

14 Mé ye sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí, ǹtɛ ń sõnɔ sɔkɔ mé kɩ pɔ n yah
n pi á tyí dǒ kwéy.
15 Ǹtɛ máh kɩ se mo pɔ́nyah-ńsah á tyí, tyi nónó-á mé wãrkɩ tɛkɩ mɔ á
tyí, sépi kɩ ǹ yohnɩ n mɔ á kɩ á gblɔ̌y tɛ̃ dùkù pĩ min nɛ́tɛ̃̂ Liyel no wrɔ́
sɔkɔ, pépi nónó-á Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉlɛ, nónó-á gbɩ tɛ̃́nsàhpulɛ dàhpɛ sɔ̃́.
16 Liyel-á nɛ̂ yo á tyí Yesu Krista tyí sɔkɔ, tyi ǹgbɛ̃ ye kélɛ.
Liyel ǹ gblɔ̌y pɩ névilɛ à pɔ sétáh yõ, nɛ̂-á Kristalɛ.
Liyel Mirki kè wɛ̃kɩ nɛ nɛ́gbí-á ǹnɛ,
yȋ̃nyõ tȍ̃npɩbɩ à wɛ,
ǹ tyí yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ kèkõyṍ,
tɛ́ yȋ̃nyõ sɔkɔ, Liyel mɛ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.

4

Kwɔ́nɔ́ kétúkúǹ̀ pípúlɛ

1 Liyel Mirki kè yo dal mɔ pnɛ́yy nɛ kèkõyṍ-à pópó n tyɛ, névye túkù-á
kɩ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ yahle, tɛ́ kɩ sɛ̃ mìnyobe wɛlɔ yõ, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nónó-á n wil
sétȁn tyí.
2 Névye nónó-á yȋ́nvǐnpɩbɩlɛ ànɛ̂ mìnyobelɛ, pépi nónó-á pè náh sennɛ
n pnɛ póllɛ, pè kɩ pé gblɔ̌y sah pépi kɔ̃ pè kɩ vi tɛ̃.
3 Pépi ye n kwɔ névyelɛ nɛ pɛ dékè náh mɛ sê tókì náh mɛ, ànɛ̂ yõ yõ yȋ
yísyɔ́-á mɛ sè náh yĩnɛ yṍnɔ́lɛ. Tɛ́ Liyel mó tɔ̃ kénɛ yõ yõ yȋ mɔ nɛ péwɔ
yõ sɛ̃́pú nónó-á gbɩlɛ n pnɛ, pè sélɛ n yõ pè mó pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ pélɛ n
kɔ̃.
4 Liyel-á yȋ nónó pól mɔ, sè plɛ. Milki milki kwâh náh mɛ sé sɔkɔ, áyâh
mɛ sè fɛ̃ syi tɛ́ mɛ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃.
5 Yé náh wɛ di, Liyel wɛy ànɛ̂ nírí ye n pɩ yíyȉnȉ póllɛ yályál Liyel yah
sɔkɔ.

Yesu Krista tȍ̃npɩ pèpɛynɛ

6 Wáh kɩ tyi nɔ́pilɛ á yṹnpyélɛ n kwɔ, á kɩ pɩ Yesu Krista tȍ̃npɩ pèpɛynɛ.
Á kɩ kè wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ pǎh Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ kègbɩ nɛ̂nɛ
ǹ kwɔ sɔkɔ, sǎh de yĩ̋ á sɔkɔ.
7 Á náh vi sèmȉrn wȁn ànɛ̂ wɛ̀nwȁn kɔ̃, sépi nónó náh tir yɔ́lɛ n pɛkɩ
Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Gbah n tɛ̃ ǹ nɛ n mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ.
8 Wil gbɛ̃́nsê dàrnmɔnɔlɛ tȍlɛ, yõre mɛ ké tyí. Ǹtɛ Liyel yah tíkí pínɔ́
yõre wɔ kal tyi tyi pól sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbȍ̃ yõ sɔkɔ ye á kɩ min
wɛ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ ńsȍ̂ tɔlɛ.
9 Wɛy mɛ̀nɛ gbɩ wɛy ye kélɛ, nɛ̂-á no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ n syi.
10 Yé náh wɛ di, ápi-à mɛ tȍlɛ n pɩ yèvyãhrɩlɛ, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ sɛ̃́, képah
n wɛ̃kɩ nɛ á gbȍ̃ sàhnɔ́-á mɛ min nɛ́tɛ̃̂ Liyel yõ, nɛ̂-á no pól pwáhnmɔ-òlɛ.
Tɛ́ wǎh kɩ nónó pwah n mɔ n pi kal, pépi yé pɩ Krista yõ sɛ̃́púlɛ.
11 Képah ye á yĩnɛ ǹ gbah n yo névye tyí ǹtɛ pè kwɔ kélɛ.

12 N̆nî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à álɛ n yilɔ wáh sɔ̃npílɛ pɩ wɛ̃npirlɛ. Yɛ Yesu yõ
sɛ̃pú tɛ̃ wɛ álɛ n yah n pɩ á vyãh wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ á pɩ dùkù sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔ
nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ á pínɔ́ sɔkɔ yályál Liyel yah.
13 Máh kɩ pópó n pi, gbah n tɛ̃ Liyel wɛynɛ n kar tɔ́wû sɔkɔ, ǹ tɛ́ névyelɛ
n vi mɔ, ǹ tɛ́ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.
14 Liyel tǎhkɩ̀ nɛ̂-á mɛ á tyí, káh kè tɛ̃ gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀lɛ dɛ́; képah nɛ̂-á á wɛ
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ gbɔ̃̀ yõ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tɛ̃pú-á pé gbɛ̃̀n sah
á yõ à nírí pɩ á tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ.
15 Liyel tǎhkɩ̀ mè tɛ̃ gbɛ̃nínìnɛ, gbah n tɛ̃ ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, no pól kɩ
kè wɛ nɛ wáh mɛ n yuku yahlɛ.
16 Á gblɔ̌y tɛ̃nɔ́ plɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ ǹ tɛ́ ké tɔ tɛ̃nɔ́ plɛ. Gbah n tɛ̃
nɛ n yuku yahlɛ ké sɔkɔ. Wâh n pɩ sɛ̃, képah sɔkɔ ye á kɩ á gblɔ̌y pwah
mɔ, tɛ́ kɩ á wɛy nóhpú tɔ pwah mɔ.

5

Timote-á yĩnɛ à Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ

1 Wâh yèwàhlɛ n vi mɔ, káh nɛ n wɛkɩ ǹ tyí dírí sɔkɔ, nɛ n wɛkɩ ǹ tyí á
sú sɔ̃ ǹnɛ. Kètɛ̃npɩ̀lɛ n vi mɔ á yṹnpyé sɔ̃ pélɛ.
2 Syɔ́dɩ̂lɛ n vi mɔ á yṹbí sɔ̃ pélɛ, ǹ tɛ́ syɔ́npɩ̀lɛ n vi mɔ ké yah pèpɛy yõ á
dósyɔ́ sɔ̃ pélɛ.
3 Pɛ́kúsyɔ nónó-á yòhnìnmɔpu náh mɛ pé tyí, pé tɛ̃nɔ́ plɛ.
4 N̆tɛ pɛ́kúsyɔ nónó tyí wɛ̃npɩ̀-à mɛ, képah náh pɩ pétóbélɛ, kénɛ wɛ̃npɩ̀
ye yĩnɛ pè pé Liyel yah tíkí pínɔ́ wɛ̃kɩ à yuku pé gbô tãn tɩ̃̀nnɛ. Pǎh yĩnɛ
pè nɛ̂ pɩ pé dúbípú tyí, pè képahlɛ n pɩ pé tyí. Yé náh wɛ di, képah tyí ye
nɔ Liyel tyí.
5 N̆tɛ sê nɛ̂-à mɛ pɛ́kúsèlɛ kègbɩ yõ sɔkɔ, nɛ̂-á névi náh mɛ ǹ tyí kɩ à
yohnɩ mɔ, ǹmɔ ye ńkɛ̃nɛ ǹ gbɔ̃̀ sah n yĩ́ Liyel yõ sɔkɔ. Á Liyellɛ n ye n
gbo nírí sɔkɔ lékâh ké gbɩ̃̀ntɔ̃.
6 N̆tɛ pɛ́kúsè nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à mɛ wil gbɛ̃nsê dékè tyi ólɛ n sõ, ǹmɔ mɛ kúnɔ́lɛ
tɛ́ à sah vilɛ.
7 Wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ tɔ yo pé tyí sɔ̃nko lékàh káh pɔ wɛ pé tyí, kè wɛ yɔ̀.
8 Névi nɛ̂-à n yáhndahnmɔ-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí névye tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ kéte névye
tɛ̃ tyí sɔkɔ, tɛ̃ Krista yõ sɛ̃nɔ́ wɛ̃kɩ̀ milki. Krista yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi ńtɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́
ǹmɔ yõ.
9 Pɛ́kúsè nɛ̂ yĩn-à pópó n wãrkɩ, à ǹnɛ n mɔ n kõ pɛ́kúsyɔ wrɔ́ à yĩnɛ à
nɛ n mɛ ye tikitɔ̃ní tɛ̃ wɔ wɛ, à mó nɛ mɛ de yah pɛ núkú ó tyí.
10 N tyí yĩnɛ kè nɛ mɛ pɩ̃́nɔ́lɛ ǹ tyípéplɔ pínɔ́ tyí sɔkɔ. Ȁ nɛ n mɛ ǹ
wɛ̃npɩ̀ tɛ̃nɔ́ plɛ, à nɛ n mɛ ye nɛ́pân nɛ n twah n tyí, à nɛ n mɛ Yesu yõ
sɛ̃pú gbyɛ̂̀hnɛ n wu, à nɛ n mɛ névye nnɔlɛ n de nónó-á mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ,
à mó nɛ n mɛ tyípéplɔ duke póllɛ n pɩ.
11 N̆tɛ syɔ́pâm nónó tɛ̃ wɔ-á pɛ́kúsyɔlɛ, káh pépi yni wãrkɩ pɛ́kúsyɔ sɔkɔ.
Á náh wɛ di, lédɔ́rí-à pɔ pé wrɔ́ gbɛ mɔ Kristalɛ, pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ
pé pé syɩ de pɛbɩ tyí.
12 Kàh pɩ sɛ̃, lékàh n wɛ pé tyí, pǎh sɔ̃npílɛ pé vyãhlɛ Krista kõ tɛ́ pɔ pé
syɩ ǹ náh.

[13] Pǎh se tõ pɩ tȍ kɛ̃ névyelɛ sɛ̃, pè n wũ n tɛ̃ gbéngbèn kɔ̃nkɔ̃nɔ ó sɔkɔ.
Pépi ye tȍ náh mɛ pé tyí yɔ̀, tɛ́ pè n tõ n pɩ wènkwĩnki wɛ́kípúlɛ vyãhlɛ
dálnɔ́lɛ, ǹ nɛ n wɛkɩ n min n dah n mɔ sɛ̃.
[14] Képah ye, mé mɛ ké tyí nɛ pɛ́kúsyɔ nónó-á mɛ syɔ́pâmnɛ, pè de pɛbɩ
tyí. Pè fɛ̃ wɛ̃́npì wɛ, pè mó nɛ n yah n dah mɔ pé gbên tyí sɔkɔ. Sɔ̃nko pè
káh pɔ wɛ̃kì yɩkɩ mɔ á sépɛ́bí kõ pè á yɩ̃́npolɛ n yo.
[15] Yé náh wɛ di, pɛ́kúsyɔ túkù ye mɛ wɛ̃kì milki tɛ, tɛ́ mɛ sétȁn yȍtɛ̃ sȍ
tɛ̃.
[16] N̆tɛ pɛ́kúsyɔ-à mɛ Yesu yõ sɛ̃-ò sê nɛ̂ wɔ̀kɔ̀ tãn sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à nɛ n yah
n dah mɔ pé tyí sɔkɔ, sɔ̃nko képah káh pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ.
Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì tɔ kɩ mó n yah n dah mɔ pɛ́kúsyɔ tyí sɔkɔ
nónó-á nɛ́kȁn tãnnɛ.

Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì yah tɛ̃púlɛ

[17] Yah tɛ̃pú nónó-à mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì yahlɛ n tɛ̃ pallɛ, yȍyén yĩnɛ
kè nɛ n sah n yĩ̃ pé yõ. Ké dú dɔkɔ pé nónó-á Liyel wɛy yónɔ́ ànɛ̂ névye
kwɔ́nɔ́ tȍ mɛ dahbɩ pé gbȍ.
[18] Yé náh wɛ di, kè mɛ wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, nyeh-
à mɛ swãh tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ á tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y pukubi nɛ sè káh á
sèmukɔlɛ n yõ. Tɛ́ tõ mɛ wȁ́rkínɔ́lɛ nɛ, tȍnpɩ-á yĩnɛ ǹ tȍ pínɔ́ sǎr wɛ́nɔ́lɛ.
[19] Káh n fɛ̃ n syi lékàhlɛ n syi yah tɛ̃-òlɛ n kõ nɛ kénɛ tir náh wil tàrfyɔ̀
nɛ́pȋ nímí képah náh pɩ tɔ̃mí vyɛ̃y sɔkɔ.
[20] Névi nɛ̂-à tyítúkù pɩ, kè yo gbǎb tɔ́wû pól yĩ́ yah sɔkɔ, sɔ̃nko kè tíkí
mɔ tɛ́lɔ́ sɔkɔ.
[21] Mé kélɛ n gbah n yo á tyí Liyel yah, ànɛ̂ Yesu Krista yah, ànɛ̂ yȋnyõ
tȍnpɩbɩ wȉlkȉnsàhnɔ́ yah sɔkɔ nɛ, á tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ tómm, á káh wǎhkìlɛ
n pɩ.
[22] Káh nɛ n sal á gbȍlɛ n sah névi yõ ǹ nírílɛ n pɩ tɛ̃ tyí, ànɛ̂ káh á vyãhlɛ
n dah n mɔ á ní-òlɛ ǹ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ. Nɛ n mɛ yályál Liyel yah sɔkɔ.
[23] Wáh mɛ n yɔ gbáhyĩ́ náhnáhlɛ sɛ̃, káh ni ó kɔ́kɔ́lɛ n wɔ, ɗȉvɛ̃ tɔlɛ n
wɔ kwéykwey á fɔkɔ markɩ yĩnnɛ.
[24] Névye túkù tyípêl mɛ sè n wilki n mɔ kwèyy pé tùkè-ǹkɛ̃ sɔkɔ. N̆tɛ
túkù tyí mɛ, náh ó sè n pɔ n pĩ.
[25] Sɛ̃ ye tyípéplɔ tɔlɛ, sépi tɔ n wɛ kwèyy yɩ̃́nɛ, ànɛ̂ nónó ńtɛ̃ fyé-á sè náh
mɛ n yah, sè náh n wũ n pi wȉlkȉnmɔ-ńkɛ̃nɛ.

6

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé yȍtãmnɛ

[1] Nónó pól-á mɛ yɔ̃rɩlɛ n pɩ, pè yĩnɛ pè pé yȍtãmnɛ n mɔ n kõ nɛ pǎh
yĩnɛ yȍyén sàhnɔ́lɛ pé yõ, sɔ̃nko áyáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ
képah ànɛ̂ Liyel tyílɛ n yo n ko.
[2] Nónó yȍtãm-à mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pè náh yĩnɛ pè yo nɛ pé yṹnpyé-á
pélɛ, pè mó yahle yȍyén sàhnɔ́lɛ pé yõ sɔkɔ dɛ́. Pépi nónó-á pé yṹnpyé

pèplɔlɛ, pépi-á sɔ̃̌npílɛ n wɛ pé tɔ̃̀ pínɔ́ yɔ̃relɛ, pè ye pyě yĩnɛ pè tɔ̃̀lɛ n pɩ
n yɩ̃́ɩ̃́ pépi tyí ńkɛ̃̌.

Mìnì kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ tahrɩ tyínɔnɔlɛ

Yah, kénɛ tyi ye á yĩnɛ ǹ nolɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ sè kõ n sah pè kɔ̃.
3 Ǹnî yɔ́-à pɔ nolɛ n kwɔ tyíkáhkílɛ, tɛ́ kè náh mɛ núkúlɛ gbɩ wɛynɛ nɛ̂-á
wil ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á á wɛ Liyel yah tíkí pínɔ́
tyí yɔ̃,
4 képah n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́-á tɛ̃ yɩ̃́ wɔ. Ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃̌ nɛy ye tɛ̃̌nɛ, nɛ̂-á
yékɑ̂b pínɔ́, ànɛ̂ wɛ̃̌nkyɔ̃ wɛ́kínɔ́ mɛ ǹ yɔ̃̀gbèkè yɩkɩ sah, sépi nónó-á n pɔ
n pɔ mɛ́kìlɛ. Sépi ye n pɔ n pɔ yɩ̃́nwɔ̃rí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́y, ànɛ̂ yrɔ́wɑ̂n yɔ́nɔ́,
ànɛ̂ gbyɔlɛ.
5 Tɛ́ tɔ̃ n pɔ n pɔ yékɑ̂b kwĩnkilɛ lékɑ̂m kɛ̃̌ névye wrɔ́, nónó-á pè náh
gbɩlɛ n pnɛ póllɛ. Pépi tãn n nɛ n sõ nɛ Liyel yah tíkí pínɔ́lɛ, kwâh wɛ́nɔ́-á
mɛ ké sɔkɔ.
6 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, Liyel yah tíkí pínɔ́lɛ tahrɩ ǹgbɛ̃ ye kélɛ névye tyí, nónó-á
pé wɛ́nɔ́ pé yɩ̃́nɛ n yuku.
7 Yé náh wɛ di, ápi náh pɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃̌nɛ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, á náh mó á
syɩ n sɔkɔ n pi kwâh yɔ́ ńtɛ̃̌nɛ.
8 Ǹtɛ yɔ̃ke ànɛ̂ flɔ tɛ̃̌-à fyɔ̀ mɛ á tyí, sè yĩnɛ sè á yɩ̃́ yuku.
9 Ǹtɛ nónó-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ tahbɩlɛ, pépi ye n de mɔ́nyahnɔ sɔkɔ.
Tyíwɑ̂n ànɛ̂ yɔ̃ kɛ̃̌ tyi sɔ̃nɔ n pɔ pè mɔ n tɛ̃, sépi nónó-á névyelɛ n mɔ tyí
yíkínɔ́ ànɛ̂ mɔ́npunɔ wɛ̃̌kì yɔ̃.
10 Yé náh wɛ di, tyípêl duke pól tyàh-ǹsah n wil pɔ́ tyínɔnɔ sɔkɔ. Pɔ́
yáhnkɔ̃nɔ képékè tɛ̃ tyí, túkù Liyel yɔ̃ sɛ̃̌nɔ́ yal mɔ, tɛ́ kwlɔ́nɔ́ náhnáh yɔrɩ
mɔ pé gblɔ̌y yɔ̃.

Pole-á vìnmɔnɔ nɛ̂nɛ Timote kɔ̃ ǹ gblɔ̌y tɛ̃ dùkù tyí sɔkɔ

11 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á Liyel tyí névilɛ, nɛ n to kénɛ tyi yah sɔkɔ. Nɛ n yah
n kɔ̃ nɛ á pɩ nɛ́gbɩlɛ Liyel yah, á nɛ n mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ, á nɛ n mɛ
sɛ̃̌nɔ́lɛ Liyel yɔ̃, tyínɔnɔ nɛ n mɛ á sɔkɔ, á nɛ n mɛ sɔ̃́nmɔ́lɛ n pɩ, á mó nɛ
n mɛ á gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ.
12 Mɛ́kì pèpɛy fwo à yuku Liyel yɔ̃ sɛ̃̌nɔ́ tyí tĩ̀nnɛ. Á pwáhnmɔnɔ tɛ̃ n
yĩn pállɛ, képah nɛ̂ yĩn-á Liyel ye álɛ, tɛ́ á mɛ fɛ̃ syi névye náhnáh yɩ̃́ yah
nɛ wáh pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃̌-òlɛ.
13 Liyel nɛ̂-á minnɛ yíyìn póllɛ n kɔ̃, ànɛ̂ Yesu Krista nɛ̂-á yĩn Pɔ̃se Pilatɩ
yah sɔkɔ à Liyel yɔ̃ sɛ̃̌nɔ́ wɛlɔ tɔ̃ sah wɛkɩ, pépi yɩ̃́ yah sɔkɔ ye mé kélɛ n
yo á tyí nɛ,
14 tyi nónó-á kõ sah ǹ kɔ̃, á sé wɑ̂̀llɛ n kɔ. Á nɛ n mɛ pílkí-ńsah kɛ̃̌nɛ ànɛ̂
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃̌nɛ á tyí fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ tyí.
15 Liyel núkúní nɛ̂-á tyi pól tyí tɛ̃̌npnɛ̀-òlɛ, pèpɔrɩ-á n wil ǹmɔ nɛ̂ tyí,
ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̃̀tãmnɔ́ Yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ, ànɛ̂ tãmnɔ Tɛ̃̀ ŊGBƐNƐ ǹmɔ ye kɩ Krista kɔ̃ à
kɩ ǹ syɩ pɔ à yĩnɛ ké gbɩ̃́ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ.
16 Ǹmɔ ó ye à náh ku n yah n pi. À mɛ déntɛ̃̌nɔ́lɛ kyɔ̀o yɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á nɛy
náh fɛ̃ n nɔ n de n pi kélɛ. Nɛy yɩ̃́ náh tɛ̃ yah ké yɔ̃, ànɛ̂ nɛy yɩ̃́ náh n tɛ̃

n yah n pi ǹ yõ sɔkɔ. Gbílkínnɔ́ ànɛ̂ tǎhkɩ̀ nɛ n sah ǹ mɔ yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!

Ѷinmɔnɔ nɛ̂-á yĩnɛ tahbɩ kɔ̃́nɔ́lɛ

17 Kè yo kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tahbɩ tyɩ́ nɛ pè káh pé gblɔ̌ynɛ n gbilki, pè káh pé
gbɔ̃̀ sah tahrɩ yõ nɛ̂-á kɩ n tyɛ n pi. Ǹtɛ pè pé gbɔ̃̀ sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á
yɩ́yìnì póllɛ ápilɛ n kɔ̃ náhnáh nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ.
18 Yo pé tyɩ́ nɛ pè tyɩ́péplɔlɛ n pɩ, pè yɛ pé tahrɩ pɩ tyɩ́péplɔ pɩ́nɔ́lɛ. Pè pɩ
fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ névyelɛ nónó-á kɩ fɛ̃ syi n yĩ n kɔ̃.
19 Képah sɔkɔ, pè kɩ tahrɩ pèpɛy yah sah pé gblɔ̌y tyɩ́ ńsɔ̂ yĩnnɛ nɛ̂-á kè
náh n yɩkɩ. Sɔ̃nko pè pɔ min kègbɩ wɛ.

Ѷinmɔnɔ tɛ́ynɛ

20 Ń dɩ̃́ Timote, tyi nónó-á áwɔ gbɔ̃̀ dahbɩ, sé tɛ̃́nɔ́ plɛ. Káh nɛ n de yékẫb
wɛ̃̀n pɩ́nɔ́ sɔkɔ nónó náh mɛ n yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̌kɩ̀ yõ, ànɛ̂ káh névye
wɛlɔ nɩ́nɛ n tɛ̃ nónó-á pé gblɔ̌y pɩ tyi kàhnpnɛpulɛ.
21 Névye túkù ye pé gblɔ̌y pɩ kénɛ yɩ̃́pɩ̂ mɛ̀ dùkù névyelɛ, tɛ́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
wɛ̃̌kɩ̀ milki.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ, Liyel ǹ pèpɔrɩ pɩ yé tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ŋ́mɔ Polelɛ, Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névi ye ńnɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃nɛ.
Liyel-á ǹ vyãhlɛ á kɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ́ kè n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀
yɔ̃, à ń tɛkɩ mɔ képah tyí yo yĩnnɛ névye tyí.
2 Ŋ́ píɗɩ̃́ Timote, áwɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyí, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ ápi Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí
nɛ, pè yɔ̃bènɔrɩ pɩ á tyí, pè mó á yãm yah, ànɛ̂ pè yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Pole mɛ n wɛkɩ Liyel tyí

3 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh n sõ á tyí sɔkɔ, mě wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃ náhnáh ǹmɔ
nɛ̂ tyí-á mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ ń sútóbé tyí kɔ̃lɛ. Lékɑ̃̂h ké
gbɩ̃̀ntɔ̃, mâh nírílɛ n pɩ, mè n pɩ á tɔ tyí.
4 Ŋ́ dyɔ-à to kɔ̃ á yétĩ kwɛ́nɔ́ tyílɛ, mè n nɛ n mɛ yɩ̃́ɩ̃́ ké tyí nɛ mé ǹ wɛ ń
nɩ kɔ̃ kè vɩ yɩ̃́ɩ̃́.
5 Ŋ́ dyɔ náh fwɔ á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ tyílɛ. Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ nɛ̂-á
lésõ mɛ á yũ̃ntó Loyisi ànɛ̂ á yũ̃ Yenusi sɔkɔ, ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ nɛ, képah
núkú-á mɛ á tɔ sɔkɔ.
6 Képah ye, mé á dyɔlɛ n to n kɔ̃ nɛ, máh ń gbɑ̃̂n sah á yɔ̃ á níri pɩ á tyí,
tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki tǎhkɩ̀ nɛ̂nɛ ǹ kɔ̃, á kè koh n tɛ̃ yĩn.
7 Ǹgbɔ̌ Mirki nɛ̂-á Liyel á kɔ̃, tíkí Mirki náh kélɛ dɛ́; tǎhkɩ̀ ànɛ̂ tyínɔnɔ,
ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ Mirki ye.
8 Káh n yɛ ápi Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ tyí yónɔ́ pɩ sennɛ á tyí. Ŋ́mɔ mɛ́nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ ǹmɔ tyí sɔ̃wãh, káh n yɛ kè nɛ mɛ sennɛ á tyí. Ǹtɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́
yèvyãhrɩ fɛ̃ n syi ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, á gbɔ̃ sàhnɔ́ mó nɛ mɛ Liyel tǎhkɩ̀ yɔ̃,
9 képah nɛ̂-á pwah mɔ ápilɛ, tɛ́ à mɛ á ye pɩ ǹ nolɛ. Á tyípéplɔ pínɔ́ yĩn
náh à képah pɩ á tyí dɛ́, kè ye ǹ dyɔ ànɛ̂ pèpɔrɩ ye à pɩ á tyí kélɛ. Yesu
gbɔ̃ yɔ̃, à kénɛ pèpɔrɩ mè pɩ sah ápi kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃́ gbɩ̃́ dùkùlɛ.
10 Kénɛ kèpɔrɩ ye á wɛ núkúnúkú á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista pɔ́nɔ́ sɔkɔ.
Ǹmɔ ye pɔ kũ tyí yɩkɩ tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo á tyí, nɛ̂-á á mɔ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ̃̀kɩ̀
yɔ̃.
11 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mè yĩn ye Liyel ńmɔ ye tɔ̃, tɛ́ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃ syínyo-òlɛ, ànɛ̂
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-òlɛ.
12 Képah kwlɔ́nɔ́ ye ń yɔ̃ sɔkɔ, ǹtɛ kè náh mɛ sennɛ ń tyí. Máh ń gbɔ̃ sah
névi nɛ̂ yɔ̃, mé ǹnɛ n pnɛ dò. Ŋ́ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ tɔlɛ nɛ wǎh nɛ̂ dahbɩ ń
gbɔ̃, tǎhkɩ̀-á mɛ ǹ sɔkɔ kɩ fɛ̃ ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃̀nyɩ̃̀kɩ̃̀ tɛ́y sõ tyí.
13 Timote, máh wɛlɔ gblɔ nónɔ́ yo á tyí, sè koh n tɛ̃ n yĩn Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ, sépi nónɔ́-á á wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yɔ̃ Yesu Kristalɛ.
14 Liyel Mirki nɛ̂-á mɛ ápi sɔkɔ, képah gbɔ̃ yɔ̃ wáh kwɔ́nɔ́ pèpɛy nɛ̂ wɛ,
kè koh n tɛ̃ yĩn pallɛ.
15 Áwɔ ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Asi mara tãn pól-á pé náh vi ń kɔ̃, Fisyɛlɩ
ànɛ̂ Yɛrɛmosyɛnɩ ńtɛ̃ tɔ pé náh vi ń kɔ̃.

16 Mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ, à Nsyonesifɔrɩ ànɛ̂ ǹ no nɩlɛ n gbɛ.
Yé náh wɛ di, máh wɔ̀kɔ̀npɛ̀kɛ̀ sɔkɔ kǎrnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí, ké sen náh ǹmɔ
tɛ̃ wɔ yah kõ ń nɩ dénpɔnɔlɛ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ.
17 Ǹ yɩ̃níntɛ̃nɔ ǹsɔ̃ Wrome kwil sɔkɔ, à ń gbah soh kõ súú à kyɩ wɛ.
18 Mé kélɛ n yah n kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à ǹ yãm yah tukey tuke sõlɛ. Wǎh
yòhnɩ̀nmɔnɔ nónó pɩ ń tyí Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, nɛy náh sè pĩ nɔ áwɔ Timotelɛ.

2

Pole nɛ Timote ǹ tah sah

1 Áwɔ tɛ̃ wɔlɛ ń pídɩ̃ Timote, yɔ̃bènɔrɩ nɛ̂-á ápi wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃ yõ Yesu Kristalɛ, képah yĩnnɛ, á tah n sah yɩ̃ɩ̃.
2 Wáh ń kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh névye náhnáh yɩ̃́ yah, kyɩ nɛ́gbló kwɔ kélɛ, nónó
tɔ-á kɩ tɔ̃ fɛ̃ túkù kwɔ kélɛ.
3 Kwlɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ álɛ, kè fɛ̃ n syi Yesu Krista sràsyi yèsyɩ̀kɩ̀ tyí kɔ̃lɛ.
4 Névi-à fyɔ̀ de sràsyɩ̃̀yá sɔkɔ tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pé yɔ̃tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ, ǎ
ǹ vyãh dɛ kèkõyɔ̃ tyi tɛ́ló sɔkɔ.
5 Wɛ̃ kàlnɔ́ tóló tó-ò tɔ náh tɔ̃rí yɔ̃́kúrílɛ n wɛ n pnɛ nɛ́ à náh to ké wɛ̃kɩ̀
yõ.
6 Sètõ nɛ̂-á tõ swãhlɛ à kwlɔ, ǹmɔ ǹgbò ye yĩnɛ ké sèmukɔ wɛ́nɔ́lɛ
7 Sõ n yah ń wɛlɔ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ sé pól syíkí-ńsahlɛ ǹ wɛ̃kɩ.
8 Káh á dyɔ fwɔ Yesu Krista tyílɛ,
ǹmɔ nɛ̂ lékó-á yiki mɔ.
Davidi náh nɛy ye ǹnɛ.
Sɛ̃ ye kélɛ yónɔ́lɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir sɔkɔ, képah nɛ̂-á mé mɛ n yo n kõ.
9 Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yĩn ye kwlɔ́nɔ́lɛ ń yõ sɔkɔ, ànɛ̂ kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí á
kɩ nɛ pèkè pí-ò sɔ̃ ńnɛ. Ǹtɛ kârn náh se yó mɛ mɔ Liyel wɛy tɛ̃ wɔ tyí tɛ́.
10 Képah ye, mé mɛ tyi póllɛ n sro névye yĩnnɛ Liyel-á nónó yah tɔkɔ,
sɔ̃nko pé tɔ pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista gbɔ̃ yõ, pé mó gbílkínɔ́ wɛ nɛ̂-á
kè náh n tyɛ.
11 Gbɩ wɛy yɔ́ wɛ yɔ̀:
Áyáh kɩ mɛ ku Yesu Kristalɛ wɛ̃ tyí, á kɩ mɛ min tɔ sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
12 Áyáh kɩ á tah sah wɛ̃ tyí ǹnɛ,
á kɩ tɔ̃rí pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
Áyáh kɩ à yahle,
ǹ tɔ kɩ á yahle.
13 Áyáh kɩ sɔ̃ pí-ńkɛ̃nɛ nɛ́gblɔ́lɛ,
ǹmɔ tɛ̃ wɔ kɩ tɛ̃ nɛ́gbílɛ,
à náh fɛ̃ ǹ syɩ n kur n pi.

Kwɔ́nɔ́ kétúkù fwɔ́nɔ́lɛ

14 Névye dyɔ to n kõ n mɔ kénɛ tyilɛ, ǹ tɛ́ ké gbáhdyâh di pé tyí Liyel
yah sɔkɔ nɛ, pè káh yékâb wãnnɛ n pɩ. Sè náh tir yɔ́lɛ n pɛkɩ. Nónó-á mɛ
sélɛ n nohnɩ, sè n pyě pépi mɔ n pu.
15 Á tah n sah Liyel yĩ kõ kè yuku álɛ. Pɩ tɔ̃npɩlɛ, nɛ̂-á gbɩ wɛlɔlɛ n yo ké
yah yõ, tɛ́ sen náh n pɩ ǹ tyí à yuku ǹ tõ tyí tɩ̃nnɛ.
16 káh yɑ̃́hwɑ̂nnɛ n yãh nónó-á sè náh mɛ yuku Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí tɩ̃nnɛ.
Nónó-à kélɛ n pɩ, pé wrɔ́ n nɛ n gbah n gbɛ Liyellɛ.

17 Pé yə̃́hwə̃̂n yíkínɔ́lɛ n pɩ á kɩ nɛ nówũ̂-á ńkɛ̃́nɛ willɛ n yõ sɔ̃. Yimene
ànɛ̂ Filɛtɩ tɔ mɛ kénɛ sɛ̃́nknɔ névye sɔkɔ.
18 Pépi gbɩ wɛ̃̀kì fĩn mɔ tɛ́ mɛ n yo n nɛ lékyî-á yilki mɔ sɔkɔ tɛ. Sɛ̃ ye
pè pɩ tɛ́ névye náhnáh Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yɩkɩ.
19 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, Liyel-á sètyah nɛ̂ wilki, képah tɛ̃ wɔ mɛ. Wɛlɔ
nónó-á mɛ wə̃́rkínɔ́lɛ ké tyí yõ, sè wɛ yɔ̀:
«Nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ, à pélɛ n pnɛ.»
Ànɛ̂ tɔ̃: «Nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo, pè yĩnɛ pè tyítúkúnì wɛ n
yɛ.»
20 Wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, sə̃́n vyɔ́ ànɛ̂ wárn vyɔ́ ó kɔ́kɔ́ náh mɛ dɛ́; sésár tyínɔ
mɛ, puri tyínɔ tɔ mɛ. Túkù mɛ yî tǎhnì mɔ yĩnnɛ, túkù mó mɛ ńyə̃́n yî mɔ
yĩnnɛ.
21 Tyi nónó tyí-á mé yo, Névi nɛ̂-à sè wɛ yɛ tɛ́ pɩ yályál Liyel yah, tɛ̃ kɩ
mɛ wìlkìnsàhnɔ́lɛ tyítǎhnì pɩ yĩnnɛ. Ǹ yétɔ̃̂ kɩ mɛ yõtɛ̃ dĩ tyí tyípéplɔ pɩ
yĩnnɛ.
22 Kètɛ̃̀npìkìnì dékè tyi wɛ n yɛ. Tyi nónó-á á yĩnɛ n yah n kɔ̃, sè wɛ yɔ̀:
Gbɩ wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́lɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́, tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ. Yé sépi póllɛ n pɩ
ànɛ̂ névyelɛ nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo fɔkɔ pérpérlɛ.
23 Yékə̃̂b wə̃n pínɔ́ wɛ n yɛ. Á pĩ nɛ sépi-á n pɔ n pɔ mə̂llɛ dò.
24 Ǹgbǒ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõnpɩ náh yĩnɛ mɛ́kì pínɔ́lɛ dɛ́. À pyě yĩnɛ à nɛ n mɛ
nɛ́pír névilɛ no pól tyí, à mó nɛ n mɛ névye kwɔ́nɔ́ yah wɛ, tɛ́ pàh ǹ tyílɛ
n yo, à tɛ̃ wɛ kè sɔ̃́mnɔ́.
25 À yĩnɛ à ǹ wɛy kɔ̃lìpulɛ n tɛ̃ mármár à vìnmɔnɔlɛ pélɛ n kɔ̃. Nɛ̂ pĩ,
tɛ́nkàh Liyel kɩ yɛ pè kɔ̃ pè kɩ pé sõnɔ wɛ vi mɔ kɩ gbɩ wɛ pĩ tɛ́.
26 Képah-à pɩ, pé yah kɩ pɩ kyòo pè kɩ wɛ dɛ sétə̃n yõtɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ, nɛ̂
sɔkɔ-á sõ à pè mɔ tɛ̃ sah pè kɔ̃ pè ǹ dyɔ yĩ̃nɛ n pɩ.

3

Kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyilɛ

1 Timote, á yĩnɛ ǹ kè pĩ nɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́nɛ, tyah táhnɔ́nɔ-á kɩ n wɛ.
2 Névye kɩ pɩ gblɔ̌y yõ yĩ́kípúlɛ, pɔ́ kódíbílɛ, wɛ̀ngbìl wɛ́kípúlɛ, gblɔ̌y
gbílkípúlɛ, Liyel tyí yóndepulɛ, dúbípú tyí yáhlepulɛ, pèpɔrɩ pĩ́-ńkɛ̃
névyelɛ, Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ,
3 kùkùtǎhkì névyelɛ, nɛ́pĩ́kɔbɩlɛ, névye yĩn yíkípúlɛ, gblɔ̌y tɛ̃-ńkɛ̃
névyelɛ, nɛ́kókè mɔ́púlɛ, pèpɛy fwópúlɛ,
4 wɛ̃ náh vìpulɛ, fɔ̀kɔ̀nvyə̃̀hnì névyelɛ, gblɔ̌y yɔ̃nsàhpulɛ. Pé dyɔ yĩ̃ tyi
tyí kɩ nɔ kal pé tyí Liyellɛ.
5 Pè kɩ pɩ yĩ́ yah Liyel yah tíkí pípúlɛ, ǹtɛ kègbɩ yõ, pè náh Liyel yah tíkí
pínɔ́ tǎhkì fɛ̃ n syi n pi. Káh nɛ n pɩ n soh sɛ̃́nknɔ névyelɛ.
6 Pé túkù n nɛ n de n kɔ̃ gbên sɔkɔ ǹ syɔ́ túkùlɛ n vi n tɛ̃, nónó lékə̃́m-á
tuke. Kénɛ syɔ́ mɛ tyípêl ó pé tɔ̂ɔ́. Tyi duke pól dékè n nɛ n mɛ pé sɔkɔ.
7 Pè mɛ sə̃́hnɔ́ sɔkɔ kṹmm, ǹtɛ pè náh mɛ fɛ̃ gbɩlɛ n pnɛ póllɛ.
8 Nsyə̃nɛsɩ ànɛ̂ Nsyə̃brɛsɩ-á Moyisi kɔ̃lɩ sɔ̃, sɛ̃ ye pépi tɔ mɛ n kɔ̃lɩ gbɩlɛ.
Pé sõnɔ náh mɛ pallɛ. Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ náh yuku yahlɛ.
9 Ǹtɛ pè náh n yuku n pi yahlɛ. Yé náh wɛ di, no pól kɩ pé nɛ́wɔ̃́ré wɛ
kwèyy sɔ̃-á Nsyə̃nɛsɩ ànɛ̂ Nsyə̃brɛsɩ tyí pɩ.

10 Ǹtɛ áwɔ Timote tɛ̃ wɔ ye ńmɔ sèfiki mɔ tyi tyi pól sɔkɔ: Máh kwɔ́nɔ́
nɛ̂ pɩ á kè fɛ̃ syi, tɛ́ mɛ ń pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ. Á ń sõnɔlɛ n pnɛ, ànɛ̂ ń
Liyel yõ sɛ̃nɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ ń tyi srónɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ,
à tahlɩ máh mɛ gbah tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ.
11 Pǎh ń fõh dùkù nɛ̂nɛ á kélɛ n pnɛ, à tahlɩ máh yèvyãhrɩ nónó pɩ
Antyɔsyɩ, ànɛ̂ Yikonyumi, ànɛ̂ Lisitir sɔkɔ. Fő̂hnɔ́ nɛ̂ dùkù tɛ̃ mɛ mé náh
kè wɛ yah? Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ń pwah mɔ sépi pól sɔkɔ.
12 Gbɩ yõ, nónó pól-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé pé minnɛ n pɩ Liyel
yah tíkí pɩ́nɔ́ sɔkɔ, pé kɩ fõhnɔ́ wɛ.
13 Ǹtɛ népêl ànɛ̂ névye pílkípú tɛ̃ wɔ kɩ yɔ̃ sɔkɔ pèkè pɩ́nɔ́lɛ kɩ névye
túkù pilki, tɛ́ kɩ pé gblɔ̌y ńtɛ̃ tɔ pilki.
14 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ tɛ́ kè fɛ̃ syi nɛ gbɩ-á kélɛ, kè tɛ̃ yĩn pallɛ.
Wáh kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ nɛ̂ tyɩ́, á ǹnɛ n pnɛ ó.
15 Á wɛ̃npir gbĩ dùkùlɛ á Liyel wɛynɛ n pnɛ. Kè kɩ fɛ̃ á lékãm yɩkɩ mɔ ǹ
kɔ̃ á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃ yõ.
16 Liyel wɛy pól wãrkɩ Liyel tǎhkɩ̀ gbɔ̃ yõ. Kè wãrkɩ névye kwɔ yĩnnɛ,
ànɛ̂ mɩ̀nɩ̀ gbel kye yĩnnɛ, ànɛ̂ pílkí-ńtãn tõ yĩnnɛ, ànɛ̂ névi mɔ yĩnnɛ gbɩ
wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ,
17 sɔ̃nko, Liyel tyɩ́ névi pɩ nɛ́gbɩ́lɛ tãn pèplɔ pól fɛ̃ n pɩ yĩnnɛ.

4

1 Yesu Krista nɛ̂-á kɩ pɔ vye ànɛ̂ kyî tuke n pi, mé kélɛ n gbah n yah n
kɔ̃ á tyɩ́ Liyel ànɛ̂ ǹmɔ yĩ yah, à tahlɩ ǹ syɩ́npɔnɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃rɩ́ yĩn yõ nɛ,
2 á Liyel wɛynɛ nɛ n yo. Kàh sɔ̃ yèvyãhrɩ gbĩ sɔkɔ ò; kàh sɔ̃ yèvɩnɩ gbĩ
sɔkɔ ò; kélɛ nɛ n gbah n yo. Névi nɛ̂-à pu pɩ, wɛkɩ tɛ̃ yõ, vìnmɔnɔlɛ tɛ̃ kɔ̃,
tɛ̃ tɔkɔ yárr ǹ kwɔ́nɔ́lɛ à kɔ̃.
3 Gbĩ yɔ́ mɛ n pi, túkù náh tõ kwɔ́nɔ́ yèsyɩ̀kɩ̀ fɛ̃ n syi n pi. Tyi nónó
dékè-á n ko pélɛ, pè kɩ kwɔ́pú kwĩnki yísyɔ́ yah nónó-á kɩ pɔ sépi tyɩ́lɛ n
wɛ n yo pé tyɩ́ nónó nóhnɔ́-á mɛ nɔ.
4 Pè kɩ pé ní tah tũ yahle gbɩ nóhnɔ́lɛ, tɛ́ kɩ sèmɩ̀rn wɔlɛ n nohnɩ.
5 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ á gblɔ̌y tɛ̃ pallɛ tyi tyi pól sɔkɔ. Kwlɔ́nɔ́ sro, ǹ tɛ́ á gblɔ̌y
kɔ̃ yĩĩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ́nɔ́ sɔkɔ. Pɩ Liyel tõnpɩ pèpɛynɛ.
6 Ńmɔ tɛ̃ wɔ pɩ gbĩ nɔ tɛ sárkálɛ. Kèkõyő fin mɔ gbĩ nɔ ń tyɩ́.
7 Mé mɛ́kɩ̀ pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyɩ́ tĩnnɛ. Tɔ́lɔ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sõ
ńnɛ, kè tyɛ. Mé náh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yal mɔ.
8 Ǹtɛ núkúnúkú, tɛ̃nwɛnɔ yõre wɛ́nɔ́ ye mé mɛ syɩkɩ tɛ̃, nɛ̂-á nɛ́gblɔ́
yõtɔ̃rɩ́ yőkúrɩ́lɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á tukey tùkè-ò pèpɛynɛ, ǹmɔ ye kɩ ń kɔ̃ n pi
kélɛ. Tɛ́ à náh n yĩn n pi ńmɔ ó tyɩ́ dɛ́, nónó tɔ-á mɛ ǹ pɔ́nɔ́ syɩkɩ tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
sɔkɔ, à kɩ pépi tɔ pól kɔ̃ kélɛ.

Pole mɛ vìnmɔnɔ tɛ́ynɛ Timotelɛ n kɔ̃

9 Gbah n tɛ̃ n pɔ ń tĩnnɛ súú.
10 Yé náh wɛ di, kwɛy gbĩ tyi mɛ yah syi Demasɩ tyɩ́ à kɔ̃ à mɛ ǹ náh vi
ń kɔ̃. À mɛ sɔkɔ Tesaloniki kwil sɔkɔ. Krɛsã mó sɔkɔ Kalasi mara sɔkɔ, tɛ́
Tite wɔ mɛ sɔkɔ Dalmati mara sɔkɔ.
11 Likyi ó ye mɛ ń tnɔ̂. Markɩ tɛ̃ yè pɔ wɛ̃ tyɩ́ ǹnɛ. Ǹ yétő̂ mɛ glò ń tyɩ́
tõ mɛ̀ sɔkɔ.
12 Mé Tisyiki tɛkɩ mɔ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ.

13 Wáh kɩ n pi, ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ n pɔ ń kɔ̃ nɛ̂-á mé sah Karpusi tyɩ́
Turasɩ kwil sɔkɔ. Ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔ tɔkɔ n pɔ n kɔ̃, ǹ tɛ́ n pɔ sé sêl tyɩ́nɔ tɔlɛ,
sépi nónó tyɩ́-á tah kal ń tyɩ́.
14 Kètɔ̃ndɩ̃ Alɛkisãdre nɛ́pékè kah pɩ ńnɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ à dyah n pi ǹ
tyípɩ́nɩ̀nɛ.
15 À ápi wɛlɔ kɔ̃lɩ kah mɔ. Képah ye, á tɔ á gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ ǹnɛ.
16 Pǎh ń tuke sõ nɛ̂nɛ gbennɛ, no pól pé náh vi ń kɔ̃. Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh yo
tɛ̃ mɔ ǹnɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyɩ́ nɛ à káh kè pɩ tirlɛ pé tyɩ́.
17 Ǹtɛ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ wɔ so mɔ ń tyɩ́. À tǎhkɩ̀lɛ n kɔ̃ mé fɛ̃ ǹ wɛy yo yɩ̃́ɩ̃, tɛ́ nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól kè wɛ noh. À ń pwah mɔ kyɛ̃̌kɩ́ngbɛ̃kɩ tyɩ́.
18 Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ kɩ tɔ̃ ń yõ wilki n pi pèl duke duke pól sɔkɔ. Tɛ́ kɩ ń pwah mɔ
ń kɔ̃ mé kɩ wɛ de ǹ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ. Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

19 Wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyɩ́ ń kɔ̃, ànɛ̂ Wonesifɔrɩ nolɛ.
20 Yerasɩtɩ wũ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ. Mé Torofimi wɔ sah Milɛti kwil sɔkɔ.
À sɔ̃ mɛ n yɔ képah ye.
21 Gbah n tɛ̃ n pɔ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃ nɔ́-ńkɛ̃̂ sɔkɔ. Yebulusi, ànɛ̂ Pudɛ̃sɩ, ànɛ̂
Linusi, ànɛ̂ Klodya, ànɛ̂ á yũnpyé tɛ́lɔ́ pól n wɛkɩ á tyɩ́.
22 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́ nɛ à nɛ n mɛ áwɔlɛ, à mó yɔ̃̌bènɔrɩlɛ
nɛ n pɩ yé pól tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Titi tyí

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ŋ̃mɔ Pole nɛ̂-á Liyel tɔ̃̀npɩ ànɛ̂ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, Liyel ń tõ nɛ
mé péwɔ névye yáhntɔkɔnɔ yohnɩ mɔ pè kɔ̃ pè sɛ̃ Yesu yɔ̃. À ń yah tɔkɔ
nɛ mé gbɩ wɛ̃̀kìlɛ pè wɛ̃kɩ pè kɔ̃ pè pé minnɛ n pɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kì yɔ̃,
2 pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ mó nɛ mɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ́nɔ́ tyí yɔ̃. Liyel nɛ̂-á à náh
mìnìnɛ n yo, ǹmɔ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃ kénɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min tyí sɔkɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃
gbɩ̃́ dùkùlɛ.
3 Tɛ́ wǎh ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ké wɛ̃kɩ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à kè wɛ̃kɩ ǹ wɛy
gbɔ̃̀ yɔ̃, tɛ́ ń kɔ̃ mé kélɛ n yo, ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ.
4 Titi, áwɔ nɛ̂-á ńmɔ píɗɩ̃́ kègbɩlɛ ápi Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, áwɔ tyí ye mé n
tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ ápi pwáhnmɔ-ò
Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Tɔ̃̀ nɛ̂-á dahbɩ Titi gbɔ̃̀

5 Mé ye ǹ sah Krɛtɩ mara sɔkɔ nɛ, tyi tɛ́lɔ́ nɔ́nɔ́-á wũ á sè pɩ n dal n mɔ,
á mó yah tɛ̃́pú yísyɔ́ yah n sah n sah n kɔ̃ kwlo kwlo pól Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ yɔ̃ sɔkɔ à yĩnɛ máh sɔ̃̀ kè yo sɔ̃́ á tyí.
6 Kénɛ yah tɛ̃́pú pól yĩnɛ pè nɛ n mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé tyí, ànɛ̂ pé nɛ
n mɛ sê núkú núkú nátãmnɛ. Pé wɛ̃́npɩ̀ mó nɛ n mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ, pè
káh pí-ńkɛ̃ tyilɛ n pɩ, pè káh pɩ nòhnì-ǹkɛ̃́púlɛ.
7 Yé náh wɛ di, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ kyɔ̀mì-ò yĩnɛ à nɛ mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ
ǹ tyí, wǎh sɔ̃́npílɛ pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ tahrɩ kyɔ̀mì-òlɛ. À náh yĩnɛ à pɩ
wèngbɩ̃̀l wɛ́kí-òlɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyɑ̃̀hnì névilɛ, ànɛ̂ sèwɔlɛ, ànɛ̂ mâl kɔ̃̀lì-òlɛ.
Tɛ̃ káh nɛ yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ kwâh nɛ́tɛ̃̀nɛ yɩ̃́nvɩ̃̀ sɔkɔ.
8 À yĩnɛ à nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ, pèpɛy pínɔ́ tyí mó nɔ ǹ tyí. À yĩnɛ à pɩ yĩ
pɩ̃́-òlɛ, ànɛ̂ nɛ́gbílɛ, à mó nɛ mɛ yályál Liyel yah, ànɛ̂ gblɔ̃̀y tɛ̃́npnè-òlɛ.
9 Wɛlɛ nɔ́nɔ́-á yĩnɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sé yɔ̃, à yĩnɛ à sè koh n tɛ̃ n yĩn à yĩnɛ kwɔ́nɔ́
nɛ̂-á à wɛ. Képah sɔkɔ, à kɩ tɛ̃ wɛ Liyel wɛynɛ névyelɛ n vi n mɔ, tɛ́ kɩ
wɛ́nyo-ńsah tyɛ ǹ kɔ̃̀lìpu tyí.

Liyel yĩn yɔ̃ mìnyobelɛ

10 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ pɩ gblɔ̃̀y tíkínmɔ-ńkɛ̃́púlɛ, ànɛ̂ wènfɩ̃̀
wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ névye pílkípúlɛ. Tɛ́ pé kan ńtɛ̃ n wɛ Nsyifunɔ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
sɔkɔ.
11 Pè mɛ fɛ̃̀kìnɔ́lɛ n dahbɩ kétlo náhnáh sɔkɔ pé kwɔ́nɔ́ túkúnɩ̀nɛ kwâh
wɛ yĩnnɛ yɩ̃́nvɩ̃̀ sɔkɔ. Képah ye, pé vyɛ̃y yĩnɛ tɩ̃́nɔ́lɛ.
12 Pé lékɑ̃́m névi yɔ́ lésõ nɛ ńkɛ̃, mìnyobe, ànɛ̂ gbɛ̃́nképèl, ànɛ̂ gbãndal
névye, ànɛ̂ yèwònpɩbɩ-á Krɛtɩ tãnnɛ.
13 Gbɩ ye à yo. Képah ye, wɛkɩ n yɩ̃́ɩ̃́ pé yɔ̃, pè kɔ̃ pè Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ pèpɛy
wɛ.
14 Pè káh pukubi mɔ Nsyifunɔ sèmɩ̃̀rn ànɛ̂ névye tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh, nɔ́nɔ́-
á sè náh mɛ gbɩ wɛ̃̀kì yɔ̃.

15 Tyi pól mɛ yályál névye tyí, nónó-á mɛ yályál Liyel yah. Ǹtɛ névye
nónó-á mɛ sìlkìnɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ, tyi pól mɛ sìlkìnɔ́lɛ
pépi tyí. Yé náh wɛ di, pé sõnɔ ànɛ̂ pé lékɑ̃́m náh mɛ pallɛ.
16 Pě pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Liyel pĩ́púlɛ. Ǹtɛ pé tyípínì kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ pè náh
ǹnɛ pnɛ. Pè pɩ nɛ́túkúnì ànɛ̂ nikisekɔ́kɔ́ pípúlɛ, pè náh tõ fɛ̃ tyípépɛ̌y pɩ.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkì kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ápi sɛ̃́nɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, képahlɛ névyelɛ n kwɔ.
2 Yo yèwàhnì tyí nɛ pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ n pnɛ, pè yɛ yɔ̃̀yén nɛ n sah pé
yõ, pè pɩ yèsrey névyelɛ, pè nɛ mɛ sũ yĩ́ĩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, tyínɔnɔ mó
nɛ n mɛ pé sɔkɔ, pè mó nɛ mɛ sɔ̃́mnɔ́ névyelɛ.
3 Yo syɔ́dyî tɔ tyí nɛ pè yɛ pé kɔ dùkù nɛ mɛ pallɛ Liyel yah, pè káh
névye yĩnnɛ n yɩkɩ, pè káh pɩ sèwɔbɩlɛ, pè névyelɛ n vi n mɔ pallɛ.
4 Syɔ́ nónó náh wah mɔ, pǎh yĩnɛ pè pépilɛ n yohnɩ n mɔ pé pɛbɩ ànɛ̂
pé wɛ̃́npì tyí kõ kè nɔ pé tyí.
5 Pǎh yĩnɛ pè pɩ yèsrey névyelɛ nónó-á mɛ tómm, tɛ́ mɛ n yah n dah mɔ
pé kétlo tyí sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ n mɛ syɔ́gblɔ́lɛ nónó-á mɛ n sah pé pɛbɩ
tyí yõ, sɔ̃nko Liyel wɛy tyí káh yo ko.
6 Sɔ̃́ré mɔ kètɛ̃̌npì tɔ sɔkɔ pè pɩ yèsrey névyelɛ
7 tyi pól sɔkɔ. Áwɔ tɛ̃ wɔ mó pɩ dùkù pèpɛynɛ pélɛ n wɛ̃kɩ á tyípéplɔ
pínɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á fɔkɔ dal mɔ pélɛ n kwɔ yèsyìkìlɛ.
8 Yɛ á wɛlɔ nɛ n mɛ gblɔ ó sé tɔ̂ɔ́, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ. Képah sɔkɔ, á sépébí
náh wɛ́nyo-ńsah wɛ n pi ápi tyí. Kè kɩ pɩ sennɛ pé pól tyí.
9 Yo yɔ̃bɩ tyí nɛ pè nɛ n sah pé yɔ̃̀tɑ̃m tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ, pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
pé tyí, pè káh pé yɔ̃̀tɑ̃mnɛ n kõlɩ,
10 pè káh kwɑ̂h yɔ́ ńtɛ̃ yĩ n tɔkɔ pé tyí. Pè pé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ n
wɛ̃kɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, sɔ̃nko á pwáhnmɔ-ò Liyel-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ, gbílkínɔ́ nɛ
n sah ké yõ.
11 Yé náh wɛ di, Liyel ye ǹ yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ̃kɩ képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á névye pól
pwáhnmɔnɔlɛ n wɛ.
12 Kè álɛ n kwɔ nɛ á Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ á káh á yĩ́nɛ n wil kèkõyɔ̃́
yî tyí. Kàh pɩ sɛ̃́, kwɛy gbĩ mè sɔkɔ á kɩ tɛ̃ wɛ á minnɛ n pɩ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́
sɔkɔ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yõ, ànɛ̂ Liyel yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ.
13 Sɛ̃́ ye á yĩnɛ à nìvìnì wɛ́nɔ́ mè syɩkɩ tɛ̃, á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, à tahlɩ
gbìyìkì tyí, sõ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á pwáhnmɔ-ò Yesu Kristalɛ, ǹ tɔ̃rí
kɩ n wilki n mɔ n pi.
14 À ǹ gblɔ̌y kõ ápi yĩnnɛ à á yõ wɛ dwe wilki tyípêl pól sɔkɔ. À mɛ ké
tyí nɛ pé á pɩ yályál pé yah, á mó nɛ mɛ pé tyí yõ, á mó gbah tɛ̃ tyípéplɔ
pínɔ́ sɔkɔ.
15 Sɛ̃́ ye á yĩnɛ ǹ nɛ n wɛkɩ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, ǹ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ n
wɛkɩ pé yõ. Káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n yilɔ.

3

Kɔ dùkù pépɛ̌ynɛ Liyel wɛ̃̌kì yõ

1 Névye pól dyɔ to n kõ nɛ pǎh yĩnɛ pè pé gblɔ̃̌ynɛ n tiki n mɔ kwil yah
tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm yah sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ n sah pé tyí yõ, pè mó pé gblɔ̃̌y
vi sah tyípéplɔ duke pól pı pı tɛ̃̌nɛ.
2 Pè káh wɛ̀ntùkùǹìnɛ n wɛkı ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, pè káh mâllɛ n kɔ̃lı. Pè pı
nɛ́gblɔ́lɛ, pè mó névye póllɛ nɛ n tɛ̃ mármár.
3 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, lékɑ̃́m kɛ̃ ànɛ̂ kèlékɛ̃ névye ye lésõ ápi tɔlɛ. Á
sɔ̃̀ mɛ mɔ́npunɔlɛ, mɛ á dyɔ dyɔ tyi ànɛ̂ á nìvìnì tyi yɔ̃rı sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ á
minnɛ n pı pèkè pínɔ́ ànɛ̂ dékè tyi pínɔ́ sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ á dékè wilki névye
sɔkɔ, tɛ́ mɛ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.
4 Ǹtɛ gbı̃́ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-ò Liyel ǹ pèpɔrı ànɛ̂ ǹ tyínɔnɔlɛ névye wɛ̃kı,
5 à á pwah mɔ. Tɛ́ kè náh pı nɛ á tyípéplɔ pínɔ́ yĩn sɔ̃́ dɛ́, á yãm ye à
yah. À ye á pwah mɔ, tɛ́ min sɑ̃́nnɛ á kɔ̃ à á nnɔ wu pı yályál Liyel Mirki
gbɔ̃̀ yõ.
6 À syɔ̃ á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí à Mirki mɛ̀ tiki mɔ á yõ náhnáh,
7 sɔ̃̀nko á píntɛnɔ náh nɛ́gblɔ́lɛ ǹ pèpɔrı gbɔ̃̀ yõ, à tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ képah
nɛ̂-á á mɛ n dɛkı.
8 Wɛy mɛ̀nɛ, gbı ye kélɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ á kè gbah yo pé tyí, sɔ̃̀nko
nónó-á sɛ̃ Liyel yõ, pè gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pı. Sépi ye plɛ, tɛ́ sé yõre mó tɔ̃
mɛ no pól tyí.
9 Ǹtɛ káh yõ kɛ̃ yékɑ̃̂blɛ n pı, ànɛ̂ káh yékɑ̃̂blɛ n pı névye duku wı̃̀l-ǹsah
tyí sɔkɔ. Káh mâllɛ n pı, ànɛ̂ káh yékɑ̃̂blɛ n pı névyelɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
tyí yõ. Yõre kɛ̃ ànɛ̂ yékɑ̃̂bkwɛ̀ ye sélɛ.
10 Névi nɛ̂-à névyelɛ n gbɛkı, ké gbáhdyâh di tɛ̃ tyí kè nɔ kɛ nínɔ́lɛ, wàh
ké nóh-ńkɛ̃̂nɛ, à gbɛ n milki.
11 Á pĩ nɛ kénɛ névi dùkù-á wɛ̃̀kì pèpɛy fı̃n mɔ, wǎh mɛ tyípêllɛ n pı à
pèkèlɛ n yɔrı n mɔ ǹ gblɔ̃̌y yõ.

Pole-á vı̃̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Titi kɔ̃

12 Máh kı fyɔ̀ Artemasɪ, képah náh pı Tisyiki tɛkı mɔ á tyí, gbah n tɛ̃ n
pɔ n wil ń tyí Nikopolisi kwil sɔkɔ. Mé kè yah tɔkɔ nɛ máh kı kwɔ̀vırı gbı̃́
pı nɛ́npɔ́.
13 Nsyenasɪ nɛ̂-á Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́-òlɛ, yah n dah n mɔ ǹmɔ ànɛ̂
Apɔlɔsɪ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ. Káh n yɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ pè tɛkı.
14 Ápi no tɔ yĩnɛ pè pé gblɔ̃̌y kɔ̃ n yı̃̃́ tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ, sɔ̃̀nko tyi nónó
tyí-á mɛ tah, pè tɛ̃ n wɛ sépi yahlɛ n wah. Pè káh pı tɛ̃ yõre kɛ̃ névyelɛ.
15 Névye nónó pól-á mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ, pè n wɛkı á tyí. Nónó-á ápi kódíbílɛ
Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, wɛkı pé tyí.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrılɛ n pı yé pól tyí.

Pole Sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Filemo tyí

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi
Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ áwɔ Filemo tyí, nɛ̂-á ápi nɛ́nɔ́nínɛ ànɛ̂
á tɔ̃̀ pɩ mûnɛ.
2 Á kélɛ n tɛkɩ n mɔ tɔlɛ ápi dósê Apiya tyí, à tahlɩ Arsyipi tyí ǹmɔ nɛ̂-á
á mɛ́kì fwo mûnɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀ tyí pépi nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n
mɔ n pɔ áwɔ Filemo wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
3 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè
yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Filemo sɔkɔ

4 Gbı̃́mɛgbı̃́ mâh Liyellɛ n ni, mè n wɛkɩ Liyel tyí á tyí sɔkɔ,
5 máh sɔ̃npílɛ mɛ n nohnɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ
yõ sɛ̃́pú tyí-á mɛ nónólɛ á tyí.
6 Mé kélɛ n ni Liyel tyí nɛ ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á ápi kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ, kè
nɛ n yuku yahlɛ. Tyípéplɔ pól nónó-á á kɩ fɛ̃ pɩ Krista yĩnnɛ, sélɛ névye
wɛ̃kɩ.
7 Ŋ́ yṹnpi, tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ ǹ kɔ̃ á Yesu yõ sɛ̃́pú nnɔlɛ n de, kè mɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ńmɔ tyí, té mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ ń sɔkɔ.

Pole mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Filemo tyí nɛ à Wonesimi yɔ̃rɩ tyɛ

8 Gbɩ ye sénsɔ̃, Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ mé kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ á pɩ pɩ tir kɔ̃ sah ǹ kɔ̃,
9 ǹtɛ tyínɔnɔ yĩnnɛ mé álɛ n ni, ńmɔ Pole nɛ̂-á pɩ yèwàhlɛ, té mɛ ńtɛ̃nɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ.
10 Mé álɛ n ni Wonesimi tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ ń píɗ́ínɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀
yõ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
11 Ŋ̀gbòlɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ tirlɛ n pɛkɩ áwɔ tyí. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ tirlɛ n
pɛkɩ áwɔ ànɛ̂ ńmɔ tyí.
12 Mé kɩ ń syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á ńmɔ wil fı̃́ yólɛ.
13 Ŋ́mɔ-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yĩnnɛ, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ à
tɛ̃ ń tnɔ̂ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ń tyí áwɔ swɔ.
14 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé tir yó pɩ nɛ́ á náh ké wɛ̃̌kì kɔ̃. Mé náh
mɛ ké tyí nɛ mé ǹ kyĩ mɔ á tyípépɛ̌y pɩ. Mé mɛ ké tyí nɛ kè pɩ áwɔ dyɔ
dyɔ tɛ̃̌nɛ.
15 Gbɔ̀kénpɩ Wonesimi kɩ mɛ gbɛ mɔ álɛ wrɔ́ kwéy yó ó sɔkɔ, sɔ̃́nko ǹ
pɔ à wɛ kṹmm yõ sɔkɔ.
16 Yé náh wɛ di, yɔ̃̀ ó náh ǹnɛ núkúnúkú dɛ́, à fɔ̃́nfɔ̃́ yɔ̃̀ yõ. Á pól yṹnpi
ye ǹnɛ, nɛ̂ tyí-á nɔ yı̃́ı̃́ á tyí. Ǹ tyí nɔ yı̃́ı̃́ ńmɔ tyí, ǹtɛ ǹ tyí ké nɔ kal áwɔ
tyí, wǎh sɔ̃npílɛ pɩ áwɔ yɔ̃̌lɛ té tɔ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.
17 Képah ye, wáh kɩ mɛ pĩ nɛ á yṹnpi-á ńnɛ, à tɛ̃ plɛ ńmɔ sɔ̃́ á tɛ̃.

18 Wàh kɩ mɛ tyɩ́túkù yɔ́ pɩ, képah náh pɩ á kɔ̃lɩ-à kɩ mɛ ǹ yõ, mé kɩ yĩn
sé yĩ́nnɔ́lɛ.
19 Ǹmɔ Pole ye n wãrkɩ wɛlɔ nɔ́pilɛ ń gbɔ̃̀lɛ nɛ máh kɩ kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah. Tɛ́
á dyɔ náh mé n to n kõ nɛ wáh yĩnɛ á á minnɛ ń dyah.
20 Képah ye ń yṹnpi, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á tir mɛ̀ pɩ ń tyí Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃
yĩn yõ. Ǹ nɩ de á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
21 Ǹ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ nɛ́gbɩ́-á álɛ. Képah ye, máh tyi nónónɛ n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ á tyí yɔ̀, mé pĩ nɛ wáh kɩ sè pɩ ń yóré yõ, kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ.
22 Mé kè pĩ tɔlɛ nɛ yé nírí gbɔ̃̀ yõ pǎh kɩ ńnɛ yé kɔ̃. Képah ye, mé kélɛ n
yah n kɔ̃ á tyí nɛ á sɛ̃́-ńsah yah n sah n kɔ̃ ńtɛ̃nɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

23 Yepafrasɩ n wɛkɩ á tyí, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista
yĩnnɛ.
24 Markɩ ànɛ̂ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Demasɩ, ànɛ̂ Likyi n wɛkɩ á tyí, pépi nónó-á
ńmɔ tɔ̃̀ pɩ mûnɛ.
25 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé
tyí.

Nsyakɩ-á sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Liyel nípú tyí

Ń yṹnpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ.

Nsyakɩ lésõ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Liyel nípú tyí nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlo náhnáh sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Liyel yõ, ǹtɛ, kwlɔ́nɔ́ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yĩni n tɛ̃, ànɛ̂ sétõ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n fwo. Képah ye Nsyakɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ tɛkɩ mɔ pé tyí, à sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ pélɛ n vi n mɔ tyi náhnáh sɔkɔ, nɛ pè tyípéplɔlɛ n pɩ. Liyel nípú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, té pé tyípínɩ̀ náh mó tõ mɛ plɛ. Képah ye Nsyakɩ kõ à kè gbah yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, té ǹ tyípínɩ̀ náh mɛ plɛ, yõ kɛ̃́-á tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ!

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Nsyakɩ nɛ̂-á Liyel, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀npɩlɛ, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
n tɛkɩ n mɔ, à n wɛkɩ Liyel nípú pól tyí, nónó-á mɛ kárkínkɔ̃nɔlɛ kèkõyɔ̃́
sɔkɔ.

Mɔ́nyahnɔ dòhnɩ̀nɔ́lɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ

2 Ń yṹnpyé, mɔ́nyahnɔ-à sɔ̃ pɩ yèvyãhrɩ dùkù nɛ̂ dùkùlɛ yé tyí, yé yɛ kè
pɩ nɩ̀vɩ̀ ǹgbɛ̃́nɛ yé tyí.
3 Yé pĩ nɛ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á tɛ̃ wɛ mɔ́nyahnɔ tyí, képah sɔkɔ-á yé kɩ pɩ
tɛ̃́npnɛ̀pulɛ.
4 Ǹtɛ, yé yɛ yé tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ mɛ̀ ké tɔ̃̀ pɩ kyɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí, yé kõ yè gbèkè yĩ,
pèkè káh tõ wɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ káh yé tɛkɩ.
5 Ǹtɛ, yɩ̃́pɩ̂-à yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkɩ, tɛ̃ kè ni Liyel tyí, à kɩ kè yĩ tɛ̃ kõ. Ǹmɔ
ye n yĩ no póllɛ n kõ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ sɔkɔ, pé yah yó-ńkɛ̃́nɛ. Képah ye, tɛ̃ kè ni
ǹmɔ tyí.
6 Tɛ́ tɛ̃ yĩnɛ à kè ni Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ tɔ̀tɔ̀ kɛ̃́nɛ. Yah, névi nɛ̂-à tɔ̀tɔ̀lɛ n
pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ yɔ́nkwɩ̂l sɔ̃, yã́hkí n tɔkɔ n mɔ n kõ yey yey póllɛ.
7 Sɛ̃́nkõ névi káh nɛ n sõ nɛ, páh kɩ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
tyí.
8 Névi dùkù yɔ́ ye tɛ̃́nɛ, nɛ̂ lékã́m náh mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ fɩ̃́ núkú, ànɛ̂ à mɛ tɔ̀tɔ̀
sɔkɔ ǹ tyípínɔ́ pól sɔkɔ.

Yãm ànɛ̂ tahrɩlɛ

9 Ń yṹnpyé nónó-á mɛ yãm sɔkɔ, Liyel kɩ pɔ pè dɔkɔ n mɔ n pi: Képah
ye, pè ké nɩ̀vɩ̀lɛ nɛ n pɩ.
10 Tɛ́ tahbɩ kɩ tyɛ n sɔkɔ n pi fílfi tyí kɔ̃lɛ. Képah ye, pè tɔ pé tíkínmɔnɔ
nɩ̀vɩ̀lɛ nɛ n pɩ.
11 Sɔ̃-á gbĩ-à gbo, té vyãh fílfi tɛ̃, sè n kɔkɔ, ǹ du ǹ kwɛ. Plɛ́-ńsah náh tõ
n wɛ sé tyí. Sɛ̃ ó ye, tahbɩ tɔ kɩ yah n kwlɔ n pi pé tyípínɔ́ nɩyɔ̃́.

Mɔ́nyahnɔ ànɛ̂ tɔ̃́nmɔnɔlɛ

12 Yèvɩnɩ mɛ névi tyí, nɛ̂-á ǹnɛ n tah n sah mɔ́nyahnɔ sɔkɔ. Mɔ́nyahnɔ
sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, tɛ̃ kɩ tɛ̃́nwɛnɔ tɔ̃rí yɔ̃́kúrí wɛ, nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ. Kénɛ
tyɛ́-ńkɛ̃ min tyí ye Liyel ǹ vyãhlɛ névye kɔ̃ sah, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.
13 Yé pĩ, nɛy náh fɛ̃ Liyel tɔ̃ mɔ à tyípékè pɩ n pi, ànɛ̂ ǹmɔ tɔ náh mó tɔ̃
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔ̃ n mɔ n dah n mɔ tyípékè sɔkɔ. Képah ye, tɔ̃nmɔnɔ-à nɛ̂
yĩni tɛ̃, tɛ̃ káh nɛ, Liyel-á n tɔ̃ n mɔ pélɛ.
14 Ǹtɛ, nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ nénúkù núkú póllɛ n yɔrɩ n dah n mɔ tyípékè sɔkɔ,
pé sɔ̃nɔ túkúnì dékè tyi ye.
15 Wâh yɛ sɔ̃nɔ túkúnì nɔ́pi kɔ̃ sè tɛ̃ wɛ á tyí, sè n pɔ tyípékèlɛ. Tyípékè-à
mó gbèkè yĩ, kè n pɔ kũnɛ.
16 Ń yṹnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé káh yé gblɔ̃y pilki dɛ́!
17 Ǹgbŏ, yɩ̃́nkɔ̃nɔ yî tǎhnì pèplɔ pól n wil yɩ̃̂nyɔ̃. Liyel ye n kɔ̃ álɛ sélɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á mɔ yɩ̃̂nyɔ̃ kyòolɛ. Ǹ dùkù náh n vi n mɔ, fɛ̃́ntṹ tyah náh mɛ ǹ
sɔkɔ.
18 Ǹtɛ, Liyel sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé á sah ǹ yî mɔ́nɔ́nɔ pól yah tɩ̃̀nnɛ. Képah
ye, à min sɑ̃́nnɛ á kɔ̃ ǹ wɛy gbɩ gbɔ̃̀ yɔ̃.

Liyel wɛy nóhnɔ́ ànɛ̂ ké wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́lɛ

19-20 Ń yṹnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé pĩ nɛ ńkɛ̃, névi fɔkɔ-à vyãh, ǹ tyípínì
náh Liyel nɩlɛ n vɩ. Képah ye, yé nénúkù núkú pól yĩnɛ yè yé nínɛ n kwɔ
nohnɩ súú, tɛ́ yé káh nɛ n sal n wɛkɩ sɔ̃́nyah-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ yé fɔkɔ káh nɛ n
kwãh n vyãh.
21 Kàh pɩ sɛ̃, yé tyítúkúnì ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́ duke duke pól yal n mɔ
pnɛ́pnɛ́. Yé mó Liyel wɛy fɛ̃ n syi gblɔ̃y tíkínmɔnɔ sɔkɔ, wǎh nɛ̂ dah mɔ
yé nnɔ sɔkɔ. Képah ye kɩ fɛ̃ yé pwah mɔ.
22 Yé káh yé gblɔ̃y tɔ̃ mɔ n pɩ Liyel wɛy nóhpú ólɛ, ǹtɛ, yé nɛ n kɔ ké
wɛ̃̌kì yɔ̃.
23 Yah, nɛ̂-à kélɛ n nohnɩ ólɛ, tɛ́ à náh mɛ n kɔ ké wɛ̃̌kì yɔ̃, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ
ǹnî yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á mɛ ǹ yèpɔlɛ n yah dwɔ̀lí sɔkɔ sɔ̃-á kélɛ.
24 Wàh fyɔ̀ ǹ gblɔ̃y yah tɛ, tɛ́ yal ké tnɔ̂, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèpɔ
dùkùlɛ.
25 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ tṹnɔ́lɛ, sè kɩ fɛ̃ névye sah pé gblɔ̃y yɔ̃. Névi
nɛ̂-à sépi tɛ̃ pallɛ, sé sɔkɔ tyi nóhnmilki-ńkɛ̃nɛ, tɛ́ ǹ tyilɛ n pɩ sǎh yo sɔ̃, tɛ̃
wɔ kɩ yèvɩnɩ wɛ ǹ tyípínɔ́ pól sɔkɔ.
26 Ńkɛ̃, nɛ̂-à mɛ n sɔ̃ nɛ, Liyel wɛ̃̌kì kɔ́-ò-á pélɛ, tɛ́ à náh mɛ n kyɔmɩ n
wɛkɩ, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̃ynɛ n pilki. Ǹ Liyel wɛ̃̌kì kɔ dùkù mɛ nɔ̀nɔ́lɛ.
27 Ǹtɛ, Liyel wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ nɛ̂-á syíi ńtɛ̃ kɛ̃nɛ ké sɔkɔ sú Liyel n mɔ n kɔ̃, kè
wɛ yɔ̀: Á yĩnɛ ǹ ńgbye ànɛ̂ pɛ́kúsyɔlɛ n tɛ̃ plɛ pé yèvyãhrɩ sɔkɔ, ànɛ̂ káh n
yɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyi pɔ ǹ silki Liyel yah.

2

Wǎhkì pínɔ́ náh plɛ

1 Ń yṹnpyé, yáh sɛ̃ tɔ̃rí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̃, yé náh yĩnɛ yè nɛynɛ n
wah.
2 Sɔ̃-á dɩ̃́ yɔ́ kɩ fɛ̃ pɔ de yé tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ kɩ mɛ sɑ̃́n kèngbɔ tɑ̃́hní dyɩ,
tɛ́ kɩ mɛ fwɔ̀tǎhnì mɔ; tɛ́ yãm nɛy yɔ́ tɔ kɩ fɛ̃ pɔ de yé nɩyɔ̃́ fwɔ̀yàllɛ ǹ wil:

3 Yâh fwɔ̀pèplɔ mɔ́-ò dɩ̋ wɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ kɔ̃ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah
pèpɛy mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ yo yãm nɛy mɛ̀ wɔ tyí nɛ, à yuku yĩn tɛ̃, képah náh pɩ,
à kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̂̃ sétáh sɔkɔ;
4 yâh pɩ sɛ̃, wǎhkɩ̀ náh yé n pɩ wɛ̃ wrɔ́ di? Yé náh ǹnî yɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ ǹ
ní-òlɛ yé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ túkúnɩ̀ gbɔ̃̀ yɔ̃ di?
5 Ǹ yṹnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé yé níkí kwɔ noh. Névye nónó-á yãm tãnnɛ
kèkɔ̃yɔ̃́ névye tɛ̃ tyí, pépi ye Liyel yah wilki, à pɩ tahbɩlɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
Ànɛ̂ pépi ye tɔ̃ à kɩ kɔ̃ pè kɩ n de n pi ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ, képah nɛ̂ tyí-á à ǹ vyãhlɛ
névye kɔ̃, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.
6 Ǹtɛ, yépi-à yãm tãnnɛ n yilɔ, tɛ́ tahbɩ wɔlɛ n gbilki-à; kénɛ tahbɩ tɛ̃ wɔ
náh n fɔ̃h yélɛ, tɛ́ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ di?
7 Tɛ́ Krista yĩn pèpɛy-á yé yɔ̃ sɔkɔ, pépi ye tɔ̃ képah tyí yónkòpulɛ.
8 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ̀ yɔ́ mɛ wǎ̃rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ̂-á gblò kal sé no tɛ́lɔ́lɛ.
Képah n yo nɛ ńkɛ̃: «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»*. Képah wɛ̃̀kɩ̀-à
kɩ nɛ̂ yé n kɔ, yé mɛ n pɩ plɛ.
9 Ǹtɛ, wǎhkɩ̀ tɛ̃-à kɩ nɛ̂ yé n pɩ, tyípékè ye kélɛ. Yé mɛ pílkínɔ́lɛ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃npí yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃.
10-11 Yah, Liyel nɛ̂-á yo nɛ: «Káh fɔ̀fíkɩ̀ pɩ», ǹmɔ ó ye tɔ̃ yo nɛ: «Káh
nɛ́kókè mɔ.»† Wâh sɔ̃ fɔ̀fíkɩ̀ pɩ́-ńkɛ̃́nɛ, tɛ́ nɛ́kókè mɔ, á ye Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
yahle. Képah ye, névi-à sɔ̃ Liyel tyi kɔ̃́nsàhnɔ́ pól pɩ, tɛ́ sé sɔkɔ tyíyóné
núkú fyé yahle, tɛ̃ mɛ pílkínɔ́lɛ sé pól sɔkɔ.
12 Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sah yélɛ yé gblɔ̌y yɔ̃, tɛ́ Liyel kɩ yé tuke n yĩnɛ
n pi sépilɛ. Képah ye, yé yɛ yé wɛy, ànɛ̂ yé pídúkù nɛ mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɔ́pilɛ.
13 Ńkɛ̃, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yáh-ńkɛ̃́nɛ, Liyel tɔ náh tɛ̃ yãm yah n
pi tukey tuke sɔ̃́lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yah, tɛ̃ yɔ̃ kɩ yɔ̃ tukey
tuke sɔ̃́lɛ.

Tyîpéplɔ pí-ńkɛ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́lɛ, yɔ̃ se mɛ ké tyí?

14 Ǹ yṹnpyé, ǹnî yɔ́-à ńtyĩ́nɔ nɛ, páh sɛ̃ Liyel yɔ̃, tɛ́ ǹ tyípínɩ̀ náh mɛ kélɛ
n wɛ̃kɩ, yɔ̃ se kɩ wɛ ké tyí? Kénɛ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ dùkù mɛ̀ se kɩ fɛ̃ à pwah
mɔ?
15 Sɔ̃-á, á yṹnpi yɔ́ tyí flɔ kɩ fɛ̃ n knɛ, ànɛ̂ à náh mɛ n wɛ n yɔ̃ swɔ̃swɔ̃
pól sɔkɔ:
16 Yɔ̃ se mɛ ké tyí, wâh tɛ̃ syah nɛ, à de lènɔlɛ, à mó flɔlɛ n mɔ vɩrɩlɛ n
tũ, ànɛ̂ à nɛ n yɔ̃ n tɔ̃; tɛ́ á náh se mó tɔ̃ à kɔ̃ ǹ yétɔ̂ yî nɔ́pilɛ?
17 Sɛ̃ ó ye, névi nɛ̂-à nɛ, páh sɛ̃ Liyel yɔ̃, tir yɔ́ ńtɛ̃ pí-ńkɛ̃́nɛ nɛ̂-á ǹ Liyel
yɔ̃ sɛ̃́nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ, tɛ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ mɛ kúntɛ̃̀nɔ́lɛ.
18 Gbɔ̀kénpɩ ǹnî yɔ́ kɩ fɛ̃ nɛ, túkù-á mɛ sɛ̃ Liyel yɔ̃, túkù mó mɛ tyípéplɔlɛ
n pɩ. Kàh pɩ sɛ̃, tɛ̃ ń wɛ̃kɩ ǹ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́lɛ, tyípínɩ̀ kɛ̃́nɛ wɛ́. Ńmɔ wɔ kɩ à
wɛ̃kɩ ń Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́lɛ ń tyípínɩ̀ sɔkɔ.

* **2:8** 2.8 - «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»: Yé kɩ fɛ̃ kè wɛ Likyi sébéy 10.27, ànɛ̂ Markɩ sébéy 12.31, ànɛ̂ Levitiki sébéy 19.18. † **2:10-11** 2.11 - Kònmɔnɔ ànɛ̂ fɔ̀fíkɩ̀lɛ, sépi tɔ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbãm sɔkɔ, Moyisi-á nónó wãrkɩ sah Yálnɔ́ sébéy 20 sɔkɔ.

19 Wâh mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ Liyellɛ, núkú-á ǹnɛ, kè plɛ. Tɛ́ pĩ nɛ, sétȁn tɔ
sɛ̃nɔ́-á mɛ képah tɛ̃ wɔ yõ dɛ́. Ànɛ̂, ǹ yah tíki pínɔ́ tɛ̃ tyí, sé wil n nɛ n
syah.

20 Lékȁm se mɛ ǹ tɛkı? Wâh mɛ ké tyí, mé kı fɛ̃ ǹ wɛ̃kı nɛ, tyípéplɔ
pí-ńkɛ̃ Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ, yõ náh mɛ ké tyí:

21 Ápi náh nɛy Abrahmı-á tyípíkì nɛ̂ pı, képah nɛ̂-á pı ǹ pídɩ̋ Yisakı
dɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yõ, nɛ pé à ko Liyel kɔ̃, sɔ̃-á Liyel yo
kélɛ ǹ tyí.‡ Képah sɔkɔ náh Liyel à pı nɛ́gbílɛ di?

22 Á náh wɛ di, Abrahmı Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ ǹ tyípínì sȍ mɛ n kɔ wɛ̃ tyí.
Tɛ́, ǹ tyípínì gbȍ yõ, ǹ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ pı pallɛ.

23 Képah sɔkɔ ye Liyel wɛy mɛ̀ pı tũ nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Abrahmı sɛ̃ yɩ̋ ǹ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yõ, Liyel mó à pı nɛ́gbílɛ», tɛ́ ǹnɛ n ye ǹ kódɩ̋nɛ.

24 Yé kè wɛ kɛ̀, névi Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ó náh dɛ́! Ǹ tyípínì tɔ gbȍ yõ ye Liyel
à pı nɛ́gbílɛ.

25 Sɛ̃ ó ye tɔ̃, fɔ̀fínpı pi nɛ̂-á lésɔ̃ pè n ye Wrahbılɛ: À lésɔ̃ fɛ̃ syi Yisrayel
tɛ̃ntȍ névye kɔ̃ pè wɔ̃bı ǹ tyí. Tɛ́ pè yohnı mɔ, à pè mɔ wɛ̃kì yɔ́ yõ, pè kɔ̃
pè to pwah.§ Kénɛ tyípépɛ̌y gbȍ yõ ye Liyel ǹ tɔ pı nɛ́gbílɛ.

26 Sɔ̃-á névi min-à wil ǹ sɔkɔ, à n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ, sɛ̃ ó ye tyípínì tɔ-à n
knɛ, névi Liyel yõ sɛ̃nɔ́ n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ.

3

Gblɔ̌y kyɔ̀mìnɔ́lɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ

1 Ń yɩ̋npyé, yé pɩ̋nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, ápi nónó-á pı névye kwɔ́púlɛ, áyáh
kı n tuke n pi képékèyɔ̂, kı kal no tɛ́lɔ́lɛ kɛ̀. Képah ye, yé náhnáh káh nɛ
n yah n kɔ̃ nɛ, yé pı kwɔ́púlɛ.

2 Yé pĩ nɛ, á nɛ́núkù núkú pól-á n pilki náhnáh. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à n pílkí-
ńkɛ̃nɛ ǹ vyãh wɛy sɔkɔ, ǹmɔ nɛ́pépɛ̌y syı ké yȉn tyí. À kı fɛ̃ tɛ̃ ǹ wil gbɛ̃nsê
pól tɔ tyí.

3 Sɔ̃-á áyâh kàrfyɛ̂ dyı sèsèn vyɛ̃y tyí nɛ, sè nɛ n nohnı á tyí, sé wil pól
tɔ yah ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n tɛ̃ kélɛ.

4 Képah náh pı, yé krótókè ǹgbɛ̃ tɔlɛ n yah yɔ sɔkɔ kɛ̀: Kàh sɔ̃ mɛ gblò
sɔ̃, tɛ́ yȁhkí sɔ̃ mɛ kélɛ n tu n mɔ sɔ̃, sésár pír yɔ́ ó ye ké tó-ò n nɛ n tɛ̃ ké
yahlɛ. Wàh mɛ ké tyí nɛ, kè syɔ̃ ńyãh sɔkɔ, kè n syɔ̃ nɛ́npɔ́lɛ.

5 Sɛ̃ ó ye nɛ́npɔ́rí tɔlɛ, wil tyah yɔ́ ye tyɩ̋ĩ ǹsɔ̃, tɛ́ kè ké gblɔ̌ynɛ n gbilki
n kah.

Yé náh nyàh tɔ wɛ di? Kàh sɔ̃ mɛ tyɩ̋ĩ sɔ̃, kàh soh dùkù ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè n
fɛ̃ ké pól yõ.

6 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɔ mɛ kénɛ nyàh tyí kɔ̃lɛ. Tyípêl náhnáh n wil képah
sɔkɔ. Kè mɛ déntɛ̃nɔ́lɛ wil sɔkɔ, tɛ́ wil tɛ́y póllɛ n yõ. Tyípêl nónó-á n wil

---

‡ **2:21** 2.21 - Abrahmı sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à Liyel yóré fɛ̃ syi. Kǎh pı sɛ̃, Liyel mó à dyah ké pèpɔrılɛ. Képah n wɛ Yenɛsı sɛ́bɛ́y 15 ànɛ̂ kı 22 sɔkɔ. § **2:25** 2.25 - Wrahbılɛ, fɔ̀fínpı pi ye sȍ ǹnɛ. Tɛ́ wǎh pɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à kɔ̃ à Yisrayel névye yísyɔ́ yohnı mɔ, pè kɔ̃ pè wɔ̃bı ǹ tyí. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Nsyosye sɛ́bɛ́y 2 sɔkɔ.

ké sɔkɔ, ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ ye sè n wil. Képah ye, kě yíkínɔ́lɛ n pɩ á
min pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ á kúnɔ́ tyí.*
7 Yah, gbɛ̃́nkyɔ duke duke pól n kwɔ n pnɛ. Kèpye, ànɛ̂ vyeh, à tahlɩ yɔ
sɔkɔ yȋ tyí, névi tɛ̃ wɛ sépi pól kwɔ.
8 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɛ̃ wɔlɛ, ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ képah kwɔ n pi. Kwáhpékè
nɛ̂-á kè náh n tɛ̃ syísyí, képah ye nɛ́npɔ́rílɛ. Kè mɛ névi ko ko sohrɩ ólɛ ké
tɔ̂ɔ́.
9 Kénɛ nɛ́npɔ́rí núkú mɛ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, á sú Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́ n tɔ̃
képah ólɛ pèkèlɛ n ye n mɔ névye yõ, ǹtɛ Liyel ye mó tɔ̃ mɔ pélɛ ǹ kètɔ̀lɛ.
10 Gbílkínɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ pèkè yénmɔnɔ wɛlɔ kɩ n wil vyãh núkú sɔkɔ nɩ? Ń
yű́npyé, yé káh nɛ n pɩ sɛ̃.
11 Nípénɛ̀kì ànɛ̂ ni páhpáh se kɩ fɛ̃ n wil kwlɛ̀y núkú sɔkɔ?
12 Ń yű́npyé, dah se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ sènsóké séswɔ̂ sɔkɔ? Tȋ̃ sènsóké séswɔ̂
pye se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ kèpɔ̃npɔ̃ séswɔ̂ sɔkɔ? Sɛ̃́ ó ye pnɛ ni, ànɛ̂ nípénɛ̀kì náh
fɛ̃ n wil n pi kwlɛ̀y núkú sɔkɔ.

Yȋ́pȋ̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

13 Tɛ́ yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yȋ́pȋ̂ névilɛ tɛ́ lékɑ̃́m mɛ ǹ sɔkɔ? Tɛ̃ yȋnɛ à nɛ
n kɔ pallɛ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔlɛ ǹ tyípínì sɔkɔ, képah nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yȋ
pȋ.
14 Ǹtɛ, dyɔ́yɔ́kì képékè, ànɛ̂ wɛ̃ fwɔ́nɔ́ sõnɔ-à kénɛ yé nnɔ sɔkɔ, yé káh
yé gblɔ̃̌ynɛ gbilki nɛ, yáh mɛ yȋ pȋ. Yé káh gbɩlɛ n kɔ̃lɩ.
15 Kénɛ yȋ́pȋ̂ mɛ̀ dùkù náh n wil Liyel tyí dɛ́! Kèkõyő mɛ̀ tyí ye kélɛ. Névi
yȋ́pȋ̂ ye kélɛ, kè n wil sétõ tyí.
16 Yah, dyɔ́yɔ́kì ànɛ̂ wɛ̃ fwɔ́nɔ́ sõnɔ-à mɛ ńyãh sɔkɔ, tyífɛ̃̂ ànɛ̂ tyítúkúnȉ
duke duke pól n nɛ n pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ.
17 Ǹtɛ, yȋ́pȋ̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, képah-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ké gbennɛ, tɛ̃̀
nɩ n nɛ n mɛ yályál, ànɛ̂ yèvɩnɩ tyí n nɔ ǹ tyí, tɛ́ à n pɩ nɛ́pépɛ̌ynɛ. Ǹ tɔ̃̀
náh n tah, ànɛ̂ à névi yãmnɛ n yah, tɛ́ tyípéplɔ ó ye à n nɛ n pɩ. À náh
yèwǎhkì ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀pȉllɛ n pɩ.
18 Yèvɩnɩ-á mɛ nónó tyí, tɛ́ pè mɛ ké tɔ̃̀lɛ n pɩ, pě ké yõre wɛ, nɛ̂-á pélɛ n
pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

4

Wâh á yȋ́ wil kèkõyő tyí, Liyel dêl ye á pɩ

1 Kwâh nɛ̂ n pɔ n pɔ yékɑ̂b ànɛ̂ mâllɛ yé wrɔ́ sɔkɔ? Fɔ́kɔ́sõnɔ túkúnȉ
dékè tyi náh n fwo yélɛ di?
2 Yé yȋ́ mɛ n wil yȋ náhnáh tyí, tɛ́ yé náh mɛ sélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, nɛ́kókè
mɔ dékè yé tɛ̃. Yáh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, yé náh kélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yékɑ̂b
ànɛ̂ mâl n pyě nɛ n de yé wrɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ, yé náh mɛ n ni Liyel tyí, képah
ye, yé náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ.
3 Yâh se sɔ̃́ n ni Liyel tyí, sõnɔ pèplɔ náh ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ yé sɔkɔ. Yě n nɛ
n ni yé tyítúkúnȉ dékè tyi pɩ yȋn ólɛ. Képah ye, yé náh kwâhlɛ n wɛ.

---

* **3:6** 3.6 - Ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkèlɛ, fɛ̃́ yɔ́ ye, ńyãh sɔkɔ-á pè n fõh tyípêl pípúlɛ pé kúntɛnɔ náh. Sétõ tɛ̃-ǹsah ye kélɛ; ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ, pé Liyel tyípínɔ́lɛ n yɩkɩ. Ànɛ̂ ǹmɔ ye n mɔ névye nɛ́npɔ́rílɛ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

4 Kwâh nɛ̂ fɔ̀fínpɩbɩ pɩ dùkù mɛ yé n pɩ sɛ̃́? Yé náh pĩ nɛ, wâh á yĩ wil
kèkõyṍ tyi tyí, Liyel sépɛ-á álɛ di? Nɛ̂-à kèkõyṍ tyi tɛ̃ kódɩ́nɛ, tɛ̃ kɩ pɩ Liyel
sépɛlɛ.
5 Yé se wɛ nɛ, yõ kɛ̃́-á Liyel wɛy mènɛ, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á min nɛ̂
mɔ ápi sɔkɔ, ké tyí nɔ yĩ̋ ǹ tyí. Képah ye, à mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ péwɔ
ó tyí yõ.»
6 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, à tõ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ n pɩ ápi tyí, sɔ̃́-á ǹ wɛy kè yo nɛ
ńkɛ̃́: «Liyel peke gblɔ̌y gbílkípú yõ, tɛ́ pèpɔrɩlɛ n pɩ gblɔ̌y tíkínmɔpu tyí.»
7 Képah ye, yé nɛ n sah Liyel yóré yõ, yè mó sétɔ̃̀ tyí yahle, képah sɔkɔ,
sétõ kɩ to gbɛ mɔ yélɛ.*
8 Yé nɔ n de Liyellɛ, képah sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ nɔ de yélɛ. Tyípêl pípú, yé yé
gbɛ̃̀n wilki tyípêl pínɔ́ sɔkɔ. Tɔ̀tɔ̀ névye, yé yé nnɔ tõ n sah.
9 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ, yáh mɛ pèkè sɔkɔ, yé ké nàhnpĩ gbo. Yé yɛ yé yɩ̀syɔ̀nɩ̀
pɩ gbnílɛ, yé nɩ̀vɩ̀ mó pɩ yèkwɔrɩlɛ.
10 Yé yé gblɔ̌y tiki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, à kɩ yé yõ yɔ̃.
11 Ǹ yṹnpyé, yé káh wɛ̃ tyílɛ n yo n yɩkɩ. Nɛ̂-à ǹ yṹnpi tyí yo yɩkɩ, képah
náh pɩ, à lékàh syi à kɔ̃, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí ye tɛ̃ yo yɩkɩ, tɛ́ lékàhlɛ kè
kɔ̃. Wâh képah pɩ, á se mɛ n kɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ yõ? Lékàh náh á
kélɛ n kɔ̃ di?
12 Ǹtɛ, Liyel ó ye sah tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ó ye kɩ fɛ̃ lékàhlɛ névi kɔ̃.
Ǹmɔ ó ye kɩ tõ fɛ̃ névi pwah mɔ, képah náh pɩ, kɩ ǹ tyí yɩkɩ. Nɛ̂ mɛ áwɔ
tɛ̃nɛ, tɛ́ á lékàhlɛ n syi á yṹnpilɛ n kɔ̃?

Yé káh pɩ gblɔ̌y gbîlkîpúlɛ

13 Núkúnúkú, yé noh ń tyí yɔ̀, yépi nónó-á mɛ n yo nɛ kwɛynɛ, képah
náh pɩ, ńsɔ̂nɛ yáh kɩ kyɩ kwíl-ǹgbɛ̃ mè sɔkɔ, kɩ kyɩ yi núkú pɩ gbɔ̀ yɩ̋nɔ́
sɔkɔ nénpɔ́ kɩ pɔ wɛ.
14 Ǹtɛ, yé se pĩ yé min-á kɩ n mɛ n pi sɔ̃́ ńsɔ̂nɛ? Yé mɛ á kɩ nɛ kénfɑ̃́hkí
tɔ̃́ɔ̃tɔ̃́ɔ̃ yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ n mɔ nénpɔ́ swɔ, ǹ tɛ́ n karkɩ.
15 Yé pyě tõ sɔ̃̀ yĩnɛ yè yo nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, yáh kɩ tɛ̃ min sɔkɔ, tɛ́
kɩ tir mè pɩ, képah náh pɩ tir mè pɩ.
16 Ǹtɛ, yè n pyě yé gblɔ̌ynɛ n gbilki yé vyɑ̃h wɛy sɔkɔ. Kénɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́
dùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh plɛ.
17 Sépi pól sɔkɔ, névi nɛ̂-à pèpɔrɩ pínɔ́ yah wɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ kélɛ n pɩ,
tyípékè ye tɛ̃ n pɩ.

5

Tahbɩ-á yĩnɛ pè nɛ̂ pĩ

1 Núkúnúkú, yépi nónó-á mɛ tahbɩlɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yèvyɑ̃̀hnpèl nónó-á
kɩ pɔ yé yĩni n tɛ̃ n pi, yé nɛ n kah n gbo sépi yĩnnɛ.
2 Yé tahrɩ mɛ n pyɑ̃h, tɛ́ sóhrí mɛ yé flɔlɛ n yõ.
3 Yé sɑ̃́n ànɛ̂ yé pɔ́nɔ mɛ n pɩ syɩ̋mínɛ. Kénɛ syɩ̋mí ye kɩ pɔ wilki mɔ yé
gbɔ̃̀nkɔ̀kɔ̀lɛ, tɛ́ kɩ yé wil gbɛ̃́nsê yõ, nyàh tyí kɔ̃lɛ. Kèkõyṍ tyɛ gbɩ̋ mè fyé
nɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, yépi mɛ tahrɩlɛ n yah n tuke n mɔ n sah yé gblɔ̌y tyí kè!

* **4:7** 4.7 - Sétɔ̃̀lɛ, Liyel sépɛ ye ǹnɛ. A mɛ ké tyí nɛ, pé álɛ n tõ mɔ n dah n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

4 Tɛ́, tȍnpıbı nónó ńtɛ̃́-á tȍlɛ n pı yé swɛ̃y sɔkɔ, yè n yahle pé pólɛ pé
kɔ̃̋nɔ́lɛ. Pépi Liyel yéngbonɔ yı̃̋npɔ̃̋ ye n de Liyel níkí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á kèkõyő
Tɛ̃́ ǹgbɛ̃nɛ.
5 Yépi mɛ yȍtɔ̃rí yélɛ n yõ kèkõyő mɛ̀ sɔkɔ, à yé dyɔ yı̃̋ tyilɛ n pı, mɛ
gbilki tɛ̃, á kı nɛ ko ko nyeh sɔ̃̋.
6 Yé lékàhlɛ névye kɔ̃, nónó-á pè náh tyítúkù pı. Pè mó pé gblɔ̌y fin mɔ
yé kɔ̃, yé pè ko mɔ.

Syíkíntɛ̃̋nɔ́ pı, Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ mɛ yúkɛy

7 Ń yű̃npyé, yé syíkíntɛ̃̋nɔ́lɛ n pı, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ tyí. Yé
yah sètõlɛ kɛ̀, à ńkɛ̃̋nɛ sèmukɔ pèpɛy wɛ́ntɔkɔnɔ syıkı n tɛ̃, à tɔkɔ pű̃gbro
pínɔ́ tyí, pópó ǹ pɔ n syı pű̃tɛ́lɔ́ pínɔ́ tyí.
8 Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ mɛ yúkɛy; képah ye, yépi tɔ sőré mɔ yı̃̋ yé gblɔ̌y
sɔkɔ, yè syíkíntɛ̃̋nɔ́ pı.
9 Ń yű̃npyé, yé káh nɛ n tɔkɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃; képah sɔkɔ, Liyel náh yé tuke
n pi. Yé yah, Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kı pɔ á tuke n pi, à mɛ yúkɛy.
10 Ń yű̃npyé, Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu-á lésõ ǹ wɛynɛ n yo n kɔ̃ yèvyãhrı ànɛ̂
syíkíntɛ̃̋nɔ́ sɔkɔ sɔ̃̋, yé yı̃nɛ yè nɛ n pı pépi tyí kɔ̃lɛ.
11 Yé yah, nónó-á gbah tɛ̃ à kyı syı ké yı̏n tyí, ǎ pépilɛ n sõ. Yé Nsyɔbı
gbáhntɛ̃nɔ tyí noh ǹ yèvyãhrı gbı̃́ sɔkɔ kɛ̀. Tɛ́ tõ kè wɛ, Tɛ̃́ ǹgbɛ̃-á tyí-ǹgbnɔ
nónó pı ǹ tyí ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ.* Yé náh wɛ, Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ tɛ̃ wɔ névi yãm yáhnó
ànɛ̂ ǹ pèpɔrı mɛ gblò kègbı tɛ̃̌nɛ.
12 Ǹtɛ, ń yű̃npyé, sépi pól sɔkɔ, yé káh yélɛ n wo Liyellɛ, képah náh pı
sétáhlɛ. Ànɛ̂ yé káh yélɛ n wo kwâh yɔ́ ńtɛ̃̌nɛ. Yé yɛ yé àwe nɛ mɛ ké gbı
yõ, yé ɔ̃̄ɔ̃ mó nɛ mɛ ké gbı yõ. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi.

Nı̂rı̂ pínɔ́lɛ yámpú tyí

13 Tɛ́ yèvyãhrı-à mɛ yépi sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel ni. Nı̀vı̀nı̀-à se mó mɛ
nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel yı̃n gbilki yı̀gbı̀nı̀ sɔkɔ.
14 Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à mɛ n yɔ, tɛ̃ Liyel nípú yah tɛ̃̋pú ye, pépi kı pɔ nırı
tuke ǹ tyí Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃n yõ, tɛ́ kı Liyel ni ǹ tyí.
15 Tɛ́ nírí mɛ̀-à pı Liyel yõ sɛ̃̋nɔ́ sɔkɔ, yɔ́nwó mɛ̀ kı pwáhnmɔnɔ wɛ, ànɛ̂
Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Liyel kı à dɛ mɔ. Tɛ́ wàh se mɛ tyípɛ̂l pı, à kı sè yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
16 Képah ye, yâh mɛ dɛ́nmɔnɔ tyí, yé yé tyípɛ̂l wil n syi, yè mó Liyellɛ n
ni wɛ̃nɛ n kɔ̃. Tǎhkı̀ mɛ yı̃̋ nɛ́gbí nírí sɔkɔ dɛ́.
17 Yé náh Yeli wɛ-à: Névi ye lésõ ǹnɛ ápi tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ, à mɛ nírí gbah pı
nɛ, pȕ káh tõ pı. Pȕ náh mó ńtyı̃́nɔ pı sétáh yõ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ ye tɔ̃̋nɔ́ ànɛ̂
tɔ́ní tyí.
18 Képah náh, à tõ ǹ syı Liyel ni nɛ, pȕ pı. Pȕ mɛ pı, sèmukɔ pɛkı.†

Mɔ́npú-ò tɛ̃̋npɔnɔlɛ

19 Ń yű̃npyé, yé sɔkɔ nɛy yɔ́-à mɔ pu gbı wɛ̃kı̀lɛ, tɛ́ nɛ̂ mɛ à tɛ̃ pɔ ké yõ,
tɛ̃ pı plɛ.

---

* **5:11** 5.11 - Nsyɔbılɛ, nɛ́gbí ye sȍ ǹnɛ: Tɛ́ sétõ pɔ à kwlɔ náhnáh. Ǹtɛ, à n tah sah. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Liyel pɔ à yohnı mɔ ǹ yõ yɔ̃. Ǹ tyí mɛ yɔ́nɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyɔbı sɛ́bɛ́ynɛ. † **5:18** 5.17-18 Yeli sȍ pı Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò ǹgbɛ̃nɛ. Ǹ tyí mɛ yɔ́nɔ́lɛ Yȍtãm sɛ́bɛ́y gben 17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

20 Yé pĩ nɛ, névi nɛ̂-à tyɨ́pêl pɩ́-ò vi mɔ pèpɛy pɩ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ̃̀ ǹ min pwah mɔ ǹ kúntɛnɔ náh yèvyãhrɩ yah. Ànɛ̂ ǹ tyɨ́pêl náhnáh nɔ́pi kɩ se tɔ̃ yɔ̃ mɔ à kɔ̃.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Yesu Krista ye min nɛ́tɛ̃nɛ nɛ̂-á Wɛynɛ

1 Min nɛ́tɛ̃ nɛ̂-á Wɛynɛ, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tyi pól
tyah gbɩ̋ dùkùlɛ, ápi ǹ wɛ́kínɔ́ noh, tɛ́ à wɛ yɩ̋nɛ, tɛ́ à yah díkídíkí, tɛ́ tũ ǹ
tyí.
2 Ǹmɔ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃nɛ, à ye ǹ gblɔ̌ynɛ á wɛ̃kɩ. Á à wɛ, tɛ́ mɛ ǹ tyílɛ n
yo n wah. Ǹmɔ nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n kɔ̃, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ sɔ̏
mɛ Sú Liyel tnɔ̂, tɛ́ pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ á wɛ̃kɩ.
3 Áyáh ǹmɔ nɛ̂ wɛ tɛ́ ǹ wɛ́kínɔ́ noh, ǹmɔ tyí ye á n yo yépi tɔ tyí á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ yélɛ. Képah sɔkɔ, wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á mɛ ápi wrɔ́ ànɛ̂
Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídɩ̋ Yesu Kristalɛ, yépi tɔ kɩ de ké sɔkɔ.
4 Á ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ ápi ànɛ̂ yépi nìvìnì
kɔ̃ kè kɩ syɩ ké yȉn tyí.

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

5 Tɛ́ yah, áyáh wɛy nɛ̂ noh Yesu Krista tyí tɛ́ kélɛ n yo yé tyí, képah ye
yɔ̀: Liyellɛ, kyòo ye ǹnɛ. Fɛ̃ntũ̏ náh mɛ ǹ sɔkɔ póllɛ.
6 Áyâh n yo nɛ á wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ, tɛ́ mɔ́ tɔ̃ mɛ n kɔ fɛ̃ntũ̏
sɔkɔ, mìnyobe ye álɛ, á náh mɛ gbɩ wɛ̃kìlɛ n kɔ.
7 Ǹtɛ áyáh kɩ n kɔ kyòo sɔkɔ sɔ̃-á ǹmɔlɛ kyòo sɔkɔ, á nɛ́núkù núkú pól
wrɔ́ kɩ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ. Tɛ́ Liyel Pídɩ̋ Yesu Krista tɔ̋ kɩ á tyípêl pól
wu to á tyí.
8 Áyâh nɛ tyípékè náh mɛ á sɔkɔ, á gblɔ̌y ye á n pilki, gbɩ náh mɛ á sɔkɔ.
9 Ǹtɛ áyâh á tyípêl wil syi, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tómmnɛ tɛ́ n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̏,
à kɩ á tyípêl yɔ̃ mɔ á kɔ̃, tɛ́ kɩ á wu wilki á tyíknɛ̌nì pól sɔkɔ.
10 Áyâh nɛ á náh tyípékè pɩ, ǹmɔ ye á n pɩ mìnyolɛ, ǹ wɛy náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ
á sɔkɔ.

2

1 Ń wɛ̃npȉ, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yè káh
tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ kàh se pɔ pɩ ǹnî yɔ́ tyípékè pɩ, wrɔ́ tɔ̃-ò mɛ á tyí Sú
Liyel yah sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ tómm.
2 Ǹmɔ ye ǹ gblɔ̌y kɔ̃ sárkálɛ nɛ̂-á kɩ Liyel kɔ̃ à kɩ ápi tyípêl yɔ̃ mɔ. Tɛ́ à
náh ǹ gblɔ̌y kɔ̃ ápi ó tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩnnɛ dɛ́, kèkõyɔ̋ névye pól tɔ tyípêl
yɔ̃nmɔnɔ yĩn ye à ǹ gblɔ̌y kɔ̃.

Kɔ́lɔ́lɛ à yĩnɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ

3 Áyâh Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kɩ pĩ nɛ áyáh ǹnɛ
n pnɛ.
4 Névi nɛ̂-à nɛ páh ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ n kɔ ǹ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl yõ,
mìnyo ye tɛ̃nɛ. Gbɩ náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
5 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à n kɔ ǹ yóré yõ, ǹ tyí mɛ nɔ tɛ̃ wɔ tyí kègbɩ tɛ̃ yõ. Képah
sɔkɔ ye ǎ kélɛ n pnɛ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yõ.

6 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ ǹ tyí yõ, Yesu-á kɔ dùkù nɛ̂nɛ, tɛ̃ tɔ yĩnɛ à nɛ n
kɔ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ.
7 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɑ̃́n náh kélɛ mé n wɑ̃rkı n tɛkı n mɔ yé tyí
dɛ́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ kédyâh ye kélɛ, nɛ̂-á yo sɔkɔ yé tyí tyah gbĩ́ dùkùlɛ. Yáh
wɛy nɛ̂ noh sɔkɔ tɛ, képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ kédyâh mɛ̀nɛ.
8 Ǹtɛ fĩ́ yɔ́ tĩ̀nnɛ, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɑ̃́n ye mó tɔ̃ kélɛ mé n wɑ̃rkı n tɛkı n
mɔ yé tyí. Yesu ànɛ̂ yépi pı dùkù mɛ képah gbılɛ n wɛ̃kı. Yé náh wɛ di,
fɛ̃́ntũ̂ mɛ n sɔkɔ, kyòo yèsyı̀kı̀ mó mɛ pɔ tɛ.
9 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ kyòo sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yɵ̃́npi yɔ́ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃
mɛ sɛ̃ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.
10 Névi nɛ̂ yɵ̃́npi tyí-à nɔ ǹ tyí, tɛ̃ wɔ mɛ kyòo sɔkɔ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n de
n pi tyípékè sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
11 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ yɵ̃́npi dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. Tɛ́ wɑ̌h mɛ n kɔ fɛ̃́ntũ̂
sɔkɔ sɛ̃, fɛ̃́ntũ̂ tɛ̃ tyí, ǹ yĩ́ kı wɔ, à náh ǹ yúkú-ńsah pĩ n pi.

Kèkõyɔ̃́ ànɛ̂ Krista sépɛ́bí swah dùkùlɛ

12 Ń wɛ̃́npı̀, Yesu yĩn gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. Képah ye mé
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkı n tɛkı n mɔ yé tyí.
13 Súbí, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tyi pól tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkı n tɛkı n mɔ yé tyí. Kètɛ̃̀npı̀, yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí,
nɛ̂-á sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkı n tɛkı n mɔ yé tyí.
14 Yépi nɔ́nɔ́-á wɛ̃́npı̀lɛ, nɛ̂-á Sú Liyellɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ n wɑ̃rkı n tɛkı n mɔ yé tyí. Yépi nɔ́nɔ́-á súbílɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tyi pól
tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkı n tɛkı n
mɔ yé tyí. Kètɛ̃̀npı̀, tɑ̌hkı̀ mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel wɛy mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ,
tɛ́ yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n
wɑ̃rkı n tɛkı n mɔ yé tyí.
15 Yé káh yé yĩ́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, képah náh pı ké sɔkɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
Névi nɛ̂-à ǹ yĩ́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, Sú Liyel tyí náh fɛ̃ n nɔ n pi tɛ̃ tyí.
16 Yé yah, tyi nɔ́nɔ́-á mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, sɔ̃́-á gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ tyi pínɔ́ dékèlɛ,
ànɛ̂ yĩ́wílkı̀lɛ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y wɛ̃́kínɔ́lɛ à yuku tahrı tyí tĩ̀nnɛ, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃
náh n wil Sú Liyel tyí. Kèkõyɔ̃́ sɔkɔ ye sè n wil.
17 Tɛ́ kèkõyɔ̃́ ànɛ̂ ké yĩ́wílkı̀ kı pɔ n tyɛ n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-à Liyel dyɔ yĩ́ĩ
tyilɛ n pı, tɛ̃ wɔ kı tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃̀nɛ.
18 Ń wɛ̃́npı̀, kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́ ye mɛ nɔ n tɛ. Yé kè noh sɔkɔ tɛ nɛ Krista
sépɛ-á kı n pɔ n pi. Núkúnúkú, Krista sépɛ́bí yísyɔ́ mɛ wil mɔ pí. Képah n
wɛ̃kı nɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́ sɔkɔ-á álɛ.
19 Ápi tĩ̀nkı̀ sɔkɔ ye sépɛ́bí nɔ́pi wil. Ǹtɛ kègbı yõ, pè náh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ
ápilɛ. Pàh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ álɛ, pè náh náhkı n gbɛ n wil n pi ápi sɔkɔ. Ǹtɛ
kè ye sɔ̃̀ yĩnɛ kè pı sɛ̃, nɛ̂-á kı kè wɛ̃kı nɛ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ
núkúlɛ ápilɛ kègbı yõ.
20 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ Krista-á nɛ̂nɛ yé kɔ̃. Képah ye
yé pól kɔ̃ yé tyilɛ n pnɛ.

21 Kè náh mɛ á kɩ nɛ yé kósyì gbɩlɛ n pnɛ ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mènɛ n wãrkɩ
n tɛkɩ n mɔ yé tyí dɛ́, yáh kélɛ n pnɛ, té pĩ nɛ mìnì yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil ké
sɔkɔ, képah ye ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mènɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
22 Névi nɛ̂-à nɛ Yesu náh Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, mìnyo
yɔ́ ńtɛ̃ náh kah mɔ tɛ̃ yõ. Krista sépɛ ye tɛ̃nɛ. Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídɩ́ Krista ye
tɛ̃ yahle.
23 Yé yah, névi nɛ̂-à Liyel Pídɩ́ yahle, Sú Liyel náh mɛ tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à Liyel
Pídɩ́ fɛ̃ syi, Sú Liyel mɛ tɛ̃ wɔlɛ.
24 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbɩ́ dùkùlɛ, yé yĩnɛ yè kè koh n sah
yé nnɔ sɔkɔ. Yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbɩ́ dùkùlɛ, yâh fɛ̃ kè koh sah yé nnɔ
sɔkɔ, yépi tɔ wrɔ́ kɩ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Pídɩ́nɛ, ànɛ̂ Súlɛ.
25 Tɛ́ Pídɩ́-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, tyɛ́-ńkɛ̃ min ye.
26 Nónó-á n yah n kɔ̃ yé yõ yíkí-ńsahlɛ, pépi tyí sɔkɔ ye mé sɛ́bɛ́y mènɛ
n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
27 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, Yesu-á Liyel Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ.
Képah ye, kwɔ́-ò yétɔ̂ náh tõ mɛ yé tyí. Liyel Mirki mɛ yélɛ n kwɔ tyi
póllɛ. Tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ mó tõ, gblɔ ye sélɛ, mìnì náh mɛ sé sɔkɔ. Képah
ye, yé nɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, sɔ̃-á Liyel Mirki yé kwɔ kélɛ.

Liyel wɛ̃npì pɩ dùkùlɛ

28 Núkúnúkú ńtɛ̃nɛ ń wɛ̃npì, yé yɛ yé wrɔ́ nɛ mɛ kwrɔ́nmɔntɛ̃nɔ́lɛ
Kristalɛ. Képah sɔkɔ, wàh sõ nɛ̂nɛ pɔ tíkí náh á tɛ̃ n pi, ànɛ̂ sen náh á
kɔkɔ n sah n pi ǹ yah sɔkɔ lésõlɛ.
29 Yé se pĩ tɛ nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́. Tɛ́ yé yĩnɛ yè kè pĩ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à
n kɔ tómm, Liyel pi-á tɛ̃nɛ.

3

1 Yé náh wɛ à, á tyí kah nɔ Sú Liyel tyí, fɔ́ɔ́ à álɛ n ye ǹ wɛ̃npìlɛ. Tɛ́
Liyel wɛ̃npì tɛ̃ wɔ ye ńtyɩ́nɔ álɛ ó. Tɛ́ kèkõyő névye-á pɩ Liyel pɩ́-ńkɛ̃púlɛ
sɛ̃, képah ye pè náh fɛ̃ ápi tɔ pĩ.
2 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, Liyel wɛ̃npì ye álɛ núkúnúkú, ǹtɛ áyáh kɩ pɔ n pɩ n pi kwâh
nɛ̂nɛ ńsɔ̂nɛ, képah náh tɔ̃nì mɛ wilki mɔ tɛ. Ǹtɛ á pĩ nɛ Krista-à pɔ wil
mɔ gbɩ́ nɛ̂nɛ, áyáh kɩ à wɛ wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ. Képah ye, á kɩ mɛ ǹmɔ tyí
kõlɛ.
3 Névi nɛ̂ gbɔ̂ sàhnɔ́-à mɛ képah yõ sɔkɔ Krista tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y tõ n sah
yályál Liyel yah sɔkɔ, sɔ̃-á Kristalɛ yályál.
4 Névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ Liyel tyi kɔ̂nsàhnɔ́ dɛ̂llɛ n pɩ. Tyípékè
pínɔ́lɛ, Liyel tyi kɔ̂nsàhnɔ́ dɛ̂l pínɔ́ ye kélɛ.
5 Ǹtɛ yé pĩ nɛ Krista pɔ́nɔ́ yõ-á pɩ tyípɛ̂l tɛ̃nyɔ̂nɔ́lɛ névye yõ. Tyípékè
náh mɛ ǹmɔ sɔkɔ póllɛ.
6 Névi nɛ̂-à mɛ Krista tyí yõ, tɛ̃ náh tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à tyípékèlɛ n
pɩ, tɛ̃ náh à wɛ yah, à náh ǹnɛ n pnɛ.
7 Ń wɛ̃npì, yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé pilki. Névi nɛ̂-à n kɔ tómm, nɛ́gbí ye
tɛ̃nɛ Krista tyí kõlɛ.

8 Tɛ́ névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pı, sétȁn yȍtɛ̃ tyí névi ye tɛ̃nɛ. Yé náh wɛ di,
sétȁn yȍtɛ̃nɛ, tyípékè pí-ò ye ǹnɛ tyi pól tyah gbĩ́ dùkùlɛ. Liyel Píɗĩ́-á pɔ
tir nɛ̂ yĩnnɛ, sétȁn yȍtɛ̃ tyípínı̀ yıkı yĩn ye.
9 Névi nɛ̂-à pı Liyel pilɛ, Liyel pı dùkù n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ. Képah ye tɛ̃
náh tyípékèlɛ n pı. Wǎh pı Liyel pilɛ sɛ̃, à náh fɛ̃ tyípékè pı n pi.
10 Liyel wɛ̃npı̀ ànɛ̂ sétȁn yȍtɛ̃ tyí-á n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Névi nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃nɛ tómm, Liyel tyí névi náh tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂ tɔ
yũ̋npi tyí-à nɔ́-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí, Liyel tyí névi náh tɛ̃nɛ.

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

11 Yé náh wɛ di, yáh nɛ̂ noh tyah gbĩ́ dùkùlɛ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, áyáh
yĩnɛ á yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí.
12 Á ye káh pı Kayin tyí kɔ̃lɛ. Sétȁn yȍtɛ̃ tyí névi ye sȍ ǹnɛ. Ȁ ǹ gbɛ̃ndĩ́
ko mɔ. Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ à ko mɔ ǹnɛ? Ǹmɔ tyípínɔ́-á sȍ mɛ kétúkùyɔ̂
Liyel yah sɔkɔ té ǹ gbɛ̃ndĩ́ tyílɛ pallɛ, képah yõ ye.
13 Ń yũ̋npyé, kèkõyɔ̋ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé káh n yɛ kè pı gbɛ̃ndùǹnɛ
yé tyí.
14 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, á yũ̋npyé tyí-á nɔ á tyí sɛ̃, á pĩ nɛ áyáh tɛ̃ syi tɛ kũ gbȍ
sɔkɔ, té min wɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ǹmɔ mɛ kũ gbȍ sɔkɔ.
15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ ǹ yũ̋npi dyɔlɛ n yɔ, nɛ́kókè mɔ́-ò ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ yé se mó
tɔ̃ pĩ nɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min náh mɛ nɛ́kókè mɔ́-ò yɔ́ ńtɛ̃ tyí tɛ́.
16 Yé yah, Krista-á ǹ min kɔ̃ ápi yĩnnɛ, képah sɔkɔ ye ápi mɛ tyínɔnɔ
dùkù pĩ. Ápi tɔ yĩnɛ à á min kɔ̃ á yũ̋npyé yĩnnɛ.
17 Ǹtɛ kèkõyɔ̋ tahrı-à mɛ ǹnî yɔ́ tyí, té à ǹ yũ̋npi yɔ́ wɛ yãm sɔkɔ té yahle
ǹ yãm yáhnɔ́lɛ, Liyel tyínɔnɔ náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
18 Ń wɛ̃npı̀, ápi tyínɔnɔ káh n pı wɛy ànɛ̂ vyȁ́hsesyĩ́rí ó sɔkɔ dɛ́. Á
tyípínɔ́ yĩnɛ kè kélɛ n wɛ̃kı kègbı tɛ̃ yõ.
19 Képah sɔkɔ ye á kı pĩ nɛ áyáh mɛ gbı wɛ̃kı̀ yõ, ànɛ̂ á nnɔ kı mɛ yĩ́nnɔ́lɛ
Liyel yah sɔkɔ.
20 Ápi nnɔ-à sɔ̃ mɛ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃ sɔ̃, Liyel nɛ̂-á glò kal, ǹmɔ tyi póllɛ
n pnɛ n kal ápi nnɔlɛ.
21 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, á nnɔ-à kı lékàhlɛ álɛ n kɔ̃-ńkɛ̃nɛ, tíkí náh á tɛ̃ n pi Liyel
yah sɔkɔ.
22 Tɛ́ áyáh mɛ ǹ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, té ǹ dyɔ yĩ̋ tyilɛ n pı, képah ye
áyâh kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kı kélɛ á kɔ̃.
23 Wǎh nɛ̂ kɔ̃ sah á kɔ̃ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, á sɛ̃ pé Píɗĩ́ Yesu Krista yĩn
yõ, á mó yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃-á à kɔ̃ sah kélɛ á kɔ̃.
24 Névi nɛ̂-à Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, tɛ̃ kı mɛ Liyel tyí yõ, ànɛ̂ Liyel
kı mɛ tɛ̃nɛ. Sɔ̃-á á kı pı té kı pĩ nɛ Liyel-á mɛ álɛ, ǹ Mirki gbȍ yõ ye, wǎh
képah nɛ̂nɛ á kɔ̃.

4

Liyel tyi wàhnpĩnɔlɛ sépɛ tyí sɔkɔ

1 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, névye nónó-á nɛ Liyel Mirki gbȍ yõ-á pé n yo tyilɛ, yé káh
n sɛ̃ pé pól yõ dɛ́. Yé pè sohlı n yah, yè ké gbı pĩ Liyel Mirki gbȍ yõ-à kı

nɛ̂ ńtyı̃́nɔ pè n yo tyilɛ. Yé náh wɛ di, Liyel yı̃n yõ mı̀nyobe mɛ tɔ̃ mɔ pí kèkõyɔ̃́.
2 Liyel Mirki-á n tɛ̃ nónó yahlɛ, yáh nɛ pè pı̃ n pi dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:
Yâh névi nɛ̂ wɛ à mɛ n yo nɛ Yesu Krista-á pı névilɛ, Liyel Mirki ye n tɛ̃ tɛ̃
yahlɛ.
3 Ǹtɛ nɛ̂-à nɛ sɛ̃́ náh, Liyel Mirki náh n tɛ̃ tɛ̃ wɔ yahlɛ. Krista sépɛ mírkí ye
n tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ. Yé kè noh sah tɛ nɛ, Krista sépɛ-á kı n pɔ n pi. Tɛ́ núkúnúkú,
à mɛ tɛ kèkõyɔ̃́ ńtɛ̃nɛ.
4 Yépi wɔlɛ ń wɛ̃́npı̀, Liyel tyí névye ye yélɛ. Ǹ Mirki nɛ̂-á n tɛ̃ yé yahlɛ,
képah tǎhkì kal sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mírkí tyílɛ, képah nɛ̂-á kèkõyɔ̃́ névye yahlɛ n
tɛ̃. Képah ye, yé tɛ̃́nwɛnɔ wɛ Liyel yı̃n yõ mı̀nyobe yõ.
5 Pépilɛ, kèkõyɔ̃́ tyí ye pélɛ. Képah ye, pě pé tyilɛ n yo à yı̃nɛ kèkõyɔ̃́
névye tyi yo dùkùlɛ, té kèkõyɔ̃́ névye n mó pé nínɛ n kwɔ pé tyí.
6 Ǹtɛ ápi mɛ Liyel tyí yõ. Névi nɛ̂-à Liyellɛ n pnɛ, tɛ̃ ǹ níkílɛ n kwɔ ápi
tyí. Tɛ́ névi nɛ̂-à mé-ńkɛ̃́nɛ Liyel tyí yõ, tɛ̃ náh ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyí. Sɛ̃́ntɛ̃
sɔkɔ ye Liyel Mirki nɛ̂-á névyelɛ n mɔ gbı wɛ̃́kı̀ yõ, à n tɛ̃ n wɛ ǹnɛ n wah
sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á névyelɛ n pilki.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ

7 Tyínɔnɔ n wil Liyel tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, Liyel pi ye tɛ̃́nɛ,
ànɛ̂ tɛ̃ Liyellɛ n pnɛ. Képah ye ń nɛ́nɔ́nɔ́, á ye yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí.
8 Liyellɛ, tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Képah ye, á náh fɛ̃ n yo n pi nɛ wáh ǹnɛ
n pnɛ tyínɔnɔ kɛ̃́nɛ á sɔkɔ.
9 Yé yah, Liyel-á kè wɛ̃kı dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ yɔ̀: Pi
núkúní nɛ̂-á mɛ ǹ tyí, à à tɛkı mɔ kèkõyɔ̃́, ápi kɔ̃ á kı min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
10 Tyínɔnɔ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Liyel tyí-á nɔ ápi tyí dùkù nɛ̂nɛ, képah náh
tyínɔnɔ kègbılɛ dɛ́. Ápi tyí-á nɔ Liyel tyí nɔ dùkù nɛ̂nɛ, képah ye tyínɔnɔ
kègbılɛ. Yé náh wɛ à ǹ Pídı̃́ tɛkı mɔ à pɔ pı sárkálɛ ápi tyípêl yɔ̃ n mɔ
yı̃nnɛ di?
11 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, ápi tyí-á nɔ Liyel tyí sɛ̃́ à, ápi tɔ yı̃nɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí mó kɛ̀.
12 Ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ yı̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ápi tyí-à mɛ nɔ wɛ̃ tyí, á mɛ ǹ
tyí yõ, ànɛ̂ ǹ tyínɔnɔ mɛ ápi sɔkɔ yèsyı̀kı̀ tɛ̃́nɛ.
13 Liyel-á ǹ Mirkilɛ á kɔ̃, képah ye á kɔ̃ á pı̃ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yõ, ànɛ̂
wǎh mɛ álɛ.
14 Sú Liyel ye ǹ Pídı̃́ tɛkı mɔ kèkõyɔ̃́ névye pwah n mɔ yı̃nnɛ. Ápi yı̃́ ye
kè wɛ, képah ye á kɔ̃ á kélɛ n yo n wah.
15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ yo nɛ ńkɛ̃ Yesu-á Liyel Pídı̃́nɛ, Liyel mɛ tɛ̃́nɛ, ànɛ̂ tɛ̃
mɛ Liyel tyí yõ.
16 Ápi tyí-á nɔ Liyel tyí dùkù nɛ̂nɛ, ápi tɛ̃ wɔ ye kélɛ n pnɛ, ànɛ̂ á sɛ̃ ké
yõ. Liyellɛ, tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ mɛ
Liyel tyí yõ, ànɛ̂ Liyel mɛ tɛ̃́nɛ.
17 Tyínɔnɔ-à mɛ yı̃́ı̃ ápi sɔkɔ, á mɛ á minnɛ n pı kèkõyɔ̃́ Yesu Krista tyí
kɔ̃lɛ. Képah sɔkɔ, tíkí náh á tɛ̃ n pi Liyel tukey tuke sõlɛ.
18 Yé náh wɛ di, Liyel tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tíkí náh tɛ̃́nɛ n tɛ̃. Tɛ́
wâh mɛ n sõ nɛ á tyípêl wɔ-á kı pɔ n dɛ n pi á sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ

tíkílɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ kègbɩ wɔ tíkí yahlɛ n kõ. Tíkí tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ névi nɛ̂nɛ n
tɛ̃, tyínɔnɔ náh mɛ yɩ̃́ɩ̃ tɛ̃ sɔkɔ.
19 Liyel ǹgbò ye ápi tyí nɔ ǹ gblɔ̌y tyí, képah ye tyínɔnɔlɛ ápi tɔ sɔkɔ.
20 Névi nɛ̂-à nɛ Liyel tyí-á nɔ pé tyí, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yṹnpi yɔ́ dyɔlɛ n yɔ,
mìnyo ye tɛ̃nɛ. Tɛ̃ yí-á mɛ ǹ yṹnpi nɛ̂ yõ, ǹmɔ tyí-à nɔ́-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí, sɔ̃ mɛ
Liyel tyí kɩ pɔ n nɔ ǹ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á à náh à wɛ yah?
21 Tɛ́ Krista-á nɛ̂ kõ sah á kõ, kè wɛ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, Liyel tyí-à mɛ nɔ névi nɛ̂
tyí, tɛ̃ yṹnpi tɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ ǹ tyí.

5

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel Píɗí yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ

1 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, Liyel
pi ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ Sú Liyel tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, Liyel wɛ̃npì tɔ tyí n nɔ tɛ̃ tyí.
2 Liyel tyí-à nɔ ápi tyí, tɛ́ á mɛ ǹ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye
á kɩ pĩ nɛ Liyel wɛ̃npì tɔ tyí-á mɛ nɔ á tyí.
3 Á náh wɛ di, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kóló ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ ǹ tyí-á nɔ
á tyí. Tɛ́ ǹ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ náh mɛ táhnɔ́lɛ,
4 á pól-á sɔ̃npílɛ pɩ Liyel wɛ̃npìlɛ tɛ́ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyő tyí. Tɛ́ tir nɛ̂-á á
kõ á n tɛ̃ n pnɛ kèkõyő tyí, á Yesu yõ sɛ̃nɔ́ ye.
5 Ǹtɛ nɛ̂ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyő tyí wɛ́? Névi nɛ̂-á sɛ̃ ké yõ nɛ Liyel Píɗí-á
Yesulɛ, ǹmɔ ye.

Yesu Krista tyí yónwàhnɔ́lɛ nɛ Liyel Píɗí-á ǹnɛ

6 Yesu Krista ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ. Képah náh, à ko mɔ ǹ tő kwɛ. Tɛ́
à náh pɔ wel wilki ni ó sɔkɔ dɛ́, à ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ko mɔ ǹ tő
kwɛ. Kénɛ tyinɔ nínɔ́ ànɛ̂ Liyel Mirki ye n yo n wah kélɛ. Yé náh wɛ di,
Liyel Mirki ye n wɛ̃kɩ gbɩlɛ gbĩ́mɛgbĩ́.
7-8 Liyel Mirki-á nɛ̂ yo, ànɛ̂ ni-á nɛ̂ wɛ̃kɩ, ànɛ̂ tő-á nɛ̂ wɛ̃kɩ, sépi tɔ̃nɔ́ ye
n yo n wah kélɛ. Tɛ́ sé tɔ̃nɔ́ pól mɛ sah núkú ó yõ.
9 Névye-á tyi nónó wɛ tɛ́ sélɛ n yo n wah, áyâh mɛ sépilɛ n fɛ̃ n syi à, ǹtɛ
Liyel tyi yónwàhnɔ́ náh fɔ̃nfő névye tyí yõ di? Tɛ́ Liyel ye mó tɔ̃ yo wah ǹ
Píɗí tyílɛ.
10 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Píɗí yõ, ǹ tyí yónɔ́ mɛ̀ ye tɛ̃ tɛ̃ sah ǹ nɩ sɔkɔ. Ǹtɛ nɛ̂-
à sɛ̃-ńkɛ̃nɛ Liyel yõ, tɛ̃ mɛ Liyellɛ n pɩ mìnyolɛ, wǎh sɔ̃npílɛ yahle sɛ̃nɔ́lɛ
Liyel tyíyóné mɛ̀ yõ, wǎh nɛ̂ yo ǹ Píɗí tyí sɔkɔ.
11 Tyíyóné mɛ̀ wɛ yɔ̀ nɛ, Liyel-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ á kõ, nɛ̂-á n wɛ ǹ Píɗí gbɔ̏
yõ sɔkɔ.
12 Névi nɛ̂-à mɛ Píɗí tyí yõ, kénɛ min mɛ tɛ̃ wɔ tyí. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ ǹ
tyí yõ, min mɛ̀ náh mɛ tɛ̃ tyí.

Tyɛ́-ńkɛ̃ min tyílɛ

13 Yépi nónó-á sɛ̃ Liyel Píɗí yõ, mé ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé
tyí, nɛ̂-á kɩ yé kõ yé kɩ pĩ nɛ yáh tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
14 Ápi sɛ̃nyĩnɔ-á mɛ Liyel yõ nɛ̂ tyí sɔkɔ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, áyâh kwâh
nɛ̂nɛ n ni ǹ tyí tɛ́ kè mɛ ǹ dyɔ yĩ́ĩnɛ, ǎ nóhnɔ́ pɩ á tyí.

15 Tɛ́ áyáh fyɔ̀ kè pĩ nɛ wǎh mɛ nóhnɔ́lɛ n pɩ á tyí, á pĩ yĩ̋ tɔlɛ nɛ, áyâh
kwâh nɛ̂ ni ǹ tyí, ǎ kè wɛ.
16 Ǹnî yɔ́-à ǹ yṹnpi yɔ́ wɛ à mɛ tyípékèlɛ n pɩ, nɛ̂-á kè náh névi min tyílɛ
n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, tɛ̃̌ níri pɩ ǹ tyí, Liyel kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̄ minnɛ tyípékè pí-ò
mɛ̀ kɔ̃, kàh mɛ nɛ tyípékè nɛ̂-á à pɩ, kè náh névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah
sɔkɔ. Tɛ́ tyípékè yɔ́ mɛ nɛ̂-á névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, képah
dùkù tyí náh mé n yo nɛ yé nírílɛ n pɩ ké tyí sɔkɔ dɛ́.
17 Tyi nónó pól tɛ̃̌-à fyɔ̀ mɛ tyíknɛ̌nɩ̀nɛ, tyípêl ye sélɛ. Ǹtɛ tyípêl pól náh
névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ.
18 Ápi pĩ nɛ névi nɛ̂-à pɩ Liyel pilɛ, tɛ̃̌ náh tɔ̃ tyípékèlɛ n pɩ. Liyel Pídĩ́
ńkɛ̃̄nɛ nɛ mɛ tɛ̃̌ yɔ̃lɛ n syɩkɩ, képah ye pèkè pí-ò nɛ̂-á sétɐ̃̏n yɔ̃̏tɛ̃̄nɛ, à náh
fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi tɛ̃̌ sɔkɔ.
19 Ápi pĩ nɛ ápi-á mɛ Liyel tyí yɔ̃, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ pól tɛ̃̌ wɔlɛ, pèkè pí-ò mɛ̀ mɛ
képahlɛ n fnɛ.
20 Ápi tɔ̃ pĩ nɛ Liyel Pídĩ́-á pɔ, ànɛ̂ wǎh lékɐ̃́mnɛ á kɔ̃ á tɛ̃̌ wɛ Liyel
yèsyɩ̀kɩ̀lɛ n pnɛ. Ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, ápi wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ ǹmɔlɛ
ǹ Pídĩ́ Yesu Krista gbɔ̃̏ yɔ̃. Ǹmɔ ye Liyel yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃̄ minnɛ.
21 Ń wɛ̃́npɩ̀, yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃̌ sãh fálnɔ́ tyilɛ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y ní-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tõ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pi tyí, nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ
ànɛ̂ ǹ wɛ̃npɩ̀lɛ;* pépi nónó tyí-á nɔ yɩ̃́ ń tyí. Ǹtɛ pé tyí náh nɔ ńmɔ ó tyí
dɛ́. Nónó pól-á gbɩlɛ n pnɛ, pé tyí nɔ pépi tɔ tyí
2 kénɛ gbɩ gbɔ̃̀ yõ, képah nɛ̂-á mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ ápi sɔkɔ, tɛ́ kɩ n tɛ̃ n pi á sɔkɔ
tyɛ́-ńkɛ̃̀nɛ.
3 Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píɗɩ́ Yesu Krista kɩ yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ á tyí, tɛ́ kɩ á yãm yah, tɛ́
kɩ yèvɩnɩnɛ á kɔ̃, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ tɛ̃ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Kɔ́lɔ́lɛ gbɩ ànɛ̂ tyínɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ yõ

4 Kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ ńmɔ tyí, máh kè kyɔmɩ wɛ nɛ áwɔ wɛ̃npɩ̀ túkù-á
mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, à yĩnɛ Sú Liyel-á kè kɔ̃ sah ápi tyí sɔ̃̀.
5 Pi, máh mɛ nɛ̂nɛ n kɔ̃ n sah á tyí núkúnúkú, képah ye yɔ̀: Yé yɛ á tyí
nɔ wɛ̃ tyí. Tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɑ̃́n náh kélɛ mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á tyí dɛ́.
Nɛ̂-á mɛ ápi tyí tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ képah ye.
6 Tyínɔnɔlɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ ye kélɛ. Tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ tyí ye
yo yé tyí tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ nɛ, yé yé minnɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ.
7 Névye náhnáh mɛ wil kwɛ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, nónó-á mɛ névyelɛ n mɔ
pílkínɔ́ wɑ̃̀l yõ sɔkɔ. Pépi náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu Krista-á pɩ névilɛ kègbɩ
yõ sɔkɔ. Tɛ́ yah, sɛ̃́ntɛ̃ névilɛ, névye pílkí-ò ànɛ̂ Krista sépɛ ye tɛ̃̀nɛ.
8 Kǎh pɩ sɛ̃, yé yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ, yè káh pɔ tɛkɩ yé tɔ̃̀ pínɔ́† yõre sɔkɔ.
Yé yĩnɛ yè ké yõre wɛ n yɩ̃́.
9 Krista-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃, névi nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃̀nɛ képah wɛ̃̀kɩ̀ yõ, tɛ́ kè fin
mɔ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ gbɛ́kínɔ́lɛ Liyellɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ Krista kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ̃̀kɩ̀
yõ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ télnɔ́lɛ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píɗɩ́nɛ.
10 Nnî yɔ́-à pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, yé káh fɛ̃ syi tɛ̃ twah yé
tyí. Yé káh wɛkɩ ǹ tyí póllɛ.
11 Névi nɛ̂-à wɛkɩ tɛ̃ tyí, tɛ̃ tɔ vyãh mɛ ǹ tyítúkúnɩ̀ nópi pínɔ́ sɔkɔ.
12 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí, ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé sè
wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé pɔ n wil yé
tyí, mé mó sè yo yé tyí vyãhlɛ. Képah sɔkɔ, ápi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí.
13 Pi nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ ásɔ̃̂, ǹ wɛ̃npɩ̀ n wɛkɩ á tyí.

---

* **1:1** 1.1 - Nɛ́dyâh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Nsyɔ̃ ye. Tɛ́ pi nɛ̂ wɔ tyí-á n yo ásɔ̃̂, Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀
ye. † **1:8** 1.8 - «Yé tɔ̃̀ pínɔ́» nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, túkù nɛ: «Á tɔ̃̀ pínɔ́-á».

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y tɔ̃-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ ń nɛ́nɔ́ní Kayusi tyí,
ǹmɔ nɛ̂ tyí-á nɔ ń tyí kègbɩ yɔ̃.
2 Ń nɛ́nɔ́ní, mé mɛ ké tyí nɛ á tyi pól nɛ n pɛkɩ, á mó nɛ n mɛ lènɔ sɔkɔ
pallɛ, sɔ̃-á á min pɩ dùkùlɛ pallɛ Liyel yah sɔkɔ.
3 Ń yṹnpyé yísyɔ́ pɔ yo ń tyí nɛ, áwɔ-á mɛ gbɩ koh tɛ̃ yĩn, tɛ́ mɛ n kɔ
képah wɛ̃kì yɔ̃. Képah ń nɩ vɩ kègbɩlɛ.
4 Mâh n nohnɩ nɛ ń wɛ̃npɩ̀-á mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃, tir yɔ́ ńtɛ̃ náh ń nɩlɛ
n vɩ n nɔ képahlɛ.

Kayusi ànɛ̂ Nìvìnì tir yónkɔ̃pu tyí yónɔ́lɛ

5 Ń nɛ́nɔ́ní, á mɛ ápi yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ plɛ, wáh nónónɛ n pnɛ
ànɛ̂ á náh nónó ńtɛ̃nɛ n pnɛ. Á mɛ n pɩ plɛ.
6 Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, pè ye ké dùkù yo Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yĩ́ yah.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ, á yòhnìnmɔnɔ pɩ pé tyí pé kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à yĩnɛ
kǎh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɔ̃ Liyel wɛ̃kì sɔkɔ.
7 Á náh wɛ di, Yesu Krista yĩn ye pè n kɔ kɔ́lɔ́ mènɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃ syi Yesu
yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yòhnìnmɔnɔ yɔ́ ńtɛ̃ syi.
8 Kàh pɩ sɛ̃, ápi ye yĩnɛ à so mɔ sɛ̃nknɔ névye tyí tɔ̃̀ mè sɔkɔ, á tɔ̂ɔ́ pɩ tɔ̃̀
núkú pípúlɛ pélɛ, à gbɩ wɛ̃kìlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Dyotrɛfɩ ànɛ̂ Demetriyusi tyîpínìnɛ

9 Mé vyâh wɛy kwéy yɔ́ tɔ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyí. Ǹtɛ
Dyotrɛfɩ náh mɛ n sah ń tyí yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ tyi yah
tɛ̃-òlɛ kɩ̀rkɩ̀r.
10 Képah ye, mâh pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, wǎh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ ápi tyí á tyí yónyɩkɩnɔ
sɔkɔ, mé kɩ sé pól yo wah yé syah. Tɛ́ à náh mɛ yĩn képah ó tyí dɛ́, à náh
mɛ n fɛ̃ n syi á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú wɛ̃kɔbɩ mɛ n twah ǹ tyí. Tɛ́ nónó-à
se tɔ̃ nɛ pé pélɛ n swah n syi, ǎ pé yah kõ ké pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ pè yĩni n wilki
Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ sɔkɔ.
11 Ń nɛ́nɔ́ní Kayusi, káh pèkè pínɔ́lɛ n yah n pɩ, ǹtɛ pèpɛy wɔ pínɔ́lɛ n
yah n pɩ. Nɛ̂-à pèpɛynɛ n pɩ, Liyel tyí névi ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à pèkèlɛ n pɩ, tɛ̃
náh Liyellɛ n pnɛ.
12 Demetriyusi tɛ̃ wɔlɛ, no pól mɛ ǹmɔ yĩ́gbílɛ n yo. Gbɩ wɛ̃kì nɛ̂ tɔ-á à
n kɔ, yĩn pèpɛy ye ké tɔlɛ ǹ tyí. Ápi tɔ mɛ ǹ yĩ́gbílɛ n yo, tɛ́ áwɔ pĩ nɛ nɛ̂-á
ápi n yo, gbɩ-á kélɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

13 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ á tyí, tɛ́ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé sè
wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
14 Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé ǹ wɛ kè káh tɔ̃ n mo. Áyâh pɔ wɛ̃ wɛ, á kɩ
yǎh sé tyí yõ vyãhlɛ.
15 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Á kódíbí n wɛkɩ á tyí. Wɛkɩ ápi tɔ kódíbí tyí á kɔ̃ pé nɛ́núkù núkú póllɛ.